POENALIVM DISTRICTIONVM EXAMEN.

PARS SECVNDA.

Digitized by Google

CAPITVLVM XI.

De Pœnis in Falſarios, & Falſos Sancitis.

AMPLA deformitatum ſeges inſtruitur. Inſtrumentorum, literarum, ſigillorum temeratores, ac in iudicio perperam deponentes huc ſpectant. Pauca, quoad terminos, in t..3.*noſtr. Comment.* S*tat.* 5. in declaratione triũ caſuum reſeruatorum *6.7. & 8.* prælibauimus, & aliquem etiam ad *caſus* 15 *& 16.* tetigimus, nimirum de falſis accuſatore, teſte, & iurante, ac literas, ſigillaquè maiorum adulterantibus. Nunc pęnitius in anfractus introeundum.
Falſitas eſt immutatio veritatis *Auth. collat.*5. *Nouella* 60. Falſitas
*tit.*15. *& Auth.coll.*6. *Nouell.*73. *tit.*2. Quæ poteſt fieri facto, quid.
aut verbo. *l.iniuria* §. 1. *ff. de iniurijs.* vtrobiquè enim offenditur proximus dolo contra veritatem. *l. ſi Seruus non ſit* Falſum
vnius. ff. de interrog. in iur. faciend. falſum tribus modis ac- quotu-
cipitur. Primo pro eo, quod non eſt verum, licet ab alicuius plex.
mendacio non procedat, exempla ponuntur in *l. ſi is qui ducenta.* §. *vtrum. ff. de reb. dub.* Secundo pro mutatione veri fraudulenta, & ſic omnia mendacia ſunt falſa. Tertio pro delicto, ſeu crimine falſi, quod committitur non tantũ ſimulando, vel mutando veritatem, ſed exequendo animi dolum contra proximum. *l. quid ſit falſum. ff. ad l. Cornel. de falſis.* Nos falſitatẽ non in vniuerſum ſumimus, ſed in hoc tertio sẽſu, eamquè reducimus ad terminos noſtrorum Statutorum, nimirum ad falſitatẽ, quę in iudicio à teſtibus, & ad illam, quę in uiolatione literarum, & ſigillorum Superiorum committitur. quod eſt, falſitatem in dicto, aut facto inſequi.

Quæſtio prima, Quis nam dicendus ſit Teſtis falſus.

Reſpondeo ex Practica Criminali *tit. de Teſtibus. fol.* 28. Teſtis fal-
Teſtis falſus eſt, qui iuratus veritatem negat, vel occultat, vel ſus quis.
eſſentialia tacet: qui in alium ſenſum dicta interpretatur, qui

a *depo-*

depoſitiones mutilat,qui dubium pro certo affirmat . Diffinitio ſeu notio collecta ex varijs Doctorum concluſionibus ab vna radice prodeuntibus,ſcilicet veritatis mutatione. Cum enim Teſtis teneatur veritatem fateri Iudici legitimè ipſum interroganti,quotieſcunquè veritatem ad mentem Iudicis non dicit,quoquo modo id faciat, ſiue illam negando, ſiue tacendo, ſiue occultando,ſiue equiuocando,ſiue decurtando, ſub notione conſtituitur falſitatis, ſic paſſim omnes de hac materia ſcribentes. *Clar.q.59. per totum . & §.falſum à num.3. ad 20. Rodrig. in tract.Ordinis iudiciarij c.7. Zambellus in regulis gener. criminum cap.*10. *n.*11. *Poller. in prax. c.*8.*præcipuè à nu.* 45. *Siluester verb. Teſtis nono quæritur. cum Summiſtis verb. Falſum .* Diaz *in praxi c.96. cum ſuo Additionatore. Abb. in cap.1.n.*1.3.4 *de crimine falſi,* ſed partes deſcriptionis examinandę ſunt, hinc.

Prima difficultas, An Teſtis non iuratus dicens falſum, poſſit dici,& puniri, vt falſus Teſtis.

Teſtis quis formaliter, & cōpletè.

Non iuratus non probat

Reſpondeo in rigore Sermonis falſus teſtis dicendus eſt, quia teſtatur falſum, verum enim vero ſumendo Teſtem in ea acceptione,qua Teſtis eſt, nimirum dum afficit partem, & concludit in cauſa, ſi iuratus non ſit, Teſtis completè dici nō poterit. Nam Teſtes propriè dicuntur,qui de rebus,& negotijs hominum fidem faciunt , cum dubitatur, & veritati patrocinantur , inde teſtès dicti, quod tueantur ſtatum cauſæ . *Autentica de Teſtibus in principio. S. Iſidorus lib.*5. *Etymol. c.* 23. Non iuratus autem hunc effectum non producit, quia iuramentum eſt , quo Iudex adſtringit Teſtem ad veritatem fatendam, vt *Spiegellius in verb.* T*eſtes iurati.* Vnde non iuratus non probat. *l.3.in* §. *Sabino.& ibi Gloſ.vnic aff. de teſt.* ſiue in manu Iudicis, ſiue in manu Notarij de ipſius commiſſione. *Bartol.in l. ex Sententia ff. de teſt. tutor Bald.in l. Iudices. C. de fid. inſtrum.* quia ſi Iudex iuramentum non approbat,non valet,& ſunt clari textus. *c. nuper c.fraternitatis. c. tuis de teſtibus. C.finali de iur. calum.Authent*. Sed *Iudex.* C. *de* Epiſcop. *&* Cleric. *Panor. in dicto c.tuis de teſtibus c. hortamur c.puta.*3.*q* 9. *Siluester. verb. Teſtis n.6. verſ. tertio quod iuret.* An autem ſit de eſſentia, ac forma teſtificationis,an vero de follēnitate diſputant. *Clar.lib.5.§.Falſum. verſ. Tu ſcis Panor.in c.tuis quæſtionib.de teſt.n.2.Anton.Francus in Abb.in dicto*

dicto c.tuis.verſ.de ſollēnitate formali.& in c.veniens.eod.ver.ex iſto textu,& alii multi,& adſunt probabiles rationes vtrinq. Quidquid ſit de hac ſpeculatione,hoc certum eſt, Teſtē non iuratum non habere fidem. Niſi examinaretur ad fauorē partium,quę remitterent iuramenti præſtationem.cum conſenſu Iudicis,quia dum agitur ad fauorem publicum principaliter, non poterit remitti,& tamen cum hoc ſtat,quod iuramentum remiſſum habetur pro præſtito,vt notauit *Anton. Franc. loc. cit.* non ad effectum agendi contra Teſtem de periurio ſed vt plenè in iudicio illi credatur,quia cum nō iurauerit, periurus & in falſitate eſſe non poterit.

An autem puniri poſſit,vt falſus teſtis non iuratus. Reſpōdeo affirmatiuè cum *Claro dicto* §.*falſum.n.*11. dicente,poterit puniri de falſo, perinde acſi iuraſſet. Cum *Bart.Curtio Seniore, & Alex.* qui de cummuni teſtatur. Cui ſubſcribit *Lopez ad Diaz,c.96.verſ.5.minimè.* etſi referat *Bal.Angel.Robertum. Marant.& Plotum* Sentientes,Teſtē,falſum deponentē ſine iuramento,eſſe puniendum pœna extraordinaria,qua pœna puniri debere putat etiam *Clar.loc. cit.* quando falſitas non eſſet alteri nocibilis. Vnde arbitrio Iudicis remittendum puto ſi pœna ordinaria,aut extraordinaria puniri debeat, onſideratis qualitate deponentis,contra quem deponitur, & cauſæ grauitate,& ſuper omnia grauitate huius ſceleris ,quia cum officium Teſtis ſit publicu,& iuramentum ſit inuocatio diuini nominis in teſtem,ſi in hoc falſitas intercedit, vita moralis euertitur. hinc *Prou.6.Teſtem fallacē odit Deus.* Quippe qui Deo inuocato,Iudici excipienti,& Innocenti eſt iniurioſus, vt dicitur in *c.1.n.1.de crimin.falſi ex* S.*Auguſt.*Ideo falſi crimē eſt publicum , & à quolibet de Republica accuſari poteſt *Clar. ſupra initio* lege quæ citatus *Lopez* doctè congerit in hanc rē.

Teſtis nō iuratus,& falſus puniri poteſt.

Falſi crimen eſt publicū;

II. Difficultas.An pœna falſi puniri debeat Teſtis, qui veritatem occultat.

Reſpondeo affirmatiuē.*Abb.in c.Falſidius.n.3.de crimine falſi.Bald.in l.Prasbyteri.C.de Epiſc.& Cleric.*& in *l.vbi exigitur* §.*dolo ff.de edend.Bartol.in Authē.de teſt.Angel.de Aretio de malef.in verſ.Falſarios*, qui dicunt teſtes teneri de falſo,nō ſolū quando dicunt mendacium, ſed etiam quando occultant veritatem,v.g. quando interrogatus ſuper tertio articulo, reſpondet,ſe nihil ſcire,vel quando iurauit dicere puram,& meramveritatē,& multa ſubticet,Et citat ad hoc *Abb.c.cū dilecti.*

Teſtis occultans veritatē pœna falſi puniri debet;

de accuſ. cũ aduertẽtia, vt prius ſit interrogatus à Iudice, quia nõ interrogatus, dicere nõ tenetur, quia Teſtis nõ debet eſſe verboſus, & ſatis eſt ſi ad interrogata reſpõdeat, tacere enim veritatẽ, nõ eſt peccatũ, nã Chriſtus interrogatus à Pilato, *quid eſt veritas?* & de alijs multis nõ reſpondit *gloſ. in c. quiſquis. 11. q. 3.* tunc enim tenetur, cũ à Iudice legitimè interrogatur, vt Teſtis, vel habet ex officio veritatẽ fateri. S. *Thom. 2. 2. q. 7. art. 1.* quo caſu obligatur de neceſſitate ſalutis; & fundatur in iure naturali, quia ita peccat qui poſitiuè nocuit, ſicut qui negatiuè ſe habuit, quãdo potuit prodeſſe, & noluit, ſi ad id tenebatur ex officio, vel impedire malũ potuit, & noluit. S. *Thõ ſupra Silu. verb. Teſtis q. 8. ver. primũ ſecundũ Archid.* ad quod multa cõgeſſerũt *Iaſon. in l. praſcrip. not. 2. C. ſi cõtra ius, vel vtilitatẽ publicã. Fel. in c. 2. de Teſtib. cogẽdis. verſ. vtrũ autẽ Teſtis.* eſt cõmunis sẽtẽtia, D. *Anton. Archid.* D. *Thom.* quos citat, & ſequitur *Abb. in c. causã. n. 2. de teſtib. cogẽdis* Quod teſtis, in omnibus caſibus, in quibus poteſt Iudex de iure interrogare, ſi nõ reſpõdeat, vel negat, vel cælet veritatem, peccat mortaliter, tenetur ad intereſſe partis, & eſt falſus. Quia quilibet tenetur obedire ſuo Prælato in ſpectãtibus ad officiũ suũ & eſt de iure diuino *Deuter. 6. non falſũ teſtimoniũ dices*, & hab. *c. 2. de maior. & obed. & c qui reſiſtit. 11. q. 3.*

Teſtis ad interrogata reſpõdeat.

Et idẽ dicẽdũ eſt de illo, qui cõfitetur quidẽ accidẽtalia, tacet autẽ eſſentialia, quia iſte propriè tacet veritatẽ, de qua interrogatur iuridicè. Cuius ſi cõtrariũ faceret, dicẽdo quidẽ eſſẽtialia, & ſubſtãtialia, tacẽdo accidẽtalia, puniri nõ poſset pęna falſi. Sed aliqua alia pœna arbitraria. *Clar. citat. S. falsũ n. 9 cũ Baldo, Alex. Iacobo Butrig. Marſilio.* qui de cõmuni teſtatur multos alios citat *Lopez in Diaz dicto c. 96. verſ. ſecũdo excuſabitur.* Eſsẽtiale autẽ, & ſubſtãtiale in teſtificatione eſt illud, quod tãgit veritatẽ, quę in facto quæritur, & illã variat, ſi tacẽtur. *S. Thõ. 2. 2. q. 70.* vbi dicit Diſcordia teſtiũ in circumſtãtijs principalibus, variãtibus ſubſtãtiã facti, aufert efficacia teſtimonii, ſecus in nõ pertinẽtibus ad ſubſtãtiã facti. Puta quod tẽpus fuit ſerenũ, vel nubiloſũ, domus picta, vel nõ picta &c. Sic Euãgeliſtę diſcordarũt in hora mortis Chriſti, nõ tamẽ in die. Ideo variare de loco, tẽpore, vel perſona, ita ut nõ cõſtet de re, vel facto eſt variare in ſubſtãtia *Silu. d. verb Teſtis n. 7.* ac in facto principali id eſt in illo facto, quod quęritur in Cauſa, & à Teſte, prout inſinuatur in dicta noſtra praxi *tit. de Teſtib. Quod ſi in*

Tacens eſſentia. lia teſtis falſus eſt.

Et quod eſt eſſentiale in teſtificatione.

ſi in vno eſſentialia, et in facto principali falſus deprabēdatur in omnibus vt falſus habēdus eſt, ſecus ſi in extrinſecis, & citatur *Farin. q. 67. nu. 159. & Clar. q. 53.* equidem *ſemel malus ſemper præſumitur malus de reg. iur. in 6.* & eſt communis omnium. Et in hoc caſu puniendus erit tanquam falſus. *Clar. dicto §. falſum. verſ. ſed quid ſi teſtis.*

III Difficultas An falſus ſit teſtis, qui in aliū sēſū dicta interpretatur, qui mutilet depoſitiones, vel dubiū pro certo affirmat.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi hęc facit dolo, & malitioſè, alias non *Io. Andr. in c. cum Io. Eremita. de fid. inſtrum. Angelus in Auth. de teſtib.* §. & licet *Sebaſt. Sap. in Abb. cap. falſidius. verſ. non ſolum. Ignatius Lopez dicto c. 96. in* Diaz *verſ. 3. ab hoc ordinario*, qui excuſant ruſticos à pœna falſi, niſi appareat de malignitate, quia præſumuntur potius ex ſimplicitate falſum dixiſſe. Quę doctrina applicari poſſet ad aliquos ſimplices Fratres, qui è bobus, vt Eliſeus, & è *Laureato vomere*, ad Religionem conuolant, putā́q· offendere proximum, ſi teſtimonium contra illum dicunt. Maximè ſi ad offenſam examinentur, & licet hoc in Religione ſit difficile, ob variam quam de diuina lege doctrinam accipiunt, attamen deſideratur Iudicis zelus, & aduertentia ad diſcernendum malitiam; ſimplicitate adornatā, cū etiā inter ruſticos ſuper excellens malitia reperiatur, *gloſ. in l. Athletæ. §. ruſticis ff. de excuſat. tutelæ.* eorum maximè, qui cum ſtulti ſint Sapientes ſibi eſſe videntur. Vide *S. Thom. 2. 2. q. 70.*

Teſtis eſt falſus qui ſenſum torquet &c.

Porro, cum falſum teſtimonium ſit, quotieſcunq. non reſpondetur ad mentem Iudicis, & ſecūdum interrogationem, quæſita veritas non effertur; ſine dubio falſus eſt teſtis, qui in verbis æquiuocat, qui Rei dicta in alium ſenſum, quam veritas patitur, torquet, qui depoſitiones decurtat, & completè quod eſt, non dicit, qui certum pro incerto, & è contra affirmat. Quippe veritas vna eſt, tanquam centrum, à qua multipliciter diſcedere poſſumus, ſiue negando, ſiue cælando, ſiue æquiuocando, ſiue malè interpretando, ſiue mutilando &c. & Perinde eſt, hac, aut illàc abire, dummodo veritas non compareat. Quæ eſt doctrina *Gloſ. in c. notificamus, & in c. teſtis* 4. *q. 3. 35. q. 1. & l. 1. ff. de falſo. c. præſens. 20. q. 2. c. dilect. de accuſat. c. ne quis. 22. q. 1 Panor. in c. inquiſitionis. §. ternæ de accuſ. c. 1. de falſ. Siluest. verb. Teſtis n. 8. verſ. quartum Teſtis.*

Quæſtio ſecunda, An procurans deponi falſum, vel reuocari verum, quod fuerat depoſitum, ſit puniendus, pœna falſi.

Reſpondeo de hoc, adeſt Statutum generale c.7.§.5.n.64. *Deponi procurans, aut reuocans, vel reuocari procurans, quod verè depoſitum fuerat, ſit ipſo facto excommunicatus, nec abſolui poſſit, niſi à Prouinciali, ſatisfactione præmiſſa; ſemeſtri carceri mancipetur, infamisquè perpetuo exiſtat*. eſt doctrina communis apud *Clar. dicto §. falſum verſ. ſubornans autem. & infra*. Quod ſubornans teſtem ad dicendum falſum dicitur falſum committere, & puniri debet, ſicut ipſe falſus Teſtis. Sicuti vt falſus puniendus eſt, qui ſcienter falſos Teſtes, producit. Et ſic concludit ipſe *Clarus. Circa teſtes* (inquit) *poteſt falſitas committi, primò ſubornando teſtem ad dicendum falſum teſtimonium. Secundo producendo in iudicio teſtem falſum. Tertio dicendo falſum teſtimonium. Quarto vtendo dicto ipſius falſi teſtis*. intellige ſcienter. Vnde ſolent periti Procuratores facere, vt pars, quæ produxit teſtes, interrogatur, vt eis vti velit. Vt poſtea nullam habeat excuſationem. *Clar. ibidem verſ. vtens dicto falſo*, & eſt regula iuris *.l. is damnum. ff. de reg. iur. vbi Decius, Cagnolus*, & alij interpretes *Simanca de Canon. inſtit. tit. 62. n. 99* & iſtos ſuaſores, & procurantes plus puniendos eſſe, quàm ipſoſmet falſos teſtes, affirmat *Ignatius Lopez dicto c. 96. in Diaz verſ. & quod de Teſtibus falſis*; quia iſti maiorem nocendi animum habent. maximè ſi donis, promiſſis, vel minis id faciant, in quo debilitatur aliquo modo malitia Teſtis, qui ſeduci ſe facit, & creſcit in ſuaſore, qui eſt malitiæ architectus.

Teſtem falſum ſubornãs vt falſus puniendus, & eſt excommunicatus.

Sed eſt prima difficultas. An pœna excommunicationis, & aliæ pœnę hic latę afficiant teſtem, qui ex ſua malitia falſum deponit. Et ratio dubitandi eſt, quia vt ſupra retulimus in Stat. generali *dicto c. 7. nu. 24.* dicitur *Pœna talionis plectendi ſunt, qui falſum teſtantur.* & *nu. 63. falsò aliquem infamans, pœna talionis puniatur.* & certum eſt, falſum Teſtem infamare. Si igitur pœna talionis (quæ poterit eſſe aliquando, perpetui Carceris, triremium &c.) prout grauia fuerint delicta, quę falsò obijciuntur, & teſtantur. Cur nunc Carceris ſemeſtris pœna adijcitur, & excommunicatio? &c.

Reſpondeo, excommunicatio eſt pœna adiuncta, quę peruadit tam falſum deponentem, quàm deponi facientem,

reuo-

reuocantem &c. quia eſt adiecta poſt omnes iſtos recenſitos, & refertur ad omnes. Adiectio autem ſemeſtris Carceris eſt pœna, quæ dari debet omni Teſti falſo, & falſum procuranti, in quocumq. caſu, qui maiorem pœnam non abſorbeat. Impoſita enim pœna maiori, maximè ſi ſit eiuſdem generis, ceſſat minor, quia iſta à maiori abſorbetur. *Clar. q.99. nu. 9. & vltimo*. Itaque falſum deponens &c. eſt excommunicatus ipſo facto, quod eſt intelligendum iuxta tradita in c. de pœnis . . . . . poſt declarationem debet ſatisfacere parti, remanet perpetuo infamis ob crimen falſi, & eſt carcerandus per ſex menſes; idquè copulatiuè, quia omnes iſtæ pœnæ ſunt inter ſe cōpatibiles. Si verò pœna talionis, quæ ſequitur infamantem, fuerit ad vlteriorem Carcerem, vel ad triremes, tunc pœna breuioris Carceris ceſſat. Pœna maior minorem abſorbet.

Secunda difficultas, cum pœnæ ex ſupradictis. *cap.2. de pœnis* non incurrantur, niſi poſt Sententiam, cur diſponitur, non poſſe abſolui teſtem falſum niſi à Prouinciali præmiſſa ſatisfactione. ? vel enim eſt in foro conſcientiæ, & tunc ante declarationem, tali facultate non indiget: vel poſt (vt innuere videtur Statutum, addens carcerationem, & infamiam) & tunc impertinens eſt forus conſcientiæ.

Reſpondeo, diſpoſitio amplectitur vtrumquè forum, quia abſolutio Prouinciali reſeruata, ſi eſſet publica, non indigeret iſta cautela, niſi dicamus adiectam, vt Prouinciales hanc facultatem haberent, & non eſſet opus ad Generalem recurrere. Et verum quidem eſt, excommunicationem non ligare, niſi poſt declarationem, & non agi hoc loco de reſeruatione caſus falſariorum, Sed de ſola excommunicatione, vt patet ex verbis Statuti: eſſe autem de foro etiam conſcientię, dum non poteſt abſolui falſum deponens, aut procurans niſi ſatisfacta parte, quia hoc eſt de iure naturę, dictante, cuique reddendum eſſe, quod ſuum eſt. Cœterum in ſtatuto diſponitur.

Quæſtio tertia, An pœna falſi plectendus ſit, etiam qui deponit falſum ad defenſam?

Reſpondeo cum aphoryſmo practicæ noſtrę Criminalis citatæ. *tit. de teſtibus fol.28. falſum deponens ad defenſam, pœna extraordinaria puniri debet.* Communis doctrina, quod ab ordinaria pœna falſi excuſatur teſtis, quando falſitas nociua nō eſt *Bald. l. 1. n. 2. de ſepulcbr. violat. Afflictus dec. 21. n. 13. Hyp-* Falſum deponens ad defenſam puniri debet.

*politus in §. præterea n.*23 *Menoch.de arbitris.lib.* 2. *Centur.*4 *caſu* 306. *n.*21. *Ludou. Bologninus conſ.*30.*colum. penult. Plotus in tract. de in litem iuramento* §.34. *n*15. *Clar. dicto §.falſum. verſ item excuſatur.* qui tres de communi teſtantur. ad quam reduci poſsunt *Gloſ. in l.damus.C. de falſo. & in cap. quanto de iureiur. Bartol.in l.*1.*§.vltimo ff. de falſa. Cornel. cõſ.* 182. *colum. penult.lib.*4. *Rolandus à Valle conſ.*38. & alij quos citat dictus *Hyppol.in l.*1.*dicto §.præterea. ff. ad l.Cornel. de Sicar.* dum tenent, teſtem falſum,qui non nocuerit, non eſse pœna falſi plectendum. Non enim affirmant, nullа pœna dignum eſse, quia hoc eſt contra rationem,cum verè falſum dixerit,quod eſt grauiſſimum peccatum,atq. vnum ex exceptis in communi indulgentia Principum,à qua exceptuatum ſemper intelligitur crimen falſi,vt ait *Bart. in l. Lucius.ad finem ff. ad ſen. conſ. Turpilianum , & Hippolitus in rubrica ff. de falſ. nu.*12.intelligendi ſunt igitur de pœna ordinaria, non extraordinaria.quã omninò infligere tenetur Iudex regularis qui magis Zelare debet iuramenti Religionẽ,quã ſecularis.

Crimen falſi exceptuatum.

Quod dictum volo, ſi falſitas in ſola defenſione conſiſtat, puta in delictis, in quibus ex officio proceditur, & non ad partis inſtantiam, quia ſi quis aliquem accuſaſset, & ad pœnã talionis ſe obligaſset, probauiſsetquè accuſationem, quam Reus falſis defenſionibus conuellere niteretur,vnde examinati ad offenſam teſtes, vt falſi reputarentur,& accuſans pœnã talionis ſubiret. in hoc caſu is, qui ad defenſam examinaretur, & falſum deponeret,cum eius defenſio noceat alteri, omnino eſset puniendus pœna ordinaria falſariorum.

Quæſtio IV. Quid ſit falſificare literas,aut ſigilla Maiorũ?

Quot modis Apoſtolicæ literæ falſificantur.

Reſpondeo modos falſificandi literas Apoſtolicas ponit *Innoc.*3 *c. licet ad regimen. de crimine falſi*, ad Rem præſentem impertinentes. in quibus etiam ſigilla adulterãtur, quas appellat Bullas, quarum nomine non veniunt integræ literæ Apoſtolicæ,ideſt pergamenum, filum, plumbum, quas Bullas Apoſtolicas dicimus,ſed ipſum ſigillũ plumbeum,imaginibus Apoſtolorum Petri, & Pauli inſculptũ.vt notauit *Abb.in dicto c. licet. verſ item nota.* ait enim *prima falſitas eſt, vt falſa Bulla, falſis literis adponatur.* id eſt falſum ſigillum plumbeum. Bulla enim, Græcum vocabulum,& conſilium, & locus, in quo conſultatur, ſignificat ſolita prætextatis pueris

Bullæ quid.

Romanis aurea ad pectus appendi, vt ætatem conſilio regendam, & pectus conſilij locum indicaret. Propriè enim tumorem illum in aqua enaſcentem, & euaneſcentem oſtendit, ex quo apud Varronem legitur prouerbium illud, *homo bulla*. communiter autem accipitur pro plumbeo illo ſignaculo quod filo groſſiori inſeritur, ſic nominatum, quia ſine conſilio talibus non apponitur literis, & bullæ Apoſtolicæ cum maturitate conſilij expediuntur, ex quibus apparet falſificatio literarũ, & ſigilli in Apoſtolicis literis. ad quarum ſimilitudinem maiorum literæ, & ſigilla falſificari poſſunt, id eſt (vt ad quæſitum reſpondeam) confingi, vel formari literas, & ſignare ſcripturas aliorum nomine, qui nihil de ipſis ſciant, in quo falſitatis conſiſtit eſſentia. Poſſumus tamen nonnihil de citato capitulo imitari.

Prima inquit ſpecies falſitatis eſt, *vt falſa Bulla, falſis literis adponatur*, ad cuius ſimilitudinem poſſunt falſificari literæ, & ſigilla maiorum, ſi de integro literæ confingantur, & ſigilli adulterini impreſſio apponatur, & hoc eſt clarum, *Portel. verb. falſarius num.2. Clar. dicto §.falſum verſ.fabricans falſum inſtrumentum*. Falſificātur literæ & ſigilla, & quibus modis.

Secunda, *vt verum filum extrahatur ex toto de vera Bulla & falſis literis apponatur*, id eſt ſigillare falſas literas cum vero ſigillo, & hæc etiam eſt falſificatio literarum, & ſigilli, vt ſupradictus *Portel.* affirmat, & iure quidem, quia ſigillatio illa eſt vera, quæ fit de voluntate Domini, & ſic ſi ſigillum ab vna ſcriptura vera abſtractum, falſæ affigatur, ſi enim non concurrit voluntas eius, cuius eſt ſigillum ſigillatio falſa præſumitur, *Hoſtienſis in c. vt noſtrum verſ. vti præſumeret de appel.* & ibi *Anton. & Butrius circa finem verſ. quæro an ſigillo Bald. in l.2. verſ. & ego in aliquibus Felin. ibid. verſ.3. intellige de fid. inſtr. Anton. Gabriellius lib.1. concluſ.4. de præſumpt. num.6.11. & 20. & infra qui num 3 refert. Baldum, Alex. Decium, Felinum* dicentes in ſcriptura ſufficere ſolum ſigillũ, ſine ſubſcriptione nam ſigillum dumtaxat operatur probationem, vt notant Canoniſtæ *in c. poſt conceſſionem de probat. gloſ. eſt notab. in l. detrahēte* C. *de reb. alienād. & nō alienād. & faciunt notata in l. ſi qua per calumniam* C. *de epiſ. & cler. & in l. bonæ fidei* C. *de reb. credit*, & alia multa, quæ in facti contingentia allegantur in conſil. criminali 63. incerti auth. in *volum.*1, *Ziletti* & conſ. 64. 65. & 66.

ſuper

An ſigillum ſine ſcriptura valeat.

ſuper eodem facto fuſiſſimè ſecundum quos plus peccaret falſificando ſigillum, quàm ſubſcriptionem; ipſe tamen opinioni aſſentitur, dummodo non agatur de grauiſſimo præiudicio, & ſubſcriptio non requiratur pro forma.

Mutatio vnius verbi, aut literæ quãdo falſitatis crimẽ inducat.

Tertia, (mittimus tertiam, & quartam, quæ continent varios modos applicandi verum ſigillum falſis literis) *cum in veris literis aliquid per raſuram tenuem immutatur*, ſic falſificatio literarum eſt, cum aliquid raditur de veris literis, quod ſenſum germanum notabiliter immutet. Quia ſi aliter eſſet, non haberet locum pœna falſi, ſic de immutantibus literam, aut punctum in bullis Apoſtolicis, quæ tamen ſenſum à Pontifice intentum non corrumpat, dicunt *Caietan. in ſumma verb. excommunicatio c. 26. Suar. 5. tomo in 3. par. S. Thomæ diſput. 21. ſect. 2. n. 44.* & habetur in *c. ex conſcientia de crimin. falſi* quod non incurratur excommunicatio. Quo loco obiter aduerto, nomine *raſuræ tenuis* non intelligere canonem de litura leui in ordine ad ſenſum, ſed de leui, ac tenui reſpectu carthæ, ſeu pergameni. Vide commentaria noſtra in *cap. 7. ſtat. 5. caſu 15. & 16. fol.* 541.

Quarta, cum aboletur ſcriptura aliquo artificio, & de nouo ſcribitur remanente ſubſcriptione & ſigillo. Poſſet quidem fieri hæc falſitas in pergameno, ſed neſcio an ſit poſſibilis in charta lintea, quidquid ſit de excellentia artificis, ſi quis ſpongia paginam lituris abſtergeret, & in eadem, quod inibi non fuerat, inſcriberet, abſquè dubio, falſitatem committeret, *Clarus dicto § falſum verb. abradens* apud quem *Afflictus*.

Quinta, cum abolita priori ſcriptura, ſuperimponeretur charræ alia ſubtiliſſimo glutino cõpaginata &c. ſed ſi eſt poſſibile in literis Regularium, etiam eſſet falſitas.

Falſarius eſt, qui vtitur falſis literis ab alio acceptis.

Sexta, *eos etiam a crimine falſi non reputamus immunes, qui literas, non de manu noſtra, vel Bullatoris noſtri manu recipiũt*, & hic incidit quæſtio an falſarius reputandus ſit, qui literas à manu ſecretarij, vel alterius reciperet inſcio Prælato, iiſque vteretur. Negat *Burdonus reſol. 46. n. 7.* quem ſequitur *Lezana verb. falſarius n. 3.* putans non incidere in caſum reſeruatum *Clem. 8.* dicentis *falſificatio manus, aut ſigilli officialium conuentus* cum qui vteretur literis ab alio falſificatis, ſed affirmandum eſt, tum ex citatis verbis canonis, qui falſarium cenſet, qui falſas bullas ab alio accipit. Tum etiam, quia eſt commu-

nis

nis doctrina apud *Clarum dicto* §.*falſam verſ. vtens falſo*, quod dicitur falſum committere, qui ſcienter vtitur falſo inſtrumẽto, & hæc eſt praxis omnium tribunalium, quidquid ſit, quod conficiens falſum inſtrumentum puniri debeat pœna ordinaria deportationis, & confiſcationis bonorum, & vtens illo puniendus veniat pœna extraordinaria, nimirum relegationis, ſufficit mihi, quod vterquè ſit falſarius, nec iuuari poſſunt à proprietate termini *falſificatio*, quæ in odioſis ſtrictè eſt tenenda, quia falſificatio in genere comprahendit omnes modos falſi, inter quos ex *l.maiorem C.de falſis*, & ex *dicto c.licet*, eſt vti falſo inſtrumento, nil enim aliud intendit Pontifex, niſi, vt circa literas, & ſigilla Prælatorum falſitas non committatur, modo ſi æquè, & peius committitur falſitas ab eo, qui ab aula Prælati, falſas literas accipiat, quam ab illo, qui ex ſe format, multò magis contineri debet intra limites falſificationis, diximus enim initio huius capituli, falſitatem dicto, & facto committi, qui autem ab alio falſas literas accipit, etiam dicitur facere per alium, & habendus eſt, ac ſi per ſe ipſum faceret, ſic etiam pœna falſificantis monetam punitur non tantum, qui fabricatur, adulterat, diminuit, ſed etiam qui expendit, vt locis citatis *verſ.dixi etiam* ijdem *Clar.& Lezana n.*5. affirmant, *vide Abb.in c.ad falſariorum de crim.falſi nu.*5. *& Barboſ.del.ad Abbatem verſ.monetam falſam*, & citatus à *Peirin. tom.*2.*q.*3.*c.*2. *§.*1.*n* 50. & cõtra hos valet vltima regula *iuris in 6.certum eſt quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem*. Aduerto tamen hanc quæſtionem non habere vim in religione Minorum, quia in illa expreſſe cauetur. *Qui per ſe, vel per alium literas, & ſigilla Prælatorũ ordinis noſtri falſificauerit* &c. vbi ſecundũ iuris regulas, *falſificare* ſtat etiam per alium.

Vti falſo inſtrumẽto falſarij eſt.

Septima, *Illos quoquè qui accedentes ad bullam, falſas literas cautè proijciunt, vt de vera bulla cum alijs ſigillentur*, & ſecundum hanc falſitatis ſpeciem, dico falſificare literas ſuperioris, qui inter multas alias à ſecretarijs confectas aliquam à ſe fabricatam poneret, quam deinde Prælatus ſubſcriberet, & ſecretarius ſigillaret. Quia verè ſi in hoc committitur falſificatio literarum Apoſtolicarum, multò magis committitur circa literas aliorum.

An autem cognoſci poſſet falſificatio literarum ſuperiorũ *in modo*

modo dictaminis, vel in forma ſcripturæ, vel in qualitate chartæ, vt cognoſci poſſet in literis apoſtolicis. Reſpondeo negatiuè, quia ſuperiores eundē ſtilū non habent, nec Apoſtolicis regulis continentur. non negauerim tamen, poſſe aliquando dignoſci, ſi eſſet magnus exceſſus, puta ſi ex parte Generalis ſcriberetur Laico, *Reuerende Pater,* vel Clerico *Admodum Reuerende,* vel aliquis iſtorum vocaretur Pater, vel Dominus, vel ſi falſam latinitatem continerent literæ, quæ vt plurimum, & ſemper expediri ſolent per manus virorum in arte peritorum totum hoc ſtat prudentiæ Iudicis, & rerum experimento.

Quæſtio quinta. Quid deponant ſtatuta ordinis circa falſificationem?

Pœnæ in falſarios. Reſpondeo cap. 7. §. 5. n. 61. habetur, *qui per ſe, vel per alium literas, aut ſigilla Prælatorum ordinis noſtri, aut alterius perſonæ notabilis falſificauerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, & carceretur ad ſuperioris arbitrium. Si verò ſigilla, & literæ falſificata fuerint Generalium, ſine eorum aſſenſu falſarij à carcere liberari non poſſint, ac præterea ad omnia ordinis officia perpetuò ſint inhabiles.* Quæ verba paraphraſticè examinabo.

Per ſe, aut per alium, itaut includat auxiliantes, & complices, non autem conſultores, quia dictio *per alium* extenditur ad ſimilia, eiuſdem qualitatis præcedentis, vt fusè probat *Barboſa dict.* 26. agitur autem de falſificante literas effectiuè, vel inſtrumentaliter, quod ad efficientem reducitur, particula enim, *Per*, in hac materia cauſam efficientem importat, vt idē *Barboſa dict.* 250. *num.* 5. refert & qualitas eſt, falſificatio literarum, ergo dum dicitur, *per alium* ſenſus eſt, qui effectiuè falſificet, qui autem conſulit, vel monet, non agit effectiué, ſed moraliter, mouet metaphoricè voluntatem, non phyſicè efficienter, ſicuti mouere ſolet voluntatem obiectum demonſtratum, & volitum. Itaquè qui ſuaderet, & conſuleret falſificationem, pœna falſi ordinaria non eſſet puniendus, ſed extraordinaria, ad arbitrium Iudicis.

Per alium ad quid extenditur. Per, efficientem denotat.

Conſulere falſificationē, an punibile.

Literas, aut ſigill: ſufficit alterutrum, quia dictio, *Aut*, verificatur, ſi altera pars adimpleatur, vt multis conſtat apud *Barboſ. dict.* 46. *n.* 3. eſt enim de ſua natura diſiunctiua, & alternatiua. Quid autem grauius ſit falſificare literas, aut ſigillumam tetigimus ſupra, cum enim maior culpa conſurgat, ex maiori conatu

Aut, quid importet.

conatu voluntatis in rem vetitam, & difficilius ſit falſificare ſigillum Prælati, quam ſubſcriptionem. Adde cum ſe exponat maiori periculo, ſi tale ſigillum inueniretur, & maiori facilitati ad ſigillandum, cenſeo, plus peccare falſificantem ſigillum, quàm manum.

. *Prælatorum ordinis noſtri*, reſtringitur per iſtud ſtatutum caſus reſeruatus, quem nos examinauimus ad *c. 7. comment. ſtat.* 5. *caſu* 16. nam ille habet, *ſigillum ordinis, & cuiuſuis alterius Prælati, aut perſonæ notabilis falſificantes*, hic autem ad Prælatos *Ordinis noſtri* limitatur, qui autem ſint iſti Prælati, ibi vide, reſtrictus eſt etiam caſus reſeruatus *Clem. 8. dum ad falſificationem manus, aut ſigilli officialium monaſterij*, arctatur, non enim omnes officiales ſunt Prælati. Quapropter in punitione externa falſariorum ſoli Prælati ordinis noſtri veniunt. In reſeruatione autem caſus, veniunt officiales, & alij. An autem ſub vocabulo *alterius perſonæ notabilis* veniant etiam Prælati Eccleſiaſtici, & aliarum religionum ſuperiores, ex dictis per *Barboſam*, de vi dictionis, *Alius*, affirmatiuè reſpondendum eſt, & ſic de facto practicari debet, quia *alius, & alter*, licet ad ſimilia ſe extendant, tamen aliquando maiora expreſſis ſignificant, maximè ſi id expoſcat ſubiecta materia, aut aliquod oriretur abſurdum, quo caſu diſſimilia important vt illud *Lucæ 23. ducebantur autem, & alii duo nequam cum eo.* niſi dicamus Chriſtum Dominum reputatum apud illos iniquos iudices virum nequam, & quidem abſurdum maximum eſſet, ſi ob falſificationem manus Guardiani puniendus eſſet quis, non tamen Epiſcopi, vel Cardinalis. Obiter noto, non deſuiſſe *Portel. verb. falſarius nu.* 3. *Lezanam eod.* qui dixerint nomine officialium conuentus venire etiam Sacriſtam, Procuratorē. &c. Qui tamen de ordine Minorū obſeruantium loquuti non ſunt, quia inter nos, nec Sacriſta, nec Procurator facit literas, & ſigillat ex officio, ſed ſolum ſuperiores locales, Prouinciales, & Generales. Vnde ſi quis nomine Sacriſtæ epiſtolam conficeret ad aliquem deuotum, vt latori traderet eleemoſynam celebratarum miſſarum, non propterea incideret in caſum reſeruatum, quia licet falſitatem comiſiſſet, non tamen eſt falſitas contra Officialem, qui habeat ex munere, publicas ſcripturas conficiendi. Sed ſi quis faceret in hoc genere, id efficeret vt priuata perſona. Alias ſi omnes

Alius quid denotet.

Falſificās manum Prælatiſſe cularis debet puniri.

Officiales conuentus qui dicantur.

nes

nes officiales conuentus comprehenderentur, hue intrarent canaparius, cocus, infirmarius &c. quia verè iſti ſunt officiales conuentus, attamen non ſcribunt, non habent ſigillum. Nam Pontifex, dicendo *manus*, aut *ſigilli* intelligit de ijs, qui in monaſterio habent ex officio ſubſcribere, & tenere ſigillum, quorum alterutrum falſificatio inficit,& quod mirum eſt, *Portel* includit Sacriſtam, & excludit Generalem, ac Prouincialem,quaſi & iſti non ſint officiales omnium conuentuũ, & Pontifex voluerit plus attendere falſificationi manus Sacriſtæ,quàm Generalis. Includere autem Syndicum ſub nomine officialium conuentus,noua res eſt, quia ille eſt Syndicus, & œconomus Papæ, & non omnis, qui inſeruit conuentui poteſt appellari officialis, quia hac ratione etiam Medicus, Conſeruator, & alij eſſent officiales, quod nimis a communi conceptione dehiſcit. Noto etiam non benè dixiſſe eoſdem nomine Monaſterij, aut Conuentus venire ſolum illum, in quo Religioſus falſarius de familia reperitur, quaſi *Conuentus* idem ſit, ac *ſui Conuentus*, nec rationem *Portel.* placere, *quia talis* (inquit) *non falſificat manum,vel ſigillum Conuentus id eſt, ſui Conuentus*. Nam nomine Conuentus venit, tam ſuus, quàm alienus, & ita verè, realiter, & iniurioſè falſificatur manus, & ſigillum Conuentus, in quo eſt, ſicuti alterius ſuæ religionis, nec nos, vbi lex non diſtinguit, diſtinguere debemus.

Aut alterius perſona notabilis. Vide adducta loco citato Commentar. *cap.7.ſtat.5.caſu 15.fol.*543.

Ipſo facto ſententiã excõm.&c. vide dicta ſupra q.2.in reſponſione, & cap. . . .

Et carceretur ad ſuperioris arbitrium vide dicta ſupra *cap.2. de pœn.* quod intellige copulatiuè ad alias pœnas contra falſarios iuxta dicta *ſupra q. 2. in reſponſione* quia vbi pœnæ ſeſe compati poſſunt, omnes ad vnam applicari debent.

S*i autem fuerit Generalium, ſiue eorum aſſenſu e carcere liberari non poſſint*.

Quæritur quis erit Iudex competens de falſitate commiſſa circa literas Generalium.

Iudex circa falſificationem literarum generaliũ Reſpondeo ipſi primum Generales, eorumquè delegati, deinde Prouinciales in quorum prouincijs falſitas depræhenditur, caſus expreſſus *in c.ſuper eo.de crimine faſi.* vbi Pontifex reſcribit Epiſcopo Vigorienſi, qui falſitatem ſuarum literarũ compe-

compererat, ne falſis literis fidem adhiberet, *ſed eum, qui præſentauerit retineri facias diligenter* & ex toto titulo patet, falſitatem Apoſtolicarum literarum deprehenſam fuiſſe ab ordinarijs. & Papæ nunciatum. Quare ipſi ordinarij ſunt Iudices omnium delictorum, quæ in Prouincia committuntur, quæ emendare debent ſecundum leges. *Trid. ſeſſ.24 de refor. c.20.* & alibi *Rodr. tom.3.q.23. art.3. Nau.lib.5. conſil.23. de priuil. Miranda tom.2.q.16.art.6.cum Abb.in c.1.de reb. eccleſ. non alien.* ex cuius tituli *Clem.1. verbo proprij* elicitur tanta authoritas in Prouincialibus, quanta in Epiſcopis. imo, ex priuilegijs maior, vt iidem affirmant apud *Hieron. Rodrig. reſol.121. nu.5.* Cum hoc tamen ſtat, vt circa carceris prorogationem, Prouinciales diſponere non poterunt, ipſis Generalibus inconſultis, & conſentientibus. Prouinciales habēt tantam authoritatem quantam Epiſcopi. & maiorē

Ad omnia ordinis officia inhabiles perpetuò declarantur. prouinciales debent in falſarios omnes pœnas taxatas infligere, excepta determinatione carcerationis, ſi de literis Generalium agatur, quia hæc ſola excipitur. Perpetua autem inhabilitas oritur ex infamia, quæ ex crimine falſi reſultat, ſequiturque omnes falſarios, tam literarum ordinis noſtri, localium, Prouincialium, Generaliumquè Prælatorum, quàm etiam aliarum perſonarum, quia ponitur in fine, tanquam clauſula omnes antecedentes modificans. Cur autem eadem pœna plectantur omnes falſarij, cum inter ipſos maiores, & minores reperiantur (plus enim delinquit, qui in Generalem, quam qui in guardianum peccat) eò vel maximè cum ex ſacris canonibus habeamus, falſarios literarum Apoſtolicarum puniri excommunicatione, officijs, beneficijſquè perpetuò priuantur, & ſæculari poteſtati poſt degradationem traduntur, *c. ad falſariorum de crimin. falſi*, ſicut etiam excommunicantur in bulla cœnę Domini *§.20.* qui autem falſificant literas Iudicis delegati Apoſtolici non ita acriter puniuntur. *Panor. in c. olim de reſcriptis notab. 9. Fel. in c.2. de reſcript. Marian. in c. ad falſariorum de crim. falſi* ſicuti minus puniendi ſunt, qui falſant literas inferiorum iudicum, qui ſi criminaliter accuſentur puniri debent priuatione, depoſitione, & detruſione in monaſterium. *Panor. ſupra ex c. ſi epiſcopus diſt. 50.* vt etiam *Hoſtienſ. in ſumma de crim. falſi §. finali* vel ſi procedatur per inquiſitionem, qui talium Iudicum, aut Epiſcopi, aut Capituli falſauerit ſcripturas Falſarij literarum apoſtolicarū quomodo puniantur.

ſaltem

ſaltem ſuſpendendus eſt ab officio, & beneficio, quouſquè ſedis Apoſtolicæ mereatur indulgentiam obtinere, vt probat *Hoſt. citatus ex c. tam literis de teſtibus*, Si igitur tanta varietas pœnarum reperitur in tam varia literarum falſificatione, cur etiam reperiri non debeat in varia falſificatione literarum ſuperiorum, maiorum, & minorum?

Reſpondeo, & hæc diuerſitas etiam in pœnis regularibus reperitur, quia & ſi in infamia, & inhabilitate parificentur falſificantes, diuerſificantur tamen in longiori, & arbitratio carcere, vt patet in ſtatuto.

Quæſtio ſexta, An crimine falſi teneatur, qui literas Generalium deſtruxerit, impedierit, retinuerit, vel aperuerit.

Falſarius non eſt, qui literas perdit, aperit. Reſpondeo negatiuè, quia hæc non ſunt actus falſificandi, quos ſupra recenſuimus. Sunt tamen prohibiti per ſtatutum dicto *cap. 7. ſtat. 62. Qui verò ſupradictas literas* (nimirum Generalium, & Prælatorum) *per ſe, aut per alium malitiosè deſtruxerit, impedierit, retinuerit, aperuerit vel quomodolibet interceperit, ipſofacto actibus legitimis priuatus ſit, & ſi ei talis pœna non competeret, probationis capucium deferat, arbitrio ſuperioris*, multa ſuper his diximus *cap. 7. comment, ſtat. 5. caſu reſeruato* 15. quibus nonnulla addere viſum eſt, conſiderando aliqua ſtatuti verba.

Malitiosè, quia vbi non eſt dolus, ſed ignorantia, vel confidẽtia &c. vt loco citato diximus, nõ eſt culpa grauis, nec pœna.

Deſtructio quid. *Deſtruxerit* terminus Generalis amplectens vſtionem, proiectionem in flumen, puteum, & omnem alium actum, quo literæ amplius legi non poſſint, *l. ædificatum habes cum alijs in eodem titulo ff. de aqua, & aquæ pluuiæ arcendæ*. Opponitur enim ædificationi, & molitioni, importatquè demolitionem, & ruinam *l. ſtipulatio ff. de operis noui nunciatione*.

Impedire quid ſit. *Impedierit, retinuerit* quoquo modo fecerit, vt literæ non perueniant, vel ità tardè, vt pro fine inſeruire non poſſint, ad eos, ad quos mittuntur. impedire enim (iuxta *Connanum lib. 9. cap. 5. num.* 8.) eſt cum quis pedes ita ligatos, & intricatos habet, vt progredi nequeat, cui opponitur expedire, *idem n. 9.* quaſi promptos, & paratos ad ambulandum pedes habeat, literas igitur impedit, qui ad eum, ad quem miſſæ ſunt, facit vt non perueniant. Quem ſenſum etiam facit *Retinuerit*, quia

Retinere hoc verbum denotat inuoluntarium in eo, qui retinetur *l. 3. ff. de*

Digitized by Google

de libero homine exhibendo. per 15. §§. *ipſius legis*, in qua doloſę retentionis caſus recenſentur. Et licet literæ voluntarium non habeant, illud habet Prælatus, qui eas deſtinauit. Hinc qualibet retentio contra voluntatem Prælati, dolum, & culpam facit.

Aperuerit, inter multa, quę hoc verbum apud iuris peritos ſignificat, illud noſtro inſtituto proprium eſt, quo res occulta publicatur. vt in *l. 3. ff. ad ſen. conſ. Sillanianum. aperire tabulas, publicare teſtamentum &c.* Dum commentarer caſum reſeruatum in Religione, qui eſt decimus quintus in *c. 7. ſtat.* 5. dixi non incidere in caſum reſeruatum, qui per curioſitatē aperiret literas Prælati, & poſtea clauderet, & mitteret, nulla immutatione facta in ſubſtantia literarum &c. ea motus ratione, quia nullum damnum ſequutum eſt, nec literæ formaliter ſunt impeditę. Quia tamen *Portel. verb. Literæ Prælatorum in Addit. n.* 5. dicit, incidere in caſum reſeruatum. *Qui literas Prælati ſubtiliter aperuerit, & poſtea obligauerit, & clauſas dederit Prælato. Iam enim verè aperuit.* Placuit rē clarius digerere. Laudo in primis doctrinam *Portel.* cui etiā mea contrària eſt, non propterea retractanda venit, quia nos commentamur duos caſus reſeruatos, inter ſe diuerſos. Vltramontana enim familia *c.* 6. de correctione delinquentium §. 23. de caſibus reſeruatis vndecimum caſum ſic concipit *Aperitionis literarum Prælatorum vel malitioſæ earum retardationis*. Noſtra verò Ciſmontana familia *c. 7.* § 3. *numer.* 15. eundem caſum ſic diſponit. *Generalis, vel Prouincialis, aut eorum ſecretariorum literas tum miſſas, tum accipiendas, impedientes, frangentes, falſificantes, vel quomodolibet intercipiētes.* In quibus eſt aduertere, non eſſe vtrobiquè verbum, *Aperientes*, ideo potuit ille rigorem verbi retinere, quod quia in noſtro nō eſt repertum, à rigore etiam abſtinuimus. Quidquid ſit de forma apud *Clem.* 8. qui *Aperitionem* etiam reſeruari poſſe conceſſit, non tamen reſeruandam præcepit. Quod ſi inſtes verbum *Frangentes*, in Statuto poſitum, idem importat, ac *Aperientes*, quia literæ dum aperiuntur, franguntur. Ne Virgines, & corruptas ſimul dicamus. Reſpondeo plus eſt frangere, quam aperire. Ianua enim non frangitur, dum aperitur, nec fractas dicimus literas, ſi integram ab illis ligaturā amouemus, & deinde reponimus. Sed in hac materia ferè

Aperiret

coincidit cum *deſtruxerit*, cum minori tamen energia, quia deſtruere eſt perdere. frangere eſt rumpere. *l. ex conſenſu. Quæ eſt 23. ff. de appellation. & relat.* & in hunc ſenſum dico, incidere in caſum reſeruatum, qui fregerit ligaturam literarum. Sed inquies non eſt metiendus caſus reſeruatus ex ſolo fine vltimo, qui eſt, vt literę in manus eius, ad quem dantur, perueueniant, qui ſaluatur, ſi literæ aperiantur, & clauſæ iterum mittantur. Sed etiam ſecreto, quod in literis continetur, quodquè fortaſſe erit finis vltimus, ob quem ſcribuntur, vt ſubditus nimirum, ſciat ſecretum Superioris, & nullus alius, qui finis fruſtratur, ſi aperiunrur, & poſtea mittuntur literæ. Reſpondeo, dixi in citato Commentario, non eſſe caſum reſeruatum, quia nullum damnum ſit ſecutum, nunc autem, ſi ſupponamus damnum fuiſſe, cognitionem ſecreti, quod Prælatus occultum eſſe volebat, vltrò concedo incidere in caſum reſeruatum. Quia in hoc caſu adeſt peccatum mortale, & iniuria ſuperioris, & non reſtringitur intra terminos meræ curioſitatis venialis, vt ibidem dixi. Et hęc quidem de caſu, quatenus reſeruatum eſt.

Aperitio literarum quando pœnas inferat.

Quatenus autem concernit Statutum pœnale, quia vnus ex modis violandi literas, eſt *Apertio*, diſtinctus ab aliis, dico per ſolam *Aperitionem* incurri in pœnas Statuti, ſiue fiat per curioſitatem, ſiue quomodolibet, dũmodo malitioſè id fiat. Nam iuxta mox allegata ex *Portel.* iſte verè aperit literas cõtra pręceptum. Nec quis opponere debet. Si Statutum dicit *Malitioſè aperuerit*, qui fieri poteſt, vt ex curioſitate fiat, cum malitia, & curioſitas in materia doli, ſint oppoſita Dico *Malitioſè* fieri, dum animo nocendi fit, quia malitioſè agit, qui data opera malè agit. *Bald. in l. quæ fortuitis. C. de pignor. actione. & in l. Macedoniani. C. ad Macedon apud Spiegel.* malitia ſiquidem, quę requiritur ad inferendas pœnas Statuti non excludit omnem curioſitatem, ſed illam, quæ notabiliter nocendi finem non habet. Secus poſſemus dicere, quod poſſet, quis ob curioſitatem literas deſtruere, perdere, retinere &c. & non eſſe Reum Statuti, quod ipſimet Statuto repugnat. Et ſufficit, conſtare in foro exteriori, quod quis aperuerit literas Prælati, vt pœnæ ordinariæ reddatur obnoxius, ſuum erit poſtea probare, quod fecerit ob culpam venialem, & leuem &c.

Malitioſè fit, dum nocendi animo fit.

Quo-

Quomodolibet interceperit. Intercipere idem eſt ac interuertere, id eſt callidè ſurripere, vt cum rem commodatam, aut creditam, dolo, ne reſtituatur Domino, efficimus. *Laurent. Valla lib. 5. Thriphon. l. ſi. ff. de ſeruis fugitiuis. & l. ſi iuſſu, quæ eſt 44. ff. de furt. §. 1. & l. cum æs, quæ eſt 20. eod.* Furtum committitur, cum res aliena interuertitur, aut intercipitur. *vtroq. caſu* dicitur in *l. ſi quis ſeruo* quę eſt 18. *ff. de ſolutionibus) manumiſſus ſi interuertendi cauſa id fecerit, furtum Domino facit.* Furatur igitur literas, qui intercipit. Furari autem intelligitur, dum rem alterius retinet, vel ea vtitur inuito Domino. Ergo quocumquè modo ſibi arrogat ius diſponendi de literis Prelatorum, interceptor eſt, interuerſor, & fur. Intercipere.

Quæſtio ſeptima, An ſub hac diſpoſitione veniant tam literæ, quas Prelati mittunt, quam quæ ad Prælatos mittuntur.

Reſdondeo affirmatiuè per Statutum cit. *Hoc autem intelligatur de literis, tam ab eis, quam ad eos ſcriptis.* Literas miſſas à Prælatis, vel ad Prælatos periëtesa

Sed difficultas eſt, an comprehendantur in Statuto tam literæ continentes negotia ad Prelatum, & ſubditos ſpectantia, inquantum Prælati, & Subditi ſunt: an verò illa etiam, quæ familiaria dicuntur, vt ſalutationes, nunciationes, impertinentia &c. & præterea an etiam literæ ad non ſubditos, vel a non ſubditis ſcriptę.

Reſpondeo in vim caſus *Clem. VIII.* tenuit *Portel. ſupra verſ. litera Prælat. n. 4. in Addition.* non comprehendi ſcriptas ad ſæculares. Quia expreſsè diſponit, A *Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores*. In vim autem Statuti Ordinis, in quo non eſt talis diſtinctio tenet contrarium. Sic etiam circa falſificationem manus, aut ſigilli officialium Conuentus, putat *Lezana verb. Falſarius nu. 3. fine* non comprehendi ſub caſu reſeruato, niſi committatur circa bona Monaſterij, etiamſi retulerit *Suarez & Portel.* contrarium ſentientes. Et ſic poſſet cohærenter dici, quod literę nunciãtes negotia non regularia, ſi intercipiantur, non incurrunt pœnas &c.

Attamen ſubſcribo ſententiæ Portel, quia in Statuto nulla mentio fit de literis ſubditorum, & non ſubditorum, & nec de negotiis regularibus, & non regularibus, ſed abſolutè diſponitur de literis *tam ab eis, quam ad eos miſſis*. ad quoſcumq. vel à quibuſcumquè mittantur, & qualiacumq. negotia conti-

nentibus. Si enim concederetur talis diſtinctio, aperiretur aditus malis ſubditis aperiendo impunè literas ad Prelatos, vel à Prælatis miſſas, quia ſi ſemel admitteremus non eſſe punibiles, & nō eſſe caſū reſeruatū vt ſupra, poſſemus videre an ſubditi ſcribant, an Prelatus negotia ad ſuum regimen ſpectantia nunciet. Quæ ſi non inueniamus, poſtea excuſari poſſemus, de nimia, aut præſumpta credulitate. Quod omninò eſt legis illuſorium.

Quæſtio VIII. An etiam ſub hac diſpoſitione comprahendantur literę Secretariorum Prelatorum?

Literas ſecretariorum impedientes.

Reſpondeo affirmatiuè per ſtatutum *ibid. & de ijs, quæ ad eorum ſecretarios pertinent.* ſupple *literis*. Et ratio eſſe poteſt duplex. Prima quia ſecretarii noſtrorum Prelatorum ſigillant ſuas literas ſigillis ipſorummet. Et hac ratione, niſi aliquod ſignum in ſuperſcriptione adponatur, non diſcernuntur literę Prælatorum, à literis ſecretariorum, & ſub colore aucupandi literas ſecretariorum, Prælatorum literę interciperentur. Secunda quia ſæpiſſimè ſecretarii multa nunciant nomine, & de mandato ſuorum Prelatorum, & ſic, impedimentum. & violatio, quæ ipſorum literis pararentur, eadem ſecum ferrent inconuenientia, quæ de Prælatorum literis recenſuimus. Et propterea iure cautum eſt de iſtis, quod de illis.

An autem, eadem rigoris cenſura iſti puniendi ſint, atque illi, maximè cum aliquoties à ſecretis Prouincialium adſciſcantur perſonæ, quas oportet redargui, & ſecretariorum, vltra nomen, nihil contineant, in dubio eſt, putarem, & ſi minus ſapiens, conſulerem que Iudices, ad cautius, & mitius procedendum, ponderando qualitates perſonarum, negotiorum, ac temporum. Hæc enim maximè conducunt ad ſuauem iuſtitię adminiſtrationem.

Quæſtio IX. Si ſubditus, non violauerit quidem literas, ſed illas iam receptas legere aut noluerit, aut diſtulerit, an hiſcè pœnis ſit obnoxius?

Literas Prælatorum aperire differentes.

Reſpōdeo affirmatiuè per Statutū. *ibid. Quibus pœnis ſubiaceant qui prædictorum literas ad ipſos miſſas, legere, aut aperire malitiosè diſtulerint.* Ratio eſt, quia in hoc, vero obediētiæ ſe rebelles oſtēdunt. Cū enim ſupponātur, & pro certo habeātur pro literis ſuperiorū, in quibus abſēs ſuperior ad abſētē ſubditū loquitur, & mādat, nolle aperire haſce literas, eſt

nolle

nolle Superiori loquẽti,& mãdãti aures præbere,quod directè voto obedientiæ repugnat. Et ſubditus non tantum debet obedire, dum actu Superior præcipit, ſed habere animum obediendi quotieſcunquè ſibi à ſuo Prælato iniunctum fuerit aliquod, quod contra animam, & regulam non ſit. S *Thom.* 2.2. *q.*186.*art.*9. *Azor. tom.*1 *lib.*12. *c.* 13. *Sanchez. in decal. lib.*6.*c.*2.*n.*15. *Silu. verb. Religioſus.*6.*n.*6.*Vasquez.c.*2.*q.*154. *cap.*4. *Leſſ.lib.*2. *de Iuſt.c.*4.*dub.*9. *Caiet.in* S. *Thom ſupra art.* 5. & alij omnes communiter.

Notandum tamen eſt, ſub illis vocabulis *Prædictorum literas* non contineri Secretarios, ſed ſolos Prælatos, ad quos habetur relatio, quia Secretarij præcipere non poſſunt, nec ſubditus tenetur credere literis Secretariorum, etiamſi de mandato Superiorum expediant, quia iſthęc oracula in nullo iuris, aut Statutorum vigore fundantur. Expedit quidem parere, dum pro certo ſciatur, de Superiorum commiſſione præcipere, & eſt voluntaria obedientia, non autem neceſſaria, & coactiua. Niſi ſuas vices Prælatus Secretario commiſiſſet, idquè ſubditis authenticè conſtaret. Quia in hoc caſu eſſet delegatus Superioris,& illi omninò obediendum eſſet.

Quæſtio X. An pœnę falſariorum, & literas intercipientium &c. Remitti poſſint

Reſpondeo de falſariis, ſupra diximus, *ad omnia Ordinis officia inhabiles perpetuò declarari.* De aperientibus, impediẽtibus &c.in eodem Statuto diſponitur *Ipſofacto actibus legitimis priuatus ſit.* & infra. *A prædictis pœnis releuari non poſſint, niſi à Generali, vel Prouinciali, prout ad eos reſpectiuè pertinuerit.*

De falſarijs conſtat ex ijs, quæ Scripſimus ad citata *Commẽtaria c.*12. *Stat.*12.*§.*8. *ibidem de pœnis. fol.* 923. poſſe Generales remittere pœnas ab inferioribus impoſitas, cognita cauſa,& conſideratis conſiderandis. Et poſſe item diſpenſare, vbi per Statuta generalia ipſis impeditum non fuerit,non reperitur autem prohibitum Generalibus poſſe remittere pœnas falſarijs.

Si dicas, Repugnat perpetuitas,quæ ponitur in Statuto. Si enim remitti poteſt,non erit perpetua inhabilitas?

Reſpõdeo,pœna hæc, ſicuti,& aliæ,habet duplicẽ relationẽ, & ad ius ordinarium, & ſecundũ hoc eſt perpetua,quia ſiſtẽdo

Pœnæ referuntur ad ius ordinarium & ad ius altum. in iure municipali, perpetuò perſeuerat. Et ad ius altũ, ſeu ſupremũ Generalis, & ſic poteſt tolli. Statutũ loquitur de primo expreſsè, & de 2. implicitè. Quã regulã habent omnes pœnæ legales, & Canonicæ, quæ conſideratæ, prout in iure reperiuntur, ſunt perpetuæ aliquando; Conſideratæ autẽ in ordine ad Papã, & ſupremos Principes qui ſunt ſupra ius amittunt perpetuitatem. *Barb. alleg.* 33. *Diana reſolut.* 82. *Miſcellan.* 6. *to.* 2. *Miranda to.* 2. *q.* 30. *art.* 11. quos citat, ſed nõ ſequitur *Theſ. de pœnis p.* 1. *c.* 23. *dicendũ* 2. qui tamẽ *§. Dico* 4. ait. poſſe Prælatos Epiſcopalẽ authoritatẽ habentes diſpenſare in pœnis latę ſententiæ, etiã publicis, dummodo non ſint maiora adulterio, furto, Sacrilegio, periurio, falſo teſtimonio &c. non in hæreſi, Simonia, homicidio &c. quia hæc vt maiori Papę reſeruantur, & illa vt minora, remiſſa cenſentur ordinarijs. citatq. multos, pręcipuè *Rodrig. to.* 1 *q* 24. *art.* 7. cuius rationẽ laudat, ne cogãtur Subditi in frequẽtioribus ad Papã ſæpius recurrere. Tu autẽ vide, quę Scripſimus in noſtris Cõment. *c.* 2. *Stat.* 14. *§.* 5. *fol.* 130. & infra vbi ampliſſimam diſpenſandi facultatem Prælatis conceſſam examinauimus.

De priuatione actuum legitimorum, inflicta indefinitè, & indeterminatè aperientibus &c. literas Superiorum, clarè diſponit Statutũ, poſſe relaxari à Generali, vel Prouinciali, prout ad ipſos pertinuerit, ideſt, prout offenſi fuerint in ſuarum violatione literarum, itaq. & ipſa eſt perpetua, ſi ſuperiores diſpenſare noluerint.

Aduerto, non tolli Generali, quin poſſit diſpenſare, & remittere pœnas inflictas ob aperitionem &c. literarum Prouincialium. Nam ſi poteſt maius poterit etiam minus, nec Prouinciali permittitur remiſſio pœnarum ob ſuarum literarum violationem, priuatiuè quoad Generalem, quia Generalis eſt ſuus Superior, & poteſt ad cauſam auocare, maximè ſi motiuum rationabile adfuerit. Et habemus Statutum in terminis *dicto c.* 7. *§.* 5. *n* 78. *Pœnas verò ab inferioribus impoſitas, Superiores non remittant, niſi cauſa publicæ vtilitatis, aut alia rationabili, & tunc matura conſideratione adbibita, cauſiſquè cognitis, & maturè diſcuſſis*. tenetur tamen Generalis ſeruare iſtas conditiones, alias peccabit contra aliud Statutũ relatum à nobis in Comment. *dicto c.* 11. *ſtat.* 2. *§. Reſpondeo* 3. *fol.* 616.

Capi-

Capitulum XII.

De Pœnis in Libellorum Famoſorum Fabricatores Sancitis.

IN hac materia Seraphica Religio ſequens Statutum habet in *cap.7 §.5.nu.65. Qui tacito nomine, vel ſub nomine alieno libellos famoſos fecerit, miſerit, proiecerit, vel quouis modo expoſuerit in alicuius infamiam, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrat. Qui ſi in Generalis, aut Prouincialis infamiam facti fuerint, abſolui non poſſint, niſi per Generalem, aut de eius mandato. In aliorum verò infamiam vergentes, à Prouinciali tantummodo, ſatisfactione præmiſſa, & conuicti, ad Superiorum arbitrium carcerentur.* Pauca admodum circa hoc delictum tetigimus in Comment. *c.7.ſtat.5.caſu reſer.17* ad cuius completam (quantum pro inſtituto ſufficit) declarationem, infrapoſitas quæſtiones examinabimus. 1. Quid ſit *Libellus Famoſus.* 2. *Quot modis fieri poſſit.* 3. *Si expoſitus, caſu accidat non publicari.* 4. *Si peccatum publicum contineat.* 5. *Si contineat verum,* quod per Teſtes probari poſſit, ſed occultum. 6. *Si quis non fecit Scripturam famoſam, inuentam tamen diuulgauit.* 7. *Si Libelli fabricatores dicentur, qui dictarunt, Scripſerunt, expoſuerunt, ſigillatim.* 8. *Retinētes inuentum Libellum Famoſum,* an eadem pœna plectendi. 10. *Quibus pœnis Libellorum Fabricatores plectendi.* 11. *Qui actus ſunt neceſſarÿ, vt ſub caſu reſeruato contineantur libellorū artifices.* 12. *Satisfactio, qua ratione exhibenda in fabricante Famoſum libellum.*

Quæſtio prima. Quid ſit Libellus famoſus? Libellus

Reſpondeo primo. Libellus genericè ſumptus, idem eſt, ac ſcriptura, qua id, quod nobis debetur, proſequitur, ſiuè qua continentur nomen actoris, Rei, res quæ petitur, & cauſa, ob quam petitur. *l.1.C. de edendo. Vlterius in Comment.* Quotuplex.
Inſtit. in princ. tit. de action. Deſcendit autem in ſuas ſpecies,

cies, nimirum in Libellos Supplices, Accuſatorios, Appellatorios, Dimiſſorios, Repudiatorios, Intimatorios, Summarios, Articulatos, Famoſos, alioſquę, qui videri poſſunt apud *Speculatorem. Spiegellium, Prattæum, Briſſonium, Oldratum. Caluinum*, & alios in ſuis Lexicis iuriſdicis. Quantum ad nos ſpectat.

Famoſus. Reſpondeo II. Libellus famoſus, & Scriptura famoſa, id eſt, quæ alterius famam vulneret, & contumeliam contineat. ita in *l. Lex Cornelia* §. *ſiquis librum ff. de iniuriis & famoſis Libellis l. vnica* C. *de famoſ. Libell. Inſtit lib.* 4. *tit.* 4. *de Iniuriis* §. *Iniuria autem committitur.* & c. 1. 2. 3. 4. 5. *q.* 1. vbi Gratianus ex iure etiam Ciuili, quæ ad famoſos Libellos ſpectant, congerit. Et in hunc ſenſum *Azo. in dicta l. C. & Iuriſconſulti in l. Lex Cornelia de Iur. iuran in fin. Silueſter cum Summiſtis in verb. Libellus n.* 4. *Bonac. de reſtit. diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 9. *prapoſitione prima* apud quem *Molina. Finellus. Filliucius*, & alij, *Scortia Theor.* 326. declarans Conſtitut. Pij V. editam contra huius criminis Reos. Apud quem *Angelus, Tuſcus, Plaza. Clar. Graſſius. Zecbius &c.* Qui methodicam diffinitionem Libelli famoſi componentes dicunt, Libellus famoſus eſt, *Scriptura, vel ſignum, alicuius occultam infamiam continens publicata, vt neſcientibus innoteſcat.* Atquè de eſſentia talis Libelli eſſe, vt contineat infamiam, quæ non ſit notoria antequam Libellus componeretur, & exponeretur, fiatquè publica per Libelli diuulgationem. Nec eſſe opus, vt neceſſariò requirat Scripturam, dummodo diuulgetur aliquod ſignum, talem infamiã continens, quia tamen iſtæ diffinitiones morales, non poſſunt ad regulas Logicas componi, ſufficit allata deſcriptio, & difficultatum examinatio. Quibus totã materiam cõplectemur.

Quæſtio Secunda, Quot modis Libellus famoſus componatur?

Libellus Famoſus quotuplex. Reſpondeo cum iniuria, *aut re, aut verbis fiat, l. iniuria ff. de iniurÿs.* §. 1. & Libellus famoſus iniuriam contineat, ore, aut verbis fieri, neceſſe eſt. Quapropter extat *l. Lex Cornelia.* §. *ſi quis librũ, & ſequentẽ ff eod,* nõ tantũ ſcriptura, ſed etiã *aliud quid ſine ſcriptura in notam aliquorum factum*, Libellus famoſus cenſetur. Et quantum attinet ad ſcripturam, is cenſetur Reus Libelli famoſi, *qui Librum* intellige ſcripturam quamcumquè, *ad infamiam alicuius pertinentem, ſcripſerit,*

ſerit, compoſuerit, ediderit, doloué malo fecerit, *dicta l. lex cornelia §.9.& c.qui in alterius 5 q.1.publicè ſcripturam, aut verba contumelioſa confinxerit*. Quibus notantur ſcribere, componere, edere, facere; quæ quidem licet Sinonyma ſint in hac materia, notant tamen diuerſos actus, dictandi, ſcribendi, edendi, ideſt, publicandi, ſub quo continentur affixandi, proijciendi, mittendi, exponendi, quæ omnia amplectentur illa verba legis, *dolo malo fecerit.* & in ſtatuto. *quouis modo expoſuerit.* & hoc quidem quoad verba, & ſcripta.

Quoad facta autem, reus famoſi libelli cenſebitur, qui ad infamiam pingit aliquid turpe, & in loco publico exponit, aut ad valuas, vel parietes domus affigit, vel appendit, vt pudenda, cornua, vel aliud quid probroſum, qui fœdat atramento, vel turpitudine ianuam, vel parietē &c. *Clarus q. 68. n.25.cum Paris de Puteo de ſyndic. Bonac. dicta diſp 2. queſt.4. puncto 9.n.1.& 6.* apud quem *Molina*, *Graſſius*, & alij, *Scortia dicto Theor.326.* cum alijs ab ipſo citatis. Et licet abuſiue hoc veniat ſub appellatione libelli famoſi, attamen, quia continet, & diuulgat infamiam aliorū ſub famoſi libelli nuncupatione compræhenditur, quia producit eundem effectum, quem libellus famoſus,

In hanc diſpoſitionem intrat, etiamſi non ſcribat, & affigat ille qui componit cantilenas, paſquillos, ſiue Paſquinatas, & voce ſpargit in vulgus, ac ſi eſſent ab alijs compoſita, ſi illæ aliorum infamiam contineant. *Angelus in l. lex Cornelia §.fin.* etiamſi *Menochius lib.2.de Arbitr. c.263. n.42.* puniri hoſce velit pœna extraordinaria. *Portel verſ. libellus famoſus num.* 5. Et ratio eſt, quia in tantum ſunt prohibiti libelli famoſi, inquantum alios infamant, ſiue id fiat ſcripto, vel facto; at etiam infamatur dicto, quod in vulgus publicatur, ergo eadem pœna puniri debet præter quamquod directè continetur in verbis citatarum legum. *aut re, aut verbis aliquid ſine ſcriptura. ſcripturam, aut verba contumelioſa finxerit*. quibus verba principali loco prohibentur.

Reducuntur etiam (licet inter ſcripta, niſi etiam verbis fiat) literæ illæ, quas *Raguagli* vel *lettere d' Auiſi* vulgato vocabulo appellantur, quibus, vel aliorum infamia, vel ſecreta ſtatus Eccleſiaſtici reuelentur, ſiue illæ ſcribantur, dictentur, tranſmittantur, exemplentur, retineantur, publicentur, niſi ante

publi-

Digitized by Google

publicationem corrumpantur, idquè vetuerunt, vltra pœnas legales, & canonicas *Pius V. Romani anni* 1572. *& Gregor. XIII. ea eſt*. eodem anno, quas adnotauit *Scortia loco citato*. ſub pœna confiſcationis bonorum, capitis, infamiæ &c. Quæ prius retulerat *Portel ver. libellus famoſus fine ex Io. Baptiſta*, qui additiones fecit ad *Clarum q.68. nu.63*. aitquè eas conſtitutiones valere tantum in ſtatu Eccleſiaſtico, pro quibus latæ ſunt. ſub malitia libelli famoſi venit epiſtola, vel ſchedula ſcripta ſine nomine, & poſita in Camera, vel ordinata, vt veniat ad manus ſuperioris, continens delictum occultum, vt publicetur, & de eo fiat inquiſitio, quia verè infamat, nec per talem ſcripturam poterit Iudex procedere contra infamatum, etiam ſi in illis citentur teſtes. *c. inquiſitionis §. ad hæc de accuſationibus. Ita Portel dicto verb. libellus num.* 3. apud quem *Molina, & Reginaldus Bonac. dicta diſp. 2. q. 4. art. 9. n. 5.* apud quem *Finellus, contra Filluccium tract. 40. c. 3. q. 8. nu.* 79. extat textus clarus in *l. item apud* Labeonem *§. 29 ff. de iniur ſi quis* (inquit Papinianus) *libello dato, vel Principi, vel alicui famam alienam inſectatus fuerit, iniuriarum erit agendum*. Quam doctrinam ampliat Portel ad literas miſſiuas, & continentes nomen ſcribentis, dummodo fiat, vt publicentur & continet plenum effectum libelli famoſi, ad quem non requiritur, quod non contineat nomen, quia cum nomine verè infamat, & intantum non ponitur nomen, inquantum author prodi recuſat. Sed hoc ad eſſentiam infamiæ non facit, ſed ad facilitatē probationis. & in hunc ſenſum ſtatutum initio relatum, *qui tacito nomine, vel ſub nomine alieno libellos famoſos fecerit &c.* ait, non quod non cenſeat eſſe libellum famoſum, qui ederetur cum nomine authoris. Licet non negauerim, mitius procedendum eſſe contra hunc, quàm contra illum, qui ſine nomine, & multò peius ſub nomine alieno famoſum ederet libellum, quia iſte exponit ſe punitioni, & minus malitiæ, licet plus temeritatis oſtendat.

Quæſtio tertia. An ſola expoſitio libelli famoſi faciat quē reum pœnarum.

Libelli famoſi an ſola expoſitio reū faciat.

Reſpondeo negatiue contra *Molinam tract. 4. de Iuſtitia diſp. 35. num. 4.* quem refert, & ſequitur *Portel dicto ver. libellus famoſus Bonac. ſupra num. 9. verſ. Aduertendum eſt primo n. 5.* tenentes crimen hoc committi ſola libelli expoſitione, affixio-

affixione, proiectione, miſſione, &c. itaut ſi expoſitum, caſu accidat ab aliquo inueniri, qui non intelligat, illumquè corrumpat, vel quouis alio modo opprimi, & occultari, adhuc continere malitiam libelli famoſi, idquè conuinci videtur ex verbis relatarum legum dicentium *ſcripſerit, compoſuerit, ediderit, quouis modo expoſuerit &c.* & ſic etiam ſtatutum etiam initio citatum, dicens *quouis modo expoſuerit*. quare habemus completum crimen libelli famoſi, in ſola expoſitione, ad quã per accidens publicatio non ſequatur.

His tamen non obſtantibus, dico cum *Filliuccio tract.* 40. *c.*3. *q.*8. *num.* 79. non poſſe puniri pœna ordinaria ob ſolam expoſitionem, niſi etiam ſequatur infamia. Probo ex verbis, & ex fine legis. Primo enim ſtatutum ad compoſitionem, & expoſitionem ſubnectit *in alicuius infamiam, & l.lex Cornelia citata* ait. *In notam aliquorum,* & *ad infamiam alicuius pertinentem,* & *c.qui in alterius* 5. *q.*1. *aut verba contumelioſa confinxerit*. Vnde apparet eſſentiam huius criminis requirere infamationem alicuius. non infamatur autem per ſolam expoſitionem, niſi accedat publicatio, ergo malitia libelli famoſi in publicatione completur. Hic eſt finis libelli, huc proſpiciunt leges, ergo hoc non exiſtente ſumus extra legum rigorem. Accedit poſtea ratio generalis, de ſolo conatu non puniendo, vbi lex punit effectum, de quo nos *ſup.* C. 2. *de pœnis*, niſi autem publicetur, libellus famoſus ſemper erit in ſolo conatu, quia intantum ſcribitur, proiicitur, exponitur, inquantum intenditur diffamatio. Ergo hac non obtenta, remanent ſoli conatus. miror, *Portel.* admiſiſſe hanc rationem in argumento, quod fecit contra ſe, tenentem per ſolam expoſitionem incidere aliquem in caſum reſeruatum, etiamſi non publicetur, quia inquit reſeruatio caſus non eſt lex pœnalis, quæ patit crimen, non attentatum, ſed conſummatum, vnde admittit vim rationis contra illud, quod cum *Molina* dixerat, quod ſit punibilis expoſitio ſine publicatione; quod autem ſubiungat poſtea, & ipſam expoſitionem, ſiue ſcriptionem eſſe delictum conſummatum in genere libelli famoſi, facti, ſeu ſcripti, verum quidem dicit, ſed non in genere libelli completè ſumpti, & hoc eſt, quod intendunt ſanctiones. Nam hac ratione, qui præparat venenum, qui in potionem infundit, qui menſæ apponit, etiamſi non propinet, dicetur

tur veneficus, & vt talis puniendus, quia actiones recenſitæ quælibet in ſuo genere eſt perfecta, quod eſt omninò falſum, quia punitur cum effectu ſequuto. ita &c. & clarius conuincitur, quia ſi punitur ſola expoſitio, puniri debet, & ſola ſcriptio, etiam ſi quis clam in ſuo cubiculo libellum compoſuiſſet, & deinde flammis donaſſet, quod licet ipſe concedat, neſcio an ſit ſolidè dictum, quia nimis diſtat à mente legis, quę reponit materiam libellorum famoſorum in titulo de iniurijs, at per ſolam ſcriptionem nulla eſt illata iniuria, & in citata *cauſa 5.q.1.c.2.* ſcripſit *Adrianus Papa, Qui in alterius famam publicè, ſiue in publico ſcripturam, aut verba contumelioſa confixerit, & repertus ſcripta non probauerit, flagelletur &c.* & *S.Gregorius* relatus *loc.cit. cap.2.* inquit. *Quidam contra notarium noſtrum, nocturno ſilentio, in publico ciuitatis loco conteſtationem poſuit in eius crimine loquentem &c.* & Concilium Eliberitanum relatum *c.3.*ait, *ſi qui inuenti fuerint famoſos libellos in Eccleſia ponere, anathematizentur.* & Valentinianus, & Valens Auguſti relati in fine dictæ *queſtionis ex Cod de fam. libellis*, ſanciunt. *ſi quis famoſum libellum domi, ſiue in publico ignarus receperit, aut corrumpat, priuſquam alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum. Si verò non ſtatim eaſdem chartulas vel corruperit, vel igne conſumpſerit, ſed vim earum manifeſtauerit, ſciat ſe quaſi authorem huiuſmodi delicti, capitali ſententia ſubiungendum.* quis hic non videt *totam malitiam in publicatione conſiſtere?* nam ſi expoſitus, & corruptus non punitur, ſed publicatus, ergo publicatio delictum ad perfectum adducit. Quid ni, ſi habetur pro quaſi authore, qui inuentum publicat, non faciet abſolutum authorem ſola publicatio?

Nec iuuat conferre poteſtatem Eccleſiæ, reſeruantis ſibi hęreſim occultam, cum punitione huius criminis, non publicati, quia quando conſtat Eccleſiam, ſiue Religionem reſeruare voluiſſe compoſitionem fortaſſe conueniemus in ſententia, in punitione autem externa, quia ratio reſiſtit, nequaquam.

Quæſtio quarta, An ſi quis exponat in libello peccatum aliquod publicum, ſiue obliuioni mandatum, ſiue non: vel defectum aliquem naturalem ignotum, debeat puniri, vt famoſi libelli confector.

Reſpondeo primo, ſi delictum ſit publicum, & notorium, non

non eſt libellus famoſus. Quia is, contra quem fit, famæ ius perdidit, & licet peccetur contra charitatem, non tamen peccatur contra iuſtitiam. *Portel ſupra n.1.2.* cum *Couarrubias var.1.c.1.n.2. & c 12.nu.2.& c.12.n.22. Syluest. Molina, Pinel.apud Bonac.ſup.nu.3.* Remanet igitur tota vis in publicatione peccati ſecreti, quia hoc iniurit infamiam. Libellus continens delictum notorium non eſt famoſus.

Reſpondeo ſecundo, ſi delictum aliàs fuit publicum, & poſtea obliuioni datum, vel ſi in alio loco eſt notorium, in loco autem delicti eſt ſecretum; includens illud in libello, reus erit famoſi criminis. eſt contra *Azorium, Leſſium, Molinam, P Nauar. Bañes, Salonium, Fillinceium, Sà, Reginaldum, & Bonaccinam,* qui eos citat, & ſequitur *dicta diſp.2.q.4. puncto 6.n.2.* ponunt autem illam *Rebellus lib.4.q.4. Sylu.verb.detractio. Clauis Regia lib.11.c.6. nu. 22. Turrianus diſp.53.dub.10.* apud quos alij. Ratio eſt, quia delinquens in hoc ſtatu, & loco habet bonam famam, ergo per famoſum libellum infamatur, qui eſt effectus in libello intentus. Nec valet reſponſio *Bonaccinæ*, hunc delinquentem habere famam de facto, non de iure, quia illud iam in delinquendo emiſit. Non inquam valet, quia de facto illi auſertur fama, ergo de facto infamatur. Hoc autem factum includit ius ad illam famam, quam habet, alias eſſet iniuſtus famæ retentor, cum nullo iure famam retineat, ſicuti qui de facto rem alterius retinet, non de iure, hic dicitur fur, quia iniuria rem alienam occupat, dicere autem hoc, eſt abſurdum, quia ſicuti per mala opera perdiderat famam, ita per bona recuperat, & habet fundamentum reale retinendi famam, ſcilicet conuerſationem honeſtam &c. & ſic cum infametur, vrget compoſitorem libellus famoſus. Niſi publicetur in loco, vbi neſcitur.

Reſpondeo tertio, Qui in libello publicaret aliquem eſſe ſpurium, ex hæbreis deſcendentem &c. reputandus eſſet factor libelli famoſi. Si tamen illa neſciebantur. Ita *Portel. ſupra n.4.* quia (inquit) hoc eſt infamare iniuſtè, quando talis macula ignoratur. quod in Hiſpania cẽſeretur maior infamia, quam quodlibet aliud peccatum occultum. Quæ ſententia pugnat pro nobis in *2.reſponſione*, quia ſi hi defectus, qui alibi sũt publici, infamant vbi ignorãtur, pari ratione infamabunt delicta oblita, & in aliquo loco non cognita.

Cõtra hoc videtur eſſe *l.eũ init. ff.de iniur.* in qua dicitur, *eum quis nocentem infamauit, non eſſet bonũ, & æquũ ob eã rẽ condemna-*

dinari, peccata enim nocentiū nota eſſe, & oportere, & expedire.

Reſpōdeo ibi nō eſt ſermo de infamatione per libellū famoſū, vt *Accurtius in Gloſ.* declarauit, ſed de oblocutione extra iudicium, ſiue de delatione in iudicio, & idem eſt *infamauit*, ac *publicauit delictum*; & quidem de accuſatione, vel delatione apud Iudices, non eſt dubium, quod nullam mereatur pœnam, imo laudem, ſi ob bonum publicum fiat, & eſt actus charitatis, tum in rem publicam, cuius eſt membrum, tum in reum, cuius emendationem affectat, vel punitionem, in aliorum exemplum; de oblocutione autem extra iudicium, licet ſit peccatum detractionis, quia non ſeruatur iuris ordo (niſi ſit publicum, de quo tamen non videtur lex agere, quia non eſſet infamare, ſed loquitur de delicto occulto, vero, & probabili per teſtes) attamen leges ciuiles in id animaduertendum non putarunt. Immo *l. lex Cornelia ff. de ſenatus conſulto Silaniano*. vult dari quinque aureos renuncianti eos ſeruos, qui ante quæſtionem fugerint, ob necem illatam Domino, & *l. ſi non conuicij C. de iniuriis*, dicitur *ſi non conuicii conſilio te aliquid iniurioſum dixiſſe probare potes, fides à calumnia te defendit*, & *l. Iuſtiſſimos C. de officio rectoris Prouinciæ*. datur poteſtas laudandi, & accuſandi publicos Iudices, eo fine, vt ad Imperatorem referantur, ſiue veræ, ſiue falſę voces ſint. Verum neſcio, qua ratione his concordet *l. Item apud Labeonem §. 29. ff. de iniuriis*. *Si quis* (inquit) *libello dato vel Principi, vel alicui, famam alienam inſectatus fuerit, iniuriarum erit agendum*. vbi Bartolus *nota* (inquit) *quod quando tu pronis libellum contra aliquem, in quo notatur delictum alicuius, propoſitio libelli eſt infamare eum*. Si ergo infamat, & iniuriam facit, non videtur tolerandum, nec minus præmiandum, ſed poteſt reſponderi, verum eſſe, ſi fiat malo dolo, animo inſectandi famam proximi, & non ſeruato iuris ordine, ſecus non examinat idem *Bartolus* rationem *l. eum de iniuriis* iam citatæ, expedire ſcilicet Reipublicæ, peccata nota eſſe, nimirum ſi Reipublicę expediat. Quia ſi non expedit, erit iniuria ſi (inquit) aliquis dixerit tibi, tu es cæcus, vel claudus, tunc teneri actione iniuriarum, quia nihil refert Reipublicæ, quod ſis cæcus vel claudus. Sed ſi dicat, tu fuiſti mitratus pro falſo, vel tu es ſpurius, non teneri, quia expedit Reipublicæ, quod infamia illius manifeſtetur, ne ad teſtimonium vel honores admittatur ob incapacitatem. Sed quia doctrina hæc

Publicare aliorum delicta quando expediet reipub.

apud

apud Canoniſtas, & Theologos non ſubſiſteret, nam in naturalibus cum non mereamur, nec demereamur, non videtur contrahi tanta iniuria, quanta ex publicatione delicti cōmiſſi, ſiue ad Rempublicam referatur, ſiue non, dummodo iuris ordo non ſeruetur, eam declararunt *Pomatius, Alexander, Menochius*, *Additionatores Bartoli ad locum citatum* ſupra relatis & Doctoribus, & authoritatibus, eſſe ſcilicet verum, ſi obijciatur in iudicio, vel ſi obijciatur extra iudicium, & non animo corrigendi, ſi verò dixit ob correctionem, non tenetur actione iniuriarum lege *c. ſi peccauerit* 2. *q.* 1. ex *S. Auguſtino iuncta gloſ. & cap. cum te de re iudicata*. Vide collecta à Graſſio 2. *par. lib.* 2. *cap.* 17. *num* 25. *&* 26. *deciſ. aurearum.*

Quæſtio quinta, Eſto quod quis non fecerit libellum famoſum, ſed inuentum publicauerit, an in pœnas ordinatas incidat.

Publicās libellum famoſum inuentū, puniēdus.

Reſpondeo affirmatiuè quia licet in ſtatuto ordinis hæc particula non inueniatur, inuenitur tamen in *l. vnica C. de famoſis libellis*, citata ſupra in fine *q.* 3. & in *c.* 1. 5. *q.* 2. vbi dicitur & *qui ea prius inuenerit, rumpat, ſi non vult authoris facti cauſam incurrere* Graſſ. *dicto c.* 17. *num.* 26. *Portel dicto ver. famoſus libel. n.* 26. apud quem *Molina, & Reginaldus Bonac. dicta q.* 4. *punct.* 9. *diſp.* 2. *n.* 9. *§. quarto non incurri* apud quem *Filliuci. Finell. Gambacurta, Sertia dicto Theoremate* 326. apud quem *Angelus, Tuſcus, Plaza, Syluester*, & eſt communis prout teſtatur *Plaza lib.* 1. *delict. c.* 3. *nu.* 2. *Clar. ſupra verb. libelli.* & ratio eſt, quia fuit cauſa, vt aliquis infamaretur: & ſic incurrit omnes pœnas ordinarias quibus puniuntur libellorum famoſorum fabricatores.

Sed eſt difficultas dicente lege vnica iam citata ex C. *de libellis famoſis. Si verò non ſtatim eaſdem chartulas vel corruperit, vel igne conſumpſerit, ſed vim earum manifeſtauerit, ſciat ſe quaſi authorem &c.* quantum temporis poterit libellum famoſum inuentum apud ſe retinere, quid importet illud *ſtatim*.

Reſpondeo, vim huius particulæ *ſtatim* declarat *Barboſa dict.* 383. dicitquè nullam admittere dilationem, aut temporis interuallum, etiamſi citet *Surdum, & Alexandrum* dicentes poſſe importare *vnum menſem*. attamen inter oppoſita, ſtandum eſt ſententiæ communiori *Tiraquelli, Menochii, Farinaccii*,

Statim quantum temporis portet.

rinaccii, Gonzalez, Stephani Gratiani, ab eodem *n*.4. relatorum, quod accipi debeat cum temperamento, & ſecundum ſubiectam materiam. non enim tenetur ſtatim comburere, vel rumpere ſicuti tenetur peccaminoſam cogitationem repellere. hoc enim ex mente legis non eſt, nec debet libellum conſeruare ad longum tempus, cum poſſit breuius legem implere, ſed moraliter, poſtquam legerit, & qualitatem perſpexerit, ac in loco opportuno ſe receperit, vel ad aliquas horas, vel diem retinuerit, debet illum lacerare. Probo hoc ex verbis legis, nam ſi conceditur corruptio, vel crematio, inueniens poteſt ignis conſumptionem eligere. & cum non ſtatim ignis in promptu eſſe poſſit, puta quia per Vrbem ambulat, in campo ſpatiatur &c. poteſt differre vſquequò domũ redeat, vt hanc actionem cautè exequatur. Præterea poteſt libellum famoſum inuentum ad Iudicem deferre, vt author puniatur vel malum è ciuitate tollatur, iuxta declaratam *lege cum qui ff. de iniur. & l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquiliã*, quo caſu *multum proficit conſeruatio libelli famoſi*, inquit citatus *Graſſius*. Præterea poſſet ſecretò reuelare libellum ſacerdoti, vel alicui prudenti, & diſcreto viro, ad capiendum conſilium & vt innocentes iuuaret, vel liberaret, vt idem *Graſſius* in fine numeri affirmat argum. *textus in c. hoc videtur* 22. *q*. 5. citatque *Turrecrem in c. ſi quis* 5. *q*. 1. id aſſerentem. & in his caſibus poterit conſeruare libellum. Poterit etiam ad curioſitatem, & fortaſſe ad longiorem dilationem, dummodo non publicet. quia citata lex ait, ſi verò non ſtatim corruperit, *ſed vim earum manifeſtauerit &c.* finis enim legis, conſeruatio famæ aliorum, & eliminatio tam facilis modi innocentes infamandi, & ſicut ſupra diximus, non eſſe punibilem, qui compoſuit, non tamen manifeſtauerit, multò minus erit, qui tantum inuenit, & retinuit, dummodo non manifeſtet. Verum tamen eſt, quod committit ſe periculo, ſubeundi pœnas, ſi talis libellus famoſus apud ipſum reperiatur, quia præſumitur author eiuſdem. & ſuum erit probare, quod diſtulerit ob hanc, vel illam cauſam rationabilem, & excuſantem, & quia hoc periculum exponit illum decapitationi, iuxta communem doctrinam, peccabit mortaliter. & iam multos vidimus, ad triremes damnatos, qui ab alijs compoſitas Paſquinatas apud ſe retinuiſſe reperti ſunt. Iuuare poſſet gra-

uitas

uitas perſonæ, de qua nulla eſſet ſuſpicio, quod tale ſcelus committeret, ſi carta reperiretur fœdata, & glutino illinita, ex quo conijci poſſet fuiſſe adfixam, & inde amotam &c. cæterum præſumptiones iuris ſunt ſemper contra eum, apud quem reperiretur.

Sed contra. Eſt ſententia communis apud *Suarez verb. Libelli n.165.* quem citat *Bonacoſſa to. 2. Communium opinionũ iuris tit. de Iniurÿs nu. 202.* quod qui lacerat libellum famoſum, punitur eadem pœna, qua puniretur author illius, quia reputatur author eiuſdem. Cur igitur punitur, vt author, ſi lacerare iubetur?

Reſpõdeo ſi reperiatur libellus famoſus in publico, & corã aliquibus, tunc lacerari non debet, ſed ad Iudicẽ deferri, quia ex publicatione iam facta tranſijt in Iudicem ius procedendi contra publicatum delictum, qui autem lacerat, impedit Iudicis proceſſum, deficiente corpore delicti, & præſumitur lacerans author, tanquam qui timuit puniri. Leges autem præcipientes corruptionem, & conſumptionem, loquuntur de libellis ſecreto inuentis, & nondum publicatis, & propterea dicit lex, *aut corrumpat priuſquam alter inueniat, aut non fateatur inuentum.* Libellus famoſus quando ſit lacerãdus, vel ad iudicem deferendus.

Secunda difficultas, an detur caſus, quo impunè publicari aliquando poſſit libellus famoſus inuentus.

Reſpondeo cum *Graffio citato n. 26* pęnas irrogari tantum malitioſè, vel vt ait *Silueſt. verb Libellus ſine cum dolo* manifeſtanti, & ad infamandum, quia ſi ex ſimplicitate, non debet puniri. Nam vbi dolus non interuenit, nec pæna irrogari poteſt v.g. ſi quis audiret, vel inueniret ſcriptum, in quo cantilena aliqua peregrinę conceptionis, vel mordacitatis contineretur, delectareturquè, non de infamia proximi, ſed de modo compoſitionis, diceretquè amico, vel amicis, hoc eſſet ſine dolo, & ſolum ob curioſitatem, vel leuitatem &c. hac ratione in vulgus ſparguntur dicteria. quæ *Motti.* aut *Paſquinate*, appellantur. Non enim omnes, qui ea referunt, infamãdi animum habent, ſed ob libidinem ingenii effantur. Libellus famoſus inuentus quando publicari poſſit impunè.

Quæſtio VI. Si in hoc delicto compręhandantur complices. v. g. vnus conſuluit, alter dictauit, alius ſcripſit, alius expoſuit, an omnes pari pœna puniendi ſint.

Reſpondeo, negat *Portel d. verb. Libellũs famoſus num.* 10.

quia (inquit) *Lex ſolum loquitur de componente, proiicientes, & publicante, quæ cum ſint in materia odioſa reſtringenda ſunt ad vſitatã ſignificationem. ergo ad cooperantes non debet extendi, quia iſti non componunt, non proiiciunt, non diuulgant.* Attamen affirmandum eſt cum *Farinaccio Conſ. Crimin.* 145. Qui comprahendit dictantes, ſcribentes, componentes, retinentes &c. eſt citata Bulla *Pij V.* qui & maiora comprahendit, *Scortia dicto Theor.* 326. qui citat Angelum in *l. Lex Cornelia Menoch. Graſſium, Molinam* dicentes pari pœna puniẽdos eſſe ſcribentes, dictantes, vel fieri mandantes. Non ſolum ex noſtro ſtatuto in principio huius capituli allegato, ſed etiã ex ſtatuto Vltramontanæ familiæ. *cap.* 6. *de correct. delinquentium* §. 23. *caſu* 9. quod eſt tale *compoſitionis, vel proiectionis, aut publicationis Libelli famoſi.* Statutum autem Ciſmontanæ familiæ relatum in noſtris Commentariis *c.* 7. *ſtat.* 5. *caſu* 17. eſt tale, pro caſibus reſeruatis.. *Libellum famoſum facientes, fieri procurantes, inducentes, conſulentes, proijcientes, vel publicantes.* Pœnale autem ſupra allegatum, ait, *fecerit, miſerit, proiecerit, vel quomodolibet expoſuerit.* in verbis autem *compopoſitionis,* & *fecerit,* quæ in ambobus Statutis reperiuntur, cõprahenditur etiam dictans, ordinans, conſulens, dirigens, iuxta collecta per *Briſſonium. & Prataium, apud Io.* Caluinum *iu Lexico Iuridico*, quia componere, eſt multas res aptas ordine diſponere, & dirigendo conficere. Hinc dicimus componi carmina, ædificia, leges, libellos, codicillos, matrimonia, lites &c. in quibus multi interueniunt, vt in compoſitione carminum, vnus poteſt dictare, & alius ſcribere, in compoſitione edificii, vnus dirigit, & alii cementa miniſtrant &c. Et tamen omnes concurrunt in genere cauſæ efficientis, & dicuntur componere, & facere, *& qui per alium facit per ſeipſum facere videtur de regul. iur. in 6. facere videtur, qui iubet, & mandat. l. in condemnatione. ff. de regul. iur. & Hotomanus* apud citatum *Caluinum verſic. facere,* inquit *Quando facere, effectum iuris poſt ſe relinquit, omnem omnino faciendi cauſam complectitur, dandi, ſoluendi, numerandi, iudicandi. L. Verbum* 218. *ff. de verbor. ſignific.* Nec video quomodo eximi poſſit à pœna Libellantis, qui dictat, & componit libellum, illumquè ab altero, ſciente, & conſentiente excipi facit, cum vnum integram cauſam conficit, ſicuti, qui

Complices libellorum famoſorum puniendi.

Cõponere.

qui enſem miniſtraret ad homicidium, illud mandaret, vel faciendum alteri committeret. Factores enim pro criminum authoribus, qui ſcelus ipſi admittunt, accipiuntur, L. 6. §. *qui præpoſitum. ff. de re militari. & l. ſolent. ff. de cuſtud. reorum.* etiam ſi comitari alijs ſcelera patrent, & alijs patranda committant. Et vt ſpecialius rem tangamus. Certum eſt in caſu noſtro reſeruato compræhendi *procurantes, inducentes, conſulentes*: In reſeruato pro altera familia, compræhendi per verbum *componentes*, & in Statuto, quod commentamur, compræhendi per verbum *Facere*. Quod ſi ſupponamus eum, qui libellum infamatorium facere vult, ſcribere neſciat, vel non poſſit, vel (ne deprçhendetur) nolit, faciatquè ſcribere per alium, An iſte alius, qui ſcribit ſit compræhenſus ſub lege. Negari non poteſt, quia *l. lex Cornelia ff. de iniur.* ait *ſcripſerit*. An & ipſe, qui dictauit? Sine dubio. Quia ſubnectit immediatè *compoſuerit*. Vbi diſtinguit *Scribere à componere*. Etſi non poſſet appendere cornua ad feneſtram ſine auxilio, & parietem conſpurcare nigro, aut rubeo colore, ſine adiutorio cementarii, an & iſti auxiliatores, erunt ſub ſcelere? Stat pro affirmatiua, maxima legalis *Agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur*. Et qui hoc negaret, poſſet etiam ab homicidio immunem reddere eum, qui Domino impotenti, & iubenti, vt Seium confoderet, obtemperaret, enſem in illius prçcordia adigendo. Lege pro complemento huius materiæ, quæ ſcripſimus in hoc opere *capit. ſecundo quæſtion. 7. reſponſ. ſecunda*. Sufficiat hic examinaſſe verba Statutorum, quæ directè complices afficiunt, vt non ſit opus ad regulas generales recurrere.

Quæſtio VII. Quibus pænis libellorum infamantium compoſitores ſubiaceant? Pœnæ infamoſorũ libellorũ compoſitores.

Reſpondo primo ſecundum leges ciuiles decapitantur *l. vnica. C. de Famoſ. libellis*. Quam pœnam tamen non eſſe in vſu, fatetur *Clar. dicta quæſtion. 68. numer. 25.* cui ſucceſſit fuſtigatio, ictus funis, condemnatio, ad ſummum, ad triremes, alligatio ad infamem catenam, vel quælibet alia pœna extraordinaria. *Syluester dicto verb. libellus. num. 5.* citans *Gloſam Summarii 5. quæſt. prima*. ait decapitatur, ſeu deportatur, ſi criminaliter agatur, & reus fuerit conuictus. Et

Digitized by Google

ſit inteſtabilis. *l. qui ff. qui teſtamentum facere non poſſunt.* ac euadunt infames. *l. ob carmen. ff. de teſtibus cap. ſi teſtes 4. queſt. 3.*

Reſpondeo ſecundo ſecundum leges canonicas, verberantur 5. *queſt.* 1. *cap. primo.* & excommunicari poſſunt *cap. hi qui eod.* Verum id diſponitur contra eos, *qui inuenti fuerint libellos famoſos in Eccleſia ponere*. Non de aliis, licet *S. Greg.* relatus *c. 2. eod* ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ præcepit reuelari authores occultos cuiuſdam libelli famoſi attamen non tulit ſententiam contra eiuſdem fabricatores, ſed tantum in ordine ad reuelationem. Et quia ille fuit caſus particularis, nullam legem inducit. Vt fatentur multi apud *Theſaurum c. vnico. verb. Libellus famoſus numer. tertio* An autem fieri nunc poſſit, vt contra authorem occultum famoſi libelli expediri poſſit admonitio de ſe prodendo, & probando, quod expoſuit, & conſequenter excommunicatio. Affirmat *Siluester loco citato num.* 5. In dubium tamen vertitur, quia nullus tenetur infamare ſeipſum, etiamſi per cenſuram adigatur. Eò vel maximè, ſi quod expoſuit, probare non poſſit, Vnde exponeretur pœnę grauiſſimę deportationis, triremium &c. quod ius naturalę non dictat. Poterunt tamen huiuſmodi fabricatores excommunicari, ſiue per canonem, ſiue per ſententiam. Sicuti excommunicantur ſures, qui reuelare noluerint, dummodo ſententia feratur contra ſcientes &c. quia principalis ſicut non tenetur ſe prodere, ita non ligatur excommunicatione. Lege *Bonacinam de cenſuris particularibus diſp 2. queſt. 3. puncto 36 num* 8. qui probat in iure cõmuni non eſſe latam ſententiam excommunicationis contra Libellantes iſtos, nequè in Bullis *Pii V. & Gregorii XIII.* ſuptacitatis contra *Salonium*, qui ſcripſerat, eſſe, ipſo facto, excommunicatos, qui faciunt libellos contra Papam, vel Cardinales. Quod tamen ipſe non inuenit.

An ſub cenſura præcipi poſſit, vt ſe prodat libelli famoſi fabricator.

Fur non tenetur ſe prodere, quãdo fulmina tur excõmunicatio.

Reſpondeo III. in noſtro municipali iure Excommunicantur de facto, ſicuti ad eſſe ſimile *Statutum Synodale* in Mediolanenſi Prouincia, idem *Bonacina ſupra num.* 9. affirmat, quæ excommunicatio eſt reſeruata Prouinciali, ſi libellus editus ſit contra inferiores illo, ſi verò contra Prouincialem, aut Generalem, eſt reſeruata Generali. De

qua

qua eco m municatione diſcurrendum eſt, ſicuti de alijs, de quibus ſparſim in hoc opere dictum eſt, nimirum non incurri, niſi poſt declarationem. Præter excommunicationem, eſt carceratio arbitraria *ad Superiorum arbitrium*, nimirum Prouincialis, ſi libellus fuerit factus contra alios, ſi autem contra Prouincialem, vel Generalem, ipſiuſmet Generalis, quia teneri debet proportio inter pœnam excommunicationis, & carcerationis. Secus poſſemus includere etiam Guardianos, qui ſuperiores ſunt, quod eſt falſum, quia Guardiani ſicuti non carcerant, ita nequé liberant. Igitur remanent Prouincialis, & Generalis, non debet autem Prouincialis liberare eum, qui contra Generalem libellum promulgaſſet, & pari ratione, nec contra ſeipſum, quia *Superiorum* vocabulo, veniunt illi, quos ſupra recenſuerat. Licet probabilitate non careat poſſe Prouincialem liberare, qui contra ipſum libellaſſet, tum quia poteſt ſuę iniurię cedere, tum etiam quia ab abſolutione à cenſura, ad liberationem è carcere non deducitur conſequentia, *a diuerſis enim non ſit illatio. de regul. iur. in 6.* & cum ipſe ſit Superior, ad quem de iure carceratio ſpectat, & Statutum inibi non diſtinguat, poterit comprehendi ſub nomine *Superiorum* &c. Quod tamen ad carceratum ob libellum factum contra Generalem, non extendo, quia ipſe non eſt vindex iniuriæ factæ Generali, ſicuti in ſimili alibi dictum fuit. A' diuerſis non ſit illatio.

Sed hic oritur duplex difficultas, Prima quis eorum arbitrari debeat ſuper carceratione. *Secunda* Ad quantum temporis carceratio extendi poſſit?

Reſpondeo ſuper carceratione, inflicta pro ſubditis infamatis, vel etiam pro ſe, iuxta probabilem ſupradictam opinionem, poterit Prouincialis. Pro Generali autem ipſe ſolus Generalis, quia iuriſdictio referri debet ad perſonas offenſas cum ſtatuta claram differentiam faciant inter huiuſcemodi perſonas; Lege quę ſcripſimus ſupra *cap. 11. de Falſarijs q. 5.* De arbitrio autem carceris. Dico, illud Regulari debere, tum ex infamię, tum ex perſonę exceſſu, dignitateque. Quia ſi leuis materia fuerit, leuiter eſt cum Reo agendum. Si perſona contra quam factus fuit libellus, fuerit infima, vel abiecta, mitius agendum erit Secus ſi infamia fuerit enormis, & perſona notabilis, vt Guardianus, Pater Ordin. vel Prouinciæ Clariſſimus concionator, Lector iubilatus, & ſimiles graues Patres, tunc enim acerbius puniri poterunt. In vniuerſum

autem conſiderare debent Iudices, delictum hoc eſſe grauiſſimum, morte dignum, & Reipublicæ maximè offenſiuum. Et ideo debere carcerem longius extendere ad annum, vel an nos, adhibere ieiunia, fuſtigationē, ſiue flagella, prout ex citato 1.*c*.5.*q*.1. diximus non enim carceratio excludit alias pœnitentias canonicas, quando de arbitrarijs pœnis agitur. Putat *Molina tract.4. de Iuſtitia. diſput.39.n.*1. pœnam mortis in legibus ciuilibus ſancitam contra hoſce libellantes, etiamſi eſſet in vſu, tūc deberi, quādo libellus famoſus cōtinet crimen, quod ſi probaretur ille contra quem ſcriptus eſt, puniretur pœna mortis. Vt pateat ad quantum ſe poſſit extendere arbitrium, & quomodo moderari.

Quæres, An ſi quis expoſito libello, publicet ſe, & velit probare, quod in libello expoſuit, ſit adhuc puniendus.

Exponēs libellum famoſum, & ſe prodens ad probationem euadit pœnas

Reſpondeo cum *Siluestro ſupra n* 5: liberum euadere à dictis pœnis. Eſt clarus textus in dicto *c*.1. *Qui in alterius famā publicè ſcripturam, aut verba contumelioſa confinxerit, & repertus ſcripta nonprobauerit, Flagelletur*. Et ad hunc ſenſum explicat *Gloſſa*. & dicta *l. vnica C. de famoſ. Libell.* Impetatores Valentinus, & Valens in idem ſcribunt, *Si quis deuotionis ſuæ, ac ſalutis publicæ cuſtodiam gerit, nomen ſuum profiteatur, & quæ per famoſum Libellum proſequenda putauerit ore proprio edicat, ita ut abſque vlla trepidatione accedat, ſciens, quod ſi aſſertionibus ſuis veri fides fuerit opitulata, laudem maximam & præmium à noſtra clemētia conſequetur. Sin verò minimè hæc vera oſtenderit, capitali pœna plectetur*. Et ſermo eſt de libello iam expoſito quia non diceret *Capitali pœna &c.* Sed neſcio quis famoſi libelli artifex debeat abſque trepidatione accedere, ſi ſibi paratam crucem oſtendat. Et licet hoc ſit verū, attamen pœna aliqua arbitraria afficerem, qui libellum exponeret, etiamſi poſtea probaret, quia hic mos in Religionem non debet induci, maximè cum ordinariam viam *c. qualiter, & quando 2 de accuſat.* habeamus, accuſandi, denunciandi, inquirendi, & non per præcipitem libellandi ſemitam conſcendere, in qua Conuentus offenditur, & interim proximus infamatur.

Fabricās libellos contra Religiones Prædicatorum & Minorum quas pœnas inducat.

Reſpondeo IV. Famoſos libellos componere contra Religiones Prędicatorum, & Minorum vetitum eſt ſub excōmunicatione latæ ſententiæ ſācitæ à *Bonifacio VIII. Eugenio IV. & Alex.*

& *Alex. IV.* & Papę reſeruatæ, prout refert *Bonac.* citatus, qui ait, non currere contra eos, qui id facerent contra aliquem Religioſum in particulari, ſed contra ſtatum illarum. Et valere, ſi fiat contra Religiones cum prædictis communicantes, & citat multos, qui apud ipſum videri poſſunt. Item, quod non ligantur tali excommunicatione, cantantes contilenas, vel detrahentes, ſed componentes, publicantds, vel retinentes libellos famoſos, cantilenas, vel rhythmos contra iſtas Religiones vt poſtea ex ipſo *Bonaccina num 9.* citauit *Theſaurus de pœnis verb Libelli famoſi n.3.* §. *Limita quod non.* Sed hoc declarandum eſt, dummodo tales cantilenę fuerint ab alijs compoſitæ, & iam publicatę, quia ſi quis compoſuiſſet, & cantaret, vel ab alio compoſitas caneret, ac publicaret, ſine dubio inciderent in excommunicationem, quia hoc eſt formaliter publicare. Præterquamquod in citato numero id *Bonaccina* non dicit.

Quæſtio VIII. Dicente Statuto, *In alicuius infamiam expoſuerit.* An compræhendantur etiam illi, qui libellum facerent contra ſæculares, vel exteros. Et ratio dubitandi eſt, quia ibidem dicitur. *Qui ſi in Generalis, aut Prouincialis infamiam facti fuerint &c. In aliorum verò infamiam &c.* quibus verbis videtur diſtributio, & exceptio fieri inter Religioſos eiuſdem Ordinis, quia contra ponere alios Generali, & Prouinciali, & in Statuto Ordinis, videtur dicendum de ſolis Fratribus reliquis, qui Generales, aut Prouinciales non fuerint. Eò vel maximè, cum agens Statutum de percuſſione, & vulneratione *cap.7. Stat.52.* ait *Quicumque Fratrem, aut ſæcularem quempiam percuſſerit &c.* Vbi deſcendendo ad ſæculares, ſignum eſt, quod vbi eos non nominat, agat de ſolis Fratribus.

Reſpondeo compræhendi etiam ſęculares, imò potiori ratione, quia plus ſcandali eſt peccare, & offendere proximum extra, quam intra ordinem. Sub vocabulo igitur *Alicuius* quod non eſt relatiuum, nec contrapoſitum ad Prę-latos, ſed abſolutè diſpoſitum compræhenduntur, & Fratres, & alij Religioſi, & ſęculares. Eſt enim dictio vniuerſalis, compræhendens omnem ſpeciem, ac diſtribuit Vniuerſitatem, omnes perſonas, tam mares, quam fœmi-

Libellos compone re contra ſæculares puniendū

fœminas amplectens. *Barboſ. diction. vigeſimaſecunda*, per totum, maximè vbi materia, vel ius non reſiſtit, & nullum abſurdum, ſiue fatuitas ſequitur. Vt in caſu noſtro. Omnia iura in hoc delictum conſpirant, & ſunt apti ſæculares ſubiacere infamationibus, quæ à Religioſis oriri poſſunt, ergo & ipſi in Statuto compræhenduntur.

Alius, Aliquis. Et licet vltro concedam, verbis illis, *in aliorum vero infamiam &c.* ſubiuncta poſt Generalem, & Prouincialem referri ad ſolos Fratres, quia particula *Alius* aliam ſignificationem habet, quam *Aliquis*, nam ſignificat ſimilitudinem, & refertur ad ſimilia, & facit poſitionem eiuſdem qualitatis ad præcedentia, vt ſufiſſimè cit. *Barboſa diction.* 26. docet. Cum enim dicimus *Venit vnus Frater, deinde alius*. Vltima dictio non poteſt referri, niſi ad alium Fratrem, Vide ibi. Cum ergo dictum ſit, *Qui in Generalis, aut Prouincialis &c.* ſubiungendo *In aliorum verò &c.* ſubintelligi debet, *Fratrum*, ipſis ſubditorum, vt diſtinctio totum corpus Religionis amplectatur. Licet inquam hoc concedam tanquam literæ ſenſum, attamen in priori diſpoſitione intrant ſæculares, & exteri. Quinimò (vt dixi) debent Prælati ſeuerius animaduertere in libellantes contra exteros, quam in Fratres, & multò grauius, ſi ij fuerint Prælati, vel ſpectabiles, nobiles, & in Ciuitate conſpicui. Quia ad menſuram offenſæ, ac iniuriæ debet diſtrictionis diſciplina conſurgere. De iure ſiquidem naturæ, tenetur Religioſus reſtituere famam, vel bona, ſi illa ſæcularibus abſtuliſſet. Et ſi id conſtaret in foro exteriori, debet in authorem ſcelerum Regularis Iudex, per congruas punitiones inſurgere. Vndè multò magis in tam deformi infamatione. Diſpoſitio ſpecialis facta in pulſantes ſæculares, non facit, vt in aliis caſibus ij non compræhendantur. Sed quia facilius, & frequentius accidit pulſatio, quam Libellatio, viſum fuit, in indiuiduo illud declarare cum leges ferantur ob caſus, qui vel ſemper, vel vt plurimum accidunt.

Quæſtio

Quæſtio IX. An infamatus per libellum, famæ maculam contrahat?

Reſpōdeo negatiuè per *l. vnicā dicto C. de libellis famoſis* dicētem. *Huiuſmodi autem libellus alterius opinionem non lædat*. Libellus famoſus non infamat de iure, aut de facto.

Contra. Si non lædit, non infamat, ſi non infamat, cur tot ſanctiones in libellos infamatorios?

Reſpondeo, non eſt infamia iuris, aut facti, ſed opinio, quæ perſuadit mentes ſcientium, aut audientium, talem virum, qui probus habebatur, publicari ſceleſtus, cum vix fieri poſſit, quod de imputatis peccatis ille cenſeatur immunis. Infamat ſecundum mentem publicantis, non legis. Infamat apud imprudentes, & debiles, non apud probos, & ſapientes. Quinimò ſi quis opponeret, contra aliquem fuiſſe expoſitum libellum famoſum, actione iniuriarum conueniendus eſſet, & tanquam ſuſpectus de fabricatione illius haberi, quippe qui maculam inurit, quam ipſe libellus inurere non potuit. Et iure optimo de huiuſmodi libellis nulla haberi ratio debet, imò ſpernendi ſunt, quia ſi de illis fieret caſus, poſſet induci in ſpeciem vltionis, & vindictæ.

Quæſtio X. Qui actus compræhenſi ſint in caſu reſeruato de compoſitione libelli famoſi.

Reſpondeo iam diximus ex *Portel*, compræhenſos eos, qui componunt libellum famoſum, & in loco publico ponunt, etiamſi non ſequatur effectus publicationis, puta quia alius inuenit, & corrupit. Qui ab alijs compoſitum in loco publico ponunt. Qui ab alijs compoſitum, & expoſitum inueniunt, & publicant. Verum de primo actu diximus hic, & in Commentarijs ſtatutorum ad hunc caſum, non incidere in caſum reſeruatum, ſi expoſitus non publicetur, quia hic eſt finis intentus à lege, quo fruſtrato fruſtrantur etiam omnia in lege diſpoſita. & minus placet, quæ idem dicit in calce *numeri* 8. *Voluit Religio in odium tanti criminis reſeruare ſolam compoſitionem, & ſcriptionem illius externam, cum maximè videat, neminem illum ſcribere, qui non habeat animum publicandi*. Non enim reſeruatur ſola ſcriptio, qui ſi clam in cubiculo ſcriberet, & poſtea laceraret, in ſolo conatu ſiſteret, qui non ſequuto effectu non punitur, & parum refert Religioni compoſitio, quæ per ſedulam ſumpta, nulli nocet niſi adſit publicatio. Quod autem nemo ſcribat, qui animum publicandi non habeat, eſt Quos caſus compræhēdat caſus reſeruatus de libellis famoſis.

vniuer-

vniuerſalitas maximè reſtringenda, cum experientia pluries replicata doceat, multos ſcripſiſſe, & deinde non publicaſſe, ad ſaniorem mentem reuerſos, fundare autem caſum in animo publicandi, eſt egredi fines reſeruationis, quia non eſt reſeruatus animus publicandi, ſicuti nec animus fornicandi, ſed ipſa publicatio, & fornicatio in exteriorem effectum deducta. Idquè probo, ex ipſomet *Portel n.9.* vbi diſputans, an ſi inuentum libellum publicaret ipſemet, contra quem factus fuit in caſum reſeruatum incideret, negatiuè reſoluit, *nam* (inquit) *finis iſtius reſeruationis eſt, ne proximus infametur.* quilibet autem ſuo iuri cedere poteſt, dummodo perſona publica non ſit &c & verum dicit, niſi addamus, non valere doctrinam, quando ipſe, cum membrum communitatis ſit, eandem ſua infamia conſpurcaret, offendendo debiles &c ſed quidquid ſit de hoc, Noto illud, finem reſeruationis eſſe infamiam proximi, & ſubſumo, ſola compoſitione, & ſcriptione, cum animo publicandi non infamatur proximus, ergo illæ non compſent caſum reſeruatum. ceſſante ſiquidem fine legis eiuſdem diſpoſitio ceſſat, vt deduxi in comment. *ſtatut. capitulo 5. ſtat. 12. fol.* 452.

In reſeruatione autem caſus iſtius pro noſtra familia multò plura continentur, nimirum. Qui *procurant fieri* libellum famoſum, ſiue rogando, ſiue præcipiendo, ſiue minando. Qui *inducunt alios* donis, minis, precibus. Qui *conſulunt* quauis ratione id faciant. quæ omnia intelliguntur adiuncta publicatione.

Super qua dubitatur, an ſi vnus, vel alter inueniat libellum famoſum, & legat, & deinde laceret, cum apud iſtum, vel iſtos ſit publicatus, cenſeatur ſequutus effectus, vel in reſeruatione, vel externa punitione, quod eſt quærere, quot ad minus eſſe debent audientes, vel legentes, vt libellus publicatus dicatur.

Publicè, Palam, & quid ſit publicari libellum famoſum.

Reſpondeo cum res hæc ſit multum odioſa, verbum *publicandi* accipiendum eſt in ſua rigoroſa ſignificatione. Non enim idem eſt *publicè* fieri, ac *palam*, quia *palam* fit, quod *coram pluribus l.palam 33.ff.de verbor.ſignif.* vt *Salycetus* adnotauit aduerſus *Bartol. in l. ea quidem C de accuſat.* ac *publicè* importat vel totum populum, vel maiorem illius partem, *Bertazzolus de clauſulis inſtrumentarijs clauſ.31. gloſ.2. nu.17. & 18 apud Barb.dict.*298. idquè fieri publicè, vel publicari dicitur,

tur, quod publicam vocem, & famam concernit. vt ex Rotal. deciſione idem *Barboſa* refert quare cum vnus, aut alter, non ſit maior pars, publicum facere non poſſunt. Sed ne laboremus in æquiuoco, accipiamuſquè pro eodem, fieri, & publicari. Dico, non eſſe neceſſarium ad incurrendum caſum reſeruatum, & pœnas, quod libellus legatur coram toto populo, vel maiori parte illius (hoc enim ſpectat ad fieri publicè, & notoriè) ſed ſufficit, quod ſucceſſiuè veniat ad notitiam totius populi, vel illius maioris partis, v.g. vnus reperit, & dicit alteri, ille ſecundus tertio, & tertius quarto, & ſic deinceps alijs, vſquèquo ad maiorem populi partis notitiam perueniat. Sic enim ſparguntur rumores in vulgus, & fama diffunditur, & ſpecialiter in huius generis paſquillis, aut libellis, qui non ſcripto, ſed voce publicantur, accidit, quia vnus dicit amico, Intelligo factum fuiſſe lib illum, vel cantari a Paſquino tale, & tale, hic deinde alteri, & ſi paucis horis per totam Vrbem diffunditur, hoc eſt publicare. Nam ſi paucis tantummodo innoteſceret, cum deſit effectus publicationis, ceſſat etiam vis reſeruationis, & punitionis. Quapropter non euadit caſus reſeruatus, niſi dum peruenitur ad ſtatum, quo maior pars populi, vici, vel conuentus id ſciant. ſicuti in rebus venereis, non euadit caſus reſeruatus, niſi lapſus carnis opere conſumetur. In antecedentibus namquè cogitationibus, & conaminibus non conſiſtit nexus reſeruationis, ſed ſtatim accedente conſumatione perficitur, ita &c. Qua in re non placet *Bonaccina* dum *dicta diſt.2. q.4. par.9. nu 9. verſ. ſeptimus non incurri* ait, *non incurri pœnas ab eo, qui verba contumelioſa cantat. hic enim non dicitur libellum ſcribere, vel diuulgare, cui enim non conueniunt verba legis, non conuenit illius diſpoſitio.* Non placet inquam, quia ex dictis *q.2* Reus libelli exiſtimatur, etiam qui verba contumelioſa, & infamantia confingit, & publicat equidem Paſquillos, qui vt plurimum in verbis conſiſtunt, niſi hac via publicari non poſſunt. & licet verum ſit, ſolam detractionem, & murmurationem non eſſe libellum famoſum, attamen quando diceretur, & publicaretur, ſub formalitate libelli famoſi, dicēdo, iam compoſitus eſt libellus &c. iam comparuit Paſquinata &c. exiſtimari debet vt talis; nam publicatio libelli etiam ſcripti non eſt neceſſe, vt fiat, oſtendendo illum populo, ſed ſufficit, quod voce diffundantur,

vt

vt iam factus, & expoſitus.

Quæſtio XI. Dicente ſtatuto, quod fabricatores libelli *famoſi* non poſſint abſolui, *niſi ſatisfactione præmiſſa*, quæritur quomodo fieri debeat ſatisfactio?

Reſpondeo cum delictum hoc ſit contra iuſtitiam, quæ ad æqualitatem reducenda eſt, reſtituendi famam obligationem inducit. Vnde de iure naturæ, diuino, & ciuili ſatisfactio præmittenda eſt, ex omnibus ſcribentibus. multos citat *Bonaccina dicta diſp. 2. quæſt. 4. punct. 9. n. 7.* qui reſtitutionem faciendam eſſe affirmat, publicè, ſi publicè infamauit, aliàs ad æqualitatem non eſſet, ad prudentis confeſſarij iudicium, vt voce præconis, vel Concionatoris, vel per publicam ſcripturam, citatquè ad hanc rem *Sà verb. infamare n. 8. Gambaruptam c. 14. n. 6. Petr. Nauar. lib. 2. c. 4. n. 442. Sayrum lib. 12. cap. 4. nu. 9. Medinam lib. 1. c. 14.* Publicam autem ſcripturam, puto eſſe illam, quam ponit *Syluest. verb. libellus fine. Scilicet aliū libellum in contrarium faciendo, & vltra hoc tenetur de omni damno ſatisfacere.*

Reſtitutio famæ ob libellum famoſum, quomodo facienda ſit.

Difficilis quidem materia eſt hæc, cum vix practicari poſſit. Nam reperire Præconem, cui ſuum confiteatur peccatum, plus periculi, quam remedij continet. minus eſſet, Concionatori confidere, niſi ſub ſigillo confeſſionis ſe ipſum proderet. alter libellus prioris retractatiuus, non maiorem fidem, quam prior adquireret. quia ſi libello anonimo ad infamandum non præſtatur fides, nequè præſtabitur ad laudandum, cum vterque ſubmitti potuerit, & apud aliquos dubitatum fuit, An ille qui infamabatur in libello, eiuſdem libelli author extitiſſet, vt contra quoſdam ſuos inimicos conficti libelli præſumptio naſceretur. vt in facti contingentia, dum eſſem ſæcularis, non ſine magna animi moleſtia fieri vidi. In quo caſu, & famæ, & vitæ periculum ſortiebatur. poteſt igitur præſumi, quod libellus commendatitius, & famæ reſtitutor factus ſit, vel ab infamato, vel ab aliquo ipſius amico, ad emaculationem famæ. & eò magis, quò delictum impoſitum eſſet verum, & de facili crederetur. Non eſt igitur ſufficiens medium reſtitutionis famę noui libelli confectio. Adigere autem infamantem ad confitendam calumniam, non eſt rationi conſentaneum, quia non tenetur quis reſtituere famam, dum vltra ſuę famæ amiſſionem, periculo patiendi in bonis, & corpore ſe exponeret, vel etiam notabi-

notabiliorem ſuæ famæ iacturam incurreret, vnde nobilis non tenetur cum iactura ſuæ famæ reſtituere famam plebeio, ad cuius ſimilitudinem neſcio, an poſſit excuſari Pater, vel Concionator, aut Theologus à reſtitutione famæ ablatæ fratri laico &c. quia in Religione omnes ſunt fratres, nec maioris famæ eſt vnus ſupra alterum, niſi ſit maioris virtutis, & meriti. In hoc enim caſu reſtitueret plus, quam abſtulerat, & non ſeruaret æqualitatem in iuſtitia requiſitam, vt *Caiet. Nauar. Petr. Nauar. Bignes, Turrianus, Filliuccius, Salonius, Valentia,* alijque citati a *Bonacc. diſp.2. de reſtit.q.5. part.4. num. 11. & 12.* Reſtat igitur, vt reſtituat, & ſatisfaciat, vt poteſt, relinquatquè alijs optionem credendi, quæ voluerint, quia in caſu impotentiæ, ad ſatisfactionem non tenetur, ſtante regula legis, *Impoſſibilium nullam eſſe obligationem ff. de regul iur.* 185. ideo *ad impoſſibile neminem teneri,* & ſtante hac impoſſibilitate, debet Superior libellantem, in foro conſcientiæ abſoluere, nam ſi agatur in foro exteriori, & cauſa ſit ad iudicium deducta, debet reus cogi ad decantandam palinodiam, vel inuitus. lege *quaeſtio.* 10. *capit.* 10. Niſi dicas reſtitutam eſſe famam per ſententiam Iudicis declarantis authorem libelli famoſi infamem, &c. Impoſſibilium nulla eſt obligatio

CAPI-

CAPITVLVM XIII.

De Pœnis latis in eos, qui irreuerenter, uel iniurioſè loquuntur.

PRÆTER ea, quæ diximus in noſtris Commentarijs ad *cap. 1. ſtat. 3. à §. 4.* de verbis irreuerentibus, & iniurioſis in Prælatos probatis, reliqua, quæ ad hanc materiam pertinebant, & ad capitulum ſeptimum de pœnis remiſimus, hoc capitulo abſoluamus. Primo enim declarandi ſunt irreuerentiæ, & iniuriarum termini, vnde ſit.

Quæſtio prima. Quid importent Improperium, & improperare, Conuicium, Prouocatio, Deriſio, & Iniuria. & quot modis contingere poſſunt. hæc enim in ſtatutis ſparſim vetantur, & puniuntur.

Conuiciū Reſpondeo primo *Conuicium iniuria eſt l. item apud Labeonem ff. de iniurijs §. 7. & dicitur vel a concitatione, vel a Conuentu, hoc eſt a collatione vocum, cum enim in vnum plures voces conferuntur, conuicium appellatur, quaſi conuocium ibid. §. 4.* vnde notatur *Valla*, qui ineptè etymologiam ducit, vel à *vitio*, vel à *vito*, ſeu *conuito*, lege *Io. Caluin. in lexico iuridico*. Eſt autem conuicium maledictio petulantis iactata, vt ait *Cicero pro Cælio* & ſolis verbis conſiſtit, *Briſſonius*. Itaquè cum plures voces in vnum concurrunt, conuiciū facere dicuntur, vt *Vlpianus* dixit *c. 15, §. 2. de iniurijs*, & quia in bonū & in malum concurrere poſſunt, non ſemper in malam partem conuicium ſumitur. *Plin. lib. 7. epigram. de reditu Domitiani*. *Quintilianus* Triphoni amico ſcribens. & alij apud eundem *Io. Caluinum* ſupra, quorum ſententias non appono, breuitatis cauſa. Hinc ad diſtinctionem boni, vel mali conuicij dicitur in dicta *l. Item apud §. 5. ſed quod adiicitur a Pretore, qui aduerſus bonos mores conuicium fecerit, oſtendit non omnem in vnum collectam vociferationem Pretorem notare, ſed eam, quæ bonis moribus improbatur, quaquè ad infamiam, vel inuidiam alicuius ſpectaret*, & concludit §. 11. *non omne maledictū*

conui-

conuicii eſſe, ſed id ſolum, quod cum vociferatione dictum eſt.

Quibus ſic declaratis, dum ſtatutum *cap.7. §.5. n.45.* dicit, *ſi quis fratri non Prælato verbum improperii, aut conuicii dixerit &c.* verbum *conuicii* accipi debet, non pro qualibet iniuria. irriſione, improperio &c. ſed pro his, vel eorum aliquo, ſi dicatur cum vocis contentione, concurſu, alteratione, vt Prælatus, vel frater dicat, ille reſpondeat, & vna ſimul contendant, alias conuicium non erit, ſed aliud genus iniuriæ. etiamſi ſatear *conuicium* hoc loco poſitum non reſpicere tantam legum ſubtilitatem, ſed pro eodem poni, cum improperio, iniuria, prouocatione. nam illa formalitas, *verbum conuicii dixerit*. huc ſpectare non poteſt, cum conuicium ex dictis non ſit vnum verbum, ſed vocum multiplicatio, & ſic videtur accipi pro contumelia petulantis iactata, cuius oppoſitum eſt vrbanitas, quæ opponitur contumeliæ. ſed facetius, vt citatus *Cicero* docet. & ſi cum *Valla*, & *Nonio Marcello* deducamus conuicium à vitio, dum ſcilicet opponatur alicui vitium ſecundum hanc etymologiam accepiſſe ſtatutum, *conuicium* dicendum eſt. In quo prudentis Iudicis deſideratur arbitrium. Vrbanitas.

Reſpondeo ſecundo, relicta acceptione prouocationis, pro appellatione ad ſuperiorem Iudicem, C. *quando prouocare non eſt neceſſe* imò prouocare, magis eſt quam appellare, & propriè pertinet ad maiores, potentioreſquè, quorum ope indigentes aduerſus magiſtratuum iniurias *Bart. in l. minores ff. de adminiſtr. tutor.* Sumimus hic prouocationem, & prouocare, pro irritatione, ac ſtimulatione ad vindictam, per antecedentes iniurias, & verba pungentia, vt ſumpſerunt *Clar. §. iniuria, verſu quæro etiam, & q.6. verſ. nunc quæro. Boerius conſ.4. nu. 27. Capiccius deciſ.58. Marſilius conſ.137. num.6. Papo. lib.22. tit.5. Arreſto* 1. & in hunc ſenſum legimus in S. Scriptura. *Vos ad iracundiam me prouocaſtis. prouocauerunt me filii veſtri, & filiæ. Nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros &c.* nimirum antecedentibus culpis, & malis operibus. Vnde cum in ſtatuto dicitur *leuiter quemquam prouocauerit*. ſenſus eſt, ipſe cœperit iniuriare, vel verba pungentia proferre, & quaſi ante vocauerit, & inuitauerit fratrem ad reſpondendum, & iniurias rependendum, etiamſi non rependerit, ſufficit enim, vt prouocatio fuerit talis, vt ille potuerit, iracundia concitari ad vltionem. Prouocare pro appellare. Prouocare pro irritare.

Reſpon-

Reſpondeo tertio, *Iniuria ex eo dicta eſt, quod non* iure fiat *l. iniuria ff. de iniur.* initio, quia tamen contra ius multa fieri poſſunt, reſtringimus iniuriam ad eam, quæ verbis fit, & contumelia appellatur *dicta l. iniuria init.* contumelia autem à contemnendo venit, & iniuriam ſignificat vt loco citato, *Vlpianus* adnotauit. qua obijcitur alteri crimen, vel defectus, coram *Nau. c. 8. in manu. nu.* 111. 112. *Azor. tom. 3. lib. 13. cap. 5. Bañes* 2. 2. *q. 72. art. 1. vbi Salon & Valentia Fill. tract.* 40. *c. 3. q. 1 Molin. tract. 4. diſp. 18. Clauis Regia lib. 12. c. 4. nu. 2.* apud *Bonac de reſtit. diſp 2. q. 4. punct. 1. n. 3 quia nemo* (inquit *Seneca lib. 2. de tranquillitate vitæ*) *niſi quem contemnit afficit iniuria.* & in hunc ſenſum ſubſcribunt *Prateius, Briſſonius* *que*, hinc appellationes illæ, contumelioſus libertus, contumelioſus exactor, contumelioſè aliquo vti &c. quem ſenſum habent verba ſtatuti, *Qui alium fratrem malitioſè, & irriſoriè Priuilegiatum, Collectaneum, Bulliſtam, Amadeiſtam, Clarenum, de Euangelio, Bigotum, aut alio quouis nomine, ad irridendum, & iniuriandum reperto &c. appellauerit &c.* Hæc enim verba, & appellationes, ex contemptu proueniunt, ideo veræ contumeliæ, & iniuriæ ſunt. Contemnere autem idem eſt, quod deſpicere, & negligere. Vnde etiamſi Prætorem contemnere cenſeatur, qui in iure interrogatus, non reſpondet, quia tamen in hoc ſtatuto vetantur, & puniuntur contemptus, qui fiunt verbis, non compræhenderetur ille, qui quocumque præcepto adactus ad reſpondendum, taceret. Nam puniuntur iniuriæ verborum, non ſilentij, quæ ad peccatum inobedientiæ ſpectant.

Contumelia. Contemnere. Deriſio.

Reſpondeo quarto, *Deriſio* eſt, & ipſa contemptus, qui improbationem, & dicti alterius confutationem continet, vnde deridere ſententiam, eſt illam improbare, & confutare, *Vlpian. in l. ſed an vltio ff. de negot geſt.* & legatum deriſorium eſt, quod ad deridendum magis, quam ad vtilitatem factum eſt. vt idem in *l. ſi demus* 71. *ff. de legat.* 1. *Bonaccina* autem loco citato *n. 9.* ait, deriſionem eſſe actum, quo honor alterius verbis, vel factis violatur cum intentione confundendi proximum, & inducendi erubeſcentiam, & differre a contumelia, quia hæc fit ſeriò, illa ioco. Eſſeque grauiorem contumelia, quia includit contemptum maiorem, ac eſſe peccatum mortale in ſuo genere. At primo, hæc non eſt legalis terminorum declaratio, ſecun-

ſecundo, ſi ſit ioco non erit grauior contumelia, quę ſit ſerio. Et tertio, non erit mortale in ſuo genere, quia quantumcumquè creſcat iocus, nunquam habebit intentionem grauiter confundendi proximum, quia tunc non erit iocus, nunquam manifeſtabit graue peccatum, vel dedecus, vt quod Titij Vxor ſit adultera. Quis enim iocus erit iſte, qui ſummam irrogat iniuriam? nunquam per talem iocum de riſus grauiter triſtabitur. Nam non eſſet iocus. Et tamen in his tertijs caſibus mortalitas peccati reponitur ab ipſo &c. ſed valeat *l. illud relatum. §. 3. ff. de iniurijs. Si quis per iocum percutiat, iniuriarum non tenetur*. Si non tenetur in factis, multò minus tenebitur in verbis. Quare irridere, ſeu deridere fratrem, aut ſuperiorem is dicetur, qui dictum illius confutat, improbatquè vt accideret, ſi ſermonem ad fratres habente Prælato, ille diceret, non benè diſcurrere, non benè arguere, aut repręhendere. Vel ſi inter ſe confabulantibus fratribus, vnus hiſtoriam, aut factum recenſeret, alius autem impugnaret, & mendacium dixiſſe affirmaret, ex animo cauillandi, & deridendi, Diceretur deriſor. Quo titulo onerat Phariſeum, qui Dominum ad conuiuium inuitauerat. *Luc. 7.* & de eodem murmurabat, quaſi peccatricem non cognoſceret. *S. Auguſtin. hom. 23. & 50. O Phariſae inuitator & irriſor Domini.*

Reſpondeo quinto, Improperium. & Improperare, eſt aliquem pudore afficere, obiiciendo culpas, & defectus, cuiuſmodi etiam valet exprobrare vt dixit *Plinius iunior* apud *Spiegellium*, mala emptio ſemper ingrata, eo quod exprobrare Domino ſtultitia videtur. Sic *Sap. 2. num. 12. Contrarius eſt operibus noſtris & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ.* Et ſæpè alibi. Et ſecundum hanc ſignificationem, dum in Statuto dicitur. *Si quis verbum improperij dixerit &c.* Senſus eſt, ſi quis fratri, vel Prelato crimen ab ipſo commiſſum, vel imputatum, aut defectum aliquem obiecerit, tunc huius Statuti Reus exiſtimabitur. Atquè his terminis declaratis, ad Statuti examen deueniendum eſt. Improperium.

Quæſtio ſecunda, Dicit Statutum citatum *numero 45. Si quis Fratri non Prælato, verbum improperii, aut conuicii dixerit, aut leuiter quemquam prouocauerit, Flagella diſci-*

d *plinæ*

plinæ ſingulis vici but in communitate Fratrum ſibi adhibebit. Q. *numero 46.* Si *verò in Prælatum talia verba protulerit, diſciplina addat ieiunium in pane, & aqua bumi genibus flexis, & ſuffragiorum iure triennio careat.* Super quibus Statutis quæritur. An Vicarius Conuentus, vel Frater ille ſenior, qui ob paruam abſentiam Prælati, habet curam Conuentus, veniant nomine Prælati, & ſi nomine Fratris, veniat etiam Tertiarius iniuriatus, vel etiam ſecularis, Ac tandem Vicarius chori.

Prælati qui ſint. Reſpondeo primo. Qui ſint Prelati, diximus *in Comment cap. 1. ſtat. 3. §. 2 fol. 15. & ſtat. 67. cap. octauo fol. 726.* nimirum, qui curam animarum habent, ſiue ſint Superiores cum iuriſdictione, Et Vicarium Conuentus, qui illum regit loco Guardiani, diximus *eod. cap. 8. Stat. 47. fol. 683.* habere eamdem facultatem, quam habet Guardianus, vnde infertur comprehendi hic ſub nomine Prelatorum. Nec differre, quoad hoc Statutum, cenſeo, cum, qui fuerit à Capitulo, vel à Prouinciali inſtitutus Vicarius ab eo, qui eſſet per horas, vel dies inſtitutus, & præpoſitus à Guardiano ad habendam curam Conuentus. Quia in illo paruo tempore eſt ſuperior, & gubernat Conuentum cum iuriſdictione, ergo iniuria facta tali Perſonæ, eſt facta Prælato. *Spectat enim ad nos* (inquit *l. iniuria. §. item aut. ff. de iniur.*) *iniuria, quæ in bis fit, qui vel poteſtati noſtræ, vel affectui ſubiecti ſunt.* non ſolum quia ſubditus ſpectat ad Superiorem, quia hic eſt conceptus generalis, ſed quia in delegato delegans iniuriam patitur.

Iniuriis afficiens Vicarium Cõuẽtus. Reſpondeo ſecundò, includi etiam illum, qui ex conſuetudine, vel ex declaratione ſuperioris localis remaneret ad curam Conuentus, etiamſi non vocetur Vicarius, nec actu fuiſſet à Guardiano relictus ad hoc munus exequendum dummodo non ſit intruſus, vel ex ſe iuriſdictionem arripuerit. Solet enim aliquoties caſus accidere, vt abſente Vicario, Guardiano occurrat egreſſus repentinus è Conuentu, nec recordetur dicere oſtiario, aut alteri ex Fratribus, quod curam Conuentus demandat tali, aut tali. Et ſic vſus eſt, quod abſente ſuperiore locali, vel ſenior, vel dignior curam gerat. Tunc dico, ſi quis verbis irreuerentibus, in prima Quæſtione declaratis, Iſtum Fratrem impetat, teneri pœnis Statuti, tanquam Prælati improperator, irriſor &c. Et Ratio eſt,

quia

Digitized by Google

quia conſuetudo dat titulum, & tribuit Iuriſdictionem, non tantum coloratam, ſed veram, vnde Fratres, qui è Conuentu egredi volunt, cum illius licentia egrediuntur, & negotia incidentia ad ipſum referuntur, & à Fratribus tanquam Conuentus gubernator exiſtimatur, ergo eſt Prælatus, & Prælati priuilegiis gaudere debet. Tam in Conuentus cura, quam in Refectorio, dum non conueniente Guardiano, maior, qui in illo reperitur, Guardiani vices gerit. Quia eadem eſt omnium ratio, & delegatio à conſuetudine, quæ eſt lex non ſcripta *cap. conſuetudo diſtinct.* 1. vt in multis locis noſtrorum Commentariorum docuimus.

Reſpondeo tertio, In rigore Sermonis, cum Tertiarius non ſit Frater, vbi pœnalis diſpoſitiò de Fratribus loquitur, ad Tertiarios extendi non poterit, cum argo *S*tatutum dicat. *Si quis Fratri* &c. verbis contumelioſis Tertiarium excipiens non comprehenditur pœna ſtatuti.

Iniuri a Teatiarium an puniri debeat ac ſi fratrem iniuria affeciſſet.

Contra *cap. ſi quis ſuadente diabolo* 17. *quæſtion. quarta.* diſponit ſolum dè eo, *Qui in Clericum, vel Monachum violentas manus iniecerit &c.* & tamen communis Doctorum ſententia ſub nomine Monachi includit Tertiarios, qui in Conuentibus Fratrum viuunt. Ergo ſi diſpoſitio tam odioſa, qualis eſt excommunicatio maior, Papæ reſeruata, extenditur à Monacho ad Tertiarium, multò magis extendetur à Fratre ad Tertiarium odioſa diſpoſitio ſtatutaria.

Reſpondeo forte quidem argumentum, quod poſſet probabilem reddere oppoſitam ſententiam. Sed ſoluitur aſſignando diſcrimen, quia ratio, quæ authores mouit ad hanc extenſionem eſt, quia dum ij viuunt in Conuentibus, & Dei, ac Fratrum obſequijs mancipati reperiuntur, ſunt Religioſi, ſicuti, & Nouitij, & perſonæ Eccleſiaſticæ, & quia Eccleſia vult arcere à Religioſis hanc iniuriam, meritò comprehendit ſub monachis Tertiarios. *Nauar. cap.* 27. *num.* 79. qui citat *Rotam, Fillius. tract.* 15. *cap.* 1. *quæſit.* 4. *numer.* 14. qui citat decretum Congreg. Regul. & *Suar. Alterius, Carolus de Graſſis, Conincbius* citati à *Bonacc. de excommun. particul. diſp.* 2. *q.* 3, *punct.* 4. *ſect.* 3. *propoſ.* 2. *num.* 10. In caſu autem noſtro non attenditur religioſitas, ſed fraternitas in ſpecie,

Tertiarij ſunt religioſi.

quia cum ſemper inſimul conuerſentur Fratres, & in publicis locis, choro, dormitorio, ac refectorio reperiantur, & confabulentur, ac negocia pertractent, neceſſarium fuit ponere cuſtodiam oribus, & circumſtantiam labijs, ne in verba iniurioſa prorumperetur. Tertiarij autem non ita conuerſantur, quia in dormitorio, refectorio, choro, collocutorio &c. Fratrum non dormiunt, comedunt, conueniunt, aut morantur, ſed extra. Et habentur tanquam ſeruitores, & exteri, & ideo nullo modo nomine Fratrum cenſeri poſſunt, & debent. Cum hoc tamen ſtat, vt arbitraria pœna plectantur iniuriantes Tertiarijs, quia id eſt contra iuſtitiam, charitatem, & Religionis ſtatum.

Iniurioſi ſæcularibus puniri debent.

Reſpondeo IV. Qui in ſeculares hæc delicta committunt, non comprehenduntur in hoc Statuto, quia Fratres non ſunt. Et ſi non comprehenduntur Tertiarii, multò minus ſæculares. Verum quidem eſt, quod iniuriam facientes ſæcularibus, debent ſeuerius puniri, quam ſi in fratres peccaſſent, vt diximus de libellis famoſis, quia hæc culpa habet ſcandali malitiam adnexam. Et patet ab alio Statuto, in quo mandantur puniri percutientes ſæculares. De quibus hic non fit mentio, ergo per hanc legem non poſſunt puniri. Debent tamen per aliam nobiliorem, qua omni iure precipitur Prelatis, miniſtrare iuſtitiam, & impedire peccata ſubditorum, ac iniurias vindicare.

Actio iniuriarum non eſt publica.

Contra, actio iniuriarum non eſt publica, vt competat Iudici de ijs inquirere, ſed priuata, competens tantum intereſſe habentibus. *l. ſanè maris. ff. de iniurijs.* ergo non poteſt ſuperior ex ſe procedere ad punitionē ſubditi, ſæcularē iniuriātis.

Reſpōdeo nō nè poterit ipſe iniuriatus conqueri apud Prælatum? & ſi hoc non fiat, cum de iure Canonico omnia delicta ſint publica. *Clar. lib. 5. §. 1. n. 6.* apud quem *Gloſſa* cū Canoniſtis *Bald. Hoſtienſ. Anania &c.* poteſt ſuperior ex officio per inquiſitionem procedere.

Reſpōdeo V. nō procedit ſtatutū cōtra iniuriis afficiētes Vicariūchori, ſeu illū fratrē, qui ex antiquitate, vel dignitate ſuccedit ad moderādū chorū in abſētia Prælatorū. Quia iſte nō eſt Prælatus, nec ſuperior Fratrū in choro, ſed habet quādam prælationē Ordinis vt incipere faciat pſalmodiā, qualē etiā habet hebdomadarius. Et ita cōmuniter exiſtimatur apud Relig.

Quæſtio

Quæſtio III. dicente Statuto. *Leuiter quemquam prouocauerit,* quæritur, quid ſit leuiter. & grauiter prouocare, & ſi eadem pœna debeat imponi grauiter prouocantibus, quę leuiter imponitur.

Reſpondeo, venanda eſt differentia ab effectu, qui aptus ſit ex ſua natura prouenire ex talibus cauſis, quæ ſi eon ſint ſufficientes ad illum producendum, dicetur leuis: *S*i fuerint ſufficientes, dicetur grauis prouocatio. Et ſi applicatio cauſarum fuerit nimis excellens, dicetur grauior, vel grauiſſima. Effectus eſt excandeſcentia, erubeſcentia, afflictio, dedecus, contemptus &c. Cauſæ ſunt ioci, verba libera, pungentia, afflictiua & contemptoria. Si iſtę debiles fuerint, quia ex ſua natura id non important, vel ratione loci, & temporis videntur applicatę minus efficaciter, quia eſt tempus carnis priuij, lætitiæ, conuerſationis &c. quia non cum geſtu, emphaſi, vocis acrimonia &c. tunc dicentur leuiter commouere bilem, & non eſſe applicatę ad iniuriam proximi, & prouocatio dicetur leuis. Habemus exemplum in B. P. N. Franciſco, cui per ironiam dixit vnus ex ſuis dilectis diſcepulis. *Tu es filius Petri Bernardonis, non es nobilis, non doctus, non gratioſus. & tamen totus mundus te ſequitur, vnde tibi hæc omnia quid putas te eſſe! quem te ipſum exiſtimas! &c.* Seraphicus tamen Pater verba tam pungentia, & improperatiua accepit ſibi dicta, non ad contumeliam, ſed ad experientiã &c. quare poſſunt proferri verba contumelioſa, quę tamen loco, & tempori accommodata, non contumelia, ſed laudes exiſtimarentur. Sicuti è conuerſo poſſunt proferri verba commẽdatia, quę tamen iniuriam importent. Sic Chriſtus Dominus obmuteſcere fecit Dæmones illum laudantes. Quia verba eadem, per circumſtantias variata, diuerſos poſſunt effectus producere. Nec rationem habendam ad naturam eius, in quem dicuntur, cenſeo, quia ſit colericus, nimis leuis, & facilis ad iracundiam, quaſi verba, quæ ex ſua natura non producerent deriſionem, producant applicata tali perſonæ, nam licet poſſet quis peccare grauiter ob malam intentionem affligẽdi proximũ per leuia verba, cognita natura illius attamẽ abſtrahẽdo ab actibus nobis ignotis, iudicãda eſt culpa ex ſua cauſa naturaliter ordinata ad ſuũ effectũ. Ita diſcurrere videtur *S. Thom. Salon.* V*alentia, Mol. Azor. Clauis Regia, Billiu*. Grauis, vel leuis prouocatio.

d 3 eius

cius. & alij apud *Bonacinã dicta diſputation. ſecunda de reſtit quæſtion.* 5. *punct.* 1. *numer.* 14. Hoc tamen examinari debet à Iudice qui habet arbitrium pro leuis, & grauis prouocationis delicto. Sicuti de iniuria atroci, vel non atroci, vt conſuluit *Iacobus de Botrica conſ.* 17. *numero decimoſexto inter Criminalia primi volum.* Vbi leges, & Doctores citat.

Atrox iniuria Iudicis ſtat arbitrio.

Quæ autem verba in numero, ſint grauiter, vel leuiter prouocantia, non eſt facile iudicatu, niſi inſpectis circumſtantiis, quę moralitatem variant. *Clarus* multas verbales iniurias refert, initio §. *Iniuria* nimirum ſi appellauerit aliquem *Falſarium, Vſurarium, Proditorem, Infamem, Baſtardum*, *Cornutum, Cartam falſam producentem, officia vendentem, Monetæ adulterum, Infamatorem, Meretricem, Mechum*, ſi dixerit *Tu mentiris*, *non eſt verum, non probas, quod dicis, tu es bonus homo, vel homo contentus, tu es ſanctus, multum deuotus, irriſoriè & ironicè dicta.* Vel ſi aliquod delictum commiſiſſet, diceret *Tu non es condemnatus de furto, Tu non es priuatus officiis, Tu nunquam fuiſti carceratus &c.* hæc inquam omnia, hiſquè ſimilia, ſunt iniuriæ, & verba, ex ſua natura prouocantia ad iracundiam, & excandeſcentiam, & non eſt dubium, quod ſint grauiter prouocatiua. Cœtera autem minora, vt ſi diceret, *libenter ambulas, Placet tibi bonum vinum, in Prælaturam oblatam non expueres*, *commoditates non reiicis, Hebetem te fingis, ſi hoc tibi diceretur, ad iracundiam non perſiſteres immobilis &c. patientiam non habes, ſtatim incaleſcis, pacificè tibi loqui non poſſumus &c.* hęc inquam non videntur tanti ponderis, vt grauem bilem cieant. Niſi adeſſet aliqua circumſtantia, quæ verbi leuitatem exaſperet, v. g. ſi quis apud fratres haberetur pro bibace, et ebrio, & illi diceretur, *Placet tibi bonum vinum*, eſſet grauis prouocatio, ſic de alio, qui haberetur pro ambitioſo, nimis commodo, aut plus æquo verſipelle &c. ſi diceretur illi preſcripta verba, mutarent naturam leuitatis propterea deſideratur probi ſuperioris iudicium.

Leuia.

Hoc autem ſic ſtabilito, an puniendi eſſent æquis pœnis leuiter, & grauiter prouocantes, Affirmatiuè reſpondendum eſſet, ſi doctrina, quam tradit laudatus *Bonaccina eſſet vera*; Quærens enim loco citato, *numero* 5. an omnes contumeliæ ſint eiuſdem rationis, affirmatiuè cum aliquibus, reſpondet,

An iniuriæ omnes ſint eiuſdem ſpeciei.

det, quia omnes in eadem ratione formali conueniunt, auferendi ſcilicet honorem, licet in eadem ſpecie, ſecundum magis, & minus differre poſſint. Et propterea non eſſe opus, in confeſſione aperire genera iniuriarum, puta appellaui furem, mœchum, ſtultum, ebrium. Sicuti non eſſet neceſſe dicere furatus ſum centum, mille &c. ſed ſufficere, commiſi furtum peccati mortalis. Niſi (inquit) iniuriȩ parentibus illatæ fuiſſent, quibus ſpecialis reuerentia debetur. Et ſic, ſecundum hanc doctrinam, ſi non eſt neceſſe confiteri in iudicio ſacramentali grauitatem in eadē ſpecie, ac propter id, nec maiorem pœnitentiam recipere, ita nequè eſt opus de hac varietate conſiderationem habere in iudicio externo, & maiori punitioni ſubiacere: conſentit *Diana part tertia tract. quarto reſol. 67. §. in rer & part. quinta tract. decimoquarto reſolut. 56. §. quære tertio*, cum *Fagundes*, & *Granado*, ac *Sanctio*. Attamen opinionem veram vndequaquè non cenſeo, quia contraria ſententia etiam eſt probabilis, vt aliquando teneamur confiteri circumſtantiam, non mutantem ſpeciem, vt in furto, ſi quis Surripuiſſet mille, centum millia &c, non ſatisfacit, cum ſola confeſſione peccati mortalis furti in genere, ſed debet deſcendere ad indiuiduationem, aliquando notabilem, & à prudenti viro conſiderabilem, ſicuti eſſet, ſi mercatori totum cenſum abſtuliſſet &c. idquè ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis. *Sylueſter verb. Confeſſio* §. *Nono quæritur*. in hanc ſententiam citat *Antiſiorenſem*, & *ſummam Confeſſorum*. Affirmant *Vaſquez to. quarto in tertia parte quæſt. 91. art. 1. dub. tertio. Megala in prima parte lib. quinto. capit. ſecundo*. Quintimo ipſe *Bonaccina de ſacr. diſputation. quinta, quæſtione quinta ſect. ſecunda puncto ſecundo diff. tertia propoſit. tertia, numer. decimoſeptimo*. ait, explicandam eſſe quantitatem furti, tamquam circumſtantiam coniunctam cum actu peccati, ſine qua peccatum explicari non poſſit, quia actus reſpicit tantum quantitatem, vt obiectū indiuiduale, & ſic nō eſt circumſtātia aggrauās, ſed intrat ipſā ſubſtantiā actus. Et ſine illa Confeſſarius nō poteſt dirigere pœnitentē, quoad obligationem reſtitutionis &c. & hanc, ait, eſſe communem timoratorum hominum praxim. Et citat

pro hac re *Nugnum in additionibus quæſtion. nona articul. ſecundo dub. tertio, Valentiam quæſtio. undecima punct. prim. colum. 9. Henriquez lib quinto, capit. ſeptimo numero quarto, Sanchez in ſum. lib. quarto, cap. 11. numero 24. Suar. diſput. tertia ſect. quinta numero ſecundo* Sayr *de pœnit. cap. octauo, numero octauo.* Et poſtquam exiſtimauit probabilem etiam opinionem contrariam, & dicentium, qui plures iniurias dixiſſet alicui eiuſdem, vel alterius rationis, ſatisfacere, dicendo, ſe aliquem iniurijs affeciſſe, non deſcendendo ad particulares, vt patet à ſimili de furto, ſubiungit *Verum, quod nos aſſeruimus de quantitate furti, idem etiam probabilius aſſerendū puto in quantitate iniuriæ, alteri illatæ, eodem tempore, vel ſucceſſiuè, per iniurias eiuſdem, vel diuerſæ rationis? Idem tenet Henriq. lib. quinto cap. octauo nume. tertio, Zerola de pœnit. cap. 12. quæſtion. 48. vt ſi quis eundem appellaſſet, furem adulterum &c. quamuis oppoſita ſententia ſit probabilis &c.* Sed certè, niſi ſaluus fieret in hac perplexitate, neſcio quomodo contradictiones euitare poſſet. Sed quia aliò properamus, quantum ad noſtram ſpectat materiam.

Grauius eſt puniendus, qui grauiorē irrogauit iniuriam.

Dico grauiter puniendum eſſe eum, qui grauiter iniuriam intuliſſet, ſecus non eſſet proportio inter peccata, & punitiones, quod eſt contra iuſtitiam. Nec opus fuit, id additum fuiſſe à Statuto, quia æqua ratio dictat, emendationem proportionatam eſſe delicto, & medicinam morbo. Et quidquid ſit de relata opinione, nullus negabit, quod licet plus, & minus non varient ſpeciem, attamen grauiorem eſſe iniuriam, eam, quæ in eadem ſpecie excedit; & grauius lædere honorem, & augere contemptum. Et ſicut qui rapuit mille, maius furtum commiſit rapiente centum, & propterea illum plus debere reſtituere, ita in iniuriis illatis, vel inferendis. Vnde cum in iure diſtinguatur iniuria in atrocem, & mediocrem. *Inſtitut. de iniur. §. atrox.* & in grauem, & leuem *Graff. 2. parte deciſion. libr. ſecundo capitul. decimoſeptimo numero tertio, & libr. ſecundo capitulo vigeſimonono, numero 51.* quæ licet recipiant intellectum ſecundum ſubiectam materiam, habita relatione ad qualitatem perſonarum, & cauſę *Bartol. in lege admonendi. ff. de iureiur.* tamen (inquit citatus

Iniuria Atrox, & mediocris.

Graff.

Graſſ. numero quarto,) non poteſt conijci grauitas, niſi ſeptem conſiderentur. Primo *cauſa*, ſi ad defenſionem, in qua ſi parum excedit, dicitur leuiter afficere. Secundo, *perſona* iniuriantis, & iniuriati, vt inter ſuperiorem, & ſubditum, laicum, & ſacerdotem. Tertio *tempus*, vt in diebus Hebdomadæ Sanctæ, ſolemniori feſto. Quarto *locus*, vt in Eccleſia, foro, theatro. Quinto *qualitas*, vt ſi fieret notoriè. Sexto *quantitas*, iniuriæ. Septimo *ſcandalum*, & hæc debet conſiderare Iudex pro cognitione grauis, vel leuis iniuriæ, vt notarunt *Innocent. & Hoſtienſ. in capit. cum illorum de ſentent. excommun.* Septem conſideranda in grauitate iniuriæ.

Quæſtio quarta. An qui pluries in vno die improperaſſet, &c. eſſet pluries puniendus

Reſpondeo, vide diſputata circa hanc materiam *cap. 2. quæſtio. 10. per totum.* Quibus in ſpecie addo, quod plura verba iniurioſa vno impetu dicta vnum conuicium faciunt? licet oratio iniurioſa ſæpè repetatur. *Bartol. in lege item labeo §. ait Prator de iniurijs. Couarruuias variarum lib. 2. capit.* 10. *num*, 8. vbi de iniurijs in vtroquè foro pertractat. Quare dum dicit ſtatutum, *ſi quis fratri verbum improperij dixerit, verbum* non ſumitur pro vno, aut pro ſingulo verbo, vel indiuidua iniuria, ſed pro omnibus verbis, quæ in progreſſu illius impetus proferuntur. Et ſi ſtatutum puniret quodlibet verbum iniurioſum, non debet intelligi de quolibet, in vno impetu prolato, ſed de quolibet dicto ex interuallo, itaut moraliter cenſeatur, ſecundam non eſſe eandem iniuriam cum prima, ſi varietur tempus, locus, occaſio, quæ ſunt morales indiuiduationes vnius verbi totalis iniurioſi: *Decius in lege ſi familias numer.* 19: *ff. de iuriſdictio. omnium Iudic. Bartolus conſil.* 108. *Petrus Antonius*, *Auguſt. conſil.* 12. & licet *Bartholomæus Fanutius in tract. ſuo de momento cap.* 20. quem ſequitur *Petrus à Plaza in Epitome delictorum capitulo primo numero* 17. diſtinguat de diuerſis iniurijs, quod ſi vna iniuria pluries repeteretur *verbigratia. fur, fur, fur, & cætera*, reputaretur pro vno verbo iniurioſo, quia repetitio illa eſt eiuſdem verbi: at ſi repeteret diuerſas iniurias, *Verbi gratia, fur, mœchus, hæreticus*, eſſent pluribus pœnis plectibiles, quia ſunt diuerſæ iniuriæ, etiamſi vno impetu euomerentur. et ſic ſtatutum puniens quodlibet verbum iniurioſũ Plures iniuriæ vno impetu illatæ non multiplicant pœnas.

debet

Digitized by Google

debet explicari de vnitate, & plurificatione pœnæ, ſecundum allatam doctrinam. Tamen hæc doctrina non placet, quia *verbum* in communi acceptione non ſignificat vnum terminum, vel vnam orationem vnius, aut alterius ſpeciei, ſed denotat ſermonem habitum, vel habendum ad aliquem. Sic in *4 lib. Regum c. 9.* habemus, dixiſſe nuncium miſſum ab Eliſeo ad Iehu. *verbum mihi ad te ò Princeps*, & tamen dixit multas, & varias orationes, & egit cum illo de magno negotio. Sic Apoſtolus *verbum Chriſti pereuntibus eſt ſtultitia.* & *pſal. 44. Eructauit cor meum verbum bonum &c.* & alibi ſæpiſſime cum idiotiſmo linguę hæbraicæ, quæ nomine rei, vel negotij, vtitur appellatione *verbi*, & nos ſolemus dicere in lingua Italica, *Voglio dire vna parola*, ideſt agere de aliquo negotio, quare *verbum* conuicij ſumitur pro vna iniuriarum actione, ſiue duret per horas ſiue mox finiatur, & tunc denotaret plures iniurias, pluribus pœnis plectendas, cum inter vnam actionem iniuriatiuam intercederet tempus, & diſceſſum eſſet ad alios actus, omnino diuerſos, vt idem *Pœnutius* citatus, & *Cepolla in conſ. 76. & 77.* affirmant. pono exemplũ, ſi Religioſus in horto improperaret alteri per horam, & deinde diſcedentibus, & ad alia contendentibus, conueniret illum in camera, vel in refectorio, eumquè alijs verbis iniurioſis expeteret, tunc diceretur bis iniuriaſſe, & duplici pœna mulctandum. Si autem in refectorio ſubditus ſuum Guardianum iniuriaſſet in principio cœnæ, & poſt ſumptionem aliquorum ciborum, iterum rediret ad iniuriandum. tunc non diceretur bis, vel pluries iniuriaſſe, quia totum hoc factum fuit incontinenti, ſed reputari deberet pro vna iniuria. & licet *Baiardus ad Clarum §. Iniuria nu. 11.* ſe remittat ad conſuetudinem, quæ eſt optima ſtatuti interpres, & ſecundum illam iudicandum cenſet de vno, aut pluribus verbis, attamen quia apud Regulares, & ſpecialiter apud nos nulla in hoc genere conſuetudo apparet, quia hæc delicta rarò, vel nunquam committuntur, non poſſumus allegare in facti contingentia conſuetudinem, & tenemur iudicare ſecundum regulas generales, & probatas iuris expoſitiones.

1. Cor. 18.

Sicquè ad reſpondendum in forma ad quæſitum dico, ſi pluris iniuriaſſet, cum interpolatione temporis, loci, & occaſionis, eodem die, pluribus pœnis puniri debet, ſi congeries iniuria-

iniuriarum facta fuerit incontinenti, etiamſi parumper intermiſſum fuiſſet, debet puniri pro vna iniuriatione.

Quæſtio quinta. An Prælato, in culpa, vel aliqua alia actione, publica, vel priuata iniurias dicenti in ſubditum, poſſit ſubditus reſpondere. *Verum non dicis, mentiris, calumniam infers*. Vel ſi licet iniuriam iniuria trudere. An ſaltem liceat hoc facere cum alio ſubdito?

Reſpondeo doctrina communis eſt apud *Capycium deciſ.* 58. *Clar.* §. *iniuria* §. *quæro etiam*, apud quem *Boerius conſ.* 4. *à n.* 27. eiuſquè Additionator, *Baiardus*, non poſſe iniuriatum iniuriare, aut prouocare ad ſui defenſam, etiamſi verum dicat, & faciens tenetur actione iniuriarum, etiamſi taliter prouocatus prouocans mitius puniri debeat, & ratio eſt, quia etiamſi præcedat prouocatio, non per hoc fit, quod ſecunda non ſit iniuria, & quod vindicatio iniuriæ ponatur in manu cuiuſcunquè, & non Iudicis, cuius eſt, iuſtitia emendare delicta. Illa enim ſecunda iniuria potius eſt vltio, quàm actus iuſtitiæ, maximè ſi rependatur *Mentiris*, quod verbum apud omnes iniurioſum reputatur. Cuiuſmodi non eſt ſemper, *Non dicis verum*, vel *Hoc non eſt verum*. quia ſi hæc verba probentur dicta non irato animo, vt *Baiardus notauit*, & lapſu linguæ, ſatis mitigarent arbitrium Iudicis, imò in totum lenirent. Quia ſicuti nulli fas eſt iniuriare, ita cuilibet conuenit ius ſuum tueri. Sic Chriſtus Dominus iniuriatus ab hæbreis, *dæmonium habes*, Io. 8. reſpondit, *Ego dæmonium non habeo*. & ſi dixiſſet, Tu non dicis verum, ſed falſum, dummodo iniuriandi animo non dicat, nam eſt propoſitio alteri contradictoria. Tunc enim non præſumitur delictum, *Salycetus in l. tutela* C. *de in integrum reſtitutione*, vbi *Iacobus à S. Gregorio. Iaſon in l. turpia. n. fin. ff. de legat.* 1. & alij apud *Addition. ad Clar.* §. *Tu mentiris*, nequè pro totali, abſolutione rependentis iniuriam poteſt adduci maxima illa. *Iniuriæ mutua compenſatione tolluntur*. quia hæc valet in foro conſcientiæ, & quoad intereſſe partis, non quoad fiſcum, quia non datur compenſatio in delictis quoad fiſcum, ſed pœna tenet ſuos authores, & vnuſquiſquè punitur iuxta ſuum delictum, vt optimè probat idem *Iacobus à S. Gregorio in l. illud eleganter ff. quod quiſquè iur.* Quinimò non deſunt apud *Dian par.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 30. §. *notandum eſt* 2. dicentes poſſe reddi maledictum

Iniuriare ad defenſam non poſſumus

Mentiris.

Iniuriæ mutua cõpenſatione tollũtur.

ledictum pro maledicto, in eo ſolum caſu, quo fama reſti-tuenda eſſet, & infamia ſit æqualis, & ſcandalum non oriretur. Secus non licere, vt dicunt *Sylueſt.& Malderus* ab ipſo citati. Sed non video quomodo non valeat quoad propulſandam iniuriam, ſi valet quoad compenſationem famæ, ſicuti ſi ego poſſum retinere alienum, poſſum etiam alienum accipere, quod maius quid eſt, & plus prohibetur retentio, quam acceptio. & id ſolum admitti poteſt, ſi abſit animus iniuriandi, iuxta quem ſenſum verificatur, *nulli malediĉtum pro maledicto reddentes* 1.*par.*3. titulo autem defenſionis, non prohibetur occiſio, ſi alius modus vitam defendendi non ſuppetat. & maius bonum eſt vita, quam fama, id dictum ſit pro foro conſcientiæ non exteriori, vt tetigimus.

Quod fortius tenendum eſt in Religione, in qua talis compenſatio iniuriarum nullo modo debet admitti, præcipue contra Prælatum, & quidem diſtinguendo de actione publica, & priuata. In publica, puta in capitulo, aut refectorio, vel in culpa, nec verbum quidem reſpondere debet ſubditus, iuxta ſtatutum in *citato cap.*7.*n.*47. *Qui Prælato ſuo in culpa, vel menſa, in communitate, non habita prius ab eo licentia reſponderit, voce actiua, & paſſiua per triennium priuetur, & Prouincialis arbitrio carceribus mancipetur.* In priuata autem adeſt ſtatutum iam citatum *nu.* 46 *ſi vero in Prælatum talia verba* (nimirum improperij, conuicij, prouocationis) *protulerit, diſciplinæ addat ieiunium &c. & ſuffragiorum iure biennio careat.* Quod referendum eſt ad priuata colloquia, quia in ſequenti paragrapho diſponitur de functionibus publicis priuata intelligo, non inter ſolum, & ſolum, quia ad externum iudicium produci non poſſet, ſed coram duobus ſaltem teſtibus, qui legitimè deponerent. Quod etiam dicendum eſt, ſi inter ſubditos caſus accidat. Reum tamen huius ſtatuti non cenſerem, ſi extra publicas actiones, dicenti Prælato, *tu es fur*, vel *ebrioſus &c.* reſponderet ſubditus, *hoc non eſt* verum, *hoc falſum eſt &c.* quia ſicuti iure naturali poſſumus reniti volenti nobis pallium, vel noſtra auferre, ne auferat, ita volenti auferre honorem verbis, poſſumus honorem veritate tueri, dummodo (vt dixi) abſit animus iniuriandi, & conuiciandi, quia tunc Prælatus non procedit vt Prælatus, ſed vt priuata, & violenta perſona, vnde ſubditus non reſpondet,

Prælato nõ reſpõdendum in capitulo.

vt

vt ſubditus, ſed vt par,& offenſus. Quod fortius concedi debet ſubditis inter ſe. Verum quidem eſt, eſſe de perfectione Euangelica, percutienti *in vna maxilla præbere ei & alteram & auferenti pallium, relinquere etiam, & tunicam*, *Matth.* 5. *Luc.* 7. attamen cum ad hęc conſilia Euangelica non teneamur ex regula, ſed ſicuti alij fideles, *c. exiit & Clem. exiui. de verb.ſignif.in 6.* poſſumus vti iure noſtro. Sed quid ſi diceret, *Tu calumniaris me, Tu me infamas?* Dico, primum verbum habere plus acrimoniæ, ſicuti *mentiris*, ſecundum non eſſe adeo pungitiuum, quia etſi eadem ſint in re, cum omnia importent, *Tu dicis mendacium*, *Tu me offendis &c.* attamen ex vſu loquendi continent plus, & minus puncturæ, totus punctus conſiſtit in animo offenſo irato, & vindicatiuo, qui ex geſtibus, tono vocis, &c. dignoſci debet, qui ſi adſit, puniri debet, ſi abſit, minimè. Vide *Dian. par.6.tract.6 reſol.*16. apud quem *Mendoz* 21. *volum.*2.*diſput.*170.§.14. *nu.*119.*cum Hurtad.& alijs, & par.*5.*tract.*13.*reſol.*26.

Ad conſilia Euangelica quando tenemur.

Quæres, An ſi ſubditus dicat Prælato, *Quando venerit viſitator, tunc nos videbimus*, an hæc ſit iniuria?

Reſpondet *Bartol. in l ſi tutor.ff.de auth. tutor.* affirmatiuè de eo, qui diceret Iudici, *Al ſindicato ti voglio*, quia hoc tantum eſt, quantum ſi diceret, mihi feciſti iniuſtitiam, quam vindicare intendo, dum ſyndicatui te ſiſtes, & in *c ſuper de offic. ordin.* dicit, teneri actione iniuriarum, qui allegaret Iudicem ſuſpectum, & cauſas ſuſpicionis non probaret. cum quo concordat *Angelus in l.quæomnia ff.de pactis*. Ego autem in Religione hoc non affirmarem, quia non videtur iniuria dicere, *Quando venerit viſitator, loquemur*. Nam non ſemper Viſitatori deferuntur ſuperiores ob delicta grauia, ſed vt plurimum ob leues culpas, quæ, nec infamant, nec ſunt peccata mortalia.

Dicens Iudici, Al Sindicato ti voglio, tenetur actione iniuriarũ.

Sed quid ſi diceret, *Salua pace, vel honore tuo, tu mentiris?*

Reſpondeo, apud *Batardum, Additionatorem Clari nu.* 64. §.*iniuria*. multa congerũtur de dicentibus mentiris. *Menochius conſ.*41. *Alciatus conſ.* 248. & 88. *Moronus in tract. de fide, tregua, & pace, quæſt.*161.*nu* 12. dicunt non teneri actione iniuriarum, qui prouocatus, & iniuriatus daret mentitam, ad tuendum ſuum honorem, etiamſi hoc fiat in iudicio. & quod poſſit dicere alias iniurias, & etiam dare alapam, & citat

An prouocatus poſſit iniurijs vel mentitis agere.

tat *Paulum de Caſtro*, *Iacobum de Beluiſio*, *Antonium*, *Modernum*, *Bolognettum*, *Nattam*, *Bertazzolum*, & *Boſſium*, qui ſentiunt contra *Clarum*. His tamen non obſtantibus, tenendum eſt cum *Claro*, maximè in Religione, quia dare mentitam, & ſaluare honorem, eſt genuflecti ante Chriſtum, & illi alapam impingere. & ipſe *Menochius conſ.* 41 *n.*32. ait quod vbi per ſtatutum eſt prohibita mentita, ſit reus ſtatuti, etiamſi palliet, *cum ſaluo honore &c.* modo in Religione non ſolum prohibetur mentita, ſed quodlibet verbum offenſiuum.

Contra, *Soto de iuſtit. lib.* 5. *q.* 9. *art.* 3. *concluſ.* 2. *Syluest. verb. iniuria nu.* 6 qui de communi omnium teſtatur. aiunt in conſcientia poſſe aliquem, ad ſui honoris defenſionem, repellere iniuriam, dicendo mentiris, vel *es mendax.* ergo hoc licet etiam Religioſis.

Reſpondeo non omnia, quæ licent, expediunt, & Religioſis permittuntur, ſaltem ſi permittitur defenſio naturalis, negatur prophanitas verborum, quibus ſæculares vtuntur, vt ſupra dictum eſt.

Iniuria eſt, Non ci vedi? Diauolo ciecalo.

Quæres etiam, An ſit iniuria, dicere *Non ci vedil Diauolo acciecalo tu?* & his ſimilia.

Reſpondeo affirmatiuè cum *Grammat. deciſ.* 14. quia hæc in communi conceptu ſignificant contemptum, & deriſionem.

Quæſtio VI. An ſit iniuria appellare aliquem nomine deriſorio, vel metaphorico, quod deriſionem denotet. puta ſi gibboſum appellaret delfinum, malitioſum, vulpem, mordacem, & inhoneſtum, Cynicum, vel ſi tranſeunte aliquo, vel ipſe tranſiens, ſe cruce ſignaret, vel terga verteret, aut directè appellaret luſcum, claudum. cum verè eſſet talis &c.

Irridere peccatũ eſt, pœna dignum.

Reſpondeo affirmatiuè, & quidem quoad ſtatutum ordinis habemus num. 48. *Qui alium fratrem malitiosè, & irriſoriè Priuilegiatum*, Collectaneum, Bulliſtam, *Amadeiſtam*, *Clarenum, de Euangelio*, Bigotum, *aut alio quouis nomine, de nouo ad irridendum, & iniuriandum reperto, vel reperiendo, vel quod a patientibus pro iniurioſo habeatur appellauerit, ſit ipſo facto excommunicatus, nec niſi a ſede Apoſtolica abſolui poſſit, ac inſuper exilij, priuationis officiorũ, aliaſq. arbitrarias ſuperioribus pœnas eo ipſo incurrat, quibus ſubiaceãt etiã audiẽtes, ſi ſtatim verbo, aut literis talem non denuncient*. & ſic reſpondetur directè ad quæſtionem, quia vetantur quæcumque verba

ba iniurioſa, vel quæ pro iniurioſis habeantur. ſupra autem in titulo ſunt talia, ergo &c. ſubſcribunt *Lancellottus, Conradus in tract. de iniuriantibus in pract. crimin. numer.* 4. *Clarus* §. *in iniuria verſ. Item quæro* etiamſi iniuriæ verum contineant, & multos citat, maximè in iure canonico, vbi non procedit diſtinctio de iniurijs, quæ diſcooperiunt verum delictum conducens Reipublicæ, vt ſciatur, vel non, quia antequam delicta publicentur, debet præcedere charitatiua correctio ſed de hoc ſupra, vbi de famoſis libellis. Etiam ſi verum dicatur.

Quod autem attinet ad commentationem ſtatuti, ſciendum eſt, ea verba fuiſſe reperta ad nomenclaturam aliquarum congregationum, in Seraphico ordine inſtitutarum. quia enim poſt lapſum obſeruantię regulæ aliqui impetrarunt, & viuebant ſecundum priuilegia, vocabantur *Priuilegiati*. Quia Beata Colleta reformauit aliquos Conuentus fratrum, illi vocabantur *Colletani*. Quia poſtmodum Bullas Apoſtolicas impetrarunt degentes ſecundum illas dicebantur *Balliſtæ*. Sic ex B. Amadeo reformati, dicebantur *Amadeiſtæ*, ſicuti *Clareni*, à mõte quodã Claro quẽ inhabitarũt. *Caſareni* à P. Cæſario ſpirenti : *de ſancto Euangelio*, quia ſecundum illud viuebant. *De capucio*, ob capucium acuminatum, vnde Cappuccini, *Diſcalceati*, ex nudis pedibus, *Reformati* ex ſtrictiori obſeruantia, *Recollecti*, ex aliquorum ſegregatione, quas Congregationes, quia ſciſſuræ erant ordinis, Leo Decimus edita inſigni illa Bulla, cuius initium eſt, *Ite, & vos in vineam meam*, & *Pius V*. in ſimili, quæ incipit *Paſtoralis*, quæ eſt *Conſtit.* 128. in 2. *tom. Bullarii*: omnes in vnum collegit, vocariquè voluit *Minores*, ſepoſitis in aliud corpus Conuentualibus, vt iuxta priuilegia viuerent, & Bullas Apoſtolicas. Quoniam vero in ta m magno corpore, varia hæc mixtura, poterat fratribus iurgiorum materiam miniſtrare, & vbi vnionem corporum fecerat, poterat diabolus animas diſsentionibus ſeparare, ſicuti in primitiua Eccleſia cœperant dicere *ego ſum Apollo*, *ego ſum Pauli*, idem *Leo* Pontifex grauiſſima ſanctione prohibuit, ne ſub pœnis expoſitis, hiſce nominibus ſeſe appellarent, ac etiam, vt talium ſectionum obliteratis nomenclaturis, ſicuti in vnum corpus, ſic in vnum nomen *Minorum*(ad differentiam eorum, qui regulam priuilegiatam obſeruant) coaleſcerent. Vide dicta à *Rodrig. tom.* 1. *quæſt.* 2. *art.* 3. *de origine fratrum Minorum*. Variæ cõgregationes Minoricæ.

norum. Excommunicatio autem Papæ reſeruata incurritur ſtatim, quia non eſt ſtatutaria, reliquæ pœnę ſunt ordinis. Quę non afficiunt, niſi *malitioſè*, & *irriſoriè*, & *contumelioſè*. ideſt iniuriandi animo proferantur.

Puto autem has pœnas nunc non vigere, quia iam obliuioni mandatæ ſunt tales appellationes, eaſquè pauci fratrum norunt. quantum ſpectat ad vnionem factam, quia quoad alias iniurias, iam ſupra diſpoſitum eſt, nec eſt ſenſus Religionis comprehendere ſub hiſce pœnis triuiales iniurias, ſed tantum illas, quæ reperirentur de nouo priorum *diuiſionum occaſione*, vt inquit *Leo X*. §.14. quare ceſſante delicto, delictiquè materia, ceſſare debent, & pœnę. Nam ſi hodie frater fratrem appellaret Amadeiſtam, vel Collectaneum, potius ridendi, quàm deridendi materiam miniſtraret, quia iam à tempore *Leonis, & Pij*, in cinerem omnes illi fratres conuerſi ſunt, & ſolum reſeruatur ſtatutum, ad antiquitatis materiam.

Quæſtio VII. An audientes, & non ſtatim reuelantes eos, quos ſupradictas iniurias per talia irriſoria nomina dixiſſe cōſtiterit, incidant in aliquas pœnas?

Reſpondeo per ſtatutum dicto num. 48. *Quibus ſubiaceant etiam audientes, ſi ſtatim verbo, aut literis talem non denunciauerint*. nimirum ſi Amedeiſtam, Clarenum &c. vocari intelligerent, ſed cum agatur de excommunicatione latæ ſententiæ Papæ reſeruata, & de pœnis exilij, priuationis, & alijs arbitrarijs, dubitatur, an audientes, & non reuelantes omnes iſtas pœnas contrahant, Ideo

Dico primo excommunicationem non incurri a non reuelantibus, ſed alias pœnas, quia illa fulminata fuit a Leone Decimo, & non poteſt a Religione in alios applicari, nec dici poteſt applicari, prout in ſtatuto adducta, quia idem ſtatutum reſeruat abſolutionem ſedi Apoſtolicæ, illamquè adducit, vt à ſede Apoſtolica fulminatam. Quare pœnæ in audientes, & non reuelantes, ſunt tantum ſtatutariæ, exilij, priuationis &c.

Dico ſecundo, tale ſtatutum non eſſe in vſu, nec vnquam audiui de illo tractatum fuiſſe, ſicuti neque tale delictum in ordine admiſſum. exſoleuit enim talis vnionis, & diuiſionis memoria, & ideo dubitari poſſet, an per non vſum vires amiſerit? & reſpondeo negatiuè, quia non vſus punitionis, vbi delictum non fuerit commiſſum, non obliterat ſtatutum pœnale. licet

Licet enim conſuetudo excuſet à pœna legis, dummodo diuina non ſit, *Ancaran. & alij in cap. cum Venerabilis. de conſuetud. Roman. in ſingulari 19. An conſuetudo. Tiraquell. de pœnis tempor. conſ. 42. Berous conſ. 90. per totum volum. 3.* Gramm. *conſ. 15. numero duodecimo. Maſcard. de probat. concluſ.* 194. *Farinacc. quæſtion. crimin.* 20. *à numero* 44. adde *cap. Flagitia 32. quæſtion. ſeptima.* In negatiuis autem non inducitur conſuetudo, quæ per poſitiuos actus inducitur, & firmatur. Cum igitur caſus delicti non acciderit; non poteſt dici abolitam eſſe pœnam, quia delicto impoſita non fuerit, cum conſtet delictum admiſſum non fuiſſe. Et ideo incidente delicto, applicandam eſſe Statutariam pœnam affirmo.

Conſuetudo à pęna legis poſitiuæ excuſat.

Actus negatiui nō inducunt conſuetudinem.

Dico tertio. In caſu reuelationis faciendæ. Hęc ſeruanda eſſe. Primum vt non teneatur reuelare, niſi probare poſſit. *Cephal. in conſil, 642. numero* 38. Nam tunc reuelatio eſſet fruſtratoria. Secundum non tenetur, ſi aliquod ſibi malum ex reuelatione accederet. *Fagundes par. ſecunda lib 4 cap. 3. num. 31. Freytas quæſt. 19. num. 15.* qui in caſu hereſis loquuntur. & licet *Bonacc. diſp. 6. punct. 2. num. 6. & Genuenſis in praxi c. 18. nu. 8.* contrarium dicant, in caſu hęreſis, ſollicitatæ mulieris in Confeſſione &c. ob bonum publicum fidei. Attamen probabilius eſt etiam in caſu fidei, non teneri reuelare, ſi periculum vitę, & notabilis damni immineret, quia, etiamſi fidei conſeruatio ſit bonum, & rei natura affectandum. & iure diuino, ac naturali procurandum, attamen pœnæ excommunicationis, & cofiſcationis bonorum, contra non reuelantes ſancitæ, ſunt de iure poſitiuo, cui anteponi poteſt ius naturale. Dummodo de euerſione Reipublicæ Chriſtianæ non agatur. Sed quidquid ſit de hæreſi, de crimine læſæ maieſtatis, de proditione Patriæ &c. certum eſt in caſu noſtro. eum, qui timeret, magnam ſibi conflari inimicitiam cum potente, vel malum ſibi parari, non teneri ad hanc reuelationem, quia omnes ſupradictæ conſiderationes ceſſant. Tertium non teneri ſtatim, & incontinenti reuelare, ſed capta temporis opportunitate, etiamſi Statutum dicat, *ſtatim*, de qua dictione diximus in Comment. *ſtat.* *Barboſa dict.* 383. Nam hæc particula inter alia, intelligi debet ſecundum ſubiectam materiam, vt idem *nu.* 4. & extenditur aliquando ad vnum Menſem *n.* 3, puto extendi poſſe vſquequo ſubditus ſuperiorem cōueniat, vel in viſitatione tranſeuntem, vel ob aliquod negotium coram ipſo ſe præſentantem, nō enim tenetur ſtatim,

Non tenemur reuelare, quæ probare non poſſumus vel ſi inde malum reuelanti immineret.

Particulæ *ſtatim* vis.

ac audiuit iniuriaſſe, petere licentiam adeundi Prælatum: vt facere ſolent aliqui in ſpectantibus ad S. Officium, quia hęc diligentia à Religione non intenditur, his præcipuè temporibus, quibus huius exceſſus qualitas obſoleuit. Quod ſi dicas, poteſt ſcibere *literas*, vt dicit Statutum, Reſpondeo, non obligatur pręcisè ad ſcribendum, ſed ad reuelandum etiam *verbo*, quam partē ſibi eligere poteſt, relicta alia. Eò vel maximè ſi nollet ſuā ſcripturam apparere &c. Vnde.

Dico tertio, non teneri audientem, iudicialiter nunciare, ſed ſolum Euangelicè. Quia, denunciatio indiffinitè prolata, accipi debet ad fauorem denunciantis, itaut minus obligetur ad probationem delicti, cuiuſmodi ex noſtra praxi criminali. *titulo Denunciatio*; obligaretur, ſi iudicialiter denunciare deberet. Odioſa enim hæc diſpoſitio reſtringenda eſt, quantum ſermonis proprietas patitur. Ex nota regula iuris. *Odia reſtringi &c.*

Dico IV. non teneri denunciare, niſi fraternam correctionē pręmittat, qua ſi proficiat, & iniuriantem humiliet ad petendam ab iniuriato iniuriæ remiſſionem; nullo modo tenetur. Patet concluſio ex prædicta praxi. *Et S. Thom.* 2.2.*q.*33. 68.69. *&c.* *licet Heli. de Simonia c. qualiter, & quando* 2. *de accuſ.* ceſſat enim tunc tēporis finis denunciationis Euangelicæ, quæ fratris emendationem reſpicit, ac delinquentis reſipiſcentiam.

Quæſtio VIII. Dicit Statutum *n.*49. *Improperans fratri delictum, de quo alias fuerat punitus, pœna talionis puniatur.* Quæritur, ſi fuerit quidem punitus, non tamen legitimè, an improperans delictum tale, puniendus veniat iuxta Statutum?

Impro pe rans delictum non legitimè punitum.

Reſpōdeo I. puniri debet tanquam *verbum improperij, aut cōuicis in fratrem dicens.* per pœnam publicę diſciplinæ. Quia verè iniuriam irrogat.

Reſpondeo II. puniri etiam debet pœna talionis. Et ratio eſt, quia dicente ſtatuto, *de quo alias fuerat punitus*, & non addente menſuram adęquatam, punitionis, qui ſic improperat, delictū punitum in faciem fratris obiicuit. Et comprehenſus eſt in rigoroſa diſpoſitione Statuti. Non enim ſpectat ad ſubditum iudicare de adæquata, vel inadæquata punitione facta à Superiore. Et nemo negabit leuem punitionem non eſſe punitionem: Vt ſi per adulterium mereretur per ſex menſes carcerari, & carceratus tantum fuiſſet per duos menſes, diceretur etiam punitus.

Contra eſt probabilis ſententia, quam refert, & ſequitur *Lucas de Peña il. l. errat C. de peculio Caſtr. lib.* 12. *Afflict. de feudis in tit.*

in tit. de pace iuramento firmata. §. Iniuria nu. 20. quod vocans meretricẽ, meretricẽ emendatã, non tenetur actione iniuriarum. Ergo dicens alicui, Tu es latro, adulter &c. emendatus, non poterit puniri.

Reſpondeo negãdo illationẽ. quia in Religione adeſt ſtatutũ puniens improperantes peccata iudicata, & emendata, quod nõ eſt in ſecularibus. Preterquã quod ſi vocaretur meretrix emendata ex odio, & animo iniuriãdi, adhuc exiſtimo agendũ actione iniuriarum. Etiamſi verum dicat, quia deiicitur de bona opinione, quam conuerſione adquiſiuit.

Queſtio IX. Diſponitur in ſtatuto *n.* 5. contra Superiores, qui fuerint in ſuos ſubditos vſi verbis immodeſtis, intẽperatis, & turbationis cauſã præbẽtibus, etiãſi capitulariter, & correctionis occaſione loquãtur. *alias corrigantur, vel ab officio ſuſpendãtur ad libitum ſuperiorum*. Quæritur modo in quibus caſibus hac animaduerſione ſuperiores ſint digni.

Reſpõdeo primo, diſpoſitio cõprehẽdit etiã Prouinciales, quia in hũc exceſsũ cadere poſſunt, & Superiorẽ habẽt, à quo corrigi, & ſuſpendi poſſunt, non tamẽ Generales miniſtros, ob defectum ſubiectionis. Dixi miniſtros, quia Cõmiſſarii, qui Generali Miniſtro ſubſunt, corrigi poſſunt. Generaliũ autẽ correctio ad Capitulũ generale reſeruatur. Habemus clarã deciſionẽ in *l. Nec Magiſtratibus. ff. de iniur.* in qua dicitur: *Nec Magiſtratibus licet aliquid iniurioſè facere. Si quid igitur per iniuriam fecerit magiſtratus, vel quaſi priuatus, vel fiducia magiſtratus, iniuriarũ poteſt conueniri.* Quomodo autẽ puniri debeat, *Vlpian. ibid.* reſpõdet, *quod ſi fuerit magiſtratus, qui ſine fraude in ius vocari non poteſt, expectandũ eſt, quod magiſtratu abeat ſi ex minoribus magiſtratibus erit; id eſt, qui ſine imperio, aut poteſtate ſunt, & in ipſo magiſtratu poſſe eos conueniri.* applica ad Generales, Prouinciales, & Guardianos, illi cõueniuntur in Syndicatu, iſti in viſitatione. & *l. quod Reipublicæ. ff. eod.* dicitur, *Quod Reipublicæ cauſa, ſecundum bonos mores fit, etiãſi ad contumeliã alicuius pertinet; quia tamen non ea mente magiſtratus facit, vt iniuriã faciat; ſed ad vindictã publicæ Maieſtatis reſpiciat: actione iniuriarum non tenetur.* Itaque reſpicitur intentio, & animus, non exceſſus. Et ſic tenent. *Oldradus conſ.* 53. *Natta conſ.* 162. *n.* 20. *Felin. in c. cum te ſin. de ſent. & de re iudic.* Superiores in ſubditos iniurii.

Reſpondeo II. totus iſte exceſſus in verbis conſiſtit. quæ grauia eſſe debent, vt & corrigi, & ab officio ſuſpendi valeat qui illa protulerit. Primũ omnium præcipitur, vt Prælati modeſtis verbis

Modeſtia vtâtur. Eſt autẽ modeſtia, *virtus docens,in omnibus rebus tẽperamentũ,modumq. ſeruare.* Vt apud *Camertẽ in tabula Cebetis.* & vt adnotauit *Albertus* apud *Spitgell.* Modeſtia omniũ eſt, quæ in iis,qui cœteris præſtant poteſtate,appellatur Clementia,probaturq. ex *l. in inſius C. familiæ Erciſcundæ.* in qua Imperatores Seuerus,& Antoninus ſcribũt *Proinde ſi offenſam iſtam Clementia flexit &c.* ideſt *modeſtia,* quæ duo ſerui, quorum Dominus alterũ carcerandũ,alterũ venundandũ in teſtamento reliquerat, propter ipſorũ modeſtiã, à rigore teſtamentario liberati fuere. II. vt ſint tẽperati,id eſt moderati,vt ex zelo,& lenitate tẽperamentũ quoddã faciant verborũ,ſicuti in punitionibus,ex feritate,& lenitate pœnas tẽperare iubentur Superiores. *c. de diſciplina.diſt.45. & l. ſi quis in ea culpa.C.de cuſtod.reorum. & l.1.C. de Præpoſ. ſacri ſcri.* quo ſenſu tẽperationẽ,& moderationẽ Reipublicæ ſumpſit *Cicero lib.1. de legibus* III. ne turbationis cauſam ſubditis præbeant. Quia tunc præcipua regularis Reipublicæ munia relinquuntur, vt eleganter obſeruauit *Baldus in l. obſeruare. §. antequam ff. de offic. Proconſulis.* Equidẽ verbis explicari non poteſt, quantum immodeſtis, intemperatis, & conturbatiuis verbis, ſuperiores ſubditos ſuos offendant, quantumq. apud eoſdem malè, & peſſimè audiant. Cum enim verba ſint animi paſſionum notæ, qui taliter loquitur bonus, probuſq. eſſe non poterit. *Qualis cuiq. animi affectus eſt (inquit Cicero Tuſcul.5.) talis eſt homo: qualis autem homo eſt, talis eius oratio, orationi autem facta ſimilia ſunt, & factis* vita & iure quidem, quia iuxta Salomonẽ *prouerb.17 Qui moderatur ſermones ſuos, doctus, & prudens* eſt, cuius ſpecimen Auguſtus præſtitit, qui apud *Suetonium Neq. in ſenatu, neq. ad populũ, neq. apud milites loquutus eſt vnquã, niſi meditatã, & cõpoſita oratione.* Imò *ſermones, quos cum ſingulis, atq. etiã cũ Liuia ſua grauiores, non niſi in ſcriptis, & è libello habebat, ne plus, minuſuè loqueretur ex tẽpore.* Nè magni faciant fratres Minores, graueq. ſibi impoſitũ iugũ putent à ſuo Protoparente, ſi nedum Prædicatores admoneat (*cap.9*) *Vt in prædicatione, quam faciunt ſint examinata, & caſta eorum eloquia.* Sed Superiores adigat, *c.7.* vt peccantibus *eum miſericordia imponãt pœnitentiam, & ne iraſcantur, & conturbentur propter peccatum alicuius, quia ira, & conturbatio, in ſe, & in aliis impediunt charitatem. & capitulo decimo, Vt humiliter, & charitatiuè corrigant, & charitatiuè, ac benignè ad ſe recurrentes recipiant, & tantam familiaritatem habeant circa ipſos.*

Clementia.

Pœna quando temperandæ.

Verba Prælati moderata ſint.

Auguſti modeſtia

vt dicere poſſint eis, & facere, ſicuti Domini ſeruis ſuis: Nam ita debet eſſe, quod Miniſtri ſint ſerui omnium Fratrum. Cum paraphraſi *Sancti Bonauenturæ Miniſtri in* Spiritualibus, *ſerui in temporalibus, Viſitent ſocialiter, & moneant iudicialiter. Humiliter, non imperiosè, charitatiuè, non contumelioſè cõtra quos dicitur* Ezech. 24. *lateribus, & humeris impingebatis, & carnibus veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur foras.* & Hugonis. *Ne putent ſuperiores, ſe tanquam* Dominos *poteſtatem in eos exercere debere, quorum ſe audiunt ſeruos eſſe. Miniſterium habent, non dominium, Prælati debent eſſe vtiles in labore, humiles in honore. Vtile ſeruitium, doctrinæ lumen ſubminiſtrare medicinam infirmis, ſolatium inualidis, ſtultis verbera, vincula furioſis.* Debet *eſſe in corrigentis verbo humilitas, charitas in affectu.* Debet *eſſe adeo correctio humilis, vt contumelia careat, adeo charitatiua, vt odio, vel indignatione nil agat. Itaquè humilitatis, & charitatis ratio non excludit* Zelum, *ſed faſtum, quem ſtulta ſolet indignatio, & contumelia comitari. Eſt autem correctio mendax in ira contumelioſi. Omnis correctio carere contumelia dicitur. Infirmas animas ſæpè ad irreuerentiam contumelia mouet.* Et alia multa ad rem facientia, quibus nil melius. Accedunt creberrima Sanctorum elogia, de temperantia circa locutionem. *S. Laurentius Iuſtin. in libr. Ligni vitæ de prudentia cap.* 4. ait, *Diu conſiderandum eſt, quid loquendum ſit, & adhuc tacitè prouidendum, ne quid dixiſſe pœniteat.* iuxta poeticum illud *Nam nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe loquutum,* cum ex loquela animus ſapiens pãditur. *Stultus quoquè ſi tacuerit ſapiens reputabitur, & ſi compreſſerit labia ſua intelligens prouerb.* 17.

Superiores Minorum quomodo ſerui.

Mouet quæſtionem *Petrinus tom.* 2. *q.* 2. *c.* 3. §. 16. an liceat Prælatis, verbis contumelioſis ſubditos redarguere, Et affirmat, dummodo id fiat ſolo animo corripiendi, non principaliter ex ira, ex iudicio, quia ad ipſum faceret, etiamſi non eſſet iratus, & ſi id ſe dato animo relinqueret, peccaret mortaliter, quidquid ſit de ira, & indignatione concomitante, ortaque ex peccati auerſione, ſecundum quod dicitur in *Pſalmo* 4. *Iraſcimini, & nolite peccare.* inquit enim *l. iniuriarum* §. 1. *ff. de iniuriis. Iuris executio non habet iniuriam.* Debet etiam fieri cautè, & modeſtè, & cum magna neceſſitate, Vnde ſperetur correctio. Alias peccaret mortaliter Prælatus, qui ſuum ſubditum cum graui contumelia coram ſecularibus, vel extraneis,

An prælatus vti poſſit verbis iniurioſis.

vel Nouitijs(niſi coram ipſis deliquiſſet) reprǽhenderet idquē ratione ſcandali. Et ſuper omnia ſolum debet tangi vitium,de quo reprǽhenditur, & non alia correpta, emendata, vel obliuioni tradita. Ex *Nauar. in Manuali c.18. num.12. Rodrig. to. 2. q.41.art.2.S.Thom.2.2.q.72. art.2. ad ſecundum* Spathario *de modo corrigendi regulares. tract.*10. *cap.*23. *nu.*5. & poſt alias authoritates, quas citat, adducit ſententiam *Conc. Trid. ſeſſ.* 13. *de Reform. c.*1. quam iuuat referre, *Quos tamen. ſi quid per humanam fragilitatem peccaſſe contigerit, illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent, increpent, in omni benignitate, & patientia; cum ſæpè erga corrigendos agat beneuolentia, quam auſteritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam poteſtas.*

Verum ſtatutum non reſpicit verba iniurioſa, ſed minus culpabilia. ait enim *Monemus tamen Prælatos, vt erga ſuos ſubditos verbis, & factis prudentes,& modeſtos ſe gerant: in reprehendendis criminibus, temperatis verbis ſemper vtantur, vt nulla turbationis cauſa ſubditis præbeatur. Quibus vtendum erit etiã, quando capitulariter Congregatis Fratribus, exhortationis verba proponunt. Alias corrigantur, & ab officio ſuſpendantur ad libitum Superiorum.* Et quod attinet ad conuicia, ſi à Prælato ſubditis dicerentur ex animi malignitate,& odio, ſine dubio teneretur actione iniuriarum, vt apud eundem *Peirinum nu.*150. ſine aiunt. *Gloſ.in cap.quando verb. Dura. diſt.* 68. *Angelus ver. Correctio Prælatorum. n.*2. *Sylu. verb. contumelia nu,*4. *& verb. Correctio nu.*12. peccaret enim mortaliter. Et de iure naturæ reſtitutionem facere teneretur, ſi tamen in correptione modum excederet,ob zeli ardentiam,& ad peculiaria vitia non deſcenderet, non teneretur petere veniam, ne vileſcat authoritas, licet hæc humilitas ſit commendabilis ad quod citat *Nauarr. Syluestrum, Salonium, Rodrig. Conradum, Angelum.* Et in caſu iniuriarum, non tantum eſſet monendus, & ſuſpendendus ab officio, ſed puniendus, & priuandus. Eſt enim indignus regere alios, qui ſeipſum regere neſcit,& in tam turpe, Prælato, crimē incideret. Quomodo ſubditus habebit inimicum in Patrem, & iuris violatorem in Iudicem?

Quod autem attinet ad imprudentia, immodeſta, immoderata,& conturbatiua verba, non debet primo attendi, ſi ſit culpa lætalis in Prælato, quia ſufficit eſſe ex ignorantia, imprudentia,& ineptitudine, nam cum debeat prudenter, & compoſitè

ſitè in Communitate agere, ſi minus debito ſuo reſpondeat, admoneri, ac corrigi debet, ac de ad ſuum officium, ſpectantibus, edoceri. Sic artifex, qui opus ſuſciperet, ſi non ſecundum artem operaretur, deberet de ſuis erratis admoneri, etiam ſi errando, non peccaret mortaliter. Secundo has culpas conijciendas eſſe ex communi Religioſorum more, vt ille malè loqui, & imprudenter agere dicatur, qui non ſecundum morem Patriæ, & moralis diſciplinæ regulas ſequeretur, ſed mundano, & ſæculari more verba effutiret, minus honeſtè, & religiosè loquendo non conſiderando locum, tempus, & perſonas, cū quibus verba habeat. Quod, quia ſub certis regulis compræhendi non poteſt, audientium iudicio, & ſuperioris arbitrio relinquendum eſt. Mos enim caſtigare ſolet Idiotiſmos linguæ, qui alibi, & alio tempore ex honeſtatis methodo exorbitarent. Et illud turpe habendum eſt, quod audientibus turpe videtur. iuxta illud Horatij.

Multa renaſcentur, quæ iam ecidere cadentquè
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet vſus,
Quem penes arbitrium eſt, & ius, & norma loquendi. Loquendum iuxta mores patriæ, & temporis

Vnde meritò in *l. anniculus. & in l. in vſu ff. de verb. ſignif.* dicitur *Communis vſus loquendi proprietate potentior eſt.* Et in hac ſerie repono verba ſcurrilia, nam vt inquit in *Conſtit. monaſt. cap. 13. Baſilius, Vitanda omnes omnino facetiæ, & ſcurrilis dicacitas ſunt.* Imò è Republica Chriſtiana exterminandæ, vt ſenſit *Clem. Alex. lib. ſecundo pedagogia cap. quinto.* Vt nequidem audiantur. Vnde ſubinfert *Abſurdum eſſet, quorum auditores eſſe, probibitum eſt, eorum imitatores inueniri, multò autem eſt abſurdius ſtudere, vt ipſe ſis ridiculus.* hoc autem maximè ſi in publico, ſermocinando, culparum Capitulum tenendo fiat. Repono etiam rudem, & imperitum modum ſermonem ad Fratres habendi, itaut potius ridendi, & irridendi, quam attendendi materiam ſubditis præbeat. Nulla hic lucet prudentia, nulla modeſtia, dum ſcilicet quidquid in buccam venit, effutitur. Non quod velim neceſſariò Oratorem, & Concionatorem. ſed ad minus vt appoſitè, & opportunè loquatur, hiſtorias falſas non proferat, ſcripturam ſacram non inuertat, ſtomacum non prouocet, nauſeam auribus non iniiciat. *Vt cuius debet eſſe ſcientia cautela ſermonis,* vt dixit *Caſſiodorus Variar. lib. 6. ep. 5.* ſaltem non educat de caula pectoris per clauem ignauis inſcitiæ, vaſa paſtoris ſtulti, vt inquit *Hieron. in cap. 11.*

Facetiæ & Surrilitas.

Zacchar. ſed vt dixi, prudentis ſuperioris iudicio, hæc omnia reſeruantur.

Quęſtio X. diſponit Statutum n.47. *Qui Prælato ſuo in culpa, vel in menſa, in Communitate, non habita prius ab illo licentia, reſponderit, voce actiua, & paſſiua per triennium priuetur, & Prouincialis arbitrio carceribus mancipetur.* Super quo quæritur primo Quid ſi Prælatus culpam auſcultaret, vel menſam teneret extra Capitulum, & communitatem, puta in ſecunda menſa? ſecundo an ſufficiat licentia præſumpta, & petita, & nõ obtenta. tertio aliquando teneatur Prælatus illam concedere. quinto. An ſubditus poſſit petere licentiam reſpondendi.

Commu-nitas quid. Reſpondeo primo, cũ *S*tatutum dicat, in *Communitate*, ſignũ eſt, non diſponere pro extra Communitatem. Eſt enim odioſa. Communitas autem, quæ hic tangitur, eſt Congregatio Fratrũ, vel ad Capitulum, vel ad Refectorium. Eſt autem duplex. prima, & ſecunda *c.3. §.5. ſtatut, n. 4. In victu, & veſtitu Communitatem omnes ſeruent, ita quod eiſdem pane, vino, & obſonio, in communi menſa vel prima, vel ſecunda veſcantur.* Itaquę ſecunda menſa etiam venit ſub nomine Communitatis, qui etiã ad illam plures conueniunt. Nam licet verbum *Commune* omnes, vt plurimum ſignificet, vt lex *commune praeceptum appellatur l.1. ff. de leg.* & aer, & aqua, & mare, & Littora communia. id eſt omnium ſunt. *l.2. & 3. ff. de rerum diuiſ. & Inſtit. eodem tit. in princ.* attamen commune, ſiue Communitas aliquando, non ad omnes, ſed ad plures ſpectat. *l. 46. ff. de ritu nuptiarum*, Hinc communia veſtimenta, quibus vir, & vxor vtuntur. *Vlpian. l. veſtis 23. ff. de auro, & argento.* & communia prædia, ædes, ſepulchrum, officium, ſeruus, hæreditas, fundus &c. ex *Briſſonio*, & legibus. Quæ omnium eſſe non poſſunt, ſed plurium, ſaltem duorum, quia minus quam inter duos Communitas iniri non poteſt. Eſt enim verbum relatiuum. Hoc dixerim, vt ſciremus Communitatem in ſenſu ſtatuti appellari non tantum vbi omnes, ſed etiam vbi plures, ac etiam vbi duo ad minus Fratres in loco, & hora refectionis cummunis conueniant. Dixi in loco, & hora, quia ſtatutã ſunt hęc in Religione, vt poſt primam menſam qui reſidui fuerint, ad ſecundam conueniant, ſiue ii ſint plures, ſiue pauciores. Quòd ſi extra illud tempus alii ex occaſione ad comedendum conueniant, non dicentur facere cõmunitatẽ, & cõſequẽter nec in rigoroſa diſpoſitione ſtatuti venire.

Reſ-

Reſpondeo ſecundo, licentia ad reſpondendum debet eſſe expreſſa, & obtenta, & non ſufficit tacita, aut præſumpta. patet ex illis verbis, *non habita prius ab illo licentia*. Eſt enim doctrina communis, apud *Portel verb. licentia num. 2. Sanchez de matrim. diſp. 35. num. 16.* quod vbi in ſtatuto requiritur licentia cum effectu, non ſufficit tacita, & præſumpta, vel interpretatiua. ſed requiritur expreſſa, & obtenta. Nulla enim præſumptio cadere poteſt de loquendo, vbi non tantum lex, ſed etiam ipſe Prælatus intendunt expreſsè ſilentium. verbum namque *habita*, dicit actualem rei poſſeſſionem, & dominium, vt *Vlpianus in l. ſtipulatio ff. de verb. oblig. Nam habere dicimus eum, qui rei Dñus eſt, & eũ, qui Dñs quidẽ nõ eſt, ſed tenet. & cũ effectu accipiẽdum eſt*, vt idẽ *l. nomẽ filiarũ § fi. ff. de verb ſignif.* ſic *habita ſententia* accipitur pro lata, & dicta *l. 21. ff. de iis, qui notantur infam.* & *habere*, & *detinere* idem ſunt *l. officium ff. de re vend. & l. 1. ff. de vi, & vi armat.* & *habere eum dicimus, qui vtitur, & iure poſſeſſionis fruitur.* ſiue ipſe opus fecit, ſiue conduxit, ſiue emit, ſiue quolibet alio modo adquiſiuit. Idem *l. Prætor ait ff. ne quid in loco*, & alibi ſæpe. & licet in iure diſtinguantur *Habere, tenere, poſſidere*, quia habere ad ius, tenere ad factum, poſſidere ad vtrumque ſpectat, attamen *habere* abſolutè ſumptum eſt iure dominij poſſidere. dicta *l. ſtipulatio 38. §. habere, ff. de verb. oblig.* ex quibus patet ius verbi *habita prius licentia* id eſt conceſſa, & iam obtenta. Quod enim præſumitur, non tenetur & patet ex inconuenienti, nam ſi valeret præſumptio ſruſtraretur ſtatutum, & illuderetur Prælato in re grauiſſima, qualis eſt; in ſuo Tribunali culpas ſubditorum reprehendere, & corrigere, nam quilibet poſſet præſumere licentiam, & tacitè habere illam, etiam inuito Prælato, & renitente.

Subditus in culpa reſponde re nõ debet Prælato, ſine licentia expreſſa.

Habita, dicit actualem poſſeſſionem.

Habere, Tenere, poſsidere

Reſpondeo tertio, Prælatus talem licentiam in nullo caſu, concedere tenetur, poteſt autem ex æquitate, & honeſtate. Ratio eſt, quia ſi teneretur, poſſet ſubditus tanquam ſibi debitam arrogare, etiam inuito Prælato, quia debitor appellatur *à quo inuito pecunia peti poteſt l. 108. ff. de verb. ſignif.* nam vt inquit *Cicero in Paradoxis nil quiſquam debet, niſi quod eſt turpe non reddere*, & *debet* neceſſitatem importat *l. 1. ff. de edend.* etiamſi aliquando denotet honeſtatem, *Io. Andr. in cap fin. de iure calculi ver. partẽ illam*, & notatur in *c. intelleximus verb. debet de Iudic.* Quare poteſt ſuperior concedere talem licentiam in aliquo caſu, vbi reſpõſio ad veritatis, & charitatis commendatiõnẽ euaderet.

Prælatus non tenetur concedere liceñtiã reſpondẽdi.

Debitor.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo quarto, ſubditus poteſt petere licentiam reſpondendi. quia diſponente ſtatuto, quod reſpondere non poſſit, niſi habita licentia, & licentia haberi non ſoleat, niſi petatur, infertur, integrum eſſe ſubdito dictam licentiam petere. ex illo principio, conceſſo fine conceduntur media, & conceſſo principali conceditur acceſſorium *c. quod te de cler. coniug. c. ſi diligenti de for. compet. c. de prudentia de donat. inter virum, & vxor cap. inter dilectos de fide inſtrum. l. 2. ff. de iuriſd. omn. Iud. l. quidam de re iudic. l. cum principale de regul. iur.* Eò vel maximè vbi acceſſorium ſine fine principali haberi non poteſt. vt fusè probat, *Damaſus vetuſtiſſimus author, regul. 23. relatus lib. 3. regularum iuris ciuilis, & pontificii in verb. conceſſo.*

Conceſſo fine, & principali conceduntur media, & acceſſoria

Sed quid ſi ſubditus petens reſpondere, & non obtinens, ſubmurmuret, & prohibitus reſpondere, dicat, *ego non reſpondeo*, & dicente Prælato, *Tace*, dicat, *ego taceo ſed loquar poſtea*, vel ſimilia alia verba irriſoria, an ſit reus ſtatuti.

Reſpondeo affirmatiuè, quia iam ſine licentia loquitur, & reſpondet, cum qualificatione pertinaciæ, irriſionis &c. non enim dicit ſtatutum, quod non reſpondeat ad ſibi obiecta formaliter, ſed *ne reſpondeat*, quidquid dicat, vel effutiat. fundatur quippe ſtatutum in religioſa maieſtate Prælati, in humili ſubiectione ſubditi, in diſciplinæ regularis obſeruantia. Quibus obuiant quæcumquè verba illa ſint. Ideo tali, vel quocumquè alio modo loquens, dum ſuam culpam dicit Prælato, eſt in formali diſpoſitione ſtatuti. in qua eſſet, etiamſi orationes interim recitaret voce intelligibili, quia hoc eſſet ſuperiorem ſpernere, & ipſius dictis non attendere.

Quæſtio XI. An ſub hac pœna comprehenderetur, qui alium incitaret, vel conſuleret reſpondere Prælato?

Reſpondeo affirmatiuè, ex claro textu. *l. Iniuriarum §. 8. ff. de iniuriis, feciſſe* (inquit) *conuicium non tantum is videtur, qui vociferatus eſt, verum is quoque, qui concitauit ad vociferandum alios, vel qui ſubmiſit, qui vociferarentur. & c. ſi quis tam fœminam, de pœnit. diſt. 1. quæſt. 3.* vbi dicitur *Non ſolum is iniuriarum tenetur, qui fecit iniuriam, hoc eſt, qui percuſſit, verum ille, quoquè continetur, qui dolo fecit, vel qui curauit, vt cui mala pugno percuteretur.* qui textus cum vnam contineant rationem ſcilicet cauſam iniuriæ, quæ poteſt eſſe principalis, & acceſſoria, inſtrumentalis, coadiuuans &c. & in effectum influens, debet etiam ſubiacere punitioni, ſicuti damno, & culpæ ſubiacuit.

Conſulēs alicui reſpondere in culpa puniri debet.

Quini-

Quinimo acrius puniendus eſſet, qui reſpondere conſuluit, & ſuaſit, quam qui reſpondit, quia iſte poteſt releuari ex reprehenſionis acrimonia, ille autem qui conſuluit, ſolam malitiæ maculam habet.

Sed quid ſi conſuluit quidẽ, attamen effectus ſequutus nõ fuit? Reſpondeo ex eadem l.iniuriarum §.10. *ſi curauerit fieri, non tamen factum eſt conuicium, non tenebitur*. In delictis namquè ordinarijs leges ciuiles conatum non puniunt. nos autem, qui peccata etiam venialia, & vitamus, & punimus, debemus extra ordinem ſtatutorum in hæc mala, & ſeditioſa conſilia animaduertere, per pœnam ſcilicet arbitrariam, delicto conformem.

Quæſtio XII. Actio iniuriarum, quantum temporis durat? Actio iniuriarum an præſcribatur.

Reſpondeo in hoc opere *cap.1.fine* multa tradidimus circa delictorum præſcriptionem. nunc autem de iniurijs agens, dico, hanc actionem extingui anno. Ita ut tranſacto anno iniuriatus in iniuriantem amplius agere non poſſit, eſt clara doctrina *Clari §. iniuria verſ. tollitur autem actio.* qui citat *gloſ. in l.ſi non conuicii C.de iniur. Ruinum, Plazam, & Baiardi eius Additionatoris, qui citat Capoll. Suarez, Boerium, Rotam Romanam, Baldum, Socinum;* ſed quia circa iniurias agi poteſt ciuiliter, pro intereſſe partis, & criminaliter, ad punitionem, diſtinguit, præſcribi anno actionem criminalẽ, non vero ciuilem. puta, ſi quis vulneratus fuiſſet, & intra annum non conquæritur de iniuria, poſt annum agere non poteſt, at pro damno illato, & expenſis factis etiam poſt annum agere poteſt, etiamſi de vulneratione ille punitus fuiſſet. Extendit tamen dictum *Baiardus* ad actionem ciuilem, dummodo intra annum lis conteſtata non fuiſſet, quia tunc præſcriptio non currit, idquè probat ex *l.ſi non conuicii Cod. de iniuriis*, & alijs, ſãcta quidẽ cautio, ne lites perpetuétur. quod ſi hoc fit inter ſæculares multò, magis valere debet inter regulares.

Quod limito, niſi iniuriatus non habuerit commoditatem quærelandi actorem, & expectauerit Prouincialem, aut Viſitatorem, idque non faciat ex odio ſed ex zelo diſciplinæ, ne regularis obſeruantia peſſundetur, & iniurioſi compeſcantur. tunc puto recurrendum eſſe ad traditam in primo capitulo doctrinam de delictorum præſcriptione, ad quam in hoc caſu me remitto. Monens iniuriatos, vt imitentur manſuetudinem Chriſti Domini *& eiuſdem ſequantur veſtigia, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius qui cum malediceretur, non maledicebat, cũ pateretur nõ cõminabatur, tradebat autẽ iudicãti ſe iniuſte, qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignũ &c.* 1. *Petr.* 2.

CAPI-

CAPITVLVM XIV.

De Pœnis Minantium, Percutientium, Vulnerantium, Occidentium.

A Verbis ad facta deſcendimus, quibus proximus iniuria afficitur, incipiamus à minoribus.

Quæſtio prima. Quid circa minas Statutorum ſit?

Reſpondeo in eodem *cap.* 7. §. 5. *numer.* 51. diſponitur. *Qui Fratri, vel alteri minabitur in perſona, probationis caputium per menſem deferat, & carceri mancipetur*. hic ſunt duæ præcipuæ difficultates, prima, an minas in abſentem intentare ſub hac pœna comprehendatur, ſecunda. An carcer Minanti præſcriptus, debet extendi ad menſem.

Minæ ſũt metus incuſſiones. Pro prima ſciendũm eſt ex *Bart. in l.* 1. § *quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio non datur* Minas, ſeu comminationes eſſe metus incuſſiones, quæ per verba, aut ſi ſigna fiant, exemplum ponitur in *l.* 2. *C. tit* 20. *l. ſi donationis ibi, metu mortis, vel cruciatu corporis, vel capitales minas pertimeſcendo*. Quo loco capitales minas appellat, quæ in caput, & vitam intentantur, quæque iuſtum metum incutiunt, & contractus nullos efficiunt. Vide ſimilem titulum *in l.* 1. *decretalium tit.* 40. Porro Statutum in allegatis verbis agit de minis intentatis per verba, & per aliquem corporis motum, nam infra diſponit de eo, qui manum leuaſſet. Puta dicendo, ſi non receſſeris, aut dederis, aut dimiſeris, hæc faciam tibi, & hæc addam &c. vel ſubmurmurando, & toruo aſpectu inſpiciendo, aut corpore in alium inſurgendo rictu oris, vel fremitu inſiliendo, prout inſana cordis accenſio ſubminiſtrat. Hoc genus minarum prohibetur, & punitur hoc loco. Cum autem dicatur *Minabitur in perſona*, de illis minis tantum intelligitur, quę coram fiunt, non abſenti, nam ſermonem habet de iniuriis, quę pręſentibus inferuntur. Quare ſi quis in abſentem comminaretur verbera, puniendus quidem eſſet pœna arbitraria, non Statutaria, quæ pacificam, & fraternã conuerſationem intendit. Ex maledictis enim, quæ in abſentes iaciuntur, non ſolent ſcandala oriri, ſed maximè ſi præſen-

Minæ capitales.

tes

tes iniurijs, & minis inceſſentur. tunc *ira impedit animum, ne poſſit cernere verum*, & coniuncti titiones ignem excitant, quem ſeparati fouere non poſſunt.

Pro ſecunda, licet arbitrio iudicis ſtet carcerationis extenſio, attamen attendi debet antecedens pœna, ſcilicet *capucium probationis*, id eſt, quo vtuntur Nouitij. Vt qui irreligioſè procedit, ſciat ſe adhuc eſſe moribus ſæcularem, qui probari, & in patientia erudiri oporteat. Iſta tamen pœna, & ſi profeſſis ſit conſiderabilis, attamen non eſt adeo grauis, vt carceri comparetur, quia vt ſuo loco diximus, carcer formam habitus detrahit, & priuationem, ac infamiam irrogat. Quod non facit probationis capucium, ſi igitur minor pœna ad menſem extenditur, maior non debet eandem extenſionem habere, cum pœna eſſentialis, (vt ita dicam) in comminantes, ſit capucium probationis. & altera ſit addita ad bene eſſe, vt ſuppleat prioris lenitatē nō quod libitū ſit Prælato, vnā, aut alterā irrogare quia nō eſt alternatiua, ſed copulatiua diſpoſitio, *& carceri mācipetur*. Sed quia datur optio Superiori plus, vel minus, agēdi pro qualitate minarū, ordinariè carcer nō debet eſſe mēſtruus, ſed aliquorū dierū, & fortaſſe ſi leuis fuerit comminatio, poterit remitti. Sicuti ſi grauiter comminatus fuiſſet, vel cum ſcandalo, vel ſæculari inſigni, vel Patri Ordinis, & graui, maximè ſi comminans eſſet infimæ plebis, & ſolitus delinquere, poſſet etiā Prælatus ad menſē, & vltra extendere carceratione, habet enim arbitriū ex indiffinito modo loquēdi, ſed in his omnibus attēdi debēt perſonæ, loca, tēpora, occaſiones, quæ morales culpas augēt, minuuntquè & ſuper omnia reſecare naſcentes ſpinas in radice, quia ſi minantibus timor incutiatur, non erumpent verbera, vulnera, occiſiones. Zelus, iuſtitia, charitas Religionis, & fratris docebunt prudentiam.

Quæſtio ſecunda Dicente Statuto, *ſi manum leuauerit, vel aliquid ad percutiendum acceperit, probationis capucium, & carceris pœnam per tres menſes ſubeat*. Eſt quæſtio, an intelligatur de leuatione manus, ad percutiendum, an vero ad aliquod accipiendum?

Reſpondeo primo, Intelligitur de eleuatione ad percutiendum, quia iam ſubiungit, *aliquid ad percutiendum acceperit*. Ergo antecedens eleuatio, non ad accipiendū, ſed ad percutiēdum ſpectat. Veluti ſi quis ira percitus, in fratrem inſurgat, Leuare manū ad percutiēdum.

& ma-

Digitized by Google

& manum, aut pugnum extendat, veluti illum percuſſurus, etiamſi non percutiat, vel quia alter ſe ſubtrahit, vel quia ab aliquo detinetur. Nequè hic obijci poteſt, quod non puniatur conatus, vt de generali conſuetudine teſtatur *Clarus quæſt.92*.cum authoribus ab ipſo plena manu adductis, & confirmant eius additionatores. Quia punitur etiam, quando per ſtatutum, & legem cauetur. vt ijdem affirmant, *verſ. ego autem dico ſic*, & licet vniuerſaliter introductum ſit per omnes curias, quod conatus non puniatur, id intelligendum eſt, de pœna ordinaria: nam de extraordinaria certum eſt, quia cum ſit malum, & peccatum, emendari debet. Præterquàm quod leuare manum ad percutiendum, in Religioſo, iam eſt delictum conſummatum contra modeſtiam, & compoſitionem, etiamſi non ſit conſumatum contra verberationem.

Conatus ad percutiendum an punibilis.

Reſpondeo ſecundo, id quod ad percutiendum accipitur debet eſſe proportionatum pulſationi, & percuſſioni, alias non induceret pœnas, quæ irrogantur ob percuſſionem, ſi enim acciperet aquam, vel lutum, aut atramentum, non incideret in pœnas ſtatuti, quia his non percutimus ſed fœdamus. ſcio differentiam inter *pulſare*. & *verberare*, non ſolum ex *l.5.ff.de iniuriis* ſed etiam ex *Valla* nimirum *verberare* eſt cum flagello, & verbere cedere, *pulſare* ſit cum graui, & vehementi ictu, ſiue gladiis, ſiue lapidibus quis vſus ſit, ſiue ſcipione, ſiue pugnis, nullus autem dixit aliquem verberari, pulſari, cędi, percuti aqua, atramentoquè, ſed perfundi, nequé luto, ſed fœdari. niſi quis accipiat denſum lutum, ad modum lapidis, vel vas aqua, vel phialam atramento plenam, illaquè proijciat, quia in his caſibus eſſet legitimus percuſſionis, & pulſationis ſenſus. Cum hoc tamen ſtat. vt qui aquam, vel lutum, aut aliud liquidum in fratrem iaceret, ſine dubio eſſet excommunicatus, vt eſt ſententia omnium in *c.ſi quis ſuadente diabolo 14 quæſt.1.* & grauiter puniendus, tanquam grauem iniuriam irrogans, alia pœna, quæ ſuperaret has, quas in hac quęſtione examinamus.

Pulſare Verberare.

Dices quid iuris, ſi acciperet Crucem, vel Crucifixum, aut reliquiam &c. illaſquè niteretur in alterum proijcere, vel illis percutere?

Reſpondeo eſſet puniendus, & tanquam percuſſor, & tanquam ſacrilegus, et in Deum, ac ſanctos impius. deberetque apud S. Inquiſitionis tribunal ſiſti, vt qui male ſentiat de reliquijs, & veneratione Sanctorum. Quia ſi ſpectant ad Inquiſito-

res

res conſpurcantes, & percutientes ſanctas imagines, vt ex multis docet *Dian.par.4.tractat.7.reſolut.9.* etiamſi id faciant ex iracundia. & qui ſpernerent campanas, vt idem dicit ibid. tract. 8. *reſol.* 103. & qui in perſonas deſeruientes Inquiſitioni iniurijs afficerent, *Ibid.reſolut.90.* multò magis, qui Cruce, aut Crucifixo alium percuteret. non enim poteſt hoc fieri ſine ſumma iniuria. Fœdare ſanctas imagines ad S.Officium ſpectat.

Reſpondeo tertio, patere ex verbis ſtatuti ſuperioris dubii reſolutionem de extenſione carceris. nam hic leuans manus, & aliquid ad percutiendum accipiens condemnatur ad capucium nouitiatus, & ad carceres per tres menſes, ergo ſignum eſt, vbi talis reſtrictio non additur, remanere ad ſuperioris arbitrium.

Quæſtio III. dicit ſtatutum, *Qui leuiter percuſſerit, idem capucium per annum gerat, & carceretur ad libitum ſuperioris. ſi verò grauiter percuſſerit, vel ad grauiter percutiendum lapidem vel baculum acceperit, vel proiecerit &c.* ſuper quo dubitatur, quæ ſit leuis, quæ grauis percuſſio. Item quomodo cognoſci poſſit intentio ad grauiter percutiendum &c.

Reſpondeo primo, venanda eſt terminorum notitia ex iis, quæ diſputant Canoniſtæ in *c. ſi quis ſuadente diabolo*, vbi abſolutio percutientis clericum ſpectat ad Papam, niſi fuerit leuis, & hac occaſione examinant, quæ ſit percuſſio leuis, quæ mediocris, quæ grauis. refero doctrinam ex *Bonac. de excommunicationibus particul.diſp.2.quæſt.3.punct.6.ſect.5.à num.8.* & licet morale iſtud iudicium prudentis viri diſcuſſioni remittatur, dicit tamen leuem percuſſionem illam iudicandam eſſe, quæ ſit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, lapide, quæ nullam maculam, vel ſigillationem carnium relinquit vel quæ ſit abſque abſciſſione membri, ſiue effractione dentis, ſine euulſione multorum capillorum, ſine effuſione multi ſanguinis. & citat *Nauar.* apud quem refertur extrauagans *Io.22. Molinam, Sairum, Philiarcum, Filliuccium, Suarez, Reginaldum*. Niſi ex qualitate perſonæ euaderet grauis, vt eſſet alapa in faciem alicuius perſonæ impacta, quia tunc non eſſet leuis, ſed grauis percuſſio. Mediocrem autem dicit, quando dens extraheretur, capillorum copia euelleretur ſigillatio carnis relinqueretur, ſanguinis copia funderetur. & grauem, quæ ſit coniuncta cum graui læſione, vel graui iniuria, v.g. membri mutilatione, magna ſanguinis effuſione, quæ a naribus non proueniat, magno vulnere, aut ictu, etiamſi parum ſanguinis effundatur. Vel quæ fiat in ſuum

Leuis percuſſio.

Mediocris percuſſio.

Grauis percuſſio

Supe-

Superiorem, vel Prælatum in dignitate conſtitutum, vt Epiſcopum, Abbatem, Priorem, ſiue Prouincialem, Commiſſarium, Guardianum, Diffinitorem, Procuratorem ordinis. niſi extenuaretur ex paruitate percuſſionis. Vel quando percutitur in publico, in clauſtro, in Eccleſia, coram ſæcularibus, Prælato, Iudice, vel alia perſona in Eccleſiaſtica dignitate conſtituta, vel ſacerdos, aut diaconus &c. indutus ſacris veſtibus. Vel quando alapa in faciem grauis perſonæ impingitur. Addo

Atrox iniuria. verba *l. Prætor edixit* §.7. *& 8.ff de iniuriis. Atrocem iniuriam quaſi contumelioſiorem, & maiorem accipimus. Atrocem autem iniuriam, aut perſona, aut tempore, aut re ipſa fieri, Labeo ait. Perſona atrocior iniuria fit, vt cum magiſtratui, cum parenti, patrono fiat. Tempore, ſi ludis, & in conſpectu: nam Prætoris in conſpectu, aut in ſolitudine iniuria facta ſit, multum intereſſe ait, quia atrocior eſt, quæ in conſpectu fiat, re atrocem iniuriam haberi, vt puta ſi vulnus illatum, vel os alicui percuſſum, & l. ſequenti*, quæ eſt *octaua*, dicitur *Vulneris magnitudo atrocitatem facit, & nonnunquam locus vulneris, veluti oculo percuſſo.* Quod dixerat *Iuſtinianus inſtit. de iniurijs* §. *atrox iniuria*. Vniuerſaliter enim *atrox* ſignificat quid magnum, & excedens, vt

Atrox. atrox conſilium, atroces fures, atrociter verberandi ius habere, atrox perſona, atrox ſententia, atrox ius, atrox iniuria, vt apud *Io. Caluin. in lexico Iuridico*, vt ſciamus quomodo metiri oporteat atrocem percuſſionem, vulnus, iniuriam &c. & *leue* ſumitur

Leue. pro paruo, & mediocri, vt *quod leuiter pulſauerit, vel emendauerit* dicta *l. Prætor* §. *prætereaff. de iniurijs*, ex quo intelligitur vis

Leuiſſima. verbi *leuiſſima* quæ importat minus paruo, *vt leuiſſima libertatis conditio, leuiſſima ſcriptura*, apud eundem. qua ſcilicet minor, moraliter, nihil eſſet. Debent autem iſti gradus offenſionis, & percuſſionis accipi relatiuè ad alterum, vt leuiſſima ſit reſpectu leuis, & leuis reſpectu grauis, & grauis reſpectu atrocis &c. quia (vt aduertit *Bonaccina loco citato*) non appellatur leuis, & leuiſſima quaſi ſit peccatum veniale, quia ſupponimus omnem percuſſionem promanare ex odio, contemptu, & iniuriandi animo, non caſu, non ioco, non inaduertentia. quia ſi percuſſio non ſit peccatum mortale, nec excommunicationem, nec punitionem importabit. & cum puniantur pœna carceris, quæ infamiã irrogat, vanum eſſet putare, quod leges ferantur de peccatis venialibus, vel de non peccatis. lege circa percuſſionem grauem, & leuem *Rod. tom. 2. q. 33. art. 2.* qui in ſuo Bullario *fol. 100.* refert extra-

Extrauag. *Io.* 22. quam edidit ad petitionem Fratrum Minorum. *& Portel. verſ. manus violentæ. in Add. numer. primo. ſecundo & tertio.*

Reſpondeo II. animus, & intentio ad grauiter percutiendum cognoſci debet ex actu, motu, geſtu, iracundia, & ex inſtrumento, quod aſſumitur ad percutiendum, vt exemplificat ſtatutum, *Vel lapidem, vel baculum acceperit, & proiecerit*. His enim inſtrumentis leuiter percuti non ſolet. Et animus, qui ſoli Deo cognitus eſt, per coniecturas cognoſci debet, vt ex ſcribentibus multis firmat *Clarus §. homicidium. Verſu ex propoſito dicitur committi homicidium.* Animus ad grauiter percutiẽdũ vnde cognoſci poſſit.

Si inſtes; poteſt accidere, vt qui aſſumpſit lapidem, vel baculum ad percutiendum, interim pœniteat, & minetur ſolum, non tamen percutiat, vel leuiter percutiat, ergo talia indicia reſolutum animum grauiter percutiendi non indicant. Cuiuſmodi firmat caſum *Clarus* loco mox citato *verſ. dicitur etiam culpoſum*. Quod ſi quis habens enſem, percutiat pomo enſis, vel ſi habet Roncã percutiat cum haſta, non dicitur habuiſſe animum occidendi, ita etiam apparebit in prima facie animus grauiter percutiendi, qui talis non eſſe poterit.

Reſpõdeo, Statutum punit grauem percuſſionem, & actionẽ illam exteriorem ad grauiter percutiendum directam, v. g. lapidis, vel baculi aſſumptionem, & iactum, etiamſi non ſolum leuiter percutiat, ſed nec percutiat quidem, puta quia alter ſe defendit, vel iræ locum ceſſit. Nec noſtrum eſt rimari profunda cordis. Quando autem leuiter percuteret, non propterea fit, vt indicia non ſint grauiter percutere volentis. Conſulerem autem, ex poſita *Clari* ſententia, & ipſum Commentantibus, mitius agendum eſſe, cum taliter percutiente, quia ſi indicia aperiunt animum, multo magis aperiet effectus, qui fuerit leuis.

Inſtabis vlterius, ſi percutere indiciatus, id non fecit vt percuteret, ſed vt alium in fugam ex timore inijceret, quid iuris?

Reſpondeo puniendum eſſe tanquam grauiter percutere volentem. Caſus eſt expreſſus *l.* 10. *ff. de Iniuriis*; & canonizatus *cap. ſi quis. de pœnit. diſt.* 1. *q.* 1. in hęc verba. *Si quis pulſatus quidem non eſt, verum manus aduerſus eum leuata, & ſæpè territus eſt quaſi vapulatus, non tamen percuſſit, vtili iniuriarum actione tenebitur.* metus enim ille, pulſationis ſpecie incuſſus, pulſationi æquiualet, & iniuriam irrogat. Alium in fugam vrgens tã quam percuſſor habendus.

f Inſta-

Inſtabis III. cum leuis percuſſio ſit, quę manu, pugno, pede &c. fit, an qui diu alterum pugnis impetiuerit, eiuſquè ventre, & præcordia contuderit abſque ruptura, liuore, macula. Sit de leui, an de graui puniendus? Item ſi pede alium percuſſerit, ſed ligneo ſocco calceatus, vel manu ita fortiter in tempora pugnum adegerit, vt ſemimortuus percuſſus ceciderit, vel manu armata aliquo duro inſtrumento, vt annulo, vel lignea groſſiori corona, an tales percuſſiones inter leues, an graues cenſeri debeant?

Percutere manu quando inter graues percuſſiones numerandum.

Reſpondeo inter graues, quia non eſt leuis, quę fit pede, vel manu armata, vel ita validè inferatur, vt vltra leuitatem noceat. Ponit enim caſus aliquot *Baiardus ad Clarum* §. *homicidium num.*8. nimirum, ſi quis pugno aliquem interfecerit manu vacua, punitur, acſi gladio occidiſſet. *l. ſi qua actione* §.1 *ff. ad l. Aquiliam.* & licet minus puniatur percutiens manu vacua, quam armata, tamen ſi idem effectus ex vtraquè proueniat, eodē modo puniendus eſt, quia in offenſionibus æſtimatur effectus, qui commutatiuam iuſtitiam reſpicit.

Percutientes ſe inuicem vt puniendi.

Inſtabis IV. duo contendent, & ſeipſos inuicem pugnis, vel baculis contundent, neſcitur autem quis eorum rixam cœperit, vterquè tamen ſe prouocatum, & inuaſum dicet, & ad defenſionem feciſſe profitebitur, quis puniendus? an vterquè? an nullus?

Reſpondeo, rixa eſt duorum, vt plurium vi contentio. *l. fin. ff. Rixa de bon. rapt.* & notatur in *l fin. ff. ad l. Cornel. de Sicar.* quæ ex improuiſo procedit, nō data opera *l.*1.§. *Diuus ff. de eod. & l.*3 *ff. de vi priuato.* Author autem rixæ ille cenſetur, qui fecit, dixit, aut facere tentauit aliquod illicitum, ex quo veriſimiliter ſequi poſſet delictum ſubſequutum. *Bart. in l. Diuus. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* Nam delictum incipit, qui delinquentem ad iram prouocat. *Bald. conſ.*43. Quod ſi aliquis rixæ cauſam dedit, & in illa ſequutum eſt homicidium, præter ſuam intentionem, non debet puniri pœna ordinaria mortis, ſed extraordinaria arbitrio Iudicis, quia ipſe verè non commiſit homicidiū, & ſibi omnino fuit inuoluntarium. *Deciſ. Pedemontana* 104. *per totam.* In caſu autem, quod nō conſtet, quis fuerit aggreſſor, ac rixæ author, diſputant *Alciatus in tract. de præſumpt. regul.*3. *præſumpt.*39. *Decius conſ.* 459. *Boer. dec.*237. *Grauet. conſ.* 151. *Cepolla conſ.*29. *Gram. voto* 22. *& conſ.* 62. *Menoch. de arbitr. caſu* 363. *& præſumpt.*39. *lib.*5. *Vulpella conſ.* 118. In dubio

bio (inquit Crauetta præſumitur contra occidentem, quod fuerit aggreſſor,& dolo fecerit,& in paritate rationis,præſumeretur incœpiſſe ri am, qui alium magis malè tractauiſſet. Sed poſito, quod non reperiatur exceſſus, condemnare vtrumque ad pœnam ordinariam (inquit *Baiardus ad Clarum* §. *homicidiũ num*, 142.) eſſet condemnare innocentem,& addere afflictionẽ afflicto. Vnde ſentit neutrum teneri ad pœnam conuentionalem de non offendendo,ſi cautionem dediſſent. Verum placet contraria opinio, quæ fauet bono publico, nimirum, quod puniantur ambo pœna ordinaria, ne delicta impunita remaneant. Et ſcandaloſum eſſet, ac peſſimi exempli, ſi duo reperirentur Vulnerati, vel ad inuicem percuſſi, & nullus puniretur, cum conſtet vnum ex illis rixæ authorem, & procuratorem extitiſſe.) Et contra vtrumquè adeſt indicium percuſſionis vtrimquè illatæ. Vnde vterquè reus cenſetur, & non innocens, & ſic vterquè puniendus. Sed antequam puniat, debet Iudex conſiderare circumſtantias, puta complexiones, conſuetudinem, deuotionis propenſionem, ſimultates, verba in aliis temporibus dicta, ætatem &c. Plus enim præſumitur de iuuene, impatiente, indeuoto, loquaci, inſolente, quam de ſene ſtudioſo, deuoto, patiente, ſolitudinis, & ſilentij amatore, non prouocatiuo &c. & quando caſus accideret, quod tormentis vti oporteret pro eruenda veritate, incipiendum eſſet à plus indiciato, & à deformi, vt ſuo loco dicetur.

Reſpondeo IIII. verbum percutere difformiter ſumitur in hoc Statuto; nam aliquando ſumitur pro percuſſione leui, dum dicitur *aliquid ad percutiendum acceperit*. & *qui leuiter percuſſerit*. aliquando pro percuſſione cum vulnere, & effuſione ſanguinis, vt ibi, *qui grauiter percuſſerit*. Et ſubiungit de ictu lapidis, & gladii eductione. Et clarius *qui pugione quempiam percuſſerit*. id eſt, vulnerauerit. aliquando pro percuſſione enormi, & mortali, ibi, *qui Prælatum localem gladio percuſſerit, & mors ſequuta fuerit*. Quare eſt veluti generica dictio, quæ contrahitur ad diuerſas ſpecies. Percutere

Inſtabis an in pœnas grauis percuſſionis incidat, qui aliquid ad percutiendum accepit, & niſus eſt iacere, non tamen iecit, impeditus, vel penitentia ductus?

Reſpondeo negatiuè ex Statuto dicente ſi vero grauiter *percuſſerit, vel ad percutiendum grauiter lapidem, vel baculum ac-*

ceperit, & proiecerit. Vbi acceptio, & proiectio copulatiuè ſe habent.

Contra. In ſequentibus verbis ſtatuti habetur. *Vel gladium aut cuiuſuis alterius materiei Inſtrumentum eduxerit.* (& non ſubiungit. *& iecerit* .*ſemeſtri carceri mancipetur.* Ergo punitur ſola eductio.

Reſpondeo, de gladio, vel inſtrumēto ad feriendum parato, & apto verum eſt, de aliis ad hunc vſum non ordinatis, nequaquam. Quia lapis, & baculus ſępè in manibus accipiuntur, non animo offendendi, ſed gladius non educitur, niſi ex malo animo in rixas, ideo in illis punitur iactus, in iſtis eductio.

Quęſtio IV. ſubiungit idem Statutum, *qui arma offenſiua portauerit, vel in Calla. vel alibi tenuerit. ſemeſtri carceri mancipetur.* ſuper quo dubitatur, quæ ſint arma offenſiua, & defenſiua. Si liceat defenſiua portare, ſi offenſiua in aliquo caſu, ſi portauerit ſemel, an puniendus? ſi non portauerit ad offenſam, ſed ad vanitatem, ſolatium, animi gratia? ſi in cella retinuerit ad paruum temporis? Si non erant ad ſuum vſum, ſed ab amico ibi depoſita ad conſeruationē, & ne à Birruariis cum illis caperetur? Si repoſuerit alibi in Domo amici, ne à Viſitatore in cella reperirentur, cum intentione tamen illis nunquam vtendi, ſed debito modo diſtrahendis? ſi in domo conſanguinei non ſua arma, ſed illius ad ſuum vſum teneat, dicendo, *hæc piſtola*, ſeu *ſclopettum ſit pro meo vſu?*

Arma vnde dicta, & quę. Reſpondeo primo Arma, quæ ab arcendis hoſtibus, vel ab armis, ſiue humeris dicuntur, ſunt omnia tela, fuſtes, lapides, gladii, haſtæ, frameę, rompheę, ſcuta, galeę, pugiones, enſes, ſicæ, vt *Spiegell. ex Vlpiano, Gaio, Feſto, & Paulo collegit*, clarè recenſet *Iuſtin. Nouell.* 85. *c.* 4. *collat.* 7. *tit.* 15. vbi prohibet fieri, & vtendi arma, præter à deputatis. *Bonac. de Bull. cœna d.* 1. *quæſtion.* 8. *part. ſecunda numero* 2. 3. apud quem multi, *Theſaur. verb. Arma cap. ſecundo* fine, apud quem alij. *Practic. Papienſis fol.* 245. *colum. prima.* Armorum genera duo offenſiua, & defenſiua. Licet *Angelus* impropriè arma dici putet, quæ offenſiua non fuerint. Quod à veritate, & communi conceptione, ac citata Nouella nimium diſtat. Offenſiua ſunt quibus alius vſus non eſt, niſi offendere, licet etiam ex accidenti defendant, vt cum pulſatus hoſtis abſcedit cuiuſmodi ſunt haſtæ, gladii, ſclopeti, bombardæ, baliſtæ, tela &c. Defenſiua autem, quorum principalis vſus eſt in defendendo, vt loricę,

Armorū genera.

galeæ,

galeæ,ſcuta. *l.armorũ.ff. de verb.ſignif.l.3.§.armis.ff. de vi,& vi armata.* Panorm.*in cap.Clerici. de vita,& honeſt. Cler. Nauar. not.5.num.*12. *&* 15. Cultellus autem ad ſcindendum panem, & ad calamos aptandos,artiumquè inſtrumenta, nomine armorum non veniunt, quia communiter arma non appellantur, etiamſi cum aliquo ipſorum facillimè fieri poſſet, quod per arma offenſiua fieret. Eſt communis apud *Bonaccin. citatum numer.*3. *&* 4. apud quem multi Doctores citantur. Excipe, niſi gladius fuerit longior nimium ordinarijs, quo caſu ſub nomine armorum veniret. Cuiuſmodi ſolet in Prætorum edictis prohiberi. Et licet hæc ſit doctrina communis. Vnum tamen aduertere opus eſt, quod licet inſtrumenta artium, arma non ſint, id tamen intelligendum eſt, apud eoſdem artifices remanẽtia, quia ſi reperirentur apud alium, eius artis inexpertem, puta ſecuris lignarij in Cælla Clerici, acus prælonga acuminata, & manicata ſarctorum in cubiculo Sacerdotis, & alia huiuſmodi, nec docerent ad quem vſum illa retinerent, eſſent ſuſpecti de retentione armorum in Cælla. Quia quoad ipſorum delationem non dubito, quin pœnis plecti poſſint: Quia illa non deferuntur, niſi ad offendendum. Et ſi quis aliquod dictorum inſtrumentorum educeret, vt aſciam, dolabram, malleum &c. in rixa contra Fratrem, ſine difficultate puniendus eſſet, quia ſunt inſtrumenta apta ad nocendum, vulnerandum, & occidendum.

Reſpondeo ſecundo,etiam ſi Statutum de offenſiuis armis loquatur, & in rigoroſa acceptione in puncto iuris,puniri non poſſet, qui cum defenſiuis armis reperiretur, vel illa in cælla aſſeruaret, quia vt notauit *Baiard. ad Clar. queſt.* 82. *num.* 66. Statutum prohibens portare, aut retinere arma, intelligitur de offenſiuis, non defenſiuis. Et qui ſtante hoc ſtatuto portaret arma ligata, non eſſet ſub pœna, quia non habet animum offendendi. Et hoc multò fortius tenendum eſt, cum Statutum regulare expreſsè dicat, *Qui arma offenſiua portauerit &c.* Hoc tamen non obſtante, puniendum cenſeo Religioſum noſtrum, qui arma defenſiua portaret, aut retineret,ſaltem extraordinariè. tum quia id maximè indignum Franciſcano foret, & ſcandalis plenum,tum quia arma in genere Clericis prohibentur. *capit. Clerici de vita, & honeſt. Cleric. capit. quicumquè.& cap. Clerici vigeſimatertia quaeſtion, vltim.* etiam ad Eccleſiæ defenſionem, aut Patriæ. *capit. Fortitudo, & cap. vt pudem.* 23. *quaeſtion.*

Religioſus tenẽs in cælla arma defenſiua an puniri debeat

Arma Clericis vetita

ſtion. 3 vbi Io. Andr. etiamſi tantum in Minoribus Ordinibus conſtituti ſint. *Ioan. Andr. in cap. petitio. de homic. numer. ſexto. cum Ioan. de Anania*, qui aiunt peccare mortaliter Clericos arma portantes, quia ſecus excommunicari non poſſent, & deponi, vt dicitur *dicto cap. Clerici. per Gloſſ.* & contra Monachos tenētes arma in Monaſteriis, eſt excommunicatio latæ ſententiæ in *Clem. ne in agro §. quia vero. de ſtat. Monachor.* quæ tamen non ligat alios Regulares, ſed tantum Monacos, & ſecundum aliquos, ſolos Monachos nigros, communior tamen habet ligari etiam albos. *Theſaurus verb. Arma capitul. 2.* apud quem alii. Et in Ducatu Mediolanenſi vetitum eſt omnibus Regularibus, ſub pœna excommunicationis, & priuationis, & inhabilitatis ipſo facto, ne in eorum Eccleſiis, & monaſteriis retineant arma prohibita. idquè à Sacra Congregatione Regularium. Sed ligat tantum in illo ſtatu. Neſcio autem ſi nunc in viridi obſeruantia ſit. Hæc dixerim ad declarandam mentem Sacrorum Canonum, & Summorum Pontificum, circa Regulares arma portantes, & retinentes. Pugnat enim cum honeſtate ſtatus regularis, cuius arma eſſe debent orationes, & lachrymę 23. *quæſtion. 8. capit. de Epiſcopis. & capitul. ſequenti.* Et Franciſcani, qui ob votum paupertatis ſolam tunicam cum capucio, & aliam ſine capucio pro indumentis habere poteſt.

Clericorum arma orationes.

Reſpondeo tertio cum *Clem. ne in agro. de ſtat. Monach.* vetans portare arma Monachis ſub cenſuris &c. non intelligatur in caſu, quo Abbas perſequeretur Monachos odio capitali, vel eſſet talis, cuius conſortium eſſet intolerabile, vt quia cogit ad peccandum, vel iniungit intolerabilia. *Sayr. deciſion. aur. libr. tertio, capitul. ſexto, numer. octauo par. ſecunda* etiam ſine licentia, ſi aliis modis ſuccurri non poteſt 11. *quæſt. tertia cap. Iulianus & cap. quanto de diuor. cap. de Priore. de appell. cap. ſignificaſti. de homicidio* Vrget enim tunc temporis naturalis ratio. Pari ratione, dico poſſe Religioſum tenere arma offenſiua in hiſce caſibus, qui licet Metaphiſici videantur, poſſibiles tamen ſunt.

Monaci quando arma tenere poſſint.

Reſpondeo quarto, paucitas materię in horum armorum delatione, & retentione excuſat. Puta ſi teneret per horas, & non animo retinendi. *Sayr.* ſupra vbi ait, non eſſe excommunicatū Monachum, qui cum armis de foris veniret ad Clauſtrum, non habens animum illa retinendi, quia *tenere* intelligendum eſt

Tenere

cum

cum effectu,& denotat temporis continuitatem. *l.nomin.* §. *habere.ff.de verb.ſignif.* & citat *Zabb.* ſic intelligentem in *Clem.dicta.§.præfata*. Modica enim in conſideratione non ſunt. *l. ſcio. ff. de in integrum reſtitution. Peirinis in Addit. ad Conſtit.Clem. VIII. cap.9.num 77 contra Riccium in 1.par.prax.deciſ.* 691. & benè quidem, quia non eſt mens legis præcipere in caſibus præciſis, vt ſi aliquem ſequerentur ſatellites, & ille arma daret Religioſo, vel Monaco, qui in Monaſterium cuſtodienda, & abſcondenda deferret. Hic nulla contra legem culpa. Si autem ad multum temporis conſeruarentur hæc arma in cælla, relicta ab amico, ſentio retinentem illa eſſe ſub rigore ſtatuti, niſi cum licentia ſuperioris id faceret, prout de monachis in dicta *Clem.* decernitur. Tunc enim non tenentur arma, vt arma formaliter, ſed vt depoſitum. Et vniuerſaliter eſt doctrina *Burſat. conſ.* 141 *à num.* 16. *& conſ.* 331.*num.* 37. *ac Bertazzoli conſ.* 217. *&* 219. qui per modicū tempus habuit, vel tenuit arma in loco prohibito, vel portauit per modicam moram, non debet puniri. Quid autem ſit modicū tempus, vel mora, remittitur Iudicis arbitrio, nam in iure diuerſo modo accipitur modicum, vt de numero, modica Summa accipitur pro duobus aureis, pro quarta parte, pro ſexta. Aliquando ſumitur relatiuè vt modicum dicatur reſpectu diuitis, qui erit multum reſpectu pauperis. Aliquandò ſignificat modicum inter parum, & nimium. Aliquando pro ſpatio, quod non potuit adimere cogitationem in ſtipulando. Et pro tempore, accipitur pro 10. diebus, 4. menſibus, tribus, aut 5. diebus, vno die. Vide locos citatos ex *Prataio, Spiegel. Comano, Gellio apud Io. Caluinum in lexico*, quæ omnes acceptiones impertinentes ſunt ad noſtrum inſtitutum, quod cenſerem non excedere debere horas.

Modica non conſiderantur.

Modicum

Reſpondeo quinto, portare arma ad vanitatem, niſi ioco faceret, vel in cælla retinere, eſt culpa contra Statutum, quia non ſemper arma deferuntur ad offendendum, ſed multoties ad oſtentationem, & vanitatem, vt multi iuuenes facere ſolent. Debet tamen iſta leuitas puniri pœna extraordinaria. Verum tamē eſt, quod Rei erit probare modicum tempus, ſolatium, vanitatē, amici mandatum, quia alias præſumptio erit contra eum, & puniri poterit pœna ordinaria, tamquam ſtatuti tranſgreſſor.

Deferre arma ad vanitatē.

Dices, aliquis detulit, & tenuit arma in Cella, quæ tamē apud ipſum inuenta non fuerunt, numquid poterit contra illum procedi per accuſationem, aut inquiſitionem

Reſpondeo ex *Claro*, ſi ſtatutum diceret, qui fuerit inuentus portare arma, vel cui arma in cella reperta fuerint, puniatur, tũc niſi repertus eſſet in fragranti, puniri nõ poſſet. *q.82. ſtat.6.§. ſed quid ſi ſtatutum.* attamen cum noſtrum ſtatutum, non vtatur tali verbo, ſed abſolutè diſponat, *qui portauerit, qui tenuerit.* dicendum eſt oppoſitum cum *Gloſ. in l.1. in verb. deprahenſus C. vbi Senato vel Clariſſ. Ripa tract. de peſte in rubrica de ſeruanda vbertate n.*105. qui de communi teſtantur apud eundem *Clarũ* etiam in caſu, quo ſtatutum diceret, qui fuerit repertus, fortaſſe, quod eadem ſit ratio reperti, & conuicti per Teſtes. Nam licet

Depræ-hendere. depræhendere eſt, capere in facto, vt in adulterio. *l. palam §. qua in adulterio ff. de ritu nuptiarum* in ipſo latrocinio *l. 7. C. de defenſ. Ciuit.* in demoliendis ſepulchris *l.2. C. de ſepulch. violat.* Vnde mulier illa modo depræhenſa in adulterio apud Euangeliũ *Io.8.* tamen repertum ſignificat etiam, probatum, & compertum per Teſtes, vt repertum crimen, adulterium, falſum. idem eſt, ac in palam deductum, & compertum in dicto *Lexico Io. Caluini.* & eſt communis hominum conceptio, vt de delicto, quoquomodo diſcooperto, dicatur reperta, ſeu diſcooperta eſt proditio, fraus &c. in libris Mercatorum, in negotio, in Ciuitate &c.

Arma tenens in aliena domo. Reſpondeo VI. ſi in domo ſecularis, vel alibi arma repoſuerit, ne à Superiore inuenirentur, erit puniendus pœna in præſenti ſtatuto fulminata, & contra proprietarios ſancita, quia habet arma contra votum paupertatis, & Prælato abſcondit, in quo vera proprietas conſiſtit, & violat ſtatutum, quod declaramus, quod currit in eo, qui arma reponeret, & abſconderet tanquam ſua, quia ſi ſibi ab amico accommodata fuiſſent, non eſſet proprietarius, eſt tamen armorum detentor, in quo delicto, non refert, quod ſua, vel aliena ſint. cum etiam alienis armis vti poſſimus. Si autem ſupponamus arma depoſita fuiſſe in domo amici, cum intentione illis numqam amplius vtendi, ſed debito modo, opportuno tempore diſtrahendi, vel diſtrahere faciendi, adhuc in ius dictorum Statutorum puniri debet, proprietarius, quia de non ſuo diſponit, & vt retinens arma, quia verè in alio loco arma retinet; quod poſtea non intendat illis vti, parum facit ad præſens delictum, quia non omnes, qui arma tenent, habent intentionem illis vtendi, id eſt, defendendi, cum iis feriendi &c. quid ſi faber armarius teneat, & venalia exponat, an non dicetur, habere arma?

Re-

Digitized by Google

Reſpondeo ſeptimo, ſi quis habeat conſanguineum, aut amicum, qui offerat Religioſo arma, quoties ille voluerit, hic autem deſignet illa, quibus vti velit, non tamen dono accipiat, vel ſaltem eorundem vſum adſciſcat, ſed merè ciuiliter, vt dici ſolet, hæc ſunt ad ſuum ſeruitium. Secundum hoc ſtatutum puniri non poterit, quia quæ alieni iuris ſunt, etiamſi cum fiducia illa habendi, quando libitum ſuerit, non dicuntur haberi, teneri, reponi &c. verba ſiquidem iſta dominium ſignificant, & ius ſaltem facti. *Vlpian. in l. ſtipulatio i ſta habere licere §. habere ff. de verb. oblig. & l. 118. ff. de verb ſignif.* nam & eum habere dicimus, qui rei Dominus eſt, vel tenet. Tenere autem merum factum ſignificat, & ad poſſeſſionem corporalem refertur, *l. 9. ff. de re vendic.* differt autem à poſſidere, quia poteſt quis tenere, qui non poſſideat, vt ſerui, *l. 18. ff. de acceptilationibus, & l. 38. ff. de verb. ſignif.* Vnde tenere, facti eſt, poſſidere iuris. Tenere eſt naturalis poſſeſsionis, poſſidere ciuilis. Quæ plerumquè in multis ſubiunguntur. *Cuiaccius* ad dictam *leg. 38. §. ſi quis ita ff. de verb. oblig.* Ex quibus concludo fratrem Minorem dici poſſe tenere arma, etiamſi ſua non ſuerint. Habere, Tenere,

Quæſtio V. Adeſt tale ſtatutum num. 52. *Quicumque gladio, baculo, vel pugione, fratrem, aut ſæcularem quempiam percuſſerit, carceris vnius anni pœnam luat, & præterea omni ſuffragiorum iure, & actibus legitimis perpetuò priuetur, & per menſem ter in hebdomada in communitate fratrum genuflexus comedat, illiſmet inſtrumentis, quibus ferire, vel percutere auſus eſt, ei de collo pendentibus.* ſuper quo eſt, Pœnæ in fratres percutiētes.

Prima difficultas, an ſi percutiat alio inſtrumento præter dicta, vt ſclopetto, haſta, malleo &c. comprahendatur in pœna ſtatuti?

Reſpondeo affirmatiuè, quia ad offenſæ effectum, perinde eſt vnum, ac alterum inſtrumentum. Illa autem poſita ſunt, vt vſitatiora, ſub quibus alia compræhenduntur. cuiuſmodi dictum eſt ſupra *q. 3. in reſponſ. ad 3. inſtant. & q. 4.* nam ſi pugno feriret, aut occideret, puniretur non minus ac ſi id gladio perpetraſſet, & ſic ſiue nomine gladij accipiatur enſis, ſiue ſica, ſiue cultellus paruus ad ſcindendum panem, dummodo eumdem effectum faciat, perinde eſt. ſic etiam ſiue ſit baculus, ſiue malleus, ſiue haſta, ſiue quodlibet aliud inſtrumentum, & ſub nomine lapidis, ſiue ſit lapis in ſignificatione, ſiue plumbum, ſiue ferrum, &c. non facit ad rem, quin percutiens puniri debeat.

Secun-

Digitized by Google

Secunda difficultas. Illud *percuſſerit*, an idem ſic ac *vulnerauerit?*

Reſpondeo, eſt commune ad vtrumquè, quia infra dicitur, *quibus percutere, aut ferire auſus eſt*. non quod ſi tantũ percuſſerit, puniri nõ debeat, quia ſi grauiter percuſſerit (prout accipitur percuſſio hoc loco) etiam hac pœna macerandus eſt, quia manet in ſola percuſſione rigoroſa vocabuli proprietas. porrò

Percutere pro occidere.

percutere, pro occidere aliquando in iure accipitur, *vel. ſi quis percuſſorem ad ſe venientem gladio repulerit, non vt; homicida tenetur* C. *ad leg. Cornel. de ſicarijs & l. etſi percuſſor ff. de* Sena*tus conſul. Silaniano* vbi dicitur, *& ſi percuſſor certus ſit, tamen habenda quaſtio eſt; vt cadis mandator inueniatur.*

Tertia difficultas, An ſicut infra diſtinguit ſtatutum de pœnis percutientium fratrem, ſi is fuerit, Guardianus, Prouincialis, aut Generalis, ita dicendo, ſi quis fratrem, aut ſæcularem percuſſerit, facienda eſt diſtinctio inter ſæculares, ſuperiores, vel ſubditos, & inter ſuperiores, an habenda ſit ratio maioris, vel minoris gradus, dignitatis, officij &c.

Reſpondeo affirmatiue, quia aliter non eſſet accomodata pœnarum diſtributio ad grauitatem delictorum. nam cum pœna ſit coercitio delictorum *l. aliud eſt fraus ff. de verb. ſignif.* ſi dan-

Pœna delictorum coercitio & quæ sũmas mediocris & leuis.

tur delicta ſumma, mediocria, minima, dari etiam debent ſupplicia ſumma, mediocria, & minima. Summa ſunt *crux, crematio, decollatio.* mediocria, *metallum, ludus, deportatio.* minima, *relegatio, opus publicum, vincula*. vt differit *Paulus lib. 5. ſenten. c. 17.* hinc *ſine culpa non eſt aliquis puniendus de regul. iur. in 6.* & eſt maxima Doctorum apud *Bartol.* citatum à *Claro lib. 5. §. 1. ver. ſunt etiam delictorum. ex qualitate pœna, qua delicto imponitur, cognoſcitur qualitas, & quantitas delicti. Iuxta* enim *menſuram delicti erit & plagarum modus.* Apoc. 18. quidquid in contrarium dicat *Baiard. ad Clar. ſupra n. 13.* Nam licet in diſputatione poſitum ſit, an vnum delictum, v.g. furtum, pro quo pœna mortis imponitur, ſit æquale, vel maius homicidio, cui ſimilis pœna iniungitur. Attamen, ſi in eodem genere culpæ v.g. percuſſionis, vulnerationis &c. dari poteſt gradus maioritatis, & minoritatis, quis prudens dubitabit, an pœna eadem diuerſis imponatur delictis? maximè ſi exceſſus qualitatis accipiant, ex loco, ex gradu, ex officio, ex perſona, & alijs huiuſmodi qualitatibus. Expono doctrinam verbis legis a nobis ſupra *q. 3. reſponſ. 1* relatis. *Pretor edixit §. atrocem ff. de iniur. Atrocem iniuriam*

quaſi

Digitized by Google

quaſi contumelioſiorem, & maiorem accipimus. Atrocem iniuriam aut perſona, aut tempore, aut re ipſa fieri. Perſona atrocior iniuria fit, vt cum magiſtratui, cum parenti, cum patrono fiat. tempore ſi ludis, & in conſpectu Pratoris, tunc enim atrocior eſt. Re, ſi vulnus illatum, vel os alicui percuſſum. Vulneris magnitudo atrocitatem facit, & nonnunquam locus vulneris, veluti oculo percuſſio. Vide dicta a nobis *cap.* 13. *quaſt.* 3. ſuper quibus verbis *Pomponius* quærit, An etiam dicetur atrox iniuria, ſi non inferatur corpori per pulſationem, ſed veſtimentis ſciſſis, abducto comite, conuicio dicto, & reſpondet affirmatiuè, quia atrocitatem non facit ſola pulſatio, ſed multò magis perſona, & locus, vnde infert, eſſe atrocem percuſſionem, & vulnerationem, ſi fiat in theatro, vel in foro, etiamſi ex ſuo genere non ſit percuſſio, et vulneratio atrox, nec atrociter inflicta.

Sed quia hæc eſt materia, quæ non tantum ſæculares, ſed etiam regulares tangit, an nimirum, ſi quis percuſſerit, grauiter, & grauiſſimè ſæcularem, aut fratrem, cum augmento criminis iuxta ſupra dicta, debeat, vel poſſit Iudex regularis ſolam pœnam ſtatutariam, carceris, priuationis, & ieiunij imponere, an autem augere pœnam, pro grauitate pœnarum? &

Reſpondeo ſecundo, grauius puniri debet, qui grauius deliquerit, etiam in eodem genere, puta graui, grauiore, & grauiſſimo, vbi pœnæ acceſſio ſit poſſibilis. Declaro dictum, rememorando tradita *quaſt.* 3. *reſponſ.* 1. quæ eſt etiam doctrina *cap. cum illorum de ſent. excomm.* ibi, *Niſi exceſſus illorum fuerit difficilis, & enormis, vtpotè ſi ad mutilationem membri, vel effuſionem ſanguinis eſt proceſſum, aut in Epiſcopum, aut Abbatem, violenta manus iniecta.* Leuis percuſſio eſt, quæ fit pugno, palma &c. ſed vt grauis. mediocris eſt, dum dens extrahitur, copia capillorum euellitur, ſigillatio carnis relinquitur. at ſi plures vel omnes dentes extraherentur, omnes capilli euellerentur, per multas partes corporis ſigillationes apparerent, tunc in genere mediocris percuſſionis debet fieri exceſſus in pœna, vt in culpa, & fortaſſe fieret tranſitus, è medioeri ad grauem. grauis eſt, dum membrum mutilatur, dum vulnus infligitur. at ſi plura membra mutilarentur, plura, & grauia vulnera inferrentur, pœna hæc grauis augeri debet ad arbitrium Iudicis conſiderantis qualitatem, & quantitatem culpæ, quæ cum maxime accreſcat ex perſona, in quam committitur, prout etiam ſtatutum diſponit, ſi committatur in ſæcularem Villicum, vel in Clericum, aut Sacerdotem

Grauius puniêdus eſt, qui grauiter in eodem genere deliquit.

dotem ſecularem, aut Parochum, legum Doctorem, Iudicem in illa ciuitate, perſonam ex magiſtratu &c. debet puniri grauius, & grauius, pro qualitate perſonæ offenſæ, ſcandalique dati. neque hoc eſt nouas leges condere, & ſtatuta non obſeruare, quia in noſtra praxi criminali *tit. de applicatione pœnarum in fine fol.*14. dicitur, *& licet pœnas has Iudex alterare non poſſit, tamen, vt in aliquo caſu mutatis circumſtantiis, & qualitatibus delictorum cum conſilio Patrum, poterit, vel augere, vel minuere lenitatem, vel rigorem pœnarum, prout exceſſus, vel defectus criminis, item locus perſona &c. ſuaſerint* & citantur in margine *Innoc. in cap. qualiter & quando de accuſat. Tiraquellus tract. de pœnis num.* 16. *Clarus quæſt.*85. *verſu Vlterius. Menoch. de arbitr. lib.*1. *quæſt.*96. *Salſedo ad Diaz. cap.*144. *Couar. lib.*2. *var. cap.*9. *num.*8. *Clauis Regia tract. de pœnis. Alphonſ de Caſtro lib.*1. *de poteſt. legis pœnalis c.*6. *Miranda ordin. iudic. Surd. quæſtion.*28 *art.*7. Quibus addo *Farinac. quæſtio* 22. *criminali num.*12. quem citat *Baiardus ad Clarum ſupra num.*24. dicentem, ſi ſtatutum imponat pœnam vulneranti, grauiorem pœnam imponendam eſſe illi, qui plura vulnera intulit, quia non eſt credendum, quod ſtatuentes voluerint eamdem pœnam imponere pro pluribus delictis, quam impoſuerunt pro vnico tantum, quia pœnæ ſemper ſunt commenſurandæ delictis & ſic obſeruari in practica, laudatus *Io. Baptiſta Baiardus* teſtatur. *& Bartolum à Claro* citatum *verſ. ſcias tamen.* aſſerentem pœnam multiplicandam eſſe pro numero vulnerum. Lege quæ ſcripſimus in hoc opere *c.*2. *q.*10. *&* 11.

Religioſi percutiẽtes ſæculares. Reſpondeo tertio Iudex regularis poteſt arbitrium ſuum, in puniendo percuſſore ſæcularis extendere ad analogiam percuſſoris fratris. Nimirum, ſicuti creſcit pœna, ſi percuſſio facta fuerit in perſonam Prelati localis, Prouincialis, vel Generalis, ita augeatur ſi fiat in perſonam Parochi, Archipresbyteri, Vicarij Generalis, aut Epiſcopi, vel Iudicis loci, Gubernatoris, Præſidis &c. quo pertinet relatum à nobis in noſtris Comment. cap. 1. *Statut.*6 *fol.*31. *ex Rodrig.* Guardianos eſſe apud nos veluti Archipresbyteros, Parochos, & Curatos, vt *ſtat.*4. *§.*9. Prouinciales veluti Epiſcopos, & Generalem veluti Primatem, & Patriarcham, vt ibid. *fol.* 20. Vnde non eſt mirum commutare pœnas, ſi cõmutantur qualitates, eò vel maximè cum in ſæcularibus ſint per proprietatem, in Regularibus per ſimilitudinem. Sic Monachi diuerſæ Religionis, ſe ad inuicem percutientes, abſoluuntur

tur ab vtrorumque Prælatis *c.cum illorum de ſent.excomm.* quod apertè loquitur de monaſterijs diuerſæ Religionis, nam ſubiungit de religioſo percutiente Clericum ſæcularem, qui a Papa abſolui debet, poteſt tamen ab Epiſcopo etiam ex *c. Religioſo de ſent.excomm.* vt cenſuit *Toletus lib.1. c.31. nu.2.* & ex priuilegiis Religionum, de quibus nos in Commentariis *c.2. ſtat.14* fusè, ſicut igitur vtrinquè puniuntur percutientes exteros, poſſunt & Religioſi proprij ad ſimilitudinem illorum puniri, ſi exteros percutiant. Vnde infero, percutientes Parochum puniendum eſſe, ſicuti percutientes Guardianum, percutientes Epiſcopum, puniendos, vt percutientes Archiepiſcopum, vt Generalem, & ſic etiam ducta ſimilitudine de magiſtratibus, Rectoribus, & Dominis laicis habita ratione loci, temporis, ſcandali, percuſsionis & cætera.

Quæſtio VI. Subnectit ſtatutum *ſi mors ſequuta fuerit, vel atrox mutilatio, ad triremes omninò condemnetur. Quibus pænis etiam ſubiaceat, qui aliquem enormiter vulnerauerit, vel alicui venenum dederit, & qui hac, aut ſimilia per alium fieri procurauerit, vel ab eo machinaſſe conuictus fuerit.* ad cuius examen ſit. Mutilantes,& occidentes

Difficultas prima, ſi mors ſequuta fuerit, non vi vulneris, ſed curæ vitio, an etiam erit ad triremes mittendus.

Reſpondeo pœna homicidij de iure ciuili eſt mors, vt retuli *c.4 quæſt.2.§.circa 19.ex l.1.ff.ad leg.Cornel.de ſicar.* & de iure canonico Laicus excommunicatur, & Clericus deponitur, & priuatur beneficiis *c.cum noſtris de conceſſ.Præb.* in cuius locum apud nos ſuccedit pœna Triremium. Quæ eſt ordinaria in hoc genere, & infligenda iis, qui mortis cauſa extiterunt. Eſt autem communis ſententia apud *Clarum §.homicidium verſ.quãdoque etiam ſolet.* quod ſi mors ſequatur, & non ex vulnere, ſed ex incuria vulnerati, vel ignorantia medici, tunc non ſit imponenda pœna ordinaria, nam tunc vulnerans non eſt cauſa mortis. Verum, quia res iſta clarè digerenda eſt, pono tres caſus. Primus eſt, quando vulnus illatum, certum eſt, fuiſſe mortale (quod conſtare debet iudicio, & teſtimonio medicorum, & peritorum, ſaltem duorum, ſi aderunt, ſecus vnius) qui iurare tenentur de qualitate vulneris, & de credulitate, & iudicio ſuo, quod tale vulnus fuerit lætale, adducẽdo rationes ſui iudicij, & credulilatis, & tũc ſi vulneratus moriatur Pœna homicidii de iure ciuili & canonico.

etiam

Infligens vulnus lętale, homicida eſt etiam ſi vulneratus ex incuria moriatur.

etiãſi medicus adhibitus nõ fuerit, etiamſi infirmus deordinate vixerit, & mors accelerata fuerit, vulnerans tenetur de homicidio, & de pœna ordinaria. Secundus eſt, ſi certum ſit, vulnus non fuiſſe mortale, & conſtat infirmum deordinaſſe in cura, tunc non eſt reus mortis. Tertius eſt, ſi erat in dubio, an vulnus fuerit, vel non fuerit mortale; & tunc ſi non conſtat de negligentia, aut culpa infirmi, vel medici, & vulneratus moriatur, vulnerans eſt reus homicidij, ſi conſtat, minimè, & puniri debet extraordinariè, & hæc eſt doctrina communis, & in praxim deducta. Attamen in vim ſtatuti, in caſu mortis, quem vulneratio præceſſerit, dico condemnandum eſſe vulnerantem in pœnam triremium, quia etiamſi probetur vulnus non fuiſſe lætale, & infirmum deceſſiſſe ex ſua culpa, nullus negabit tale vulnus inflictum non fuiſſe enorme, iuxta citatum, *c. cum illorum de ſent. excom.* & dicta *l. Prætor edixit ff. de iniur.* quibus locis vulnus dicitur atrox, & enorme, non quod ſit mortale, ſed quod ſit magnum, vel, in facie, aut oculo, vel cum effuſione ſanguinis, & ſuppono vulnus, ex quo per accidens ſequatur mors, fuiſſe magnum, & cum effuſione ſanguinis, ergo erit enorme, & atrox. Si ſic, ergo puniendum pœna triremium, quia dicit ſtatutum, *Quibus pœnis ſubiaceat, qui aliquem enormiter vulnerauerit.*

Difficultas ſecunda. An talis pœna imponi debeat pro quocumquè homicidio.

Homicidium duplex.

Reſpondeo, reſcribo ex eodem *Claro dicto §. homicidium initio*, diſtinctionem homicidij. Nam vel eſt ſimplex, id eſt patratum ex neceſſitate, ex caſu, ex culpa, ex dolo. vel deliberatum id eſt ex propoſito, ex inſidijs, ex proditione, ex aſſaſſinio. Neceſſitate committitur ad ſui neceſſariam defenſionem, & in hoc nulla pœna intercedit, quia nulla culpa adeſt, cum de iure naturæ, quilibet poſſit vim vi repellere, & currit communiſſima hæc ſententia in vtroquè foro. Alij addunt, valere etiam ad defenſionem bonorum, & famæ, ſed hoc eſt ad Religioſos impertinens, quorum bonum eſt paupertas, & honor humilitas. maximè cum non deſint in iure modi recuperandi res, & famã, ſine patratione homicidij. Alij addunt valere ad defenſionem coniunctorum, & innocentis Reipublicæ, dummodo fiat cum moderatione inculpatæ tutelæ, quo caſu nequè incurritur irregularitas, maximè ſi fiat ex obligatione legis diuinæ, aut naturalis, cum ſcilicet quis ad innocentis defenſionem teneatur, &

Occidens ad defenſionem non eſt reus homicidij.

Nec irregularis.

etiamſi

etiamſi non teneatur, vt *Leſſio, Sayro, Toleto, Syluestro,* Couar. *Molina, Auila,* Genuenſi, *Layman, Nauarr. Reginaldo, Coninch, Suarez* citatis, tenet *Theſaur. verb. homicidium cap.* 1. quidquid dicant aliqui, contrahi irregularitatem ex defectu lenitatis, quod tamen alij apud eundem negant, aſſerentes illam contrahi, ſi fiat authoritate publica, vt Iudex, carnifex &c. non ad defenſionem ſui, & ſuorum. & ex hac doctrina infertur, fratrem, qui alium occideret, ſe volentem occidere, idquè probaret, quia eius inuaſor veniebat armata manu contra ipſum, & minabatur illum percutere (non enim expectare tenetur, quouſque percutiatur, non eſſe puniendum pœna homicidij. Quod ſi excederet moderamen inculpatæ tutelæ, vt ſi percuſſus cum baculo, percuteret cum enſe, ſi aliter ſe defendere poterat: ſi percuſſus, poſt interuallum rediret, & percuteret percuſſorem, quia tunc non ſeruat modum, nec tempus, nec cauſam, quæ faciunt inculpatam tutelam, puniendus eſſet, non quidem pœna ordinaria homicidæ, ſed extraordinaria, quia peccauit in modo, non in ſubſtantia. Præuenire eum, quem ſciret ibi inſidias parantem, illumquè occidere; quod communiter concedunt Doctores apud eundem *Clarum verſ. poteſt etiam*. non admitto in Religione, quia poteſt hic ſugere in alium Conuentum, non exire è cella, dicere ſuperiori &c. & ſic vitare periculum, quare eſſet tutela culpata, & non excuſandus a pœna legis.

Præuenire occiſorem an liceat

Caſuale homicidium eſt, quod ſine culpa, & ſine intentione, ſed aliud agendo committitur, vt cum quis incidit arborem, ſub qua nullus erat, & alius impenſatè adueniens ex ictu, vel ruina occiditur. Ex quo homicidio nulla culpa contrahitur, nec pœna ciuilis, aut canonica. *Farin. q.* 126. *par.* 1. *n.* 57. quia hoc nullo modo eſt voluntarium. Appellatur etiam caſuale, quod eſt quidem præter intentionem, ſed oritur ex aliqua culpa ſiue morali, ſiue legali, vt cum Clericus cauſat mortem arte Chyrurgiæ vel mandat percuti, non tamen occidi *c. vltimo de homicid. in 6.* vel colludens cum grauida, illam per cingulum trahendo, ſequitur abortus animatus *c. ſicut.* 20. *de homicid.* vel dum dat operam rei illicitæ, adhibita, vel non adhibita diligentia, vt cum explodit ſclopetum, etiamſi diligentiam adhibuerit, aliquem occidit, vel verſus turbam lapidem proijcit, vel volendo occidere vnum, occidit alterum, vel intendendo tantum percutere, interemit. Vel ſi duo rixentur, & tertius intromiſſus ad dirimendam contentionem, occideretur. Vel vo-

Homicidium caſuale,

lens

lens ſe à cane defendere, proiiciens lapidem, tranſeuntem interimat. Hæc omnia ſunt homicidia caſualia, præuenientia ex culpa lata, leui, & leuiſſima, in quas, culpa legalis ſolet diuidi, replico dicta ex c. 2. q. 8. vbi hos terminos declarauimus, latã enim dicũt, quãdo nulla adhiberetur diligẽtia, quã omnes adhibent *l. latæ culpæ ff. de verb. ſignif. 223. Abb. in c. vni. de commod.* Vt cum accommodatur liber, & ille relinquitur in banco ante domum. Quod nullus eius profeſſionis feciſſet, & hæc æquiparatur dolo *l. 1. §. non alias ff. ſi is, qui teſtamento* liber iuſſus erit. Vbi dicitur *ſed culpa dolo proxima, dolum repræſentat.* Vt ſi lapides iaceret è tecto, archibuggium exploderet &c. abſque vlla præuia diligentia, quis enim non videt, quod iſte voluerit voluntariè aliquem occidere, ſaltem virtualiter? Leuem aiunt, quando non adhibetur diligentia, quam adhibent diligentes quiquè, vt cum aduertuntur tranſeuntes, de ruina, iactu &c. *Abb. ibidem,* & leuiſſima eſt, quando non adhibetur diligentia, quam adhibent diligentiores, & diligentiſſimi, & accidit malum, quod diligentiſſimi, præcauere ſciuiſſent. *cap. ſi culpa de iniur. vbi Abb. num. 1. & dicto cap. vnico de commod.* Addunt etiam Iuris periti culpam latiſſimam, quam dolum verum appellant, quia eſt negligentia ad decipiendum, & fallẽdum adhibita. *l. 1. ff. de dolo. Gloſſ. in cap. ſcienti de regul. iur. in 6. Abb. in dicto c. vnico. de commod.* Addunt, & latiorem, qui eſt dolus præſumptus. ita *Bart. in l. quod Nerua. ff. depoſiti*. Sed iuuat ſiſtere in trimembri, & receptiſſima diſtinctione, latæ, leuis, leuiſſimę, quia latior, & latiſſima coincidunt cum lata. legendi ſunt quicumquè de iuſtitia, & de reſtitutione ſcripſerũt. *Nauar. cap. 17. numer. 177. Molina tract. 2. diſp. 293. Azor tom. 3. lib. 6. c. 4. lib. 2. c. 7. Rebellus 1. par. lib. 1. de contract. Reginald. lib. 10. Salon. 2. 2. q. 62. art. 6. Silueſter. verb. culpa, vbi* Roſella, *Angelus, & alij* communiter.

Culpa lata, leuis, leuiſſima.

Culpa latiſſima eſt dolus.

Culpa latior eſt dolus przſumptus.

Ex quibus patet, quodnam ſit homicidium commiſſum ex culpa legali, & quibus pœnis ſubiaceat. Nam primo commiſſum ex nulla culpa, ſed merè caſualiter, non eſt punibile, vt dictum eſt. ſecundo commiſſum ex culpa lata, non debet puniri pœna ordinaria, quia licet æquiparetur dolo, non tamen eſt dolus. ſimilia enim non ſunt eadem. & eſt ſententia *Abb. in c. quæſitum num. 2. de pœnit. & remiſſ.* culpam latam non æquiparari dolo in pœnalibus, quia in hac materia non attenditur ſimilitudo, ſed identitas. Quinimo in multis aliis caſibus, quos videre eſt apud *Cor-*

Homicidium merè caſuale nõ eſt punibile.

Similia non ſunt eadem.

Digitized by Google

Corraſium lib.4.c.2. Miſcellan. culpa lata non ęquiparatur dolo. Nam propter culpam,id eſt negligentiam, non datur actio de dolo, neque iuramentum in litem, neque remotus à tutela incurrit infamiam. Et vniuerſaliter in criminibus culpa ſeparatur à dolo, vt notauit *Goueanus ad l. ſi menſor. ff. ſi menſ. falſ. mod.* & hæc eſt communis ſententia apud *Clarum dicto.§. homicidium verb. culpa dicitur.* apud quem *Boſſius. Menchiaca, Crauetta.* & apud eius *Additionatorem Carrer. Capolla, Menocb.* puniri igitur debet pœna extraordinaria. Tertio multò minus in pœnam ordinariam condemnandus eſt, qui ex leui, & leuiſſima negligentia aliquem occideret. Quia in his omnibus caſibus non fuit animus occidendi. Verum tamen eſt, quod arbitr um Iudicis regulari debet per exceſſum negligentiæ, *&* culpę. Vt puniat carcere, exilio,& aliis pœnis longioribus,prout viderit exaſperari malitiam delicti. Quinimò *Clar.* ſentit, poſſe occiſionem ex culpa damnari ad triremes, quæ pœna & ſi apud laicos ſit extraordinaria reſpectu homicidii, & apud Religioſos ſit ordinaria; tamen poterit conſiſtere arbitrium in breuiori tempore, nec cenſeo à ratione alienum Talem negligentem, ſi qualitas facti ſuadeat, per triremium laborem ad diligentiam,& prudentiam erudiri. lege eumdem *Clarum q. 84. ver. reperio tamen aliquos* Quarto ab omnibus caſibus culpæ ſupra recenſitis exulare debet pœna ordinaria, iuxta communiter ſcribentes, & ob rationem infra ſubiiciendam.

Homicidiũ doloſum quot modis cõmitti poſſit.

Doloſum homicidium eſt illud,quod committitur animo deliberato occidendi, & ex propoſito. Siue id fiat per inſidias, v.g. dum quis expectat tranſeuntem, & imparatum, & nihil tale ſuſpicantem occidit. ſiue fiat proditoriè, v.g. ſub ſpecie amicitiæ, in menſa, in itinere, dum vnà ſimul tamquam ſocii, & amici gradiũtur. Siue per Aſſaſſinos, erogata pecunia; vel per mãdatarios, aut dando conſilium, auxilium, fauorem. Vel propinando venenum, vel poculum amatorium, vel ſterilitatis, & abortus, vel dirigendo per viam, in qua ſciebat occultari inimicos, vt occideretur, vel deponendo falſum in cauſa mortis, vel condemnando innocentem ad mortem, vel indebitè, *&* immoderatè torquendo reum, vnde moriatur, vel dando malum medicamentum infirmo, vt vitã interciderer, vel incidendo mẽbrum doloſè, vel quibuſcunq aliis modis, quibus vel per ſe, vel per alios quis fuerit cauſa influens in alterius necem, dolo, ac mala voluntate. Siue etiam fiat in rixa,& in calore iracundiæ, vel poſtea efferueſcente ſanguine, totum hoc dicitur fieri dolo,

& qui doloſè occiderit, puniendus eſt pœna ordinaria homicidii. Quinimò affirmat *Clarus dicto ver. Culpa autem:* quod quando Statutum imponit decapitationem homicidę, debet intelligi de homicidio, dolo commiſſo, non per culpam. Niſi enim dolus interueniat, Capitali pœna quis puniri non poteſt. vt idem *Clarus citans ſeipſum q. 84. initio* probat, vbi declarat per multos Doctores, quomodo in Criminalibus, cum agitur de imponenda pœna mortis, vel mutilationis mēbri, lata culpa non æquiparatur dolo. *Gloſ. in l. actionibus ff. de in litem iur. l. 1. §. ſi quis adeo iuncto principio ff. de vi rapt. bon. Gloſ. in l. magna negligentia. ff. de verb. ſignifi.*

Lata culpa in cauſa mortis non æquiparatur dolo.

Quomodo autem probetur dolus, legendi ſunt *Ludouicus de Pania, Maſcardus, Decianus, Menoch.* & alii, quos citat *Baiar. ad q.84. Clari a n.3.* inter cæteros modo recenſentur, ſi aliquod commodum occidens recepturus eſt, ſi adſit cauſa delinquendi, quia nullus præſumitur ſine cauſa delinquere. Si probata fuerit violentia, nam ea probata dicitur probatus dolus & dum committitur aliquid de genere prohibitorum, præſumitur dolus. *l. ſi non conuitij C. de iniur.* Niſi veriſimilitudo tolleret præſumptionem, quia ſi Pater percutit filiū, Frater fratrē, ſocius ſociū in dubio non præſumitur feciſſe dolo, & vt occideret. Conſideratur etiam genus armorum, quibus percuſſit, ſi baculo, ſi cultello, ſi enſe, ſi ligone &c. *Gloſ. in l. 1. ff. de ſicarijs.* adde quod notatur. *in c. 1. de præſūpt.* & ibi per *Innocent. & c. quodait 22. q. 2*

Dolus quomodo probetur.

Difficultas tertia dum dicitur *Ad triremes omninò damnetur.* tempus pœnæ quantum erit?

Reſpondeo ex dictis *cap. 2. quæſtion. 5. reſponſ. 4.* colligi poſſet debere eſſe perpetuum, quia crimen eſt capitale.

Contra, in his Statutis diſponitur, *Qui Prælatum localem gladio percuſſerit, & mors ſequuta fuerit ad triremes mittatur. Superiorum arbitrio.* & infra *Qui Prouincialem, quouis modo, etiam leuiter percuſſerit, Generalis arbitrio ad triremes mittatur.* & infra *ſiue mors ſequuta fuerit &c. ad triremes perpetuò damnetur.* & de Generali *Quod ſi Generalem ipſum etiam leuiſſimè percutere auſus fuerit, is perpetuò ad triremes mittatur.* & apparet diuerſus modus loquendi, *ad triremes damnetur. ad triremes &c. arbitrio* Superiorū. *Arbitrio Generalis perpetuò, dānetur omninò dānetur,* cū ergo Religio declaret perpetuitate vbi eam intendit, & arbitrium, vel Generalis, vel Superiorum, vbi illud affectat, ergo dum nihil dicit, & indeffinitè loquitur, ſignum eſt, non intēdere perpetuitatem. Exceptio enim firmat regulam in contrariū

Pœna triremium in homicidas quāta.

l. quæ-

Digitized by Google

l.quæſitum.§.deniquè ff. de fundo inſtructo. Gloſ. in rubr. de regu. iur. in 6. vbi D*inus, Decius, & alii.*

Reſponderi poſſet propter eandem rationem, neque debet eſſe temporalem pœnam, quia in recenſitis Statutis agitur etiam de pœna perpetua. Sed hoc relicta affirmari poſſet diuerſitas, quod vbi perpetua decernitur Iudex aliud facere non poteſt, nec remanet Generali facultas illam moderandi, & condemnatum è triremibus liberandi, vbi autem arbitraria decernitur, iā remanet in arbitrio Diffinitorii illam extendere, vel reſtringere, vt dixi in *dicto c.2.q.5.reſponſ.6.* vbi de arbitrariis pœnis fusè, vbi autem indefinitè dicitur *ad triremes condēnetur*, remanet optio, remittendi condemnato pœnam, ſed probabilius dici poteſt, etiā illam pænam eſſe arbitrariam quoad tempus, quia non eſt præſumendum debere eſſe perpetuam, ob necem illatam fratri ordinario, cum ſit arbitraria, quæ datur ob necem Superioris localis.

Exceptio firmat regulam in contrarium.

Quæres, An arbitrium extendi poſſit ad perpetuas triremes?

Reſpondeo, poſſe, quia cum pœna triremium apud nos ſtet pro pœna capitali, & hæc homicidio debeatur ex iure, ſequitur poſſe diffinitorium arbitrari ad pœnam triremium in perpetuum. Hæc eſt opinio *Clar. q.83.verſ. ſed quæro.* vbi poſtquam recenſuit ſententiam *Gloſ.* quam multi, vt communem amplexi ſunt, quod arbitrium Iudicis in pœnalibus ad mortē extendi poſſit, dixeritquè ex ſua ſententia, ſibi oppoſitam opinionem placere, quam numquam in iudicando deſereret, vt tutiorem, & mitiorem, ſubiungit, opinionem *Gloſſæ* veram eſſe in caſu, quando *qualitas delicti, & circumſtantiarum ſit talis, quod de iure communi, vel conſuetudine eſſet pœna mortis imponenda, alias ſecus.* & hanc ex *Alex. Afflicto,* Decio, *Grauetta, Grammatico, Antonio di Padiglia,* dicit eſſe communem, de qua diſputant fusè *Pariſ. de Syndicatu, verſ. an ſi Statutū relinquit pœnas arbitrio etc. Paulus de Caſtro in l. certo genere. ff. de ſeruit. ruſtic. præd. Mazzol. conſ.*18 *nu.*67. *Baſſan. de conſuetud. Burgund. fol.*170 *Soccin. in rubr. de* Pœnis. *à n.*21. qui dicit, quod ſi Iudex haberet arbitrium imponendi omnem pœnam, non poſſet imponere pœnam perpetui Carceris (adde tu & triremiū) quia Statutum inteligi debet, de pœna, quæ non ſit à lege, vel à conſuetudine prohibita, niſi in caſu, quo de iure ciuili veniret imponēda aliqua pœna qua quis pœnæ ſeruus efficeretur, vt dānatio ad metallū, cuius loco poteſt Iudex imponere pœnā perpetui carceris. Adde *Farinacc. q.*17.*Crimin. à n.*37. *Marant. diſp.*3.*per totum Io. de Imo-*

Arbitriū extendi poſſit ad perpetuas triremes

la in c.vt inquiſitionis.de hæret. in 6.B aldum in l.1.C.qui latron. vel alios Crim.reos occult. Quibus ſuperadiūgere licet ſensū omniū ſcribētiū,nimirū hāc quæſtionē eſſe difficillimā, itaut *Clar.* cum *Marant.* Imperialē deciſionē ſuper illa deſiderēt, & *Baiard.* affirmet nō eſſe ita fatuū Iudicē, qui incōſulto Principe ad rigoroſā ſentētiā deſcēdet. Quare conſulo in caſu hoc arbitrario, exquirendū eſſe Generalis conſilium,ſi cōmodè haberi poterit.

Quæres II. illis verbis *Superiorum arbitrio*, qui horum Superiorum nomine veniant?.

Reſpōdeo Prouincialis, & Diffinitorium. Quia dum de nece Prouincialis agitur,remittitur arbitrio Generalis,&cum alii *Su*periores ordinarii non ſint, remanet diffinitorium Prouinciæ,aut delegatus aliquis Iudex à Prouinciali, vel Generali.

Quęſtio III. Quid ſibi velint illa verba, *ad triremes omninò damnetur*...

Omnino.

Reſpondeo ex *Barboſa dict.* 240. quod in omni caſu, nullo penitus excepto abſolutè,libere,totaliter,ſine diſpēſatione,abſq.ſpe gratię,& miſericordiæ,& cū præciſa obligatione exequēdi, ac præciſa neceſſitate Debeat ad triremes cōdemnari, adeout Diffinitoriū sētētiās alio modo puniri poſſit, tāquā ſtatuti trāſgreſſor. Vnde cū de occiſione,vel de vulneratione Prouincialis diſponatur, *ad triremes omninò,& perpetuo damnetur.* ita arctat Diffinitorium,vt aliud facere non poſſit.

Quod ſi dicas,ergo in aliis caſibus,poterit aliud facere:niſi dicamus,dictionem *omninò*,inconſideratè appoſitam fuiſſe, quod dici non debet.

Reſpōdeo poſſet ex citata praxi criminali *hoc c.q.5.dif 3 reſp.2*

Quæſtio 7 cū dicat ſtatutū,*qui alicui venenū dederit*,quæritur quid de aptātibus, propinātibus mādātibus venena sētēdū ſit?

Venenū bonum,& malum

Reſpōdeo I.ſermo eſt de veneno malo, nā datur etiā venenū bonū,cōmuni ad vtrūq.nomine à Græcis appellatū, pharmacū, medicamēta enim venena sūt,quippè quæ naturā immutāt *l 236 ff.de verb.ſigniſ.& l.3.ad leg.Corn.de Sycar.* Vnde ad diſtinctionē addi ſolet,malū venenū propter quod *l.4 ff ad leg. Aquil.& l.35 §.veneni mali ff.de cōtrahēda ēpt.* & aliis legibus de malō veneno fit mentio,& de ipſis agit. *Gedeus ad l.* 236.*ff.de verb.ſignif.* in qua dicitur *Qui venenū dicit,adiicere debet,vtrū malū, an bonū, nā & medicamenta venena ſunt &c.* Vnde in *Conſil.* 90. *diuerſ. crimin.* quod eſt *Ludouici Cati n.*11.cauetur,non poſſe puniri de propinato veneno aliquis, niſi per peritos conſtet fuiſſe malum venenū,& quod in proceſſu ſit deducta qualitas ueneni, & quod

De propinatione veneni puniri nō poteſt, niſi conſtet uiſſe maſlum

illa

illa quantitas ſit apta ad interficiendum, nec ſine hac clara cognitione afficeret quempiam propria confeſſio, vel Teſtium depoſitio, quia iudicare de hac qualitate non ſpectat ad teſtes, & principalem ſed ad peritos. Licet ex vulgari conſuetudine loquendi, nomine veneni veniat malum, & mortiferum, vt per *Felin. in c. ſuper his n.*20. *de adcuſ.& Alciat.in l. qui venenum ff. de verb. ſignif.*

Reſpondeo II. Pœna propinantis alteri venenum in iure ciuili eſt decapitationis, & mortis. *l. capitalium.*§. *Venenarij. ff. de pœnis l.*1.*&* 3.*ff. ad leg. Cornel. de Sycar.* de iure autē Canonico, vltra pœnā homicidii, in quā incidit, depoſitionis & detruſionis lōgioris, quia *plus eſt hominē extinguere veneno, quam occidere gladio. l.*1. *C. de maleficiis, & mathemat.* quia qui veneno occidit, etiam proditionem committit. *Io. de Anan. in c.* 1. *de homicid.* referens *Butrium, & Baldum in l. nemo C. de ſum Trinit. & fid. Cathol* & alij communiter. Et ideo *Gloſ.* dicit, *plus*, id eſt, *atrocius*. Quia venenare contingit per manus eorum, Quibus confiditur, & ſic per manus amicorum. & cum pauciores reperiantur in parando, & dando veneno, quam in ſimplici homicidio, nam fit clam, & ſub ſpecie amicitiæ, & proditoriè, vnde non eſt mirum, ſi hoc delictum atrocius puniatur. Quibus pœnis correſpondet in noſtro Satuto pœna triremium. Pœna propinantis venenum in iure ciuili, & canonico

Reſpondeo tertio, licet multi, & communiter teneant, quod pœna hec ordinaria non debeat infligi, niſi ex veneno ſequuta ſit mors, nō autem pro attentato etiam in actu proximo, puta, quia ille noluit haurire poculum, edere cibum veneno infectū, vel quia aſſumpto veneno, vomitu excuſſit, & anthidotis ſuccurrit, vnde, etiam ſi venenum ſumpſerit, non tamen mortuus eſt. Et eò minus qui parauit, qui commiſit, qui propinare voluit, tamen non potuit. vel etiam pœnituit. *Grammat. conſ.* 36.*n.* 12.*deciſ.*2.*n.*33. *Menoch. de arbitr. caſu* 360.*n.*45.*Fab. Montel. in praxi arbitr. par.*4.*nu.*687.*fin. Bertazzol. conſ.*57. *lit. D.* etiamſi vendiderit venenum malum punitur pœna capitis, ſequuta tamen morte. *Colleg. Bonon. conſ.*41. *inter Criminalia diuerſorum volum.* 1. *Menoch. ſupra caſu* 359. *Carr. in pract. crimin.* §. *homicidii. nu.*97. & ſi adeſſet Statutum, quod pœna mortis mulctetur, qui aliquem venenare voluerit, debet intelligi, ſequuta morte. *Gem. ſingulari* 49. *Cornel. conſ.*202. *numer.* 1. *Capolla conſ. vlt. Carrer. ſupra* ... licet (inquam) hæc ſit communis opinio, dicendum tamen eſt, cum non probabiliſſima contraria Attentatio veneni vt punienda.

 ſen-

Digitized by Google

ſententia, tum in vim *Statuti* puniendum eſſe pœna triremium, non tantum qui veneno aliquem occidit, ſed qui venenum dedit, dare tentauit, ſiue per ſe, ſiue per alium, ac venenum parauit, emit, vendidit, tenuit apud ſe ad effectum aliquem occidendi. Quod autem ſit probabilis opinio;. Patet ex ſupradictis negantibus, qui limitant, dummodo attendatur qualitas perſonarum, quia ſi hoc crimen attentatum eſſet in Principem, in Patrem, in Filium, in Dominum, nos poſſumus dicere in Generalem, Prouincialem, in Patrem ſpiritualem, in Guardianum, quem S. P. Franciſcus Dominum appellabat. *Et nihil volo facere contra Voluntatem ſuam, quia Dominus meus eſt.* vt in ſuo teſtamento, & in regul. *cap.6.* dicit *Si mater nutrit, & diligit Filium ſuum carnalem, quanto plus debemus diligere Fratrem Spiritualem?* cum maior ſanctior ſit copula mentium, quam corporum. vt ait *S. Auguſtinus.* Etiamſi non ſequatur mors, pœna capitali emendandum eſt. *Fab. Montel.* Bertazzol. *citati. Burſattus conſ.* 147. *Bartol. in l.* 1. *ff. de parric.* Car. *ſupra n.* 151. *Gomeſ. de delict. c.* 3. *num.* 7. & de actu proximo affirmant. *Couar. in Clem. ſi furioſus* 2. *par. relect. nu.* 11. *Diaz. in prax. c.* 98. apud quem *Bartol. in l.* 1. *ff. ad l. pomp. de parric. Io. de* Anan. & alii. Et ſi qui negent de conatu, vt *Baldus, Angel. Pariſ. Creme. Gramm.* quos citat, & ſequitur *Additionator* Diaz. declarandi ſunt de conatu remoto, non autem proximo. Sed quidquid ſit de maiori, ac maiori probabilitate, adeſt Statutum clarum ſanciens *Quibus pœnis* (ideſt triremium) *ſubiaceat, qui alicui venenum dederit, & qui hæc, aut ſimilia per alium fieri procurauerit, vel ab eo facienda, machinaſſe conuictus fuerit.* ſub quo agentes, conſentientes, adiuuantes, & machinantes comprahenduntur, ergo etiam conatus, quia vt dixi in Comm. *ad c.* 7. *ſtat. v. caſu reſer.* 18. *fol.* 545. Machinatio eſt imaginatio, ſeu cogitatio ad faciendum malum *l.* 1. *§. dolum. ff. de dolo malo.* Et machinari eſt ordiri, dirigere, texere dolum aliquem. Itaque qui conuictus eſſet de machinatione ad dandum uenenum, eadem pœna punitur, ac qui dediſſet. Clarè enim ponitur differentia inter dare venenum, procurare vt detur per alium, & machinari, quod detur, & omnia eadem pœna rriremium punientur. Equidem in hoc ſcelere puniendo cupio quidem Iudices regulares iuſtos, non tamen clementes, quia non *eſt crudelitas* (inquit *Bernardus Diaz ſupra citatus n.* 2.) *quia tanta huius ſceleris nequitia, vt ſatis ſit hominibus mortem ipſam formidare inter tot armorum*

Machinatio.

gene-

Digitized by Google

genera, abſq. eo quod in ipſo cibo, & potu (ſine quibus viuere impoſſibile eſt) mortis timor immiſceatur; quid enim miſerabilius eſt, quam vno, eodemq. tempore, cum ſpe viuendi, & timore moriendi cibum ſumere? Vnde vt tantum ſcelus ex mentibus hominũ euellatur, nulla pœna iniuſtè poteſt ſtatui &c. Adde tu charitatem, fraternitatem, ſimplicitatem, regularibus debitas, & oppone proditorium occidendi genus.

Reſpondeo IV. non ſolum hoc intelligitur de veneno dato ad necem, ſed etiam ad faciendũ abortum animatum, quia verè homicidiũ eſt, & veneno procuratum. Concluſionem dictauerat *Sixtus V.* in ſua Conſtit. *effrænatam*, excommunicans, priuans, inhabilitans, ac brachio ſæculari tradendos Clericos mandans, qui abortus, ſiue animatos, ſiue non animatos, & ſterilitatem per venena, & quocumquè alio modo procurantes, ſeruata Sedi Apoſtolicæ abſolutione. Quam conſtitutionem, licet ad terminos iuris communis, & *Sac.* Canonum, ac Concilii Tridentini, *Greg. XIII.* in Conſtit. *Sedes Apoſtolica.* reduxerit, tamen in legibus ciuilibus pœna mortis punitur, procurans abortum animatum, *Clar. q. 68. n. 1.* cum legibus, & authoritatibus ab ipſo allegatis. *Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 4. c. 257. Carrer. pag. 223. n. 207. Farinac. q. 97. caſu 8, n. 150. & Caſſan. in conſuetud. Burgundia fol. 56.* ait. In Statuto diſponente, quod occidens hominem, puniatur pœna mortis, compræhenditur etiam, qui dedit operam ad occidendum partum animatum in vtero. Quia verè homo viuus erat ille, & ſicuti ſuccedit ad bona patris partus poſthumus, ita in & qualitatibus vitæ, & mortis, quidquid dicat *Menoch.* & illum citans *Batard. ad Clarum* ſupra citatum, putans non eſſe hominem, quia nondum natus ſit. Hoc enim eſt nimis craſſum, quia homo eſſentialiter, & realiter eſt, qui ex Anima, & corpore conſiſtit, ſiue ſit in vtero clauſus, ſiue extra illum extruſus.

Albertus per venenum.

CAPITVLVM XV.

De Pœnis in Simoniacos, ac ſubornatores latis.

VT ſciamus in quos vltionis gladius diſtringatur, prælibanda eſt quam breuiſſimè materia Simoniæ, iuxta communiter ſcribentes.

Quæſtio prima, Quid ſit Simonia ſecundum nomen, & eſſentiam & qualis?

Simoniæ nomẽda tura.

Reſpondeo primo, Simonia ſecundum nomen dicta eſt à Simone illo mago *Act.* 7. qui videns dari Spiritum Sanctum credentibus, obtulit pecuniam Apoſtolis dicens: *Date mihi hanc poteſtatem, vt cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum Sanctum*: hinc à Simone dicta eſt Simonia. *cap. quoties, de Simonia. cap. presbiter. cap. quisquis. c. quicunque c. refertur c. Petrus* 1. *q.* 1.

Simoniæ diffinitio

Diffiniri autem poteſt ſimonia in hunc modum. *Simonia eſt deliberata voluntas pretio contractandi ſpirituale, vel ſpirituali adnexum.* ita *Gloſ. in rub.* 1. *q.* 1. vbi omnes Canoniſtę, & Summiſtæ in verbo *Simonia*, & alii communiter. declaro diſtinctionem per partes. *Deliberata voluntas*, quia ſine deliberato actu voluntatis nullum eſt peccatum mortale. Vnde ex hocſolo capite, non autem ob paruitatem materiæ ſimoniam poſſe eſſe peccatum veniale, nimirum ob imperfectionem actus putat N*auarr. lib.* 5. *conſil.* 52. *num.* 3. quia huius ſceleris malitia in qualibet etiam parua materia reperitur, cum ita ſit inuendibilis res ſpiritualis in magna, ſicuti & in parua materia: quinimo ſi ex parte pretii ſumatur paruitas maior inuritur iniuria rei in vendibili, cum tam vili vendatur. Itaque ex parte formæ indiuiſibilis, & ex pretii vilitate deducitur non dari peccatum veniale in Simonia. Verum licet hæc opinio graues, ac non paucos nacta ſit Doctores, qui videri poſſunt apud *Paſqualigum deciſ.* 478 *numero ſecundo.* quos ipſe ſequitur, placet tamen contraria ſententia, quæ ab eodem Authore *num.* 1. refer-

Paruitas materiæ an ſimoniam à mortali excludat.

fertur. Non enim video, cur paruitas materiæ in ſola hac materia & in quacunque quantitate culpam non extenuet, quia cum in rebus ſpiritualibus dêtur gradus entitatis, ſicuti in materialibus, nôn quod eas quantitatiuè, ſed tantũ entitatiuè extendamus, non apparet ratio, cur deducta in parum conſiderabilem entitatem re ſpirituali, non deducatur etiam & culpa re corporali, quæ ſunt materia Simoniæ caſualiter, vel per analogiam ad ſpiritualia, vt Sacramenta, Sacramentalia, reliquias, quia hæc pati poſſunt ſenſibilem diuiſionem, plus enim erogabit fortaſſe aliquis pro reliquia inſigni, capite, crure, corpore, quã pro fragmento tenui, & vix ſenſibili, deducta proportione ab extimatione, quã faciet magis de illa, quã de iſta non reſpectu S. cui aliquando adhæſit.; pluris emet ampullam ſanguinis, quam guttam, ſicuti Eccleſia maiorem cultũ exhibet inſignioribus reliquijs, quã minimis iſtis, vt in decreto Sac. Congreg. Rituũ, quod Breuiario Romano præfigitur, continetur. Mitto in quã hæc, in quibus gradatio diminutionis ſenſibiliter apparet, ex quo deducere poſſumus gradationem culpæ, ſed ſiſto in re putè ſpirituali, vt gratia, quæ deduci poteſt ad gradum non primo æſtimabilẽ. Quod ſi cum adducta ratione inſiſtus, hic infimus gradus eſt ſpiritualis, ergo improportionatus cuicunque pretio, ergo formalitas integra ita conſiſtit in minimo, ſicuti & in maximo, Reſponderi poſſet, concedendo aſſumptũ, negando tamen illationẽ intentã, quia licet ſit inuendibilis ſub quacũq. entitate, non infert culpã mortalem ſub quacunque entitate, ſicuti accipere rem alterius furtum eſt, quod lucet tam in re magna, quã parua: attamẽ licet parua hęc materia ſit eſſentialiter, (vt ita dicã) alterius, tamẽ, quia eſt minimæ entitatis, venialem culpã inducit, quare, in quo cõſiſtit peccatũ furti formaliter non infert eãdẽ culpã formaliter, ita eſſe ſpirituale, & inuẽdibile, in quo conſiſtit vitium Simoniæ & ſi in minima quantitate reperiatur, nõ propterea eamdẽ culpam inuret in maiori, & in minori entitate. Itaque ſi datur diminutio in materia ſpirituali, vt ad gradum infimum deueniatur, puto dari poſſe culpam entitati correſpondentẽ. At inquit Paſqualigus. Gratia Dei excedit omne pretium, ſit iniuria Deo, & quidem notabilis, & grauis, peruertitur notabiliter modus adminiſtrandi gratias diuinas, hoc autem contingit in quacunque parua materia, quia in quacunq; parua materia reperitur integra deformitas. Verum conceſſo antecedente de inuendibilitate materiæ, & de iniuria Dei, ac de-

deformitate, neganda eſt conſequentia, quià hinc non reſultat grauis deordinatio, ſed poteſt conſurgere venialis, ſicut enim grauior conſurgeret ex venditione maioris entitatis, & grauiſſima in venditione entitatis maximæ (nec enim puto poſſe negari, hãc gradationẽ, quia neq. ad minimã deſcẽdere poſſumus, & ſic vana eſſet quæſtio) ſic leuis, & exigua ex leui, & exigua materia; ſupponere autẽ, quod ſimonia ſemper importet integrã difformitatem, eſt in quæſtione, & ſecundum hanc opinionem negandum eſt. Hinc remanet confutata alia deciſio, quæ eſt 479. quod neque detur venialis ſimonia in ea, quæ eſt de Iure poſitiuo, quia ſi de quo magis, ergo & de quo minus. Vnum tamen in hoc Authore adnotauerim, *deciſ. enim* 481. *num*. 1. examinans, an paruitas materiæ excuſet a ſimonia in foro interiori, ſubiungit: Non quidem ex paruitate materiæ, nam ſaltem peccaſſet venialiter, & interueniret ſimonia, licet leuis; & in reſponſione *num.* 2 ait: Paruitatem materiæ excuſare a ſimonia etiam quo ad forum conſcientiæ. Nam licet diſputet de re parua data, vt accipiat ſpirituale ſine pacto, & inferat quæ ſupra retuli, non video, quo tendat inquiſitio; nam ſi ſupponamus rem paruam datam ſine pacto, & conuentione, dubio procul nulla adeſſe poterit ſimonia, etiam ſi rem magnam dediſſet, quicquid ſit de præſumptione fori externi certè a foro conſcientiæ ſimoniæ labes omnino exulabit. Sed quicquid ſit, noto illud, *peccaret venialiter ſaltem, & interueniret leuis ſimonia*: ſi leuis, cur id negauerat prius, ſi venialiter, cur ſemper mortaliter? ſed in quæſtione non ſupponitur ſimonia, ſed cur de illa & in foro conſcientiæ diſputatur.

Contractatio in ſimonia quid, & quotuplex ſit pretium

Sed ad alias definitionis partes properemus, *Contrectandi*, in quo includit, vendendi, emendi, paciſcendi, & alio quocunque innominato contractu negotiandi. *Pretio*, & in hoc ſimoniæ formalitas conſiſtit, vt ſcilicet detur, vel accipiatur tanquam pretium formaliter, non ob liberalitatem, gratitudinem, amicitiam, laboris mercedem &c. *Act: num* 8. vnde ſimoniæ nomen, & vitium in Eccleſiam promanauit, Simon ille magus voluit donum ibi emere, cui dictum fuit a Petro: *pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſidere: Putabat* (inquit Auguſtinus tract. 10. in Io.) *Apoſtolos mercatores eſſe, quales Dominus de Templo flagello eiecit; talis enim ipſe erat, & quod venderet, emere volebat*: & Hieronym. in illud Matth. 19. *Gratis accepiſtis, gratis date*, inquit, *Ego magiſter, & dominus abſque pretio hoc vobis tribui, & vos ſine pretio date*,

ne

Digitized by Google

ne Euangelij gratia corrumpatur: quæ eſt ſententia, *cap. vlt. de pactis*. *Spirituale* ſiue ſit ſupernaturale per eſſentiam, vt gratia, & virtutes ſupernaturales, ſiue cauſaliter, vt ſacramenta, ſiue effectualiter, vt effectus ſacramentorum, & actuum ſupernaturalium: ſiue ſit naturale, modo ſit ordinatum ad Deum, & diuinum cultum, vt excludamus purum naturale, nullum ordinem ad ſpiritualia continens. Hinc ſubiungitur: *ſpirituali adnexũ*: vt vaſa, & ornamenta ſacra, templa, ſacramentalia, labor, qui inuenitur in adminiſtratione ſacramentorum, officiorum Eccleſię, beneficia eccleſiaſtica iuſpatronatus, penſiones &c. omnia enim hæc vel antecedenter, vel concomitanter, vel conſequenter ſpiritualibus adiuncta ſunt: Et hæc quidem circa diffinitionis declarationem, ad quam conſequenter multa deducuntur. Spiritua- le quotu- plex.

Et primo circa particulam *ſpirituale*.

Actus intellectus, & voluntatis ſiue ſpeculatiui, ſiue practici, & quæ ab ipſis dependent, ſi in ſolo genere naturali ſiſtant, & ad ſupernaturalia non ordinentur, non ſunt materia Simoniæ, quia ad religionem non pertinent, non ſunt gratis data, ſunt hominis propria, & naturæ debita. S. *Thomas* 2. 2. *quaeſt.* 71. *art.* 4. *&* *quaeſt.* 100. *art.* 3. & ſic illos vendere neque eſt ſimonia. vendere doctrinam, & veritatem etiam vt veritas eſt, non eſt ſimonia ob eaſdem rationes, *Suar. tom.* 1. *de relig. lib.* 4. *c.* 8. *num.* 12. Actus ſpi rituales an mate- ria ſimo- niæ.

Plus exigere ex doctrina Theologiæ, quam Philoſophiæ, quia nobilior eſt, etiamſi ſit cœlitus infuſa, non eſt ſimonia, quia iam facta eſt naturalis, & conſideratur vt habitus, ſicuti videret naturaliter qui oculos per miraculum obtinuiſſet; & magiſter conductus ad docendum in Eccleſia, ſi plus exigat ab aliquibus non eſt ſimoniacus, licet ſit iniuſtus, *Panor. c.* 1. *de magiſtr.* An doctri na.

Si magiſter nollet vacare à lectura in feſto, niſi accepto pretio, non eſſet ſimoniacus, quia docere in feſto ex pretio non eſt ſimonia, *Suar. ſup. n.* 8. *ex S. Thom. q.* 100. *art.* 3. *ad* 3. *cit.*

Accipere pretium pro licentia docendi, ſi hæc licentia non pendet a poteſtate ſpirituali tanquam actus, ſed aliunde, puta ab officio temporali, non eſt ſimonia, nec ſtricto, nec largo modo contra *gloſ. in c.* 1. *de magiſtr.*

Vendere conſilium etiam circa conſcientiam, dummodo ſiſtatur in genere moris, boni amplectendi, mali vitandi, & non tendat vltra ad genus ſupernaturale cuiuſmodi faciunt quotidie Iuriſperiti, Medici &c. non eſt ſimonia, 14. *q.* 5 *c. vlt. &* 11. *q.* 3. *c.* An conſi- lium.

non

non licet, S.Thom.dicta quæſt.71. art.4. Sotus, & alij apud Suar. ſupra num.21.

An exortatio. Accipere pretium, vt pretium formaliter pro exhortatione ad virtutem, vt faceret philoſophus moralis, ethnicus, non eſt ſimonia, quia ſumus in naturalibus.

An boni omiſſio. Dare pecuniam alicui, vt opus bonum omittat, dummodo ſit morale, & non ordinatum ad religionem, non eſt ſimonia, & in his, aliiſque ſimilibus vnica ratio eſt, quia ſiſtimus in natura, & religionem non tangimus.

Secundo, ex declaratione particulæ *Pretio*, deducuntur ſequentia.

Commutare ſpiritualia inter ſe. Miſſam pro miſſa, reliquias pro reliquijs commutare, audire confeſſionem alicuius, vt is tuam viciſſim audiat, & vniuerſaliter commutare ſpirituale cum ſpirituali, non eſt ſimonia, quia hic non intercedit pretium, cum ſpirituale pretium nō ſit etiamſi iſtā fiant ex pacto *c. ſtatuimus c. ſuper eo de tranſact. c. ad quæſtiones de rer. permut.*

Accipere pretium pro celebratione. Accipere aliquid in celebratione miſſæ non vt pretium, & ex pacto ſed per modum eleemoſynæ, & ſtipendij, non eſt ſimonia, *Caiet. ver. ſimonia, Sot. lib.4 de iuſt. quæſtio.6. art.2. Sanch. lib.2. moral. c.43. num.22.*

Pro abſolutione a cenſuris. Pro abſolutione excommunicationis, interdicti, ſuſpenſionis poteſt accipi aliquid in ſacramento pœnitentiæ, non vt pretium, ſed in pœnam, & eadem ratione poteſt commutari votum, & redimi iuramentum mediante pecunia ſine vitio ſimoniæ, quia hic nulla eſt venditio, ſed punitio.

Pro prędicatione. Concionator poteſt recipere temporalia in ſubſtentationem, etiam ſi hoc deducat in pactum, dicendo, ſi tu me non ſubſtentaueris, non concionabor hinc 1. cor. 9. dicitur: *quis militat ſuis ſtipendijs? S.Thom. dict. q.100. art.2. in corp. & quodlib. 6. art.10.*

Pro longo itinere in miniſtratione Euchariſtiæ. Poteſt Parochus, dum in longum vadit pro ſubleuatione itineris etiam ſi ſacramenta miniſtraturus pergat, accipere aliquid ſine labe ſimoniæ, quia iſte labor non eſt neceſſario coniunctus cum miniſtratione ſacramenti, & conſequenter pretio æſtimabilis independenter à ſacramento. Illa tamen adiecta cautela, vt non excuſetur, ſi parœciam acceptauit cum ſuis redditibus, quam ſciebat longè lateque diffuſam, & talem laborem ex inſtitutione beneficij neceſſario coniunctum eſſe cum adminiſtratione, quia ſi vniuerſaliter concluſionem extendamus, inferre poſſemus, ob quemlibet labore poſſe Parocham aliquid accipe-

re

re, quod eſt falſum, quia etiam in ipſa Eccleſia laboratur in miniſtratione ſacrorum, ſi tamen daretur pro eleemoſyna, non eſſemus in caſu.

Aulicus ſeruiens Epiſcopo cum ſpe fundata ſuper gratitudine, & liberalitate illius, quod debeat illi conferre beneficium, ſimoniam non committit, quia ſeruitus illa non eſt applicata, vt pretium. Pro ſeruitio impēſo Epiſcopo.

Iniuſtè impeditus ad capiendam poſſeſſionem beneficij iam collati, poteſt abſque timore ſimoniæ aliquid dare ad redimendam vexationem, quinimo (inquit *Caiet. tom. 2. opusc. tract. 9. quæſt. 3. & Sot. lib 9 de iuſt. quæſt. 6. ar. 1. ad. 5.*) poteſt aliquis dare pecuniam patrono, ne præſentet hæreticum, ſciſmaticum, aut iniquum. Dare item pecuniam, ne Eccleſia Iuris patronatus remaneat in manu tyranni, vel pagani ab ipſo vſurpata. Item vt præſentetur, vel eligatur dignus, etiam ſi ſit vnus, dummodo non determinetur ad illum vnum ſed indefinitè ex hoc præcipuè in electione ſummi Pontificis. Iniuſte vexatus poteſt redimere vexationem.

Non eſt ſimonia donare aliquid temporale, vel ante, vel poſt, ei qui exhibet aliquod ſpirituale etiam cum intentione, quod donatarius moueatur ad dandum ſpirituale ex gratitudine, & è cōtra, dare ſpirituale cum intentione, quod recipiens ex virtute gratitudinis donet poſtea temporale. & ratio eſt, quia donum opponitur pretio, & elicitur ex *c. ſicut Epiſcopum 1. q. 2. cap. & ſi quæſtiones, c. dilectus 2. fine, c. tua de ſimon.* docet *Sot. dict. lib. 9. de iuſt. q. 7. ar. 3. Suar. ſup. lib. 4. c. 45. n. 4.* contra *Innoc. in c. tuam, de ætat. & qualit.* Duo tamen hic adnotauerim, alterum qui hoc faceret in foro exteriori, præſumeretur ſimoniacus, alterum quod difficile eſſet in his formalitatibus ſub præciſa doni ratione conſiſtere, impoſſibile tamen non eſt. Ex dono, & gratitudine.

Neque ſimonia eſſet, ſi Epiſcopus daret beneficium Eccleſiaſticum alicui cum intentione, & proteſtatione, vt hac via exoneret ſe obligatione gratitudinis, & quod recipiens beneficium teneatur illum renunciare, dummodo non importat nouam obligationem vltra illam, qua tenebatur ante collationem beneficij, *Couar. lib. 1. variar. c. 20. n. 4. Nauar. c. 23. nu 106. ver. ad 4. Suar. ſup. c. 45. n. 68.* Quæ doctrina ſeruanda eſt in mutuo, vt firma generali proteſtatione remunerationis nō imponatur mutuatario obligatio noua, quæ ſi tacitè, vel expreſsè quoquo modo imponeretur, & ſimoniam, & vſuram conſtitueret. Renūciare beneficium.

Si pater promiſit filio munus, vt ſacramenta frequentet, chriſtianus

Munus pro frequentatione ſacramenti.

ſtianus donet hæbreo nummos, vt baptiſmum ſuſcipiat; Princeps decretum mortis remittat, ſi hæreticus fidelis euadat, puellæ aliquid promittatur dummodo religionem aſſumat, in his caſibus abſcedit ſimonia, *gloſ in cap debet* 23 *q.*4. *Andrian.quod lib.*9. *ar.*3.*reſponſ.ad* 3 *princ. Nau.in c.inter verba* 11.*q.*4. *concl.* 5.*n.*7. *Sanch. lib.*1.*de matrim.diſp.*39 *concl*·3. *Molin.tom.*1.*trac.* 2.*diſp.*93 *Suar. de ſimon.c.*16.*n.*12. *Io Malder.*2.2. *tract.*9. *c.*3. *dub.*7. contra *Abb* S. *Anton. Medin. Syluester. Angel.S. Thomas* citatos à *Layman.tract.*10.*cap.vlt.*§.2.*nu.*11. Ratio eſt, quia in his caſibus non eſt contractus reciprocus, & oneroſus, ſed liberalis donatio in gratiam non dantis, ſed recipientis, & eſt donatio ſub conditione, quæ non imponit donatario obligationem ſimpliciter, ſed ſolum, ſi vult donum accipere, præſtare debet hoc, aut illud. Dantur enim conditiones obligantes, vt do tibi annulum, vt ſuſcipias in te debitum docendi, & non obligantes, vt ſi pater mortuus ſit, do tibi centum. Modo caſus iſti excludunt omnem obligationem, & donationem obligantem, & currunt tantum ſub conditione relinquente donatarium in ſua libertate. Hinc de facto inſtituta videmus collegia pro iuuenibus, in quibus aluntur, dummodo poſtea fiant Clerici, quod non implentes, tenentur ſumptus reſtituere.

Suſtentatio Miniſtrorum Eccleſiæ.

Miniſtri Eccleſiæ poſſunt per modum ſtipendij, & debitæ ſuſtentationis percipere aliquid temporale pro ſpirituali, quia nō datur propter operationem, quatenus ſpiritualis eſt, & ordinata ad ſalutem animæ, ſed quatenus ſeruitium eſt, & opus in alterius gratiam ſuſceptum. Hinc ipſimet miniſtri tenentur ex iuſtitia opus ſpirituale præſtare, ſi ſtipendium acceperunt, & in hoc ſenſu non datur vt mera eleemoſyna ex miſericordia, ſed vt ſtipendium ex iuſtitia, *c.vlt.*1.*q.*2 *ex Conc. Agatens*, vbi dicitur, *Clerici omnes; qui Eccleſiæ fideliter deſeruiunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita ſecundum ſeruitij ſui meritum per ordinationem canonum a ſacerdotibus conſequantur*. Et conſonat Iuri diuino quo deſtinatos ſacerdotibus prouentus in Leuitico legimus, itaut dixerit *Malachias propheta capit.* 1. *Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia, & incendat altare meum gratuito?* Ex hoc deducitur poſſe ſacerdotes ſine ſcrupulo ſimoniæ de tali ſtipendio paciſci, quia illi debitum eſt ex iuſtitia, *gloſ.in capit ſignificatum, cum Abb. de preben. Rodoan. par.*2. *de ſimonia capit.*27.*Caietan.* 2.2. *quæſtion.*100. *artic.*2. *Sot. lib* 9. *quæſt.*6.*ar.*1.*Binsfeldius de ſimon.c.*42.*q.*1.*conſ.*1.*Leſſius lib*·2.*c.*35.*n.*49.*Suar. ſup.c* 49.*nu* 4. con-

contra *Alenſ. Ricard. Anton. Silueſt. S. Th.* citatos à *Laym. in ſup. num.* 15. Debent tamen Miniſtri abſtinere à turpi exactione ne auaritiæ, & Simoniæ ſuſpicionem ingerant, puta ſi nollent celebrare, niſi ſit pecunia numerata, niſi detur pignus; *Caiet. in ſum. uerb. ſimonia* §. 4. *nota* Nec accipere ſtipendium, ſi congruam ſuſtentationem habeant ab Eccleſia ex decimis, vel aliis prouentibus, ob quos teneantur de iuſtitia miniſtrare, *Gloſ. & Abb. in c. ſuã, de ſimon.* Niſi vbi fuerit conſuetudo introducta ex tacito cõſenſu, & laudabili origine, ſaltẽ ab initio, & per decenniũ ſaltẽ, à qua tamen abeſſe debent exactiones turpes, & Simoniacæ, & in his ſtandum eſt determinationi Epiſcopi iuxta *S. Conc. Trid. ſeſ.* 24. *c.* 14. *de Refor.* dicentis. *Illis tamẽ conſuetudinibus, quas vt laudabiles Epiſcopi probauerint exceptis, reliquas, vt ſcandaloſas, & prauas reiiciant, & aboleãt*, vide *c. ad Apoſtol. de ſimon.* Dixi ſi cõgruam ſuſtentationem habent, quia ſecus non haberet iuſtum titulum petendi, vel exigendi aliud; nam dato, quod ob laborẽ habeat iuſtum ſtipendium, ſi vltra illud exigatur aliud reputabitur ratione ſpiritualis ſeruitii, & præſumetur Simoniacum.

Si parochus nollet dare baptiſmũ, vel abſolutionẽ paruulo, vel adulto in mortis articulo cõſtitutis, & hoc ſciatur ſimoniacè facere, poſſet ſine nota ſimoniæ aliquis dare pecuniã ad extorquendum Sacramenta *Alber. in* 4. *diſt.* 5. *an. Adrian. quodl.* 9. *art.* 3. *ad* 2. *Maior. in* 4. *diſt.* 25. *q.* 5. *Binfeldius c.* 9. *de Simon. q.* 3. *Valent. tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 16. *puncto* 3. *q.* 3. *Suar. de ſimon. c.* 12. *n.* 13. *Leſſius lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 7. *Henriq. lib.* 2. *c.* 23. *contra* S. *Th. Silueſt. Arago.* citatos à d. *Layman. num.* 21. Et ratio eſt, quia hoc fit ad redimendam vexationem, & remouendum prohibens, non ad emendum Sacramentum, & ſi poſſumus precibus mollire animũ miniſtri, cur non pecunia? etiam beneficium datur propter officium, non vt pretium operis ſpiritualis, ſed vt ſtipendium ad ſuſtentationem vitæ. Nec refert peccatũ Miniſtri, quia vrgẽte tali neceſſitate permitti poteſt, & ſolũ eſſet cooperatio materialis nõ formalis. Hac ratione poſſumus dare pecuniã infideli, qui captiuã retineret ſanctiſſimam Euchariſtiam, vel reliquias, vt de cruce Domini actum fuit cum Coſdroe; & de lancea cum Baiazetto tyrannis; hæc non eſt emptio, ſed vindicatio ab iniuria, pari ratione non emo vitam dum latroni pecuniam dono ſed redimo; ne me interimat *Suar. ſup. n.* 20.

Si Parochus nollet dare baptiſmũ morituro

Dare pecunias volenti me detinere, vel iniuſtè infamare, ne

beneſi-

Si quis ali quem infamare vellet.

beneficium obtineam, vel agenti apud Epiſcopum minis, precibus, pretio, ne mihi conferat beneficium, non eſt ſimonia. *Sot.* citat. *ar.* 1. *Leſſius dub.* 18. *n.* 19. *Valent. q.* 16. *p.* 3. *q.* 3. *concl.* 2. *circum.* 2. *Suar ſup. c.* 5. *n.* 23. Quia hoc non eſt dare, vt dent, vel proſint, ſed ne obſint, ne vexent. Atque hæc de definitione, & emergentibus.

Simonia eſt ſacrilegium. & grauiſſimum.

Reſpondetur ſecundo, ſimonia eſt ſacrilegium, quia eſt peccatum contra religionem, itaut a *Suarez tom.* 1. *de relig. lib.* 4. *tract.* 3. *de ſimon. c.* 1. *n.* 7. ponatur tanquam genus in definitione ſimoniaci, & iure quidem, nam irreligiosè côtrectantur ſpiritualia, dum venditioni ſubijciuntur cum inuendibilia ſint, extimantur enim res viles, quæ pretio emi poſſunt teſte, *Hormiſda Pontifice epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ.* Hinc fit, eſſe in ſuo genere grauiſſimum peccatum, quod Apoſtolus Petrus vocat *fel amaritudinis, & obligationem iniquitatis Act.* 8. & *c. reperiuntur* 1. *quæſt.* 1. dicitur execrabile flagitium, *& ſi quis Epiſcopus*, vocatur turpiſſimum lucrum, & *c. ſane* 15 *q.* 3. appellatur inſtar publici criminis, & leſæ maieſtatis puniendum, & *c. ſicut* 1. *de ſimonia* appellatur ſimoniaca peſtis, quæ ſui magnitudine cæteros morbos ſuperat. Hinc etiam reperitur omni iure prohibita. Naturali, quia natura dictat, non debere vendi quod inuendibile eſt, ſpiritualia autem ſuperant omnia corporalia, & cum dominum non habeant, niſi Deum, *lib.* 2. *inſtit. de rer. diuiſ. tit.* 1 §. 8. 9. & 10. conſequens eſt, vt vendi non poſſint, niſi contra iuſtitiam, & contra ius naturæ peccetur. Diuino, *Matt.* 19. *Gratis accepiſtis, gratis date* 1. *Petr.* 4. *Vnuſquiſque pro vt accepit gratiam illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei* Eccleſiaſt. vt patet in multis canonibus, & titulis de ſimonia. Hinc tertio deducitur ſimoniam de iure diuino, & naturali vetitam, indiſpenſabilem eſſe, ſecus de inducta per ius poſitiuum, quia Papa ſuper ius diuinum, & naturæ authoritatem non habet, ſicuti habet ſuper ius poſitiuum, Deus autem ſpiritualiũ Dominus potuiſſet, & poſſet decernere, vt ſpiritualia vendi poſſent.

Omni iure prohibita,

Simonia andiſpenſabilis.

Quæſtio II. Quotuplex ſit ſimonia.

Simonia quotuplex.

Reſpondeo primo, ſimonia conſiderari poteſt vel ſecundum actus, vel ſecundum obiectum, vel ſecundum pretium. Hinc conſurgit multiplex illius diſtinctio. *Secundum actum*, vel eſt mentalis, vel realis, vel conuentionalis. Secundum *obiectum*, vel eſt mere ſpiritualium, vt dictum eſt ſupra, vel ſpiritualium

per

per analogiam; & ſic alia committitur in adminiſtratione Sacramentorum, alia in collatione ordinum, alia in præſtandis diuinis officijs, alia in conferendis, commutandis, reſignandis, diuidendis, vniendis beneficijs, & penſionibus, quæ omnia ampliſſimam diſputationum meſſem inſtruunt; ſed quia inſtituti noſtri non eſt agere de ſimonia in ſe, ſed in quantum punibilis, ſufficiat aliqua adnotare currente calamo, quæ in decidendis noſtris concluſionibus poſtea non deſiderentur.

Reſpondeo ſecundo, Simonia mentalis eſt, quæ concipitur mente in actum tamen exteriorem non exit, erogando pretiũ, & agendo de venditione, & emptione ſpiritualium, *cap. tua nos & c. vlt. de ſimon.* ſic ſi manum mulieris tangimus cum animo laſciuo concupiſcimus quidem, ſed non declaramus impuram intentionem. Mens autem ferri debet ad temporale, vt pretiũ, vel principaliter, vel minus principaliter, vt exempli gratia, cum Miles principaliter militat pro patria, minus principaliter pro ſtipendio; aliquis ſeruit infirmis principaliter pro charitate, minus principaliter pro pretio, ſic in ſimonia ſiue conferatur beneficium principaliter pro pretio, ſiue minus principaliter, parũ refert, quia in vtroque caſu committitur ſimonia mentalis, eſt concluſio contra *Gloſ. in c. vnico. de Cleric. non reſid. in 6.* Nauar. *in c. Fratres. diſt. 5. nu. 56. de pœnit. Couar. variar. c. 20. nu. 2. & 5. Caiet. ver. ſimonia. verſ. circa tertium;* dicentes nõ eſſe ſimoniã, niſi principaliter intendatur pretium, ſed firmatur à *Sot. lib. 9. q. 2. Valent. & Victor. apud Suar. ſupra cap. 42 num.* 8. Et ratio eſt, quia quod minus principaliter intenditur, eſt pretium, & ſic ſumus in formalitate Simoniæ Cum hoc tamen ſtat, vt ſi pretium non intendatur nulla ſit mentalis ſimonia, nam ſine actu voluntatis (hoc enim mentale dicimus) non eſt peccatum, & ſi pretium nolumus, ſimoniam non committimus, vt patet ex definitione illius. Vnde Sacerdos in peccato celebrans, & honorem Dei non intendens, Prædicator vanam gloriã occupans, & animarum profectum negligens, ſi vterque ſtipẽdium recipiat, non propterea dicendi erunt ſimoniaci, quia non intendunt pretiũ, ſed mercedem. Patet manifeſte quia niſi ſit verſa ad pretium ſtudioſa voluntas, nuſquam erit ſimonia.

Simonia mentalis.

Reſpondeo tertio, ſimonia realis, quę mente concipitur, & externo actu completur, vt do tibi ordinem, & tũ das mihi pecuniam, & ſic eſt completa ex parte dantis, & accipientis, con-

Simonia realis.

h tinetque

tinetque totum virus ſimoniacum, impetiturque ab omnibus Sacris Canonibus.

Simonia conuentionalis. Reſpondeo IV. *Simonia* conuentionalis, eſt cum paciſcũtur, de hac nundinatione, non tamen complent ex vtraque parte, vt Epiſcopus dedit beneficium, beneficiarius tamen promiſſam pecuniam non dedit, *cap. tua nos, c. cum eſſent de* Simon. *cap. cum pridem. de pact.* iam ibat ad realem ſimoniam do, vt des, facio, vt facias, do vt facias, facio, vt des; impedita tamen fuit, ex alalterutra partium. Ex quo deducimus, ſi quis fictè promiſiſſet pecuniam pro beneficio, ſi obtento beneficio, pecuniam non præſtet, neque conuentionalis ſimoniacus dici poterit, quia deficit actus voluntatis, ſine quo ſimonia conſiſtere nequit; fictio enim conſenſum excludit, *Caiet. Sot. Valent. citati a Layman ſupra n.67.* contra *Nauar. in Manuali c.23.n.106.*

Reſpondeo V. circa venditionem Sacramentorum, & Officiorum ſequentes caſus accipi poterunt.

Vẽdere Euchariſtiam. Vendere Euchariſtiam in vſus magicos, vel accipere pro eroganda illa pretium, ſacrilegium maximum, & horrendum ſelus eſt, igne expiandum Iudæ proditione peius. Communis eſt.

Alia Sacramẽta. Vẽdere alia Sacramenta, prout ſunt quid conſtans ex materia, & forma ſimonia eſt, quia ſunt dona ſupernaturalia, & diuina *cap. cum in Eccleſia. de Simon. Suar. ſupra c.* 10. *numero quinto.* cõpa ratur Giezi 4. *Reg.5.* qui ob ſanationẽ lepræ accepit dona, & ſi Mercator iſte peſſimus miniſtrat Sacramenta ex officio peccat contra iuſtitiam, ſi ſcandalizat proximum contra charitatem, quia arcet fideles à frequentia ſacramentorum *cap. baptizandis* 1.*q.*1. *Gloſ in c. relatum* 10.*q.*3. *Abb. in c. cum ſit de ſimon. Peior filijs Heli.* 1. *Reg.*2.

Matrimoniu. Vendere matrimonium vt eſt Sacramentum, eſt ſimonia, quia in eo datur gratia *Trid. ſeſſ.7. & ſeſſ* 24. *can.* 1. contra *glo. in cap. cum Eccleſia, de ſimon. Hoſtienſ. Alenſ. Durand.* ſed hoc nũc eſt erroneum, Vendere autem vt contractum naturalem, minimè. Hinc datur dos, inæqualitas inter ſponſos ſuppletur pretio.

Materiã proximã Sacramẽti. Vendere materiam proximam *Sacramenti*, vt ablutionem in baptiſmo, vnctionem in confirmatione, & extrema vnctione; prolationem verborũ in abſolutione, & vno verbo, actionem illam, qua confertur Sacramentum, eſt Simonia *c. baptizandis,* 1. *q.*1. *c. cum in Eccleſia, de ſimon.* Ratio eſt, quia ſunt actiones miniſterii ſupernaturalis, ac poteſtatis diuinę nullum humanum commodum habentes, quatenus Sacramentorum ſunt; *S. Th.*

dicta

*dicta q.*100. *ar.*2 & alij communiter apud *Suar. ſup. c.* 11. *num.* 3. Poteſt tamen vendi materia remota, vt panis, vinum, oleum, corpora contrahentium, quia ſunt res naturales, & venales.

Vendere ſacramentalia, vt ſunt benedictiones aquæ, ſalis, nuptiarum, exorciſmi, cathechiſmi, & ipſas res benedictas. vt aquā benedictam, Oleum Sanctum, Calicem conſecratum, quatenus benedictiones ſunt, & res Sacræ, & reduplicatiuè vt benedictę, Simonia eſt. *c. cū in Eccleſia, de ſimon. c. ſi quis obiecerit* 1. *quæſt.* 1. Ratio eſt, quia ſunt actus ordinis actiones procedentes à poteſtate ſpirituali, & res ordinatæ ad finem ſupernaturalem. Poſſunt tamen vendi ratione materiæ, non augendo pretium, quia ſunt benedictæ, vel conſecratæ, quia Oleum, aqua, aurum, ſepultura, Eccleſia, cera, & alia huiuſmodi ſunt res naturales, & conſequēter venales, & parum refert, quod materia v. g. Olei ſancti, ſit parua, vel non pretioſa, quia qua materia eſt naturalis, vendi poteſt. Si adducas *cap. ſi quis obiecerit* 1. *q.* 3. in quo dicitur *ſi quis obiecerit non conſecrationes emi, ſed res ipſas, quæ ex conſecratione proueniunt, penitus deſipere probatur, quia quiſquis horum aliquid vendit, ſine quo alterum non prouenit, neutrum inuenditum dereliquit.* & eſt decretum Paſqualis Papæ, Reſpondeo cum *gloſa non* agi de rebus corporalibus, ſed de iure ſpirituali, cui cohæret officium, vel de iure percipiendi res ratione beneficii, vel de rebus ipſis officio cohærentibus. Contra, etiam iſta ſunt naturalia. Reſpondeo, cum actiones conſecratiuæ non ſint ante formalitatem conſecrationis ſeparari non poſſunt, & ideo non poſſunt vendi. Contra *c. cum in Eccleſia, de Simon.* prohibetur vendi ſepultura, neq. ſub ratione ſoli materialis, & *c. ſi quis obiecerit* cit. prohibetur vendi Eccleſia, & *c. dictum eſt* 1. *q.* 1. interdicitur venditio chriſmatis. Reſpondeo, non poteſt vendi ſepultura iam benedicta, & ad vſum fidelium deſtinata alicui particulari, *c. abolēdæ de ſepult.* & in hoc sēſu eſſet ſimonia prohibita iure Eccleſiaſt. nō naturali, nec Clerici poſſunt eā vēdere poſſit tamē illā vendere dominus, quātū eſt de iure naturę, nō tamē poſitiuo; & ſic eſſet ſimonia. Vendere autem terram ad vſum ſepulturę, non eſt Simonia, quia Abraham emit ſpeluncam duplicē pro ſepelienda vxore *Gen.* 23. Vniuerſaliter vendere Eccleſiam, & ſepulturam, habito reſpectu ad benedictionem ſicut & criſma eſt ſimonia, idque non ex rei natura, ſecundum quod currit noſtra concluſio, ſed ex prohibitione Eccleſiæ.

Vendere reliquias Sanctorum ſimonia eſt, *c. vlt. de relig & ve-*

Sacramētalia.

Conſecrata.

Sepultura.

Reliquias.

nerat. Sanct. Quia ſacræ, ſũt, & in illis non eſt diſtinguere ſacrũ à non ſacro. Neq. poſſunt locare, vel illas exponere ad quęſtus, poſſent tamen vendi reliquiaria ratione materiæ.

Vſum ſacrarum veſtium. Vendere vſus ſacrarum veſtium, quæ vſu conſumuntur, vt planetæ albæ &c. non eſt ſimoniacum, ſecus calicis, quia non ita conſumitur. Sacriſta autem, qui exigeret aliquid pro preſtatione veſtium pretioſarum, vel melioris calicis, niſi illorum vſus eſſet conſumptiuus, ſimoniam committeret.

Actus Ordinum. Vẽdere actus ordinum procedentes à poteſtare ſpirituali ſimonia eſt, quia ad ſalutem ordinantur & ſpirituales ſunt, *cap. ad noſtram. c. cum in Eccleſia, c. ſuam de ſimon.* hinc in Sacerdote & Epiſcopo abſoluere, conſecrare, ordinare, benedicere, diſpẽſare, baptizare nuptias, Agnus Dei, chriſma, altaria, templa, candelas, cinerem, palmas benedicere; In Diacono, ſubdiacono, minoribus miniſtris, quæ ſuorum Ordinum ſunt propria, venalia facere, ſimoniacum, eſt.

Proceſſiones, recitationes horarum, exequias, ſuf. fragia. Vendere publica officia, vt proceſſiones, recitationes horarũ, exequias mortuorum, ſuffragia &c. ſimoniacum eſt, quia ſunt ordinata ad diuinum cultum, & ſupernaturalia auxilia requirũt fidem, & gratiam, vt congrue fiant, ſunt inſtituta ab Eccleſia ad ſignificandum, & operandum ſpiritualia, ergo ſunt ſimonię materia. Et licet hæc à laicis fieri poſſint, & à perſonis, ordines non habentibus; tamen adhuc ſunt materia ſimoniæ, quia eumdem finem, & originem habent. Quod dicendum eſt etiam de priuatis orationibus, & ſuffragiis, quę fiunt pro mortuis, vel viuis, quia ordinantur ad impetrandam diuinam gratiam, & auxilia ſupernaturalia. Excipe delationem cadaueris, illius depoſitionem in ſepulchro, ornamenta, & iuſta funeris, quia ſunt actiones merè humanæ, pro quibus Polynctores poſſunt aliquid accipere tanquam pretium; pro aliis autem iam dictis nihil niſi per modum eleemoſinę, lege *capitul. ad noſtram. cap. cum in Eccleſia cap. cum non ſatis, cap. ad Apoſtolicam, c. ſuam de ſimon.*

Statum, & ingreſſum religionis. Vendere ſtatum, & ingreſſum religionis eſt ſimonia, quia eſt opus ſpirituale, & à S. Spiritu procedens, etiã ſi quis malo ſpiritu ductus ad religionẽ cõuolaret, quia ſtatus religionis ſupernaturalis, & diuinus eſt. Excluditur recipere aliquid pro ſubſtẽtatione, ingredientis, vt fit in monialibus, & in matrimonio, quibus aſſignantur dotes, etiam ſi Monaſterium non indigeret; quia in hoc caſu committeretur iniuſtitia, non ſimonia, & ſecundũ hãc

do-

doctrinam declarandi ſunt canones, *c. tua nos, c. quoniam de Simon. Extrauag. 1. de Simon. Trid. ſeſſ. 25. c. 16. de regul.*

Vẽdere prædicationem verbi Dei ordinati ad ſalutem eſt ſimonia, quia eſt quid ſpirituale, & ordinarum à Chriſto, non eſſet ſi ob ſubſtentationẽ, & eleæmoſinam aliquid reciperetur, vt dictum eſt. Prædicationem.

Vendere actum ſpiritualis iuriſdictionis interioris, vt auſcultãdi confeſſionem, impartienda abſolutione, imponendi leuiorem pœnitentiam, abſoluendi à reſeruatis, delegandi facultatem de eligendo Confeſſario, concedendi indulgentias, laborãdi in die feſto, comedendi carnes in diebus vetitis, aſſiſtendi matrimonio, eſt Simonia, quia ſunt quid ſpirituale ordinatum ad ſalutem *c. nemo de Simon.* Actum Spiritualis iuriſdictionis interioris.

Vendere actum iuriſdictionis exterioris ſpiritualis, vt conſtituendi Vicarium generalem, ius eligendi ad beneficia, diſpenſandi in votis, irregularitate, iuramẽto, legibus eccleſiaſticis, viſitandi Eccleſiam, ſententiam proferendi, ligandi ſub cenſura, & vniuerſaliter in omni, quod à iuriſdictione, & poteſtate ſpirituali dependet, eſt ſimonia, ex dicta ratione, quia à ſpirituali authoritate dependent, & ad ſupernaturalem diriguntur effectum. Faciunt *c. Matthæus, c. ad noſtram, c. contulere, c. nemo præsbyterorum, c. cùm ab omni, c. vendentes, de ſimon. cap. 1. et 2. de cenſib. 6 Tridentin. ſeſſion. 24. c. 3.* Si õbijcias, Romæ vendũtur, Auditoratus Cameræ, & Clericatus, ſoluitur pecunia pro diſpenſationibus matrimonialibus. Reſpondeo, illa vendũtur non quatenus important ſpiritualem authoritatem, ſed emolumentum, quæ cum ſint connexa de iure Eccleſiaſtico, poteſt illa Summus Pontifex diſiungere, etiam ſi de iure communi aliis ſit vetitum; In diſpenſationibus autem non accipitur pecunia pro diſpenſationibus præciſè, & formaliter, ſed vel ad diſpensãtis, & Officialium ſubſtentationem, vel ad deterrendos homines, ne illas petant tanquam onerosas, vel in pœnã vel vt commutationes, vt ſit in votis; Minores Prælati hoc facere non poſſunt, poteſt Sũmus Pontifex, quia eſt ſupra ius poſitiuum, & approbatur à *Trid. ſeſſ. 25. c. 5.* Ex hac concluſione excipiuntur neceſſaria ad ſubſtentationẽ, vt Epiſcopo dum viſitat, Et quæ dependent à Prælatis, quatenus ſunt domini temporales, & in cauſis merè temporalibus, vt eſt licentia docendi, ſtudendi, legitimare ad honores temporales, iudicia in materia ciuili, & de rebus temporalibus etiam inter clericos *Suar, ſupra c. 20. nu. 19.* Actum iuriſdictionis exterioris. Auditoratum, & Clericatus Cameræ, ac diſpenſationes matrimoniales.

Hinc ſportulæ Iudicibus ſo'uuntur, etiam Eccleſiaſticis.

Laborem coniunctum cũ adminiſtratione Sacramẽtorum.

Vendere laborem, qui neceſſariò eſt coniunctus cum adminiſtratione Sacramentorum, & rerum ſpiritualium, eſt Simonia, non item ſi ſit accidentariè coniunctus. Ratio eſt, quia iſte labor non eſt æſtimabilis, niſi ex ipſo opere, & impoſſibile eſt ſeparari, & qui horum alterum vendiderit ſine quo nec alterum prouenit, neutrum inuenditum dereliquit, vt citauimus in *cap. ſi quis obiecerit* 1. *q*. 3. Si autem neceſſe eſſet ſacerdoti expectare duas horas pro celebratione, ambulare vnam leucam pro abſolutione, poſſet pro hoc extraordinario labore aliquid recipere, vt ſupra diximus, quia iſte non eſt neceſſarius pro Sacramento, *Suar. ſup. n.* 15.

Omiſſionẽ actus ſpiritualis.

Vẽdere omiſſionem actus ſpiritualis, iuriſdictionis, vel ordinis, vt ne abſoluat debitè confeſſum humiliter petentem abſolutionem à cenſura, eſt Simonia, ita in *c. nemo de ſimon.* vbi dicitur poſſe eſſe ſimoniam cõmittendo, & omittendo, S. *Th. d. q.* 100. *ar.* 3. *ad* 3. *Palud. Gabriel. Silu. Fabren. Anton. apud* Suar. *cit. c.* 22. *n.* 4. Et ratio eſt, quia actus clauium eſt & ligare, & ſoluere, talis priuatio ad ſuam formam reducitur, ſic qui negat defenſionem ei, occidendus eſſet, ſi tenetur ex officio, homicida eſt. Dare autem pecuniam, ne actus ſpiritualis iniuſtè fiat, non eſt ſimonia, neq; erit, ſi non ſit actus iuriſdictionis, vel ordinis, vt ne celebret, ne ordinet, quia iſta omiſſio eſt exercitium libertatis, non actus poteſtatis. Hinc non eſt Simoniacus Parochus ſi non celebrat, non denunciat blaſphemum, quia ad hoc non tenetur ex ordine, aut officio. Niſi hoc faceret intuitu alicuius boni ſpiritualis, vt ſi Parochus ob pecuniam neget licentiam confitendi, vel Epiſcopus ob pecuniam non inquirat, & puniat delictũ & examinatores non approbent dignos, ſunt enim iſta debita prouenientia ex iuriſdictione, & res ſpirituales vendi non poſſũt, nõ ſolũ vt materia proxima, ſed etiã, vt ab altero pretio extimentur. In vniuerſum omiſſio actuum ſpiritualium eſt ſimonia, ſi ſumatur vt actus ſpiritualis poteſtatis, vel ſub reſpectu ſpirituali, ſecus minimè.

Simonia in beneficiis vt vetita.

Reſpõdeo 6. *S*imonia in beneficiis eſt vetita iure diuino, & Eccleſiaſt. Quia licet ius percipiendi redditus (in quo beneficii natura conſiſtit) ſit pretio æſtimabile, tamen quia percipiũtur ob officiũ ſpirituale, ſuppoſita ordinatione diuina. & naturali de fundatione beneficiorum (apud *Nauar. de redditib. q.* 1. *Moneo* 19. *& infra* præcipuè *Moneo* 21. cũ quo ſunt omnes Doctores

qui

qui illum præceſſerunt,licet multi moderni ab ipſo diſcordent) quod dominiũ redditnũ Eccleſiaſticorum ſit de iure diuino, & naturali,de quo non eſt locus hic diſputare,ſequitur quod ſimonia,quæ circa illa cõmittitur ſit vetita vtroq.iure. Si enim tale ius venditur,venditur etiã quod ipſi eſt annexũ,ius exercẽdi officiũ ſpirituale,ex ratione,quã adduximus ex *c. ſi quis obiecerit. de ſimon.* & ſic firmant *Durand.Paludan.Caietan.Victor. Valent. & alii apud Layman.ſup.§.5.de ſimõ.n.44.*cõtra *gloſ.in c. ex part. 1.de ſimon.Nauar.c.23.n.108.Seſſ.35. Garz.de benef.1.p.c.2.n.9.vide c.Saluator.c.ex multis,de ſimon.* Concluſio eſt vera,permanente ordinatione Eccleſię, ſed ſi Pontifex ſepararet redditus ab officio ſpirituali, poſſent vendi *Suar. ſup. capitul. vigeſimoquarto. num.*10.

Ex hac concluſione reſoluuntur ſequentes caſus,

Reſeruans ſibi partem fructuum in collatione beneficiorum ſimoniam committit,poteſt tamen *S*ummus Pontifex ſubtrahere aliquã partẽ fructuũ,& applicare illam ad pium vſum etiam proprium,vt cõtingit in impoſitione annatæ &c. eſt tamẽ contra ius cõmune *c.vnio vt benef.ſine diminut.tradant.Trid.ſeſſ.24 c.*14.Verum non vbiq.eſt receptum Concilium,& antiquitus ſolebant Epiſcopi reſeruare ſibi primos fructus. Reſeruare ſibi partem fructuum.

Penſiones ſpirituales nec emi,nec vendi, nec redimi poſſunt ſine ſimonia,poſſunt tamen temporales. *Victor.par.*1. *num.* 52. *Sot.lib.9.q.7. art.2. Tolet.lib.5. cap.92. Leſſ.c.35. dub.21. aſſer.2. Suar.c.26.n.5.* & alii. Ratio eſt,quia illæ ſunt ſpiritualibus adnexæ,iſtæ non. Suppono diſtinctionem notam, alia enim eſt penſio clericalis, quæ datur ad exercitium, vel ſubſtentationem ſtatus clericalis, alia laicalis, quæ datur ob temporale ſeruitiũ exhibitum Eccleſię,vel exhibendum,vt ad ornandam Eccleſiam, tergenda marmora, pulſandas campanas,fores pandendas, canes eiiciendos; hæc eſt merè temporalis, illa ſpiritualis, quia eſt adnexa clericatui, datur ob recitationem officij Beatæ Virginis, poſt conſtitutiones P*ij.* & *Sixti V.*ideo circa illam ſimonia committi poteſt. Poſſunt tamen redimi, ideſt qui tenetur ſoluere penſionem,poteſt conuenire cum penſionario de danda tanta ſumma pecuniarum vnica vice ad vitam; debet autem remanere in penſionario obligatio recitandi illud officium, quia ſi hęc extingueretur venderetur ſpirituale, tunc enim non vendit ſpirituale, ſed redimit obligationem ſoluendi. Emere,& vendere penſiones ſpirituales,vel tẽporales.

Beneficia permutari non poſſunt ſine licentia *c.quaeſitum c.cũ.*

Permutare beneficia. *Vniuerſorum, de rer. permutat.* & eſt ſimonia; cum licentia autem minimè, etiam ſi non ſit obtenta, ſed habeatur relatio ad illam, & obtineatur ante permutationem, quia permutatur ſpirituale cum ſpirituali. *cap. ad quæſtiones, cum Clement. vnica eod. capitul. quæſitum capitul. quam pio* 1. *q* 2. *c. quam pridem. c. vlt. de pact.*

Paciſci ſe electurum Titium, ſi ipſe conferat beneficiũ, vel reſignet, eſt Simonia. *c. de hoc c. cũ eſſent de Simon. vbi Abb.* Ad tollẽdam ſuſpicionem, ne beneficia commutentur ob quęſtum *c. quã pridem. c. vlt. de pact. c. ex parte* 1. *de offic. deleg.*

Paciſci de expenſis faciendis ab vna ſola parte commutare volentium eſt ſimonia, niſi ille alias teneretur ſolus facere expenſas, *Suar. d. c.* 35. *n.* 4.

Redditus pinguiores vnius beneficii non poſſunt commutari pecunia cum tenuiori ſine licentia Papæ. Quia iſti redditus ſunt adnexi titulo ſpirituali, & nõ poſſunt emi redditus, quin ematur titulus, Ideo eſt Simonia, *Abb. Adrian. Nauar. Arag. Couarr. Vaſquez. Suar. apud Layman. citatum n.* 94. Si obiicias *c. ad quæſtiones, de rer. permut.* ſanxit Clem. 3. commutari poſſe Eccleſias, ita tamen, vt pecunia compenſetur exceſſus redditũum. Reſſpondet *Couar*, agi de duabus Eccleſiis vnitis duabus Eccleſiis conuentualibus, quarum vna non erat vnita in titulum, ſed in proprietatem religioſorum ob ſubſtentationem, & tales redditus merè temporales poterant commutari pecunia.

Vendere ius patronatus, quia ſpirituali adnexum eſt ſimoniã facit, *c. præterea, de tranſact. c. quia Clerici c. de iure, de iure patron. & quidem Abb. Rocc. Selu. Brinsfeld.* putant eſſe de iure Eccleſiaſtico, *Gloſſ. Nauar. Suar* apud *Laiman. in* 6. de iure naturali, & diuino, quia intrinſecè, & de ſua natura eſt ſpirituale, tum quia eſt a poteſtate Eccleſiaſtica ſpirituali, tum quia ipſe actus præſentandi eſt ſpiritualis, quo acquirit præſentatus ius ad ſpirituale, & tandem quia ordinatur ad obiectum ſpirituale, ideſt ad officium Eccleſiaſticum;

Papa quid poteſt in beneficiis. Papa poteſt ſine ſimonia ſeparare penſionem ab officio ſpirituali, & vendere illam, poteſt extinguere officium ſpirituale, & vnire præbendam officio temporali. v. g. lectioni Grammaticæ, quam laicus legeret, & ſic defineret eſſe ſpirituale, poteſt ſibi reſeruare, uel alteri partem fructuum beneficii, quia eſt ſupremus ſacrorum arbiter, hoc autem non poteſt Epiſcopus ſine ſimonia, *c. prohibemus, de cenſib.*

Ven-

Vendere præſtimonia ſimonia eſt, quia Pius V. obligat ad officium canonicum. Item commendas clericales, quia in his continetur ſpiritualis facultas, ſiue ſint perpetuæ, ſiue ad tempus, ſiue dentur in fauorem commendatarij, ſiue non, ſecus de commendis temporalibus, quia iſtæ dantur militibus, & laicis. Dices: commendatarij tenentur recitare aliquas preces. Reſpondeo ſed hæ non ſunt officium. Dices: aliquando habent ius præſentandi. Reſpondeo veluti Ius patronaaus, quod reſidet in laico. Item coadiutorias quia exercent ſpiritualem iuriſdictionem, & officium, & dant ius miniſtrandi ſpiritualia, *Suar. ſupra cap.27. num.5.* Præſtimonia.

Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi erecta, & quæ ſunt beneficia eccleſiaſtica, vel habentia Rectorem cum ſpirituali adminiſtratione etiam ſine titulo, & amouibilia *c. Saluator 2. quæſt. 3.* vbi prohibetur vendi officium Procuratoris, ideſt cuiuslibet Adminiſtratoris rerum eccleſiaſticarum, ſunt materia ſimoniæ. Hoſpitalia.

Sacriſtæ, ſindici, æconomi temporalia officia, & actus non ſunt materia ſimoniæ, licet prohibitum ſit vendi, *c. ſi quis Epiſcopus 8 1. q. 1 c. Saluator diſt. 2. q. 3.* quia non ſunt ſpiritualia, nec ſpiritualibus adnexa, etiam ſi cum Simone percellantur vendentes, & ementes, *cap. conſulere de ſimon.* vnde illa ad ſimoniam reuocat. *Suar. cap. 29. num. 5.* ſub his comprehenduntur Diſpenſator, Procurator, *dicto cap. Saluator*, Defenſor, ſeu Aduocatus, *dicto cap. ſi quis Epiſcopus* Iudex *dicto cap. Saluator*, & Manſionarius, ideſt ille, qui eſt Præfectus Clericorum ad diſtribuendas manſiones. Sacriſtæ, ſindici æconomi.

Paciſci de ſtipendio miſſæ, dummodo non ſit pretium non eſt ſimonia. Vnde qui tenetur dare ſtipendium pro celebratione miſſarum, non committit ſimoniam ſi dat illud ſacerdoti, a quo pretium accipiat. Stipẽdiũ miſſæ.

Reſpondeo ſeptimo, nomine pretij in ſimonia intelligimus, cum datur temporale pro ſpirituali, *cap. placuit cap. non ſatis 1. quæſt. 1. cap. cum in Eccleſia de ſimon.* cum intentione vel actuali, vel virtuali commutandi vnum pro alio, *cap. tua nos de ſimon.* & hæc intentio præſumitur, cum non adeſt honeſtum motiuum dandi temporale pro ſpirituali, ſcilicet gratitudo, ſubſtentatio, eleemoſyna. In foro autem exteriori probaretur ſimoniaca intentio, ſi daretur temporale ob ingreſſum Religionis, intercedente pacto ſine cauſa probabili honeſtante, vti ſi temporale exigeretur, modis rigoroſis peteretur. *extrauag. 1. de ſimon.* quibus Pretium in ſimonia quid ſit.

deſi-

deficientibus ſpectanda eſt perſona dantis, qualitas recipientis, quantitas muneris, occaſio largitionis *capitulo, & ſi quæſtiones de ſimon.*

Quotuplex. Diuidunt tripliciter pretium, in *Munus* à *manu*, à *Lingua*, ab *obſequio*. *A' manu*, vt pecunia etiam promiſſa, *c. a. nobis, c. tua nos c ad hoc, de ſimon.* quæuis res temporalis pretio extimabilis, ſiuè mobilia, ſiuè immobilia, ſiuè ſemouentia, ſiuè corporalia, ſiue incorporalia, vt iura, *c. totum* 1. *quæſt.* 1. *cap. & ſi quæſtiones, cap. tua nos, eodem*. Remiſſio debiti, *c. veniens cap. penult. c. 3 alia eod.* Mutuatio pecuniæ exhibitæ, vel exhibendæ. Penſionis reſeruatio, & omne donum iure poſitiuo prohibirum dari pro re ſpirituali, vt ex citatis iuribus conſtat. *A' lingua* vt preces, ſupplicationes, quæ in Collatoris, vel ſuorum vtilitatem cedunt, cum pacto tamen, vel promiſſione, ſecus non eſſet ſimonia, quia iſta non ſunt pretio extimabilia, *dicto cap. tua nos, de ſimon.* & ſi pro ſe, vel indigno ſupplicaret, eſſet ambitio, & ſacrilegium, non ſimonia, etiamſi preces adhiberentur apud Principem, vt is Papam rogaret, dummodo preces non ſint pretio conductæ, vel Collator non intenderet ſe rogari obligare beneficiarium, vt ipſe eum rogaret, quia tunc eſſet ſimonia. Item interceſſiones, Item laudes cum pacto tamen, & conuentione. *Ab obſequio*, niſi ſit iuſtum, & honeſtum, & moueatur ob obſequium ad præſtandum gratis. Simoniæ ſignum eſt, ſi Aulicus pro ſeruitio, alioquin pretio extimabili nihil accipiat, ſi tamen reciperet, (vt vocant partem quotidie ceſſante pacto tacito, vel expreſſo, & intentione obtinendi beneficium mediante obſequio, non eſſet ſimonia, etiamſi iſte ſperaret ſe remunerandum ob gratitudinem, quia iſta eſt obligatio antidoralis, ideſt reddendi doni.

Imponere nouũ onus celebrandi, vel recitãdi. Hinc conferre Iuſpatronatus cum onere celebrandi tot miſſas, vel recitandi roſarium, quod onus non erat antea beneficio impoſitum, eſt ſimonia, quia ſpiritualia danda ſunt ſine modo, & obligatione perſonali, *Gloſ. in dict. cap. tua nos de ſimon. Abb. in cap. ſignificatum, de præbendis. Victoria, Nauar. Suar. Filliuccius tract.* 45. *cap.* 5. *num.* 29. Niſi tale onus prius impoſitum fuiſſet, vel a fundatione, vel in vacatione beneficij, quod fieri poteſt à Papa in tota Eccleſia, & ab Epiſcopo in ſua diœceſi. Dare autem fundum, vel cenſum, vt fiat Eccleſia, vt tot miſſæ celebrentur, ſecus ij redditus dentur pauperibus, non eſt ſimonia, quia non emitur ſpirituale per temporale, ſed datur temporale tanquam ſtipendium, *cap. olim, de reſtitut. ſpol. capitulo verum, de*

co

condit. appoſ. capitulo vltimo, de teſtament. capitulo ex parte 3. de rerum ſignif.

Reſpondeo octauo, confidentia beneficialis ſub grauiſſimis pœnis vetita reperitur. Eſt confidentia in genere certa ſpes de re aliqua, quod ita fuit, eſt, vel erit. *Nau. cap.* 23. *num.* 109. vnde Cicero 4. *Tuſculan.* ait, *fidentia eſt firma animi confiſio*. eſt licita, cum quis ordinatè confidit, ideſt in meritis. *Pariſius de confidentijs quæſt.* 1. *num.* 19. eſt illicita, cum quis inordinatè confidit, & hæc non ſemper eſt ſimoniaca, vt cum confidit ſine meritis, non tamen ex pacto. Simoniaca eſt, cum quis confidit, quod Collator conferet beneficium mediante pacto, precio, conuentione, modo, vel conditione tacita, vel expreſſa. *Nau ſupra* vel quod alter acceptans beneficium, ſibi poſtea, vel alteri conferat. *Maſcard. de probat. colum.* 1306. *num.* 2. Hinc patet confidentiam eſſe certam ſimoniæ ſpeciem, ideſt conuentionalem, ideo omnis confidentiarius eſt ſimoniacus, non è contra. Item non eſſe prohibitam Iure diuino, ſed poſitiuo, quia eſt inter ſpiritualia. *Paris ſupra quæſt.* 3. *num.* 1. *Nau. ſupra* hinc ante Pium V. de quo mox non erat prohibita, *Paris ſupra quæſt.* 5. *num.* 31. Equidem *Pius IV. anno* 1568. *& V. anno* 1569. vetuerunt dari beneficia cum confidentia accipiendi reſignationem, penſionem, fructus, ſiuè fiat cum pacto, ſiuè ex alia cauſa, & occaſione, ſiuè confidat vt amico, ſiuè vt conſanguineo, ſiuè vt familiari. idque ſub pœna vacationis a die impetrati beneficij cuiuſcunque modi, & tituli, & ſub pœna reſtitutionis fructuum, & ſi ſint Cardinales, vel Epiſcopi peccant mortaliter contra præceptum obedientiæ, & ſunt ipſo facto interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, alij ipſo facto excommunicati reſeruata Papæ abſolutione. Hæc Pius IV. Pius autem V. aduocat ad ſedem Apoſtolicam cauſas confidentiales, quod in alia bulla poſtmodum reliquit Epiſcopis quo ad inquiſitionem, non quo ad ſententiam, & ponit ſequentes caſus.

Confidentia beneficialis.

Quomodo vetita, & punita.

Primum, ſi recipitur beneficium dimiſſum etiam cum ſola intentione dimittentis, vt deinde detur dimittenti penſio, vel pars fructuum, aut ipſum beneficium.

Caſus cōfidentiales,

Secundum, ſi collator beneficij intendat in collatione illius habere penſionem, fructus, vel beneficium ſibi, vel alteri.

Tertium, idem ſancit de Patrono, Præſentatore, Electore.

Quartum, ſi Clericus Cameræ, Cardinalis, vel alius exem-

ptus retroceſſerit acceptum beneficium per reſignationem, vel ceſſionem in eumdem reſignantem, in ſpatio duorum, vel trium menſium cum penſione, vel parte fructuum, acceſſu, regreſſu, ingreſſu.

Quintum, diſpenſatus ab irregularitate, vel abſolutus a crimine, ſi recipit idem beneficium, quod ob cauſas prædictas dimiſerat. Has autem confidentias vult intelligi, etiamſi crimen cõfidentiæ ab vna tantũ parte ſit commiſsũ, eoſque excommunicat, & inhabilitat in perpetuũ ad omnia officia, beneficia, adminiſtrationes. Iſtæ autem confidentiæ veritæ ſunt etiam in foro animæ ſub peccato mortali, non tamen obligant ad pœnas, niſi ſint aliquo ſigno externo manifeſtatæ, quia per dicta in cap. de pœnis, peccatis mentalibus pœnæ non imponuntur, & ad pœnas ſufficit datum eſſe beneficium, & acceptos fructus, licet intentio foris publicata non ſit, ſed retineatur in ſola mente dimittentis, vt inquit citatus Pontifex.

Confidentia pactionalis Confidentia pactionalis, ideſt ex vna tantum parte conſumata, quia ſcilicet ſit traditum beneficium, & non retroceſſi fructus inducit omnes ſuperiores pœnas, vnde maior eſt ſimonia pactionali, ſeu conuentionali, quia hæc non infert pœnas, vt illa, *Nau. dict. cap 23. num. 110 & conſil. 40. & 41.* Item maior ſimonia reali, quia hæc non priuat beneficijs antea obtentis. Item fructus confidentiæ debentur Cameræ, ſimoniæ Eccleſiæ. Verum tamen eſt, quod confidentia neutra ex parte conſumata, nõ infligit pœnas, neque ſi quis anticipatè ſoluat fructus ante receptionem beneficij, quia damnatur illa, qua datur beneficium, & poſtea recipitur fructus, & pœnæ non ſunt ampliandæ, & multo minus pœnas inurit confidentia mentalis, ſi beneficium non accipiatur ſicuti non incurritur, ſi quis reſignet beneficium cum animo reſeruandi ſibi penſionem, quia hoc non facit contemplatione alterius, vt dicit Pius V. ſed ſui. Vel iuuandi parentes, quia hoc non facit intuitu familiaritatis, ſed pietatis, & miſericordiæ. Has pœnas non incurrunt Mediatores, Collatores, Præſentantes, Patroni, ſed tantum recipientes, & retinentes beneficium, vel ex beneficio penſionem recipientes, aut ingreſſum, acceſſum, regreſſum. Tandem confidentia in penſionibus, & alijs Iuribus puta acceſſus, regreſſus, ingreſſus, Iuriſpatronatus, licet ſit mala, non eſt tamen comprehenſa in citatis bullis.

Reſpondeo nono, Pœnæ in ſimoniacos ſunt ſequentes.

Primo, ſimoniaci reales, ideſt quod non ſint mentales, vel con-

cõuentionales in ordine, beneficio, & ingreſſu religionis ſiuè pu- blici ſiuè occulti sút ipſo facto excõmunicati, & abſolutio Papæ reſeruatur. *Paul. 2. cum deteſtabile extrauag. 1. de ſimon: c. tua nos cap. ſicut de ſimon. cap. erubeſcant d. 32. cap. ſi omnis 6. quæſt. 1. c. chriſtiana 32. quæſt. 5.* Excluditur ſimonia mentalis, quia de occultis non iudicat Eccleſia, vt patet ex citatis capitulis. Ex- cluditur conuentionalis, quia Iura puniunt dationes, & recep- tiones ſecutas ex conuentionibus. *Extrauag. 2. de ſimon.* in qua dicitur. *Qui ſimoniacè ordinati fuerint, qui quomodolibet dan- do, & recipiendo ſimoniam commiſerint.* Ita & *in cap. presbyteri cap. reperiantur, cap. ſi quis Epiſcopus 1 quæſt. 1. cap. ſaluator cap. ex multis 1. quæſt. 3.* Non enim incurritur legis pœna, niſi ſecu- to actu prohibito, & pœnæ ſunt reſtringendæ *cap. odia, de regul. iur. in ſexto,* & licet pura conuentionalis puniri poſſit ab Eccle- ſia, tamen contra ipſam non eſt ſancitum. Quod ampliandum eſt, vbi datum ſit pretium, ſed nondum beneficium, quia adhuc conuentionalis eſt, non realis.

Simoniaci reales ſunt ipſo facto excõmunicati.

Non mentales, nec conditionales.

Secundo, ſimoniacè ordinati, & ordinantes, & capitulum conferens beneficium, vel eligens, incurrunt ſuſpenſionem ab exercitio, & collatione Ordinum, ab adminiſtratione Eccleſia- ſtica, & omni actu iuriſdictionis capitularis, non ab officio, aut beneficio. *extrauag. 1. de ſimon. Sixtus V. in bulla contra male promotos,* quæ non eſt reducta ad terminos Iuris communis à Clemente VIII. quoad pœnas contra ſimoniacos.

Simoniaci in ordine, vt puniantur.

Tertio, ſimoniacè obtinentes beneficia, illis ſunt ipſo iure priuati, & inhabiles ad illa, & alia. *Pius V. ſupra* requirit tamen *Nau. conſ. 39. & 91 de ſimon.* Iudicis condemnationem, vel ſal- tem declarationem criminis *conſ. 92.* cuius oppoſitum tenent *Vgolin, Suar. Azor. Filiuc. ſupra cum praxi 5. pœnitentiariæ.* ſed ſententia Nauarri eſt tenenda.

Simoniaci ſunt ipſo iure priuati beneficijs, & inhabiles.

Quarto, ſimoniacus tenetur dimittere beneficium, & reſti- tuere fructus perceptos, & ſua culpa non perceptos, ſponte, & ante omnem ſententiam, & in conſcientia, deductis expenſis, & melioramentis cum diſtributionibus quotidianis, niſi impen- ſus labor illas mercatur. Quod eſt verum etiam in ſimonia occulta, & hoc debet facere non ſe prodendo, ſed ſub alio co- lore. Ratio eſt, quia illa poſſidet ſine titulo, & retinet contra iuſtitiam, atquè adeo eſt fur, & latro tam beneficii, quàm fru- ctuum, & cum hoc preceptum, *Non furtum facies,* ſit negatiuũ obligat ſemper, & ad ſemper, & hoc currit, non ſolum vbi adſit

Tenẽtur dimittere beneficia.

ſcien-

ſcientia ſimoniæ realis, ſed vbi accedat tractu temporis, ideſt ſi reperiatur habere beneficium, neſciat autem acquiſitum fuiſſe ſimoniacè ab altero taliter procurante, immo in ſua conſcientia abhorreat tale ſcelus, ſi poſtea ſciat interceſſiſſe pretium datum ab amico, conſanguineo &c. tenetur dimittere illud, quia acquiſitio fuit nulla à principio, & tractu temporis non conualuit, & ceſſante bona fide efficitur malæ fidei poſſeſſor, *Nauarr. conſ.95. de ſimon.num.3. Suar.ſup.nu.35.*

Actus facti à ſimoniaco quando ſũt validi.

Quinto, Actus facti per ſimoniam ſi ſacri ſint, & non iterabiles, vel irritati per legem ſunt validi, quia ſimonia illas non irritat, ſicut nec faciunt alia peccata, vt Collatio ordinum, ſacramentorum miniſtratio, Euchariſtiæ conſecratio, religionis profeſſio, calicis conſecratio, eiuſdem, & reliquiarum emptio, Penſionis etiam clericalis, Iuriſpatronatus, officij eccleſiaſtici mere temporalis, vt Procuratoris, Æconomi, Aduocati, Defenſoris, Nundinatio, ita etiam auditoratus, & clericatus cameræ, Inquiſitoris. Nulla enim hic ſimonia, quia beneficia non ſunt, ſi tamen ſunt iterabiles, vt Collatio, præſentatio, inſtitutio beneficij ſunt ipſo iure nulli, ſi realis ſimonia interceſſerit. *extrauag. de ſimon. bulla Pij V. cap. Matthaeus cap. vltimo de ſimon.*

Electio ſimoniaca, eſt nulla.

Sexto, Omnis electio ſimoniaca, præcipuè Papæ, eſt nulla, *Iul. 2. cum tam diuino* etiamſi *in c. vbi periculum, de elect. in 6.* contra electionem Papæ canonicè factam, nulla admittatur exceptio, quod videtur confirmatum per bullam 85. *Pij IV.*

Simoniacus nõ tenetur ante ſententiá reſignare beneficia antea obtẽta.

Septimo, Simoniacus non tenetur ante ſententiam reſignare beneficia obtenta ante ſimoniam, quia lex, quæ priuat poſſeſſione bonorum ritè acquiſitorum, non ſolet cum tanto rigore ferri, & nulla talis lex reperitur, excepta ſimonia confidentiali, & commiſſa ab examinatoribus ſynodalibus, qui priuantur beneficiis ante obtentis. *Trid.ſeſſ.24.cap 18. Suar.ſup.cap.58.n.4.* Ante latam verò ſententiam poteſt ſimoniacus in conſcientia retinere beneficia obtenta ante ſimoniam, ac fructus. *Vgolin. de ſimon.tabul.4.cap.6.§.6. Henriquez cap.37.num.5. Auila par. 3.diſp.5.in fine:* Layman.*lib.4.tit.10.cap.vlt.num.*74. Valent. tem actiones legitimè factæ ante ſimoniam, vt electio, præſentatio, &c. ſi enim Epiſcopus in inſtitutione aliquid reciperet, non vitiaretur bona præſentatio.

Reſpondeo decimo, Vendens rem ſacram contra iuſtitiam tenetur de iure naturæ reſtituere pretium, quia vendit inuendibile,

Digitized by Google

dibile, & non ſuum, & conſequenter ex principijs reſtitutionis non facit rem ſuam, retinet alienum, & iniuſtè acquiſitum. ſic etiam qui accipit pecuniam ob ceſſationem à vexatione, quia illa datur inuoluntariè. Reſtituendum quidem eſſe danti quia iniuſtè ablatum reſtituendum eſt domino, non pauperibus, & ante omnem ſententiam. *S. Thom. diſt. quaeſt.* 100. *ar.* 6. *Syluest. ver. ſimon. quaeſt.* 20. *Nau. in manual. cap.* 17. *num.* 32. Suar. *c.* 60. *num.* 3. adeſtque *cap. de hoc de ſimon.* in quo dicitur *Non poſſe retineri ſic acceptum ſine graui ſalutis periculo, ſed reſtitutio eſt facienda Eccleſia, cui facta eſt iniuria, ex dicto cap. ad hoc.* Alij dicunt poſſe dari pauperibus illius Eccleſiæ. Poteſt fieri compoſitio cum S. Pœnitentiaria, vel Dataria, vel dari Prælato, qui illud in pios vſus diſtribuat, & hoc quidem pro venditione beneficij, vel præſentatione &c. Acceptum autem pro ingreſſu religionis, & collatione ordinum niſi ſit contra iuſtitiam, non eſt reſtituendum ante ſententiam, quia id nullo iure cauetur. *Si* arguas *in cap. vltimo, de ſimon.* dicitur non teneri ob ſimoniam mentalem, ergo tenebitur de omni reali. Reſpondeo concedendo de aliqua, non de omni, quia pœnæ ſunt reſtringendæ. Si inſtes *ex capit. audiuimus, eod.* ibi enim præcipitur, vt Epiſcopi vendentes ſacra duplicatè reſtituant. Reſpondeo, ſed non ante ſententiam.

Vendens rē ſacram tenetur reſtitue pretium, & cui.

Acceptū pro collatione ordinum, & ingreſſu religionis quando, & cui reſtituendū.

Reſpondeo vndecimo, Diſpenſare in ſimonia quoad culpam ſi ſit iure diuino, & naturali vetita, ſolus Deus poteſt, ſolus enim poteſt facere, vt vendi poſſint inuendibilia, & tollere legem. In ſimonia de iure poſitiuo poteſt Papa, & quidem quoad pœnas, & in exercitio ordinis ſimoniacè accepti, *extrauag.* 2. *& capit. penult. de ſimon.* ſicut etiam acceptorum ante hanc culpam, circa quos ſimoniacus remanet ſuſpenſus per bullam *Sixti V. contra malè promotos,* quæ vt dictum eſt, reuocata non fuit a *Clemente VIII.* quoad ſimoniacos, idquè in pœnam ſceleris. de iure namque communi, vt habetur in *c. penultimo cit. de ſimon.* ſuſpenſio erat reſeruata ad triennium tantum, nunc in perpetuum, ex prędictis *extrauaganti, & bulla.*

Quis poſſit in ſimonia diſpenſare.

Diſpenſare cum conuentu regulari ſuper ſimonia contracta pro acceptatione ad Religionem, ſolus Papa poteſt. cum ſimoniaco autem ingreſſo, & ſuper expulſione ab illo conuentu, ſi ſit poſt ſententiam ſolus item Papa poteſt, non autem ante ſententiam, de quo vide diſputata à nobis *in commentarijs ad ſtatuta cap.* 2. *ſtatut.* 14. *quaeſt.* 5. vbi de hac materia tractauimus. ſimiliter

ad

Digitized by Google

ad Papam reſeruatur diſpenſatio ſuper interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ lato in Epiſcopos male ordinantes, vt ſupra, Vel recipientes beneficia in confidentia. Pariter in collatione, & obtentione beneficij, inhabilitate ad illud, & alia ob ſimoniam ad ſolum Papam ſpectat diſpenſatio. Ex. *Pio V. ſupra declarationem Congreg. Concilii praxi Pœnitentiaria apud Suar. & Filliuc. tract. 45. cap. 13. num. 38.*

Si dicas. Epiſcopus diſpenſat ſuper irregularitatibus occultis ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 3.* Reſpondeo, at hæc eſt ſpecialiter reſeruata per *Sixtum V.*

Si petas. Quid ſi Papa ſciens ſimoniacum, conferat illi beneficium? Reſpondeo, in eo caſu cenſetur cum illo diſpenſare, & ſi cum Papa ſimoniam committeret, tunc pœnas non incurreret, & ſi eſſet contra ius diuinum peccaret ſolum, & nulla eſſet collatio, quia Papa non poteſt validare quod eſt contra ius diuinum, & naturale.

Si tandem quæras, an poſſit induci conſuetudo circa ſimoniã.

Simonia conſuetudine non conualeſcit.

Reſpondeo, poſſet circa illam, quæ eſſet de iure poſitiuo, non de iure diuino, & naturæ. Atquè hæc carptim circa ſimoniæ eſſentiam, diuiſiones, qualitates, nunc ad alia.

Quæſtio III. Quid decreuerit Ordo pro eliminanda peſte Simoniæ.

Subornatores in Religione quomodo puniantur.

Reſpondeo per ſequens ſtatutum *cap. 7. §. 5. num. 39. ſubornatores declaramus, qui donis, & promiſſis, comminationibus, aut obſecrationibus importunis, laudibus, aut vituperationibus falſis aliquem inducere conantur, vt ſibi vel alteri ſuffragium in electionibus ferat, aut non ferat. Quiuè colligationes, aut inductiones fecerint. Qui in electionibus, vel ante per ſex menſes pro ſe, vel pro alio, per ſe vel per alios ſubornauerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, Miniſtro, aut Commiſſario Generali reſeruatam, qui ſi in eadẽ damnatione fuerint, a ſolo ſummo Pontifice abſolui poſſint. Inſuper ſubornatores actibus legitimis ipſo facto priuamus.* Sacris Canonibus, & Apoſtolicis conſtitutionibus conforme ſtatutum. Canones ſunt omnes illi, qui vetant ſimoniam in beneficiis, & officiis, Conſtitutiones ſunt Pii V. *Paſtoralis* vna, altera Gregor. XIII. *Conſueuit Clement. VIII. de refor. regular.* §. 25. vt omnes officiorum ſubornatores impetit, quod idem eſt, ac ſimoniacos. Nam ſubornatores ſunt, qui vel teſtem, vel delatorem ſubmittunt, atque precibus, donis, & muneribus corrumpunt, vt falſum dicant. *l. alii propter, ff. de*

Subornatores qui ſint.

de actuſat.l.1.& l.Diuus ff. de iure patr.l.1.§.incidit ff. ad Turpill. clem.de teſtib.in fine.& nos ſupra cap.11.q.2.Nau.lib.5.conſ.21. ait, *ſubornare eſt clam ornare, & inſtruere*, & ſubornatio eſt ſuaſio, boni vel mali ad bonum, vel malũ finẽ, & citat Cardin.in *clem.2.de teſtib.not.2.* & cum agatur de electione ad ſpiritualem iuriſdictionem, mediantibus donis, promiſſis, obſecrationibus, vituperationibus &c. nulli dubium eſt, quod ſit diſpoſitio contra formales Simoniacos ex ſupra diſputatis de natura Simoniæ cum adæquata pretii ratione ſcilicet à lingua, à manu, ab obſequio. Vnde *Bart.l.1.ff.ad l.Iuliam, de ambitu* ait, *Simoniam apud Canoniſtas idem eſſe, ac ambitum apud legiſtas.* Et cum de donis, & promiſſis non ſit difficultas, declarandæ ſunt aliæ particulæ ſtatuti; Ideo ſit.

Quæſtio IV. Quid ſint Obſecrationes importunæ, & ſi in vim ſtatuti prohibeantur, ſi liberè ſine importunitate ingerantur.

Reſpondeo, Obſecrationes ſunt preces, ſupplicationeſque, quas Sacerdos offerre ſolet in publicis precationibus ad opem à Deo impetrandam. Vnde cõmuniter ſacræ ſcripturæ Interpretes illas accipiunt pro ſanctioribus precibus, quæ in ſacrificio offerri ſolent. *1.ad Timoth.2.obſecro igitur, primum omnium fieri.obſecrationes, orationes poſtulationes &c.ad Eph.6. per omnem orationem, & obſecrationem*, vbi apparet non eſſe idem obſecrare, orare, & poſtulare, vt aliqui Iuris canonici Interpretes dixerunt, ſed obſecratio connotat rem ſacram, per quam petitur, vt in hunc poſteriorem Pauli Lotuni dixit Cyrarius. *obſecrationem* (inquit) *quæ eſt cum expreſſione rei ſacræ, per quam petitio ſit exaudibilis, vt cum dicitur. Per paſſionem tuam libera nos*; quę eſt *gloſſa* mens, in priorem Apoſtoli ſententiam, ex *Auguſtin. epiſt. 59.q.5.* & alibi, & ſic docet *Turnebus lib.22.c.35.* & licet in ſtatuto ſumantur obſecrationes pro precibus, & inſtantiis, quæ fiunt apud vocales: attamen denotant preces efficaciſſimas, veluti quas apud Deum fundimus, vt ſint ferè ſpecies quædam cultus, & latriæ. Quibus ſi addamus verbum Importunis vehementiam poſtulationis intelligemus. Importunum enim eſt, quod loci, temporis, & perſonarum rationem non ſeruat; opponitur ſiquidem opportuno, quod omnia iſta importat. *Oltradus in tit. de tempor.vſur.initio. Io.Andr.c.cum ex eo, de elect. Arcbid.c.ſi quem de procur.in 6.Gæddæus ad l.233.init.de verb.ſignif.nu.1.* Significat igitur vehementem, & effrontem violentiam precum aptam ad extorquendum ſuffragium pro ſe, aut amico. Ex quo.

Obſecratio quid ſit.

Quid ſignificat Importunum.

Reſpondeo ſecundo licet principaliter citata Iura intendant exterminare malam ambitionem, ac indignam Officialiũ promotionem, includunt etiam ambitionem, & ſubornationem, quæ ad bonum finem ordinatæ ſint, puta vt eligatur dignus, vel pro tali exiſtimatus, eſt concluſio contra *Rod. tom. 2. q. 56. art. 1. Cordub. lib. 1. q. 35. & 36. initio. Soto de iuſtit. q. 6. ar. 6 part. 66. col. 1. lib. 1.* Nauar. *c. 27. n. 12. Portel. v. officia ordinis, à n 1. & v. ſubornatio n. 2. 3. 4. Suar. de legib. lib. 5. c. 9. à n. 2. apud Hieron. Roder. reſolut. 58. num 45. Paſqualig. deciſ. 255.* apud quem *Naldus in ſumma, verbo, religio, num. 42. Gardin. in clement. de teſtib.* tenentes, illam tantum ſuffragiorum procurationem prohiberi, quę ordinatur ad malum finem, & ambitioſa eſt, non autẽ quæ eſt iuſta, & reſpicit bonum religionis; conſtitutiones enim, & Iura ſuam mentem declarant in proemio, vt ſcilicet non eligantur perſonæ indignę.

Subornatæ ad bonum finẽ in electione eſt malum.

Verum ex hoc eodem fundamento probo concluſionẽ, quia in Conſtitutionibus Apoſtolicis prohibetur ambitus, & ſubornatio, quæcunque illa ſit, non diſtinguendo de dignitate, vel indignitate eligendi, ergo ſimpliciter, & abſolutè intelligendæ ſunt: Antecedens probatur primo ex decreto reformationis regularium, *Clement. VIII. cit.* ait enim, *vt omnis officiorum ambitus occaſio præcludatur, caueant omnes a directa, vel indirecta vocum, ſeu ſuffragiorum procuratione &c.* vbi nec verbum quidem dicitur de perſonis &c. *Pius Quintus in Bulla ad extirpandos*, lata pro Fratribus Minoribus Conuentualibus, quam citat *Rodrig. loco ſuperius adducto*. Nec verbum quidem in in proemio, vel diſpoſitio reperitur de mala, vel bona electione, ſed in proemio dicitur. *Ad frangendam peſſimam corruptelam, quæ de adminiſtrationibus, & officijs huius Ordinis per gratiam, & ſordes conſequendis, perperam inoleuit; & infra* mediũ. *Cæterum præcipimus, atquè interdicimus omnibus, & ſingulis, ne pro magiſtratibus, & officiis prædictis ambitus fiant vlli aut pecuniæ etiam pro confirmationibus, ſigillo, vel ſcriptura, aut quacunque alia re, vel cauſa ſoluantur, aliauè pactiones, ſiuè promiſsiones intercedant &c. ſub priuatione, inhabilitate, infamia, furto &c.* Et ſic nulla mentio fit de perſonis eligendis, ſed de ſola ſubornatione. Hanc adduxi, quia allegata fuerat, licet obſeruantes non tangat, niſi ob paritatem rationis, & culpæ; *Gregorius XIII. in Bulla Conſueuit Romanus Pontifex*, in qua declarat alteram *Pij V.* latam de modo, in electionibus.

Ambitus ſub quibus pęnis Franciſcanis Cõuentualibus interdictus.

nibus Prælatorum Ordinis ſeruando, & de ablegando ambitu ex ordine Fratrum Minorum procurato præcipuè per ſæculariũ fauores, ſiſtens in mero ambitu non loquitur de dignitate, aut indignitate perſonarum; itaquè ex proemio, & narratiua, ac diſpoſitione Apoſtolicarum Conſtitutionum deducitur, prohiberi ſubornationes omnes, ſiuè in bonum, ſiue in malum finem ordinatas: quare firma remanet ſtatuti diſpoſitio, puniendos eſſe illos, qui alias ſubornant in electionibus.

Probatur deinde concluſio ratione, quia licet à crimine ambitionis videatur alienus, qui ſe virtutum merito dignum honoribus eſſe cognoſcit. argumento à contrario. c. *miramur, diſt.* 61. *& l. Barbarius ff. de offic. Pretoris l. eos ff. de decurionib.* quia ſine peccato honorem ſibi concedi poſtulat, ſi eſt dignus. *c. in ſcripturis* 8. *q.* 1. *Io. Andr. in clem. de magiſt. c.* 1. iuxta quod etiã *Caſſiodorus libr. nono. Nauar. epiſt.* 8. vt refert *Lucas de Penna ad lib.* 12. *Codicis l. prima fine,* Priſcorum. inquit, *dogmatibus eruditi opinionis gratia delectentur augeri: nam quanto ſe vnuſquiſquè melioribus agnoſcit actibus ſtuduiſſe, tanto amplius grandiora præſumit appetere. Et Auguſtinus in ſermone de die ſuæ conſecrationis* dixit: *laudari à malè viuentibus nolo, & deteſtor. laudari autem à benè viuentibus, ſi dicam nolo, mentior; ſi dicam volo, timeo, ne ſim humanitatis appetitor, quam ſoliditatis, quid ergo dicam? nec plenè nolo, nec volo. Nec plenè nolo in laude humana periclitari, nec planè volo, ne ingrati ſint, quibus prædico.* Et quod magis vrget, Apoſtolus ambitionem approbat; dũ 1. *ad Tim.* 3. *ait Qui Epiſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat. Equidem ambitionem in voluntate conſiſtere, ambitum vero in actu externo,* docet *Io. Caluinus in lexico, verbo ambitus, ex Feſto lib. primo. & Varron. lib. quarto de latin.* Et licet laborem, non honorem deſiderandum putet *S. Hieronymus ad Oceanum*: tamen vrgente neceſſitate charitatis, acceptandum eſſe Epiſcopatum docet; & doctrina communis ſit apud S. *Anton. par.* 2. *tit.* 3. *cap.* 5. *&* S. *Thom.* 2 2. *quæſt.* 131. *art. primo & ſecundo vbi & Caiet. Nau. de finib. humanor. actuum numero* 56. *&* 59. *Viguer, de inſtit. Theol. cap.* 6. §. 4. *Lett. libr. tertio cap. ſecundo dub.* 3. *Tolet. libro quinto, cap.* 3. *de Epiſc. Layman. libro* 3. *ſect.* 3. *num.* 11. *Peirin. de Prælato quæſt.* 2. *cap.* 3. §. 19. *numero* 186. apud quem alii. Quod Ambitio ex ſuo genere non ſit veniale, nec mortale, ſed vtrumque euadit ex obiecto, ex modo, ex medijs. Mortale eſt

Argumẽtum à contrario ſenſu eſt efficax.

Merita honorãda.

Honoris deſideriũ

cum ſine meritis currit; quia cum honor ſit reuerentia virtuti debita, ex *Ariſt. 4. Ethic. cap. 3.* contra naturam immerenti tribuitur. Vel cum honor procuratur merenti per media inordinata, vt ſunt bona, pecunia, obſequia, & preces, affectata vehementia, exorbitantia, vel illa, quæ per leges ciuiles, canonicas, municipales prohibentur, vel quando merita (præcipuè propria) non ſunt ita clara, vt affectus decipere poſſit. Hinc dixit *Bernard in epiſt. eſt ſobria quadam, & quodammodo occulta ambitio moliens, ſaltem cautè, ſi non caſtè, ſi valet proficere clam ſua negotia curat: ſin verò manet in ſe, & pudoris vmbram non deſerit.* Et quia Ambitio eſt vicina virtuti, quia tam bonus, quam malus æquè ſibi honorem optant, & ideo eſt difficile, & periculoſum inter Ambitionem bonam, & malam diſcernere, & cum in noſtris affectibus æqui Iudices, vt plurimum eſſe non poſſimus, periculoſum eſt ſe ambitioni committere, & quia dum peccandi periculo exponimur, peccamus; hinc deducitur, Ambitionem honorum, officiorum, & munerũ Religionis eſſe peccatum graue, & ſine dubio eſſe peccatum mortale, ſi ambitus fiat contra tenorem ſtatuti, quod cómentamus; & cum tàm in iure communi *in cap. per noſtras de elect.* & ibi *Directorium*, quod citat, & ſequitur *Nau. lib. 1. Conſil. 6. de elect. num. 3.* quam etiam per ſtatuta *ordinis capit.* ..... vetitum ſit. aliquem eligere ſe ipſum, non video quomodo poſſit procurare, vt eligatur. Quia licet, inquam, in aliquo particulari caſu hoc verum ſit; tamen cum in vniuerſum non verificetur, imo in vniuerſum fallat, & per accidens eſt, quod vnus de millibus ſit dignè ambitioſus, ſequitur Legem, quæ fertur pro ijs actibus, qui vel ſemper, vel vt in plurimum accidunt, ſatis rationabiliter ſub culpa, & ſub pœna vetuere ambitionem. Ambitio ſiquidem in malam partem vniuerſaliter accipitur, & venit ab Ambitu, ideſt circuitu, quem Candidati officiorum adhibebant, rogando, & ſupplicando Patres, vel Iudices, vt ſibi officium, vel fauorabilem ſententiam conferrent, & captabant populi ſuffragia, *Vt Varro, & Feſtus, ac* Rauard, *lib. 5 Var. c 6.* affirmant. & adeo in malam partem accipitur, vt nondũ per leges canonicas, apud quos Ambitio rerum ſacrarum uocatur ſimonia in ſenſu, de quo loquimur, ſed etiam per leges ciuiles apud ipſos Ethnicos, qui ſolo Iuris naturalis lumine ducebãtur; ãbitus crimẽ ſit adfectati honoris, & extãt tituli apud *ff. et C. de Ambitu* cũ legibus latis à *Iulio Caſare. & Caio Calphur. Piſa-*

ne,

ne, imo antiquiores ante Auguſti tempora, vt colligitur *ex Cicerone pro Murena. & Plutarcho in vita Catonis*, & quidem per *l. Iuliam Ambitus relicta* pœna corporali, quo puniebantur ambitioſi de ambitu officiorum, antequam officia, & magiſtratus ad principis curam, & non ad populi ſuffragia prouidebātur, ſeruata eſt pœna centum aureorum in ijs, vbi adhuc magiſtratus, & ſacerdotia per Senatus Conſultum petebantur. *& libr. 9. Cod. tit. 26.* deportatione puniuntur *l. ſi quis 38. fin. ff. de pœnis* ac pœna pecuniaria, qui defunctum magiſtratum repetere cōuictus fuerit. Permittebant etiam illis temporibus aliqualem ambitum, mediante blanda aliqua ratione petitionum, vt docet *Alex. ab Alex.* & legitur apud *Ciceronem lib. ad M. Fratrem de petitione conſulatus* ſed omnino aduerſati ſunt eos, qui per pecuniam, & malas artes magiſtratus inuaderent, vnde definitio ambitus eſt *Suffragiorum, data pecunia, corruptio*. Vnde *S. Hieron. ad Oceanum* declarans citata verba Pauli ait. *Locus ſuperior, ſine quo populus regi non poteſt, & ſi teneatur, & adminiſtretur, vt decet, indecenter appetitur. Ideo in ocio cogitanda eſt vtilitas proximi, in actione requirenda eſt contemplatio Dei, ociū ſanctum quærit charitas veritatis, negocium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis, quam ſarcinam ſi nullus imponit vacandum eſt veritati, ſi imponitur, ſuſcipienda eſt propter neceſſitatem charitatis*. Et Gregor. relatus *1. q. 6. c. ſicut is, qui* ait *Sicut is, qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admouendus, ſic qui vltro ambit, vel importunè ſe ingerit, eſt procul dubio repellendus*; & loquitur de ambitu per importunitatem, & pretiū procurato. *S.* item Leo Pontifex ad Aphricanos Epiſcopos relatus *c. miramur d. 61.* ſcribit. *Principatus autem, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, etiam ſi moribus, atque actibus non offendit, ipſius tamen initiis ſui eſt perniciosus exemplo, & difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ mala ſunt inchoata principio*: Et licet agat de ambitu per ſordes corrupto, tangit tamen rationem formalem ambitionis. Bonifac. VIII. in *capit. quorundam. de elect. in 6.* vocat ambitionis vitium *peſtem, quæ oculos mentis excæcat. S.* Ambroſ. *lib. 3. in Lucam* eam vocat *Ærugínem mentis, quæ animum, mentemq. perturbat. Bernard. de conſiderat. lib. 3.* illam appellat *Crucem ambientium, quæ omnes torquet: & in ſermone quodam quadrageſimali* vocat illam *ſubtile malum, virus, peſtem occultam, doli artificem, matrem hypocriſis, linoris parentem, vitiorum originem, tineam ſanctitatis,*

Digitized by Google

tis, excæcatricem cordium, creantem ex remediis morbum, & ex medicina languorem generantem. Petrus Chriſolog. in ſermone nominat Ambitionem *Simiam charitatis; charitas enim patiens eſt pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis; charitas benigna eſt pauperibus, ambitio diuitibus; charitas omnia ſuffert pro charitate, ambitio pro vanitate. Et his relictis.*

Reſpondeo tertio, qui humaniter, & blandè modo quodam ciuili ſine importunitate, & ſordidis inſtantijs ſibi, vel alteri in electione ſuffragia procuraret, non incideret in pœnas ſtatuti; patet ex tenore verborum, & ex exceptione firmante regulam in contrarium; ſi enim punit procurantem laudibus, & precibus importunis, ergo qui iſta non agit, ſicuti in ſtatutum non peccat, ita in pœnas non incidit. Faciunt omnia, quæ ſuperius ſunt adducta hanc culpam excuſantia.

Quæſtio V. Quæ ſint laudes, & vituperationes falſæ in ordine ad extorquenda ſuffragia, & quid ſi ageretur ad hunc effectũ per veras vituperationes.

Munus à lingua. Reſpondeo I. laudes, & vituperationes ſunt munus à lingua, dum tanquam pretium inſeruiunt ad obtinendas, vel impediendas dignitates, & officia, de quo ſupra *q.2. reſp.7* & de laudibus, ſi veræ ſint, & pro digno adhibentur, nulla eſt ſimonia, vel ſubornationis ſuſpicio: Si autem importunę, aut falſę ſint, & adhibentur ad corrumpendum animum, vt captus cadat in manus ambientium, ſimoniam, & ſubornationem inducunt, de quo *Syluest. verſ. ſimonia q.1.* vbi diſtinguit de laudibus, & precibus

Adulator. fuſis pro ſe, vel alio. Digno, vel indigno, quod ad rẽ noſtram attinet, illæ laudes dicuntur inſtrumenta ambitionis, quæ falſæ fuerint, & adulatoriæ ſint, quia vbi exceditur in laudibus, adulationis vitium committitur & peccatur. S. *Th.* 2.2 *q.* 115. & vt ex illo, & Ariſt. notat *Sylu. verbo adulatio n.1.* quia adulator eſt, qui gratia lucri aliis placere intendit, & hoc peccatum committitur, dum laudamus ea, quæ non ſunt laudanda, vel quia ſunt malæ, vel quia ſunt bona incerta, & in ſpecie dũ laudamus aliquẽ de bonis, quæ non habet, vel augemus bona, quę habet, vel dũ dicimus malũ bonũ, & bonũ malũ. Et ſi adulatio ſit laudãdo peccata, vel cum intentione fraudolenta nocendi corporaliter, vel ſpiritualiter, aut præbendo occaſionem alteri peccandi, ſemper erit peccatum mortale, et ſi per talem adulationem aliquis beneficium conſequatur, eſt ſimoniacus, & illud reſignare tenetur, hæc omnia ex citato *Syl. d. ver. adulatio*, apud quẽ alii; laus igitur falſa,

falſa, de qua loquitur ſtatutum, erit adulatio ſupra declarata. In qua notandum inſuper eſt, quod potentior adulatio requireretur ad expugnandum animum magis fortem, & ſapientem, qua ad captiuandum hominem leuem, ſtultum & nebulonem. Et mēſurari debet vis adulationis ex effectu ſecuto, nimirum, quia intentum obtinuit ſubornator.

Vituperationes.

Vituperationes deinde ſunt iniurię, improperia ſigillationes verbis expreſſa. Dum aliquis de re, quæ vt mala concipitur, redarguitur, obijciēdo crimina, vel publica, vel occulta ob quæ inducitur quis ad faciendū, vel deferendū aliquid. Hūc ſenſū habent loci aliquot S. ſcripturæ. 2. cor. 6. *Vt non vituperetur miniſterium noſtrum.* & c. 8. *Ne quis nos vituperet in hac plenitudine qua miniſtratur à nobis* Pſal. 30. *Quoniam audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu.* & ſenſus eſt. vt exponunt doctores apud G*loſ. ordin.* Ne nobis dicatur aliquid cōtra id, quod profitemur. Ne arguamur ex ipſis noſtris operibus dū vnū prædicamus & aliud operamur. Itaq. *falſæ vituperationes* ſunt improperia nobis dicta contra noſtrā profeſſionē. Vt ſi incōtinētiæ, cōtumaciæ, proprietatis argueremur, cōtra vota. Vel ſacrilegii, hipocriſis, & id genus aliis cōtra ſacerdotiū, sāctitatē, religionem. Caſus eſſe poterit. *ſi tu non ergas mihi ſuffragium ad prouincialatū. publicabo te eſſe furē fornicariū, fedifragū* quorū formidine moueretur ille ad ſuffragandū, in os illud prauū incidat. Et tunc ſcimus in caſu ſtatuti, quia verè ille mouetur ob timorē iniuriarū. Huc recurrit doctrina inculcata à nobis in hoc capit. *q.* 1. *fine reſp.* 2. de volente aliquē iniuſtè infamare, ad impediendam conſecutionem beneficii, cui, ſi datur pecunia, vt taceat, nō eſt ſimonia. Nō eſt quidē ex parte redimētis vexatione, ſed eſt graue peccatū ex parte infamare volentis. Et ſi quis per falſas vituperationes beneficiū cōſequeretur, ſi vituperationū redēptio eſſet pretio extimabilis, cōmitteret ſimoniā. ſicuti committeret Epiſcopus, qui daret beneficiū ex illo præcisè, quia ſecus poſſet offendi in rebus, fama, perſona. omnia enim hæc ſunt pretio extimabilia, & nullus debet committere contra ius diuinū, & naturale, eoquod timet iacturā, etiā vitę Debemus ſiquidē amare Deū ſuper omnia, & non eſt cōparatio præceptorū naturaliū inter ſe, quæ admittunt exceſſū, & defectū, ſed rerum naturaliū, & poſitiuarū cū iure diuino. *Nā qualibet mala potius tolerare vir fortis debet, quā in peccatū conſentire.* etiā veniale. *S. Auguſt.* 1. *de ciuit. dei c.* 1. relatus in *c. Ita ne.* 32. *q.* 5. & ſuper Pſal. 5. relatus *c. ne quis.* 22. *q.* 2. quo loco ait. Nō licere mētiri,

Simonia eſt, dare offitium, ne infameris.

neq. pro tuēda vita. & replicat in libris de *Mendacio, & contra mend. ad Conſenſium.*

Ius poſitiuum quando non obligat.

Hoc dixerim ad differētiā ſimonię, quæ eſſet iuris merè poſitiui, quia in eo caſu præferenda eſſet vita, vel grauis fortunarum iactura, trāſgreſſioni poſitiui præcepti, quod regulariter cū tāto incōmodo nō obligat. & metus amiſſionis bonorum æquiparatur metui mortis. *Bald. in l. ſi ob turpē. ff. de condic. ob turpē. cau. c. 2. quod metus cauſa. l. propter litē. de excuſ. tutel.*

Amiſſio bonorum & vitæ, idem,

Si quæras, an metiēda ſit vituperatio iſta cū regula timoris, ita-ut ſicuti nō admittitur timor ad excuſāda peccata, niſi ſit cadens in cōſtātē virū, ita etiā nō cēſeātur vituperationes falſæ ad incurrendas pœnas ſtatuti, niſi eius ponderis fuerint, quæ moueant virum conſtantem.

Vituperationes quando timendæ.

Reſp. affirmatiuè. Quia intantū minę, & damna mouent volūtatē ad operādū, inquātū timētur. timētur autē, ſi apprehēdātur vt grauiter offenſiuæ. faciūt multa capitula tituli. *De his, quæ vi, metusue.* pręcipue *c. Abbas.* in quo declaratur nulla electio facta per metū. *c. ad aures.* facta ob terrorē *c. ad audiētiā.* excuſatur ab excōmunicatione, qui ob timorē cōmunicauerat cū excōmunicato. *c. ſacris canonib. c. cū dilectus filius.* declaratur, nō ſubueniri metū paſſo, niſi fuerit cadēs in cōſtātē virū Et exemplificat de metu mortis, & cruciatuū corporis, qui in cōſtantes viros cadit.

Metus quando excuſat.

Quando iuſtus.

Contra. metus iuſtus ex factis, non ex verbis naſcitur. *l. metū & ibi Bald. ff. quod metus cauſa.*

Minæ.

Reſp. Antecedēs eſt verū, quādo minæ exeāt ab homine, qui nō ſolet in actū deſcendere, ſecus, falſū eſt. Quinimo minæ metū incutiūt. *c. accedens. de conuer. coniugat. vbi Innoc, Bartol. & Angel. in l. ad inuidiā. C. quod metus cauſa.* Doctor. *in c. cauſam matrim. de offic. deleg. Bart. in l. famoſi § 1. ff. ad l. Iuliam maieſtatis. et in l. 4. ff. quod metus cauſa. l. minæ. eod. Gloſ. in c. dilect. eod Bald. et dd. in l. metū. C. eod.* Hinc maxima legalis, & canonica *Minæ nō affectata, et arma metū incutiūt.* id eſt, quotieſcumq. is, qui minatur dānū inferre poſsit, & ſolitus ſit. *Gloſ. in c. fuerlit. d. 7.* Ex qua cōmuni doctrina infero, illū tātū mereri pœnas ſtatuti, qui eſſet malalinguæ, & decoctæ cōſciētię, quiq; aptus eſſet exire de facto in vituperationes cōminatas: ſiue quia conſueuit peſſimè de proximo effutire: ſiue quia ex vita, & moribus exiſtimaretur aptus ad aliquē vituperādū. Quia metus nō cōcipitur, niſi ex re, quæ veriſimiliter ad hūc finē rēdit. *Bart. in d. l. metū. & l. rectè. C. quod metus.* & ſufficit incuſſus, etiā ſi nō ſequatur effectus. *Gloſ. & Bart. in l. habitatores. § fin. ff. quod metus, & c. ad audiētiā. eod.* Si enim

Et arma metum inferunt.

Metus vnde concipiatur.

ſola

ſola cõſuetudo infamãdi attẽdẽda eſſet, nõ deberemus cõcipere timorẽ ex primo actu cõminationi, cũ tamẽ conſuetudo ſine actibus nõ cõſurgat, ſufficit coniectura rationabilis, quod vituperator exibit in actũ. *Io. Andr. boni de appel. Bald. cõſ. 264. vol. 3.*

Falſo infamat qui verũ, ſed ſecretum delictum propalat

Reſpondeo ſecundo, Vituperationes falſæ, non tantum dicendæ ſunt, cum notoriam falſitatem important; ſed etiam ſi is verum diceret, ſecretum tamen, puta quia nouit vnum ex vocalibus adulterium commiſiſſe, quod tamen occultum eſſet. Ratio eſt, quia maior metus ex veritate, quam ex falſitate incutitur, cum plus infament vera, quam falſa crimina, recole dicta à nobis *in cap. de infamatoribus*. Quia iniuriam infert, qui alium in fama lædit, etiam ſi vera dicat, *Oldradus conſ. 55. Roman. conſ. 86. Io. de Anan. conſ. 44.* Crauet. *conſ. 168. n. 3. volum. 1. Bart. in leg. eum qui nocentem. ff. de iniur. Imola in l. turpia ff. de legat. Abb. in c. cum te de re iudicata, Io. Andr. in addit. ad Specul. de iniur. initio*. ea potiſſimum ratione, quia delictum occultum habetur in ordine ad notitiam aliorum, ac ſi non eſſet.

Subornatur etiam per veras vituperationes.

Reſpondeo tertio, etiam ſi ſtatutum dicat *Vituperationes falſas*. aſſero eum, qui per veras vituperationes extorqueret ſuffragium, eſſe ſubornatorem. Quia licet verum ſit, non debere procedi contra eum, actione iniuriarum, qui verum diceret, id tamen ſupra allegati DD. concedunt, quando illius reuelatio reipublicæ intereſſet. At in caſu noſtro non ſolum non intereſt reipublicæ, quod quis infametur, vt in electionem concurrat, quinimò maximum reipublicæ damnum creat, vtendo tali medio, cum mens religionis, & eccleſiæ ſit, quod electiones ſine ſubornatione fiant, & libertatis integritas conſeruetur.

Quæſtio VI. Qualis ſubornatio ſit, quæ comminationibus extorquetur.

Comminatio quãdo ſubornat.

Reſpondeo, abſoluta, & maxima, quando fiunt ab homine peſtilento vel a ſuperiore, qui non ſit ſolitus multa dicere, & pauca facere. *Bart. & Bal. in l. 4. ff. ex quibus cauſis mal. vel a perſona vero ſimiliter timenda. & ibi gloſ. & in l. metum ff. quod metus cauſa*, quia, vt idem *Bart. in l. 1. §. quæ onerandæ fin. ff. quarum rerum actio non datur* comminationes ſunt metus incuſſiones, quæ non raro faciant iuſtum metum. Declarat autem *Toletus lib. 7. cap. 8. num. 2.* quis ſit metus iuſtus cadens in virum conſtantem, dicens eſſe cum malum quod committit minus eſt malo, quod timet. quo caſu natura dictante, eligit minus malum, vt maius vitet. Vt metus propriæ mortis, aut filiorum, amiſſio bonorum, timor verberum, carceris, & ſimilia maius

Metus cadens in virum conſtantem.

malum

Digitized by Google

malum ſunt, quam vxorem ducere, addo, vel ſuffragari indigno, cum autem minus eſt malum quod timetur, malo, quod per timorem committitur, non dicitur cadens in conſtantem virum, nec contractus dirimit, nec a pœnis liberat, & citat *cap. cum locum. cap. veniens 1. de ſponſal. capitul. ſignificauit. de eo qui duxit vxorem, quam polluit.* quibus locis declaratur nullum matrimonium contractum per iuſtum timorem, & cadentem in conſtantem virum. quem *Vlpianus in l. 1. ff. de eo quod metus*, definit *Inſtantis vel futuri periculi cauſa, mentis trepidationem*. ad vani timoris differentiam, qui in virum inconſtantem, & meticuloſum cadit. quod docuit *S. Thom. in 4. d. 29. q. vnic. ar. 2. Sotus ibid. Syluest. v. metus quaeſt. 1. Couar. 4. decret. 2. par. cap. 4. §. 1. nu. 16. & par. 2. cap. 3. §. 4. num. 6.* Licet autem iuſtus metus declaretur per mortis timorem, bonorum amiſſionem, carceris diuturnitatem &c. multa tamen alia ſub his veniunt, vt timor reuerentialis, quo filius timet patrem offendere, vxor maritum, pupillus tutorem, ſubditus abbatem, clericus Epiſcopum, maxime ſi incutiatur cum aſperitate vultus, & verborum, cum aſſiduitate petentis, importunitate, reſoluta expreſſione obtinendi quod poſtulat, vt docet *Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 17. dub. 6. nu. 35.* vbi tredecim huiuſmodi timores enumerat. *Suar. 3. tom de relig. lib. 6. cap. 4 nu. 17. Azor tom. 1. lib. 12. cap. 5. quaeſt. 9. Rodrig. in ſum par. 2. cap. 8. num. 10. Nau. lib. 3. de regul. conſ. 89. num. 2.* & deducendo ad rem noſtram communem hanc doctrinam.

Timores vitiantes electiones.

Certum eſt primo, eſſe ſubornatorem, qui comminaretur verbera, & atroces iniurias, & de executione timeretur, cadit enim in conſtantem virum.

Secundo, Viſitator ſubornaret, & multo magis Prouincialis, & ſuper omnes Generalis, ſi rogaret ſuffragium, comminando expulſionem è prouincia, vel conuentu, aut impedimentum à conſecutione iuſti honoris, ſi ſuam offenſionem, animo conceptam oſtenderet, ſi toruis oculis, truciquè vultu comminaretur, maximè ſi tales perſonæ ad iram præcipites eſſent, iuſtitiæ leges non ſeruarent, de facto, & cum imperio procederent. *Angelus, & Salycetus in l. 1. C. ſi quis Imperat. maledixerit Bellamera decis. 626. Pariſ. conſ. 66. num. 10 volum. 4. Bald. in l. 2. in prin. C. ſi quacunque praeditus poteſtate verſ. 72.* ait, minas officialis inducere iuſtum metum. Ratio eſt, quia in Regularibus non attenditur filiorum occiſio, bonorum expilatio, & his ſimilia, ſed quies mentis, pax cellæ, ſalutis conſeruatio, gradus, per ordi-

ordinata media conſecutio, perſecutionum vitatio, non demereri iram, & indignationem Prælatorum, qui per fas, & nefas poſſunt ſubditos varijs tribulationibus exercere, eoſque inuiſos omnibus reddere. & magni ponderis eſt, ſuperiorem habere inimicum, & apud religioſos diuulgari, quod talis ſubditus non ſit in libro viuentium. Experientia docuit, quanti ponderis iſta ſint in Religioſo, qui ſibi viuere velit. Equidem eſſent iſta vberrima patientiæ leges, dum perſecutionem pro iuſtitia pateretur, attamen non omnes capiuntur dum ingenua, ac forti virtute armati reperiuntur. Itaque & ſubditos, & ſuperiores pœnis in ſubornatores latis dignos iudico, qui his artibus electiones arietarent, lege *Farin. 1. par. deciſ. Rot. deciſ. 779. num. 10.* vbi addit, Ad annullandam profeſſionem, ſufficere minas iuſtas cum reuerentia paternali, ac etiam metum reuerentialem, coniunctum cum timore incurrendæ grauis, & diuturnæ offenſionis paternæ, cum aſperitate vultus, verborumque. *Sanch. lib. 4. de matrim. diſput. 6. numer. 14. & 37. Laym. lib. 4. de ſtatu relig. cap. 5. numer. 6. Leſſius lib. 2. cap. 17 num. 35. Coninch. diſput. 28. de matrim nu. 35. Tannerus tom 4 diſp. 8. dub. 2. num. 31.* Et licet minus requiratur ad incutiendum timorem mulieri, attamen metus incuſſus per reuerentiam, & autteritatem ſuperioris, eiuſdem rationis eſt. Timor reuerentialis quādo vitiat profeſſionē.

Tertio, in has pœnas incidere etiam illos, quibus ſubornatores vterentur, tanquam mediatoribus, ex regula canonica, *qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur*, & eſt caſus expreſsè deciſus in ſtatuto relato quæſt. 3. huius capituli.

Quæſtio VII. Dicente ſtatuto, *Inducere conantur, vt ſibi, vel alteri ſuffragium ferat:* & ſupra, de violentia precum, comminationum, & vituperationum actum ſit, an etiam in has pœnas incideret, qui rogaret vocalem, vt ſibi, aut alteri ſuffragium ferret, & ille libere conſentiret.

Reſpondeo, Inducere aliquem, vt eligat, vel non eligat dignum, aut indignum, per rationes, & ſuaſiones licitas, conſuetas, & honeſtas, non eſt ſubornare. Ideo cauit ſtatutum, *Non autem illi qui conferendo, vel conſulendo, talem dignum, aut indignum ad officium dixerint &c.* Equidē de iure eſt, vt ante electionem conſultetur, & diſcurratur. *Panor. in cap. cum in veteri de elect. nu. 11. Nau. lib. 5. conſ.* 21. vbi explicat conſtit. Pij V. in qua prohibetur fratribus Minoribus, ſub pœnis excommunicationis, ſuſpenſionis, & carceris, ne per fauores ſecularium officia procurent, docetque non prohiberi ſubornationem bonam: Non ſubornat, qui licitè rogat.

Subornatio bona.

nam : ideſt inſtruere teſtes, vt verum fateantur, ſuadere electoribus veras virtutes, quas ſequantur, & vitia vera, quæ fugiant ita ut tractatus ad bonum religionis dirigatur. *argum. cap. nihil de elect.* quia intereſt reipublicæ, vt digniores ad officia aſſumantur. *dict. cap. nihil. & cap. final. eod. in 6.* idem notauit *Azor. tom. 2. lib. 2. cap. 21. quæſt. 4. Boſſius de Ambitioſis. Petrin. tom. 2. quæſtion. 1. cap. 2. Rodr. tom. 2. quæſt. 56. ar. 1.* & eſt in iure fundatum *cap. in geneſi. cap. cum in veteri, cap. cum inter c. in cauſis ubi Butr. de elect. cap. in nomine domini. d. 23.* vnde vigilanti verbo vſum eſt ſtatutum, *conferendo*, & *conſulendo*. Conferre enim inter alia ſignificat, ad cauſam propius accedere, vnde parœmiæ *conferre pedem* apud *Tullium pro Planco*, ideſt punctum cauſæ venire. Nam cum agatur de electione ſuperiorum, qui meliores eſſe debent, oculati electores de dignitate, & indignitate perſonarum diſcurrere tenentur, quod ſignificat dictio *Conſulendo*. quia conſulere eſt, frequenti opera conſilium inire, apud *Prateium*, & cauſam in varias partes expendere, vt quod optimum eſt, appareat, noſtræque inconſtantiæ, & cæcitati ſuccurratur. Vnde ex vi verborum, non dicetur, conſultò procedere, ſi vna pars abſolueretur, & altera difficultatibus remaneret implicita, ſed ad plenũ debet expendi, elicitur ex *Nouella, vt ſi plures filij nõ ſint §. quod ſi minus agat. conſtit. 18. apud Oldrad. & Prateiũ.*

Cõferre

Cõſulere

Si tamen is, cui ſuadetur vt talem, vel talem eligat, aliquid libens, & volens acciperet, vel promiſſionibus gratiarum, & honorum moueretur ad ſuffragandum, dubio procul eſſet in formalitate ſubornationis. quia hæc non conſiſtit tantum in modo ſubornandi, ſed multò magis in effectu. Moueor ob rationem, quam adducit *Nauar. in cit. conſ. 21. à num. 2.* liberando quendã religioſum à pœnis d. conſtit. Pij V. eò quod, licet literas impetraſſet, illis tamen poſtea vſus non fuerat. Etiam ſi contrarium teneat *Rodrig. in ſum. tom. 4. cap. 141.* corrigens ſe de oppoſito, quod ſenſerat *tom. 2. quæſt. 56. ar. 2.* dicens incurrere, etiamſi literæ in manus electorum non perueniant, quia actio illa, eſt conſumata tranſgreſſio legis. lege *Hier. Roder. reſolut. 59. fine*, lex enim vltra mentem legiſlatoris non afficit, iſta autem ambitionis extirpationem intendit. Ergo ſi talis effectus non comparuit, lex in ſua diſpoſitione quieſcit, nam ceſſante cauſa ceſſat effectus. *cap. cum ceſſante de appel.* & non debemus ita attendere verbis legis, vt illius mentem relinquamus. *de regul. iur. in 6.* & verba, præcipuè in odioſis, cum effectu ſunt intelligenda. Vnde qui voluit ſtatuere, & ſtatuit, ſed ſtatutum non habuit effectum

Cõſultus per veras rationes, ſi aliquid accipiat ſubornatur.

Si cõmẽdatitiæ in electorũ manus nõ peruenerint, de ãbitu puniri nõ poterit

non

Digitized by Google

non incurrit in pœnam edicti, & verba legis humanæ prolata contra facientem aliquid, non habere locum, niſi perficiatur illud, & non dicitur fauiſſe, qui voluit fauere, & non fauit, ſicuti non dicitur percutere Clericum, qui mandauit percuti, ſed non fuit percuſſus, & ſic concluditur, illum ſolum in hoc ſtatutum peccare, qui de facto electores ſubornat, & ſuum effectum obtinet, quo ſic ſtante in caſu noſtro reperitur effectus ſubornationis, per blanda verba, per munera &c. ergo adeſt ſubornatio, ergo & pœna.

Huc intrat alterius difficultatis examen; An ſubornator ſit, qui fecit quantũ potuit, rogãdo, promittendo, comminando, ſuum tamen intentum non obtinuit, & pro affirmatiua facit ſtatutum dicens, *Aliquem inducere conatur, vt ſibi, vel alteri ſuffragium ferat &c.* ergo ſolus conatus ſufficit.

Reſpondeo tamen negatiuè, quia ſolus conatus in pœnalibus non ſufficit, & cum conatus iſte dirigatur ad captandum ſuffragium, eo non ſecuto, legis diſpoſitio ceſſat, conſule capitulum de pœnis in hoc opere. *Solus conatus in ſubornatione nõ ſufficit.*

Alia difficultas. An adnittente aliquo ſubornare vocales, cum aliquibus voti compos fiat, electio tamen, ob pluralitatem votorum in contrariam partem inclinantium, non ſuccedat iuxta ſubornatoris mentem, an puniendus veniat.

Reſpondeo affirmatiuè, ex oppoſita ratione ſuperioris quæſiti, quia iam habemus ſubornationis effectum, ideſt ſuffragationem, licet non habeamus effectum electionis pro ſubornante, ita ſtatutum *ſibi vel alteri ſuffragium in electionibus ferat*, non diſponit de electione ſecuta, ſed de ſuffragatione, quæ cum de facto contingat, intrant etiam & pœnæ. *Subornãs etiam ſi non eligatur, eſt puniendus.*

Contra. non eſt ſimonia, ſi quis in beneficio electiuo, vel Iuriſpatronatus vbi ſunt multi patroni, corrumpit aliquem, qui de facto ſuffragatur, ſed beneficium non obtinet. Quinimò in ſimonia conuentionali, quę vtrinquè non completur, pœnæ non cõtrahuntur. ergo multò minus non cõtrahentur in eo, qui aliquos vocales cum effectu corrumpit, non tamen fit voti compos ex poſita ratione.

Nego paritatẽ quia effect. ſubornationis duplex eſt, primus, vt electores ſuffragẽtur ad mentẽ ſubornãtis, ſecũdus, vt omnes vel maior pars ſecundum ſuam voluntatem ſuffragentur, hic eſt vltimatus, & totalis, ille eſt partialis, & mediatus. Nulli dubium eſt, in conſecutione totalis effectus adeſſe ſubornationẽ, tamen in aſſecutione effectus mediati, & partialis etiã eſt ſubornatio,

natio, quę iuxta ſtatutum plecti debet. Inquit enim, *Aliquem inducere conantur, vt ſibi vel alteri ſuffragium ferat.* nō ait, omnes, vel maiorem partem, vel conantur ſuperiores euadere. ſtat igitur ſtricta ſtatuti interpretatio, ſi vnum tantum ſubornent, & Ratio eſt, quia intereſt religioni, compeſcere iſtas ſubornationes, ſiue ſint completæ, ſiue non. vt ſcilicet remota incompleta, non deueniatur ad completam, & ad euertendam rempublicam, & cum ſimus in clara diſpoſitione ſtatuti, non eſt, cur recurramus ad materiam ſimoniæ, de qua eſt alia diſpoſitio, ſicuti de beneficiali confidentia diſpoſitum eſt, infligere pœnas, etiamſi ab vna tantum parte ſit commiſſa, vt ſupra *q.1. reſponſ.8.§. quintum diſpenſatus.*

Difficultas tertia. An puniendi ſint conatus, etiam non ſecutis ſupradictis effectibus, puta egit quantum potuit pro ſubornando aliquo electore, multos conuenit, multos tentauit, voti tamen compos non euaſit, an iſte puniri debeat.

Conatus irriti in ſubornatione sūt puniendi.

Reſpondeo, puniri debet pœna extraordinaria, vt in ſimili ſentit *Menoch.de arbitris caſu* 243. *num.*16. de eo, qui tentauit corrumpere iudicem, licet iudex non conſenſerit, vnde maxima illa, *Non punitur affectus, niſi ſequatur effectus*. intelligitur de pœna ordinaria, non de extraordinaria. *Couar.in Clem.ſi furioſus. init. par.2. num.6. ver.eſt omnino conſiderandum. & idem Menoch.caſu 360.num.92. apud quem multi, & Tiraquel.de pœnis, cauſa 39. & 58. num.* 1. & Ratio eſt, quia ſubornatio attentata eſt peccatum, omnimode ſe ſe opponens humilitati, iuſtitiæ, meritis, & reipub. ſcandalorum, & perturbationibus plenum, ergo eſt de ſua natura punibile, ſaltem ad arbitrium ſuperioris, & quidem grauiſſimè, vt cæteri timorem habeant, ſicuti quælibet alia attentatio homicidij, adulterij, furti, maximè inter religioſos, quorum pax, in virtutum exercitio conſiſtit.

Scio examinari in iure ciuili, an omne, quod male, aut dictū, aut factum apparet, illicitumuè, aut contra bonos mores exiſtit delictum cenſeri debeat, & pœna dignum, vt in terminis diſputat *Petrus Caballus caſu.*1.*cent.*1. negatiuè reſpondetur, idquè multis legibus comprobans, & doctoribus vſquè ad *nu.*16. Vbi aduertit, peccantem contra præceptum legis puniendum eſſe pœna arbitraria, & citat *Gloſ. & Bart.in l.nemo martyres.*C.de *ſacroſ.eccleſ.& in l.legis virtus ff. de legib.*& alia, ſentitquè etiam ſi nulla imponeretur pœna, ipſam culpam eſſe peccati pœnam. *ex l.ſanctio legum ff. de pœnis. Quamquam vbicumquè nullis legibus punita ſunt crimina, natura ipſa ſumit pœnas, & crudelius*

An omne male factum ſit punibile.

autho-

authores vexat, & punit, quam ſi latis legibus pœna inflicta fuiſſent, & ſæpe ipſa conſcientia in leuiſſimis etiam peccatis, tormento continuo ſupplicium facti infert. ex *Iodoco in pract.crimin.cap. ult,* Verum, quidquid ſit de iure ciuili, conſtat ex iure canonico, omne peccatum puniri debere *c.iuſtum eſt,* 23.*quæſt.* 2.*cap. ſi is, qui prælatus* 23. *quæſt.*4. licet in tota hac *quæſt.*4.*dict.cauſa* 23. reperiantur patrum ſententiæ pro vtraquè parte, prout occaſio, neceſſitaſquè ſuaſerint, illud certum eſt, culpam omnem, ſicuti eſt Dei offenſa, & rationis peruerſio, ita, pro emendatione, & aliorum exemplo punienda eſt.

Quæſtio VIII. In quibus caſibus particularibus ſubornatio in electionibus committatur.

Repēdere ſuffragia in electione eſt ſimonia.

Reſpondeo primo, ſubornatio, & ſimonia eſt, conuenire inter electores, vt ille ſuffragetur mihi in vna electione, & ego illi in altera, Nau. *Angelus, Sylueſt.* Rodrig. *Reginal.apud Peirinum tom.*1.*quæſt* 1.*cap.*31.*§.*9.*dicto* 2. *Petrus* Nauar. *Armilla, Tabiena Lopez, Riccard. Diana, Villalouos, Portel,* apud *Zacchariam Paſqualigum deciſ.*226.*numer.*3. Quia paciſcitur de re ſpirituali, quod eſt ſimonia, *cap.quam pio.*1.*quæſt.*2.*cap.cum pridem. capit. pactiones de pactis. cap.præterea* 1.*de tranſaction.cap.tua nos.cap. de hoc autem de ſimon.* Nec iuuat, quod detur res ſpiritualis pro re ſpirituali, quia hoc etiam eſt prohibitum *cap. quæſitum de rerum permut.*

Dices, poſſet paciſci, de electione, per quam datur ius ad ſpiritualia, ſed de commodo illius, quod eſt quid temporale, puta quia electus eſt meus amicus, mihi fauebit, vt ſpeculatur *dic. Paſqualigus deciſ.*224.*num* 4.5.6.7. *licet num.*8. dicat, poſſe fieri quando commodum ab electione ſeparari poteſt, quod iudicat impoſſibile, & in deciſ. 225. repetens hanc materiam commodi dicit, non poſſe fieri ſi commodum electionis deducatur in pactum, quia tunc tolleretur libertas, quæ eſt electionis eſſentia, poſſe, ſi tantum proponatur mutuum commodum ſuaſoriè, veluti ſi oſtendatur voluntas eligendi aliquem, ſi alius tamen prius eligatur, & tunc eſt mera ſuaſio, qua electores mouentur ad eligendum aliquem, oblata ſpe commodi, & perſonæ alias ſint dignæ.

Paciſci de reciproca electione eſt ſimonia.

Reſpondeo, cum Villal. tom. 2.tract.37.diffic.24. Dian.4.par. tract.4. miſcell. reſolut.150. Cæleſtinus in compendio Theolog. moralis art.7.cap.4. ab eodem Paſqual. citatis num.2.deciſ.225 eſſe ſubornationem, & ſimoniam, licet hoc vltimum, aliqui ex

ſupra-

ſupradictis non affirment, ſed vtriuſque ratio eſt; quia datur ſpirituale pro temporali, tanquam motiuum, & idem eſt ac dicere Emo in beneficio, non ius ſpirituale, ſed commodum redditunm, vel moueor a commodo, non a ſpiritualitate, qua ſpeculatione frueretur ſolemnis illuſio ſacris canonibus, ſi per metaphyſicam abſtractionem poſſet commodum à beneficio, & prælatura ſeparari, & pacta intercederent inter commoda temporalia, non inter iura ſpiritualia, ob quæ talia commoda conferuntur, vide dicta *quæſtio* 2. *reſp.* 5. de venditione materiæ ſacramentorum.

Simonia eſt ſuffragari pro officio.

Reſpondeo ſecundo, ſubornatio, & ſimonia eſt, ſi promittitur officium pro ſuffragio ferendo v.g. ſuffragare pro Petro, & eris definitor. *cap. de hoc de ſimonia Azor. tom.* 3. *lib.* 12. *capit.* 7. *quaſt.* 1. *apud Peirintum cit.* §. *dico* 4. & omnes alij ſupracitati. Quia intercedit pactum, emptio, & venditio.

Negare ſuffragiũ ob tẽporale eſt ſubornatio.

Reſpondeo tertio; Dans pecuniam, vel munus à lingua, aut obſequio, ne accuſeris tamquam vere ſpurius, excommunicatus, inhabilis &c. & propterea ab electione excludaris, eſt ſimonia, & ſubornatio. *cap. nemo de ſimon. vbi Panor. num.* 1. *& Gloſ. Graſſius* 1. *par. deciſ. lib.* 2. *cap.* 96. citati à Peirino ſupra §. dico 6. Gloſ. in cap. Matthæus, Panorm. *in cap. dilectus* 1. *cum Innoc. Abb. Pelin. de ſimon. Redoan. Nau. Suarez, Azor. Laym.* Bonac. *Palao, Reginal. citati à Paſqualigo deciſ.* 236. *num.* 2. Quia ſimonia eſt, non ſolum dare ſpirituale pro temporali ſed etiam omittero ſpirituale debitum ex officio, pro temporali.

Iniuſta vexatio redimi poteſt;

Excipiunt tamen, ſi vexatio eſſet iniuſta; ſiue illa ſit actualis ſiue aperte futura, vel imminens, parum enim intereſt inter malum actuale, & malum futurum. *Regin. lib.* 23. *for. pœnit. nu.* 126. *Fernandez part.* 3. *examinis Theolog. mor. cap.* 14. §. 1. *nu.* 28. contra *Sotum de iuſt. lib.* 9. *quaſt.* 6. *art.* 1. *Bonac. tom.* 1. *diſp.* 1. *de ſimon. quaſt.* 6. *punct.* 5. *num.* 11. Quia de iure naturæ quilibet tenetur eximere ſe a malis, iniuſtè illatis, vel inferendis, & hoc non facit, vt adquirat ius ſpirituale, quod non habet, ſed ad tuendũ ius, quod poſsidet, & a quo deturbari ſe videt per malas artes.

Etiam iuſta iniuſte intentata.

Sunt qui addunt, non ſolum poſſe, quando vexatio eſſet iniuſta, ſed etiam quando eſſet iuſta, iniuſtè tamen intentata, vt ſi me velet infamare de adulterio, illegitimis natalibus, de excommunicatione, qui defectus verè in me reperiuntur; ille tamen moueretur, non zelo, ſed odio, & vindicta: ſiue, vt impedito me a conſecutione dignitatis, promoueatur amicus ſuus. Verum

in

In hoc vltimo non bene diſcurrunt, quia in electionibus non attenditur animus, ſed meritum, Quid refert, quoad ſubſtantiam electionis, quod ego non ſuffrager indigno ex Zelo, aut ex odio, cum ſufficiat, illum indignum cognoſcere? & quid refert, quod digno votum denegem, vel quia illum odio, vel ex alio capite peccatum odii impertinens eſt ad electionem; ſicuti impertinens eſſet ad reſtitutionem. Nam ſi non reſtituo, quia ſum inimicus, vel reſtituo, Quia amicus, nihil facit ad debitum reſtitutionis, quæ ſolam iuſtitiam reſpicit. Ita in electione digni, vel indigni attendenda ſunt merita, non affectus. Illud præcipuè eſt animaduerſione dignum, quod poſſim dare pecuniam ad remouendum aliquem, ne me impediat à paſſiua electione, eo quod alius procurat illam pro ſuo amico. Hoc enim nullo modo fieri poſſe exiſtimo, quia hoc eſſet, electionem ſibi indirectè emere. Et cum hoc ſit familiare in tractatu electionis, dum nimirum excluditur vnus, vt intrudatur alius, ſi licitè poſſum dare pecuniam volenti me accuſare de veris defectibus, vt ſuum amicum promoueat, tota æconomia electionis ſimoniacis ſordibus exponeretur. Quando autem iniuſtitia caderet, non ſuper affectu, ſed ſuper obiecto; nimirum ſi vellet me diffamare contra ordinem iuris de impedimento occulto, & adhuc ad notitiam aliorum non expoſito; quia tunc me iniuſtè vexat, poſſum redimere hanc vexationem pretio, quia in hoc caſu ius meum tueor. Et hic cadit exemplum de eo, qui ſine culpa poteſt alium occidere, volentem ſe occidere iniuſto modo, quia tunc aggreſſor occidendi poteſtatem non habet. Sic non habens poteſtatem à iure publicandi meum peccatum. Niſi contra iuſtitiam, ſi id facit, vexat me iniuſtè, & dat mihi ius redimendi meam vexationem. Extra hanc iniuſtitiam, omnis alia redemptio eſt ſimoniaca, quia non iure debita. Nam ſi impediens me, vt ſuum amicum ad dignitatem euehat, poteſt pecunia molliri, poſſet etiam Epiſcopus, qui volens dare beneficium ſuo amico, vel nolens dare mihi ex odio in meam perſonam, me excludat. Cum non magis liberè poſſit Epiſcopus dare ex amore, vel negare ex odio beneficium, quam ipſe ſim in parando contra te impedimento, & dirigendo electionem ad meum amicum. Æquè enim poſſum, & tibi, & illi ſuffragari mediantibus iuſtis cauſis, quidquid ſit de affectu. Ergo ſi ille alter

Dare pecuniam ne impediar ab electione non licet.

habet ius, vt ab amico ſuo adiuuetur, tu non habes ius illud impediendi, per ſimoniacas corruptiones, quod enim vni conceditur indiuiſibiliter, alteri negatur.

Si dicas, Titius non tenetur opponere electioni, quia illud ex officio non habet, & ſic liberum eſt illi ab oppoſitione deſiſtere, Si is velit opponere iuſtè, poſſum impedire oppoſitionem pretio. Tunc non venditur electio, ſed exercitium libertatis, ita nonnullus.

Omnium electorũ intereſt opponere contra indignos. At malè. Quia ius, & debitum opponendi habent omnes electores, non hic, aut alter. Quia omnes debitum canonicæ electionis tangit, quam violant crimina, & exceptiones eligendorum. Vnde ſi eligant indignum, eligendi iure priuantur, electio nulla declaratur, & ad ſuperiorem deuoluitur. *capitulo graue nimis. de prebendis. Tridentin. ſeſſion. vigeſimaquarta de reformation. capit. primo. capit. qualiter poſt obitum. capitulo innotuit. capitulo cum Vintonienſis capitul. per inquiſitionem. de elect.* Nec in electionibus reperitur fiſcalis promotor, ſicuti in cauſis criminalibus. Quare velle opponere eſt obligationis in quolibet vocali ſciente, & appræhendente defectus eligendi, ſi per negationem ſui ſuffragij illum impedire non valeat. Nam non eſt maior ratio, cur teneatur opponere potius iſte, quam ille, cum omnes ſint equales in iure eligendi, loquendi, tractandi. Non eſt igitur liberum huic, aut illi vocali ab oppoſitione deſiſtere. Ergo iuxta opinantis diſcurſum, committitur ſimonia. Qua ratione poterit corrumpere omnes vocales. Quia iuxta hunc diſcurſum, nullus habet debitum opponendi, & ſic poterit omnes pretio corrumpere. Quod, quàm ſit ſordidum, & periculoſum, omnes vident.

Dices, quæ opponi poſſunt, reddunt quidem non dignum beneficio electionis, & eſt quædam pæna, potius debita malis moribus perſonæ eligendæ: Non autem reddunt indignum, & inhabilem. In hoc ſecundo caſu non poſſet redimi vexatio per pretium; in primo autem poſſet, quia electores tenentur impedire indignos, non autem non dignos.

Vana diſtinctio de indigno & nõ digno. Reſpondeo, ſubtilis quidem ſpeculatio, ſed electioni nimis præiudicialis, & periculoſa, cum vix poſſit intelligi quid interſit inter indignum, & non dignum. Et electores vix diſcernere poſſint inter peccata, quæ reddunt indignum, & non dignum

quæ

quæ enim demerita aſſignari poſſint extra electionis intentum, quæ eligendum impediant, vt poſſint tuta conſcientia pecunia redimi? An quia hilaris, quia ſubtriſtis, quia non liberalis, quia rigidus, quia farmacis ſumendis, quia calicibus epotandis vacat? neſcio equidem indagare peccata hæc, quæ faciant non dignum, cum ſciam quæ reddant indignos. Nam vt ad immediata deſcendam) iſta peccata, quę faciunt non dignum, vel intrant rationem Electionis, & illam de iure impediunt, vel non: ſi non, impertinens eſt de illis diſputare. Si ſic, ergo ſunt materia ſimoniæ, nec debemus per ſophiſticas diſtinctiones præbere materiam ſimoniam comittendi.

Reſpondeo quarto, Accipere, vel dare munera, ne quis electioni de perſona digna ſuffragetur, eſt ſimonia. *Gloſſa in c. Nemo de Simon.* Ratio eſt, quia etiam ſimonia eſt, dum ſpirituale mittitur pro aliquo temporali. Dixi, ſi ſit digna, quia ſi eſſet indigna, non eſſet ſimonia. Sicut enim licet redimere iniuſtam vexationem perſonæ particularis, multo plus licet redimere vexationem Eccleſiæ, Prouinciæ, Religionis. Indignus non habet ius ad electionem paſſiuam (ſecus ſi eſſet dignus) ergo qui illum impedit, iniuriam illi non facit, iure procedit, & ab obiecti honeſtate mouetur, & conſequenter non eſt ſimoniacus. Imo ſi reſpicit bonum publicum, eſt dignus laude, & prœmio. Quia non tantum verbis, ſed etiam factis, pro reipublicæ conſeruatione pugnat authores, in vtramque partem vide apud *Paſqualigum deciſion. 227. per totum.*

[Accipere dona, ne dignus eligatur, eſt ſimonia.]

Reſpondeo quinto, ſubornare, vt eligatur dignus, vel dignior ſiue ille ſit vnus ex multis dignis, ſiue ſit ſolus inter dignos, eſt ſimonia. Quia ſit pactus pro electione, & re ſpirituali, determinando perſonam. Secus eſſet, ſi ad dignum indeterminatè ferretur intentio. Quia hoc eſt promouere ius commune, quod mandat eligi dignos.

[Subornare vt eligatur dignus quando ſit ſimonia.]

Dices poſſet dari pecunia, non vt electores eligant, ſed vt animi eorum concilientur ad fauorem determinatæ perſonæ. Quod autem poſtea eligant, vel non eligant, remanet in libertate eligentium. Procurare autem reconciliationem naturalem non eſt materia ſimoniæ. Quia eſt obiectum moraliter bonum. Et ſi inde ſequatur electio, per accidens eſt. Neque enim ſit pactum, vt Titius eligatur, ſed vt de-

ponat malum animum contra illum. Et conſequenter conciliata beneuolentia per pecuniam. Poſſet deinde procurari debitis modis electio talis perſonæ dignæ:

Reſpondeo, hac etiam ratione poſſet emi beneuolentia Epiſcopi, vt conſequenter det illi beneficium. Negari enim non poteſt, quod talis emptor hoc non faciat intuitu electionis cõſequendæ, alias non eſſemus in caſu. Et hic eſt finis vltimus talis conciliationis, ſinè quo Simon iſte beneuolentiam non emeret. Ergo primariò emitur electio, quia emitur illud, ſine quo electio non eſſet. Vnde non eſt per accidens, quia primò & per ſe intenditur. Patet, quia primum eſt illud, ad quod media diriguntur, ideſt finis vltimus. Sine cuius motione quieſcunt media. Quod ſi addas procurationem poſtea indiuidualem, vanum eſt circumuallare illam *debitis modis*. Quia iam emptum eſt principium electionis. Quia ſimonia non conſiſtit in ſolo munere, ſed in eo dato cum intentione ordinata, ſiuè immediatè, ſiue mediatè ad electionem, vel beneficium. Si enim hæc intentio deſit, non erit ſtudioſa voluntas, nec ſimonia. Ergo ſi emo beneuolentiam, vt illa poſtea ad eligendum inclinet electorem, ſimonia eſt. Omnis autem alia abſtractio eſt directiua ſubornationis. Vide dicta *hic q.* 1. §. *inniſtè impeditus*.

Non licet offerre pecuniam electori corrupto.

Hanc ſolutionem habet caſus alter, Non licere corrumpere pecunia electorem, quem noui a meo competitore corruptum. Poteſt (inquit *Hurtado ſecunda ſecunda. diſpat.* 173. *ſection. decimaſeptima. paragrapho* 243. *apud Paſqualigum deciſione* 233. *numero primo.*) indicare animum ſuum electori, quem ſcit eſſe corruptum pecunia, & oſtendere ſe paratum ad dandas pecunias, ſi illas velit elector. Hoc inquam eſt clauum clauo trudere, & nundinari in materia Simoniæ. Nam finis dandi tales pecunias reſpicit amotionem impedimenti in aduerſario, & ſortitionem electionis in perſona propria, vel amicorum. Nec alius finis aſſignari poteſt. Qua ratione emendabitur ſimoniaca emptio per aliam ſimoniam? Ille ſubornauit, tu ſubornas: Ille electionem emit, quam tu affectas. Ergo in paritate delicti, pares pœnæ irrogandæ ſunt. An quia corruptus expoſitus eſt ad ſimoniam, poſſum ego eundem Simoniacè ſollicitare? ſed hoc modo poſſemus

poſſemus peccare impune cum meretrice expoſita. Legatur idem *Paſqualigus deciſ.* 251. qui contra Villalobum non nihil pro nobis ſentit. Et contra ſe ipſum loco ſupra citato.

Reſpondeo ſexto. Dare pecuniam ad depellendam vexationē, quā quis pateretur in cōfirmatione electionis iā factę in perſonā ipſius: ſiuè iuſtè ſiuè iniuſtè fiat, ſiue ab eo, ad quem pertinet de electione, ſiue ab alio, ſimoniacum eſt. Ratio eſt, quia per confirmationem completur electio, & datur ius in actu primo completo ad illam. Non enim poteſt officium exercere, niſi confirmetur. Ergo dirigitur pecunia ad id, quod eſt principalius in electione, & ſine hoc intento pecunia non daretur vllo pacto. Simon. eſt remouere pretio vexationem pro confirmatione.

Neque refert quod vexetur iniuſtè ab eo, ad quem de electione non pertinet, quia ſimoniaca ſunt omnia media, quæ aſſumuntur pretio ad obtinendam electionem. Sic committeretur ſimonia, ſi corrumperetur famulus Epiſcopi, vt mediante opera ſua poſitiua, vel ceſſatione à ſiniſtra informatione, quā facere poterat, vel faciebat apud Epiſcopum, beneficium naniſceretur. dixi *ſup. quaſt.* 1. *fin. reſp.* 1. non eſſe ſimoniam, quando remouetur iniuſta vexatio, & quod poſitiuè non concurratur, nec intendatur adquiſitio iuris ſpiritualis per pecuniam. Quia ſi cum his mediis ſatagitur remotio impedimentorum, vt paretur aditus ad electionem, ſimoniacum eſt. Vide *Peinin. d. q.* 1. *cap.* 31. §. 9. *Dico V.* apud quem alii præcipuè *Dico* 13. Vbi docet de perſona, quę poteſt prodeſſe, vel obeſſe electioni. *S*i enim poteſt, & corrumpitur, eſt ſimonia. ſi non poteſt, nequaquam. Verum de hoc potente, non placet ad ſolos electores referre, ſed etiam ad alium, qui etiamſi non ſit elector, poteſt tamen electionem promouere. vt experientia teſtatur. Nam ſufficit eſſe cauſam, per quam talis effectus producatur, modo ſit in Capitulo, modo extra parum refert. Hinc.

Reſpondeo VII. *S*imoniacam dico electionem, quæ paratur, & diſponitur per impreſſionem brachii ſecularis Principum, Magnatumquè, Qui vel vocales impedirent, ne ad locum electionis accederent. Vel imperio, vi, metu, ſuaſionibus, & aliis malis artibus, procurarent, capitulares ad talem electionem deſcendere. Ratio vniuerſalis eſt, quia omnia hæc libertatem tollunt. Et ſi ſubornare verbis, vel obſequiis, inter ipſos religioſos eſt malum, quanto peius erit, id facere Brachij ſecularis impreſſio electionē vitiat.

Impreſſio.

per ſæculares? *Impreſſionis* vocabulum violentiam denotat: *l. ſi per impreſſionem. C. de ijs, quæ vi metusue* de eſt. n. liber conſenſus. *Gloſ. in cap. bonæ. 1. de elect.* facit textus in *capit. dilectiſſimi. 8. quæſt. 2. & cap. in nomine domini d. 24. & cap. vbi periculum. §. cæterum. de elect. in 6.* in quo dicitur: *Ceſſat electio, vbi adimitur libertas eligendi*: cum *Gloſ. & Abb. in §. quiſquis. de elect.* Et quod electio nulla ſit, patet ex *cap. Sancta. eod. c. ſi quis deinceps. 16. quæſt. 7. cap. quiſquis. eod.* Et prouiſus interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ, donec locum, per ambitionem obtentum deſerat. Legitur in *cap. ſi quis deinceps. 16. quæſt. 7.* & eſt excommunicandus. *cap. quoniam. d. 16. quæſt. 7. vbi Turrecrem. & cap. Clericus. cap. ſi quis Epiſcopus. eod. c. præterea de iur. patron.* Imo excommunicatus *dd. cc. quoniam & clericus.* & inhabilis ad alia. *cap. quiſquis. de elect. & cap. relatum de iure patron.* Verùm tamen eſt, quod aliqua ex allegatis capitulis loquuntur de beneficiis, & electionibus obtentis per Abuſum laicæ poteſtatis, qui tunc committitur, cum laicus intruditur per propriam authoritatem, ſiue facultate Papę in electionibus, & prouiſionibus. *Gloſ. in d. cap. quiſquis. de elect. V. abuſum. & Abb. num. 4* Equidem iniuſte vexantes perſonas Eccleſiaſticas, eo quod noluerint eligere aliquem ad ipſorum inſtantiam, ſunt ipſo facto excommunicati. *cap. Sciant cuncti. de elect. in 6.* & idem ſentiendum eſſe, ſi fiat ob denegatam nominationem, præſentationem, poſtulationem, inſtitutionem, confirmationem, probat *Theſaurus parte 2. V. electio. cap. 7. ex multis.*

Abuſus laicæ poteſtatis.

Dices. Poteſt accidere, vt ſeculares tantum agant cum Magnate, vel Aulico primario, vt declaret ſuam voluntatem de tali promouendo: religioſus autem precibus, fauoribus, vel pecunia egerit apud ſæculares aliquot, vt tali modo electionē dirigeret, & de facto ſequatur electio iuxta ambientis intentum. An hec dici poſſit impreſſio brachii ſæcularis, vel abuſus laicæ poteſtatis, ſubornatio, & ſimonia.

Reſpondeo de abuſu iam dixi. De ſubornatione & ſimonia affirmo. Quia tota hæc machina adhibetur ad inuadendam dignitatem eccleſiaſticam, & eo periculoſius proceditur, quo inſigniores fuerint perſonæ, quæ ad conſequendum ambitum applicantur.

Simoniacè eligitur per fauores ſæculariũ

Quod ſi Princeps vel Rex ille motus, & perſuaſus fuerit à corruptis Aulicis, vt ſuam mentem aperiat Zelo maioris boni,

adeo

Digitized by Google

adeo vt iſte putet, ſe obſequium præſtare Deo, ſit tamen efficaciſſimum medium ad exaturandam ambitionem. Non cogat quidem, ſed tantum ſuam mentem aperiat apud illos, qui ſunt capita capituli, cæteroſq. vocales ducant.

Reſpondeo, poteſt dari caſus, vt non omnes mediatores peccaminoſè procedant, quippe qui blandis & perſuaſibilibus verbis ducuntur ad commendandum ambitioſum prætenſorem, tamquam officio dignum, ſed non propterea fit, vt qui iis vtuntur non peccent, quia eos adhibent tamquam media ambitus, quinimò peccant grauius, quia ſe rure faciunt in ſuis peccatis perſonas tam conſpicuas, & religioni addictas. Preces enim Principis, qui ſolitus ſit malè tractare ſuis precibus non adquieſcentes, inducunt iuſtum metum. *Panorm. in c. cum inter R. de elect. n. 8.* qui citat *Gloſ. in l. ... §. qua onerande. ff. quarum rerum act. non dat. Alex. conſ. decimoſexto lib. tertio, Ipan. de Pla. in §. quadru. Inſtit. de action.* vbi dicit, quod ſi ſubditus alias non conſentiens, contrahat rogatu principis, præſumitur metu feciſſe. Nam rogamina ſuperiorum, mandata ſunt. *Gloſ. in Clement. 1. Verbon. aucthorizamur, de teſtib. Innoc. in cap. petitio. de iureiur. Panormitanus dicit in capit. cum dilectus numer. decimo. de his quæ vi, metus.* Commendat gloſ. penultimam, quod quandoque ſola verba comminatoria, vel ſola potentia hominis inducunt iuſtum timorem, illius inquam, qui ſolebat male tractare homines non adquieſcentes precibus ſuis. Vnde tunc ſolæ preces inducunt iuſtum timorem; & in cap. Abbas, eod. numer. quarto. ait, *Iſtud fallit in Tyranno, qui ſolitus eſt ſæuire in eos, qui ſuis precibus non parent. Tunc enim rogamina habentur pro præcepto, & inferunt iuſtum timorem.* & inferet. *Idem dic de Epiſcopo, vel alio Prælato potente, qui ſolet ſæuire in Clericos, ſuis votis non obtemperantes.* ex qua doctrina.

Preces iuſtum metum inquitiendo. ...

Reſpondeo VIII. ſi Prouincialis, Viſitator, aut Generalis precibus, vel comminationibus inſtet, vt eligatur talis ſuperior localis, talis definitor &c. vel coram præſidendo electionibus ſuam intentionem aperiat, deſtinando ſuos amicos, vel capita factionum, vel oſtendendo ſchedulam, in qua ſint adnotata nomina eligendorum, vt ipſos nominant &c. committitur ſubornatio, & incurruntur pœnæ. Quia hæc eſt formalis tranſgreſſio ſtatuti, & contra iſtos, tamquam contra potentiores præcipuè

Electiones nulle ex ſuperiorum imperio.

ſunt ſancitæ leges? Libertatem enim tollunt, ex timore incuſſo, qui in conſtantes viros cadit, vt dictum eſt ſupra q. 5. & 6.

Condonans delictum, vt eligat, ſubornat.

Reſp. IX. Simoniacus eſt Prouincialis, qui ſuperiori locali, reperto in aliquo peccato, priuatione digno, contra quem etiã ad ſpecialẽ inquiſitionem deſcendit, dicat, Poſſum te priuare, ſed nõ faciam, ſi promittis in capitulo ad meã intentionem ſuffragari, & ſic de facto exequatur? Ratio eſt, quia timorem grauem in illum incutit, per quem ad ſuffragandum mouetur. Et hæc eſt grauis comminatio, emitque ſuffragium illius, mediante offenſa iuſtitiæ punitiuæ; Et non ſolum peccat vt ſubornator, & ſimoniacus. *cap. nemo presbyterorum de ſimon.* ſed etiam tamquam malus iudex, & ſui muneris peſſimus proditor? Vide dicta *ſupra reſp. 3.*

Dare pro capienda poſſeſſione, eſt ſimonia.

Reſpondeo X. Dare aliquid pro capienda poſſeſſione beneficij aut officii, à qua per aduerſarium impediretur, eſt ſimonia. Quia poſſeſſio eſt iuris ſpiritualis complementum, ſine qua ſpiritualelius exerceri non poteſt. Ita quam plurimi apud *Paſqualigum deciſ. 143. n. 1.* Licet ipſorum multis aliis in partem contrariam deflectant, ea potiſſimum ratione, quia poſſeſſio non ſit quid ſpirituale, ſed accedit ad completum, & adquiſitum ius ſpirituale. Sicut in iure, poſſeſſio domus non eſt domus, ſed quid conſequens. Beneficium enim eſt ius ſpirituale, & in hoc eius eſſentia ſita eſt, omne autem quod eſt extra totam eſſentiam beneficii, & officii ſpiritualis, eſt temporale, quare dum redimitur vexatio circa poſſeſſionem, non emitur ſpirituale, ſed temporale. Quod ſi obiicias. Saltem eſt adnexa ſpirituali. Reſpondet non eſſe adnexam poſſeſſionem beneficio, & adminiſtrationem vt conſequens iſtam, ſed vt conditio ſine qua non, quia ſine poſſeſſione ius adquiſitum exerceri non poteſt.

Verùm tamen hæc ſententia non ſubſiſtit in iure. nam *c. dilectus filius de ſimonia*, condemnatur ad reſtitutionem pecuniæ acceptæ ab eo, qui grauabatur ſuper ſuis beneficiis Archidiaconus Eboracenſis. Et reponitur in titulo de ſimonia. Et ita declarat *Abb. & capit. ad paſtoralem. eod.* dicitur *Mandamus quatenus pro eccleſiaſtico miniſterio exercendo nullatenus pecuniam exigatis*, ecce quomodo condemnatur acceptio pecuniæ pro exercitio rei ſpiritualis, & *capit. conſuluit. eod. Quicumque Eccleſiaſticarum rerum adminiſtrationem per pecuniam obtinere voluerint cum Simone percellantur.* & negari non poteſt, quod in caſu noſtro non ematur adminiſtratio. Ratio autẽ

in

in contrarium vera non eſt, quia poſſeſſio, & adminiſtratio rei ſpiritualis, ita neceſſariò ſunt illi adnexæ, vt ius adquiſitum per electionem nullum ſit ſine hoc actu ſecundo, & ſicuti in naturalibus fruſtra eſt calceus, cuius nulla eſt calceatio, iuxta Philoſophum, ita vanum eſt beneficium, cuius nullus eſt vſus, ſeu adminiſtratio, illud ergo quod vltimò complet beneficium, & officium, eſt actus ſecundus illius, adeout, ſi poſſet haberi adminiſtratio ſine iure adminiſtrandi, nemo de hoc iure curaret, & ſicut collatio beneficij tribuit actum primum, ita poſſeſſio, & adminiſtratio tribuit actum ſecundum, & omnes actus antecedentes, concomitantes, & conſequentes beneficium ordinantur ad vſum, & adminiſtrationem, vnde colligitur eſſe neceſſariò ordinata ad ſpiritualia, ergo negari non poteſt eſſe materiam ſimoniæ. Confirmo hoc a poſteriori. Simonia eſt, adminiſtrare ſacramenta, ordines, & officia mediante pretio, vt conſtat ex totis titulis de ſimonia, & ex cauſa prima per quinque diſtinctiones, ergo ſi iſte actus remotus, & vltimus beneficij, & iuris ſpiritualis eſt ſimoniacus, ſi vendatur: multò magis erit ſimoniaca adquiſitio poſſeſsionis, & emptio iuris ſpiritualis, nam ſunt ad ſibi inuicem ordinata. Et ſicut remouens prohibens eſt cauſa homicidii, ſi lapis, ſuæ grauitati relictus, aliquem occidat, & tamen eſt ſola cauſa ſine qua non; ita & poſſeſſio, quæ eſt cauſa ſine qua non, per opinantem erit materia ſimoniæ. Nec abeſt *extrauag. 2. de ſimon. cum deteſtabile.* dum dicit *Per electiones, poſtulationes, confirmationes, prouiſiones, ſeu quaſuis alias diſpoſitiones, quas ſimoniaca contingit labe fieri.* inter quas compræhenditur etiam procuratio poſſeſſionis, quia nil aliud remanet poſt electionem, poſtulationem, & confirmationem, niſi poſſeſſio, & quæ ad poſſeſsionem ordinantur.

Quæſtio IX. Dicente ſtatuto quod ſit ſubornator, qui procurat, vt aliquis ſuffragium ſibi, vel alteri *ferat, vel non ferat,* quæritur, an in iſtis actibus negatiuis ſubornatio, & ſimonia committi poſſit.

Reſpondeo, ſparſim de hac materia in ſuperioribus actum eſt. *vt quæſt. 1. in fine declarationis particulæ pretio §. dare pecuniam alicui.* & in fine *reſp. 5. ibid. §. vendere omiſſionem,* & *quæſt. 8. reſpon. 4.* & concluſum affirmatiuè ex c. nemo de ſimon. ibi: *Nemo presbyterorum xenium, vel emolumentum quodlibet temporale, imò ſpirituale detrimentum à quocumquè publicè peccant, accipiat, vt Epiſcopo, vel miniſtris eius peccatum illius celet.* & in fine.

Procurare negatione ſuffragii, vt eſt ſimonia.

ne. *Vel quotunque liuore dignè pænitentem a reconciliatione remoueat, quia ſimoniacum eſt vtrunque.* vbi *Panor. num. 2.* ait, ſimoniam committi impendendo ſpirituale pro temporali, ſed etiam omittendo ſpirituale, quod tenebatur impendere, & ſic cōmittitur ſimonia, quandocumque ſpirituale datur, vel omittitur pro commodo temporali, in quem ſenſum ſubſcribūt *Gloſ. & Hoſtienſ. lib. 5. de ſimon. num. 7. §. quid ſi iudex V. eodem modo*, & alij, quos in prælibatis locis citauimus. adiungo tantum particulares aliquos caſus.

Primus eſt, ſi quis corrumpat electorem, ne cum tali concurrat, ſubornatio eſt, ſiue id faciat ex odio, ſiue ex zelo, niſi adſit notoria indignitas, quia emit impedimentum liberæ, & ſpiritualis poteſtatis.

Secundus, ſi aliquis vocalis eſſet inquiſitus, cuius cauſa terminari deberet, per menſem ante electionem, & per ſententiam non veniret priuandus, vel ſuſpendendus, ſed abſoluendus, quo caſu haberet ius ſuffragandi in capitulo, & alius, ne talis reperiatur in capitulo, per malas artes ageret cum iudice, ne ad cauſæ deciſionem veniret, ſubornationem committeret. Quia iſte impedit lationem ſuffragij, quod eſt expreſsè contra ſtatutum.

Tertius, qui retineri faceret per ſæculares vnum aut plures vocales, vt ſine ipſis capitulum celebraretur, etiam ſi per ſpecioſum prætextum peſtis, aut rationis ſtatus ſubornator eſſet, quia impediret illos, ne eligerent, & ſi non deſint, qui cenſeant, eſſe etiam excommunicatum in canone, *ſi quis ſuadente diabolo*, quia clericos detinere facit, ne ire poſſint, etiam ſi ipſos non tangat. *Sayrus lib. 3. de cenſur cap. 26. num. 413. Duard. in bull. cœna lib. 2. can. 10. quæſt. 1. Abb. & Innoc. in cap. nuper. de ſent. excomm.* Multò magis culpabiles erunt, qui detineri facerent, ad effectum electionis impediendæ.

Quartus, Præſes capituli volens hunc, & non illum eligi, videns capitulum inclinare in aliquem, vt illum excludat, agit cum illo, vt à concurſu deſiſtat, & miſcet precibus minas, aliaſque artes adhibet, quæ poſſunt animum religioſi à concurſu deterrere, idque obtinet, ſubornator eſt. *Vgolin. de ſimon. tabula 1 cap. 48. §. 3. tab. 4. cap. 50. § 9. Barboſ. de pot. epiſ. par. 3. alleg. 60. num. 56. apud Paſqualig. deciſ.* 250. Nec valet dicere, quod excluſo illo per metum ſequatur electio alterius per accidens, & cum non ſit effectus pecuniæ, non erit ſimonia. Quia ſuppono eſſe in poteſtate Præſidis vertere electionem quo voluerit, ex-

excluſo

cluſo illo ad quem vocales ſua vota dirigebant, & hac ratione electio ſequitur per ſe, & non per accidens. Neque ſubſiſtit, ſi dicatur, tunc eſſe ſimoniam, quando pretium commutatur cum re ſpirituali, vel directè, vel indirectè, cuiuſmodi non videtur eſſe caſus noſter, quia non datur pecunia, vel incutitur metus, vt ſequatur electio, ſed vt ille à prætenſione deſiſtat, hæc autem deſiſtentia non eſt res ſpiritualis. Nam reſpondeo, ſi deſiſtentia non eſt ſpiritualis, dirigitur tamen certitudine quadam morali ad electionem, quæ eſt ſpiritualis, & in his terminis difficultatem examinamus, ſed quidquid ſit de ſimonia, negari non poteſt, non eſſe ſubornationem, cum magna iniuria, & violentia coniunctam experientia multa docuit, quæ luctuoſas electiones reddiderunt.

Quæſtio X. Quid ſit facere *Colligationes, & inductiones*, in electionibus.

Reſpondeo primo, Colligare eſt ſimul ligare, vnde colligatio eſt multarum rerum in vnum ligatio, vt fieri ſolet, cum multa ligna in vnam machinam colligantur. *l. ſi ut certo loco §. ſed interdum ſin. ff. commodati vel contra*, ibi *ſi ſeruus lapidario commodatus ſub machina perierit, teneri fabrum commodati, qui negligentius machinam colligauit*, & hic eſt ſenſus grammaticalis vt ita dicam, phyſicus. Moraliter autem ſumitur pro colligatione multorum hominum, (& in caſu noſtro) Vocalium, ſimul in vnam factionem, ad concludendam electionem pro vno, vel contra alium, & apud *Iſaiam cap. 58.* habemus, *ſolue colligationes impietatis* vbi 70: *omnem ſcripturam iniquam conſcinde, & Gloſa* impium eſſe ait, exigere debitum ab eo, qui non eſt ſoluendo, & *Lironus* has colligationes pro cauillationibus accipit ad inuoluendos ſimplices adinuentis. Quem ſenſum habet etiam verbum Inductiones, nam relictis alijs ſignificatis, ad rem noſtram impertinentibus; Inducere ſignificat illicere, & impellere. *l. 64. §. penult. ff. de iure dot.* ibi *ſi generum ſpecie futuræ dotis induxit*. & ſic induci pro impelli, & illici Briſsion. accipit, eſtque in ſenſu ſtatuti, dum artificio illiciuntur animi vocalium in ſententiam vnius, & veluti impelluntur ad factiones. Colligatio. Inductio.

Primum peccatum contra hoc ſtatutum eſt, dum aliquis, independenter à zelo publicæ vtilitatis, ſed motus libidine diſponendi de electione ad ſuum arbitrium, & commodum, multos ex vocalibus alloquitur, illiſque ſuadet, vt ſecum permaneant, ad effectum eligendi hunc, aut illum, varijs artificijs cum illis agit,

agit, ne cum aduerſæ partis capitibus conueniant. rationes ſtatus, commodi, timoris, proponit, conſulit, inſtat . ac (vt ſemel dicam) capitulum in factiones, & partitas ſcindit, vnde electio vel violentatur, vel difficilis euadit, atque in libertate vel corruit, vel titubat.

Electionē tractatus precedit.

Dixi independenter a zelo publicæ vtilitatis, quia tractare, vt electio in digniorem cadat, vel non in indignum, in quem aliqua pars vocalium ignorantium, non zelantium, corruptorum inclinat, non eſt facere colligationes, & factiones, nam propterea electioni tractatus præmittitur. *cap. in geneſi cap. cum in veteri, vbi gloſ. in V. tractatu cap. cum inter, vbi Butrius & cap. in cauſis de elect.* quia cum electio ſit actus voluntatis, & inter multa eligibilia cōſiſtat. *Ariſt. lib. 3.* & *hic l. Gallus § & quid ſi tantum ff. de lib. & poſth. l. quod in hæredem § eligere ff. de tribut. leg. plerumque § fin. ff. de iure dot.* eſt enim electio, idoneæ perſonæ ad dignitatem eccleſiæ vacantem ſolemnis euocatio. *cap. cum in cunctis inſt. de elect. cap. 1. & 2. de conceſ. præb. cap. Hoſius § fin. l. 61.*

Electio quid.

Hinc electio per inſpirationem a ſcrutinio diſtinguitur, quia hanc præcedit tractatus, illam minimè. *cap. ſtatuimus diſt. 61. cap. quia propter de elect.* Vnde tam ad cognoſcendam hanc digniorem perſonam, quam ad ſuadendam ipſius electionem, neceſſaria eſt collatio, diſcurſus, & tractatus, quibus remotis, electio rationabilis ſuccedere non poteſt, ſed erit caſualis, & electores taliter procedentes mortaliter peccabunt, quia in incognitum voluntate feruntur, etiam ſi in meliorem collimarent. Niſi de dignitate eligendi perſuaſum haberent, ex inſinuatione aliorum, quibus credunt, vel credere tenentur, quoſque veridicos in conſilio, probatoſque habeant. *Petrus Gregor. de inſtitut. iur. canon. lib. 1. tract. 29. cap. 5. Dian. reſolut. 37. miſcellan. 2. tom. 2. gloſ. in cap. in nomine domini diſt. 25. V. tractantes Abb. in cap. bonæ de elect. num* 12. Secluſa hac conſideratione, quæ eſt via regia omnis alius tractatus, & vnio vocalium eſt colligatio inductio, ac factio vetitæ per ſtatutum. Ratio clara. Electio eſt actus liber voluntatis, tollitur, & turbatur per iſtas factiones, quo nil peſtilentius in electionibus. *Boſſ. in praxi crimin. tit. de ambitioſis*, qui citat *l. 1. ad l. iuliam de ambit. Azor. tom. 2. lib. 3. cap. 28. quæſt. 2. S. Thom. 2. 2. quæſt. 185. ar. 1. Imola in cap. per inquiſitionem num. 4. Abb. numer. 5. de elect.* & licet in alijs non colligatis remaneat libertas eligendi, attamen quia non eſt coniuncta cum viribus iam per factionarios diſcectis nihili ſit, &

hoc

hoc eſt illud, quod in hac materia eliminare intendit religio. an autem voti compos fiat bonorum deſideria, piorumque gemitus teſtantnr. cum publico piratario vires obuiandi non ſuppetant, quibus accedit probationis difficultas, & præſidium ſopitus niſi ſit oculatus neglectus.

Quilibet poteſt accuſare ſubornatores.

Ad cuius peſtiferi delicti punitionem poteſt agere, non tantum vocalis, ſed quilibet de populo, quia eſt publicum, & religionis deſtructiuum. Vnde in noſtra *practica criminali tit. inquiſitio. fol.* 23. initio, ſubornatio in electionibus inter exceptuata reponitur. *primo ſi ſint delicta exceptuata, vt læſæ maieſtatis diuinæ, vel humanæ, homicidij perſonæ eminentis, ſubornatio in electionibus, ſimonia, Sodomia, &c.* & *Bonacoſſa lib.* 1. *communis opin. crimin. V. accuſare pag.* 2. adnumerat ambitum inter crimina publica, quæ à quolibet accuſari poſſunt. *Clar. lib.* 5. *§. ſimonia V. ſcias autem quod ſimonia.* probat ſimoniam eſſe delictũ publicum, & æquiparari hæreſi, & crimini læſæ maieſtatis, probat *Batard. in addit. ad cit. Clarum*. Hinc ad accuſandum contra ſimoniacos admittuntur ſerui, infames, meretrices, & criminoſi, *cap. tanta vbi Abb & alii de ſim* ſic etiam contra ſubornationes, & colligationes ſimoniacas quilibet frater inſurgere poteſt.

Sufficiũt coniecturæ.

Item ſufficiunt coniecturæ, & ſigna, & non ſunt neceſſariæ probationes, luce meridiana clariores, quæ in criminalibus requiruntur. *Clar. ſup. V. Item ſcias.* Nam occultè committitur & eſt tex. in *cap. ſicut. de ſimon.* dummodo ſigna ſint euidentia, & rerum conuincentia, *cap. inſinuatum eod. cum gloſ. ſin.* ſufficiunt quidem leuiores probationes. *Crauetta conſ.* 122. *nume.* 8. *Menoch. de præſump. lib.* 5. *præſump.* 8. *Maſcard. de probat. concluſio.* 1304. *&* 1305. vbi de coniecturis, ad ſimoniam detegendam, tradit.

Vt in delictis difficilis probationis.

Et eſt doctrina communis, quod in delictis, quæ ſunt difficilis probationis, ſufficiunt probationes per coniecturas, *Bertach. in repert. V. probatio per coniecturas, vbi Alex. Feder. de ſenis Fran. Aret. & alii*, qui inter hæc delicta numerant ambitum, & in *V. ſimonia fol.* 70. ait ſufficere leuiores probationes ad probandam ſimoniam, quia clam committitur, idque multis probat. conſonat *Panor. in cap. venerabilis. de teſtib. numer.* 2. *Nota* (inquit) *quod in defectum probationum, cum ſcilicet ex negotii, ſeu criminis natura non poteſt haberi probatio legitima, admittitur probatio minus legitima, & alias inſufficiens*, & citat *cap. cum dilectus de elect. vbi gloſ. & cap. præterea de teſt.* & agitur in illo capitulo de coniur. contra Epiſcopum, quæ valde ſimilis eſt

colli-

Digitized by Google

colligationi contra electionem. equidem in *dict. cap. cum dilectus filius* committitur examinandum, & probandum negotium electionis Epiſcopi, de qua ambigebatur, per iuramentum trium compromiſſariorum, & tamen probatio per iuramentum non eſt propriè probatio, ſed quaſi probatio. *Bertach. ſup.* ſatem eſt infima, & debillima probationis ſpecies, quæ tantum adhiberi ſolet, dum aliæ non ſuppetunt. & eſt celebre dictum iuriſperitorum, & canoniſtarum apud *Gabriellium lib. 1. de teſtib. concl. 7.* Quod quando veritas aliter haberi non poteſt, teſtes alias minus idonei fidem faciunt, quam concluſionem multis probat, maxime quando qualitas negotij, per alios ſciri non poſſit, vt eſt in cauſis coniurationis, conſpirationis, proditionis, tractantur etenim iſta quam ſecretiſſimè, & veritas haberi non poteſt, niſi per ſocios criminis, & per exteriores coniecturas. & ideo dicta ipſorum concludunt ad punitionem, & ſufficiunt teſtes ſingulares, quia ille, qui colligationes tractat nunc agit cum vno, nunc cum alio, vt ad probandum vſurarium, qui nunc dat ad vſuram vni, nunc alij, teſtes ſingulares ſufficiunt, vt idem *Gabriellius* probat *concluſ. 2. de teſt. num. 28.* & præcipuè cum agitur, ſic ad probandum aliquem hæreticum ſufficiunt teſtes ſingulares, vt idem probat *num. 40.* ſic ad probandam ſocietatem *num. 43.* cò vel maximè quando cum teſtibus ſingularibus coniecturæ concurrunt *num. 76.* puta quia eſſet inquietus, honorum appetens, ſolitus partes colere in conuentu nunc cum vno vocali, nunc cum alio ſecretò, ſedulòquè tractare, illos in ſuum cubiculum ſucceſſiuè acerſire, & ſufficit, ſi probetur aliquem ſollicitaſſe ad talem collectionem, etiamſi conſenſum non extorſerit, quia cum ſola attentatione, iam eſt colligationis promotor, & ſeductor.

Teſtes ſingulares in vſurario, hæretico, &c.

Sufficit attentaſſe.

Si quæras, an delatum, quod ſit ſubornator, vel colligationes faciat, in ipſo die, vel actu, vel vigilia electionis, poſſit Præſes è capitulo eijcere, & ſine ipſo ad electionem deuenire.

Reſpondeo, ſi euidenter ſibi conſtiterit in ſummario iudicio, quod talia molitus ſit, vel moliatur, poterit illum è capitulo expellere. Pro quo ſuppono doctrinam communem, quam tradit *Panormit. in cap. omnipotens. de accuſat. cum Innoc. & Hoſtien.* quod inquiſitus, pendente accuſatione, ſeu inquiſitione, promoueri non debet ad aliquod beneficium, aut officium, dicit enim textus citati capituli. *Valde graue eſt, quod vir de quo tanta, & talia nunciantur, cum antea requiri, & diſcuti debeant, bono-*

Subornatoric capitulo eſt expellendus.

Digitized by Google

honoretur. concordat *cap. finale de teſt. & atteſt.* in quo teſtificari, & ordinari vetantur, qui accuſati fuerint, pendente accuſatione, & Ratio eſt, quia accuſati fama grauatur, cum ante denunciationem, & accuſationem præcedere debeat infamia. Nam contra non infamatum non proceditur per inquiſitionem, & denunciationem, accuſatio autem his omnibus maior eſt. itaquè accuſati ſtatus non eſt integer, & ideo a teſtimonio ferendo, & a ſuſceptione ordinis repellitur, ac etiam à conſecutione honoris, vt ſunt beneficia, & officia, quia *infamibus dignitatum porta non patent*. de regul. iur. in 6. quia accuſati grauatur opinio, nam plus eſt, quod aliquis habeat accuſatorem, quia talione ſe obligat ad probandum crimen de accuſato, quā quod in vicinia male audiat, ex quibus concludit *Panor. in cap. fin. de teſt. & atteſt.* quod accuſatio repellit, vbi ſtatus integritas requiratur, cuiuſmodi requiritur in electione, nam eligendus debet eſſe omni exceptione maior, idem docent *Innoc. Abb. & Io. And.* ab eodem citati, & eſt textus in *cap. quoties de ſimon.* in quo dicitur *Peruenit ad nos quod per ſimoniacam hæreſim fueris ordinatus, propterea neceſſe habemus te prohibere, ne miſſarum ſolemnia celebrare debuiſſes, donec quid ſit verius diſcerneremus.* Vbi Gloſa. *Nota* (inquit) *quod dicitur hic, quod ſi per aliquod ſignum conſtiterit aliquem fore ſimoniacum, iudex debet illum punire*, vide *Diaz in practica crimin. cap.* 44. vbi eius additionator ait, ſigna debere eſſe euidentia, & reum conuincentia, ſecundum Gloſ. in cap. inſinuatum de ſimon. quam DD. ſequūtur. *Alex. de Neuo. conſ. 64. numer. 2. & 3. Clar. in* §. *ſimonia in fine*.

Si autem opponas, aperiri aditum malitiis, nam quilibet poſſet accuſare dignum, vt illum ab honoris conſecutione repellat.

Reſpondet *Io. And.* Non præſumi malitiam, & eſto præſumatur, adeſt remedium iuris, *cap. frequens de reſtit. ſpoliat.* præfigendo ſcilicet terminum, intra quem accuſatio comprobetur. Ideoque cautum eſt in ſtatutis generalibus, *cap. 8. §. 33. num. 4.* cauſas omnes criminales terminari debere per menſem ante capitulum, vt grauatorum fama vel eleuetur, & ſic ad capitulum accedant; vel deprimatur, & ſic excludantur. Cauſæ terminentur per menſem ante capit.

Sed hic eſt duplex difficultas examinanda. Prima, An ſi citato capitulo occurreret caſus, quo alicuius vocalis fama grauetur, & non ſit tempus ſufficiens ad diſcutiendam accuſationem, & iuris ordine terminandam; an interim accuſatus excludi debeat, Grauis difficultas

Digitized by Google

beat, vel ſub aliqua proteſtatione admitti. Secunda eſt, an hoc ſit dicendum tam de voto actiuo, quam paſſiuo, quia non ſtatim infertur, accuſatus non poteſt eligi in ſuperiorem, ergo neque poterit dare ſuffragium, nam habere votum actiuum non eſt dignitas, aut honor, quia aliquando etiam laici, qui ſunt eccleſiaſticæ dignitatis incapaces, vt diſcreti ſuffragium tulerunt, quod eſt quærere, an vocalis accuſatus, ex eo ſolo quod eſt accuſatus debeat è capitulo eiici.

Poteſt procedi etiam poſt menſem.

Reſpondeo ad primam, etiamſi ſtatutum aſſignet terminum, intra quem cauſę examinari debeant, non propterea prohibet procedi in cauſa, quæ de nouo emergeret, quia diſpoſitio tangit caſus iam emerſos ante citationem capituli, non de iis, qui poſt illam emergerent, ſi enim rigoroſe tenendum eſſet ſtatutum, non bene prouiſum eſſet caſibus incidentibus, poteſt enim accidere, vt in dicto capitulo aliquis vocalium graue delictum committeret, vulnerationis, homicidij, ſacrilegij, fornicationis & nulli dubium eſt, contra talem procedi poſſe, et debere, ſiue per infamiam, ſiue per clamoroſam inſinuationem, ſiue per accuſationem delictum ad ſuperioris aures perueniat, & quidem, ſi agatur de electione paſſiua, iſte ex recenſita doctrina, ad capitulum pendente cauſa ius non habet.

Officiali delinquēti ſuſpenditur officium.

Scio diſputari inter iuris conſultos, an pendente proceſſu criminali poſſit quis promoueri ad officia, & honores ciuitatis, & ſecundum opinionem communem reſpondetur negatiuè, *Bart. in l. vnica C. de reis poſtulatis, & l. reus delatus ff. de muneribus, & honor.* vbi *Lucas de penna col. 1. & 2. V. honores l. iudices C. de dignitatibus*, Bartol. *in l. quod ergo in fin. ff. de his qui notāt. infam.* & alii, quos citat, & ſequitur *Petr. Caballus centur. 1. deciſ. crim. caſu* 121. cum reflexione, quod eò magis ſit repellendus, quò proceſſus reſpiceret malam adminiſtrationem alterius officij, in quo malè ſe geſſiſſet, v.g. ſi male geſſit in officio Guardianatus, non poterit eligi ad ſimile, vel maius.

Scio etiam diſcuſſum, An officiali delinquenti in officio pēdente lite, ſit illi adminiſtratio adimenda, quod eſſet in materiis regularibus. An Guardiano vel Prouinciali delinquente, debeat ſuſpendi iuriſdictio, & reſponſio eſt affirmatiua, per *l. quod ſi forte § ſunt quidam ff. de ſolut. & l. eum quem* C. *de ſuſpect. tutor.* vbi *Bart.* & alii cum *Io. Fab. Luca de penna, Paris de put. Afflicto Vincen. de franchis, & aliјs* quos citat & ſequitur d. *Petrus Caballus caſ.* 76. qui addit, tunc officialem officio ſuſpendendum,

cum

cum pœna criminis illum officio deſtitueret, ſecus non. & quãdo de tali accuſatione captæ ſunt informationes, & quod incipit conſtare de mala adminiſtratione, & non aliter. Quia per ſolam accuſationem non debet officialis ſuſpendi, ſed capi debet informatio, per quam conſtare incipiat aliquid ſubſtantiale, & tũc ſuſpẽdi poterit ab adminiſtratione, & impedire, ne vlterius promoueatur. Rationes allegat *Francus deciſ. Neapol.* 8. n. 3. Tum quia adeſt infamia commiſſi criminis. Tum quia ſi officium exerceretur, teſtes non examinarentur ob timorem. Nec examẽ cauſæ differri debet vſque ad Syndicatum, quia hoc eſſet præiudiciale reipublicæ ac murmurationibus plenum. Maximè ſi imponatur pœna priuationis, quæ vana eſſet, ſi finem expectaremus officii. Ex qua ſolida doctrina habemus I. quod eſt in praxi ordinis, in ſuperiores actuales inquiri, dum de illorum priuatione agitur, eoſquè ab officio ſuſpendi. *Secundo* quod ſtante ſuſpenſione, ad officium aliud promoueri non poſſunt. Tertio quod ad hanc inquiſitionem deueniri poteſt, etiam citato capitulo, dummodo de induſtria, & ex fraude non fuerit dilata inquiſitio ad illas temporis anguſtias. do aphoriſmum noſtræ *practicæ criminalis tit. de exceptione fol. 25. init. Contra eligendum in ipſo electionis die exceptio debet admitti, niſi tam in promptu eſſet probatio, vt breuiſſimo tempore expediri poſſet exceptio*. Sermo eſt de exceptione ciuili, quia de criminali immediatè ſubiũgitur, *Criminalis vero nullo modo audienda eſt, ſed ſuis dilationibus agitari debet, vt & exceptor probare, & reus ſe tueri valeat.* Ex quorum verborum contextu elicitur diuerſitas modi procedendi in vtraq. exceptione. Nam ex eo quod prohibetur admitti criminalis (quia cum ordinetur ad pœnam corporalem, vltra remotionem à capitulo, reus legitimè ſe tueri debet) infertur, quod in exceptione ciuili, ordinata ſolum ad legitimam electionem, non eſt vſquequaquè talis ordo ſeruandus ſed ſufficit ſummaria, & compendioſa proceſſio, quæ inquam *expediri poſſet breuiſſimo tempore*: qualis eſſet ex. g. ſi in eodem capitulo deferrentur literæ ipſius rei, vel miſſæ à Fratribus & ſuperiore conuentus, ſignificantes dilapidationem, vel furtum, ſubſcriptę, & ſigillatę à communitate Fratrum, vel à diſcretis cõuentus, qui notabiliter famam Rei grauarent; aut in promptu eſſet probatio per duos Fratres præſentes; Quod Statutum aliquod apoſtolicum non ſeruaſſet, vt eſt publicatio decretorum de largitione munerum, de electis, de S. officio Vel querela

Vocales Quomodo in capitulo puniri poſſint.

alicuius communitatis ſæcularium, quæ aliquod ſcandalum, ab ipſo datum denunciaret. Neq. nouum eſt hoc in Religione, quia multę cauſæ vocalium in ipſo capitulo ante electionem diſcutiuntur, & ſi culpabiles reperti fuerint, eiiciuntur. In primis fit Syndicatus Miniſtri generalis, qui ſi reus repertus fuerit, & officium renunciare noluerit, eiicitur, & ſine ipſo ad electionem alterius deuenitur. Vt ſtatutum fuerat eo tempore, quo generales erant perpetui. *Stat. Alexandr. cap.8. tit. de celeb. cap. gen. fol.*150. Vbi de accuſationibus contra generales, & modo procedendi diſponitur. Moderatum poſtea in *Statutis Salamaticenſibus c.8. Valliſol.* 1593. *c.8. Vltramontanis cap.*7. quod recipiantur quidem Syndicationes, non tamen *vt Miniſter, & Cōmiſſarius generales priuentur officio, neque ſuſpendantur, neque grauis aliqua pœnitentia imponatur eiſdem, donec renunciauerint officia, quod fieri debet ante electionem futuram.* Vt ex his omnibus comportatum eſt in ſtatuta generalia compilata. *an.* 1642 *cap.8.* §.11. *n.*4. & cum exceptio firmet regulam in contrarium, quod explicitur in generalibus, conceditur in aliis vocalibus. Et de Cuſtodibus praxis eſt, paſſim reiici, ſi literis communibus fulti non veniant. *d.c.*8. §.11. *nu.*5; & de Guardianis, & diſcretis localibus in Valliſol. cit. diſponitur, puniri poſſe, & eiici, ad arbitrium Præſidis, ſi comitati non veniant cum aliquibus, quæ in capitulo oſtendere debent, ſenſus igitur religionis eſt, Vocales poſſe iudicari in ipſo capitulo. Et quod generalibus diſpoſitum eſt, puto ad ſuperiores regulas iudicandum eſſe, quod ſcilicet, ſi ipſi in aliquo notoriè delinquerent, percutiendo, occidendo, vulnerando, vel aliquod enorme delictum committerēt, notorietate facti intergiuerſabile, quod tunc non obſtante ſtatuto, poſſent ante electionem ſuſpendi, & deponi. Ratio eſt, quia ſtatutum non diſponit de his caſibus inſolentibus, & qui non acciderunt, nec poſſint frequenter euenire, ſed de his, quæ ad Syndicatum deferuntur, quique commiſſi ſupponuntur in officio, & ante citationem capituli, vt patet ex ipſa notione Syndicatus, qui indicebatur iudicibus officio functis, per quinquaginta dies, in quibus de culpis, & fraudibus in officio commiſſis conuenirentur, ac rationem redderent, ſeu cauſam dicerent. *l.*1. *C. vt omn. iudi. tam ciuiles, & milit.* & certum eſt, delinquentem iudicem in Syndicationis tempore poſſe criminaliter puniri.

Dices, per ſtatutum præſcribi poteſt terminus ad accuſandū

quo

quo elapſo non daretur actio nec actori, nec iudici ad inquiréndum, & procedendum ex officio. Vt per *Didacum Canterium*, *Farinaccium*, *Socinum*, *Bald.* & *alios* multos probat, cit. *Cáballus caſu* 5. quia vbi eſt præciſa via ad agendum, ſublata intelligitur iudici ad inquirendũ ex officio cum officiũ iudicis ſuccedat in locum actoris. etiãſi elapſo termino reus confiteretur delictũ. Cum ergo ex ſtatuto non competat actio, neque competet inquiſitio. Nam in hoc caſu iudici deeſt iuriſdictio, quæ limitaté illi conceſſa cenſetur. Ergo cum determinatum ſit, de non admittenda exceptione in ipſo die electionis, nullo modo poterit in vocales congregatos animaduerti. Præciſa via ad accuſandũ cenſetur præciſa ad inquirendum

Reſpondeo etiam ſi contra allatam doctrinam non deſint qui ſentiant apud *Roman. conſ.* 214. *Abb. Felin. Canterium à d. Caballo num.* 5. citatos, qui omnia ex *Marſilio in practica. §. conſtare. à num.* 79. exſcribit, tamen valere diſtinctionem allatam à *Nello in tractatu bannitorum in* 2. *parte primi temporis*, quam refert citatus *Marſilius n* 89. non poſſe iudicem procedere ex iure, poſſe virtute reſtitutionis in integrum, quæ conceditur ob iuſtam ignorantiam. vt dicitur in *l. cum Filius. ff. de verb. obligat.* quæ eſt 49. *§. in hac ſtipulatione. ibi per heredem videtur fieri, quamuis abſit, & ignoret.* & *l.* 1. *ff. quibus cauſis. maiores* 25. *annis. in integrum reſtit ibi quò primum de ea re experienda facultas erit*. & nos ſupra diximus, ſtatutum loqui de cauſis iam cognitis, mortis, & activitatis, vel quæ in Viſitatione moueri poſſunt. Non autem de ignoratis, & ex accidenti inopinato emergentibus. & non ſumus in caſu præſentis doctrinæ, quæ procedit, quãdo ſtatutum extat, non eſſe procedendum, neque per inquiſitionem, neque per accuſationem. Noſtrum autem ſtatutum non prohibet, niſi vbi *breuiſſimo tempore* expediri non poſſit.

Tandem dico, pro complemento reſponſionis ad primam queſtionem, poſſe ſuſpendi vocalem, & à capitulo excludi, quãdo illius fama nimis grauaretur per accuſationem, & per ſemiplenam ſaltem probationem, cum diffamatione coniunctã. Nec valet opponere, quod puniatur ante ſentẽtiã, eo quod priuetur iure eligendi, antequam plenè probetur, & perfectè audiatur. Quia cum maius ſit bonum electionis integræ, quæ ſine hoc voto particulari poteſt conſiſtere, non eſt mirum, quod hæc pars indiuidua cedat, & reſeruetur completa punitio poſt electionem. Naturali enim iure cogimur, partem perdere, vt totum Grauatus in fama, ſuſpendi poteſt.

Digitized by Google

Maior minori præualet.

ſeruemus. *capit. bonæ memoriæ. 1. de poſtul. præl. ibi præferentem ſpeciali vtilitati communem, & minori maiorem.* & ibi *Gloſſa*, & ſic cum electio differri non poſſit, & iſte infamatus conuenire non debeat, conſequens eſt, vt in hoc caſu cedat.

An autem cum proteſtatione admitti poſſit, vt fit cum eo, de quo dubitatur, an ſit excommunicatus, vel aliud patiatur impedimentum, affirmant *Miranda tomo primo quæſtione 23. artic. vndecimo. Peirin tomo primo, quæſt. 1. capit.* 31. quia in dubiis ius manet pro poſſeſſore, & vtile per inutile vitiari non debet.

11 Reſpondeo, poſſet etiam Præſes capituli accuſationem non acceptare, vel differre poſt electionem. Quando autem procedere voluerit, poterit vocalem è capitulo pellere, niſi tam euidens, & paucis exponatur exceptio, quod illam diſſimulare non poſſit, ſine offenſione iuſtitię, & communicatis, quia tunc teneretur inquirere, & procedere *Gl. tr. q. 4. num.* 2. cui concordat noſtrę practicæ Crim. aphoriſmus tit. Accuſ. fol. 17. *Legitimo accuſatore comparante, non poteſt iudex accuſationem reſpuere.* Quod autem adducebatur de excommunicato &c. certum eſt, quod ſi cognitus fuiſſet excommunicatus, & hoc non obſtante admiſſus, electio eſſet nulla. *Abb. in cap. cum Vintoienſis. & c. illa quotidiana de elect. Nauar. lib. 1. conſ. primo & habetur in cap. final. de procur.* Admiſſus autem cum proteſtatione facit, vt declaretur quidem illum non habere ius ad electionem, ſed quia dubitatur, admittitur; ſi & in quantum, id eſt, caſu quo nõ haberet ius, electio non annullaretur propter pręſentiam illius. Vnde non nocet electioni alias legitimę, quod non habens vocem fuerit admiſſus cum aliis, *Panorm. in c. Cumana. de elect. apud Sylueſt. V. electio num.* 17. & hoc quia aliud fieri non potuit ſine ſcandalo, & facit regula *Vtile per inutile non vitiatur. Innoc. in d. c. illa quotidiana. Abb. in d. c. Cumana. & c. cum Vintonienſis. de elect. Roſella. Syl. Miranda. apud* Peirin. *cit.* §. *Dico ſecundo.* Quod noſtro caſui applicari non poteſt, quia qui accuſatur, iam infamia conſpergitur, & indignus honoribus declaratur, ergo non poteſt ad electionem admitti, tamquam non integer. Quod etiam de excommunicato ſub dubio, & permiſſo, affirmo, quando ſine ſcandalo eiici non poſſit. Nam non eſt minor ratio, quod quis de ambitu, vel de cenſura excipiatur, nam vt.

Excommunicatus vitiat electionẽ

Admiſſus cum proteſtatione.

Ad

Ad ſecundã quęſtionem reſpondeam, dico infamatum per accuſationem vt dictum eſt, eſſe incapacem ſuffragij, tam actiui, quam paſſiui. tum quia omnes, qui ſunt in capitulo, capaces ſunt tam paſſiuæ, quam actiuæ electionis, ex ratione quà vocales ſunt, licet poſſint retardari ratione ætatis, vel non defunctorum munerum, cuiuſmodi prouinciales non poſſunt eſſe Diffinitores &c. & ſic patet excluſum ab vno, excluſum eſſe etiam ab alio. Nec poteſt opponi declaratio in cauſa hac particulari cum id ſit inſolentiſſimum in ordine. Tum etiam ex ratione Generali, quod omnes illi ab electione excluduntur, qui ſunt priuati, vel priuandi poteſtate eligendi. Quia licet ante electionem non ſit diſcuſſum, ſufficit poſſe conuinci poſt electionē. *Sylue. V. electio. 1. numero 3. apud quem Gloſ. Panor. & Innoc.* Nam etiam ſi dicat, quod quoad priuandos electio ad alios nõ deuoluatur, antequam priuentur; cum tamen ſubiungat, ſufficere, quod conuinci poſſint, quod fuiſſent priuati, idem poteſt dici, ſufficere quod conuinci poſſint, quod erant priuandi.

Infamatus eſt electionis incapax.

Et vt huic neceſſariæ digreſſioni finem imponamus, Authores harum colligationum, & ſubornationum, è capitulo ſunt expellendi, vt cæteri timeant, & electio ſuæ libertati reſtituatur.

Secundum peccatum, quod in his colligationibus committitur, eſt, quod ſuperiores, dum in capitulis prælatos locales cõſtituunt, illos promouent, quos ſuæ factionis eſſe ſciunt, vel futuros norunt, vel etiam, antequam eligant, monent, vt ſecum colligati permaneant in futuro capitulo, quos ad hunc finem promouent. Vnde capita partium, & tyranni capitulorum euadunt. Nam licet, non cõprehendi in hac ſanctione putem eos, qui ſuos amicos promouent, vel quos aptos norunt, vel ob gratitudinem, amicitiam, vel aliud quodpiam motiuum, futuram electionem non reſpiciens, conſiderare tamen has promotiones vt ordinatas ad faciendum agmen, & factionem in futura electione, nõ video quomodo à rigore ſtatuti liberari poſſint. Nam hæc eſt potentior colligatio illa, quæ ſolis verbis fit. Nam iſta fit opere. Et nullus negabit ex allegatis de ſimonia, & ſubornatione, quod ſit ipſiſſima ſimonia, inſtituere aliquem vocalem, vt is poſtea ſuffragetur ad ſuum arbitrium. Emit enim per collatam dignitatem ſuffragii illius exercitium. Modo ſi hoc faciat cum multis, dicetur colligatio ſimoniaca, peior

Guardianos facere, vt poſtea ſuffragētur &c. eſt ſubornatio.

ea, quæ verbis committitur.

Si replicetur, ſtatutum loqui de colligatione, quæ fit in ipſo actu capituli, nõ de ea, quæ fieret per annũ, & annos antea.

Reſp. negando antecedens, quia vbi ſtatutum voluit menſuram temporis, id expreſſè declarauit. Do verba ſtatuti: *Qui colligationes, aut inductiones fecerint. Qui in electionibus, vel ante per ſex menſes, pro ſe, vel pro alio, per ſe, vel per alios. ſubornauerit, excommunicationis &c.* Vbi apertè conſtat, tempus non eſſe adiectum colligationibus, ſed ſubornationibus. Equidem ratio legis, vel ſtatuti, ſi vna reddi tantum poſſit, ſi expreſſa non ſit, pro expreſſa haberi debet. Ex communi apud *Bonacoſſam prima parte. V. Ratio,* qui citat *Suarez, Curtium.* Ratio autem ſtatuti illa vnica eſt, vt electiones liberè, & canonicè fiant; & nõ turbentur, ſiue in ipſa electione, ſiue antea, parum refert, dummodo idem vtrobique ſequatur effectus.

Ratio legis pro expreſſa haberi debet.

Qua occaſione iuuat aliam partem ſtatuti hic examinare. *Qui in electionibus, vel ante per ſex menſes &c.* An ſcilicet rigorosè tenenda ſit, itaut ſi ſubornaret per ſex menſes, & dies, vel ſeptem menſes, non incidat in excommunicationem & pro affirmatiua facit doctrina communis, quod ſtatuta ſint ſtricti iuris, & ideo ſtrictè intelligenda. *Roland. à Valle conſ. 24. numero 9. in 3, Vol. Caſtr. in l. quidquid adſtringendæ. ff. de verb. obligat. Hieron. de Monte. in qq. q. 29. num. vigèſimoſeptimo. Curtius Iun. conſ. 276. num. 45. Vol. 3.* & alia quæ diximus in *c. de pœnis,* ergo qualificatio illa ſex menſium, niſi ſtrictè teneatur, pœnas non infert.

Statuta ſunt ſtricti iuris.

Reſpondeo tamen negatiuè Quia ſtatuta diſponentia idem quod ius cõmune, addentia, vel minuentia reſtrictiones, vel pœnas, non tollunt ius commune. *Panor. in c. de cauſis. de off. deleg. Henri. Bobich de Synodo in 3. p. art. 1. num. 236. Io. Bap. Vezinus in erario comm. opin. V. Statutum.* Et lex habet locum, vbi ratio legis habet locum. *Bald. in l. fin. C. de hared. inſtit.* & extenditur ad omnes caſus, quibus ratio legis adaptatur. Licet lex in materia diſpoſitiua ſtrictè loquatur. *gloſ. in cap. frequenter. §. porro. vt lite non conteſt. in cap. cupientes. §. deniq. de elect. Vide Bertach. V. lex num. 69.* Nam ratio iuris communis, naturalis, & diuini Vbicunque reponatur, ſemper erit eadem, & inuariabilis. Cum ergo ſubornatio ſit mala omni iure, non debet reſtringi ad tempus determinatum, ſi quis enim ſubornet intra ſex menſes, contra ius diuinum, & commune peccabit. & ſi vltra

De ratione legis axiomata.

ſex,

ſex,non minus peccabit. Quia ſimonia,& ſubornatio eſt in præcepto negatiuo,quod obligat ſemper, & ad ſemper, ergo quocunq.tempore. & ſic ſi conſtiterit aliquem per annum ante electionem ſubornaſſe,non minus puniendus erit,quam is, qui id comitteret per ſex menſes. Quia eadem culpa, & eadem pœna. ſtatuta ſiquidem diſponentia quacunq. præciſa reſtrictione recipiunt interpretationem à lege *Bonacoſ.p.2.com.opin.crim.*

Si autem quæras,quare in ſtatuto appoſita fuit reſtrictio illa ſex menſium.

Reſp. quia id accidit,vt in plurimum. & pro hoc leges feruntur. *l.nam ad ea.ff.de leg.* & paucæ reperiuntur de iis, quæ raro accidunt. *Clem.quia contingit.init.& ibi Cardin.de relig. domi.l. antiqui.ff.ſi pars hæred.petat.& per Alex.in d.l. nam ad ea.* Vniuerſaliter autem non fiunt de his,quę rarò accidunt. *l.ex his.ff de leg. gloſ.in c.literas.de ſponſal.impub.* & ideo cum rarò vel numquam accidat ſubornari ante ſex menſes, ſtatutũ ad hanc ſpecialitatem non reſpexit, ſed ad illud, quod practicari pôteſt in anno capitulari,in quo per quatuor, aut ſex menſes ad ſummũ ante electionem deſtinantur Viſitatores in Prouinciis & celebrantur capitula. Leges de ijs quæ vt plurimum accidunt.

Quæſt.XI. An in crimine ambitus, & ſubornationis compræhendantur etiam agentes,conſentientes,ſcientes, & mediantes.

Reſpondeo 1. Simoniacos in beneficiis ſcientes, reuelare tenentur Papæ,per ſe,vel per alios, & niſi reuelauerint,abſolui non poſſunt. *Extrau.cum deteſtabile de ſimon.* quapropter *Sylu. V. ex com.7.caſu* 43. tenet iſtos ſcientes eſſe excommunicatos, & abſolutione indigere. Idem tenet *Couar. in regul.peccatum par. 2.n.7. Verb.cæterum.* etiam ſi non deſint,qui ſentiant,non incurri excummunicationem,ſed eſſe peccatum mortale, reſeruatũ. Alii qui nullum peccatum agnoſcant,eo quod illa *Extrauagans* non ſit in vſu. *Theſaur.V.ſimonia c.3.n.10.init.* Scientes Simoniacos reuelare tenẽtur.

Reſp.II. Mediatores ſimoniæ ſunt excommunicati cum reſeruatione Pontificia. *d extr.2.de ſimon Sanch lib.2.opuſ. moral. c 3.dub.104.n.6.Bonac.de ſimon.q.7.n.11.Leymañ.eod,lib.4.n.79. Filliuc.tract.41.c.11.n.16.Silu.V.ſimon q.18.* Mediatores excõmunicati.

Reſp.III. ſubornatores ſimoniaci eiſdem pœnis inuoluũtur. Ex ſuperiori ratione,& ea quam adfert *Sylu.*cit. Quod acceſſoriũ ſequitur naturã ſui principalis. *de reg.iur.in 6.* etiã ſi in pœnis talis regula nõ currat,quia in materia cẽſurarũ, vbi excommunicãtur facientes,nõ includũtur mediatores,cõſultores &c. Subornatores.

Digitized by Google

vt citatus *Sāch.* in materia *Simoniæ* aduertit. Vnde ſi mediatores nominati non eſſent, nõ includerentur in excõmunicatione. In noſtro autem caſu expreſsè comprꝛhẽſi ſunt, dicit etenim. *Qui in electionibus &c. pro, ſe, vel alio, per ſe, vel per alios ſubornauerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat.* Verum dicet aliquis, excommunicari ſubornantem principalẽ, ſiue id faciat per ſe, ſiue per mediatores, nõ autẽ ipſos mediatores, Attamen etiã iſtos comprꝛhendi, ratio ipſa ſuadet, quia iſti verè ſubornant, non quidem pro ipſis, ſed pro alijs, & ſumus in completo ſenſu ſtatuti, *pro ſe, vel pro alio ſubornauerit.* nam licet ſint mediatores reſpectu aliorum, ſunt principales quoad ſe, in rigore ſtatuti, quod excommunicat eos, qui pro aliis, ideſt tanquam mediatores ſubornauerint, & quoad iſtos proxenetas ãbitionis pleniſſimè extẽduntur omnes pœnæ latæ contra ſubornatores, quia iſti ſunt cauſę tractatus, & concludunt colligationes, & factiones. Nam ſi tales non eſſent, partium capita non reperirẽtur, quia ſunt mẽbra iſtius miſtici & diabolici corporis, Accedit decretum *Clem. VIII. cit. q. 3.* quod tale eſt, *Vt omnis officiorum ambitus occaſio precludatur, Caueant omnes à directa, vel indirecta vocum, ſeu ſuffragiorum procuratione, tam pro ſe ipſis, quam pro aliis &c. quicunq. ſecus fecerint, præter alias pœnas, & cenſuras contra huiuſmodi ambientes inflictas, quas in ſuo robore permanere volumus, in pœnam priuationis officiorum, quæ obtinent eo ipſo incidant, & ad futura quæcunquè pariter inhabiles habeantur. Super quo cum eis diſpenſari à nemine poſſit niſi à nobis, vel ſucceſſoribus noſtris, & pro qualitate culparum grauius etiam puniantur. Porrò ſupradictas omnes pœnas ad cõplices, & ſimpliciter ſcientes, & non reuelantes extendimus.* Quo Decreto nil clarius.

Quæſtio XII. Quæ pœnæ in ſubornatores latæ ſint.

Subornatores excommunicati.

Reſpondeo I. ſubornatores ſunt ipſo facto excommunicati excommunicatione reſeruata Papæ, ſi fuerit electio Generalis, & Generali, ſi fuerit ſuperiorum inferiorum. & ligat ſine alia declaratione, quia eſt lata per Apoſtolicas conſtitutiones, quas citatus Clem. VIII. confirmat.

Dices Clem. VIII. reſeruat ſedi Apoſtol. cenſuras, ergo ſtatutum eſt contra Decretum Apoſtolicum.

Reſp. reſeruat ſibi alias pœnas, non cenſuras *ſuper quo diſpenſari a nemine poſſit &c.* nomine diſpenſationis non venit abſolutio à cenſuris.

Re-

Reſpondeo ſecundo, ſubornatores ipſo facto priuari, & inhabilitari debentur. Patet ex pœnis ſimoniacorum, & ex ſupradictis, ait enim ſtatutum, *ſubornatores actibus legitimis perpetuò priuamus*. in priuatione autem actuum legitimorum includitur priuatio officiorum, & inhabilitas ad illa, vt ſuo loco dictum eſt. Priuati. & inhabiles.

Reſpondeo tertio, iſtæ pœnæ ſunt perpetuæ, & in religione indiſpenſabiles, patet ex qualitate *perpetui*, in ſtatuto poſiti, quod tollit Generali facultatem diſpenſandi iuxta ſtatutum, *capituli gen. Romani an. 1639.* de quo nos in comment. ad ſtatuta *cap. 12. ſtat. 12. fol. 917.* patet etiam ex decreto Clem. 8. diſpenſationem ſedi apoſtolicæ reſeruanti. Perpetuò

Reſpondeo quarto, Generales, ſi in hac damnatione fuerint, per priuilegia ordinis abſolui non poſſunt. Quia cenſetur ſublata in hac parte, quando eorum abſolutio ſedi apoſtolicæ reſeruatur, & ordo, cuius intereſt priuilegiis, vel in totum, vel in partem renunciare, ita declarauit, reſeruatum ſcilicet eſſe hunc caſũ ſedi apoſtolicæ, ſecus nullus metus Generalib⁹ incuteretur.

Legendus eſt Remigius Schroſa, ordinis Prædicatorum de prioratu procurato per ſordes, & de nullitate executionis, de cenſuris, pœnis, aduenientibus, probatione huius criminis aliiſque copioſe, & ſolidè. atque hæc ſufficiant.

CAPITVLVM XVI.

De Pœnis in Prælatos uel ſubditos conſpirantium.

ADVERSVS hos criminoſos in hunc modum ſanciuit Minoricum ſodalitium *cap. 7. §. 5. nu. 54.* *Qui per malitioſam concordiam, ſeu conſpirationem, aduerſus alium maximè ſuperiorem inſurrexerit, omnibus ordinis officiis priuetur, quouſque per condignam ſatisfactionem à Generali, vel Prouinciali releuetur. Conſpiratio autem non eſt dicenda, quando ſubditi aliquid intimare, aut ſignificare ſuperioribus voluerint.* Ad cuius ſtatuti declarationem ſit.

Quæſtio I. Quid conſpirationis, & malitioſæ concordiæ vocabulis cenſendum ſit.

Re-

Conſpiratio bona, & mala. Reſpondeo, conſpiratio duplex eſt, bona, & mala. *cap. petitio veſtra de iur. iur.* vbi *Honorius III.* abſoluit a iuramento quoſdam canonicos qui promiſerant, ſe non conſpiraturos contra Principem Antiochenum, ſuadens ipſis, vt pro viribus eccleſię ſtent contra principem, non tamen machinentur contra perſonam ipſius, ex quo *Panor. num.* 2. inſert, conſpirationem aliquando eſſe licitam, & citat Innocentium in *capit. cum I. & A. de ſent. & re iudi.* & manifeſtè apparet in ſtatuto, vnam conſpirationem condemnante, & alteram approbante, recolenda ſunt *cap. ſane* 16 *quæſt.* 7 *cap. ſi quis deſpicit d.* 42.

Mala. Porrò conſpiratio mala eſt fraudulenta confœderatio facta in præiudicium alicuius perſonæ, vel dignitatis, ex *Abb in d. cap. petitio veſtra*. vnde vt plurimum doloſa cenſetur, & in malam partem accipitur, vt *Oldradus, & Prataius adnotarunt ex leg. diuus ff. de re iudic.* in qua Adrianus Imperator vindicandam ſancit conſpirationem factam in Iulium Tarentinum, corruptis pecunia teſtibus.

Vnde dicatur. Dicitur autem conſpiratio quaſi ſimul ſpiratio, quia ſimul ſpirant, & tendunt contra aliquem, cui ſi additur iuramentum inter conſpirantes, dicitur coniuratio. *Panor. in cap. venerabilis de teſt. cogen. num.* 1. & videre eſt in *cap. coniurationum, & conſpir. cap. coniurationum crimina cap. ſi qui clerici c. ſi clerici, aut monachi* 11. *quæſt.* 1. *cap. conſpiratores* 3. *quæſt.* 4. *c. denique* 7. *q.* 1. ideo in ſtatuto pro eodem ſumitur *malitioſa concordia*, & *conſpiratio*, quia concordant contra aliquem.

Verum ſi abſit malitia, & fraudulentia ſtatuto locus non erit. quare ſi aliqui putantes ſe benè agere, & ex zelo moueri, conſpirauerint in aliquem, non veniunt iuxta hoc ſtatutum puniendi, quia ad punitionem debet conſtare de malitia, dolo, ac fraudulentia, nam quoties non probaretur, eſſemus in conſpiratione bona. *Clar. quæſt.* 84 *§. vbi agitur de imponenda*, debent enim verificari omnes qualitates ſtatuti, cum ibi allegatis, eò

Qualitas ſtatuti probanda. vel maxime cum illa qualitas augeret pœnam. *Capic. deciſ.* 121 *num.* 22. *& deciſ.* 155. *Decius conſ.* 167. *Plotus in l. ſi quando §.* 8. *num.* 5. *Menoch. de arbitr. libr.* 2. *centur.* 3. *conſ.* 263. *num.* 20 & nulli dubium eſt, quod malitia in ſtatuto ne dum auget pœnam, ſed illa ſola pœnam inducit, quia niſi ſit malitioſa concordia,

Conſpiratio mala, non ſine dolo. non erit conſpiratio punibilis. Non enim ſumus in caſu, quo malitia eſſet de natura delicti, cuiuſmodi eſt falſitas, rebellio, &c. quia tunc non eſſet neceſſe probare qualitatem, & dolum,

quia

quia probato delicto, conſequenter cenſetur probatus dolus. *Crauetta conſ.* 150. *init. Felin. in c. examinata de iudic. Maſcard. de probat. concluſ.* 1298. *vol.* 3. ſed ſumus in re, quæ poteſt benè & malè fieri, vnde non probata qualitate vitiante actum, non eſſet probatum delictum punibile per ſtatutum.

Si autem quæras, An agitante aliquo per malitiam multos fratres bonæ mentis, eoſque ad conſpirationem mouente contra prælatum, appellanda ſit conſpiratio mala, & punienda.

Author conſpirationis puniendus.

Dico puniendum eſſe eum, qui machinam agitaret, non autem ignorantes. Quia ſicuti puniri debet ſciens, & deliberate operans per malitiam, ita non debent puniri ignoranter agentes. Cum grano tamen ſalis accipienda eſt doctrina, vt immunes cenſeantur, qui bono zelo moti aliquod verum prælato denunciant; at ſi deportarent falſum, quod tamen primus conſpirator ſuggeſſiſſet ſocijs, vt verum, & iſti credidiſſent, nec vlterius veritatem indagare curauiſſent, tunc dico, puniendos eſſe, vt conſpiratores, quia ignorantia craſſa, & ſupina in ijs, quæ ſcire tenemur, æquiparatur dolo, & ſcientiæ. *Gand. tit. de pœnis reor. num.* 6 *fin & titulo de rebus non portandis contra dictum num.* 7. *Caballus* 2. *centur. caſu* 129. *numero* Nemo autem ambigit, quod deportans ſuum ſuperiorem ad Prælatum maiorem, ſcire tenetur, quid faciat. Niſi dicamus, hunc eſſe adeo ſimplicem, rudem, & beſtialem, vt titulo (vt ita dicam) irrationalis excuſari debeat iuxta congeſta à DD. de credulitate fatua, & beſtiali, quæ excuſat a dolo. *Suarez V. doli num.* 113. *Brun. in conſ. feudali V. dolus Iaſon. conſ.* 137. *in* 1. *volum.* & alij apud *Bonacoſ. p. p. V. dolus pag.* 59. apud quem alij multi dicunt excuſari a dolo, qui credit bono, & honeſto viro, maximè ſi credens ſit homo ſimplex, & rudis, cuiuſmodi multi ſunt apud nos, fratres laici. Maximè vbi ſtatutum præſumptionem importaret, quæ ſupponit ſcientiam. Verum tamen eſt, quod talis doctrina non iuuaret peccantem in materia, quæ eſſet vetita iure diuino, naturali, vel communi, quia vt inquit *Clar. queſt.* 60. *numer.* 13. ſi delictum, quod per conſtitutionem punitur, eſt vetitum iure communi, non excuſat ignorantia ſtatuti, & vniuerſaliter in eo, qui tenetur ſcire quod facit, vt eſt iudex, ego addo accuſatorem, delatorem, denunciatorem, ſi ignorantia excuſat à tanto, numquam tamen excuſat à toto, pro qua doctrina multos allegat, eiuſque poſtillatores adducunt Dico igitur, tales, puniendos eſſe pœna arbitraria, ne aſſueſcant, tam iniquè & beſtialiter

Credulitas fatua excuſat.

Ignorantia quàdo excuſat.

in

Digitized by Google

in ſuos ſuperiores inſurgere.

Secundum quam doctrinam interpretanda ſunt extrema verba ſtatuti. *Conſpiratio non eſt dicenda, quando ſubditi aliquid ſignificare ſuperioribus voluerint.* nimirum quæ vera ſint, & conuentui, aut religioni præiudicialia, nam ſi falſa eſſent, daretur locus ſtatuto, punienti conſpiratores, & calumniatores.

Quæſtio II. Quid ſit, in alium inſurgere, & ſi hoc de quolibet ſubdito, vel etiam ſæculari intelligi poſſit.

Inſurgere.

Reſpondeo primo, *Inſurgere* eſt in alium ſurgere, & ſumitur in malam partem act. 18. *Inſurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum &c.* Eſter. 2. *Voluerunt inſurgere in regem iniqui, & occidere eum.* Pſal. 21. *Inſurrexerunt in me teſtes iniqui.* quibus locis apparet inſurrectionem eſſe malam, violentam manu, armis, impetu: ad cuius ſimilitudinem dicitur quis inſurgere linguis, calamis, quod idem eſt, ac conſpirare, & coniurare, & omnia idem important, ex dictis.

Reſpondeo ſecundo, ſtatutum intelligitur de quolibet ſubdito, tam actiue quam paſſiuè, id eſt, ſi conſpiratur contra aliquem fratrem, & ſi quilibet frater conſpiret, patet ex dictionibus *qui*, & *alium* quæ ſunt vniuerſalia, & neminem excipiunt, vbi ratio exceptionis non apparet, amplitudinemque ſuſcipit à ſubiecta materia. *Barboſ. dict. 26. & 322.* Ratio eſt, quia quilibet frater poteſt eſſe materia huius ſtatuti, inſurgendo ſcilicet in alium, ergo pro omnibus cauere debuit, ad bonum reipublicæ gubernium. Itaque quilibet ſubditus, ſiue clericus, ſiue laicus conſpirans in alium fratrem erit reus ſtatuti, & quilibet ſuperior, qui tale ſcelus in ſubditum patraret, pari ratione puniendus eſſet.

Si quæras, an idem dicendum ſit, ſi contra nouitium, vel tertiarium.

Reſpondeo affirmatiuè, quia iſti, & ſi fratres non ſint, dummtamen in conuentu degunt, ſunt de corpore communitatis, & fratrum priuilegijs gaudent, vt ſi quis illos percuteret, eſſet reus *cap. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4.* & deberet puniri pœnis percutientium, ita pariter pœnis conſpirantium.

Conſpiratio in ſæculares.

Reſpondeo tertio, conſpiratio facta in ſæculares per aliquem fratrem, puta ſi commoueret nobiles, vel viciniam contra aliquë parochum, clericum, vel alium quempiam, non eſſet puniendus iuxta ſtatutum. Quia verba illa *Aduerſus alium*, reſpicit fratres, de quibus eſt ſermo, non alios, *Alius* enim ad ſimilem

Alius.

refer

refertur. *Barb.dict.* 16. Importat ſiquidem ſimilitudinem,& qualitatem præcedentis diſpoſitionis, atque idemtitatem in ſubſtātia. Vt *alius* in humanitate,non eſt equus. *alij* in locatione, dum de ſubditis agitur, non intelligitur de iis, qui conueniri non poſſunt. Et ſi quis promittit dare loco primę cautionis *aliam* intelligitur de ſimili. Cum igitur ſtatutum agat de conſpiratione mota aduerſus Fratres,non poteſt extendi ad ſæculares. Patet clarius, ex dictione *Maxime Superiorem*, quæ importat rationes in ſpecie compræhenſos, ſed illam, quæ eam exprimit, ſpecialiori ratione, & potentius. *Barboſa dict.* 197. *num.* 6. & 7. Maximè.

Sed quid indemnis abibit conſpirans in ſæcularem?

Reſp. grauiori pœna puniendum dico,quia culpæ addit ſcandalum. Omnis enim conſpiratio, præcipuè contra Clericos, & quoslibet religioſos, damnabilis eſt. Et ideo Clerici,& Monachi conſpirantes deponi debent. *c. coniurationum.* 11. *q.* 1. quia omnis conſpiratio preſumitur mala. *l.* 3. *ff. de collect. illici.* & notauit *Arcbid. in c. illud.* d. 23. vbi alia multa de mala conſpiratione deſcribit. & *cap. ſi quis vero non obediat* 11. *q.* 1. & *c. ſi quis per ſuperbiam. eod.* & eſt adeo grauis hæc culpa, vt conſpiratores audiendi non ſint *cap. conſpirationes* 3. *q.* 3. vt potè infames. *d. cap. coniurationum* 11. *queſt.* 1. Nec ad ordines licentiari poſſunt. *cap. ſeditionarios dic.* 46. & eis conſentientes excommunicari debent. *d. cap. coniurationum* Ideo aggrauanda eſt pœna, pro grauitate perſonæ, contra quam itur, & pro qualitate conſpirationis. Hinc *Gloſ. in cap. venerabilis de teſtib. cogen.* quærēs qua pœna plectendi ſint coniurantes contra Epiſcopum, reſpondet, deponendos eſſe, & brachio ſæculari tradendos, ſi clerici ſint, quod mitigat Panor. ibid. numer. 4. ſi fuerint incorrigibiles, excommunicandos vero, ſi laici.

Conſpiratores deponendi.

Nō audiēdi infames

Tradendi brachio ſęculari.

Equidem in iure ciuili, ſi quis tumultum contra aliquem fecerit, aut ſeditioſas voces emiſerit, capitali pœna mulctatur, *lege denunciamus Cod. de his qui ad Eccleſiam confugerint*, *lege* 1. & 2. *Cod. de ſeditioſ.* & *lege aut facta ff. de pœnis*, & *lege conuenticulam*, & *lege qui cœtu digeſtis de vi publ.* quibus prohibetur congregari turba, vel cætus in quo conſiſtit conſpiratio, & coniuratio. Addo *canonem vndecimum bullæ cœnæ*, in quo excommunicantur hoſtiliter inſequentes Cardinales, prælatos, & alios prout ibi,&nō video,quę hoſtilior perſecutio fieri poſſit in

Capite plectendi.

haſce

haſce perſonas eccleſiaſticas, quam in ipſos coniurare, & conſpirare, vt multos Prælatos, vel vitam in amaritudine ducentes, in ſuis diœcæſibus, vel extra vagantes, vidimus ob aliquorum conſpirationem.

Sed vt aliqua practicabilia tangamus, examinandi ſunt aliquot conſpirationum articuli, vt liquidò conſtet, quando quis dicatur inſurgere, conſpirare, & coniurare.

Primus eſt, An talis cenſeri debeat, qui defectus quidem prælati ſocijs proponit, & apud illos exagerat, eoſque ad conſpirationem adornat, ille tamen, vel illi mouentur ex odio, & vindicta, non ad bonum zelum, an iſta ſit conſpiratio mala.

Conſpiratio ex odio punibilis. Reſpondeo, in foro exteriori mala non eſt, nec punibilis, quia Eccleſia non iudicat de occultis, ſed Deus. Verum ſi tale odium probari poſſet, ſine dubio vt conſpirator puniri deberet. Tum quia odium ex ſe graue peccatum eſt, & eò grauius, qui zelo veſtitur, quod religio punire debet. Tum quia ex iure communi prohibentur recipi accuſationes ex odio, quia diuina lex habet pro obiecto charitatem, non debet alieni odij eſſe executrix, ſed punitrix. Tum quia ſi talis aditus panditur, nunquam deerunt palliata iſta odia, & coruinæ voces palumbinos cantus effingent. Tum denique, quia ſtatutum abſolutè prohibet conſpirationes, nec de veris, aut falſis diſtinguit, ſed ait; *qui per malitioſam concordiam aduerſus aliquem inſurrexerit.* modo vera, modo falſa delicta deferat, dummodo malitia in concordia reperiatur, vnde malæ conſpirationis rationem imbibat, habemus intentum, pro punitione illius. Malitioſa etenim concordia poteſt iniri etiam ſuper rebus veris, nam *malitia* peruerſitatem ſonat, & dolum includit, vnde peruerſorum, & callidorum eſt, & iuxta *Ciceronem lib.3. de nat. deor.* verſutam & fallacem nocendi rationem includit, cui opponitur ſimplicitas, *l.1. ff de dolo.* Intendit quidem religio defectuum emendationem, ſed non permittit clauum clauo trudi, & malum fragilitatis malo odij emendari. Chriſtus veræ adulteræ accuſatores reiecit, quia non ex zelo, ſed ex liuore mouebantur, hinc, *qui ſine peccato eſt, primus in illam lapidem mittat.* itaque apud religioſos non exiſtimatur correptio, quæ cum tanto diſpendio fiat. Poſſet tamen malus iſte animus, ac liuor probari, ſi coniurator dixiſſet, *Nunciemus hæc Prælato, quia illum officio deſtituemus. De hoc noſtro inimico vindicabimur. Nunc certè ultionis tempus aduenit.* & ſimilia.

Malitia.

Se-

Secundus articulus, ſi quis ſcriptam querelam ad hunc, vel illum religioſum deferret, eiſque perſuaderet, ſe ſubſcribere, veris falſa admiſcens, rem ſupra merita apud illos exagerans, eo tantum fine, vt ſuperior localis male audiat, vel corripiatur. Literas falſas ſcribere faciens.

Tertius, ſi quis volens ſuperiorem ſubditis odibilem reddere illius mores, verba &c. apud conſocios deportat, vim, & enargiam illorum exagerando, & in malam partem interpretando; itaut ex vi talis officii, ſubditi à ſuperiore ſe ſubtrahant, vel duri, & intractabiles euadant, qui eſt germanus ſtatuti ſenſus *In ſuperiorem inſurrexerint*. Actiones in malam partē accipiendæ.

Quartus, ſi exiſtens aliquis Theologus, Concionator, Confeſſarius, vel operarius ab aliquo quæratur à tali conuentu expelli, atque adeo contra illum conueniant ſuſcitantes machinationem iniquam, & inuentiones fraudulentas, v. g. quod non benè ſuo muneri adſiſtat, quod cum ſæcularibus multum conueniat, quod munuſcula captet, quod inſanas amicitias affectet. Tota autem ſtatuti ratio in pace, & concordia Monaſterij fundatur, quæ ab hiſce diaboli miniſtris, quibus *datum eſt ſumere pacem de terra*, peſſumdatur. Seditioſo enim homine nil peſtilentius terra ſuſtinet, quia cum ſeditio ſit quietis publicæ perturbatio. *l. 1. C. de ſeditioſis*, iure optimo ait Modeſtinus in l. conſtitutiones ff. de appell. & relat. *Damnatos ſtatim puniri publicè intereſt, vt ſunt inſignes latrones, vel ſeditionum concitatores, & duces factionum.* & hæc eſt formalis definitio conſpirationis, quia ex eodem *Cicer. 6. de repub.* ſeditio dicta ex eo, quod multi diſſentiant, & ſeorſum eant, alij in aliud vt notauit *Spiegiellius*. Vnde *Clar quaeſt. 68. ver. ſeditionis*. authorem ſeditionis pœna mortis puniendum affirmat, ſi tractatus præceſſit, quia moueri, non accidentaliter, ſed data opera, & ex malo animo, oſtendit animum turbandi ciuitatem, rempublicam, vel conuentum, contra quem omnium manus armari debent, tamquam publicum hoſtem. lege quæ *Clari* gloſatores circa hanc materiam aduertunt. Seditioſi quā odibiles. Seditioſi pœna.

Quæſtio III. Cum dicat ſtatutum *Omnibus ordinis officijs priuetur, quouſque per condignam ſatisfactionem a generali, vel prouinciali releuetur*, quæritur, quæ ſit condigna ſatisfactio, quantum temporis manere debeat ſub priuatione, ſiue, an ſtatim releuari poſt ſententiam poſſit, ſi dari poſſit locus præuentioni inter generalē, & prouincialem, ſi ſit abſolutio totalis ab hac priuatione, & danda arbitrariè, non ſeruato iuris ordine.

Re-

Conſpiratio eſt cō. tra iuſtitiam. Reſpondeo primo, omnis conſpiratio eſt contra iuſtitiam; quia ius alterius violatur, vel per falſitatis expreſſionem, vel periuris ordinis peruerſionem. ideo per iuſtitiam emendari debet. *cap. ſi illic 23. quæſt. 4. l. ſed ſi vnius §. ait prætor. ff. de iniur.* & eſt communis apud ſcribentes de iuſtitia. Condigna autem erit ſatisfactio, ſi fuerit iniuriæ commenſurata, vel in exhibitione exterioris officij erga perſonam offenſam, vel in remiſſione partis, vt ſi quis in aliquem inſurrexit, petat ab illo veniam de offenſa, confitendo peccatum coram multis, aut ſuperiore, & emendam promittendo, vel obtinendo ab offenſo condonationem iniuriæ. *Clar. quæſt. 57. V. quarto modo.* Remiſſio enim offenſæ liberat ab vlteriori exhibitione ſatisfactionis, quia quilibet ſuo iuri renunciare poteſt. Verumtamen eſt, quod hæc remiſſio fieri debet in vtroque foro, & conſcientiæ, deponendo rancorem, & exteriori, remittendo debitum, iſta n. non ſe mutuò inferunt. *Clar. ſup. V. ſed in propoſito*, quia cum proſecutio iniuriæ ad punitionem, ſi ex odio non fiat, ſed ex zelo publicæ vtilitatis, ſit actus iuſtitiæ, poteſt quis amare fratrem ſuum, & de illo vindictam expetere, & verbo Apoſtoli 1. *Cor. 6. Tradere huiuſmodi ſathanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat*. ſic chirurgus amat filium, cuius tamen vlcus ad ſanitatem incidit. ſi tamen offenſus completè dimittit offenſam, cenſetur dimiſiſſe etiam damna, & iniuriarum actionem. *Baiardus ad Clar. ſupra num. 67.* apud quem alij.

Vindicta cum charitate poteſt eſſe coniuncta.

Quia tamen Religioſi non vſque adeo tales remiſſiones affectant, vt per ſæcularium praxim incedere teneantur, eò vel maximè, cum tota ferè ratio punitiuę iuſtitię apud Prælatos reſideat, in quorum manibus ſubditi ſuas voluntates depoſuerunt, vnde ipſis curæ eſt, iuſtitię violationem emendare, etiam non petentibus offenſis: quibus non eſt ablatum quidem ius reclamandi, & ſuum ius apud iudices promouendi, ſed ex ſeueriori profeſſione remittunt ſuperioribus ſuarum iniuriarum vltionem, qui poſſunt pœnas dimittere etiam non remiſſis offenſis, vt de Principe teſtatur *Clar. quæſt. 59. V. adde quod pro bono*. vbi de communi affirmat, quod ſi verum eſt de ſæcularibus, multo magis verificabitur de regularibus. Igitur (etiam tacente fratre, in quem conſpiratum eſt) ſpectat ad prælatum iudicare de hac condigna ſatisfactione. ideo

Reſpondeo ſecundo, condigna ſatisfactio non videtur, ſi cōſpirator priuetur officiis ordinis, & ſtatim poſt ſententiam releuetur,

uetur. Quia eſſet illuſio iuſtitiæ,& poteſtatis abuſus. Cum ea vti teneantur ſuperiores in ædificationem,non in deſtructionem. Et cum ſola priuatio talium officiorum (niſi incidẽte caſu,quo talis priuatio cognoſcatur vt pœna, cum nimirum promoueri deberet,& ob priuationem impeditur)ſit nimis leuis punitio talis delicti, niſi adiuuetur tempore, ſentio, non poſſe de iure Prælatos illam tollere. Vtor doctrina *Grammatici Vot. 35. num.8* aſſerentis, peccare mortaliter Principem, qui facit gratiam ſine remiſſione partis. Quod tunc verum eſt, quando remiſſio tendit in graue damnum reipublicæ. ita *S. Thom.2.2. queſt.67.artic.4.* quam refert,& ſequitur *Gomeſius de delictis. c.13. num. 38* Nec in dubium verti poteſt Cedere in graue damnũ religionis,quod conſpiratores,& peruerſores pacis impuniti remaneant,& quod peius eſt) authore Prætore. Quamobrem replico, condignam ſatisfactionem, non ſolum conſiſtere debere reſpectu partis offenſæ,ſed etiam reſpectu pœnæ,& durationis illius, itaut condignè ſatisfeciſſe cenſeatur,qui per multum temporis arbitrio ſuperiorum, manſerit ſub priuatione.

Peccat princeps remitten do pœnã ſine remiſſione partis.

Reſp. tertio, de authoritate collata pluribus ſucceſſoribus ſucceſſiuè,& indefinitè,an cenſeatur collata primo in dignitate, vel in recenſitione, aut detur locus præuẽtioni, pluries à nobis actum eſt, tum in *c.2. de pœnis q. 10. reſp. 2.* tum in commentariis ad Statuta. Hoc tantum addo, quod conſpiratio facta contra Prouincialem, ſicuti iudicari debet à Generali, ita & puniri, & aggratiari ab illo. Facta autem contra Generalem ab ipſo ſolo, ſeu à delegatis ab ipſo. Sed facta cõtra ſuperiorẽ localem inſignem, ſeu de menſa generalis, ſupra quem Generalis ſpecialem reſpectum haberet, etiam ab ipſo generali cognoſci debet ratione congruentiæ. Non tamen attentatum dicerem, ſi Prouincialis ſuper eo procederet, dummodo cauſa à Generali non eſſet affecta,ſatis faceret opportunitas, abſẽtia, vel præſentia, vt ſcilicet Generalis non conſulatur, etiam in vrgentiſſima cauſa,ſi nimium abſens fuerit,& Prouincialis ſuo iure vtatur.

Conſpiratio in Prouincialẽ à quo punienda.

Reſpondeo IV. releuari poterit conſpirator poſt punitionem à tota pœna, ſi id benè viſum fuerit Prælato. Quia datur facultas, non coactio vnde poterit, vel totam,vel partem pœnæ dimittere, iuxta ſatisfactionis, & emendationis modum. *quouſque releuetur*. importat abſolutam libertatem in eleuante, qui ad releuandum cogi non poterit. Quinimo ſupponit ſa-

m tiſ-

tiſdactionem condignam. Hinc poterit conſpiratorem condemnatum habilitare ad Guardianatum, non ad Diffinitoratum, Generalatum. Et ſic in partem, & non in totum.

Reſpondeo Quinto, hæc reuelatio non eſt merè arbitraria, & nullis legibus alligata, ſed debet habere iuris ordinem, & cōditionum, in ſtatuto poſitarum obſeruantiam. iuxta ſancitum in capitulo generali Romano an. 1639. in quo vetitum fuit Generali diſpenſare, non ſeruatis conditionibus ſtatutariis, vt examinauimus in *Comm. ad ſtatuta cap. 12. ſtat. 12.* Vnde adimitur facultas Generalibus, & multo magis Prouincialibus releuandi conſpiratorem, niſi de condigna ſatisfactione conſtet. Quia non apparente fas erit cuiquè Fratrum reclamandi, quia agitur de delicto publico, & grauiſſimo, contra quod quilibet de populo reclamare poteſt.

Prælatus an debeat releuare conſpirantem.

Sed quomodo conſtabit de ſatisfactione condigna?

Emenda qualis.

Reſp. ex actis examinando teſtes, quod parti ſatisfecerit, quod per bonam conuerſationem infamiam abſterſerit. Et præcipuè quod in conuentibus pacificè vixerit, quod conuenticula, & turbas non concitauerit quod ſecretas practicas vitauerit. Cum circumſtantia temporis, intra quod emendationem præſtiterit. Hæc enim eſt neceſſaria conſideratio emendæ, quia emendatum nemo dicet, niſi intra tempus proportionatum præſtetur. Quo non conſtito, gratia erit nulla. *Gramm. Voto 35. & Conſ. 34. de compoſitionibus, & gratijs, quæ fiunt in regno Neapolitano.* non ſeruata ſcilicet forma conſtitutionum, rituum, & pragmaticarum. Equidem de forma huius releuationis eſt, vt eā condigna ſatisfactio præcedat. Ex communi ſiquidem axiomate, non ſeruata forma, actus eſt nullus. Sciri autem non poteſt adimpletio, niſi ex actis, quæ præſentibus, & futuris fidē faciunt. Nec Prælato aſſerenti in literis releuatoriis, conſpiratorem ſatisfeciſſe, credendum eſt. Quia ſoli iudici atteſtanti non creditur. Quia tunc eſſet iudex, & teſtis. Vide allegata in *Repert. Bertach. V. Iudici creditur de actis. & V. ſcriptura num. vigeſimo octauo.* Quidquid ſit, ſi Iudex eſſet Notarius, quia tūc crederetur ipſi, vt Notario, non actis coram ſe factis, niſi vbi eſſet cōſuetudo. Vt apud citatum Authorem. Nos autem habemus ſtatutum *practicæ noſtræ Criminalis. tit. Inquiſitio. fin.* in quo nullus declaratur proceſſus, niſi formatus manu Notarii, accedit doctrina *Petri Caballi caſ. 133.* vbi declaratur nulla adnotatio quædā facta manu Iudicis in calce cuiuſdam proceſſus,

Prælato aſſerenti quando non creditur.

con-

continens, quod proceſſus fuerat expeditus, & reus condemnatus in certa quantitate pecuniæ. ſententia tamen manu notarii exarata reperta non fuerat. Ea præſertim ratione, Quia de ſententia conſtare debebat per notarium. Quo loco multa, ad rem facientia congerit. Et addo, non ſolum conſtare legitimæ releuationi, ſi ea reperiatur adnotata manu ſolius iudicis, ſed etiam ſi per notarium extenſa in actis reperiretur. Quia per duos ſaltem teſtes conſtare debet, conſpiratorem condignam ſatisfactionem exhibuiſſe, ad verificandam formam ſtatuti Nam ſi reuocetur in dubium, poteſt cauſa à ſucceſſore reuideri, & ſententia nulla declarari. *Carauit. Ritu* 273. *Lucas Poller. in pragmat.* 4. *num.* 117. *Paris. de Syndicatu. V. an ſi delinquens, in fine*. quia facta contra leges pro infectis habentur, & ipſo iure ſunt nulla. *Fabius de monteleone in praxi arbitr. par.* 5. *Ver. facta compoſitione. num.* 4. *Vant. in tract. de nullit. Titulo de nullitate ex defectu proceſſus. nume.* 118. Quinimò poſſet etiam Prelatus inferior de hac nullitate cognoſcere, dummodo ſit ordinarius, nimirum prouincialis, ſi fuiſſet releuatus à generali, inſiſtente parte tamquam de nullitate gratię. ita communiter *dd. in cap. cum veniſſent. de iudic quo loco Felin. num* 1. *Decius. num.* 5. *& Ferrant. Garzias conſil.* 125. *num.* 17. *inter criminal. diuerſ. tom.* 1. Do ſtatutum cap. 7. §. 4. num. vlt. *Et quia* (inquit) *interdum accidit, vt per factas cauſas nonnulli gratias extorqueant, propter quas pœna inflictæ minuantur, aut remittantur; ſtatuimus, vt prouincialis de ſubreptione gratiæ, quam ſuper abſolutione alicuius delicti, de quo ipſe inquirere cæperat: aut remiſſione pœnæ, ad quam reus condemnatus fuerat, falſis precibus impetrauit, per ſe ipſum ſummariè recognoſcat, & ipſam gratiam, per falſam narrationem obtentam ſuſpendat. quouſque ſuperiore ad monito, ab eo fuerit prouiſum.* conſonat iuri in *c. ex parte conuentienſis. c. ſuper literis, quæ ab aliquibus. de reſcript. vbi Felin. colum. penult.* cum *Imberto lib* 1. *inſtit. forenſ fol.* 19. *fin.* ait, ſpectare ad ordinarium, non vero ad delegatum cognoſcere de falſitate reſcripti coram ſe oblati, & de communi atteſtatur. In citatis enim capitulis reſcripta apoſtolica declarantur nulla, quæ veritati innixa non fuerint, & per falſam narratiuam appareant impetrata. Figurari autem poterit caſus, vt in Capitulo procuretur fieri Guardianus, vel Diffinitor, qui antea vt cōſpirator punitus fuerat. Et propterea oſtendat obtentam gratiam à Generali, contra quam, vt non iure factam opponatur

Facta contra legem ſunt nulla.

Inferior quando cognoſcere poſſit

tur ſtatutum, & inſtetur non admitti. Tunc poterit diffinitoriũ gratiam examinare, & inuentam ſubreptitiam, aut non iure conceſſam, ſuſpendere.

Dices ſecundo, an iſta releuatio fieri omninò debeat cum diffinitorio.

Reſp. pro diffinitorio facit cauſæ grauitas. Quia plus eſt releuare nocentem, quam condemnare, quia illud eſt in damnum reipublicę, quæ ex prauorum correptione timorem concipit. & cum habetur pro notorio delinquente, debet declarari emendatus cum eadem ſolemnitate. ad condemnandum autem requiritur diffinitorium, ergo etiam ad releuandum, Dicitur .n.c.8. §.33, n 3. *Diffinitores ad ferendas ſententias, vbi priuatio officij, vel ſuffragiorum, aut alia pœna per proceſſum, & ſententiam infligitur, ſub pœna nullitatis, a prouinciali ſemper vocandi ſunt.* Quod ſi premas verba ſtatuti *A Prouinciali, aut Generali releuetur.* & cum agatur de authoritate ordinaria, cuius reſtrictio odioſa eſt, & illam ſtatutum non reſtringat, non debemus in odium ordinarię iuriſdictionis, ad diffinitorium arctare. Odioſum enim eſt omne illud, quod à iure communi recedit, *l. ius ſingulare. l quod verò contra. ff. de legib. cap. cum dilectus. de conſuet cap. 1. & 2. de filiis præsbit. in 6 cap. cum dilectus de conſanguin. & affin.* Reſponderi poteſt, ſimiles locutiones reperiri in ſtatutis directæ ad prouinciales, vel generales, quæ tamen cum Diffinitorio accipiuntur. vt in hoc opere *cap. ſecundo queſtion. quinta. reſponſ. 6.* de ſuperiorum arbitrio adnotauimus. referemus aliquas c.7. dè pænis §.5. n.5. *Carceris pœna eſt recluſio &c. Generalis, vel Prouincialis authoritate facta, quæ actuũ legitimorum, priuationem importat.* & tamen ſine diffinitorio non infligitur & num. 12. carcerari præcipitur notorius delinquens, *donec per prouincialem determinatum fuerit, quid agendũ ſit.* hæc autem determinatio diffinitorium requirit. & num. 16. de tortura infligenda. *De reliquis vero criminibus ſuſpecti, nudi & manibus ligati, per tria interualla, flagellis, ſuperiorum arbitrio dirè torqueantur.* & tamen ad diffinitorium ſpectat. & de Sacrilegis num. 20. *Ad triremes omnino damnentur, aut perpetuo carceri, ſuperioris arbitrio, mancipentur.* & hoc diffinitorii munus eſt, & al bi paſſim. Ergo nominatio ſolius Generalis, aut Prouincialis non ſufficit ad excludendum diffinitorium. Tandem adduco Statutum d. cap. 7. numer. 29. *Prouinciales Guardianum officio priuare non poſſint ſine diffinitorio. Illo*

Odioſum eſt quod à communi receedit.

ſemper

ſemper obſeruato, vbi de alicuius condemnatione, vel abſolutione agendum ſit, non fiat, niſi de maioris partis diffinitoris conſilio & aſſenſu. & cum facio in *Abſolutione*. quæ licet ex contextu ſermonis concernat ſententiam abſolutoriam, ex proceſſu deducendam, & nō videtur trahi poſſe ad gratioſā releuationē; quia *Gratia* eſt beneficium gratis conceſſum, & fit, cum ex diligentiore iure aliquid imminuitur. ex *Spiegellio*. Vide *Budæus* diſpēſationē appellari poſſe dixit, legis vel canonis gratiā & Vlpianus *l. princeps. ff. de leg.* ſoluere legibus, pro non teneri, & ligari legibus ſcripſit. etiam ſi verum ſit *Releuari* aliquando pro *Abſolui* in iure accipi. vt *l. 13. ff. de cuſt. reor.* in qua poſtquā actū eſt de priuatione eorum, qui conſpirauerunt in fracturam carcerum; ſubiungit, *Eos vero, qui conſpirationē eorum dixerint, releuādos*. Ideſt abſoluendos eſſe. Quare de iuridica abſolutione poſſumus interpretari ſtatutum. Et hac ratione ad diffinitorium ſpectare. Quia gratia abſoluit eum, qui erat legibus adſtrictus. Quidquid ſit de Generali, qui in his cauſis diffinitorium non habet, vnde cognitio cauſe ad ipſum ſolum ſpectaret. Prouincialem autem cenſeo cum ſuo diffinitorio procedere debere.

Gratia quid.

Releuare pro abſoluere.

Quæſtio IV. Dicente ſtatuto. *Conſpiratio tamen non eſt dicenda quando ſubditi aliquid intimare, aut ſignificare ſuperioribus voluerint*, quęritur, quæ erunt iſta ſuperiori intimanda, ſine ſuſpicione conſpirationis.

Reſp. Diſciplinæ regularis conſeruatio à defectuum eliminatione dependet, qui cum à ſuperioribus, & ſubditis cōmitti poſſint, æquū eſt, vt religioſi, Quibus mandatū eſt per diuinā, & naturalē legē de proximi, & reipublicæ ſalute, videntes peccari cōtra regularē diſciplinam, apud ſuperiores reclamant. Acclamāte natura, quæ myſtici corporis conſeruationem omnibus membris ingenerat. Acclamante lege diuina, quæ charitatem erga proximum iniungit. Acclamante euangelio, dum ad eccleſiam peccatum Fratris deportandum imponit. Acclamantibus iuris vtriuſq. ſanctionibus, que ad iudices deferenda delicta pręcipiūt. Hinc clamoroſæ inſinuationes, hinc diffamationes, denunciationes, accuſationes. Quam ob rem huius ſtatuti materia, boni cōmunis conſeruatio eſt, tot ſtimulis ſollicitata, quot præceptis ad conueniēdos prælatos vrgemur. & quia in Charitate radicatur, iure optimo inter bonam, & malam cōſpirationem diſterminat. Vnde idem eſt vtriuſq. argumentum, vt quæ malus conſpirator, ex odio, bonus ex charitate promoueat. Poſſunt autem ſuper

m 3 hac

hac re multę difficultates examinari Prima, An poſſint ſubditi peccata ſuperiori denũciare ante correctionē fraternam. Secunda. An poſſint denunciare iam correctum. tertia, An poſſint conſpirare ſubditi denunciando peccata occulta, pernicioſa tamen conuentui. quarta cum quolibet anno ſuperiores viſitent, an peccent, anticipando per clamoroſam inſinuationem, quod ſedatius, & commodius in viſitatione poterant aperire.

Ad 1.2.& 3. reſponſum eſt à nobis in *Comment. ad ſtat cap.* 10. *ſtat.* 4. *a fol.* 147. vbi de intimãdis ſuperiori ſocii defectibus, etiã poſt correctionem fraternam, egimus & in hoc opere *c.* 10. *de calumniat. & infamant q* 8.9 & 10. ad quæ loca lectores remitto. Seruanda ſunt enim circa naturalia, & diuina maximè cum non agatur de mera nunciatione delicti, ſed de nunciatione conſpiratoria, quæ, eſto vera ſit, conuentum tamen diuidit, & confundit. Vnde neceſſum fuit, inter bonam, & malam conſpirationem diſtinguere, vt ſciamus quam affines ſint. Statutum enim non de ſimplici nunciatione agit, ſed de illa, in quam multi conueniãt, cuius aliquis author fiat, ad quã tractatus premittatur, quamq. per miſſiuas literas multi ſuperiori deportent. Si enim vnus nunciaret, non diceretur conſpirare, etiam ſi per liuorem, & falſitatem procederet. nam in hoc caſu potius eſſet calũniator, quam conſpirator. cur ergo permitti poterit conſpiratio cõtra leges canonicas, & euangelicas, quando punitur delatio facta ab vno ſolo, contra leges! Nullo igitur modo permittendũ eſt, vt fratres etiam ſi ex zeli ſpecie, conſpirent, nunciando defectus ante correctionem fraternam, vel poſt correctionem iam emẽdatos, aut occultos, & minimè pernicioſos communitati. Sentio igitur in his caſibus Debere Prælatum punire delatorem, & conſpiratorem, quando regulas euangelicę correctionis non ſeruaſſe cognouerit. Ne ſub zeli pallio malitia militet. quid .n. refert, Fratrem æmulorum aculeis ſtimulari, aut publicis querimoniis deportari! plus famam maculant publicæ commotiones, quam priuatorum calumniæ.

Dennnciari poteſt peccatũ ante Viſitationē.

Ad 4. Dico, attendendum eſſe tempns, & materiam, vt ſcilicet agatur de exceſſu notabili, & tẽpus viſitationis non ſit in limine, ſed ad plures menſes differatur, ex quibus intempeſtiuæ, & difficilis curationis timor affulgeat. ex. gr. Imminet ex commercio ſecularium, vel mulierum ſcandalum aliquod periclitatur intra domeſtica odia charitas: timentur in cœnobio rixæ, contentiones, contra vota eſſentialia lapſus, & ruinæ de vicino parantur: ſuperior, qui auribus hauriat, non adeſt, temporis tractus in-

incommodat: ratio dictat de vicino remedium adhiberi, & quia ſi vnus, aut alter ſcribit fortaſſis beneuolas prælati aures minimè nanciſcetur; expedit, vt multi in bonum pacis, & obſeruantię conſpirent, ideo vnanimi conſpiratione ad ſuperiorem ſcribunt. Hanc procedendi methodum non improbo, ſicuti intempeſtiuã, & temerariam abhorreo. Nam ſi defectus non ſint ita vrgentes, & preſentaneam medelam non expetant, Ita vt pari profectu expectari poſſit Viſitatio, cenſeo, conſpiratores repræhendos, & puniendos eſſe, qui ſine neceſſitate conuentum ſcindunt, charitatem infrigidant, & Prælatum inquietant. Zizania vſque ad meſſem in agro dominico permittuntur, ne radicetur triticum, futurum enim erat, vt ſuo tempore in faſciculos collecta igni donarentur, & prępropera ſeruorum diligentia ſigillatur. Quia declaratu facile non eſt, quantum detrimenti capiat bonorum triticum in hiſce conſpirationibus, quiſq. ſuo ſenſu abundat, ſuoq. amicitur zelo & dum ſibi inuicem manus dant, ſibimet ceſpites, & offendicula parant. Equidem relatæ parabolę moralem ſenſum materia noſtra non refugit. Nam per *ſeruos* gloſſa interlinealis *cuſtodes meſſis intelligit. Vis imus* de emendatione facienda ex officio interpretatur. *colligite* pro excommunicatione accipit. prohibitionem patris familias pro neceſſaria diſcretione, & longanimitate vſurpat. ſubiungens. *ſic nec tu reddas vicem malis, vt ſcandalizes bonos, ſed patere.* Quam parabolam adducit Vrbanus Papa in *c. notandum eſt* 24. *q.* 3. contra hæreticos, qui dum incorrigibiles ſe ſe oſtendunt, per Eccleſiaſticæ cenſuræ gladium è medio tritici ſeparantur, Flammis vltricibus deſtinati.

Atq. hæc de toto hoc capitulo. cœtera vide vbi de Calumniatoribus, infamatoribus, & rebellibus. nos ad alia properamus.

CAPITVLVM XVII.

De Pœnis contra Schiſmaticos Ordinis, ideſt, contra Ordinis diuiſionem procurantes.

PVnitionum aciem inſtruit ordo cõtra eos, qui aduerſus ſui corporis vnitatem armantur, ne, aut diuiſus intereat, aut in fracturas diſſipatus contemptibilis efficiatur. ſancit enim *cap.* 7. §. 5. *n.* 55. vt infra *Ordinis diuiſionem quoquo modo procurans, excommunicationis ſententiam,* Generali *reſeruatam ipſo facto incurrat. Et legitimè conuictus carceri mancipetur, eiuſdem generalis arbitrio. Quas pœnas, ac inſuper priuationem actuum legitimorum incurrat qui eiuſdem Ordinis, vel prouinciæ nouitatem, diuiſionem, vnionem, ordinationem, vel Fratrum amotionem, aut non amotionem, per Prælatos, Principes, Reges, Communitates, vel alios quoſcunquè extra ordinem ſuaſerit, vel procurauerit*. circa quod ſtatutum multæ ſe ſe offerunt examinandæ difficultates quarum prima ſit.

Vnitas qui neceſſaria.

Quæſtio prima Quam pretioſa ſit Ordinis vnitas, & quam mala eiuſdem diuiſio.

Reſpondeo, Natura nos docet, vnitatem eſſe totius mundi conſeruatricem. Qua inferiora ſuperioribus lationibus perpetua colligatione connectuntur. vt totus orbis conſeruetur, ex Ariſtotele. Vnde vacuum eſt contra naturam quia vniuerſi partes diſſoluit. *Patet* (inquit Gerſon 4. par. oper. tract. de extermination e ſchiſmathis. fol. mihi 105). *quod teneri debet vnitas eccleſiæ, non ſolum authoritate Chriſti, ſed etiam communi iure naturali. Quia quodlibet corpus naturale naturaliter reſiſtit ſuæ diuiſioni. & ſi ſit corpus animatum, naturaliter congregat omnia membra. Omneſque vires ſuas, ad conſeruandam ſuam vnitatem, & ad repellendam ſuam diuiſionem. Simili quoque modo quodlibet corpus ciuile, ſeu ciuilis communitas, vel* poli-

politica ritè ordinata. Ideoque corpus ſpirituale, ſeu myſticum Eccleſiæ ſimili iure vti poterit, ad ſuam vnitatem ſeruandam, & quamlibet ſchiſmaticam diuiſionem repellendam, tamquam ſuæ ordinationis deſtructiuam. hæc ille. Eccleſia enim vnum corpus eſt, cuius caput eſt Chriſtus, & nos in eodem ſumus alter alterius membra, ſub vna fide, vno baptiſmate, & in vna ſpe vocationis noſtræ, vt inquit Apoſtolus. In qua Eccleſia matre noſtra, ſicuti reperiuntur plura regna, reipublicæ, & communitates, ita etiam reperiuntur plures religiones, quarum quælibet, ſub ſuo capite, vnum corpus efficit, terribile vt caſtrorum acies ordinatum, contra quæ ſchiſmata, & diuiſiones armantur, quas S. Ambr. in Lucam libro 1. in fine proemij tineas corrodentes vnitatem vocat. *Tinea* (inquit) *hæreticus eſt, tinea Photius, tinea Arrius. Scindit veſtimentum, qui ſeparat, &c. patitur has tineas ſpirituum fluctuantium. omne enim, quod inter ſe diuiditur, ſicut ſathanæ regnum, non poteſt eſſe perpetuum.* quia diuiſio vnitati opponitur, atque adeo totius deſtructionem affectat, ideo ſchiſmatici tantopere in Eccleſia odibiles ſunt, & fuerunt, quia illius vnitatem ſcindunt, & quantum in ſe eſt, peſſumdare intendunt, contra quos leguntur tituli de ſchiſmaticis in quinto, & ſexto decretalium, in bulla cœnæ, & alibi, vbi puniuntur, & excommunicantur, vt adnotarunt *Innocen.* & *Abb.* in prællegato titulo, & alij paſſim poſt ipſos, dicentes poſſe eſſe ſchiſmaticos, & non hæreticos, quia poſſunt diuidi a capite abſque eo quod male ſentiant de aliquo articulo fidei, vt accidit, quando per odium ſpeciale contra perſonam Papæ vt talis eſt, non vt caput Eccleſiæ illi obedire, eumque recognoſcere retrectat. Vel quando contenderetur de Papatu inter multos, qui confiterentur quidem vnitatem Eccleſiæ pendere ab vno Chriſti Vicario, attamen quilibet teneret hunc, & non illum eſſe Papam legitimum. tunc enim eſt ſchiſma ſine hæreſi. Schiſmaticus autem, & hæreticus ſimul eſſet, qui in diuidendo ſe a capite, & corpore Eccleſiæ teneret, ſe bene agere, & male ſentiret de vnitate Eccleſiæ, deque illius capite, quia tunc peccaret contra ſymboli articulum, *Credo in Spiritum ſanctum, & vnam ſanctam catholicam Eccleſiam,* quia diuidendo hoc corpus, diuideretur Spiritus ſanctus informans, & vnica dilecta, ac columba Chriſti, cuiuſmodi faciunt omnes ſchiſmatici noſtri temporis, Græci præcipuè, qui ſe caput vniuerſalis Eccleſiæ iactant, legendi ſunt Canones *ſchiſma. aduocauit. quatuor. præcedentibus 2. quæſt. 1.*

Hæretici tineæ.

Schiſmaticus poteſt non eſſe hæreticus.

&

& inter ſchiſma 24.quæſt.3. in nomine domini d.23. petimus 11. quæſt. 1. & licet adnotata ſufficere poſſint ad materiam, quam tractamus, tamquam fons, ex quo deriuare poſſumus malitiam diuiſionis ordinis, iuuat tamen referre doctrinam *Hoſtienſis lib. 5. ſum. §. quæ pœna num.* 3. nimirum maius eſſe peccatum ſchiſmatis, quam hæreſis, quia licet in cap. quid in omnibus 33, q.7. hæreſis dicatur eſſe maius inter crimina, eo quod primum locum teneat in pœnis, attamen cum ſchiſma confirmatum hæreſim contineat, habet duplicem malitiam, & diuiſionis, & infidelitatis. Hinc Chore, Datan, & Abiron, qui ſe contra Moysē diuiſerunt, terra abſorbuit. *Numer.6.* & Prophetam miſſum ad maledicendum Ieroboam, cum præcepto, ne aquam quidem apud illos ſchiſmaticos guſtandi, licet ab alio Propheta deceptum Leo in itinere interemit, vt ex libris regum refertur in *cap. denique 7 quæſt.* 1. legendi *S. Thom.2.2.quæſt.39.art.1. S. Anton. tit.3. cap.11 quæſt.2. §.6. & Io. Sylueſt. V. ſchiſma. Caiet. & alii ſūmiſtæ eod. Azor. tom.1. lib.8. cap.20 quæſt.4. Vgol. de cenſur. Papæ reſer. par.3. c.1. ver. nec non ſchiſmatici. Simanca de cathol. inſtit. tit.58. num.9. Sanchez lib.2. cap.36. num.3.*

Schiſma maius hæreſi.

Verum quantum bonum fuiſſet, ſeraphicam religionem in ſua vnitate perſtitiſſe, ſub vno capite, nec ſciſſuras paſſam fuiſſe, patet ex fundatione, amplitudine, profectu. Fundatio iſtius ordinis à Deo eſt, non ſolum ex generali quadam lege inſpiratiuè, & directiuè, ſed ſpeciali, explicitoque inſtituto, vt Honorio III. teſtatus eſt S. P. Franciſcus, & refertur *lib.1. confor. fructu 9. membro* 2. ſuadenti enim Pontifici, vt aliqua nimis aſpera è regula expungeret, aut mitigaret, reſpondit, *Ego præcepta, aut verba illa in regula non poſui, ſed Chriſtus, qui omnia, vtilia & neceſſaria ſaluti animarum &c. nouit. non ergo debeo, nec poſſum Chriſti verba immutare, aut abolere.* Nicolaus III. in *cap. exiit. de verb ſignif. in 6* de hoc ordine inquit. *Hæc eſt apud Deum, & patrem munda, & immaculata religio, quæ deſcendens à Patre luminum, per eius Filium exemplariter, & verbaliter Apoſtolis tradita, & deinde per Spiritum ſanctum* B. *Franciſco, & eius ſucceſſoribus inſpirata,* & Clem. V. in Concil. Vienhenſi. *Clementina exiui de paradiſo*. eodem tit. *Hic hortus* (inquit) *eſt Fratrum minorum ſancta religio, quæ muris regularis obſeruantiæ firmiter vndique concluſa, intra ſe ſolo Deo contenta, adornatur abundè nouellis plantationibus filiorum, ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis pænitentiæ myrram metit, cum*

Seraphicus ordo ex diuina fundatione.

are-

aromatibus,quæ ſuauitate mira vniuerſis odorem attrahentis ſanctimoniæ circumfundunt, hæc eſt illa cæleſtis vitæ forma,& regula, quam ſcripſit ille confeſſor Chriſti eximius S. Franciſcus. Leo X.in bulla *Ite & vos* ſollicitatus ab omnibus chriſtiani orbis Regibus,& Principibus,quos nominatim recenſet, Obſeruantes a Conuentualibus ſegregauit, & in illius bullæ proemio ait. *Hæc eſt illa ſancta, & immaculata religio, in qua per ſpeculum ſine macula, Redemptoris contemplatur præſentia, vitæ Chriſti, & Apoſtolorum inſpicitur forma,quæ nihil, niſi diuinum, angelicũ, omni perfectione refertum, Chriſtoque nihil, niſi conforme, vt non immeritò ſua dicatur,repræſentat.*

Amplitudo, vel ex ipſo naſcentis religionis exordio apparuit, cum de S.P.Fr. cecinerit Eccleſia, *Deus qui Eccleſiam tuam B. Franciſci meritis fœtu nouæ prolis amplificas.* & ipſemet S.P. reuelauerit, vt habetur in *legenda trium ſociorum, & legenda Cel.cap.de progreſſu ordinis*, volens enim octonarium ſuorum filiorum numerum conſolari, aſſumptis verbis Chriſti *Luc. 12.* ſic eos allocutus eſt. *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro v. ſtrũ multiplicare numerũ. Ego,ego ipſe vidi plenas ad vos venientiũ vias,veniunt francigenæ feſtinant Hiſpani Teutonici currunt,properant Angli,et aliarũ diuerſarũ linguarũ, & nationũ accelerat multitudo. Nõ erit veſtro numerus copioſior.* Quinimò dũ adhuc quatuor Fratres haberet idẽ S.Pater dixit B. Ægidio, vt legitur 1.*lib.confor.conformitate* 12. & apud *Rodulphũ lib.2. de oraculis B.Fran.* Religio (inquit) *noſtra ſimilis eſt piſcatori qui mittit retia ſua in aquã magnã, capiens piſciũ multitudinẽ. Maiores eligit,& ſecũ adducit, Minores vero piſciculos dimittit. In mundi aquas rete hoc mittetur. Magnæ ſanctitatis, & virtutis religio hæc viros ad ſe recipiet. paruos, feruore ſpiritus, & in Dei amore tepidos dimittet, vel receptos euomet. Tãta erit piſciũ multitudo,quod timeã,ne pro nimietate retia rumpi contingat* Rẽ euentũ probaſſe, affirmat laudatus Leo X. dicens. *Hæc eſt illa minorũ religio,quæ virentibus cæremoniarũ foliis, per viros apoſtolicos,tãquam per palmites extenſos,à mari vſq. ad mare,& à flumine vſque ad terminos orbis terrarũ,imò ſapientiæ,& ſcientiæ irrigauit mõtes,& impleuit terrã.* Sed quid plura addere in re, cuius totus orbis eſt teſtis?qui & Chriſtũ ducẽ,& eius ſigniferũ S. Franc.vel ipſius inſiſtẽtẽ veſtigiis,vel herẽtẽ lateri,vel ãte ãbulonẽ,præcurſoreq. veneratur.Vere magnã,&(vt ita dicã) infinitã familiã,quã Redẽptori in Franciſco effigiatã,& vniuerſali eccleſię medullitus transfuſam,æmulã potius dixeris,quã germẽ, & filiã. Amplitudo.

Quan-

Profectus Minoricæ religionis Quantum autem profecerit vna hæc, & non diſſipata religio eiuſdem S. Patris teſtentur oracula. Refert enim *Piſanus lib. 2. conf. 6.* Cardinali Vgolino interroganti, Cur in tam diſſitas plagas ſuos ablegaret, reſpondiſſe S. Patriarcham. *Domine vos putatis, quod ſolummodo propter iſtas prouincias dominus miſerit Minores, ſed dico vobis in veritate, quod Dominus eos elegit, & miſit propter profectum, & ſalutem animarum totius mundi, & non ſolum in terris fidelium, ſed & infidelium, & paganorum benigne recipientur, & multas animas Deo lucrabuntur.* Vnde citatus Clemens *V. §. nos igitur. Quantò* (ait) *intenta mente frequentius reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exemplari vita, & ſalutari doctrina toti vniuerſali Eccleſiæ continue cernimus prouenire.* & idem Nicol. III. *§. nouiſſimè* affirmat in Lugdunenſi Concilio approbatam fuiſſe Regulam Fratrum Minorum, *Ex euidenti vtilitate, quam de ipſa conſequi vniuerſalis Eccleſia declaratur.* Luſtranda ſunt Chronica, & annalia religionis, & apparebunt conuerſiones infidelium in diuerſis mundi partibus, per fratres Minores promotæ. Miſſiones, & legationes Apoſtolicæ pro celebrandis concilijs generalibus, fœderibus componendis, grauiſſimis negotiis expediendis, ad Vrbium, Prouinciarum, Regnorum, & vniuerſalis Eccleſiæ vtilitatem, hiſce fratribus, ab initio religionis, & ſucceſſiuè (quouſque religio ſub vno capite indiuiſa permanſit, & pluries etiam poſt ſciſſuras) demandatæ, ſancti, & ſanctę, Doctores claſſici, Concionatores inſignes, & admirabiles, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Cardinales, Pontifices, quos Deus ex iſto ordine, ad illuminationem, & vtilitatem Eccleſiæ, continuata feré temporum ſerie, eduxit. Claudat agmen Sixti IV. elogium in bulla *ſacra Minorum religio.* vbi minorico affectu non ſeductus, ſed Apoſtolico præconio candidus poſt multiplicia encomia ait. *Hi profectò ſunt fratres Minores, in Dei Eccleſia multiplicibus ſplẽdoribus radiantes, quorum ſonus prædicationis & ſanctitatis opera præ cæteris religionum profeſſoribus, vſque ad extremum terræ noſcitur exiuiſſe. Hi ſunt, quos Deus numero multiplicauit, & merito.*

Diuiſio ad multiplicationem. Vt autem obſcuratum ſit aurum, mutatus ſit color optimus iſtius ordinis, ex diſperſione lapidum ſanctuarij in capite omnium platearum, experientia ipſa nos edocet Licet enim potuerit Deus intendiſſe ſciſſuras ordinis, ad eiuſdemmet amplitudinem, ſicuti ex vnius linguæ confuſione in babilonicæ turris ſtructura humani generis diſſeminationem, vt docet *Toſtatus in*

cap.

*cap.*11*-gen.à queſt.*9.Vnde dicenti aliquando ſanctiſſimo Patriarchæ Dominico noſtro P.S.Fr. *Gauderem ſub vna religione militare tuos, & meos filios, vt quos patrum firmus amor ita coniunxit, religionis, aut vitæ diſparitas non diſſoluat.* Reſpondit. *Diuina voluntatis eſt, amantiſſime frater, quod factum eſt, ab eaq. ordinatum eſt, diuerſas a nobis fundari religiones, vt in vtriuſque varietate, præceptorum diuerſitate, illorum rigore, & iſtorum lenitate, varietati ſubueniatur humanæ infirmitatis, & quibus hæc non placent, illi non diſpliceant, quibus vna dura videtur, altera lenior appareat, & ſic non vnius religionis anguſtijs Deus animas perdat, ſed alterius capacitate lætetur.* ita Piſanus lib. 1. conf. 12. Pelbartus ſer. de S. Franciſco. SS. Dominici & Franciſci vnio, & amor.

Sed maneat diuinæ ordinationi ſua bonitas, quæ ſolet potius ex malis bona elicere, quam nulla mala eſſe permittere; nobis ex malo principio diuiſionis miſeriæ aduenîunt, nimirum ex regularis diſciplinæ caſu, quod etiam per reuelationem S.P. agnouit, vt videre eſt apud *Piſanum lib.*2 *conf.*6. *&* 1. *par. chron. lib.* 2. *cap.*27. Prædixit enim futurum, vt diabolo plus ſolito poteſtatis concedendum eſſet, qua abundante multorum malitia, & frigeſcēte charitate *ſoluetur noſtræ religionis puritas immaculata, & deformabitur, in tantū quod vero ſummo Pontifici, & Eccleſiæ Romanæ pauciſſimi ex chriſtianis vero corde obedient.* Antipapam fraudulentum & ſanguinarium prædicit. *Tunc multiplicabuntur ſcandala, noſtra diuidetur religio, plures ex aliis omnino frangentur, eò quod non contradicent, ſed conſentient errori.* & poſt calamitates maximas dierum illorum. *Regula, & vita noſtra a quibuſdam acerrime impugnabitur.* & poſt alias nimis horrenda de iactura virtutum, bonorum oppreſſione, veritatis, aut negatione, aut occultatione in pænam hypocritarum, & peſſime viuentium ſubiungit. *Quare dignum, non paſtorem, ſed exterminatorem mittet illis dominus Ieſus Chriſtus.* An hæc impleta, vel implenda ſint, non diſputo, fortaſſe qui in futurum inclinet, non errabit, quia huc vſque, nec tam ſæuum ſchiſma, nec tam aperta religioſorum præcipitia legimus, videtur prolatum ad Antichriſti tempora, in quibus a diſceſſione vniuerſali dolores incipient, iuxta Apoſtoli prophetiam, cui non multum diſſimilis eſt hæc, quam S.P.N. annunciat. Qui alia vice dixit, *Veniet tempus, cum malis exemplis malorum fratrum, hæc Deo dilecta religio diffamabitur, ita vt pudeat exire in publicū.* & poſt multa, *Qui vero probati fuerint, & approbati accipient coronam* Lapſus ordinis S.P.F. reuelatus.

vitæ,

vita, ad quã exercitat eos interim malitia perfidorũ, & retroborũ.
§ Quidquid ſit, diuiſio, quoquo modo accipiatur, mala eſt, vt potè vnitatis deſtructrix, ſed peior eſt, ſi a Fratrum culpis oriatur, ad quarum remedium vſurpatur diuiſio, minus ſcilicet malum, vt maius impediat, ea mente, qua *Immedicabile vu.nus enſe recidendum eſt, ne pars ſincera trahatur*, Cum ſcilicet, & obſeruantes, & non obſeruantes pacificè cohiri non poſſunt, vnde, vt paci conſulatur, corpus miſticum in fruſta diſcinditur. & hæc vnica cauſa ſciſſurarum ordinis Franciſcani, vt videre eſt in articulis expoſitis, & probatis per fratres apud Generale Conc. Conſtantienſe, cuius prouiſio incipit. *Sacroſancta, & generalis Synodus Conſtantienſis. Dilectis Eccleſiæ filiis, Generali, & Prouincialibus miniſtris, & Cuſtodibus, cæteriſque ordinis Minorũ profeſſoribus ſalutem &c.* In qua prætextus diuiſionis eſt, *Nos igitur eorum ſupplicationi tamquam iuſtæ, benignè annuentes, cupientes ſcandala quæque de medio veſtri ordinis tollere, atque in ea vnitate conſeruata, fratres in pacis dulcedine confouere &c.* Et quia inter obſeruantiam regulæ, quæ periclitabatur, & inter voluntatem, ac intentionem conſeruandi vnitatem ordinis vix modus opportunus apparebat, decreuerunt illi Patres incliti conſeruare vnitatem in capite, & quantum fas fuit, etiam in membris, & conceſſerunt Obſeruantibus Vicarios prouinciales, reformatos quidem, ſed qui a prouincialibus confirmarentur, quæ diſpoſitio variè deinceps tentata, conuulſa, reſtituta per ſubſequentes Pontifices, caput etiam tentauit, debiliter quidem tempore S. Bernardini, nam Obſeruantibus indultus fuit etiam Vicarius generalis, cum ſubordinatione ad Generalem pro confirmatione. Tandem quia multiplicabantur in dies mala, ſcandala, & ſeditiones, ſub Leone Decimo totaliter ordo diuiſus fuit inter obſeruantes, & conuentuales, quorum illi ad literam, iſti iuxta indulta Apoſtolica regulam obſeruant, quam mutationum ſeriem recenſet idem Leo Decimus vbi ſupra. Verum enim vero, quia in ſanctæ matris Eccleſiæ viſceribus nimis tenaciter hærebat tantæ religionis vnitas, & amplitudo, prouiſum fuit, vt in tam patenti hiatu etiam vnitas remaneret, nimirum vt in obſeruantibus tantum, titulus, & inſignia ordinis ſeruarentur, Magiſterque generalis Conuentualium, ab illo vno capite, quod Miniſtri generalis appellatione condecorauit, per confirmationis ſpeciem dependeret, eſſetque illo in inceſſu, conſeſſu, ac viſitatione inferior, & ſic vnico contextu, obſeruantiæ regu-

Origo diuiſionis ordinis Franciſcani.

Digitized by Google

regulæ, tranquillitati fratrum, ac vnitati ordinis conſultum fuit. Sed quid fluxæ mortalitatis labentem impetum firmet? quod à Leone, ſpe durationis, decretum fuerat, colligendo in vnum obſeruantiæ corpus inferiores ſciſſuras, Collectaneorum, ſancti Euangelij, Fratres de Capucſo, Clarenorum, Amadeorum (ex quorum collectione bulla illa, quæ religionem mediam ſecuit, vnionis nomen ſortita eſt) experientia teſte, docuit debile Pharmacum pro ſanitate morum eſſe paginas, etiam ſi apoſtolicas, plumbeoque annulo roboratas. Nam ex ijſdem principijs Diſcalceati in Hiſpanijs, Recollecti in Galliis, Reformati in Italia, Cappucinique emerſerunt, illi quidem ordinis diuiſionem nullo modo, aut tentantes, aut obtinentes, Cappuccini vero licet ex obſeruantia deſciuerint, & extra ordinem illum Minorum quem Leo X. declarauerat diu palabundi, ad conuentuales appulſi, ipſis tandem, & obſeruantibus nuncium remiſerunt, & paulatim ſub Vicariis, poſtea ſub Prouincialibus, tandem ſub Generalibus fixere tentoria, ſunt itaque in Franciſcano ſodalitio nũc de facto tres Generales Obſeruantium, Conuentualiũ, Cappuccinorum, primus ex iure, quia bulla Leonina viget adhuc, ſaltem quo ad prælationem reſpectu Conuentualium, vt diximus in *Comment. ad ſtat. cap. 1. ſtat. 6.* § 1. alij ex priuilegijs, quia conceſſiones Apoſtolicæ in hac parte priuata lex appellari poſſunt, nam nullus illorum Generalis Minorum abſolute appellatur, vel appellari poteſt, ſed conuentualium, & Cappuccinorum, Generalis autem obſeruantium ſine vlla reſtrictione nuncupatur Generalis totius ordinis Minorum, vel Minorum abſolutè, & ita ſubſcribit, & in ſigillo ordinis inſcribit, vt in ipſamet ſciſſura aliqua ſpecies vnitatis appareat. Vtinam ſeruetur in cordibus, & non tantum in paginis.

Quæſtio II. An poſſit ſcindi, vel procurari vnitas ordinis propter reformationem illius.

Reſpondeo, Reformatio duo importare poteſt. Primũ, reductionem ad priſtinam obſeruantiæ formam. Secundum, ſeparationem obſeruantium à non obſeruantibus. Quia licet obſeruari poſſit regula etiam inter non obſeruantes, vt diuina lex in conſortio malorum chriſtianorum. In Eccleſia enim *boni cum malis, & reprobi cum electis admixti ſunt*, id eſt zizania cum tritico, boni cum malis piſcibus, veſtiti, & non veſtiti veſte nuptiali, nec familiarius quid habemus in Eccleſia malorum conſortio, ad bonorum exercitium vſque ad mortem permiſſorum, & mo-

ris

ris eſt ſolos hæreticos extra Eccleſiam agi. Ex quo, tamquam ex fonte, ſicuti fideles poſſunt ſeruare, (quin & debent) legem Dei, & Eccleſiæ inter malos fratres, ſub malis capitibus, ne cogantur quotidie in eiſdem regno, ciuitate, vico, domo, metari inter bonos, & malos, & eijcere Iſmael, & Eſau, & Abſalon, & Iudam è paternis domibus, nobili experimento probata exiſtente propoſitione Apoſtolica, *ſicuti tunc, qui ſecundum carnem natus fuerat perſequebatur eum, qui ſecundum Spiritum, & caro concupiſcit aduerſus Spiritum, & Spiritus aduerſus carnē.* Sicut inquam in tota Eccleſia, ex neceſſitate ſalutis, obſeruare debemus diuina præcepta, etiam in medio nationis prauæ, ita poteſt obſeruari regula in religione, in prouincia, in conuentu non obſeruantium illam, abſque eo quod fiat diuiſio in corpore, vel in capite, ex quo etiam infertur, quod cum poſſit obſeruari regula, & conſeruari vnitas, grauiſſimum peccatum committitur procurando diuiſionem propter reformationem.

Diuiſio non eſt procurāda ob reformationem.

Confirmatur, quia reformatio non opponitur vnitati, nam *Reformatio* iuxta ſenſum legum, eſt iterata rei conſtitutio, & *Reformare* eſt denuo conſtituere, & ad eſſe priſtinum reuocare, vt *Budeus* apud *Hermogenem in l. vectigalia ff. de public. & Vlpianum in l. iuris gentium. §. adeo autem ff. de pactis.* quidquid ſit de alia acceptione reformationis, qua vtuntur forenſes in materia legum, & ſtatutorum, nimirum in aliam formam redigere, *l. præcipue ff. de ædilit. edict. l. 1. ff. de appel.* Hinc reformare contractus, ſtatuta, conuentiones, id eſt conuenire de nouo ſublata priori forma, *dict. l. iuris gentium ff. eod. l. interpoſitas Cod. de tranſact.* nam prior acceptio eſt ſecundum materiam noſtram de reducenda ad priorem obſeruantiam regulæ religionem. Niſi poſterior etiam vti velimus, dum agimus de remouenda forma introducta relaxationis, & introducenda noua iuxta mentem legislatoris, ex quo patet quam diminuta ſit Reformationis notio apud *Lezanam V. Reformati regulares num. 2.* dum ait, *Reformati regulares illi dici poſſunt, qui iuxta regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum, vitam inſtituunt.* poſſunt enim vouere, & ſeruare regulam, quæ laxata non fuerit, & tunc nulla eſt reformationis acceptio, ſed pura, & primæua obſeruantia, quare reformatio in ſuo conceptu eſſentiali includit caſum, & reſtitutionem. Quoquo igitur modo accipiatur, vnitati ordinis non repugnat, quia ſub eodem Generali, ſub iiſdem Prouincialibus poteſt introduci reformatio, & literalis obſeruantia regulæ

Reformare quid.

vt

vt vſque ad tempora Concilii Conſtantienſis, & Eugenii IV. & ſubſequentium ſummorum Pontificum, qui totali diuiſioni primi fundamenta iecerunt. Qui enim diuiſionem patierunt, Fratres eiuſdem ordinis extiterunt, qui, cum in ſe, & in filijs regulam obſeruaſſent per plura ſæcula ſub iiſdem ſuperioribus, tandem ad apertam ſciſſuram deuenerunt. Vt patet ex noſtrorum chronicorum lectura. Quinimo per Fratrem Heliam, & aſſeclas vel ſub ipſo Seraphico legiſlatore, cœpit regulæ puritas violari, vnde obſeruantia, non tamen vnitas diuiſionem ſenſit. Legimus ſiquidem in *lib. 2. conf 6.* S. P. N. dixiſſe cuidam ſacerdoti Theologo noſtri Ordinis, qui intelligens ab eodem S. P. Fratres paulatim ab obſeruantia defecturos, petiit, vt ſi relaxatio tempore ſuo ſuccederet, licentiam ad religioſiora loca confugiendi. *Quod a me* (inquit) *poſtulas, a Chriſto tibi ſcias eſſe conceſſum*, quia naturalis, & diuina ratio dictat, vt vota, quæ Deo nuncupauimus, omni conatu obſeruare nitamur. Non dictat tamen, vt pro tali obſeruantia, ab vnitate ordinis diſcedamus, illud diuinum eſt, hoc diabolicum, & deducitur ex *regula capit.* 10. *Vbicunque*, ait, *ſunt Fratres, qui ſcirent, & cognoſcerent, ſe non poſſe regulam ſpiritualiter obſeruare, ad ſuos Miniſtros poſſint, & debeant recurrere. Miniſtri vero charitatiue, & benigne eos recipiant*. Vbi remotio impedimenti obſeruationis regulę miniſtris remittitur intra, non extra ordinem, ſicuti eiſdem a S. *Concil. Trident. ſeſſ. 25. capit. primo*. & aliis Conciliis, & Canonibus, ad marginem citatis committitur reformatio regulæ. Firmo igitur hāc concluſionem, *Quando ſubditus poteſt obſeruare regulam, etiam ſi cum aliqua difficultate, & contradictione, in ſua prouincia, vel in alia, de ſuperioris licentia, peccat mortaliter procurando diuiſionem, aut nouitatem in prouincia, aut ordine*. Quia ſub peccato mortali tenetur obſeruare regulam, ſub eadem culpa tenetur ad conſeruationem totius, & ad remouendas nouitates vnitati præiudiciales, ergo ſi poteſt vtrumque ſeruare peccat mortaliter, ſi alterum violat. & ratio eſt eſt euidens, & concluſio eſt communis omnium. Tota difficultas conſiſtit in illa, *ſi poteſt* & alia *Etiam ſi cum aliqua difficultate, & contentione*. Nam qui ad diuiſionem confugiunt, illam, vt ſacram anchoram vſurpant. *Vt poſſint regulam obſeruare*. Quia teſtante experientia, ſub non reformatis capitibus regulam obſeruare non poſſunt. Vnde ex contrario principio con-

Tempore S.P.N. F. cæpit relaxari regula.

Peccatur mortaliter procurando diuiſionē quādo obſeruantiā cum ipſa ſtare poteſt.

n tra-

trariam concluſionem eliciunt. Aſſumptum probauerunt in Conſtant. Concilio, in cauſa ſecunda, quæ ſub his terminis propoſita fuit, *Secũda.cauſa ꝓpter mala, & impedimẽta, à prælatis Ordinis ſibi inflicta, ad S. Sedem Apoſtolicam, & S. Præſens Concilium generale appellandi vrgens neceſſitas*. Quam per generales rationes, & per ſpeciales caſus multis probauerunt. Vnde Concilium in ſuæ prouiſionis exordio, & narratiua ait. *Humiliter præſentata, petitio continebat, quod diuina cooperante clementia, temporibus bis nouiſſimis, regularis obſeruantia veſtri Ordinis in præfatis conventibus caperat vigere, ſed variis obſtantibus impedimentis, per miniſtros, & Cuſtodes illarum Prouinciarum, eis præſtitis, in ipſa ſtricta obſeruantia non mediocriter impediebantur, quorum impedimentorum occaſione ſcandala multa pullulabant*. In cuius ſupplicationis iam probatæ vim manauit ſubſidium, & fulcimen reformationis. Vt ſcilicet concederentur reformatis Guardiani in Conuentibus, Vicarij in Prouincijs, & Vicarius Genera'is ſuper eoſdem, qui primus nominatus à dicto Concilio, fuit P. Nicolaus Ridulphi. Et cum Fratres non reformati poſt dictum Concilium, & Martinum V. omnibus artibus contenderent, reformatos, ope deſtitutos confundere, conciliaremq; prouiſionem facto conuellere; ſuccedens Concilium Baſileenſe, ad Regis Chriſtianiſſimi, & aliorum Principum inſtantiam, illam confirmauit, & reformatos non perturbari mandauit an. 1417. ſubſcripſit Eugenius IV. an. 1446. vt in Bulla Pij II. *pro noſtra ad beatum Franciſcum*. confirmauit Nicolaus V. vt in eodem, addito *Nicolaus Papa V. prædeceſſor noſter aliquot diſcordiis, & contentionibus inter vos exortis, & diu agitatis*. Idem fecit Caliſtus III. paucis immutatis circa formam electionis Vicariorum, ex eo quod Fratrum *diſcordiæ, ſi diutius perdurarent, poſſent vergere in eorum perniciem, & pernicioſum exemplum, ac ſcandalum plurimorum*. an. 1455. & 56. Pius Secundus, intelligens maiora ſcandala, & diſſenſiones inter Conuentuales, & obſeruantes quotidie exoriri, & quod *Res ipſas veſtri ordinis eius fore conditionis, & naturæ, vt neque breui tempore, neque facili tractu dirigi, & componi valeant*. præcepit obſeruari literas Eugenij IV. reiectis moderationibus Caliſti III. an. 1458. Sixtus IV. an. 1471. confirmat ſupradictam formam gubernii. Leo X. prædeceſſorum veſtigijs inſiſtens, conſiderans què in dies mala ſuccreſcere, eaque ſeruata temporum ſerie recenſens præcipuè. *Ingruentibus in dies malis, & ſcandaloſis huius vineæ agricolis*

Primus Vicarius generalis reformatorum.

Vigilantia Eccleſiæ circa reformationem.

cœlis: acclamantibus regibus, principibus, communitatibus, & populis, graues lites, & iurgia ac diſſenſiones, occaſione ſuperioratuum, & præfectionis graduum, inter huius religionis profeſſoribus, & per totum mundum magis, magiſque augeri dietim accepimus &c. cauſas, & ſeminaria huiuſmodi iurgiorum, & diſſenſionum diligenter perquirere, ac de remediis opportunis, pro ſedandis huiuſmodi litibus pertractare commiſimus & poſtea; *Quia in primis compertum habemus prælatorum diuerſitatem, quorumdã perpetuitatem, cœterorum vero Fratrum vitam non reformatam huiuſmodi litibus, & diuiſionibus plurimum cauſa præbuiſſe.* adhibuit remedium diuidendo obſeruantes à non obſeruantibus. Ecce quò ducit reformationis ingenium, ſi inter non reformatos incedat. Factum autem fuit hoc an. 1517. & quia (vt dicebã) diplomatibus humana fragilitas non fulcitur, remiſſo obſeruantium feruore, ſub Clem. VII. ann. 1532. emerſerunt fratres obſeruantię ſtrictioris, qui in Hiſpaniis Diſcalceati, in Gallijs Recolletti nominantur. quos ob eaſdem rationes fauoribus proſecuti ſunt Pius V. ann. 1568. Greg. XIII. an. 1579. Clemen. VIII. ann. 1596. Paulus V. Greg. XV. & tandem Vrban. VIII. an. 1639. concedendo reformatis ſucceſſiuè Cuſtodes, Diſcretos, deinde Vicarios, & Viſitatores Generales, poſtremò Miniſtros Prouinciales, Diffinitores, & Procuratorem generalem, quibus ſeipſos tueri poſſent, & in puriori obſeruantia, etiam contra Generalem, quam ſolum in toto Minorum ordine ſuperiorem, ſed in multis caſibus cum limitata authoritate cognoſcunt. Vt taceam de Cappuccinis, qui ſibi ſuam originem, & progreſſum videant. de quibus & *Arthurus de Monaſterio in Martyrologio Franciſcano, in additionibus, & Marchantius in expoſit. regulæ c. 8 q. 7.* plura ſcripſerunt.

Ex quibus conſtat, phyſicè quidem obſeruari poſſe regulam inter non obſeruantes, moraliter autem, non poſſe. Fruſtra enim hanc viam calcaſſent concilia generalia, & ſummi Pontifices, ſi aliam (ſecluſa nouitate, & diuiſione ordinis) inueniſſent. Ergo legitimè ſternitur obſeruantia regulæ ſuper diuiſionis, & nouitatis fundamento.

Verum, vt hæc materia, quæ nimis odioſa eſt, & ad alias religiones extendibilis (ni ſit extenſa) maturius digeratur, examinanda eſt alia clauſula, *etiamſi cum aliqua difficultate, & contradictione*. Quia licet verum ſit (vbi moraliter appareat,

impoſſibile obſeruare regulam inter non obſeruantes) ipſo iure concedi, vt contempta vnione ad caput, & ad membra, quæ eſſent obſeruantiæ repugnantia, inuigilandum eſſe obſeruantiæ, quia agitur de obſeruandis votis, & de animarum ſalute, quarum detrimentum cum lucro vniuerſi non poteſt comparari. Lege *Lezanam in reform.regular.iterum recuſa cap.5.& 6.* Impoſſibile autem appellatur, quod eſt nimis difficile. Vnde Vlpianus *ff.de fam.erciſcunda.* dixit, *ſi communi diuidendo iudicio agatur, & diuiſio tam difficilis ſit, vt pene impoſſibilis eſſe videatur.* & Gothifredus ad *l.31.ff.de obligat. & actio.* ait impoſſibile dici vel natura, vt *cœlum tangere*, vel bonis moribus, vt *ſi patrē non alueris*, vel per plexitate, quod eſt admodum difficile. Hinc apud Salomonē tria illas difficilia, via aquilę in cœlo, via nauis in mari, via colubri ſuper lapidem. textus clarus in *cap Cathinenſis.d.61. ibi Impoſſibile enim eſt, vt non in Prouincia, illa, dumtaxat in* Siracuſani *s partibus, alii cuilibet cauſas, quæ ad Deum pertinent, committamus.* & gloſ. *ideſt non commodè aliter fieri potuit.* citatq. *l.Nepos Procul.ff.de verb.ſignif.* quæ eſt 125. vbi cōmodum pro poſſibili, & incommodum pro difficili accipitur. vbi ad quæſtionem legati, *Cum commodum eris, dotis filiæ meæ tibi erunt aurei centum.* reſpondet Proculus, *Poteſt* (inquit) *etiam illa accipi ſignificatio, Cū ſalua dignitate mea potero, vel ſine incōmodo meo potero.* & eſt communis. *Peña in l.reos C.de his qui in exilium dat.n.22. Panormit.in c.ſignificaſti. de foro comp.nu.11.* qui loco ait. *Difficultas permittit alias probibitum.* apud quem Aen.Fulconius. *ob difficultatem* (ait) *admittitur probatio alias probibita, & inſufficiens, & dicetur plena ſiue manifeſta probatio.* & multos alios citat. *Felin.in c.eccleſia S.Mariæ.de conſtit: colum.39.* vbi affirmat, difficultatem, & impoſſibilitatem ſępe parificari. *Specul.de oblig.& ſolut.§.4.* ſcribit, *difficultas ſi imminet in facto* qualis eſt ea, de qua agimus, *perinde eſt, ac ſi fieri non poſſet* Petrus *Caballus caſu 154.nu.11.* apud quem alii. *Marſilius in practica.§.ſequens quæſt.n.35.* dicens attendendum eſſe, Non ſolum id quod licet, ſed etiam id quod decet. Quia illud quod non decet, reputatur impoſſibile. pro quo authores, & leges plures citat. Et hoc vniuerſaliter doctores affirmant in *l.vix certis. ff.de iudic.* & per *Albericū de Roſate in dictionar.V.difficile eſt fin. ac Antonium Nebriſſen.in Vocabulario.V.difficile. & Barboſam axiom.*118.*num.*8.*&* Iodocum Dambauderium *in Enchiridio parium.*V.*difficile.& V.impoſſibile.*

Impoſſibile nimis difficile.

Difficultatis vis.

Sed

Sed in quo indiuidualiter conſiſtit hæc impoſſibilitas, & difficultas?

Reſp. in anthipatia, quæ reperitur inter reformatos, & non reformatos. non reformati enim putantes flagella bonorũ exẽpla, non ceſſant illa, quantum poſſunt, abs ſe excutere, vel ſibi aſſimilare. Nam ſicut ſimilitudo eſt cauſa amoris, ita diſſimilitudo odij, & propterea verbis deriſorijs, increpatorijs eos inceſſant hipocritas, & ſingulares appellant, nouitatum fabros cõmunitatis euerſores, quietis perturbatores vocant. Diſſimilitudinem in habitu vidi, & abſoluto, in ſilentio, patientia, deuotione, ſimplicitate, & obſeruantia oderunt. Audiamus eorum verba in ſapientia Salomonis c. 2. *opprimamus (inquiunt) pauperem iuſtum, Circumueniamus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplina noſtra. Factus eſt nobis in traductionem cogitationum noſtrarum. grauis eſt etiam nobis ad videndum, quoniam diſſimilis eſt alijs, & immutata ſunt viæ eius. Tamquam nugaces extimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe à viis noſtris, tamquam ab immunditiis. hæc cogitauerunt, & errauerunt, excæcauit enim illos malitia eorum. Neſcierunt ſacramenta Dei, neque mercedem ſperauerunt iuſtitiæ, nec iudicauerunt honorem animarum ſanctarum.* Nil clarius, quæ licet ad Redemptorem referantur, morem tamen malorum, inter quos boni conuiuant, graphicè oſtendunt. Audiamus Apoſtolum Petrum *Ep. 2. c. 2. Iuſtum Loth oppreſſum à nephandorum iniuria, & luxurioſa conuerſatione eripuit. Aſpectu enim, & auditu iuſtus erat habitans apud eos, qui de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cruciabant.* Eſtquè tam patens ad diſcindendas voluntates morum diſſonantia, vt & ipſi Poetæ cecinerint.

Diſſimilitudinis effectus.

Oderunt hilarem triſtes, triſtemquè iocoſi,
Sedatum celeres, agilem gnauumq. remiſſi.
Scilicet ingeniis aliqua eſt concordia iunctis,
Et ſeruat ſtudii fœdera quiſq. ſui.
Ruſticus agricolam, miles fera bella gerentem
Rectorem dubiæ Nauta puppis amat.

Hor lib. 1 Epiſt. 18.

Ouid. lib. 2. de ponte.

Hoc autem a natura inditum eſt, quia ſicut amor eſt conſonantia appetitus ad conueniens, ita odium eſt eiuſdem diſſonantia ad appræhenſum, vt diſconueniens ex *S. Thom. 1. 2. q. 29. art. primo, & ſecundo.* Difficile enim eſt, & à ſola diuina gratia in nobis ſuſtentatum id, quod dicit *Caſſiodorus* in illud

Pſal. perfecto odio &c. *Perfectum* (inquit) *odium eſt, homines diligere, & eorum vitia ſemper horrere. Nam in illa parte, qua creatura Dei ſunt, amandi ſunt, in illa, qua in iniquitate, horrendi ſunt.* Et neſcio qua ratione ſuccedat, verum eſſe quod *Tacitus lib. 4. hiſt.* dixit, *fermè acerrima proximorum odia ſunt:* & quod ſcripſit *Hieron. in Michæam. Propemodum naturale eſſe, vt nurus ſocrum, & ſocrus oderit nurum.* Fortaſſe quia frequentiora diuerſitatis ingenia in alterutrum obfirmantur tempore, & in odium euadunt. Nam vt ait *Auguſtin. lib. de diffin. Odium eſt vetus ira, ex pluribus cauſis collecta, diuturno tempore perſeuerans. & in Matt. Odium eſt inueterata ira.* Ira autem vt accenſionem ſanguinis circa cor, tamquam materiale relinquamus, eſt libido, vel cupiditas puniendi eum, qui iniuria læſiſſe videtur. ex *Tullio 4. Tuſcul.* & *Poſſidonio,* lędimur autem; dum repræhendimur, & à nobis aliquid auferri ſatagitur. Hinc *S. Ambr. lib. de Sancto Ioſeph.* & refertur *in cap. Ira ſæpè 11. q. 3.* putat Chriſtum miſiſſe Apoſtolos ſine argento, auro, virga &c. non tantum, vt illos paupertatis incommodis adſuefaceret, ſed etiam vt *Incentiua litis, & inſtrumenta eriperet vltionis.* Cum autem viuens non reformatè, ideſt, in multis ſuam regulam non obſeruans, à reformatè viuente, & verbis, & operibus reprehēdatur, quæraturquè nunc ad compeſcendam vagationem, nunc ad ablegandam proprietatem, nunc ad caſtitatis, & obedientię cuſtodiam, nunc ad orationis ſtudium, & ad clauſtralem diſciplinam, incipit iraſci, & firmato tractu temporis affectu contrario, erumpit in odium, in maledicentiam, in manifeſtam perſecutionem, quæ omnia ita voluntatem capiunt, vt impoſſibile iudicetur, poſſe cum inuidis, odioſis, inimicis conuiuere. Et propterea, cum vitæ regularis rationem deſerere ſine culpa non poſſint, corporali, & locali ſeparationi ſtudent. En totum reformationis negotium.

Odium quid. — *Ira.* — *Quare Apoſtoli ſine pera &c.*

Poteſt autem alienationis initium in reformatis eſſe damnabile, & graui peccato non carere; cum ſcilicet reformationis ingenium fuerit humilitate, & patientia deſtitutum, atque adeo non in ſolida virtute fundatum. Tunc enim inani ſpecie deluſum facile quatitur, & contradictionibus non reſiſtit. Si etenim vera obſeruantia eſt, patiens, & humilis ſit, neceſſe eſt. paupertas, non rerum, ſed ſpiritus commendatur, quæ ventoſa non erit. Audiant Reformati, & Reformatores S. P. N. Franciſcum in 10. c. regulæ. *Fratres,* (inquit) *qui ſunt ſubditi recordentur, quod*

In quo peccent reformati.

pro-

propter Deum abnegauerunt proprias voluntates, Moneo vero, & exhortor in D. I. X. vt caueant Fratres ab omni ſuperbia, vanagloria, inuidia, auaritia, cura, ſollicitudine huius ſaeculi, detractione, & murmuratione. Attendant, quod ſuper omnia deſiderare debent habere ſpiritum domini, & ſanctam eius operationem, orare ſemper ad eum puro corde, & habere humilitatem, & patientiã in perſecutione, diligere eos, qui nos perſequuntur, reprehendunt, & arguunt. Et licet Fratres non teneantur obedire prælatis præcipientibus contra animam, & regulam, tenentur tamen eſſe humiles, & patientes, & non ſtatim ad diuiſionem confugere. Quia ſi non deueniatur ad ſtatum illum, vt manendo cum aliis, non poſſimus regulam obſeruare, & quod euidentia pericula nobis obiiciantur, quibus charitas, & ſalus animæ periclitentur, iuxta quam conſiderationem currit difficultas, & impoſſibilitas, & licitũ eſt diuidi à perturbationibus, dico peccare mortaliter procurantes diuiſionem. Et puniendos eſſe iuxta ſtatutum, quod declaramus, ſed ad alia.

Quæſtio III. An procurare diuiſionem ſit punibile etiam in Prouincialibus, & Generali.

Reſp. I. Reformare religionem deformatam in eſſentialibus, tenẽtur ſub culpa mortali, & ſubditi, & multò magis ſuperiores locales, Prouinciales, Generales. *Nauar. cap.* 12. *nu.* 50. *Cordub. quæſt.* 16. *in c.* 2. *regul. Azo. tom.* 1. *lib.* 13. *capitul.* 11. *q.* 16. *Maior. in* 4. *d* 38 *quæſt.* 20. *Rodrig. tom.* 3. *q.* 14. *art.* 1. *& tom.* 2. *quæſt.* 73. *ar.* 2. *&* 3. *Sanchez lib.* 6. *in decal. cap.* 2. *à numer.* 31. *Victor. relectio, de pot. Papæ, & concil. Angel. V. religioſus.* §. 19. *Sylueſt, V. religio.* 6. *quæſt.* 6. *Armil eod. numer.* 10. *Vaſquez in prim.* 2. *tom.* 2. *disputat.* 154. *c.* 4. *Panorm. in cap. ſuper eo. de Religio. à num.* 4. *Vbi Innoc. Hoſtienſ. Tit. de voto.* §. *vtrum.* Ratio colligitur ex Prelatura, & religioſa profeſſione, quam tangit *Concil. Trid. ſeſſ.* 25. *de Regul. capitulo primo* quoad ſubditos. *Vt omnes regulares ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant, atque in primis, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, vt obedientia, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum reſpectiuè eſſentiam, nec non ad communem vitam, victum, & veſtitum obſeruent.* Quoad Superiores vero, *Omniſque cura, ac diligentia à Superioribus adhibeatur tam in capitulis &c. Quam viſitationibus, vt ab illis non recedatur; Cum compertum ſit, ab eis non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam re-*

Reformare qui tenẽantur ſub mortali.

regularis diſciplinæ pertinent, relaxari. Vbi aduertere eſt, de eſſentia, & ſubſtantia religionis eſſe vota & præcepta, & ad illa obligari ſubditos, & ſuperiores ex vi profeſſionis. Aut enim profeſſio erit vana, aut ad ea, quæ ſunt de profeſſionis eſsentia regulares obligabuntur, & quidem ſub ſalutis diſpendio. Et quidē ſuperiores ex profeſſione, & ex munere, quia ſub mortali tenentur inuigilare ſuper gregem ſuum. Erunt enim animę illorū pro animabus ſubditorū. vnde duriſſimū iudiciū his, qui pręſunt, fiet. & circa hoc nō eſt difficultas, quatenus reſpicit vota eſsentialia.

Præcepta ſunt diſpenſabilia.

An autem idem ſit dicendum circa obſeruantiam præceptorū ex eo quod concilium dicat, ea eſse de ſubſtantia profeſſionis: Negatiuam ſuadet, quod non ſint de eſsentia, ſicuti vota, quæ ideo eſsentialia vocitantur, & indiſpenſabilia ſunt. *cap. cum ad Monaſterium. de Stat. Monach. & d. Concil. ſeſſ. 25. capit. primo.* præcepta autem diſpenſari poſsunt. *Rodrig. tom. primo quæſt. 26. art. 1. & 2. & tom. 3. quæſt. prima art 5. Sot. lib. primo. de iuſt. q. 7. art. 3. & libr. 8. q. 3. art. primo, Corduba in compend priuil. §. 8. Regin. in praxi lib. 18. num. 396. Mir. tom. 2. q. 31. artic. 1. & infra.* & reperitur definitum in *Clem. exiui. de verb. ſignif. §. nos igitur. & in cap. exiit. eodem in 6. § dicimus* ſubſcribunt *S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. Caiet. in ſum. V. præcepti tranſgreſſio.* Accedit praxis in religione minorica, in qua ex cauſa diſpenſatur ſuper equitatione, ieiunio, recitatione officii, delatione pecuniarum, calceamentis, veſtibus &c. Cum ergo in confeſſo ſit, regularem profeſſionem conſiſtere eſſentialiter in Votis, & non in præceptis, Profeſſores non tenentur eodem modo ad pręcepta, quo tenentur ad vota. Et vlterius, ſi poteſt permitti diuiſio ordinis, quando vota non obſeruantur, non debet permitti in tranſgreſſione præceptorum.

Præcepta regulę an præſcribi poſſint.

Portel 2. parte caſu 18. tenuit quidem non poſſe cadere diſpēſationem, neque præſcriptionem ſuper votis eſſentialibus, poſſe tamen cadere ſuper pręceptis, etiam ſi per ſedem Apoſtolicam confirmata eſſent. Non poſſe autem condi Statutum, quod tollat, ſeu diſpenſet ſuper aliquo præcepto, licet non obliget, neque ad culpam venialem. Ex ea præcisè ratione, quod inferior non poteſt mutare legem ſuperioris, vt eſt Papæ. Et qua ratione poteſt tolli vnum, eadem tolli poterit & aliud; & conſequenter omnia. Et aliud eſt diſpenſare cum hoc, aut illo, aliud abrogare legem quoad totam religionem. citatque

Tho-

Digitized by Google

Thomam, Antoninum, Sanchez, Bernardum, Sylueſtrum, Leſſium. Sed quidquid ſit de conſecutione ad ſua principia, dum concedit, poſſe introduci conſuetudinem abrogantem præcepta in tota religione, & negat poſſe condi ſtatutum ſuper eodem, cum ſtatutum ſit lex, moribus vtentium approbata. Nec iuuat dicere, in conſuetudine accedere conſenſum tacitum ſuperioris, qui non accederet ſtatuto, quia poſſet quis opinari, acceſſiſſe in generali conceſſione condendi ſtatuta vtilia, & ſacris canonibus non repugnantia, cuiuſmodi eſſet in caſu noſtro, cum nullus canon hoc prohibeat, & poteſt accidere caſus, vt abrogatio generalis vnius præcepti eſſet proficua religioni, dum experientia docet, tale præceptum non obſeruari, vt exempli gr. eſſet in Minorico ſodalitio equitatio, calceamenta, pecunia, &c. quæ licet ad culpam grauem obligent, fuerunt tamen antiquis temporibus variè exagitata, & per labentem fragilitatem, in multis prouincijs violata, & vt taceam de Conuentualitate priuilegiata per ſedem Apoſtolicam, circa præceptum paupertatis ex introducta iam tranſgreſſione, non defuerunt inter obſeruantes, qui audaci, & præcipiti calamo Typis mandauerint, diſpenſatum fuiſſe ſuper his per Clementem VIII. vt equo currenti calcaria adhiberent. Authorem non nomino, ne putet, opus eſſe confutatione in re, per religionis annalia in oppoſitum decantata, nunquam enim talis diſpenſatio apparuit, aut publicata fuit. quinimo in Capitulo generali Romano celebrato ſub Clem. VIII an. 1600. in quo electus fuit Generalis P. Franciſcus à Soſa, de quo dicitur talem diſpenſationem impetraſſe, leguntur ſtatuta, omnino repugnantia huic diſpenſationi, nimirum de non recipiendis pecuniis ſtatuto tertio in ſerie illius capituli *Tit. pro vtraque familia*, cum pœnis grauiſſimis in tranſgreſſores, de veſtibus, & ſuppellectile in ſtat. 5. & 6. & ne dubitationi locus remaneat in capitulo generali immediato, Toleti coacto an. 1606. in primo ſtatuto præcipitur pura obſeruatio regulę, *nulla admiſſa diſpenſatione contra puritatem regulæ*, & in Romano immediatè ſequenti an. 1612. in 1. ſtatuto, *Declarat capitulum generale in nullo præcepto regulæ hactenus diſpenſatum eſſe*. In Salmaticenſi immediato ann. 1618. rigidè plecti mandantur tranſgreſſores talium præceptorum, per multa ſtatuta. In ſuccedenti proximè Romano an. 1625. publicatur breue apoſtolicum præcipiens puram obſeruantiam regulæ, præcipuè circa veſtes &c. In Congregatione vero generali Romana

Portel examinatur.

Sugillatur quidã modernus ſcriptor.

Minores obſeruãtes non acceptauerunt dĩſpẽſationes.

an.

Digitized by Google

an. 1628. declaratur *Nullam diſpenſationem contra præcepta regulæ noſtræ eſſe admittendam*. & ſeruandam eſſe regulam *iuxta declarationes* Nicolai *III. & Clementis V*. In immediato Toletano 1633. tit. *de obſeruatione regulæ Declarat, & proteſtatur capitulum generale (quod ſæpius, & pluries in aliis capitulis generalibus declaratum eſt) in nullo præcepto regulæ hactenus diſpenſatum eſſe nec ordinem noſtrum ullam vnquam diſpenſationem admittere, vel admiſiſſe*. vt pateat impudens ſcribentis audacia, cui ſi quid condonandum, ex mentiendi libertate, (quæ in fabulam verſa, ex alijs ſuis ſcriptis, apud concionatores vagatur) donandum. Cæterum ſufficiat hiſtoria ad oſtendendam neceſſitatem, ob quam condi poſſet ſtatutum ad fulciendam corruptam naturam contra culpam, ſi hoc facere poteſt diſpēſatio, & conſuetudo, eſſetquè profiteri regulam cum hac detractione, ſicuti de facto profiteretur ille, qui ſciret in aliqua religione non obſeruari vnum, aut alterum præceptum, & haberet intentionem profiteri regulam cum ſibi cognita obſeruantia, hoc autem poſſe fieri, omnes concedunt, quia votum obligat iuxta voluntatis imperium. Sed quidquid ſit de hac difficultate, ſaltem ſufficit iſta doctrina, ne ſoluatur vnitas ob præceptorum inobſeruantiam, quia ſi hæc præſcripta culpam tollit, tollit etiam cauſam ſciſſuræ, & non cogit nos ad acceptādam reformationem.

Super præceptis induci poteſt diſpēſatio, & ſtatutum.

Vota, & præcepta obſeruāda.

His tamen non obſtantibus, dico, pro obſeruantia præceptorum regulæ S. P. N. F. debere nos certare, non minus quam pro obſeruantia votorum eſſentialium, quia ex decretalibus Nicolai III. & Clem. V. præcepta obligant ſub peccato mortali, & iis ſpretis, tota Franciſcana religio corruat, neceſſe eſt. Regula enim Minoritica ſingularizatur in Eccleſia, non ob vota, quæ ſunt omnibus communia, ſed per iſta præcepta modificantia, & qualificantia vota. Votum ſiquidem paupertatis, quod eminet ſuper omnes alias religiones, non ex ſola paupertatis eleuatur eſſentia, ſed quod nihil poſſideatur, neque in communi, neque in particulari. Quod veſtitus ſit rudis, pauper, & vilis, quod in itinere equites ire non poſſimus, quod denarios recipere, calceos deferre, ſumptuoſis domibus vti non valeamus, &c. ſi enim has præceptorum plumas voto paupertatis detraxeris, ſuper alias religiones non eleuabitur, eiuſquè profeſſores non appellabuntur *paupertatis altiſſimæ ſectatores*. & licet præcepta non ſint de eſſentia profeſſionis, vt ſic, ſunt tamen de ſubſtan-

Paupertas Minoritica ex præceptis elucet.

tia

tia regulæ Franciſcanę, vnde qui profitetur regulam S Franciſci, vouet obſeruare omnia, quæ *in illa* continentur, vota quidem, vt vota, præcepta vt præcepta. Hinc non ſine aduertentia dixit Concilium Tridentinum citatum *peculiaria vota, & præcepta ad eorum reſpectiuè eſſentiam*. quia religioſa profeſſio reſpectiuè ſe habet ad vota, vt vota, & præcepta, vt pręcepta, & omnia integrant eſſentiam vnius regulæ. Equidem omnes contentiones, & reformationes, quæ intentatæ leguntur in ordine Minorum, non reſpiciunt vota, ſed præcepta, quia eſſe proprietarium, inobedientem, caſtitatis violatorem non recipit diſputationes in Eccleſia, cum apud neminem contrauertatur, an ſint peccata, an licita, an permitti poſſint; ſed tota altercatio ſita eſt, an pecuniæ recipi, an equi, an calcei, an veſtes molliores vſui eſſe poſſint, & ſuper his tot concilia, tot Pontifices deſudarunt, & vt ad quæſtionem noſtram immediatius deſcendamus.

Reſpondeo ſecundo, Sub mortali culpa tenentur ſupradicti Prælati ad reformandam religionem, quoad obſeruantiam præceptorum regulę. Ratio eſt, quia obligant ad mortale. *Clement. exiui de verb. ſign. §. declaramus*. ergo eorum cuſtodia eſt neceſſaria ad ſalutem profeſſorum talis regulę, non minus ac votorum, ergo ſi reformatio eſt neceſſaria ob vota, erit etiam neceſſaria ob præcepta.

An Religioſi teneantur acceptare reformationem.

Dices, communis opinio eſt, non teneri religioſos ad reformationem, quæ ſuperinduceretur, poſtquam ipſi regulam profeſſi ſunt, ſi non ſit votorum eſſentialium, & non obligari obedire prelatis aliter præcipientibus, quia tantum tenentur ad ea, quę vouerunt, vt docent authores citati in hac quęſtione *§. An autem idem.* & in reſponſione ad quęſtionem, inter quos *Azorius Syluester, Leſſius, & Sanchez* addunt, neque id præcipere poſſe ſummum Pontificem, quia illi obedire non tenemur ſupra alios Chriſticolas, niſi prout ex profeſſione obligamur, quomodo igitur ſuperiores tenentur reformationem inducere, ſi ſubditi illam acceptare non tenentur?

Reſpondeo cum *Panormitano* citato. Si quis appenſatè, & deliberatè ſciens & prudens aduertens ſpecialitates religionis, & regulę, intendit vouere tantum regulam, prout obſeruabatur tempore ſui nouitiatus, & non vltra, tunc iſte non tenetur in foro conſcientię, acceptare nouam reformationem, nam votum omninò eſſe debet voluntarium, *cap. licet de voto. cap. integritas 32. quæſt. 1.* maximè cum eſſentia religionis in tribus votis conſiſtat.

ſiſtat.

ſiſtat. *cap. cum ad monaſterium. de ſtat. monac.* cætera ſunt accidentalia, & ad illorum trium conſeruationem ordinata, ſi tamẽ talem reflexionem non feciſſet, ſed abſolutè vouiſſet obſeruare regulam, tunc tenetur acceptare reformationem, quæ ad regulæ obſeruantiam duceret, non ſolum in foro exteriori, ſed etiam in foro animæ, quia vouit regulam, quatenus ſuperiorum directioni ſubmittitur, qui poſſunt, & debent illius indemnitati proſpicere, atque adeo illam habentem fulcire, & collapſam erigere. Vnde ſi in Capitulo generali pro tota religione, & Prouinciali pro tota prouincia fiat ſtatutum de reformatione, minor pars, quæ non conſentiret, teneretur illam ſeruare, ſicuti tenetur ad omnia alia ſtatuta, quæ à maiori parte capituli firmarentur. *gloſ. in cap. quod omnes tangit. de regul. iur. in 6. Innoc. in dict. cap.*

Reformatio concernit ſingulos, vt ſingulos. *ſuper eo. de regular.* Quia licet verum ſit, reformationem concernere ſingulos, vt ſingulos, non vt, vniuerſos, & proinde non poſſe mutari ſtatum religionis, niſi omnibus conſentientibus, quia ab omnibus approbari debet, quod omnes tangit. *de regul. iur. in 6.* quia tamen religioſi ſuas voluntates, vel explicitè, vel implicitè in Papam, & ſuperiores repoſuerunt: & ex praxi Eccleſiæ conſtat, regulas collapſas aliquando reformari, cenſentur tacitè conſenſiſſe in reformationem ſuperinductam, & ad illam obligari, ſic monialibus ſuperinductam clauſuram cernimus & regularibus reformationis leges per Clementem VIII. & alios Pontifices, & tacitè (ſicuti in ſuſcipientibus ordinẽ ſacrum votum caſtitatis) quilibet regularis ſuſcipit habitum cum relatione ad mutationes, quæ in dies accidere poſſunt. *Vaſquez cit. 1. 2. cap. 4. num. 25. Azor. cap. 2. num. 35.* In foro autem interiore poſſet militare prætacta ratio deliberatæ voluntatis in vnam tantum partem.

Reſpondeo tertio, in accidentalibus regulæ non cadit reformatio ex debito mortali, niſi inde grauiſſima orietur deordinatio, quæ religionem, vel vilem apud ſæculares redderet, vel in perniciem duceret, vtriuſque membri concluſionis ratio eſt, quia cum ſint extra ſubſtantiam, non ſunt magnæ conſiderationis, vt propterea commoueatur religio ad nouam viuendi methodum. *Abb. in cap. ſuper eo. de regul. Sylueſt. V. religio 3. quæſt. 12. Nauar. cap. 12. num. 5.* At quia graue malum ex graui obligatione emendari debet; ſequitur ex oppoſito, quod grauis deordinatio, ex accidentalibus ortum habens, tolli debet ſub culpa graui. Do exemplum: ſeruare ſilentium, & religioſos in conuentu

uentu contineri, non ſunt vota, nec præcepta regulæ, ſed merè accidentalia: at ſi nullo modo ſeruarentur, ſed religioſi vt apes hinc inde diſcurrerent ſuſurrando, vagando per plateas, vicos, &c. certè malum nomen, & graue damnum ordini, & conuentui inderent, tunc ſuperior debet defectus illos reformare, & ſubditi obedire tenentur.

Reſpondeo quarto, extra hos caſus, in omnibus aliis, quæ cum vnitate, & quiete religionis conſiſtere poſſunt, ſunt rei diuiſionis ordinis ſuperiores, & ſubditi, qui illam intentant ſub ſpecie reformationis. Concluſio iſta generalis ex dictis deducitur, quia in tantum diuiſio, & innouatio in religione permittitur in quantum conſtat non cohærere cum obſeruantia regulæ, ergo remota hac cauſa, quælibet intentatio eſt odioſa, & punibilis, & multo magis in Prælatis, quia ipſorum munus eſt conſeruatio vnionis, vnde non ſolum peccarent contra charitatem ſed etiam contra iuſtitiam, quia caput tenetur ad conſeruationem ſui corporis. Diuiſio ſub ſpecie reformationis, punibilis.

Sed vt melius intelligatur, pono caſum, ſuperior Generalis, aut Prouincialis, volens ſibi facere nomen, & gradum ad Principis, aut Pontificis gratiam, vel etiam ad honores (Valde enim conſpicuus eſſe ſolet reformationis conceptus, vidimus enim mirabiles quoſdam progreſſus, vni huic fundamento innixos, commotas turbas, excitatos tumultus) demus etiam ob zelum inanem, & ſcientia carentem qui non raro ſolet leues quoſdam, & vera humilitate deſtitutos in tumorem extollere, & extra ſe actos, in turgidas phantaſias diſpellere. Habet iſte prouinciam, quæ vota, & præcepta obſeruat, cernit tamen in aliquibus claudicare ſilentium, vagationes in aliis paulatim pullulare, exercitia quædam ſpiritualia tepeſcere, a nonnullis ciborum copiam affectari, vel placere, deuotionem non ita, vt prioribus annis vegetam eſſe. multos bonæ voluntatis plenos, & erga haſce obſeruantias optimè affectos reperit, putat ſe obſequium præſtare Deo, ſi quod in omnibus ſuæ Prouinciæ conuentibus, ob varios caſus, & reſpectus ſtabilire non poteſt, in aliquibus ſaltem diſponat: Superiores, & ſubditos eiuſdem farinæ in illis colligit, vacant iſti ſuis obſeruantijs, contraſignatur iſta noua collectio nouis appellationibus, ſcinditur Prouincia, ſolidiores Fratres nouitates non laudant, mutationes officiorum præſtolantur, vt radices diuiſionis conuellantur, illi timentes ab inſtituto diſturbari apud Romanam Curiam agunt, vt ſcripto aliquo ſuperiori in Caſus fatuæ reformationis.

poſterum contra ictum fluuij totius prouinciæ ſubſtentari poſſint, interim nouæ leges concipiuntur, & deſcribuntur, & vt multitudine pugnari poſſit, per alias Prouincias fama diſtenditur, & per familiares literas noua reformatio ſuadetur, vnde non parua fit in toto ordine commotio, & conturbatio. Quæritur, an hoc ſit tentare nouitatem ordinis, & puniri poſſit iuxta ſtatutum. Reſpondeo affirmatiuè, & hoc eſſe illud præciſum, quod prohibere intendit religio, nouitates nimirum, quæ ex leuibus, & non neceſſariis principiis in magnam flammam excreſcere poſſunt. Nec video præter alia, quæ in ſtatuto recenſentur, quę nouitas cauſari poſſit in prouincia, niſi circa regularem obſeruantiam. Reſponſionis autem illa eſt ratio, quia ſalua obſeruātia votorum, & præceptorum, & ex maiori parte regularium inſtitutorum, maxima temeritas eſt, ob actus, qui vix peccata venialia eſſe poſſunt, quæque a prudentibus ſuperioribus localibus ne dum prouincialibus, & generalibus, per frequentes viſitationes, ſi non extraordinarie zelantes ſint, quotidie emendantur, intentare diuiſionem in prouincia. Videntur enim peccare, vel ob ignorantiam, & puniendi ſunt, quia munus, quod ignorant, exercent, eò vel maxime, quia ignorantia in eo, qui ſcire tenetur, dolum ſapit, vel ob malitiam, & ambitionem, vt ſcilicet ad ſuos fines trahant obſeruantiam regularem, & faciant Deum ſeruire in peccatis ipſorum: & tunc ſeueriori vltione plectendi ſunt, neç vlla excuſatio adduci poteſt.

Diligentia Prælatorum circa reformationem.

Laudo tamen Prælatos, qui Dei zelo, & dulci aſperitate plenos, in ſubditis modica emendant, ne paulatim decidant, quia ſi ſufficit omnis maior diligentia, quæ adhibetur. *Meminiſſe debet ſemper Abbas* (inquit S. Benedictus in cap. 2. regul.) *quod eſt, meminiſſe quod dicitur, & ſcire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur, ſciat quam difficilem, & arduam rem ſuſcepit, regere animas, & multorum ſeruire moribus*. ſciens inimicum ſuper ſeminare zizania *dum negligentius agerent prælati eccleſiarum*, vt inquit Auguſtinus & vigilare debet, *quaſi rationem redditurus pro animabus ſibi commiſſis*. heb. 13. *& qui lapſus fuerit, erit anima ſua pro anima illius*. Ezech. 3. vt dixerit Chriſoſtomus ho. 34. in epiſt. ad heb. *Miror ſi poteſt aliquis rectorum ſaluari*. Vnde compaſſioni ſubditorum commendat Auguſtinus ſuperiorem c. 2. regulæ. *Semper* (inquit) *cogitans Deo ſe pro vobis redditurum rationem, vnde vos magis obediendo, non ſolum veſtri, ſed etiam illius miſeremini, qui inter vos quantum in loco ſupe-*

Rectores difficile ſaluantur

riori tantum in periculo maiori verſatur. Debet præcipuè inuigilare ſuperior, non tantum in extirpandis maioribus, ſed etiam leuibus culpis. *cauenda eſt* (inquit S. Bonau. in 1. ala Seraphim) *negligentia exterioris diſciplinæ, quæ pro decore religionis, & habilitationis profectus ſpiritualis, ſtatuta eſt.* Quia teſte S. Ephrem de vita religioſ. *Magnum animarum naufragium, vbi canones, & recta vita inſtitutiones non vigent*. & maximè de paruis curandum, quia ſolent, vt plurimum ſperni, & tamen ſunt traduces maiorum, vt memoranda ſententia ſcripſit S. Io. Chriſoſtomus: *Mirandum, & inauditum audeo dicere, quod ſcilicet aliquando non tanto ſtudio maiora grauioraquè peccata, quam parua eſſe vitanda, maiora enim peccata vt auerſemur, ipſa per ſe efficiunt, minora vero dum contemnimus, obruunt nos.* & vt idem ait ho. 12. in cap. 7. ad Rom. *Fugiamus modica, magna ſiquidem ab illis naſcuntur, quiſquis enim ad quodlibet delictum dicit conſuetum illud,* nihil erit damni, *paulatim omnia perdet.* & Ignatius martyr epiſt. ad Policarpum ſuadet, *Vigil: inobdormibilem ſpiritum poſſidens, ſecundum adiutorium Dei loquere.*

De leuibus curãdum.

Hinc legimus in regulis, & in vitis ſanctorum emendandas, & emendatas fuiſſe leues culpas acribus punitionibus, quia totus lapſus initium habet à modico, nemo enim *repente fit maximus.* & ideo ſi obſtetur principiis, media, nec fines ſuccedent. Totum hoc (quod ad liniendam criminalitatis aſperitatem delibaui) verum eſt, ac neceſſarium, & laudandum, ſed non tantæ conſiderationis, vt ad diuiſionem prouinciæ tamquam motiuũ inſeruire poſſit, quia iſti exceſſus, & defectus corrigi poſſunt in quolibet conuentu, & mirum eſt, quam fœlici euentu, ſi ſuperior viriliter, & prudenter operetur, & incipiat facere, & docere. Quia ſubditi, qui vota & præcepta obſeruant, facillimo negotio in accidentalibus corriguntur, ſicuti de facili colorem, & venuſtatem recuperat, qui integras vires, & ſanitatem in corpore ſeruat.

Si autem opponas, qua ratione poſſit Generalis peccare circa diuiſionem ordinis, quia cum ſit caput, & omnes ſibi ſubditos habere velit, & diuiſio principaliter fit à capite, non apparet ratio, cur de diuiſione generalis notari poſſit.

Reſpondeo, certum eſſe, Generalem nolle diuiſiones a ſe ipſo, quaſi a ſe ableget, & diſmembret prouinciam, vel congregationem, quia hoc eſſet contra lumen naturæ, deſtruere nimirum ſe ipſum, quem conſeruare tenetur, ſed hoc multimodè accidere

Generales vnitatem affectant.

cidere poteſt. Primo ſi cerneret aliquam prouinciam, ſeu reformatam Congregationem non bene à Generalibus pro tempore gubernandam, vel itquè proſpicere, vt in poſterum rectè gubernetur, & illam a ſuis Prouincialibus eximat, & reformatorum ſuperiorum gubernio conſignet, cum aliqua relatione ad ſe ipſum, puta nominationis, aut confirmationis Vicarij, Commiſſarij, Viſitatoris generalis, cuiuſmodi aliquando ex mente Generalium accidit, ſicuti etiam per indultum apoſtolicum, iſta non eſſet immediata ſeparatio, quia tam reformati, quam eorum ſuperior generalibus ſubiacerent; ſed eſſet nouitas in ordine, quæ generalium authoritatem debilitaret, & poſſet in apertam ſciſſuram euadere. Secundo, ſi gubernium religionis immutaret, addendo nouas conſtitutiones, vel veteribus detrahendo, aut diuideret prouincias, vel illas vniret. Vel ſi alios officiales crearet, puta Aſſeſſores, Conſiliarios, Socios, Præpoſitos, Correctores, Præfectos, quorum nomenclatura, & officium in ordine Minorum non eſſet. Tertio, ſi permitteret præiudicium inferri religioni, puta ſi cederet locum inferiori in conſeſſu, proceſſionibuſque, ſi vtilia religioni priuilegia renunciaret, vel aliquem conuentum alijs religioſis, vel ſæcularibus concederet. Quarto, ſi relaxationes in ordine introduceret, vel introduci permitteret, acceptando legata, hæreditates, loca, quæ paupertati Minoricæ præiudicarent, impetrando diſpenſationes ſuper præceptis regulæ, vel priuilegia relaxatiua, per ſubreptitias ſupplicationes, & regularem ſtatum inuerteret, omnia enim hæc diuiſionem, & nouitates malas in ordine important, poſſuntque proportionaliter applicari Prouincialibus, & de iis in capitulis prouincialibus, & generalibus reſpectiuè exigi poſſet ratio in vim præſentis ſtatuti, ſaluis ijs, quæ iuxta ſtatuta facere poſſunt, de quibus nos in *cap.* 12. *ſtat.* 12 fuſe egimus.

Contra, carcer qui fulminatur in hoc ſtatuto, *Generalis arbitrio* remittitur, ergo non tangit Generalem, qui ſeipſum punire non poteſt.

Reſpondeo, hæc reſtrictio reſpicit procurantes diuiſionem ordinis, quæ non præſumitur procurari a generalibus, nō autem apponitur in procurantibus diuiſionem, aut nouitatem prouinuinciæ, cæterum, cum diuiſio, & nouitates ſint ex ſe malę, neq; in perſona ipſius Generalis debēt eſſe inpunibiles, vnde in ſindicatu ipſius examinari, & puniri poſſunt, quia in ſindicatu errata corriguntur, & magis illa quæ ſunt officii, quam perſonæ

ca.

Capit.autẽ generale eſt ſupra Generalẽ.Sic ſi remittatur arbitrio iudicis, vulnerantem carcerare, & punire,ſi ipſe iudex aliquem vulneret, vel occidat, non propterea impunis euadit. Et ex nullo alio capite quia deliƈtũ eſt ex ſe malum,& punibile. Et in facti contingentia aliquos generales Ordine motos ſcimus,quia non ſecundum ſtatuta generalia gubernabant. adeſtquè formale præceptũ regulæ. cap.8. *Si aliquo tempore appareret vniuerſitati Prouincialium, & Cuſtodum prædictum miniſtrum non eſſe ſufficientem ad ſeruitium,& communitatem Fratrum, teneantur prædicti Fratres,alium ſibi eligere &c.* non eſt igitur voluntarium,ſed præceptorium generalem deponere,vbi vtilis non iudicetur.

Quæſtio V. An ſi diuiſio,& nouitas procurentur apud Sedem Apoſtolicam & Romanam Curiam,puniri poſſint authores.

Reſp. diſtinguendo,ſi procuratores talium in impetratis literis à pœnis abſoluuntur,& tunc puniri non poſſunt. Sin autem puniendi ſunt,duplici titulo,& quia religionem offendunt, & quia Papam decipiunt. Offenſio religionis apparet ex vulnere, quod per bullam Apoſtolicam non ſanatur,ſed callo obducitur, & potenti cicatrice notatur. Lætalius enim eſt malum illatum religioni per manum Vicarii Chriſti, falſis informationibus decepti, quam ſi aliunde inferatur. Quia illud immedicabile eſt, vel difficilem ſortitur medicinam,iſtud faciliori emplaſtro curatur,fuiſſe autem ſurreptitiè,& obreptitiè impetrata à Sede Apoſtol. multa priuilegia puritati Regulę præiudicialia,nõ dubitabit qui bullarium *Rodriguez*, annalia Ordinis,& religionis lapſum intuebitur. Nam qui nomine Fratrum minorum gaudent,& regulam non obſeruant, ij delinquentes prius, falſis deinde ſupplicationibus, & impetratis diſpenſationibus fulti, tandem conſuetudine,& Romanæ Eccleſiæ indulgentia ſub tali mutila obſeruantia habilitati reperiuntur. Licet enim reſcripta impetrata ſine mandato religionis valeant, *Sarn. in regul. de annal. quæſtion.32.numero octauo. Io. Paul.deciſ.78. cum alijs allegatis deciſionibus Rotæ apud Farin. deciſion. trigeſimaquarta numero ſexto.* Reſcriptum ſine mandato impetratum quã do valeat Criminn. Id intelligendum eſt de re fauorabili,non damnoſa. Vnde *in ſtatutis Ordinis capitulo octauo. §.58.numero ſexto.* prohibetur *Ne alius cuiuſuis gradus, vel conditionis exiſtat in negotijs Ordinis ſe ingerat, vel in Curia Romana,inconſultis Procuratore, & Commiſſario generalibus procurare audeat aliquod negotium niſi de expreſſo conſenſu ipſorum,vel Generalis facultate, ſub pœna priuationis actuum legitimorum, vel*

Digitized by Google

etiam grauiori. & ipſiſmet Procuratoribus Generalibus prohibetur. *Ne vllo modo ſe de Fratribus, quoad Prouinciarum regimen, intromittant. Neque aliquid, vniuerſum ordinem, aut eius libertatem concernens, niſi de expreſſo generalis mandato, Procurare poſſint, aut procurari permittant.* vt ibidem numero ſeptimo. Nullus igitur habet mandatum ad intendendas nouitates in ordine, ſiue bonas, ſiue malas. Vnde omnis impetratio eſt nulla. Quia ipſiſmet procuratoribus nunquam cenſetur collata facultas procurandi, quod eſſet malum, & domino criminoſum, ob quod peccaret, & pœnam mereretur. *Gloſ in capitul. dilecto. vbi Imola. numero vigeſimoprimo. de præben. Bartol. Iaſon. & alii communiter in l. 3. § ſi Filius. ff quod quiſque vir.* Curt. *Iunior. conſ 49 fine.* & gratiæ iſtæ præiudiciales religioni, cum circa obſeruantiam regulæ, tum circa conſeruationem, vnitatem, & pacem ipſius ſemper ſunt ſubreptitię, quia nunquam Sūmi Pōtifices ſunt bene informati de veritate precum, & ſi eſſent informati, quod hæc, aut illa conceſſio præiudicat Obſeruantiæ regulæ, & noxias nouitates inducit, vel non conceſſiſſent, vel difficulter. Quæ eſt doctrina communis de ſurreptione gratiarum, in qua defuit intentio concedentis, *Rota deciſ. 626. numero 5. parte prima inter impreſſas*, vnde tota gratia corruit. iuxta notata in *capitulo ſi motu proprio. de præb. in 6. Card. in conſ. 69. Felin. in cap. ad aures. numero primo. de reſcrip. Ruinus conſ. 125. numero decimonono. libr. primo. Alex. conſ. 215. init. lib. ſeptimo Pariſ. conſ. quarto. numero vigeſimoſeptimo. lib. ſecuudo.* cum alijs apud Gabriel. *de clauſulis. concl 2. num. vigeſimo & 34.* & eſt *deciſio 451. par. 1. inter impreſ. & in Cauſa Tullen. Monaſterii 19. Ian. 1609. coram Sacrato.* Et gratiæ Apoſtolicę habent incluſam conditionem, *ſi ita eſt, ſi preces veritati nitantur.* quia cum conſiſtant in facto, princeps falli poteſt. *Aegidius deciſ. 4. fin. in antiq.* quod reaſſumpſit *Felin. in c. ſuper literis numero ſecundo de reſcrip. in 6.* & vniuerſaliter non omnis falſitas, in ſupplicatione expreſſa, vel tacita vitiat gratiam, ſed illa, per quam motus eſt Pontifex ad concedendum, vel à conceſſione retardauit. *d. cap. ſuper literis.* & docuerunt *Innoc. in cap. poſtulaſti n. 1. de reſcript. Compoſtell. in cap. ſi proponente. numero ſecundo. eod. Lapus allег. 89. numero ſexto Felin. in cap. in noſtra num. 19 coroll. 20, eod. cum Abb. Adde cap. 2. de Filiis praesbit. cap. ad aures. vbi Abb. numero 4. cum ſeqq. de reſcript.* & eſt communis dd. ſententia, qui dicunt, gratiam eſſe ſubreptitiam, ſi concedatur, ad

Gratię contra bonum religionis ſunt ſurreptitiæ.

Et quando ſunt ſurreptitiæ.

ad petitionem *Partis*, etiamſi poſt narratiuam dicatur *motu proprio, & ex certa ſcientia.* vt multis probat *Baiard. ad Clarum q.59.n.81. & infra.*

An autem ob iſtas impetrationes puniri poſſint, affirmo. quia cũm ſint ſurrepititiæ (prętерquam quod ſunt ipſo iure nullæ, vt probat *Bellacomba tom.primo.comm.opin. libr.primo.tit.20.de varijs reſcriptis.à numer.132. ad fin.* & nulla ſint etiam omnia ex iiſdem conſecuta. Nam propter mendacium perditur priuilegium. *l ſed ex parte.§.interdum.ff quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt. & l.qui cum ſe pro patre familias. ff. de re iudicata.* vbi dicitur *Qui cum ſe pro patre familias ſin.geret, mutuam pecuniam accepit, & ex hæres à patre, vel emancipatus ſit, quamuis facere non poſſit debet condemnari* · vltra pœnam nullitatis meretur puniri ob damnum illatum religioni. & hoc non eſt punire ob recurſum ad Sedem Apoſtolicam, ſed ob damnum illatum religioni. Quod ſi S P N.F. in ſuo Teſtamento vetuit in virtute S. Obediẽtiæ *Petere aliquã literã in Curia Romana pro ſe, vel ſuis Fratrib' neq. pro eccleſia, neq. pro aliquo loco neq. pro perſecutione ſuorum corporum..* An permitteret peti pro ſciſſura Ordinis, & pro violatione regulæ? & ſi iſte non eſt ſenſus allegatorum ſtatutorum, de non tractandis negotiis in Romana Curia, nullus alius eſſe poteſt, Vnde ſi quis impetraret breue à Papa de innouã do regimine, vel diuidẽda, aut vniẽda religione, vel quid ſimile, ſine legitimo mandato capituli, aut Miniſtri Generalis, eſſet acriter puniendus de vſurpata iuriſdictione & auſu temerario. Non enim duraret religio, ſi cuique fas eſſet nouitates intentare. Hinc rationabiliter *Leo Decimus.* vetuit intentari exemptiones, & indulta contra regulam. Apud *Rodriguez tomo ſecun. quæſtion.103. articulo ſecundo. & quæſtion. ſexſageſima quarta articulo primo. Portell.V. impetrare. Compend.priuil. V. exempti Fratres.§.9.* & 11.

Punien di impetrantes gratias ſubrepticias.

Idem dico de Procuratore generali, aut quouis alio, qui apud Protectorem Ordinis ageret, vt ipſe à Papa obtineret innouationem gubernii, & prouinciarum, aut non neceſſarias reformationes, aut aliquid aliud quod vnitati Ordinis, & quieti incommodaret, vt aliquando accidit. Nec Eminentiſſimi DD. Protectores culpandi ſunt, ſi aliquando credentes plus nimio aliquibus, quos publici boni Zelatores exiſtimant, nouitates in ordinem introducunt, quas oportet poſtea cum ſucceſſoribus emendare, de quibus plena ſunt religionis anna-

lia. Quando igitur iuridicè conſtaret, aliquem decępiſſe D. Protectorem pro introducenda nouitate præiudiciali, puniri poſſet in vim præſentis ſtatuti, quia talis damni cauſa fuit. Eò vel maximè cum munus Protectoris ſit, religionem tueri in obſeruantia, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ ſubiectione, non in diuiſione, aut nouitate.

Quæſtio VI. Dicente ſtatuto *Vel Fratrum amotionem, aut nõ amotionem per Prælatos &c. extra Ordinem ſuaſerit, vel procurauerit.* Dubitatur I. circa amotionem, An ſit reus ſtatuti, qui procurauerit per ſæculares remoueri aliquem Fratrem ſub quouis prætextu. II. circa non amotionem, An ſit puniendus, qui remanere procurauerit religioſum in ſuo conuentu, quem Prælatus aliò deſtinauerat. III. An ſit punibilis, ſi id procuret per D. Protectorem Ordinis, alioſq. magnos Principes.

Reſp. I. ſi aliquis eſſet pręiudicialis conuentui ob vitam ſcandaloſam vel ob malum, quod ſua præſentia cauſare poſſet, & monito ſuperiore, eius remotio non obtineretur, poſſet procurari per perſonas, extra Ordinem exiſtentes. Quia quilibet tenetur procurare bonum ſuę communitatis, quod bono huius, aut illius, tamquam quid vniuerſalius præferendum eſt. Et licet malum ſit ad exteros recurrere, reputatur minus malum, comparatum maiori, ſcandali, & diuinę offenſę. ac proinde minus malum in illo caſu amittit rationem mali, & cum ſit præceptum poſitiuum cõparatum diuino, & naturali, deſinit eſſe pręceptum, *Azor. tomo primo. libr. ſecundo capitul. decimo octauo. quæſtion.* 4 *Vaſquez diſput.* 66. *cap. primo. initio, cap.* 4. *numero* 22. *p.* 2. *vbi Metina quæſt.* 19 *ar.* 6. *concluſ.* 4. & omnes alii communiter apud *Sanchez lib.* 2. *de matr. diſp.* 41 *num.* 45. *& in opere* Morali *libr.* 1. *c.* 10. *nu.* 16. *Cordub. lib.* 3. *q.* 5. *poſt* 2. *propoſ. in regula* 1. & eſt textus *in capit. duo mala. d.* 13. Neque poteſt dici, doctrinam eſſe veram, cogente neceſſitate ad alterutrius electionem, quaſi liberum ſit eligere, vel non eligere. Quia ſumus in iure diuino, & naturali, mandantibus de proximi boni, & communitatis cõſeruatione. & pręceptum habemus dicendi Eccleſię defectus Fratris, quos in fraterna correctione emendare non potuimus. Et omni iure tenemur peſtem, & ignem à domo noſtra remouere. Ergo ſi hoc non obtinetur per media intra religionem, poſſumus diuertere ad externa.

Minus malum permittitur ad vitandum maius.

Reſp. ſecundo, peccat mortaliter, & eſt puniendus, qui extra ſupradictum caſum, per ſęculares procurat remoueri Fratrem ab

aliquo

aliquo conuentu. Quia procedit contra charitatis, & iuſtitiæ ordinem, nam offendit Fratrem, & authoritatem ſuperioris, illum ſuo conuentu priuando, iſtum in neceſſitatem cogendo, & violētando. Supponit concluſio non adeſſe neceſſitatem euidentē, qua poſſit apud Prælatos Ordinis immediatè tractari. Ac proinde ſi ſecus fiat, moueri à mala voluntate, inuidia, Zelo indicreto, quibus ſæculares ſcandalizat, reuelando religionis defectus.

Remanere in Cōuentu cōtra prælati ſplacitum.

Reſpondeo III. qui procurat Fratrem in aliquo conuentu remanere, quem Prælatus, aut capitulum remouere intendit ad obedientię exercitium, vel ad remouendas occaſiones lapſus, vel ſcandalorum, idq. miniſterio ſæcularium, grauiter peccat, & iuxta ſtatutum puniendus eſt. Quia cooperatur peccato inobedientię, & proprietatis illius Fratris, contra pręceptum regulæ cap. 6. *Fratres nihil ſibi approprient nec domum, nec locum, nec aliquam rem.* appropriat autem, dum permanere ſatagit contra voluntatem ſuperioris. Vt docet *S. Bernardinus in libello de proprietatibus voluntatis*. Non ſecus ac ſi veſtem, aut libros ſibi attinere vellet contradicente Prælato. adeſt ſcandalum, quia apud ſæculares deportatur ſuperior tamquam indiſcretus, & Fraternæ charitatis inimicus. datur occaſio ſubdito, in ſuis imperfectionibus inſordeſcendo. Finem enim regularem habere non poteſt, quia per iſta media ad inobedientię, & proprietatis vitia contendit, aut gulę, aut lubricæ conſuetudinis, aut corporalis cōmoditatis.

Dices. Iuuabitur in ſanitate corporis ſolo, cœlo, cibis. Quibus in alia domo carebit. Procurare autem ſalutem corporalē, non eſt malum, imo rationabile. Superior nihil horum ſciet, vel ſcientia non vtetur. Ad hæc, indiſcretione, vel fortaſſe malo animo mouebitur. Tandem ſæcularis iſta nouerit, & capax rerum monachalium exiſtet.

Bernardi aurea ſententia circa cibos.

Reſpondeo ex Bernardo ſer. 30. in cant, *Legumina inquis ventoſa ſunt. caſeus ſtomacum grauat, lac capiti nocet, potum aquæ non ſuſtinet pectus. caules nutriunt malincoliam; choleram porri accendunt. piſces de ſtagno, aut de lutoſa aqua meæ penitus complexioni non congruunt. Quale eſt hoc, vt in omnibus Fluuiis, agris, hortis. cellulis reperiri vix poſſit quod comedas, puta te quæſo monachum eſſe non medicum. nec de complexionibus iudicandum, ſed de profeſſione. Parce obſecro primum quieti tuæ, parce deinde quieti miniſtrantium, parce grauamini domus, parce conſcientiæ. Conſcientiæ non dico tuæ, ſed alterius, qui propter te ſedens, & edens de tua ſingularitate murmurat; et de tua ſuperſtitione ſcandalizatur.*

Nil melius. Peſſimè enim admittitur contra obedientiam,& propoſitum religionis cura corporis, & ventris, cum regnum Dei non ſit eſca, vel potus,& *ſi deſit ſpiritus, non adiuuat locus.* inquit S.Greg. ho.9. in Ezech. *idem enim Lot in Sodomis ſanctus extitit, in monte peccauit. nam ſi locus ſalu re potuiſſet, Sathan de cœlo non cecidiſſet.* & quod iſte dicit de ſanitate animæ, dici poteſt de ſalute corporis,quæ facile amittitur in vno,aut altero loco. Verum,quia decet religioſum eſſe mendicum,non medicum, & ſicut vouendo obedientiam, ſuam voluntatem in manu ſuperioris repoſuit,ita etiã corpus ſuperiori gubernandum commiſit iuxta præſcriptum regulæ,in qua domorum appropriatio prohibetur. Et cum in qualibet Prouincia plures Conuentus exiſtant, quibus inſeruiendis multi deſtinantur Fratres, nulli ius eſt In hoc Conuentu morari velle,& ab alio diſcedere.

Tenetur quidem(maximè in minorico inſtituto) Prælatus infirmorum curam ſedulam gerere,non tamen tenetur infirmos in eo conuentu curare, in quo ipſi voluerint. Charitati proſpicere debet,ſed ſubditus non habet ius,ſibi, vbicumq. placuerit, prouidendi,& Prælatum,ſecundum ſuam voluntatem conueniendi. Rogare poterit,non tamen cogere. Excipio aliquos caſus, quibus ſubditus curari non poſſet,niſi in tali conuentu,quem ſi ſuperior negaret, videretur curationi Fratris opponi, ac ſuo muneri deeſſe. v.g. ſi podagricum è loco temperato remouere, & ad regionem frigidam ablegare vellet. Si calculos patienti, vel aſtmatico denegaret locum leuandæ infirmitati accommodatum,& ad oppoſitæ qualitatis locum mitteret. Si deſtinaret Fratrem ad aliquem conuentum, in quo ſciret ſe paſſurum ſcãdalum,aut in peccatum caſurum,aut ab inimicis inuadendum. In his(inquam) vel ſimilibus caſibus, in quibus ſalus corporis, vel animæ periclitaretur, poſſet implorare ſæcularium opem, & ſuperioris duritiem emollire, ne remoueatur, aut ad conuentum periculis obnoxium deſtinetur. Quia religioſus per votum obedientiæ non obligauit quoquo verſus animam,& corpus, ſed tãtum ad præſcriptum regulæ & in ijs, quæ naturali,aut diuino iuri non repugnant. vt cum communi affirmant *Rodrig. Cord. Sot. Molina, Sayrus, Salas, Ludouicus Lopez, Henriq. Leſſius, Sanchez, Portel.* & in primis S. *Thom. S. Bonauent.* aliique permulti,quos citat, & ſequitur Hieron. *Roder. reſolut.* 102. *numero quarto, quinto, ſexto. & infra.* Et ſicut ſubditus indigens medicamine ad recuperandam ſalutem, poſſet (ſi ei à ſuperiore negaretur) illud

Quando ſubditus poteſt ſibi locum procurare.

illud apud ſæculares quærere, ita poſſet domicilium, ſi hoc iudicaretur neceſſarium ad recuperandam corporis ſalutem, & ad recuperandam imminentem infirmitatem, Iure ſiquidem naturali, corporis curam habere cogimur, quia nemo carnem ſuam odio habuit. Scio ſanctos aliquos vt corporis vires frangerent, ne contra ſpiritum validius inſurgerent, monaſteria inſalubria coluiſſe, vt Bernardus in Clarauallenſi Monaſterio, attamen ex operibus ſuper erogatorijs non poteſt formari regula generalis.

Dices. eſto ſuperior non declarauerit ſuam voluntatem, de remouendo Fratre à tali Conuentu, ſubditus tamẽ timens indè à capitulo remoueri, agat cum aliquo potente pro remanſione, an peccet.

Reſp. affirmatiuè, quia ſtatutum non dicit, qui procurauerit remanere, poſtquam ſuperior ſe declarauerit, ſed *qui procurauerit amotionem, aut non amotionem.*

Dices iterum, Guardianus ſciens talem Fratrem vtilem eſſe ſuo Conuentui. Siue ad excipiendas confeſſiones, ſiue ad concionandum, ſiue ad peragenda negotia, vel ad conquirendas eleemoſynas, aduertat tamen ſuperiorem illum remouere velle, & ſollicitet aliquem ſæcularem, qui procuret contrarium, proponendo bonum publicum Conuentus, aut ciuitatis, an iſte puniendus ſit in rigore ſtatuti.

Reſpondeo, caſus iſte eſt practicabilis. & dico Guardianum non peccare, quia non facit, vt ſe obedientiæ opponat, vel vt approprieт locum, ſed vt bonum publicum promoueat, quod tenetur facere ipſe prouincialis pro ſuo munere, quod ſi non faciat, cenſetur malè informatus, vel inordinatus quo caſu poteſt ſubditus ſibi proſpicere. iuxta tit. *de ſupplenda neglig. prælat.* Immo *Menoch. de recuper. poſſ. remed.* 8. *nu.* 30. & 31. *Farin. q.* 93. *numero* 121. *Io. de Lignano in tract. de bello. capitulo* 102. *Franc. arias. eod. ver.* 44. affirmant, poſſe reſiſti iudici, vel officiali, quando iniuſtè exequuntur, in ſubſidium tantum, & quando iniuſtę executioni alias occurri, per recurſum, & appellationem, non poſſit. Quam doctrinam non applico in ea parte, qua vellet ſuperior ſubditum remouere, quia nulla ratio poteſt tueri ſubditum contra votum obedientiæ. Sed aio. non dedecere aliquando monere prælatum de neceſſitate, quam habet talis conuentus, vel ciuitas de perſona talis religioſi.

Quando iudici recurri non poſſit.

Reſpondeo quarto, Impetrare literas D. Protectoris Ordinis ad hunc effectum non eſt punibile, quia non eſt perſonæ extra ordinem, & licet per aliquas bullas *Greg. IX, Sixti IV. Iulij II. Greg. XIII.* apud *Compendium V. Protector vbi Card. & apud eundem in c. 12. regula q. 2. & Rodrig. tom. 3. q. 42. ar. 1.* Domini Protectores Ordinis noſtri nullam authoritatem habeant ſuper Fratres, & minus quoad concedendas obedientias, imò puniantur ſuſpenſione, & priuatione actuum legitimorum, qui cũ talibus obedientijs ambularent: ſed tantum habeant poteſtatem ſuper communitate, quando ab obedientia Romanæ Eccleſiæ, vnitate fidei, & obſeruantia regulæ dehiſceret. Attamen multa de facto attribuũtur Dominis Protectoribus, quæ in dictis bullis non continentur. Hoc certum eſt, non eſſe perſonas, extra ordinem conſtitutas, quia eiuſdem Ordinis ſunt Gubernatores, & Correctores.

Protectoris authoritas.

Reſp. V. Si quis moueretur ex deſiderio ſæculariũ, Epiſcopi, Principis, Ciuitatis, Regis, ad procurandum, quod aliquis Frater in aliquo conuentu remaneat: vel diſcedat, docendo illos media congrua, & opportuna intra, vel extra ordinem, non peccaret, quia ipſe non eſt primus motor, licet ſit director, & conſiliarius, ſuggerendo viam, per quam impetrare poſſet gratiam apud ſæculares, Non enim puniri mandantur agentes, & conſulentes. Ad hæc, plus vtilitatis percipere poſſet Conuentus ex remanſione Fratris iuxta deſiderium Princips, vel Regis, quam perciperet ex talis ſtatuti obſeruatione, quę reſpicit quidem diſciplinę regularis conſeruationem, ſed non intendit damnum religionis. Vide diſputata de Ambitu per fauores ſæcularium. In *Comment. c. 8. ſtat. 67. fol. 723.* quæ potiori iure valere debent in hoc caſu.

Dirigere ſæculares, quomodo remanere faciant, vel remoueri aliquem fratrem, quando eſt punibile.

Qua ratione excuſarem eum, qui in familiari colloquio cum Principe, vel Magnate, conquereretur de diſceſſu talis Fratris è Conuentu, cui erat apprimè vtilis: & illa, ex tali ſugeſtione ageret pro remouendo ſuperiore à tali propoſito, quia nullus prohibet, deuoto, ac confidenti Principi ſuam diſplicentiam aperire. Et per accidens eſt, quod ille ob id motus ſit ad ſcribendum, etiam ſi Frater de hoc effectu gaudeat, tamquam de re honeſta, & vtili, non enim publicantur defectus religionis, cũ Fratres paſſim amoueantur ſine nota, ad diſpoſitionem Capituli, & Prælati, & potius cedet in honorem Fratris, qui huic, & alteri conuentui aptus iudicatur, & bonum eſt, quod appetunt omnia.

Re-

Reſpond. ſexto. Hucvſque actum eſt de tractatu facto pro aliis, nunc dico, illum, qui pro remotione, aut remanſione ſua, per ſæculares ageret, vel agi permitteret, vel ſuaderet, reum eſſe ſtatuti. Ratio eſt, quia quod intuitu mei prohibetur alteri, multò magis prohibetur mihi. Quia *de quo minus, ergo de quo magis*, & *propter quod vnumquodque tale, & illud magis* cum regulis canonicis, *Ratum quis habere non poteſt, quod illius nomine non eſt geſtum. Ratihabitionem retrotrhai, & mandato non eſt dubium comparari. Cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus*. & è conuerſo. *Quod alicui ſuo nomine non licet, nec alieno licebit. Qui facit per alium perinde eſt, ac ſi faciat per ſe ipſum. Cum quid vna via probibetur alicui, ad id alia non debet admitti. de regul. iuris in 6.* Et quantum valeat ratihabitio in delictis, docet Clarus *quæſt.* 87. *ver. quæro nunquid.* vbi duo requiri ait in ratificatione, *Primum, quod delictum fuerit commiſſum nomine meo. Secundum, quod ego ſciens illud commiſſum fuiſſe nomine meo, illud tamquam factum nomine meo ratificem.* Et multos citat. Vbi Baiardus num. 16. ait, delictum cenſeri ratificatum ex eo quod commodum ad eum immediatè ex tali delicto perueniat, addens plura alia cum doctoribus. Ergo ſi ego procuro remanere, aut remoueri, & conſequenter ſum inobediens, & proprietarius, eadem ſaltem pœna mulctandus eſſem, qua mulctaretur alius, ſi pro me, vel meo nomine procuraret.

Procurans remotionem, aut remâſionē peccat

Ratihabitio in delictis.

Si dicas. Statutum punit, qui fratrum amotionem procurat, ergo fertur in alium.

Reſpondeo, ſic canon *ſi quis ſuadente*, excommunicat, qui clericum percutit, & tamen clericus ſe ipſum percutiens, in eundem incidit, ſic pœna homicidæ eſt mors, quæ tamen irrogatur etiam in eum, qui ſe occidere tentaſſet, quia ipſe etiam eſt homo. Imo plus punitur principalis, quam mediator. Et valde durum eſſet, ſi proxeneta puniretur, principalis tamen minime.

CAPI-

CAPITVLVM XVIII.

De Pœnis, ad ſæcularia tribunalia recurrentium.

Pœnæ recurrẽtiũ. AMPLITVDO materiæ ex ſequentibus ſtatutis colligitur cap. 7. §. 5. num. 56. *Quiſub prætextu iniuſtitiæ ſibi factæ, ad Aduocatos, Procuratores, & Iudices ſæculares, vel quomodocumque ad ſæculare tribunal recurrerit, pro conſilio, aut auxilio petendo is actibus legitimis priuatus, grauius etiam mulctetur, arbitrio ſuperioris*. & num. 57. *ſi quis ad locorum ordinarios eiſdem de cauſis recurſum habuerit, grauius etiam puniatur, Prouincialis, vel Generalis arbitrio*. & num. 58. *Quia vero nonnulli ſuæ profeſſionis immemores ad tribunalia prædicta quandoque appellant, & ad illa confugiunt, ſciant ſe eſſe, authoritate apoſtolica, ipſo facto excommunicatos, nec abſolui poſſe extra mortis articulum, niſi à Romano Pontifice, & inſuper de facto incurrere pœnas priuationis officiorum, inhabilitatis perpetuæ ad illa, & ad omnia alia, & vocis actiuæ, & paſſiuæ*. ſuper quibus ſit.

Quæſtio I. Quare regularibus interdictus ſit recurſus, & appellatio ad tribunalia ſæcularia.

Reſpondeo, altius venanda res eſt, exemptionem perſonarum, & locorum eccleſiaſticorum à ſæcularibus poteſtatibus eſſe de iure diuino, tenuit poſt alios *Rodrig. tom. 2. quæſt. 50. art. 2. & quæſt. 62. art. 2.* authores citat *Roder. iunior. reſolut. 56. num. 1. & 2. & reſolut. 62. num. 1. & 2.* & quoad perſonas adducuntur *Nolite tangere Chriſtos meos. Pſal. 104. Ergo liberi ſunt filij. Matth. 17.* & ſupponit Io. Papa in *c. ſi imperator*. Tradit Gelaſius in *c. Conſtantinus cũ ſeqq. d. 96.* firmauerunt Valentinianus, Theodoſius, & Archadius A. A. in *cap. continua* 11. *quæſt.* 1. ex C. Theodoſiano *lib. 16. tit. de epiſ. audien. cap. vlt.* recenſentes facta, & dicta magni Conſtantini in Nicena ſynodo, ſpecialiter illa *Vos a nemine iudicari poteſtis, quia ad Dei ſolius iudicium reſeruamini*. Quoad Eccleſias adduntur exempla veteris teſtamenti. *Exod.* 21. de occidentibus, non dolo, ſed caſu. *Conſtituam tibi locum, in quem fugere debeas 3. reg. 1. & Adonias timens regem tenuit cornu altaris.* & cap. 2. *fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, & tenuit cornu altaris.* & *Num.* 35. aſſignantur

Variæ circa exemptionem ſententiæ.

vr-

vrbes refugii. Bonorum autem eccleſiaſticorum exemptionem iuri poſitiuo eccleſiaſtico, ſiue pontificio aſſignant. Verum diligenter hanc quæſtionem examinauit *Couar.pract.qq.cap. 31.* & recenſitis duabus opinionibus de iure diuino, & humano, In prima concluſione reſoluit, quæ ſunt in clericis merè ſpiritualia, vt ordines, gradus, ſacramenta, difficultates de diuina lege, fide, ſacramentis, & alia huiuſmodi eſſe de iure diuino, ſecus ſæcularibus eſſet conceſſa poteſtas ſpiritualis, quod hæreticum eſt. In ſecunda, quæ non ſunt ſpiritualia, nec ad ſpiritualia pertinent, vt crimina, exactiones, tributa, &c. non eſſe de iure diuino, ſed humano pontificio, & imperatorio: quo ſublato, nullo modo clerici a poteſtate ſæculari eximerentur. Quippe ante tales conſtitutiones, non eximebantur. In tertia, Potuit Pontifex clericos eximere, idque conueniēs fuit. Quia habet poteſtatem ferendi leges circa regimen Eccleſiæ, cui maximè conducibile fuit iſta exemptio, ne clerici ſæcularibus immiſcerentur negotijs, ſed quietius diuinis vacarent myſteriis. Hinc iure quodam naturali dictante, totus orbis Chriſtianus in hanc libertatem conſentit. In 4. Nullus princeps ſæcularis poteſt hanc exemptionem tollere, quia cum ſit Lex Papæ, qui eſt ſuper omnes, & ad vtilitatem Eccleſiæ maximè conducat, ſequitur non poſſe ab inferioribus abrogari. Quinimo ex ſententia Cardinalis *in cap. perpendimus. de ſent. excom. ad 7. oppoſ.* Neq; ſummus Pontifex poteſt illam in vniuerſum abrogare, Saltem (remiſſa aliquantis, per Cardinalis ſententia. Cum ſimus in iure poſitiuo) peccaret, ſicuti ſi abrogaret canonem *ſi quis ſuadente diabolo*. Quia vtrumq; eſſet nimis iniurioſum ordini, & clericatui. Hæc *Couarruuias*. Omiſſis aliis, quę ſubtiliter diſputat.

Mere ſpiritualia vt exēpta

Temporalia.

Ius pontificium.

Exēptio abrogari quando poſſit.

Equidē teſtimonia, quæ hanc exemptionē iuris Diuini faciūt, non ſatis vrgere video. Illud enim *Nolite tangere Chriſtos meos* non ſpectat ad iuriſdictionem, ſed ad moralitatem, vnde ſubiungit, *& in prophetis meis nolite malignari.* ideſt nolite detrahere vel gladio linguæ, aut virga verberare, inter hos reges ſunt, vnde Dauid occidi iuſſit Amalecitam, eo quod non timuit *mittere manum ſuam in Chriſtum domini 2. reg. 1.* Illud de aliis apud Matthęum, intelligitur de Chriſto, de quo quæſitum fuerat *Magiſter veſter non ſoluit tributum.* & Chriſtus volens oſtendere ſe non teneri, intulit illud de filio, non de apoſtolis, aut aliis fideli:

Digitized by Google

delibus. Exempla Adoniæ, & Ioab, potius in contrarium re-
torquentur, quia ibi confoſſi fuere, etiam ſi oleat templum ali-
quid diuini, cui parcendum ſit, quippe eò non confugiſſent, niſi
aſilum ſe inuenturos ſperaſſent. Ciuitates refugii, frigide
ad immunitatem eccleſiaſticam aptantur. quia ipſæ ciuitates, &
ſi ordinis leuitici erant, tamen regibus ſuberant, vnde potius ad
vmbram, quam ad veritatem ſpectant, ſed quidquid ſit.

Iura, quæ eximunt eccleſiaſticos a ſæcularium iuriſdictione,
Vbi exẽptio tradatur; collegit Gratianus 11. *q.* 1 *& videntur in tit. de iudicijs c. at ſi cle-
rici c. clerici c. qualiter & quando c. cum non ab homine. & de fo-
ro comp. c. 2. c ſignificaſti c. ſi diligenti.* Hinc citata verba Conſtan-
tini apud Ruffinum *lib. 10. hiſt. capitulo ſecundo. Deus vos con-
ſtituit ſacerdotes, & poteſtatem vobis tribuit; de nobis quoque
iudicandi. vos vero non poteſtis ab hominibus iudicari* & in Cod.
Theodoſ. lib. 7. de epiſ. & cler. *Vt clerici minime ad curias deuo-
centur, ſed immunitate pleniſſima gaudeant.* & eod. lib. 45. 46. 47.
Theodoſius, & Valentin. reuocantes iniquas Iuliani leges. aiũt.
*Clericos item, quos indiſcretim ad ſæculares iudices debere deduci
infaſtus præſumptor edixerat. Epiſcopali audientiæ reſeruamus.
Fas enim non eſt, vt diuini muneris miniſtri temporalium pote-
ſtatum ſubdantur imperio.* Friderius 2. reuocans Nouellam 83.
collat. 6. tit. 12. & in C. de Epiſ. & cler. in Auth. *Statuimus* (in-
quit) *vt nullus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione,
vel ciuili, trahere ad iudicium ſæculare præſumat. Quod ſi actor
fuerit, iure ſuo cedat, iudicatum non teneat, & iudex ex tunc iu-
dicandi poteſtate priuetur.* Quæ loca, non ſolum criminalem,
ſed etiam ciuilem exemptionem hominibus Deo dicatis con-
cedunt.

Et quoad bona ſacra, vt Eccleſiæ vaſa, veſtes &c. conſtat in *d.*
19. *c. quæ ſemel.* cum ſequentibus. & *de conſ. d. p. c. ligna.* & ſeqq.
& *l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verb. oblig. l. ſanctmus.* C. *de
ſacroſ. eccleſ.* ſi ſacra non ſint, ſed eccleſiis oblata, vt beneficia-
lia. conſtat ex *cap. non minus. & cap. aduerſus. deſimmun. eccleſ.
& cap. primo eod. in 6. & Clem. eod. capitulo primo. de exceſſion.
Prælat c. quamquam. de immun. in* 6. ſi tandem ſint patrimonia-
lia, vel adquiſita, patet ex. *cap. ſancitum. 23. quæſtion. 8. de cen-
ſib. c. aduerſus de immun. eccleſ. c vlt. de vita, & hon. cler. c. quam-
quam. de cenſib. in 6. c. eccleſia. de conſtit. vbi* Canoniſtę *& l. placet.
C. de ſacroſ. Eccleſ.* vbi legiſtæ.

In

Digitized by Google

In his omnibus comprahenduntur Regulares, quia Clerici ſunt, ſpecialiter in *cap. de perſona* 11.*quaſt.* 1. *& cap. Clericis de imm. eccleſ.in 6.cap. non minus cap. aduerſum. eod. Auth. ſtatuimus* C.*de epiſ. & cler.* & nomine regularium veniunt Monachi, Moniales, Nouitii, Conuerſi, *cap.non dubium. cap. ex tenore. cap.de Monialibus, de ſent.excom.cap.religioſo eod.in 6.cap. quam ſit neceſſarium* 18.*q.*2. ac Tertiarii in monaſteriis viuentes, ſiue vota eſſentialia emittant,ſiue non,dummodo ſuæ religionis habitum geſtent.*cap.duo ſunt* 12.*quaſt.*1.*cap.quiſquis* 17.*quaſt.*4.leguntur *Rodri.tom.*2.*quaſt.*65. *ar.*5.*quaſt.*72.*ar.* 1. *Mirand. tom.* 1.*quaſt.*29.*&* 36. Quo iure regulares ſint exempti.

Addo iura recentiora. *Concil. Lateranen.ſub Innoc.III.cap.*43.*relat.in cap. nimis de iur.iur. & ſub Leon.X.ſeſſ.*9. *Colonienſe an.*1536.*par.*9.*cap.*20. *Trident.ſeſſ.*25. *cap.*20. *de refor.* & quoad regulares exemptos ab Epiſcopis,& ordinariis, Clem.IV.eximit fratres ab ordinariorum iuriſdictione in omnibus,& per omnia, itaut apud ipſos conueniri non poſſint, nec ratione delicti, nec contractus, nec rei cuiuſquam, reuocatque conſtitutionem Innocentii IV. Idem fecit Nicolaus IV. ſupponendo Fratres Minores immediatè Romanæ Eccleſię, tam quoad perſonas, quam quoad bona. Confirmauit Bonifacius VIII. & Benedictus XI. eximens etiam ratione delicti, & rei exiſtentis extra loca fratrũ. Idem conceſſit Martinus V. quoad fratres prædicatores, & quidem ampliſſimè, confirmans literas Bonifacii IX. vt etiam fecit Eugenius IV. pro eodem ordine, & Nicolaus V excommunicat ordinarios, qui fratres moleſtare præſumunt, & Sixtus IV. eoſdem priuat, & inhabilitat ad omnia officia &c. ſi fratres Minores, & Prædicatores, contra tenorem ſuorum priuilegiorum moleſtent,& plura alia inuenies apud *Compend. priuil.V.exemptio.* Et quoad materiam appellationis, & recurſus adeſt bulla Iulii II. quæ prohibet fratribus ordinis Prædicatorum ſub pœna excommunicationis,ne a mandatis, & ordinationibus ſuorum prælatorum appellent, & iudicibus ne appellationes recipiant, vt in eodem *Compendio V.appellare num.*3. & Greg.XIII.(quem citat ſtatutum,) in *conſt.*43. ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ,ſedi apoſtolicæ reſeruatæ, & priuationis officiorum vetuit fratribus Minoribus de obſeruantia, ne ad tribunalia ſæcularia appellent, conceſſa ipſis licentia appellandi à Guardiano ad Prouincialem, a Prouinciali ad Generalem, a Generali ad Protectorem, à Protectore ad Papam. quod etiam decreuit Recurſus ad ſæculã ria tribunalia regularibus vetitus.

*S.Cong.regul.an.*1587. & Sixtus V. eodem anno in bulla *Ad Romanum ſpectat Pontificem*, in qua compræhendit Fratres, & Moniales, in eod. C*omp. V.appell in adnot.*Cappuccini.

Quare regulares ſint a ſæcularibus exempti.

Ex his deducuntur rationes huius exemptionis. Prima, quia Deo mancipati. Secunda, quia eorum quieti, & tranquillitati conducit. Tertia, quia adumbratũ reperitur in S. Scriptura. Quarta, quia nimis a ſæcularibus grauarentur, & peſſum iret diſciplina regularis, vt appoſitè contra quendam Epiſcopum notauit *Portel.V.exemptio in addit* citans *Alexandrum 4. & Aluarum de planctu eccleſ.* relatos a *Rodrig. dicto.tom. 2.quæſt.63.* qui 24 grauamina ab Epiſcopis & Clericis illata Monachis referunt, vnde neceſſarium fuit, religioſos ab eorumdem vexationibus liberare, eò vel maximè cum ſæculares, & ordinarii leges monachales ignorent, & agere coram illis de regularis obſeruantiæ ſubtilitatibus, eſſet diſputare de ceremoniis, & difficultatibus legis apud Feſtum, & Felicem. Quinta, quia non expedit defectus religioſorum extra religionem educere, cum æque poſſint apud eoſdem examinari, & puniri. Sexta, vt inquietis, & indiſciplinatis pœnas euadendi precludatur occaſio, de qua re legendus eſt *Peirinus tom.1.quæſt.1.capitulo 20.§.dico quarto.* Quoniam autem hæc claſſica, & dogmatica ferè quæſtio eſt ſatis impugnata ab hæreticis, & peruerſis principibus, inter quos qui chriſtianæ religioni magis infenſi fuere, clericos, & religioſos circa exemptionem vexauerunt: nobiſque ſatis fuit pro delibatione materiæ, his paucis contenti erimus, qui plura volet, legat *Couar. & Sotum citatos Rodrig.item ac* Mirandam, *Martam de iuriſdict.par.2.cap.6. Almain.tract.de epiſc.pot.cap.*8. *Driedonẽ lib.1.de libert.chr.cap.9.Bellarmin.in opuſ.de exemp.clericorum Valent.tom.4.diſp.9 quæſt.5. Azor.tom.1.lib.5.cap.12.Tannerum in defenſo.eccleſ.libert.lib.*1.*cap.17.Suar.in defenſ.Eccleſ.catholic. lib.4.cap.9.*Nau.*in cap.nouit. de iudic.notab.6. Pigbium lib.4. de cœleſti hier. Salas de legib.tract.14 diſp.9 lect.5.* Leiman *lib.quar. tract 9.per multa cap. Medinam* C. *de reſtit.quæſt.15. Salon.2.2. quæſt 67.ar.1.contr.1.Dian.1.par.tract.de immun.eccleſ. reſolut* 1. 2.3. & multos alios ab his citatos, Theologos, Canoniſtas, & Legiſtas.

Petere conſiliũ, an ſit malum.

Quæſtio II. dicente ſtatuto. *Pro conſilio, aut auxilio petendo.* dubitatur de eius iuſtitia, quia nullum malum eſt, petere conſilium a peritis, & auxilium in oppreſſionibus, & ſicuti nullum malum eſt recurrere ad medicum pro conſilio in agritudi-

ne,

ne, & in ſtructura conuentus ad architectum, ita neque erit malum recurrere ad aduocatos, & procuratores pro conſilio in criminalibus. Quinimo in noſtra *Practica tit.de patrono.fol.*38. dicitur. *Ingrauiſſima aliqua cauſa, cui triremium, carceris, torturæ, & infamia, vel ſimilium pœna imponenda eſſet, poterit patronus peritum aliquem deuotum, & ſecretum ſæcularem adire pro conſilio.* cur igitur in ſtatuto vetatur, & punitur? maximè cum moneamur à Salomone *Conſilium a ſapiente perquirere, & qui agunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia, prou.* 13 *fili mi ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non te pœnitebit. eccleſ.* 32. *& alia apud Toliant.V.conſilium.*

Reſpondeo non abſolutè prohibetur peti conſilium, & auxilium, ſed *ſub prætextu iniuſtitiæ ſibi factæ.* ſub qua ratione induit naturam vltionis, recurſus, & appellationis cuiuſdam, quod non eſt alienum à more loquendi iuriſperitorum. Nam conſilium præbere, & exercere dicitur Prætor, qui conſilium cogit. *l.*1.*ff.de off.conſul.& l.*2.*ff.de off. eius cui mandata eſt iuriſdictio. & l alia ſentit.* manumittere prohibetur minor annis viginti. Hoc autem Conſilium erat certus quidem cognitionum dies pro manumiſſione. *dicta l.*2 *ff. eius cui mandat.* & Conſiliū propriè eſt conſeſſus eorum, qui cauſas cum prætore cognoſcunt, vt *Prateius* aduertit, vt idem ſit *Conſilium* quod *Concilium.* per ea quæ fusè docet *Lucas de penna ad* 12. *lib. C. tit. de ſilentiarijs* 16.*à num.*2.*ad*6. dicens vocari *Conſilium* à communi intentione, quaſi *Conſidium* mutata *D.* in *L.* Vel à communi ſilentio, quaſi *con & ſileo.* quia conſiliarij tacere debent, & aliqui per C. & non per S. ſcribendum putant, vt *Concilium* à *con, & cio, cis.* quaſi conuocatio. Nec multum differunt, *Concilium, & Iudicium.* nam antiquis idem fuit *conſulere, & iudicare,* hoc eſt de vtili, & honeſto decernere. Hinc ſenatus conſultus dictus fuit, & niſi iudicia eſſent decontentioſis, & conſilia de voluntarijs, idem omninò eſſent, *l.*2.*ff.de off. proconſ.* & apud *Oldradum*, & *Prateum*. Verum hanc legalem acceptionem intendiſſe ſtatutum, non affirmo, ſed ſolum accepiſſe *conſilium* in communi vſu loquendi, dum de qualibet re dubia ad prudentiores recurrimus, vt eorumdem ſententiam in deliberando audiamus, prout accipitur 12.*quæſt.*4. per totum, & caſus erit, Titius fuit deſtitutus officio, putat ſibi illatam iniuriam, recurrit ad peritos, aduocatos, procuratores, ad iudicem aliquem, narrat factum, petit conſilium, qua ratione emergere poſſit ex lata ſententia, implo-

Conſilii, & Concilii acceptiones.

Digitized by Google

ploratquè illorum opem, hic eſt literalis ſenſus ſtatuti, iuxta quem

Petens cõſilium, vt puniẽdus. Dico hunc peccare mortaliter, & eſſe puniendum. Primo, quia ſecreta religionis propalat. Secundo, quia contra ſuos iudices, contra iuris ordinem inſurgit, & facit quantum in ſe eſt, vt ſententiam eorum annullet, præparando arma contra illam. Tertio, quia in terminis ſtatuti delinquit in re graui, maxime cum in religione non deſint, ad quos pro conſilio recurri poſſit.

Dices, eſto deſint in religione periti conſultores, ſententiatus nullum talem adeſſe imaginetur; omnes inimicos, & ſuſpectos habeat, teneatque ſibi illatam fuiſſe iniuriam, an in his caſibus poſſit ad exteros recurrere.

Reſpondeo negatiuè. Tum quia caſus eſt metaphiſicus: tum quia falſa imaginatio, quæ probari non poterit, potius ſtultum quam legitimum conſtituet. Habemus certos recurrendi tramites in religione. poterit appellare ad Prælatos maiores, & interim iniuſtitiam pati, quouſquè releuetur. Si hæc ianua aperiatur, facilè peruadent ſecularium tribunalia religioſorum querelæ.

Dices ſecundo, ſaltem poterit ad alios regulares pro conſilio recurrere.

Reſpondeo ex vi Statuti puniri non poſſet, quia nomine ſæcularium non veniunt regulares. puniendus tamen eſſet, tamquam ſecretorum reuelator. vt adnotauimus in *Comm. ad ſtat. c.7. ſtat.5. caſ.3. & 4.*

Dices tertio, petet conſilium à deuotis, & rerum religionis Gnaris.

Reſpondeo, in loco mox citato dixi, non peccare mortaliter, qui ſecreta Ordinis reuelaret perſonis, quæ non ſcandalizarentur, vt Medico morbum gallicum, aduocato ſuas defenſiones. quia quilibet ſibi proſpicere poteſt, & ſuo iure in neceſſitatibus vti. nunc dico, Si ſiſtamus in mera Conſilii acceptione, & depuremus omnes circumſtantias illud malignantes, ſcandali, diffamationis, detractionis &c. non eſſe damnabile petere conſilium quando quis vera neceſſitate vrgetur, ſicuti cui conceſſum eſſet ſuam poſſeſſionem defendere, ſi ea de facto ſpoliaretur, poſſet propter hanc cauſam ad iudices ſæculares recurrere, & eorum nudum auxilium inuocare. *Rota* apud *Achillinam in vna Terraconenſi villæ de Reu. 14. Decembris 1592. & in altera Salmanticenſi canonicatus 4. Maij 1595. apud Farinacium in deciſ. criminal.*

minal.deciſ. 103. *num.* 3. Attamen in caſu ſtatuti præſens doctrina applicari non poteſt. quia conſilium eſt circa futura, non præterita. Quia ex S. *Thom.* 2. 2 *q* 52 *art.* 3. Conſilium eſt inquiſitio eorum tantum, quę ſunt ad finem operabilium à nobis, non minorum, nec determinatorum & ſecundum Tullium 1. rhetor. faciendi, & non faciendi excogitata ratio. Vnde in dubiis tantum peti ſolet conſilium. *c. viſit.* 16. *q.* 2. *& c. excellentiſſimus.* 11. *q.* 3. *& c. final. d.* 20 & ſecundum leges Conſilium eſt ſuaſio, vel inſtructio, vel impulſio ad aliquid faciendum. *l. in furti* §. *rectè. ff de furt. l. his. qui* §. *diuus. ff. de tutor. & curat. dandis ab his.* Qui autem fuit ſententiatus, iam paſſus eſt damnum, ergo non poteſt illud conſilio reparare, ſed debet procurare reuocationem per viam recurſus, & appellationis, ad quos ſpectat. hoc autem non indiget tam extraordinario conſilio. & ſic non conſulitur de facto, ſed de faciendo. Quod adducitur de medico &c. non facit ad rem, quia præſens infirmitas corporis quærit remedium, vbi fuerit. & ad Aduocatos non recurrimus, niſi de ſuperiorum licentia. releuatio autē à recepta iniuſtitia non reſidet, niſi apud Prælatos, iuxta leges religionis. In malo verò inferendo, quando alia via in religione non appareat, ſentio poſſe aliquem religioſum ad exteros recurrere pro conſilio, ex iure naturæ, quod ſuperat omne poſitiuum. *l. non putauit.* § *ſi quis emancipatum. ff. de contra. ta. l. ſi quis poſthumus init. ff. de lib. & poſth.* quia vbi agatur de pœna triremium, perpetui carceris &c. poterit reus pro ſuis defenſionibus faciendis, ſi in religione conſiliarium non habeat, ad aliquem ſæcularem peritum recurrere, de ſuperioris licentia.

Quæſtio 3. Quæ culpa ſit ad Ordinarios recurrere. Et cur ad eos recurrentes grauius puniri mandantur.

Reſpōdeo I. ordinarii in exemptos nullam iuriſdictionem habēt, vt ſupra relatum eſt. votum enim obedientiæ nuncupatum in manibus prælatorum ordinis regulares Epiſcopis nō ſubmittit. Quam rationem adferunt nonnulli pro regularium exemptione ab Epiſcopis. ex S. *Th. in* 2. *d* 44. *q.* 2. *ar* 4. apud *Leyman lib.* 4. *tract.* 5. *c.* 9. *n* 3. *Sanch. lib* 6. *c.* 1. *n.* 11 *Lezanam to* 1 *c.* 11. *n.* 2 Verum non ſufficienter, quia ante Calcedonenſe concilium. Religioſi Epiſcopis ſubdebantur. quod inſinuat euidenter exēptio poſt hæc tempora conceſſa per apoſtolicas ſanctiones. Nō enim eximerentur, niſi ſubditi fuiſſent. *Rodrig. tomo.* 2 *q* 63. *art.* 1. 2. 3. *Henriquez de Indulg. c.* 24. *Villal. b.* 2. *p. ſum. tract.* 35 *diff.* 4. Non

Ord'narii in exemptos iuriſdictionē non habent.

p ſunt

ſunt igitur regularium ſuperiores Epiſcopi,& ideo dum ad illos recurritur pro iuſtitia,ad incompetentes iudices habetur recurſus. Excipio caſum,quo quis poſſet impune petere à laicis conſilium,quia tunc multo magis poterit ab Epiſcopis.

Reſpondeo II. Cum ex antiquo iure Epiſcopi eſſent regularium ſuperiores, & quotidiè non ceſſent ſibi aliquam in exemptos iuriſdictionem arrogare,vnde lites poſtea,& iurgia oriūtur de conſuetudine introducta, vel non introducta. ideo optimè factum eſt vt recurſus ad Epiſcopos acrius puniatur,quam ſi fieret ad laicos. Nam iſti nullo iure ſe tueri poſſunt, aut præſcribere iuriſdictionem ſuper religioſos, quia ſpiritualis iuriſdictionis ſunt incapaces. *c. cauſam de reſcrip. c. ſacerdotibus 11. q. 1.* cuius ex oppoſito maximè ſunt capaces Epiſcopi. ideo ad extinguendas lites,acrius inſurgit religio.

Laici incapaces iuriſdictionis ſpiritualis.

Reſp. 3. ſi loquamur de vero recurſu, & appellatione, regulares ad Epiſcopos recurrentes ſunt ipſo facto excommunicati, officiis deſtituti,& ad alia inhabilitati, cū iactura iuris ſuffragiorum per bullam citatam Greg. XIII. *quoniam noſtro.* illis verbis. *Ne quis prouincialis,aut alius cuiuſcumq. ſtatus gradus,conditionis,Ordinis huiuſmodi religioſus, aut religioſa ad ipſa tribunalia ſæcularia quouis prætextu,aut quæſito colore, appellare,et illa prætere a,quoquo modo a dire audeant, vel præſumant.* & alias ſupra item citatas,& diuerſis ordinibus conceſſas. Nomine autem ſæcularium tribunalium, veniunt etiam eccleſiaſticorum, ex nota diſtinctione Clericorum regularium,& Clericorum ſecularium.quia iſti in ſæculo,illi in clauſtris morantur. Verum quidem eſt, *Sæculare* aliquando accipi vt contra diſtinctum ad *Eccleſiaſticum*, quo ſenſu idem ſonat, ac *Laicum* prout accipitur per totam d. 88. in qua clericis ſæcularia negotia inhibentur. & aliquando latius. prout importat ſæculares affectus,& diuinæ legi parum conformes,cuiuſmodi accepit Paulus, quando dixit, *Nemo militans Deo,implicat ſe negotÿs ſæcularibus*,& refertur, *in c. multa ſunt. Ne clerici, vel Monachi ſæcularibus neg. ſe immiſceant. fin.* quæ negotia numerantur,tum ibi, tum fuſius ab *Hoſtienſe in ſum. lib. 3. eod.* nimirum turpe lucrum, iniuſta munerum acceptio,contentiones,lites, & iurgia, diſputationes inutiles. ioculatores,aleatores,ornamenta vana,gula,pondera iniuſta, ac negotia,canes venatici,nugæ, &c. hæc,& ſimilia,peccata ſunt, & nomine ſæculi confunduntur. Quia carni & ſanguini innixa opponuntur Deo,& Chriſto. Vnde paſſim in Sac. Scriptura legimus *Mundus eū non cognouit, Mūdus vos odit, Non eſtis de hoc mundo.*

Tribunalia Epiſcoporum ſunt ſæcularia

Negotia ſæcularia

Digitized by Google

mundo. & communiter dicimus de religioſis, *exire de ſeculo relinquere mundum*. Itaque ex notatis per *Panorm.in d.tit. ne cleric.vel mon.in rubrica, & Innoc.& Io. And.*ſæculum latiſsime acceptum vitiat etiam ipſos laicos, quia *laicus* idem eſt, ac *popularis*, a verbo Græco *Lagos* quod *populum* ſignificat, nec in malam partem vniuerſaliter accipitur, ne totum populum condemnemus, ſed prout contra diſtinguitur ad eos, qui peculiari iure Deo mancipati non ſunt, vt clerici omnes, qui in partem domini adſciti ſunt. Minus latè denotat laicos contradiſtinctos ad eccleſiaſticos. *Strictè* importat laicos, & clericos prout ad regulares opponuntur. Quia etiam Clerici de facto ſęcularia negotia tractant, domorum, conſanguineorum, bonorum, legum, litium, & vno verbo, *commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.* & ſic cit. Hoſtienſis ait, *In principio huius libri tractat author de vita, & honeſtate clericorum, tam ſæcularium, quam regularium & lib.5.tit.ne prælati vices ſuas nu.* 4. quærit. *Quæ eſt ratio, quod ſecularis conuictus per modum inquiſitionis degradetur, & non regularis.* & lib.3.de relig.dom.n.7 quærit, *vtrum religioſi poſſint fieri ſeculares*. & ſæpius repetit clericos ſæculares. Dico igitur nomine *tribunalium ſæcularium* etiam epiſcopalia compræhendi, & proinde excommunicatos eſſe, qui ad illa confugiunt. Hoc dixerim, quia in communi prohibitione ſub cenſuris, quas infra fuſius adducemus, ſolum vetatur recurſus ad tribunalia ſæcularia, ſub quorum nomine, ſi epiſcopi non veniunt, neque recurrentes ad ipſos excommunicarentur, attamen, quia plus periculi, et præiudicii nobis imminet ex recurſu ad ordinarios, quam ad ſęculares, ipſamet ratio dictat, ſancitas eſſe pęnas etiam contra iſtos, colligitur ex ſtatuto dicente. *Ad tribunalia prædicta quandoq. appellant, ſciant ſe eſſe excommunicatos.* & prius prohibuerat recurſum ad tribunalia ſęcularia, & ad epiſcopos. Laicus.

Verum diſputant multi, in quibus caſibus poſsimus ad Epiſcopos recurrere, & breuiter.

Primus eſt, pro abſolutionibus, & diſpēſationibus illorū caſuū, qui sūt reſeruati epiſcopis, priuatiue quo ad regulares, prout sūt irregularitates, ex delicto occulto. *Trid ſeſſ.24.c.6.de ref. Sanch. lib.4.c.39.num.32. Suar.lib.4.de relig.tract.8.lib.2 cap 12 num.*12 *Rodrig.tom.1.quæſt 20.& tom.2.quæſt.63.ar.29. & alii quos citat Hier. Roder.reſolut.3.nu.*15. *& reſolut.63. nu.*24. excipiunt tamen, quando eadem authoritas eſſet conceſſa prelatis regularibus, quia tunc ceſſante fine ceſſat recurſus. Quod ſi cōcedatur, Epiſcopi in quibus caſibus poſſunt procedere contra regulares

Digitized by Google

numquam pro his caſibus recurrere poterunt,quia (*vt latè diſputaui in meis Comment.c.1 ſtat.12.*) maiorem, & ampliorem facultatem diſpenſandi, & abſoluendi habẽt Prælati regulares, quam ſeculares, & ita mihi ſemel conſulenti Dominum Coccinum, & Rotæ Decanum, & S Pœnitentiariæ Regentem pro quibuſdam caſibus, qui e partibus mihi commiſsi fuerant, reſpondit ipſe Prælatus. Miror quod vos ad S. Pœnitentiariam confugiatis, cum in veſtris priuilegiis maiorem Pœnitentiaria facultatem habeatis, ſicuti de facto eſt. Ampliant caſum, non tãtum in authoritatis defectu, ſed etiam in Pręlati regularis abſentia, in qua per Epicheiam poſsit ſubditus ab Epiſcopo abſolui, non ſolum ab iis, quæ poteſt ſupra ſuos ſubditos, ſed etiam à reſeruatis Superiori regulari. vt defendi poſſe in puncto iuris affirmat cit. *Roder. Iunior reſolut.3.n.*15.

2. Si ſit notoriè excommunicatus, poteſt denunciari per ordinarium.

3. *S*i delinquat extra Clauſtra, poteſt capi, & præſentari ſuo iudici, vt puniatur. *Trid ſeſſ.6. c.3 de reform.Domin.in c.quamuis. §.inferiores.de elect.in* 6.

4. In materia fidei, hæreſis &c ſuper quæ Epiſcopi ſunt delegati Apoſtol. *c.ad abolendam.§.fin.de haret.*

5. In ſpectantibus ad curam animarum. *c.1.de priuileg. Greg. XV.in conſtit de exempt. priuileg. Trid.ſeſſ.7.c.7.de ref.*

6. De cura hoſpitalium, & Monialium quoad Clauſuram, redditus, electiones, profeſsiones. *Clem.quia contingit de relig. dom. Trid ſeſſ.25.c.5.11.16. Greg XV. cit.*

7. Si vagentur ſine licentia prælatorũ *Trid.ſeſſ.25.c.4.de reg.*

8. Si matrimonio contrahendo pręſint, ſine licentia parochi *Trid. ſeſſ.24.c.1.de matr.*

9. Si prædicent extra ſua eccleſias ſine licentia Epiſcopi. *Trid.ſeſs 5.c.2.de refor.*

10. Si extra Monaſterium degant, in cauſis mercedum miſerabilium perſonarum, & in ciuilibus. *Trid.ſeſſ. 25.c.14 de regul.*

11. Circa controuerſias in proceſsionibus. *Trid.ſeſs.25.c.13. de regul.*

Vide iſtos, & alios caſus apud cit. *Roder.In.reſolut. 63. numero 24. Lezan tomo primo. cap.11.* Alph*onſ. de* Le*one* Rec*ollect. 2. a num.466. & 486. Riccium Pariſium*, P*ortellum*, S*anchez*, *Barboſam*, V*ulpem. citatos ab eodem Alphonſo numero 488.* Qui etiam diſputat, an Epiſcopi in caſibus ſibi permiſsis poſ-

miſſis poſſint cogere regulares per cenſuras. & relata opinione affirmante, oppoſitum reſoluit, quia Concilium declarauit quoſdam caſus in quibus concedit poſſe Epiſcopos cogere per cenſuras, ergo alia, per regulam exceptionis excluſi ſunt.

Ego autē pro mea materia quęro, an in caſib' cōtentioſis, ſicuti Epiſcopi poſsūt procedere cōtra regulares, poſſint ipſi Regulares recurrere ad Epiſcopos, vel accusādo delinquētes d caſibus permiſſis: vel (ſi ſuper aliquē illorū fuiſſet à ſuo Prælato inquiſitus, & sētentiatus, appellare ad Epiſcopū tamquam ad iudicem competentem, & ordinarium & ne difficultas ſit metaphiſica, deſcribā caſum. Prælatus regularis contra ſuum ſubditum procedit in aliquo caſu ſpectante ad curam animarum. puta quia in fonte bapt. ſmali aquam non tenet, Oleum Cathecumenorum non procurauit. Quod in contractu Matrimoniali, vel non adfuit, vel ſcandalum commiſit. Quod in profeſſione monialis, vel electione Abbatiſſæ Epiſcopum non monuit ſi Matrimonio adſtitit, cum non eſſet parochus, vel ſibi hanc licentiam dari procurauit, inconſulto Prælato regulari. Quod in aliena Eccleſia ſine licentia Epiſcopi prædicauit &c, Hæc enim delicta nō ita ſunt reſeruata Ordinarijs, vt regulares illa punire non poſſit in ſubditis Poteſt enim omnia, quæ ſibi vetita non videt, quia eſt iudex ordinarius ſuorum ſubditorum, & habent vniuerſitatem cauſarum. *Nibriſſen. in Vocabulario V ordinarius apud quem Speculator, Goffredus, & alii, Io Caluinus in Lexico. eod.*

Reſp. I. Poteſt religioſus accuſare alterum apud Epiſcopum de cauſis ad ipſum ſpectantibus. Quia conceſſo iudicio, conceduntur actores, denunciationes, inquiſitiones. *c qualiter, et quādo. de accuſ* & hoc non prohibetur in ſtatuto, neque hic eſt recurſus ad exteros vetitus. præcipuè ſi curam animarum, & negocia fidei concernat, in quibus non ſola facultas, ſed & preceptum denunciandi reperitur. vt per Paulum V. an. 1606. apud *Petrinū to. 2. priuil. in conſtit 9 eiuſdem Pontifi. n. 17. Filliucium to. 1. tract.* 15. *cap.* 8. Quando poſſit regularis aliquem apud Epiſcopum accuſare.

Reſp 2. Poteſt ſuperior regularis in aliquibus caſibus ſupra recenſitis procedere. quia cum non reperiatur diſpoſitio priuatiua, quoad regulares, erunt mixti fori, & dabitur locus præuētioni *Auth. item nulla communitas* C. *de Epiſc. & cler. vbi* S *ilic n.* 4. *V quæro laicus. & V. quæro, an requiſit o* Roland. *conſ.* 24. *nu.* 2. *cum tit. de for. compet.* præcipue *in c. cum ſit generale. ibi Qui ſacrilegi cenſendi ſunt, venerabilium locorum rectores poſſint, ſub quo* Et in cauſis, ad Epiſcopum ſpectantibus procedere.

 mal-

maluerint iudices conuenire, & loquitur de ſacrilegio,& non inter eccleſiaſticos,& regulares, ſed inter eccleſiaſticos, & laicos. Vnde multò magis præueniri poterit in cauſa regulari,delegata Epiſcopo,non tamquã ordinario, ſed tãquã Sedis Apoſt. delegato. *l. Petrum Caballum caſu* 194. *n*.7.8.11. Præuentioni ſiquidem locus eſt. vbi eſt paritas iuriſdictionum,& iudicum. *l. ſi pluribus, ff. de leg*. 1. & *l*.1 *ff. de Off. præſid*. Quod autem ſit paritas iuriſdictionis,probatur,conſiderando aliquem ex recenſitis caſibus. Et quidem de regulari,extra clauſtra delinquente,Concil.Trid.ſeſſ. citata diſponit. *Nemo ſæcularis clericus,vel regularis, extra clauſtra degens etiam ſui ordinis priuilegiorum prætextu tutus cẽſeatur, quominus,ſi deliquerit,ab ordinario loci, tamquam ſuper hoc à Sede Apoſtolica delegato, ſecundum canonicas ſanctiones, viſitari, puniri,& corrigi poſſit*. & de vagantibus extra clauſtra, ſine ſui ſuperioris licentia, dicit *Qui verò ſine prædicto mandato,in ſcriptis obtento,repertus fuerit,ab ordinarijs locorum,tamquam deſertor ſui inſtituti puniatur*. & de prædicantibus in Eccleſiis non ſui Ordinis mandat, *ſine qua* (licentia Epiſcopi) *in Eccleſiis non ſuorum Ordinum,nullo modo prædicare poſſint*. & circa controuerſias in proceſſionibus, ordinat, *Epiſcopus,non obſtantibus quibuſcumque componat*. In his quis non videt non ſolum dari paritatem iuriſdictionis, ſed etiam relictam eſſe regularibus ſuã integram,cum contra illam nihil diſponatur priuatiuè. conceditur poteſtatiuè ordinariis, non tamen adimitur regularibus. Nam ſi Epiſcopus non procedat contra regularem delinquentẽ extra clauſtra,vel quia nolit,quel quia neſcit, quis impedit prouincialem quin ſuum ſubditum coerceat? ſi tranſire ſinit apoſtatam ſine correctione,fortaſſe tolletur ſuo Prelato facultas illum puniendi,ſi ſuam iuriſdictionem floccipendet,dum ſine ſua licẽtia,in aliena Eccleſia prædicabit,auferatur fortaſſe prælato regulari facultas puniendi ſuum ſubditum de hoc exceſſu? ſi ſubditus populum ſeditione conturbet,in propugnanda præcedentia in proceſſione,& Epiſcopus conniueat,non video cur prælatus nõ poſſit illũ punire de ſcãdalo dato. In multis enim caſibus non diſponitur in odium regularis iuriſdictionis, quam ſuper ſarctam tectam Conc. Trid.conſeruare intendit, cum anterioribus concilijs,vt patet. *ſeſſ*.25.*de regul* præcipue *cap.vlt*. ſed in auxilium,& ſubſidium,poterunt ergo ſuperiores regulares punire ſuos ſubditos in iis,ob quæ punirentur ab ordinar. ſi ab ipſis præuenti eſſent.

Locus præuentioni quãdo ſit.

Di.

Dices. Vbi datur locus præuentionis,& adeſt iuriſdictionis æqualitas, Iudex, qui præuenit, impedit alium, itaut ſe in illa immiſcere non poſſit. Vnde præuentionis exceptio eſt declinatoria fori. *Bald. in Aut ſed nemo Ver. ſed nouè. C. de ſer. fugit.* & eſt communis apud *Bertacch. p. 4. V. præuentio.* & præueniens ſolus dicitur exercere iuriſdictionem. *Bald. in l. penu. t. C. de condict. inſer. V. fuit quæſtio.* & ſi in aliquo ex ſupradictis caſibus procedere incipiat prælatus regularis, & Epiſcopus velit & ipſe de caſu cognoſcere, non poterit regularis inhibere Epiſcopo, vt deſiſtat, vt in multis ex ſupranominatis apparet, ergo ſuperiores regulares iuriſdictionem cum illis non habent. quia præuentio fieri non poteſt per eum, qui non habet poteſtatem cognoſcēdi de cauſa. *Soccin conſ. 12. fin. in 1. vol* & in dubio præuentio datur digniori. *Bald. in l. per agrum C. de ſeruit. & aqua.* Præuentionis effectus.

Reſp. Vniuerſaliter non eſt verum aſſumptum, quia in puniēdo apoſtata, conceditur Epiſcopo facultas, ſi illū errantem inuenerit, quia tunc ſolum punire poteſt, non poſtquam ſuperior punire incæperit, quia tunc delegatio ſpirauit. & poteſt prælatus regularis ſe tueri in ſuis iuribus per eccleſiaſticas ſanctiones, in aliis, quæ offendunt iura Epiſcopalia, vt aſſiſtere matrimonio, prædicare ſine licentia, ſtudcare de clauſura, electione, computu, doribus, colocutionibus monialium &c. non poſſet inhiberi Epiſcopo quin procedat. Neq. propterea tollitur regularibus ſua iuriſdictio, quia poteſt vterq. procedere de eo, quod ad ſuum tribunal ſpectat. cum vnum delictum à duobus iudicibus puniri poſſit, ob diuerſas conſiderationes, quas habet. *Abb. in c. inter alia. de immun. eccleſ nu. 24. Verſ ego ſic diſtinguerem. & in cap. fin. eod n. 5. V. credo tamē Angelus de Malef. V. ſic in ſcolis 5 petronii. n. 1. Couarr. lib. 2. Var. in c. 20 V. 35 fin.* & ſic poterit puniri à regulari, tamquam delinquens contra ſtatuta ordinis, & ſtatum regularē, & ab ordinario, quatenus violans ſuam iuriſdictionem. Vnum delictum à pluribus puniri poteſt.

Reſp. 3. Poteſt regularis recurrere ad Epiſcopum in iis tantū cauſis, quæ ad ipſum ſpectant, non quatenus concernit correctionem regularem. v.g. ſi prędicaſſet in aliena Eccleſia, ſi matrimonio adſtitiſſet, ſi profeſſionis, vel clauſuræ cauſa agitaretur &c. hæ enim cauſæ, cum directè ad ordinarios pertineant, & in iis ſuperiores regulares ſolum ſe ingerere poſſint per regulam quamdā generalem, quod ſcilicet ipſos deceat ſubditorū emēdare delicta, ſi grauetur ſubditus circa has cauſas, poterit pro declaratione, aut iuſtificatione, vel gratia ad Epiſcopum recur- Appellare ad Epiſcopos, quando liceat.

Digitized by Google

rere,illũq. monere,quod circa cauſã,ad ipſũ ſpectantẽ moleſte-tur.& Epiſcopus poterit ſuo iuri cedere,& religioſum liberare, non quidem à regulari ſententia,ſupra quam nullam iuriſdictionem haber,quamq.examinare non poteſt, quia ipſe non eſt iudex appellationis,ſed commiſſarius ad procedendum, ſi voluerit, ſed tantum ab ea pœna,quam ipſe Epiſcopus infligere poſſet.

Quæſt. 4. Quas pœnas incurrant appellantes ad tribunalia ſæcularia.

Reſp recurſus Eccleſiaſticorũ ad iudicẽ ſæcularẽ de iure communi infert excõmunicationẽ latæ ſententiæ. Quia violatur libertas eccleſiaſtica. *c.nouerit.c.gratum de ſent.excom,Bull cœnæ.* §.16. in qua excõmunicãtur qui ad ſæcularia tribunalia recurrũt pro obtinendis prohibitionib'& mandatis contra prælatos,& iudices eccleſiaſticos, cum ſeculares ſint incapaces iuriſdictionis in eccleſiaſticos exercendæ. *c.cauſ.de reſcrip.c ſacerdotibus.* 11 *q*.1. & iudicibus eccleſiaſt.ſint inferiores. *c.denīq d.6 Clem. Romani. de iur.iur.* Ideoq.non poſſunt,nec debent eccleſiaſticos corrigere,aut eis inhibere. *Abb.in c qualiter & quando n.7 de Iudic Marianus Soccin.in c.ſi quis clericus,n.28.* & *in c.ſini. nu.10 de for. compet.Rot.deciſ.10.de conſuet.* in antiq *Farin.dec* 212.*n*.1. *crimin.* & *teſtium.Barb.de pot.Epiſ. alleg.50.n.15.Bonac to 3.disp.1.c.16 pun.4,& ſeqq.Scortia Theor.* 17. & 425. In quorũ primo recẽſet tertiã legẽ Feder.II. imper pro catholica fide,& libertate eccleſiaſt. canonizata cũ aliis nouẽ ab Honorio 3.in conſtit quæ incipit *Has leges*.& in 2.canonẽ 15.bullę Cęnę in quibus excõmunicãtur trahẽtes clericos ad ſeculare tribunal,vel impediẽtes iuriſdictionẽ eccleſiaſticorũ prę latorũ. Trahitur autẽ per citationẽ, vel libelli oblationem.*Abb in c.ſignificantibus n.2.de lib.ll.oblat.* & *in c.ſuper quæſtionum.§.verum n.1.de off.deleg.* & *c relatum eod.n.* 6.Bart.*in l.ſi pluribus ff.de leg* 1.

Quoad autẽ regulares,ad talia tribunalia recurrentes,in 1. q. recenſuimus iura ſpecialia,pręcipuè *Iul*.2. pro patribus Prędicatorib.& *Greg*.13. pro obſeruantibus. prout etiã per extenſũ retulimus ſup.*q.3.reſp.*3. Nunc addo aliã *Clem.8.* pro Eremitanis, 23.Nouẽb.1605.quæ incipit *quoniam*. relatũ à *Barb*.in vltima collectione Apoſtol. conſtit.*colect.325.n.22.* & *à Cherub.tom.3 bull.in appendice ad Clem*.8.*Conſtit*.1.*fol.43*. & antiquiores Boniſ.9. *Sacra religionis*.& Leon.X *Romani Pontific*. relatas à *Confeſſo in compẽd fol.*21.& 120. & quidem Auguſtinenſibus ſub pœna excõmunicationis latę ſententię prohibetur iſte recurſus. Quã participant communicantes,quia eſt fauorabilis religioni.

Ex-

Expedit autem Gregorianæ conſtitutionis aliquas particulas expendere, quæ directè inſtitutum noſtrum concernunt. *Intelleximus nonnunquam quoſdam religioſos, & religioſas ſui ordinis* (Minorum Obſeruantium.) *Dei timore poſtpoſito & ſuæ profeſſionis immemores, ut in eorum malefactis, & inobedientia ſe diutius confoueant* An comprahendantur, qui ex iuſtitiæ zelo, & ex eo quod a ſuis prælatis iniuſte vexantur, & ad redimendam meram vexationem ad tribunalia ſæcularia appellant.

Reſpondeo, licet ex proemio, legiſlatoris mens, & legis diſpoſitio colligantur, *Suarez V. Principium nu.* 254 Cum proemium conſtitutionis det cauſam finalem, & rationem, vt de communi teſtatur. *Bonacoſſa 1 p.com opin.crimin V. Proemium Bertacb.eod.& nos ipſi in cap.* 8.*ſtat.66.fol.*717. Attamen vbi in corpore legis clare diſponatur, & de iis, quæ in iure communi præcipiuntur, ſtandum eſt ſpeciali diſpoſitioni, non proemio, cum enim infra dicatur, *Quouis prætextu, aut quæſito colore, & quoquomodo illa adire audeant.* intelliguntur comprahenſi omnes modi recurſus, & appellationis, ſiue ob iuſtitiam, ſiue ob iniuſtitiam.de quo vide *Barboſ.dict.* 334 *præcipue num.*14.15.16. Vbi refert, quod ſi ſtatutum puniat homicidium quoquo modo commiſſum, intelligitur de homicidio commiſſo, etiam ob iuſtam cauſam, & non tantum ex dolo, ſed ex caſu, & negligentia, quæ alias non puniretur, sũt ſiquidem clauſulæ generales, comprahendentes omnem modum excogitabilem. Nullo igitur modo ſenſus iſte admitti debet, quia peſſumdaret omnia ſuperius recenſita de non recurrendo, &c. — *Proemii vires.*

Quod ſi vrgeas. De iure naturæ poſſumus quærere remedium & ſubleuamen, ergo dum iniuſtitia vrgemur, quia appellatio eſt naturalis.

Reſpondeo, præter ſuperius dicta, eſſe de iure naturæ permiſſionem, non præceptum. contra primum valet ius poſitiuum. *Suar.de leg.lib.7.cap.6.num.*8. *Valent.tom* 3.*diſp.*5.*quæſt.*13.*pun.* 3.*colum.*2.*apud* Peirinum *tom.*1 *quæſt.*1.*cap.*20*fin.* ſic generare filios permittitur, non iubetur, niſi in caſu præciſo, & expetit pati iniuſtitiam in vno particulari, quam offendere bonum commune religionis. Adde non deſtitui religioſos defenſionis, appellationis, & recurſus remediis, quia adſunt in ordine ſuperiores maiores, & maximi, & extra ordinem Protector, Congregationes, Papa. — *Ius naturæ præceptiuum & permiſſiuum.*

Si

Si replices, ergo inutilis eſt apparatus ille verborum, *Dei timore poſtpoſito, vt in malefactis.*

Ratio reſtringit dictū generale.

Reſpondeo, ſufficit verificari in plurimum, quia qui ad ſæcularia tribunalia confugiunt, vt plurimum mali religioſi eſſe ſolent, vt optime *Petrinus cit. in fin queſt. 1. tom. 1 queſt. 20. dicto 5.* & cum diſponat Pontifex de immunitate eccleſiaſtica, cenſetur per rationem reſtrinxiſſe præcedens dictum generale legis *l. hæc ratio ff. de calum.* & per alia iura allegata à *Peña ad* 10. *lib. C. I. cum ad feliciſſimam num.* 4.

Ab ÿs, quæ per prælatos eiuſdem ordinis, etiam Guardianos, ſiue Prouinciales, vel Commiſſarios, ab ipſo Generali Miniſtro deputatos pro tempore acta ſunt, & decreta, ad tribunalia ſæcularia appellare, & ad ea temere confugere.

Dubitatur de Guardianis, quia cum ipſi iudices non ſint, & ſententias non ferant, vt ſcripſimus in *comment. ad ſtat. cap. primo ſtat.* 6. quomodo dari poſſit appellatio ab ipſis.

A' Guardiano poteſt appellari.

Reſpondeo ibidem etiam diximus, cauſas aliquas pertinere ad Guardianos, vt eſt inobedientia, apoſtaſia, &c. Ad hæc, cum Pontifex non dicat, appellari a ſententia *ſed adire, & ſi a ſuis prælatis ſe grauari pretendant*, quod extra telam iudicialem latius patet, & cum dicat *acta ſunt, & decreta*. omnia comprehendit, etiam extra ſententias, & proceſſus, & poterit eſſe caſus, ſi de Guardiano conqueratur ſubditus, quod ipſi ſalutarem pœnitētiam iniunxerit, quod exitum è conuentu interdixerit, quod confeſſiones excipere prohibuerit, & vno verbo, ſi ad tribunalia, ideſt ad iudices, gubernatores, rectores, Principes, Epiſcopos, Vicarios confugerit, vt quæ fecerit Guardianus reuocentur, vel ab illis ad talē finem, vel vt ſe ab obedientia ſubtrahat, auxilium præbeant.

Dices, ſi non ad tribunalia, ſed ad alios ſæculares recurrant, eſſentne excommunicati?

Reſpondeo negatiuè, quia odia ſunt reſtringenda, *de reg. iur. in* 6. cum interpretatione ſtricti iuris.

Dices, ſi recurrerent ad tribunalia pro reuocatione decreti facti a Commiſſario miſſo a Prouinciali.

Reſiſtere Commiſſariis miſſis a Prouinciali non inducit cenſuram.

Reſpondeo, inciderent in excommunicationem, non ob relationem ad talem perſonam, ſed ob recurſum in genere, voluit tamen Pontifex exemplificare de Commiſſariis miſſis a Generali, quia hi de iure municipali, quolibet triennio deſtinantur, alii autem rarò, & tumultuariè, ſi autem de his Commiſſariis pe-

petatur, an reſiſtentes illis ſint excommunicati. Reſpondeo negatiuè, quia conſtitutio loquitur tantum de miſſis a Generali.

Dices tertio, Dictio illa *temere confugiunt*. ex allegatis per *Barboſam dict.*405. denotat ſcienter, conſultò, & appenſatè, ex contemptu legis, ergo ſi quis ſine dolo putans ſe bene agere, vel etiam ex præcipitatione iudicii, & calore iracundiæ recurrat non incideret in pœnas ſancitas.

Reſpondeo, quamquam temerarii ſint pœna digni, tamen illis parcendum eſt, tamquam non ratione vtentibus, ſi delictum tale non fuerit, quod ex contemptu legis non deſcendat, & in aliorum exemplum non tranſeat, vt de obloquentibus de Imperatoribus loquitur, *l. vn. C ſi quis imperatori maledixerit. Quod* (inquit) *qui de Imperatore obloquitur, a iudice non puniatur, quoniam ſi ex leuitate id proceſſerit, contemnendum eſt, ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum*. quod pulchè digeſſit *Nacta con.*592.*n.* 23. & alii apud *Petrum Caballum centur.*3. *caſu* 235. *initio*. quæ lex caſui noſtro vix accomodari poteſt, quia & ſi concedamus, ex iracundia aliquem obloqui poſſe, non eſt ita facile, quod ob leuitatem, & inſaniam ad tribunalia ſecularia recurrat, ſed eſto cenſeo mitius cum illo agendum, ob deliberationis defectum, qui clarè conſtare debet, vt recurrentem a cenſuris excuſet in foro exteriori. Temeritas quando excuſat.

Sed ſi a prælatis ſuis ſe grauari prætendent, ad miniſtrum generalem totius ordinis, ſeu illius Protectorem, vel ad nos, ſiue Romanum Pontificem, ſicuti antiquitus ſemper conſuetum fuit, recurſum habeant.

Quæritur an recurſus iſte fieri poſſit per ſaltum, recurrendo immediate ad D. Protectorem, vel ad ſedem Apoſtolicam.

Reſpondeo, quoad ſedem Apoſtolicam, certum eſt, poſſe ad eam recurri immediatè. *Peir. n. tom.*3. *bull in addit. m. ad bullam Leonis X. cap.* 4 *num.* 14 qui citat, *cap. quoties epiſcopis capit. ad romanam* 2. *quæſt* 6 *cap. ſi duobus cap. dilecti filii* 3. *de appell. Nauar. lib.*2. *conſ.*2. *de appell num.* 1 *& conſ.* 4. *nu.* 3. *Penna in directior. par.*3. *comm* 21 & alios, apud quos alia iura *Hier Roder. reſol.* 10 *à num.* 2. apud quem *Rodrig. tom.*1. *quæſt.*29. *ar.*2 *&* 3 *& tom.*2. *quæſt.*41. *Nauar. Couar. Sanchez. Portel Aragonia*. Quoad Protectorem eſt dubium in iure, & in facto, in iure, quia vt retuli in *Comment. cap.* 1. *ſtat* 2. *fol* 11. Protector non eſt ſuperior in religione, ſed habet limitatam authoritatem, in quantum ſcilicet totus ordo peccaret, & ideo (niſi ſpecialem authoritatem habeat Recurſus ad papam ſine medio. Ad Protectorem quid?

beat

beat a Papa) cum non ſit iudex, non poteſt ad ipſum appellatio interponi, neque relata verba conferunt DD. Protectoribus ſpecialem, & nouam authoritatem, ſed remittit ſe conſuetudini, conſuetudo autem eſt, vt in negotiis fratrum in tantum ſe immiſceãt, in quantum vel ſummus Pontifex, vel S. Cõgregatio facultatem indulget, de facto autem inuariabili non conſtat, quia aliqui maiorem, aliqui minorem habuerunt authoritatem, itaquè non videtur relinquendus iudex ordinarius appellationis, qui eſt Miniſter generalis, & recurrendum ad eum, de cuius iuriſdictione non conſtat, vel controuertitur. Illud pro firmo tenendum eſt, conſtante in facto, quod recipiat recurſus, & cauſas cognoſcat, tutò poſſunt religioſi ad ipſum recurrere. Non tamen ſine medio, ſed gradatim, alias eſſet peruerſio ordinis. Neque enim comparandus eſt dominus Protector cum ſede Apoſtolica, quia rationes ſuadentes immediatum ad illam recurſum, id negant Protectoribus. Nam in cit. *cap. ad Romanam*, ideo conceditur immediatus recurſus, quia, inquit, *Ad caput ſubſugere, eamquè appellare debent*, & cap. quoties epiſcopi dicitur, *& dum prædictam Romanam matrem appellauerit eccleſiam*. quæ quam à Protectoribus religionum abſint, non eſt, qui non videat. Quod clariſſimè patet ex apoſtolica diſpoſitione Gregoriana, & decreto S. Congreg. regul. an. 1587. apud *Petrinum cit. num. 15.* in quibus a Priore ad Prouincialem, a Prouinciali ad Generalem, a Generali ad Protectorem indulgetur recurſus, cum comminatione pœnarum in eos, qui prędictum ordinem non ſeruauerint, ergo non eſt permiſſus ſaltus.

Si replices, pœnę fulminantur etiam contra recurrentes immediate ad ſedem Apoſtolicam.

Reſpondeo cum laudato *Petrino num. 15.* aſſignando diſparitatem, quia non eſt veroſimile, ſedem Apoſtolicam voluiſſe ſibi adimere tam primariam authoritatem, prohibet autem S. Congregatio non omnem recurſum, ſed inutiles, vagos, & fugitiuos. *Ad hanc Romanam curiam* (inquit decretum) *abſque licentia ſæpius fugiunt, potius, quam recurrunt, ex quo ordinis diſciplina relaxatur, prælati contemnuntur, & ipſi in dies audaciores euadũt.* ecce motiuum. Accedunt *Portel V. appellare num. 1. Dian. tom. 3. tract. 2, reſol. 54.*

Male ad S. Apoſt. recurrẽtes.

Declarantes, non modo eoſdem religioſos contrafacientes in dictas pœnas incidere, verum etiam eorum quomodolibet directè, vel indirectè fautores, & conſultores illas quoque incurrere.

Pri-

Prima difficultas. Qui dicantur fautores.

Reſp. fauere dicitur, qui non obuiat, ſi poteſt. *cap. non inferẽda c. qui poteſt 23. q. 4.* in quorum primo dicit Ambroſius, *Qui non repellit a ſocio iniuriam, ſi poteſt, tam eſt in vitio, quam ille qui facit.* & probat exemplo Moiſis, qui occidit Ægiptium, vt hebreum defenderet, *Exod.* 1. & in ſecundo dicunt Anaſtaſius, & Damaſus Papæ, *Qui poteſt obuiare, & perturbare peruerſos, & non facit, nihil aliud eſt, qam fauere eorum impietati, non enim caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare,* & Auguſt. in *cap. oſtendit.* eod. ait *Qui deſinit obuiare cum poteſt, conſentit.* & adducit facinus eorum, qui permiſerunt Chriſtum à ſacerdotibus crucifigi. Ita *Farinac. de hæreſ. quæſt.* 182. *§.* 1. *num.* 1. *Bertach. in repert. V. fauor.* qui citat in oppoſitum *Baldum in l.* 1. *C. de ſeru. fug.* dicentem, non dediſſe fauorem, qui iuuare potuit, ne quis percuteretur, & non iuuit, licet peccauerit, ſed iſte ſentit contra determinationem Innocentii III. in *cap. quantæ præſumptionis de ſent. excom.* dicentis *eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cum poſſint, manifeſto facinori deſinũt obuiare* & quidem de fautoribus, & auxiliatoribus ad delicta pleni ſunt ſcribentium libri, & mihi diſtinguendum videtur de eo, qui non impedit, dum ex officio tenetur, vt eſſent in caſu noſtro Guardianus, Prouincialis, Viſitator, iſti enim impedire poſſunt ſubditos, ne aliqua faciant, maxime cum fieri non poſſint abſque eo, quod ſubditi è conuentibus egrediantur. Nam ſi recurrens publicaſſet ſe recurſurum ad ſæculare tribunal, & ſuperior exeundi licentiam conceſſiſſet, tunc ad illius delictum conſenſiſſe præſumeretur, ſi autem eſſent ſubditi, quibus talia impedire non incumbit, non haberent contra ſe talem præſumptionem, & hoc dicitur de non impedientibus. Attamen ſi de facto conſilium darent, opem ferrent, dictis, vel factis approbarent, aut impellerent ad recurrendum, nulli dubium eſt, quod fautores dici mererentur *Petrinus* autem ad *Conſt.* 2. *Greg. XIII. §.* 5. *num.* 5. includi putat ſubditos ex dolo operantes, non tamen ex negligentia, vel puro commodo. Dolus autem præſumeretur, ſi recurrentem aſſociaret, & non impediret, quando poſſet; commodi autem nomine intelligit *Panormitanus* ab eodem citatus *in cap. quanta de ſent. excom. nu.* 7. de eo qui non vult ſe immiſcere tumoribus aliorum. Dolus vero non præſumitur, niſi probetur. probatur autem per coniecturas, quas purgare debet ſocius, vel alius, qui de tacito fauore infamaretur.

Fautores qui.

Dolus quando præſumitur, & quomodo probatur.

Se-

Secunda difficultas. An facto recurſu, ſi iudex ſæcularis religioſum repelleret, & ad ſvum prælatum remitteret, vel nullus effectus reſultaret ex recurſu, an recurrens eſſet excommunicatus.

Solus recurſus inducit cenſuras.

Reſpondeo affirmatiuè, quia excommunicatio hæc reſultat, non ex effectu recurſus, ſed ex ipſo recurſu, qui ſolus in hac materia eſt delictum. Hinc fuit iudicatus excommunicatus quidam Michael Perez in Rota Rom. an. 1602. apud *Farin. in ſua collec. deciſionum crimin. deciſ. 179. num. 5.* eo quod ad Regium conſilium recurriſſet, etiam ſi ab eodem conſilio nullum decretum præiudiciale prodiiſſet, quinimo ad Nuncium Apoſtolicum recurrens remiſſus fuiſſet *quia* (inquit Rota) *excommunicatio clerici recurrentis ad iudices* laicos reſultat ex actu recurſus, & non ex aliis, quæ poſtea fiunt *per iudices laicos, licet & ipſi ratione facti, in excommunicationem bullæ cœnæ incidant*, & hoc certum eſt, quoad principalem recurrentem. Quoad fautores, & conſiliarios probatur. quia qualitas exiſtens in maleficio, & perſona committentis extenditur ad perſonam dantis auxilium, & fauorem. *l. vtrum ff. ad l. pomp. de parric. Marſ in practica §. conſtante num. 67. V. item ſcias vlterius Alex. ad Bartol. in l. bis qui opem 34. ff. de furt. in addit. magna ante fin.* prout illum allegant, *Carrerius, Marſilius, & Clarus §. homicidium*. cum ergo iſte recurſus excommunicationē inducat in principali, idem operabitur in fautore, quia agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur, recole dicta à nobis ſupra in cap. de pœnis. Hinc *Peirinum loco cit. num. 3.* negantem fautorem, non ſecuto effectu non incidere in has pœnas, exponendum puto de effectu non ſecuto, ideſt de recurſu non facto, etiam ſi decretus fuiſſet, non de eo, quod iudex non auſcultaſſet, alias enim verum non diceret. *Caietanus* enim ab ipſo citatus *in ſum. V. excom. cap. 25. §. canonis iſtius materiam V. vbi nota primo* ait: *Non erant iſti dantes conſilium, aut vocem, verbo vel ſcripto, excommunicati, niſi ſubſecuto effectu, hoc eſt, niſi ſubſecuta principali actione, quæ eſt appellare ad futurum concilium.* & ſimiliter *Nauar. cap. 27. ſum. num. 52. verſ. adde quod refert.* dicit *Non incurrit excommunicationem conſulens, aut mandans, antequam fiat opus*, opus autem hoc loco vetitum, eſt recurſus.

Recurrere per alium.

Tertia difficultas. An puniendus ſit, qui per alium recurrit.

Reſpondeo affirmatiuè, per *regulam iur. in 6. qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur.* &c. multò magis puniendus eſt

prin-

principalis, ſi puniuntur fautores, & conſiliarii.

Sed ſi appareat apud ſæculare tribunal libellus appellationis religioſi, ipſe autem non appareat, quid iuris?

Reſpondeo, præſumeretur factum ad inſtantiam illius, qui habet intereſſe in cauſa, vt ſæpè reſolutum fuit in Rota, præcipuè in vna *Cartaginen. portionum.* 14. *Nouēb.* 1594. coram Seraphino, & in altera *Ciuitaten. Scholaſtria* 24. *Martij coram* Pāphilio, & in alia *Hiſpalen. beneficij* coram Penia. 24. *Martii* 1604. apud *Farin. deciſ.* 212. *num.* 3. & ſic præſumeretur, recurſum factum fuiſſe de conſenſu principalis. Attamen, quia fieri poteſt ab inimico in odiū principalis, (vt in eadem Rota in cauſa *Cantoriæ Vicent.* 4. *Iunii* 1602. coram Litta, reſoluitur) non debet procedi ad declarationem pænarum, niſi concludenter probetur mandatum. concluditur autem, ſi principalis ratum habeat recurſum, quia *ratihabitio mandato comparatur. de reg. iur. in 6.* ſi de recurſu gaudeat, & commodum referat, vel antecedenter de illo locutus fuiſſet, quæ omnia iudicis mentem mouere poſſunt ad hanc præſumptionem, ſed cum pœna grauiſſima ſit, pede plumbeo procedendum eſt, & non per leues coniecturas.

Quæſtio V. Quas pænas incurrant recurrentes, & appellantes ad ſæculare tribunal.

Reſpondeo primo ex ſtatuto. Actibus legitimis priuantur, & grauius etiam, ad arbitrium ſuperiorum puniri mandantur. Secundo, ex conſtitutione Greg. XIII. excommunicantur ipſo facto reſeruata abſolutione Romano pontifici, extrà mortis articulum. Priuantur officiis obtentis. Inhabilitantur ad illa, & omnia alia. Deſtituuntur voce actiua, & paſſiua, hiſquè omnibus ipſo facto, & licet de iſtarum pænarum generibus ſuis locis a nobis actum ſit, nimirum *cap.* 3. iuuat tamen aliquas conſiderationes ſuper eaſdem, in ordine ad hunc recurſum facere. Pænæ recurrentiū ad tribunalia ſæcularia.

Prima conſideratio. An quilibet recurſus, & ad quemlibet, tam pro conſilio petendo, quam auxilio implorando, ac etiam appellatione, æquali pæna plectendus ſit.

Reſpondeo negatiuè, tum ex ipſo ſtatuto, tum ex ratione. Statutum enim recurrentes pro conſilio, & auxilio ad aduocatos, iudices, & tribunalia, actibus legitimis priuat. Recurrentibus ad ordinarios adiungit pænas arbitrarias. Appellantes excommunicat, priuat, & inhabilitat. Ratio autem eſt; quia petere conſilium, & auxilium, non eſt contra immunitatem eccleſiaſticam ſicuti eſt appellare, ideo hoc grauius punitur. Verum tamen

men eſt, quod ſi petere auxilium a iudicibus ſæcularibus ſonet, recurrere ad ſuperiores, ſiue actu, ſiue habitu, ſiue opinione tales, qui non rogando, ſed iubendo, vt fieri ſolet in aliquibus regnis in conſilio de la fuerza, & parlamento, tunc ex multis deciſionibus Rotalibus, ſunt excommunicati, quia per hunc recurſum laici euadunt ſuperioris ordinis, & ad laicos cauſæ eccleſiaſticæ deuoluuntur, contra ſuperius dicta, *Rota in vna Tuden. beneficii 5. April. 1604.* coram Litta, & in altera *Oſcen. canonicatus 1. Decemb. 595.* coram Pænia, in quibus conſtanter reſolutum reperitur, hos recurſus, quatenus dicunt ius citandi, & iudicandi de clericis coram laicis, eſſe omnino prohibitos, & ſuſtineri non poſſe, Niſi in caſu quo quis de facto ſpoliaretur poſſeſsione, & inuocaret eorum auxilium, non vt iudicum, ſed vt potentum, ſicuti ſi quis in domo ſua violentiam pateretur, & tranſeuntem aliquem potentem inuocaret, vt ſibi opem ferret.

Si petas, quid ſentiendum ſit de recurſu Siculorum ad Iudicē Monarchiæ contra clericos, & regulares.

De recurſu ad Monarchiam. Reſpondeo, relictis quæ Baronius tom. XI. Annalium ad Vrbani II. tempora congeſſit, & alii poſt ipſum. Praxis eſt, vt eo trahantur clerici, & regulares, cuius experimentum feci tribus ab hinc annis, dum ad viſitandas aliquas noſtri ordinis prouincias deſtinatus eſſem, & quidem, niſi dominus Marchio de los Velez, (cuius anima in pace requieſcat,) obiit enim præterito menſe, inter Panormitanorum, & aliorum Siculorum reuolutiones, quæ Neapolitanis exemplum peſſimum præbuerunt, & nūc quando hæc reſcribimus, in Monaſterio Monialium S. Claræ die 13. Decembris anni 1647 a popularibus obſeſſi, & inſidiis appetiti, cuneis, incendiis, bellicis tormentis vndique inuaſi, & tentati, dum monaſtici rigoris, & regularis diſciplinæ, inter præclariſſimæ, ac nobiliſſimæ ciuitatis Neapolitanæ incendia, ruinas, & deſolationem, a ſuiſmet ciuibus procurata, peccata noſtra cognoſcimus, communes miſerias deploramus, & diuinam Clementiam ſupplicamus. Niſi inquam prædictus Marchio me è manibus Gaſparis de Criales, tunc iudicatum exercentis me potenter, & in executionem literarum regiarum eripuiſſet, de hoc tribunali iuſte conqueri poſſem, noui enim defectus non eſſe tribunalis, ſed officialis, qui plus nimio ſibi arrogans in odium vertit, quod in vtilitatem regni cedere poſſet, & eo minus culpari poteſt mens Regia, quippe quæ opportuna remedia

quan,

quando grauati conqueruntur ſincerè, & verè, catholicè appli-cat, vt ad meas duplices inſtantias, & querelas, duplices de-ſtinauit litteras, Catholica Maieſtate dignas.

Sed quia hæc queſtio tangit clericos ſæculares, & Regulares de vtriſque diſcurrendum eſſet de iure, & non de facto. Quoniam autem in præſenti Opere examinamus diſtrictiones pœnales quibus Regulares punitiuam iuſtitiam adminiſtrant; non eſt noſtri Inſtituti tractare de illis, quæ ad clericos ſæculares recurrentes ad Monarchiam pertinent. Et ideo omittendam hic iudicauimus difficultatem quoad clericos ſæculares; & ſolum examinare decreuimus recurſum Regularium ad Tribunal Monarchiæ. Qui autem voluerit videre quid ſentiendum ſit de recurſu clericorum ſæcularium, incurrant necne Excommunicationem, recurrendo. &c. poterit conſulere quæſtiones illas à Doctoribus exagitatas, ſcilicet an immunitas Eccleſiaſtica ſit de iure Diuino an ſolum de iure poſitiuo. An ſi immunitas Eccleſiaſtica eſſet de iure poſitiuo, poſſet per contrariam conſuetudinem abrogari, & an poſſet abrogari ſaltim quoad aliquam partem, & quoad aliquem locum. An conſuetudo iniuſta excuſet à pœna legis, & alias huiuſmodi. *Apud Suarez contra Regem Angliæ lib.4.cap.9. Layman in Theologia Morali li lib. 4.tract.9. cap. 8. Souſam in tract. cenſur. Pauli V. fol. 25. Azor. part 1.lib.5.cap 12. quæſt.1. Bonacinam de contract. diſp. 10 quæſt 2. punct.1. Filliuccium tom.1.tract.18.cap.11. & tom. 2.tractat 25 cap.vlt. Duardum in Bulla Cœnæ lib.2. verſic. 15. quæſt. 18. Marthum de iuriſdictione parte 2. cap.6. Salgadum de poteſtate Regia tom.1.cap.1. Leſſium lib.2. cap.33.dub.5. Turrianum 2. 2. tom.2. diſput. 11. Salaſ. de legibus quæſt. 96. tract. 14. ſect. 11 Vaſquez opuſc. de reſtitutione cap. 6. Molinam de iuſtitia tom 2. tractatu 2. diſputat. 270. Salon tom.2. in 2. 2. quæſt. 67. art.1. Sotum in 4. diſt. 25 quæſt 2. art.2. Ledeſmam in 4. part quæſt 2, art.4. Cenedum in Canon quæſt. 4. Seſſam de inhibit. cap 8. §. 3. Pereiram de manu regia part 2. cap. 59. Guttierez de Gabellis quæſt 92. Garziam de nobilit. gloſſ. 9. Villalobos in Compendio opinionum, verbo Clericus, Farinacium quæſt.8 Gratianum de Diſceptationibus Forenſibus tom. 2 cap 240 Giurbam conſil.52. Peſantium tract. de immunitate Eccleſiaſtica diſputat.2. Alterium de Cenſuris tom.1. diſputat. 16.*

16. lib. 5. cap. 2. Surdum tom 2. conſ. 301. Rolandum tom. 2. conſil 23. Riccium part. 2 deciſ. 299 Dianam multis in locis ſuorum Operum, in quibus diſputat de immunitate Eccleſiaſtica, & alios multos Theologos, Canoniſtas, & Iuriſtas, tam antiquos, quàm modernos, tum locis citatis, tum alibi.

Sed ad rem noſtram de recurſu Regularium agentes quicquid ſit de recurſu clericorum ſæcularium, de quo non militant eædem rationes. Mihi compertum nō eſt Monarcam eſſe legatum à latere, qui in exemptos iuriſdictionem habet. *cap. cum non ignoretis, de off. leg. cum gloſ. cap. ſi abbatem de elect. in 6. cap. quod tranſlationem de off. leg.* & ſic ad Nuncios Hiſpaniæ, Poloniæ, Neapolis, qui legati à latere facultatem habent Regulares recurrunt. *cap. cum parati de elect. cap. cum venerabilem, qui filij ſint legit. cap. 1. de verb. ſignif in 6. Ioan. in cap. ſuper eo de heret. in 6. vbi Abb. Cardin. in Clem. 2. de elect. Silueſter V. delegatus quæſt 13. Molin. tractat. 5. diſput. 9. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 7. num. 22.* Neque ſi ſit legatus natus, qui talem facultatem non habet *Roſ. in cap. 1. de off leg. cum Panorm. numer. 8.* apud quem iura multa. & dd. *Villaligo tractat. de legato quæſt. 8. num. 20. Eraſmus Cochier tractat. de iuriſdict. in exemp. p. 2. quæſt. 2. & quæſt. 50. num. 6. & par. 4. quæſt. 26. num. 2. Henriq. lib. 10. cap. 28. num. 3. Gambacorta de immun. apud Dian. eod. reſol. 16.*

Illud certum eſt regulares habere legem recurrendi per Greg. XIII. ſub grauibus pœnis. Item Sedem Apoſtolicam prohibere, ne ad ipſammet, niſi cum tali ordine recurratur, & Regulares exemptos fuiſſe ab Ordinariorum iuriſdictione, quia Statuta, & mores Regularium non callent, & tandem, vbi ſit eroganda pecunia, non appatet, qua lege Franciſcani ad tales expenſas faciendas habilitentur, cum nullus dicat. Iudicem Monarchiæ habere facultatem diſpenſandi in Præceptis Regulæ, & votis, ac obſeruantijs Regularibus, aut ſe immiſcere poſſe in Regularibus inſtitutis, neque in prima, neque in ſecunda inſtantia, vt eſt concors ſententia, & mens ſupremi Conſilij Regij, ad quod recurſus eſt habitus à Patribus Siculis ann. 1645. dum eſſemus Matriti occaſione Capituli Generalis, & expoſitis exceſſibus ſupradicti de *Criales* adhibitum fuit opportunum remedium, quod executioni ſuauiter mandatur, aſſiſtente in hoc indicatu D-

ta D. Aloiſio de Los Cameros, Viro æque pio, ac docto, & in regulares ordines, & præcipue in Franciſcanum ſodalitium maximè propenſo. Qui Regiæ pietati, ac ſupremi concil declarationibus obaudiens, Crialis nouationibus (ne in exemplum vllo vnquam tempore trahantur) reſciſſis, ſumma cum regni tranquillitate officium adminiſtrat. Cœterum ſi ad tribunal hoc religioſi inuiti trahantur, poſſunt apud illud ſua iura deducere, cum defenſionis ratio cuiq; concedatur.

Secunda conſideratio. An ſuperioribus Ordinis fas ſit ſupradictas pœnas remittere, & à ſententia excommunicationis reos abſoluere.

Reſp. I. Affirmatiua ſuaderi poſſet, quia per priuilegia abſoluere poſſumus à caſibus Papæ reſeruatis, paucis exceptis, vt in commentariis noſtris cap. 2. diximus, iſta autem excommunicatio, licet ſit reſeruata Papæ, non propterea eſt excepta. Negatiua tamen tenenda eſt, ex doctrina *Rodrig. tom. 1. q. 2. Q. ar. 6. 7. 8. Henriq lib. 3. de indulg. c. 2. lit. R. Miranda to. 1. q. 85. ar. 21. & 22. Portel V. prælatus ad abſoluendum à n. 25.* Quia diſpoſitio particularis poſterior derogat priori generali, quia *generi per ſpeciem derogatur.* de reg. iur. in 6. quando ſpecies eſt contraria generi, vt aduertunt *Bartol. in l. 1. §. hoc autem nu. 7. ff. de operis noui nunciat. Francus in c. generi. n. 1. de reg. iur. in 6. Decius in l. in toto iure, n. 11. de reg. iur. Cagnolus n. 9. Angel. lat. ſſime conſ. 38 n. 3. Menoch. de præſump. lib. 6. præſump. 38. n. 4.* Conſtat autem priuilegia reuocata eſſe in hac parte, non tantum per clauſulam generalem *Non obſtantibus & ẽ priuilegiis quoq; modo indultis, & literis apoſtolicis, in contrarium quoquomodo conceſſis* cum derogatorijs. de quibus vide *Barb. de c. 82.* præcipuè *num.* 4. vbi probat, illam tollere omnia, quæ obſtare poſſunt diſpoſitioni cui eſt appoſita. Eò vel maximè ſi contraria in corpore iuris inſerta non fuerint. non ſolum (inquam) ob hanc rationem, ſed etiam ex tenore conſtitutionis. Nam cum ſit lata ad fauorem, & petitionem religionis, quæ coercere intendit ſuorum petulantes recurſus, non eſt veriſimile, quòd remiſſio, & abſolutio religioni ipſi committeretur, vnde Guardiani, & Prouinciales poſſunt per ſeipſos abſolui, & ſic excuteretur metus, & illuderetur legi, & religioni. Adde praxim, quæ legem interpretatur, nimirum delinquentes, & qui ſuper hac re puniti fuerint, non habilitari, neque abſolui à religione, ſed à ſede Apoſt. remedium impetrari. Nec aliter in contrarium practicatum eſſe, vidi vnquam.

Religio non poteſt abſoluere recurrentẽ ad ſæculares.

CAPITVLVM XIX.

De Pœnis Incorrigibilium.

Ad expultricem ord. facultatem deuenimus, ſacris fotam Canonibus, regularium ſtatutis ſuffultam, & nouiſſimè apoſtolica conſtitutione correctam. vt quiſq. coniiciat, quam difficulter egeratur, cibus, qui ſemel ſthomaco ingeſtus fuerit. multas, grauesq difficultates materia iſta complectitur, quas more noſtro, propoſitis conſtitutionibus examinabimus.

Quæſtio I. qui cenſendi ſint incorrigibilis.

Incorrigibilis quis ſit. Reſp. I. ſi de nomine agamus, is incorrigibilis erit, qui corrigi non poteſt. *cap. vt fama. de ſent. excom. Io. bellon. in Etymol.* ſi de re, grauis inter dd. altercatio reperitur, vt videre eſt apud *Diaz in pract crimin. c.* 142. *&* Additionatorem §. *incorrigibilis. & vt tradatur, curia ſæculari. Rodr. tom.* 1. *q.* 30 *art.* 14. *et to.* 2. *q.* 103. *ar.* 3. *eius* Compilator *Reſolut.* 11. *præcipuè à nu.* 13. *Portel. V. eiicere. Peirin. tom.* 1. *c.* 25. *dicto* 3. *& infra. Theſaurus V. religioſus. c.* 12. *et* V. *Apoſtolica. c.* 4. *n.* 7. *Alphonſ. de* leon. *recoll.* 6. *à n.* 302. *vſque ad* 323. *Lezan. to.* 1. *c.* 23. *et alios, ab ipſis citatos.* Quis verè incorrigibilis reputandus ſit. Qua in re tres ſtatus conſiderandi ſunt. Primus, quis dicatur incorrigibilis ſecundum ius commune. Secundus quis ſecundum ius municipale religionis. Tertius, quis ſecundum decreta Pontificia recentiora.

Secundũ ius commune. Incorrigibilis ſecundum ius commune eſt, qui plura commiſit delicta, & tamen adhuc non emendatur. *c. cum non ab homine de Iudic.* diſponit, quod Clericus legitimè conuictus de crimine, ſi depoſitus non corrigitur, excommunicandus eſt, ſi non emẽdatur, anathematizandus: ſi perſeuerat, brachio ſæculari tradẽdus. Vbi tria ſaltem delicta comittere debet, antequam expellatur. Vnde in *c. contingit interdum. de ſent excom.* decernitur. *Vt talis, ſi tertiò a te commoniti, ſeipſos contẽpſerint emendare, illius efficiantur immunitatis extorres.* Et circa excommunicãdos præmittitur *trina monitio.* c. conſtitut. *de ſent. excom. in* 6. Aduerto tamen hos canones nõ facere directè pro caſu noſtro, quia prior agit de incorrigibili tradendo brachio ſæculari, itaut in exilium, vel in patibulum detur in 2. de excommunicato vitando. Qui ſcilicet excommunicari non debet, niſi prius

ter

Digitized by Google

ter moneatur, vel ſemel pro tribus. Nos autem quærimus de incorrigibili, non excommunicando, vel tradendo brachio ſæculari, ſed expellendo, & habitu regulari priuando. Itaq. minus requiri debet ad expulſionem, quam ad traditionem ſæculari brachio. Quod patet euidenter. Quia non eſt idem Expelli, & Iurisdictionis ſæcularis fieri, nam expelluntur ſacerdotes, qui in clericali habitu manent, & ordinario ſubſunt. Qui autem probant expulſionem à primo canone citato, argumentantur à maiore ad minus, vel a minore ad maius. Hinc ſactum eſt vt apud Hoſtienſem, & Io. Antonium de Trigona citatos à *Peyrino* Monachus bis fugiens è monaſterio, reputetur incorrigibilis, vel peccans, non ex fragilitate, ſed ex malitia, & contemptu, ſub eadem conſideratione ſit apud S. *Thom. 2. 2. q. 186. art. 10.* & ratio eſt, quia iſti, vel non corriguntur, vel difficilè, in quo ſita eſt incorrigibilitatis eſſentia. Quam *Syluestr V. Abb. q. 3.* appellat de facto. Etiam ſi de iure, hoc eſt, quia tot vicibus probata, & punita non fuerit) talis dici nō poterit. An autem incorrigibilitas hæc de facto, non ſeruata forma iuris, ſufficiat ad expulſionem, vt tenuerunt *Rodrig. & Miranda* apud *Peirinum cit. §. in hoc mihi maximè placet*. dicemus infra, vbi de decreto apoſtolico tractabimus.

Illud certum eſt I. Delictum, ob quod quis expelli poteſt, debere eſſe graue, furtum, homicidium, notabilis proprietas, contumax inobedientia, ſcandaloſus, carnis lapſus, & illa omnia, ob quæ in noſtris ſtatutis imponitur pena longisſimi carceris, aut perpetui, triremiumq. appellāturq. grauia, grauiora, grauiſſima vt in *practica noſtr. Tit. Delictorum gener.* ſuntq. illa, quæ ordinis perditionem, vel cōturbationem, vel debilium ſcandalum, & peruerſionem minantur. Nam ideo expelluntur, ne tamquā pecudes morbidæ alios inficiant. patet hoc ex relatis *in Cōpen. priuil. V. eÿcere & per Mirand. to. 1. q. 52. ar. 1. con. 2. Bonac. q. 2. de clauſura punct. 12. §. 1. Rodrig. tom. 1. q. 30. art. 18. & 19.* Quæ licet ſint priuilegia, ordinibus conceſſa. quæquè prima facie reuocata videntur per *decretum de apoſtatis*, quod ſoli iuri communi ſtandum eſſe decernit, attamen quia iſta priuilegia ſunt declarationes iuris communis, ipſis omnino ſtandum eſt. Certum eſt II. De iure communi iſta delicta debent eſſe replicata, vt incorrigibilitatem inducant, nec ſufficere vnum, etiam ſi grauiſſimum. Quia numquam dicetur incorrigibilis, qui ad correctionis experientiam non peruenit, potuit enim grauiter pec-

Delicta debent eſſe grauia.

Replicata

caſſe, & pœnitere, vt quotidie videmus. Ergo eſſentialis conceptus incorrigibilis conſiſtit in replicatis delictis. Nam etiamſi conceſſerim, qui vnum graue delictum commiſit, morte dignũ, poſſe pro prima vice perpetuò carcerari, aut ad triremes damnari, expelli tamen vt incorrigibilis non poterit. Certum eſt 3.
Punita. Non ſufficere multiplicata delicta, ſed oportet, vt ea ſint punita, & poſt punitionem replicata. vt *Portel.* aduertit, quia non conſideramus fragilitatem peccandi, qua quis poteſt multoties labi, ſed obfirmationem ad culpas, quæ in foro exteriore non conſtet, niſi experimento probetur. Scilicet correptionis, emendadationis, monitionis, ita vt nitatur contra Superioris Officium, & cum in profundum venerit, contemnat, atque adeo immedicabilis plaga, & incurabilis voluntas euadat *oportet* (inquit Panormitan. in d. cap. cum non ab homine. de ſent. excomm. numero 28.) *Quod incorrigibilitas eliciatur, non ex ſimplici iteratione delicti, ſed præcedente illo triplici pœnæ gradu per Iudicẽ eccleſiaſt.* Ex quo fit. vt ſi quis millies in fornicationem lapſus fuiſſet, non tamen monitus aut punitus, non poſſe ex numero culparum iudicari incorrigibilis, quia omnia illa peccata antecedẽtia reputantur, quoad incorrigibilitatem, vt vnum. Et numerum ad illam neceſſariũ ſolum coaleſcere ex monitione, & punitione legitima. Sicuti vnum peccatum committeret qui per annum, non recitare horas canonicas decreuiſſet, & peccata ſolũ
Poſt trinã monitionem, & punitionẽ multiplicaret, ſi interim pœniteret. Certum eſt IV. Non poſſe cenſeri incorrigibilis, niſi trina præceſſerit monitio, & punitio. patet ex *c. cum non ab homine.* & ex ratione, quia vix poteſt quis iudicari incorrigibilis, niſi ter ſaltem de delictis corrigatur. Nam ſemel, atque iterum fragilitati, negligentię, ignorantiæ applicari poterit. Tot autem redolet duritiem, & obſtinationem. & cum ſit numerus ſatis eccleſiaſticus, meritò in hac materia vſurpatur, Ex quo iudicis patientia, & charitas, & rei obſtinatio, & incorrigibilitas deſignantur. Dicitur enim in *capitul. ea quæ. de ſtat. monach. Ipſi etiam Viſitatores, monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles, iuxta modum culpæ, regulari cenſura percellant &c. quia ouem morbidam eÿciant ab ouili, ne inficiat oues ſanas.* Contumacia autem eſt, ſi ter monitus, & iuſſus religioſus reſiſtat. & cum conſtet, non poſſe dici incorrigi-
Sæpè quot vices impor tet. bilem, qui ſæpè non deliquerit; ſepè autem non eſt, niſi tribus regulariter actibus fiat, *l. veluti. §. fin. ff. de edendo. l. ſeruus,* C. *de vi pub. c. ſi quis erga. vbi gloſ.* 10. *q.* 7.

Sed

Sed hic eſt grauis difficultas, an ſcilicet incorrigibilitas de facto, quæ fundatur in peruerſa natura, & incompatibilibus moribus delinquentis, cuiuſmodi vnum ex iſtis graphicè delineat. *Rodrig.tom.1.quæſt.30.art.*15. non tamen habet trinam monitionem, & punitionem, ſufficiat ad declarandum aliquem incorrigibilem. Supponamus aliquem pluries deliquiſſe, inquietum eſſe, cum omnibus litigare, obedientiæ iugum excuſſiſſe, exlegem viuere, aliaquè his peiora commiſiſſe, non tamen fuiſſe per interſtitia correctum, ſed Superiores conniuiſſe, vel timuiſſe, aut in paternalibus viſitationibus, vel etiam per ſalutares pœnitentias, ac paternas repræhenſiones cum tali egiſſe, nullo formato proceſſu, nulla interpoſita ſententia. An inquam mala, & obdurata conuerſatio iſtius poſſit iudicari incorrigibilis, ac proinde per vnum proceſſum, qui de vita, & moribus iſtius fiat, poſſit declarari incorrigibilis de iure. Incorrigibilitas de facto.

Reſpondeo, *Rodrig ſup.cit.quæſt.*30.*ar.*2. *Mir.tom.*1.*q.*52.*ar.*2 *concluſ.*1. affirmant, quod multis probat. *Peirinus cit. dicto* 3. ad cuius calcem laudat Patrum Ieſuitarum morem, qui ſine tot fiſcalitatibus recidunt cancrum, antequam ſerpat, id ipſum tenet cit. *Alphonſus de* Leone *Recoll.*6. *num.*314. *&* 315. *Portel. V. eijcere.num.*1.§.3.*nota cum* Syluestro *V. Abbas.numer.*6. *Clarus q.*36.*num.*3. *apud quem alij. Additionator ad Diaz cap.*140.§.*incorrigibilis.Hier.Roder.reſolut.*57.*num.*2 *fin.Sanchez lib.*6.*decal. cap.*9.*num.*4. & fauet ratio, quia pecus morbida eijcienda eſt, antequam aliàs inficiat, & hic eſt ſcopus ſacrorum Canonum. Neque enim ita adhærere debemus literæ legis, vt contra legis voluntatem nitamur. Trina autem monitio non eſt de forma legis adeovt ea non ſeruata, actus corruat, ſed datur ad ſolẽnitatem experimenti, at cum tale experimentum cumulatiſſimè habeatur ſine tali ſolemnitate, & notorium ſit, hunc eſſe peſtilentem, non eſt neceſſe, vt illud aliundè venemur, expectando trinam monitionem, colligitur ſiquidem ex multis delictis, ob quæ ſi ſemel committantur, poteſt Clericus, & Religioſus triremibus adiici, vt docet *Clar. dicta quæſt.* 36. ac etiam degradari, & brachio ſæculari tradi, vt eſt homicidium qualificatum, crimen Læſæ Maieſtatis, hæreſis, ſodomia, &c. & citatum. *cap. fin. de ſtat. Mon.* concedit Viſitatoribus, poſſe eijcere ab ordine, *quos contumaces inuenerint, & rebelles*. Contumacia autem, licèt regulariter trinam monitionem requirat, ſufficit tamen vna pro tribus, vt apertè traditur. *in dicto cap.*

Digitized by Google

co nſtit. de ſent. excommunicat. in 6. & rebellis eſt, qui obedire recuſat; & poteſt eſſe talis, etiamſi ter punitus non fuerit, & quia hæc res grauis eſt; & poſt decretum de eiectis, & apoſtatis, clauſa eſt ianua circa expulſionem, cum maximo Religionum detrimento, quippe quæ coguntur intra viſcera peſtes retinere, & vtili, ac naturali remedio vti non poſſe, ſi rigoroſè teneatur formalitas illa trium monitionum, & correctionum iudicialium, eo quod inter multos regulares, vel abundat pietas parum ſenſata erga delinquentes, vel deficit ſcientia conficiendi proceſſus, & ſic qui in ſordibus ſunt, ſordeſcunt adhuc, & poterit dari caſus, quod ad conſeruationem Reipublicæ neceſſe ſit, aliquem ſcandaloſum, & peſtilentem, apoſtatam, ſeditioſum, peruerſum, ac peruerſorem, quem Conuentus, vel Prouincia, vt graue onus ſuper ceruices ferat, qui ſæpè fuerit à Superioribus monitus, ſalutaribus pœnitentiis correptus, cui condonata ſint crimina, & conſtans ſit contra ipſum profligatæ vitæ infamia, & tamen non ſit emendatus, nec emendationis ſpes affulgeat. Contra talem aio, poſſe iuridicè procedi, & in vnico proceſſu probari incorrigibilem fratris vitam, & lata ſententia detrudi in carcerem ad expulſionis effectum. Neque impedit decretum de eiectis, præcipiens ſeruari, quæ ex iuris communis diſpoſitione mandantur, quia vt vidimus, ius commune declarat etiam incorrigibilem, non tantùm ter monitum, & punitum, ſed etiam qui contumax, & rebellis fuerit, & per vnum delictum, & hac ratione extra ius commune non ſumus, maximè cum tot graues, piique Doctores in hanc ſententiam veniant. Vnde, vt præſtemus, quæ initio ſpopondimus dico.

Decretũ de eiectis. Incorrigibilem ex decreto S. *Congreg.* Concilii editi an. 1624. de mandato Vrbani VIII. eſſe illum, in quem concurrunt diſpoſita in iure communi, iuxta ea, quæ ſupra docuimus, & præterea per annum probetur in carcere in ieiunio, & pœnitentia post quem annum, ſi non reſipuerit, expellatur ab Ordine per Generalem, cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum in Capitulis generalibus ad id ſpecialiter electorũ, & iuridicè formato proceſſu ſecundum ſtilum Religionis. Addit igitur ſupra ius commune, abolitis Statutis, & conſuetudinibus Religionum, annualem carcerationem, pœnitentias, ieiunium, ſpeciales Iudices, & formam procedendi, quibus non ſeruatis, nemo expelli ante hac poteſt.

Incor-

Incorrigibilis tandem iuxta ſtatuta ordinis *Valliſol.an.*1593.*cap.* *7.tit.de incorrigibilibus.*eſt *Qui ter de eodẽ graui crimine conuictus & punitus,non reſipuerit.incorrigibilis autem euiuſmodi vel perpetuo carceri, vel triremibus condemnetur, ſi delicti qualitas id exigerit.*quod prius decretauerunt *Salmanticenſia c.7.& Vltramontana cap.6.* Recentiora autem, quæ nos commentamur *cap.* *7.§.5.num.*60. decernunt. *Circa incorrigibiles decretum de apoſtatis, & eiectis omnino ſeruetur, vel ad triremes, ſeruato iuris ordine condemnentur.* nulla facta mentione de trina punitione, quia cum decretum præcipiat obſeruari tantum ius commune, & non ſtatuta ordinis, & iſta trina correptio ſit de iure, ſatis fuit mandaſſe ſupradicti decreti obſeruantiam. — Incorrigibilis ex ſtatutis.

Si autem opponas, ergo neceſſaria eſt ex ſtatuto trina punitio, & non ſufficit incorrigibilitas de facto.

Dico ſtatutum interpretandum eſſe iuxta interpretationem iuris communis. *Io.de Imola in l.ſi vero §.de viro. ff.ſolut. matr. Baldus in l.2.C.quomodo, & quando iudic. Marſilius in practica, §.opportune num.*45. Immo cum ſtatuta fiant ad fauorem communitatis, ſeruari non debent, quando publice intereſt illa non obſeruari. *Bald. in l. nauicularriorum* C. *de naucicularijs lib.* 11. *Paulus de caſtro conſ.*124 *colum.*2.quos ſequitur *Marſilius §.aggreditur num.*73.qui *num.*79.ait, poſt *Baldum,*& *Butrium ſtatutum nunquam interpretari contra rempublicam.* Cum igitur cõducat religioni, vt aliquis declaretur incorrigibilis de facto, & aliquando de iure, non debemus priuare religionem tali commodo, vt in aliquo vrgentiſſimo caſu non poſſit a ſe peſtem excutere. — Statuta ſecundũ ius commune interpretãda.

Quæſtio II. An carcer, qui in expellendo adhiberi mandatur, debeat eſſe formalis, & continuus, an ſufficiat interpolatus, & an ieiunium debeat eſſe qualificatum, & quantum, & an penitentia ſit addenda carceri, & ieiunio.

Reſpondeo primo; carcer debet eſſe formalis non domus diſciplinæ, aut totus aliquis conuentus, ſuppono dicta in cap.de carcere, dari aliquem carcerem non formalem, ideſt non obſeratũ, cum detentione capucii, & chordæ, qui appellatur apud nos domus diſciplinæ, an ſtationis, vel totus conuentus vt ſæcularibus palatium, vel ciuitas pro carcere, igitur carcer quo incorrigibilis probandus eſt, debet eſſe locus obſeratus, in quo probando detrahatur regularis habitus forma. Ratio eſt, quia ſi non eſſet ſub claui, non eſſet carcer, nam Carcer ex Varrone, & Sernio — Carcer debet eſſe formalis.

nio

uio *eſt locus, ex quo quis exire prohibetur.* ergo clauſus eſſe debet, quia in hoc decreto carcer accipi debet iuxta vulgarem acceptionem, cuiuſmodi omnia verba accipienda ſunt ſecundum propriam ſignificationem, à qua non eſt recedendum, & ſecundum communem vſum loquendi, ac ſubiectam materiam, vt fusè probat *Barboſa* Axiom.222.a num.4. & licet aliquando aſſignetur palatium prætoris vel ciuitas pro carcere, illa non habet hanc ſignificationem ex ſua natura, ſed per accidens, ex ſpeciali nimirum diſpoſitione iudicis, non ſic carcer, quia ſine alio adiuncto, intelligitur ad hunc finem deputatus. Hinc triplex carceris acceptio reperitur in *lexico Caluini V. carcer fol.* 149.*col.*1. Prima, in qua delinquentes arctè cuſtodiuntur. Secunda, quando rei conſignantur apparitoribus domi cuſtodiendi, quæ cuſtodia nobilibus, & diuitibus concedi ſolet. Tertia, quando ciuitas pro carcere datur, & hęc vltima acceptio æquiuocè carceris nomen obtinuit, quia ille non videtur in carceribus eſſe, qui, quò vult, ire poteſt. *Decius conſ.*219.*num.*5. *Ludouicus Gozadinus conſ.*9.*num.*16. Nam carceratus dicitur, qui aliquo modo conſtringitur, vt exire non poſſit. *l. ſuccurritur ff. ex quibus cauſis ma. Bald. in l fin. C. de capti. Angelus in l. qui in carcerem ff quod metus cauſa & alii communiter.* His addo rationem euidentem, quia qui carceratur vt incorrigibilis, carceratur pro delicto graui, & morte digno, vt eſt homicidium, periurium, & his ſimile, quæ faciunt delinquentem in profundum malorum deſcendere, ex dic. *cap. cum non ab homine de iudic.* hęc autem delicta, ſiue pro cuſtodia, ſiue pro pœna non corripiuntur in palatio, in ciuitate, aut conuentu, ſed in duro carcere, & quod talis carcer detur ad pęnam, patet ex tenore ipſius decreti. *Vere autem incorrigibilis minime cenſeatur, niſi non ſolum concurrant &c. verum etiam vnius anni ſpacio in ieiunio, & pænitentia probetur in carceribus. Proindeque vnaquæque religio priuatos habeat carceres in qualibet ſaltem prouincia, elapſo autem anno, ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pertinacia perſeuerauerit.* Quę ex iure requiruntur, ſunt delicta grauia, carcer, pænitentia, ieiunium pęnæ ſunt, priuati carceres in prouincia, non ſunt conuentus, nec domus diſciplinæ, non reſipuiſſe, animaduerſionem pænalem notat, in pertinacia perſeuerare, ſignificat cor, quod correptionis malleo non frangitur, ſed theſaurizat ſibi iram in die iræ, ergo carcer iſte datur ad pænã precedentium delictorum. Confirmatur, quia eſto priora delicta per

Carcer triplex.

puni-

punitionem emendata ſint, certum eſt, non poſſe carcerari incorrigibilem, niſi iterum peccet, & pro hoc nouo peccato carceratur ad pœnam, & pro alijs ad experimentum. Carceratus autem pro enormi delicto, debet priuari forma habitus regularis, & ſubiici legibus carceratorum, vt in *cap. de carcere* pleniſſime actum eſt.

Reſpondeo ſecundo, Annus carceris incorrigibili inflictus debet eſſe continuus, itaut non ſatisfiat decreto, ſi poſt menſem educatur, & poſtea per ſemeſtre reducatur in carcerem, & ſic interpolatè finiet annum patet ex verbis *vnius anni ſpatio*, quæ continuationem temporis important, ſicuti verbo *Conc. Trid. ſeſſ.* 25. *de regul. c.* 15. de anno nouitiatus, *nec qui minore tempore, quam per annum, poſt ſuſceptum habitum*. quę continuationem important, vt omnes dicunt, multos dd. adducit *Bertacch. V. Annus*. & cum de annis in ſtatutis ſermo eſt, intelliguntur contiuni, *ibi. V, Præſcriptio quo tempore & præſcriptio contra quos*. *Portel.* V. *annus. num.* 4. qui citat *l. non putabam. & l. ſi annos. ff. de condit. & demonſtrat.* Et quod omnem difficultatem euacuat, eſt declaratio eiuſdem Concil. quam refert *Peirinus in* 3. *Tomo priuil. in magnis fol.* 563. *col* 1. Supplicauit enim Generalis Minimorum S. Cong. Concil. quatenus declarare dignaretur, An carceratus ad expulſionem, & intra annum fugam arripiens, debet declarari incorrigibilis, etiamſi annum non expleuiſſet, et S. Cong. reſpondit. *Legitimè profeſſos non poſſe è religione eiici, niſi poſtquam per annum integrum in carceribus in ieiunio, & pœnitentia detenti, et probati fuerint, et eo elapſo nõ reſipuerint. Fugientes vero è carceribus, etiam pro huiuſmodi fuga delicto eſſe puniendos, & poſtt ferrea cuſtodia in carceribus detineri*. Clarum, & ſeuerum reſponſum, quo duæ difficultates elucidantur, & de integritate, & continuitate anni, & de hoc caſu fugæ, cui per decretum non eſt prouiſum. quia addens delictis fugam, & carceris fracturam, poterit addere fugam fugæ. Cum vix, aut numquam regulares, præcipuè ſimpliciores, (qui ex ſcandaloſa ſuorum vita, nimis offenduntur) habeant iſtas ferreas cuſtodias.

Annus carceris debet eſſe continuus.

Reſp. 3. Ieiunium, quod adhiberi debet carcerato eiiciendo, non debet eſſe nimis aſperum, aut mite. Ideſt non debet eſſe in pane, & aqua, non quotidianum, non in publica menſa coram Fratribus, adeout opus ſit ſeruare cum hoc, quod per ſtatutum Ordinis ſeruatur cum iis, qui carceribus mancipantur, quibus in-

Quale ieiunium expellendo.

iniungitur, vt ſingulis ſextis ferijs è carceribus educantur, & flexis genibus in publico refectorio in pane, & aqua ieiunent, non inquam. Quia cum agatur de re graui & nimis odioſa, non debemus declarare decretum hoc per ſtatutum ordinis, ſed per ius commune, in quo nomine ieiunij non veniunt iſti rigores, ſed abſtinentia à cibis paſchalibus, & à gemina comeſtione diurna, *Zach. Paſqualig. in praxi ieiunii deciſ. 1. & 8.* & infra, quare ſufficit, vt aliquando per ſubtractionem cibi maceretur, ad arbitrium iudicis, qui ita arbitrari debet, vt adimpleatur mens decreti. *Certum eſt, quod id committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem*, *c. vlt. regul. iur in 6.* quia ex eo, quod decretum dicat *in ieiunio, & pænitentia probetur* ſufficiat, vt ſemel, aut bis in anno ieiunet, hoc enim non eſſet implere mentem legis, quæ intendit macerationem corporis, non tantum per cuſtodiam, ſed etiam per ieiunium; & non eſt afflictiua, quæ ſpatio vnius anni tam raro adhibetur. Fugienda ſunt igitur extrema, vt non ſit quotidianum, neq. tam rarum. Medium tenuere prudentes. quolibet menſe bis ieiunare, pium eſt. ſemel in hebdommoda, vſitatius, & fortaſſis ſalubrius pro qualitate perſonæ, delictorum, & pertinaciæ, denſare ieiunia, iudicis diſpoſitioni relinquitur, qui incorrigibilis penſata conditione, poterit duritiei fratris his emplaſtris ſubuenire.

Quales pœnitentiæ adiũgendæ.

Reſp. IV. ieiunio addenda ſunt aliæ pœnitentiæ, vt decretum impleatur, dicens. In ieiunio, & pœnitentia. hæc. n. non ſunt ſinonima, non ſuperflua, aut perfunctoria. nam in iſtis conſiſtit vis mollitiua obfirmatæ voluntatis, carcere, ieiunio, pœnitẽtia. Nomine autem pœnitentiæ, non venit Sacramentum, nec virtus, ſed afflictio corporis, ſimilis illi, quam veteres canones imponebant. *c. inc. d. 50. Abbas in c. fin. de his qui filios occid. & in c. 1. de pœnit. & remiſ. c. fin. 16. q. 1. c. Deus qui de pæn. & remiſ. c. menſuram de pœnit. d. 1.* Hinc fornicario presbitero imponebatur pænitentia decem annorum, vt primis tribus menſibus ſacro indutus, humi proſtratus, & à commercio ſeiunctus à veſperis ad veſperas, in pane tantum, & aqua ieiunaret, exceptis dominicis, & feſtis diebus, quibus modicum vini, & legumina cõcedebantur, reliquum anni, & alterius dimidium, reſumptis viribus, in pane et aqua, leguminibus, caſeo, & ouis compleret, vſq. ad ſeptimum annum, ieiunans ſecunda, quarta, & ſexta ferijs in pane, & aqua. poſtea reſtitutus in priſtinum ab Epiſcopo per ſequens triennium ſexta feria in pane, & aqua ieiunaret; vt colligitur

ligitur ex *c.presbyter ſi fornicationem.d.82.*& alias pęnitentias legimus per 47. caſus, qui in fine decreti continentur, ex quibus colligere poſſumus morem SS. Patrum circa pęnitentias publicas, quas in ſimilibus imitari debemus. *c.nullus.d.38.* Quia ex S. *Bonauentura* citato in proemio Canonum pęnitentialium in ſacris Canonibus determinatur pœnitentia quoad tẽpus,& quoad modum, & cum ſint directiui, poſſumus, quid agendum ſit, in ipſis inſpicere,non quod ad illorum obſeruantiam teneamur,ſed quia naſcentem Eccleſiam expedit imitari. Ad rem igitur noſtrã redeuntes, dicimus pro adimpletione ſupradicti decreti ſufficere, vt Prælatus aduocet carceratum in capitulo culparum, ſaltem ſemel in hebdomoda, vel bis in menſe, illumq. de ſua pertinacia redarguat, carcerationis finem exageret, increpet, obſecret, aliquando genuflexum humi, ſacco indutum, vel aliquo mortificationis ingenio inſtructum, in pane & aqua ieiunare faciat, vel quid ſimile paterna charitas, iuſtitiæ zelus, & Spiritus ſancti vnctio diſcretionem, & compaſſionem docebunt.

Dices, quid ſi carcerato non detur ieiunium, nec pęnitentia, imò lautiorem vitam ducere, & confabulationibus amicorum lenitam Superiores permittant? & quod peius eſt, ſi Commentarienſis, vel loci ſuperior permittant aliquando de carcere exire, vel carcerem apertum concedant, ex quo, quando libuerit, egredi poſſit? An inquam poſt exactum annum carcerationis, huiuſmodi eiici legitimè poſſit? ſunt enim aliqui, qui ſe inquietos, & inobedientes præſtant, vt eiiciantur. *teſte Portellio V.eiicere.num.4.* qui conceſſionem quandam Pauli V factam Canonicis regularibus S. Crucis Conimbriæ an.1613. refert, qua poſſent ſuos incorrigibiles, vel carceri damnare, vel ad triremes mittere, quando aliter emittere non poſſent,eo quod multi inobedientes de induſtria, & incorrigibiles reddebantur ad hoc, vt expellerentur, eligentes languorem pro medicina. Quid ſi carceratus aliquando exeat.

Reſpondeo cum de eſſentia huius carceris ſit,eſſe clauſum,& ex illo exiri non poſſe, vt dictum eſt,ſi iſte detineatur ita incluſus, vt liberè egredi valeat,non erit carceratus,& ſic legitimè nõ poterit eiici; ſi autem de licentia cuſtodis aliquando ad modicũ tempus animi gratia,vel ad aliquid peragendum, non cenſebitur ita interruptus annus, vt eiectionẽ inualidet,tum quia parum pro nihilo reputatur; tum quia non dicitur relaxatus, qui ad modicum tempus,& ad modicã diſtantiã relaxatur, & habet penes ſe cuſtodes,vt fugere non poſſit. *Abb. in c. accedens de procur. Marſilius in pract.§.attingam, n.* 24. qui caſum diſputat in ter-

terminis, & licèt loquatur de exeunte ſub cuſtodia, attamen, ſi libere dimittatur, habeatq. animum redeundi eadem nocte, vel die, non amittet carceris rationem. Sic Nouitius non interrumpit Nouitiatum, ſi cauſa conuiuii, fornicationis, &c. ſtatim rediturus è conuentu exeat, dimiſſo habitu, ne cognoſcatur, vel ſi egrederetur vitandi gratia Magiſtri ſæuitiam, & ſe occultaret, quia in his caſibus non adeſt animus relinquendi Religionem, nec iudicari poterit fuga. *Sanchez lib. 5. in decal. c. 4. n. 29. Vecchi diſp. 12. dub. 3. n. 15. Peirin. to 2. q. 3 c. 1. §. 4. n.* 100. qui eos citat, & ſequitur, quod fortius dicendū eſt de anno carceris, qui non imponitur pro forma expulſionis, cum tanto rigore. Vnde non eſſet timandum, ſi huic anno aliquo dies pro complemento deeſſent, ſicuti aſſeritur pro anno nouitiatus, qui neceſſariò eſſe debet completus de puncto ad punctum; agimus enim de re nimis odioſa, eò vel maximè, cum circa annum nouitiatus multi, quos citat *Peirin. ſup. n. 99* & probabiliter locutos ait, qui cenſent, ſufficere ad annum nouitiatus, ſi vltima dies ſit incępta, nō completa, & non de die vno tantùm in carceratione, ſed etiā de vna hebdommoda, vel circiter, probabile iudico, quia iſta carceratio non datur, vt ſtatim expellatur, ſed ad experiendum, ſi poſt carcerationem in ſua pertinacia perſiſtat, hoc autem prudenter, & moraliter cognoſcitur, non tantùm in toto anno, ſed etiam per menſem, vel dies ante finem anni. Quia licèt poſſit in vno die, & in vna hora, diuina ei opitulante gratia mutari, æthiops tamen, & pardus non ita facilè colorem mutare ſolent. Nec alicui ſcrupulum iniiciat, quam citauimus declarationem Concilii, quia de iis declarationibus, quæ non autenticè producuntur, non eſſe habendam rationem in nullo foro ſatis probat *Peirinus tom. 1. quaſt. 1. cap. 25. §. hoc dubium poſtulat, & Bellettus par. 2. diſquiſitionum Cleric.* §. 25. *num.* 13. affirmat, poſſe declarari incorrigibilem, etiam ſi intra annum probationis fugiat à carcere poſt trinam punitionem, & d. *Alfonſ. de Leon n.* 317. ait poſſe eligi incorrigibilem de facto, ſi per annum probari poſſet.

Defectum autem notabilem ieiunii, & pœnitentiarum, puta ſi carceratum nunquam ieiunare, aut affligi faceret, credo impedire legitimam electionē, quia S. Cong. fundat experimentū emendationis, non tantū in carcere, ſed etiā in his afflictionibus, ergo ſi hoc omnino deficiat, decretū in eſsētialibus nō impletur. omnē alium defectū puto non impedire, quia cum ſit negotium hoc arbitrarium, ſtat Iudicis arbitrio. Quod & ſi debeat iuri, & æquitati eſſe conforme. *Ludouicus Rom. conſilio* 376. *column pen.*

Arbitriū Iudicis quale.

pen. Gloſ. in l. eas cauſas. ff. de condit. et demonſt. et alii apud Marſil. §. diligenter à num. 24. Et non cenſetur conceſſum contra bonum publicum. *Bald. in l. milites fin. C. de teſt. milit. Card. conſ.* 141. *col.* 6 Attamen cum impoſitio ieiunii, & pœnitentiarum non ſit taxata, verificabitur in qualibet minima, quidquid ſit de culpa iudicis.

Queſtio 3. An carceratus vt incorrigibilis elapſo anno liberari debeat, etiamſi conſtet, induratum eſſe in omnibus, aut in aliquibus delictis.

Reſp. I. *N*on cogimur ex vi decreti relaxare carceratũ ſtatim elapſo anno, ſed poterit detineri ad arbitrium iudicis. do verba decreti. *Elapſo autem anno, ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pertinacia perſeuerauerit, ne cõtagione peſtifera plurimos perdat, tamquam pecus morbida, et membrum putre eiici tandem poſſit.* Vbi nec verbum relaxationis apparet. nec cogimur contrarium aſſerere, quaſi pertinacia, & obſtinatio cognoſci non poſſit, niſi extra carceres: quia id etiam in carcere cognoſci poteſt. Licet enim non omnia delicta hoc modo cognoſci posſint, vt homicidium, adulterium, furtum &c. quæ in carcere committi non poſſunt, & in his expectanda eſſet experientia extra carceres. attamen ſi de inobedientia, contumacia, blaſphemia, immodeſtia, & his ſimilibus agatur, quid prohibet in carcere cognoſci? quinimò vniuerſaliter loquendo, animus ad mala obfirmatus, & impęnitens cor in violenta detentione probè cognoſci poterunt. & ſecundum hanc cognitionem poterit ſententiari vt incorrigibilis, & a carcere ad ſæculum tranſmandari.

An elapſo anno ſit excarcerandũ.

Si autem agatur de aliis delictis, quorum experimentum in carcere haberi non poteſt, tunc excarcerandus erit, & carceris fructus expectandus, obduratio nimirum, vel emendatio. & neque quoad hoc tenetur iudex illum ſtatim liberare, poterit tamen, ſi aliud non obſtat, & debet ex charitate, & iuſtitia, quando emendationis indicia pręſeferat. quæ ſi non oſtendat, etiam ſi patienter pœnitẽtias acceptet, adhuc poterit, vt incorrigibilis condẽnari. dicit enim decretum. *Elapſo anno, ſi nihilominus non reſipuerit, ſed indurato animo, in ſua pertinacia perſeuerauerit.* non ſi pœnitentias acceptauerit, nec ne. ſed ſi in delictis perſtiterit. Vnde *S. Th. cit. a Silu. V. Abb. n.* 6. dicit *Niſi incorrigibilitas præſumatur de facto propter conditionem viri.* quamobrem infert *Alſ. de Leon. nu.* 320. ſufficere quod quis per

duas

duas vices punitus ſit & cōmiſſo tertio delicto,etiāſi nō ſit ſecuta tertia condemnatio,detrudatur in carceres. ad effectum expellendi illum, ſi non oſtendat ſigna emendationis. Addens,quod ipſe delinquens proteſtetur velle illum annum agere,quodq. ab illo tempore incipiat currere annus probationis. Non tamen placent dicta, quia de primo,ex relatis per *Portel.* **Rod. *Silu. Abb.*** & aliis. Certum eſt hunc non fuiſſe ter punitū & ſententiatum, cuiuſmodi de iure requiritur. & annus carceris debet eſſe diuerſus à 3. condemnatione, quam ſequi, non præire, aut comitari debet dicente decreto, ***Verè autem corrigibilis non cenſeatur,niſi non ſolum concurrant ea omnia, quæ ex iuris communis diſpoſitione requiruntur***, ecce quomodo hæc præcedere debeant. *Verum etiam vnius anni ſpatio probetur in carceribus*. ecce qua ratione carceratio ſequi debeat ad complementum totius iuris communis,quod trinam ſententiam requirit. Niſi id ſentiat de incorrigibilitate de facto,de qua (iuxta ſuperius dicta) ſentio poſſe aliquem ob graue delictum, ſemel patratum, non ſolum expelli,ſed ad triremes damnari, neq enim expectare debemus vt qui prælatum, v.g. occidit, Occidat alterum,ſed poterit per canonicas ſanctiones compeſci.

An autem miſceri poſſint duæ iſtæ formæ iudicis, nimirum, vt incorrigibilis de facto probari poſſit per annum in carceribus,& poſtea expelli. & Reſp. Affirmatiuè. imò ita fieri debet quia qui expellitur vt incorrigibilis, non poterit expelli niſi poſt annuam carcerationem. Vnde poſtquam per longam experientiam compertum ſit,aliquem eſſe incorrigibilem de facto, antequam expellatur,debet carcerari,vt non emendatus poſſit tandem eijci. declarando in ſententia, quod ſit incorrigibilis de facto.

Circa II. non video, quid iuuet hanc nouam iudicii formam voluntas & acceptatio delinquētis, cum nullus præſumatur,niſi inuitus carcerari. & ſi quis procuraret carcerari, vt poſtea tamquam incorrigibilis expelleretur,puniendus eſſet de hoc nouo delicto, nimirum obduratione ad malum,& auerſione ab ordine.nec Rei eſt,velle, aut nolle carcerari, ſed Iudicis, qui volentem,nolentem debet incorrigibilem in vincula conîicere. quare annus carcerationis currit à decreto iudicis, & non ab acceptatione delinquentis.

Quæſtio IV. quæ forma iudicii adhiberi debet circa incorrigibiles.

Re-

Reſpondeo ex decreto. *Eiici tandem poſſit, ſed ab ipſo Generali tantum, de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex grauioribus religionis, eligendis in ſingulis capitulis, vel congregationibus generalibus. tumquè non niſi inſtructo ſecundum eorum ſtylum, & Conſtitutiones proceſſu. & plenè probatis cauſis expulſionis ad ſacrorum canonum præſcriptum.* His non ſeruatis, expulſio nulla eſt. eſt. quia ſunt de forma talis iudicii. Vide dicta à nobis *cap.* 1. *ſtat.* 1. *& cap.* 5. *ſtat.* 12. maximè cum qualificetur decretum cum clauſulis, *& Nibilominus ſit irritum, & inane, quidquid ſecus a quoquam actum extiterit.* Cum pænis in præſumentes contrarium, non obſtantiis. & circa hoc non eſt dubium, ſolum examinandæ ſunt aliquæ difficultates, ex d. emergentes. Forma iudicii circa incorrigibiles.

Prima eſt. An generalis poſſit delegare has cauſas.

Reſpondeo, poteſt, ſed illi cui deleget vniuerſitatem cauſarũ, ſub qualitate generalis. ſecus non. licet enim Ordinar. qualis eſt generalis, non ſolum ex officio, ſed ex vi huius decreti, poſſit delegare. *cap. fin. de off. deleg. cap. inter cætera. eod. fin, Rota decif.* 420 *in nouis. Iacob. des georgio in l. more V. numquid ordinarius. ff. de iuriſdic. om. iud. vbi Alex. & DD. in l. prætor. Speculator. de delegato §. 5. Ver. quid ſi ordinarius, & ex quibus cauſis.* & dicta a nobis *cap.* 2. *ſtat* 2. *fol.* 79. & ſit quæſtio an Ordinarius poſſit delegare omnes cauſas etiam meri, & miſti imperij ſentientibus nonnullis non poſſe delegari omnes cauſas criminales, vt de communi teſtatur *Bonacoſ. in* 1. *p. comm. opp. crim.* & ſpecialiter de cauſis meri & miſti imperii, vt etiã de communi ex *Clar. q.* 41. idem *Bonacoſſa* teſtatur. Vocant *merum imperium* illud, quod eſt purum, liberum, abſolutum, & ſummum, excellenſq. quale reſidet in Principe, & ſummis magiſtratibus, qui habent ius gladii mortis, exilii, relegationis in facinoroſos. *l.* 2. *ff. de pub. iudicijs. Mixtum.* autem vocant, quod eſt infra merum, & habet omnem poteſtatem, præter ius gladii, & pœnam capitalem. *Alciat. lib.* 2. *parergon. cap.* 7. *& Coraſius lib.* 3. *Miſcellan. c.* 17. *apud* Cala. *V. merum.* Cauſæ igitur meri, & miſti imperii criminales delegari non poſſunt, niſi ab eo, qui tale imperium habet, qualis eſt Princeps. Licet ex communi obſeruantia, & ex iure canonico omnes cauſæ criminales ſint delegabiles. *Bertac. in Reper. V. ordinarius. n.* 17. & dum negatur delegatio, intelligitur, non de delegato Principis, ſed de ordinario, qui ſummum ius non habet, vt ex *Claro* citato idem *Bonacoſſa* de communi affirmat, præcipuè *queſtion. quadrageſima initio. & Bald. in*

An generalis poſſit delegare cauſas eiiectionis.

Merum imperiũ.

Miſtum.

Digitized by Google

cap. decernimus.de Iudic. numero decimooctauo. Generalem autem eſſe Principem in ordine docuimus *in cap. primo ſtat. 6.fol.* 20. ergo ex ſuo munere delegare poſſet cauſam expulſionis. Poſſet etiam vt delegatus a Papa in his cauſis. Nam ex communi poteſt delegari cauſa ipſimet ordinario. *l. & ſi prætor, & ibi Bartol. ff. de off. eius,cui eſt demãdata iuriſd.* An autõ in his cauſis procedat vt ordinarius, vel vt delegatus, colligitur ex regula generali. Ordinarius enim procedit ex ſuo iure, & ex ſuis legibus. Delegatus autem ex mandato, & lege delegantis. Et quanto ordinario alteratur iuriſdictio, tunc non procedit vt ordinarius, ſed vt delegatus, & ab eius ſententia appellatur ad ſuperiorem delegantem. *Angelus in l.1.ff. de verb. oblig. §. ſi quis ſimpliciter. & ibi communiter DD.Viuius comm. opin.421. col.1.Decianus in tract. crimin.tom.primo lib.4.cap.25.* Et non eſt, qui non videat quam alterata ſit iuriſdictio generalium, vnde procedit vt delegatus, non vt ordinarius. Attamen etiam ſub hac ratione ſubdelegare poſſet. Quia eſt delegatus a Principe, & ad vniuerſitatem harum cauſarum. *Bertacchin. Verſ. delegatus ad cauſam vnam*, & eſt notį iuris *Bonacoſſ. tit. prima parte. V. delegatus à principe.* qui citat *Iaſonem, Albericum, Boerium, Capram, Vantium.*

Ordinarius quando procedit vt delegatus.

Licet inquam tota hæc doctrina de delegatione vera ſit, attamen dico non poſſe generalem ſubdelegare hanc, aut illam cauſam expulſionis, niſi deleget totam ſuam iuriſdictionem ſub qualitate generalis, puta declarando aliquem Vicarium, aut Commiſſarium, vel Viſitatorem generalem, vt fit in diſceſſu ab vna ad alteram familiam. Rationem ſubminiſtrat *Clarus d quæſt.41.V. nam ſi quidem*, diſputans quare cauſę meri, & miſti imperii delegari non poſſint. *Quia (inquit) cum huiuſmodi cauſæ ſpecialiter conceſſæ ſint maioribus magiſtratibus, cenſetur electa induſtria perſonæ eorum, & ideo meritò delegari non poſſunt*, & hanc dicit eſse communem opinionem. Cum ergo Papa diſponat expulſionis ſententiam fulminari debere a Generali tantum, elegit qualitatem perſonæ, quæ indelegabilis eſt. E conuerſo, cum in nominatione Vicar., aut Commiſſarii generalis ſeruetur rigor vocabuli, quia gerit omnes vices generalis, & non dicatur de Miniſtro, aut Præpoſito, aut Correctore, ſalua remanet diſpoſitio, quod à Generali fiat.

An cauſa expulſionis delegari poſſit.

Secunda Difficultas, An conſilium, & aſſenſus ſex patrum

poſſit

poſſit dari per literas.

Reſp. videtur affirmatiuè reſpondendum. Quia vnio ipſorũ non innuitur in decreto. Tum quia conſilium, & conſenſus preſtari poteſt a ſingulis, prout ſingulis. Poteſt etenim conſenſus præſtari per literas. *Clem.* 1. §. *verum. de baret & ibi Card. Gloſ. in verb. oportet.* DD. *& Imola in l. ſi cum dotem.* §. *ſi patri. ff. ſolut. matr. vbi etiam Angelus. facit l. honores. ff. de decur.* & notatur *in l. Titius. ff. de conſt. pecu. Bartol. in l ſi quis mihi bona.* §. *iuſſum. ff. de adquer. hered. & in l.* 1. *ff. de contrab. empt. Specul. in tit. de actore. V. ſed numquid per epiſtolam.*

An iudicium expulſionis fieri debet in Congregatione.

Sed me ius dicitur fieri debere per ſex patres vnitos, conſultantes, & conſentientes. Primo quia iudices ſimul eſſe debent ad condemnationem rei, & ita de facto practicatur in ordine Seraphico, non ſolum in cauſa expulſionis, quæ grauiſſima eſt, ſed etiam in omnibus aliis minoribus. Secundo, quia cauſę merita diſcutienda ſunt, audiendæ defenſiones, examinanda allegata & probata. quod probè fieri non poteſt, niſi iudices congregationem faciant. Tertio, quia conſenſus plurium, vel ſingulorum, quando poteſt præiudicare tertio, ſemper debet vnitè, & ſimul præſtari, textus ſingularis ſecundum *Bartol. in l. et ſuum* §. *bonæ. ff. de pactis.* alias ſingulariter preſtatus eſt nullus. *l. per fundum. ff. de ſer. ruſt. præd. l. ſin autem plures. ff. de aqua pluuia arcenda. Ludouicus in ſingulari. V. conſenſus. Speculator de Sindico. V. quod ſi vnus. Bald. in Margar. V. conſenſus. Ver.* 1. *Alex. in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur.* Vnde conſenſus populi preſtari debet ab omnibus, ſimul vnitis in loco publico. *Bartol. in l. omnes populi.* 4. *ff. de iuſt. & iur. q.* 2. *in* 8. *colum. Gloſ. in cap.* 1. *de reb. eccleſ. non alien. in* 6. *V. tractatur. Paulus de Caſtro in l.* 10. *ff. de legibus.* Quorum omnium vna ratio eſt, quia vbi requiritur tractatus, requiritur vnio, & diſcuſſio inter tractantes. *Bald. in Rubr. C. de reſcindenda poſſeſſione. Alex. conſ* 16 *in* 4. *parte Paulus de Caſtro conſ.* 90. *Federic. de Senis. conſ.* 138 *Felin, in c. ſicut. de re iudic.* Hinc ſi alienarentur res eccleſiæ ſine hoc tractatu, alienatio eſſet inualida. at non minor tractatus requiritur in condẽnando aliquem tãquam incorrigibilem, ergo debẽt collegæ ſimul conuenire inter ſe, & rem optimè examinare.

Si dicas. Qua ratione fieri poteſt, vt generalis ſecũ ducat ſex patres iſtos grauiſſimos, dũ religionẽ luſtrat? & qua facilitate cõgregare illos poſſit ex diuerſis mũdi partib⁹ ad examinãdas has cauſas? melius foret, vt per ſcripta ſuũ declararẽt aſsẽſũ, & cõſilium.

 Re-

Reſp. hæc difficultas inſoluta remanet. *Pirin. ad conſt. 10. Vrbani VIII. §. 4.* ait. Audiuiſſe ſe aliquos religioſos ſupplicaſſe, & obtinuiſſe, quod Generalis, & Viſitator generalis poſſint in qualibet Prouincia, in qua expellendus ſit aliquis, aſſumere ſibi ſex ex diffinitoribus illius, & de ipſorum conſilio, & aſſenſu procedere. Aſt ego contrariũ expertus ſum, multoties enim, & præſſius ex parte totius Religionis ſupplicatum fuit d. Vrb. VIII. pro hoc remedio, & nunquã aſſentiri voluit reſiſtentibus, puto iiſdẽ, qui decreti artifices fuerunt, equidẽ certum eſt, rẽ hanc moderatione, & remedio indigere, quia experientia docet rem benè à principio diſpoſitã, impedientibus hiſce difficultatibus, nõ cedere in illud bonũ Religionis, quod ſẽper pia mater Eccleſia intendit.

Allegata in oppoſitũ dico valere, vbi de intereſſe partis non agatur, & de publico bono Religionis, vt eſt Religioſi expulſio, ad quem nouo iure conuenire debent Generalis, & ſex Patres.

Tertia difficultas, An iſti ſex Patres reeligi poſſint in altero Capitulo, & confirmari.

Sex Patres confirmari poſſunt

Reſp. dicente decreto, *eligendis in ſingulis Capitulis*, videtur negatiuè ſentiendum. *ſingulum* enim eſt diſtributiuum, habens vim ſpecialis numerationis. *Berthac in V. ſingula*. Contrariũ tamen eſt dicendum, quia poſſunt iidem ſinguli, in ſingulis Capitulis eligi, nec vlla eſt repugnantia, ſicuti, ſi non haberemus diſpoſitionem prohibentem, ne Generalis immediatè reeligatur, poſſet reeligi, ita à fortiori de his Patribus. Imò eſſet prò bono Religionis, vt iidem ſempe perſeuerarent, vel confirmarentur, quia ex vſu peritiores eſſent; Neque enim tam frequentes ſunt eiectiones, vt fatigatione pondus deponere cogantur, nam ex quo tale decretum emanauit, nullus ab Ordine eiectus fuit, quem ſciam reſiſtentibus noui huius decreti grauiſſimis difficultatibus.

Quarta difficultas. Quid ſibi velint illa verba, *extructo ſecundũ eorum ſtylum, & conſtitutiones proceſſu*. Ratio difficultatis eſt, quia ſequitur, *& plenè probatis cauſis expulſionis ad ſacrorum Canonum præſcriptum*. Nam ſi proceſſus fieri debeat ad præſcriptum SS. Canonum, & plenè probatis cauſis, non eſt cur aduocentur ſtylus, & conſtitutiones regulares, quia poteſt eſſe, vt de facto eſt ob religioſam quietẽ, & diſceſſum à tumultibus curiarũ multi regularium non ſeruent præſcriptum ſacrorũ Canonum.

Reſp. I. In Ordine Minorum non militat iſta difficultas, quia vtitur practica criminali ad ſacrorũ Canonum, & probatorum Autho-

authorum preſcriptum nuperrimè concinnata. cui ſtandum eſſe ſub actorum nullitate ſtatuta decernunt.

Reſp. II. In conficiendis proceſſibus attendi debet forma, & materia, forma conſiſtit in ordinatione actorum, vt ſcilicet primum accipiatur accuſatio, denunciatio, inquiſitio *c. qualiter et quando.2, c.licet eli.de accuſ.* Deinde examinentur teſtes, conſtituatur reus, indulgeantur defenſiones, recipiantur articuli, fiat citatio ad ſententiam, publicetur &c. Hæc eſt forma, ſeu ſtylus, qui in accidentalibus, non in iis, quæ ſunt de iure naturæ, & diuino variari poteſt, puta in delatione iuramenti, in citatione, defenſione &c. Materia conſiſtit, vt non conſtituatur non infamatus, non puniatur non auditus, non confeſſus, non conuictus, non contumax non præualeant teſtes inhabiles, non iudicetur ab inimico &c. de quibus latè in practica criminali, quam pro ordine noſtro confecimus, & diſputauimus ſupra *c.1.q.2.* & hæc ordinata ſunt per ſacros canones. & cum expulſio ſit ſuprema pœnarum, quas poteſt irrogare religio non poteſt fieri, niſi cognitis, & planè probatis cauſis illius. Quid autem ſit, plenè, & ſemiplene probare, patet ex citatis locis, & tritum eſt apud omnes, de hac materia ſcribentes, & hæc præcipi: obſeruari decretum.

Hinc dubitari poteſt, an exiſtente conſuetudine in aliqua religione quod delinquentes ſine ſtrepitu, & figura iudicii puniantur, abſq. eo, quod conficiatur proceſſus ſecundum traditas formas. Sed oretenus audiantur teſtes, & mente retineatur ipſorũ confeſſio, poſtea vocetur reus, & confeſſus, & conuictus puniatur de facto, nulla lata in ſcriptis ſententia, ſed ſolum appareat illius memoria in libro prouinciæ, Quod Frater talis tali die fuit punitus de ſuſpecto conſortio, rixa, furto. Et ne purè methaphiſicemur, praxis ſeraphici Ord. circa apoſtatas eſt, audita fuga, publicantur in prima refectione excommunicati & notatur in libro prouinciæ. Ecce vnum delictum ſententiatum. rediens abſoluitur, carceratur, & notatur in libro Prouinciæ. Non examinãtur teſtes, neq. de notorietate apoſtaſiæ, nec ipſe reus, niſi quando ſuſpicio ſit de patratione aliorum delictorum in ipſa apoſtaſia. An inquam hæc memoria reperta in libro prouinciæ ſufficiant ad expulſionem. Et ſicut ſit de hoc, ita potuit fieri de aliis delictis. Quia vt dixi, non ſolent regulares omnes incedere per hos tramites criminales iuxta formularia, quæ circumferuntur. Nec aberramus à directione S. Scripturæ, quia Daniel

r 3 præſ-

præsbiteros condemnauit ſine Scriptura: Iudas ad mortem damnauerat Thamar inauditam, ſine proceſſu, ex ſola tumidi ventris inſpectione. Ioſuè aureæ urgæ furem verbali proceſſione lapidibus obrui mandauit.

Reſp. Affirmatiuè, Quia ſolemnitas ſcripturæ, ad factorum memoriam retinendam inuenta eſt. & Decretum nil aliud intēdit, niſi eum qui eijcitur, eſſe verè incorrigibilem, hoc eſt, commiſiſſe delicta, quæ meritò incorrigibilem conſtituant. Modo ſeruetur practica *Follerij. & Ambroſini*, modo *Cartbarius, & Clarus* audiantur, parum refert. ſufficit enim verè fuiſſe illum de talibus delictis punitum, & conſtare per librum publicum Prouinciæ. Nam ſi creditur libris mercatorum, & aliorum officialiũ, etiam in criminalibus. *Rot dec.* 416. *nu.* 1. *&* 2. *& dec.* 619 *a n.* 1. *lib.* 3. *p.* 3. *in nouis. Tuſcus conc.* 72. *V. familiaris quis dicatur. to.* 3 *n.* 16. loquens de conprobatione familiarium domini. Et vniuerſaliter libri officialium ex publico deputatorum probant pro, & contra *Bertach. V. libri officialium ex publico.* multò magis credendũ eſt libris, qui in Archiuio Prouinciȩ aſſeruantur, ex quibus eliciuntur euidenres probationes electionum, profeſſionum, fundationum conuentuum &c. Et Archiuio publico communitatis ſtandum eſt. *Sigiſmundus de Homodeis conſ.* 82. Archiuium enim eſt locus, in quo inſtrumenta publicè deponuntur, & geſtorum memoriæ. *Vlpian. l. moris. ff. de pœnis.* qui Græcis ſonat *grammatophilatium*, ſiue *Chartophilacium*, & latinis *Tabularium*, ac *Tablinum* apud Spiegellium, *& Rauardum in l. Sceuola.* 93. *ff. de regul. iuris.* & ad hunc effectum ſtatutum eſt in religione Minorum *cap.* 10. §. 4. *ex Valliſolet. an.* 1593. *Salmant. capitul.* 10. *Congreg. gen. Roman. an.* 1603. aſſeruanda eſſe in Archiuis Delinquentium nomina, apoſtatarum notæ, punitionum ſententiæ, conſumptis poſt cauſarum complementum; & ſex menſium lapſum, proceſſibus originalibus. Vnde ex ſtylo noſtro, libris hiſce publicis ſtandum eſt, pro incorrigibilium expulſione, ſecus expelli nõ poſſent, ſuppoſitis allatis ſtatutis. Vbi obiter noto errorem aliquorũ Regulariũ iudicũ, quos modeſtiæ cauſa non nomino, qui in priſtinum reduxerunt Prouincialem quendam, qui fuerat ob grauiſſima delicta officio deſtitutus, quique non ſolum fuerat de plano confeſſus, & factis defenſionibus ſententiam acceptauerat, ſed etiam poſt voluntariam acceptationem ſententiæ, petierat, & obtinuerat à ſuo Generali condonationem aliquarum pœnarum, ſibi inflictarum, vt exilij, priuationis

Poteſt expelli, per memoriaſ repertas in libris prouinciæ.

Archiuia publica.

ſuæ

ſuffragiorum &c. idque interpoſito trium, vel quatuor annorū, quibus in rem iudicatam tranſitum erat. & quidem ſcandaloſa facti euidentia inficiari non poterat. his tamen omnibus contemptis, delegati à Generali ſucceſſore, qui neque in anteceſſorem habebat imperium, Reum conuictum, confeſſum, condemnatum, & iam tot annorum lapſu ſub cenſura manentem abſoluerunt, & innocentem declararunt, huic vni fundamento innixi, quod ſententia ex actis iuſtificari non poterat, non comparente proceſſu, iam ex induſtria flammis donato. Quaſi poſt tot annos, & ſententia in rem iudicatam tranſacta, poſset per frigidam hanc appellationem emendari. Sed non ſemel exleges hominum affectus eſſe ſolent, & qui impium pro muneribus iuſtificare decreuerunt, legibus contra leges vti non dubitent. Maneat tamen firmum, tantum valere apud nos ſententias nudas, & delictorum memorias, quantum valerent ipſi proceſſus.

Si vrgeas. Iudicium factum incontinenti, prout fuit illud *Danielis cap.* 13. ſine iuramenti exhibitione non eſt validum. quia teſtes non iurati fidem non faciunt, vt eſt in communi praxi, & habetur in *l iuſiurandi. C. de teſt.* Vnde controuertitur, an puniri poſſit teſtis non iuratus falſum deponens. *Bartol. in l. ſi quis legatum num.* 3. *et ff. ad l. Corn. de falſis.* quaſi non habeat rationem teſtis, ſi non iurauerit.

Reſp. iuramentum non eſſe de forma, & eſſentia teſtimonii, ſed eſſe introductum ad fauorem partis, quæ ſuo iuri renunciare poteſt. vnde teſtem falſum non iuratum, Puniendum eſſe tāquam falſum, etiam ſi non iurauerit, tenent cum *Bartolo cit. Alex. in l. argentarius. §. cum autem n.* 6. *ff. de eden. Clar. §. fi. ſu. num.* 16. *Ver. tu feſſ. Curt. ſenior. in tract de teſt. concluſ.* 15. *nu.* 34. *Iaſon. in l præſcriptione notab.* 2. *nu.* 8. *C. ſi contra ius, vel vtilitatem publ.* apud quem alij, *Boſſius in pract. crimin. tit de falſ. n.* 163. *V. quæro quando teſtis.* Et ſi poteſt vnus particularis renunciare iuri, ad ſuum fauorem inducto, multo magis poteſt religio, ſaltem tacité. ſicuti reperiuntur religioſi qui renunciant iuri correctionis fraternæ, quod eſt diuinum, & non niſi, quia concernit fauorem ſingulorum.

Iuramentum non eſt de eſſentia teſtimonii.

Quæſtio V. De eiectis in ordine ad forum ſæculare. Et I. quomodo de ipſorum eiectione conſtabit. II. qualiter ſe gerere debeant iam eiecti. III. quid remaneat religioni moliendum circa expulſos.

Reſpondeo I. per Decretum. *Generalis illico expulſionis ſententiam ordinario notificare teneatur.* Ratio eſt, quia *ordinarii loci iuriſdictioni, et obedientiæ ſubſunt.* ergo id conſtare debet ordinario, vt ſciat eiectum iam exēptionis priuilegia amiſiſse.

Sētentia eiectionis notificanda Epiſcopo.

Sed eſt I. Difficultas. Expulſus Romæ, An Papæ notificanda ſententia? & ſi in loco nullius diocæſis, an Archipresbitero, Archimandritæ, Priori?.

Ad I. manifeſtanda eſt Vicario Papæ, qui eſt iudex ordinarius omnium Clericorum, & eorum, quæ ad Papam ſpectant, tamquam particularis eccleſiæ Romanę Epiſcopum, cuius facultates vide apud *Barboſ. in collect. bullar V. Vicarius. Papæ.*

Ordinarius quis.

Ad II. Dico, nomine Ordinarii venire omnes ſupradictos. Nam ordinarius eſt, qui iuriſdictionem iure ſuo, & non alieno beneficio ſiue naturam non datiuam habet. *Salicinus inconſul. tus apud Spiegell.* & qui poſſidet vniuerſitatem cauſarum, & iure ſuo conferre poteſt *cap. ordina. cum gloſ. de offic. ordin. in 6.* Vnde ſatis differt ordinarius a Diœceſano. quia ordinarius eſt is, qui ordinariam iuriſdictionem habet. Diœceſanus autem qui diæceſi preæſt, quod ſolis epiſcopis conuenit. *Panorm. in c. cum olim. de maior. & obed. & in cap. Ioannes nu. ſecundo de teſtam.* vbi ex profeſſo de hac re agit. cum ergo ſupracitati natiuam, & non delegatam iuriſdictionem habeant, ſequitur eſſe verè ordinarios, quibus inſinuanda eſt expulſionis ſententia.

Diœceſanus.

II. difficultas. An ſignificatam ſibi a Generali ſententiam expulſionis poſſit epiſcopus examinare, & iuſtificare.

Ordinarius non poteſt examinare ſententiā expulſionis.

Reſp. negatiuè. quia non ſe habet ad hāc ſententiam vt iudex appellationis. & actiuè, ſed executionis, & merè pasſiuè, ex neceſſitate. quia non poteſt ſibi ſubditos repellere. ſicuti non poſſet inquirere ſuper vitam & mores eius, qui hoſpes ad ſuam iuriſdictionem accederet, ſed ſufficit, vt iure hoſpitii ſibi ſubſit. & hoc eſt ius collatum religioni, non ordinario. ſic non poſſunt iudices ſæculares examinare cauſas, propter quas aliquis brachio ſæculari traderetur, ſed tenentur ſententiam exequi ſine alio examine, quia hoc ius eſt eccleſiaſt. non ſęcularis iudicii. *Canedus ad decretal. collect. 55. n. 2. Suar. de paz. t. 2 prælud 2. n. 30 Io de Heuta in Curia Philippi 3. §. 3. n. 19. Mēdez in prax Luſitana lib. 2. c. 1. n 16. Mirand de ordin. iudic to. 1. q. 1. ar. 5. concluſ 6. apud Dian. de immun. eccl. reſol. 134.* docentē, non ſolū non poſſe tales iudices examinare ſententias inquiſitorū, ſed poſſe ab ipſis puniri, quādo remisſius cū hereticis, brachio ſęculari traditis agāt.

Reſp.

Reſpõdeo ſecũdo eiecti tenentur *incedere in habitu clericali*, & ordinariis ſubeſſe. Sed quid ſi expulſus ſit laicus in religione?

Dico, non debere in clericali habitu incedere, quia laici non debent eſſe melioris conditionis expulſi, quam fuerint Religioſi. in Religione autem clericalem habitum deferre non potuiſſent, ſi is ab habitu Clericorum eſſet diſtinctus, vt eſt in pleriſque religionibus, & de corona, & tonſura clericali certum eſt. Ad hæc decretum, quoad habitum loquitur de Clericis, quia §. *itē eiecti* ſubiungit, *ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio ordinum*, quod laicis non conuenit, & ſatis dedecori eſſet habitui clericali, ſi eo indutus incederet laicus, omnis qualitatis clericalis expers. Si dicas, id fieri, vt de iuriſdictione Epiſcopi eſſe noſcatur. Reſpõdeo multos eſſe de iuriſdictione Epiſcoporũ, qui in clericali habitu non incedunt, vt famuli, ſatellites, & familia. Laicus eiectus quo habitu incedet.

Quid ſi laicum eiectũ, & non in habitu clericali incedentẽ, ſecundũ hãc doctrinã, aliquis percuteret, eſſet ne excõmunicatus. Illũ percutiens an excõmunicatus.

Dico eſſe, ſi vt eiectus cognoſcatur, quia ſi amiſit Priuilegia exemptionis regularis, non amiſit exemptionem fori Epiſcopalis, & Priuilegium Canonis, eſt enim actu religioſus, & quando reſipuerit, poteſt ad Religionem redire, vt idem decretum diſponit, innouando *c. fin. de reg.* de quo nos abunde *ad cap. 2. Stat. 66.* Eiectus ſiquidem, licèt ſit declaratus incorrigibilis, nõ tamen eſt degradatus, & omni clericali Priuilegio ſpoliatus, cuiuſmodi actualiter degradari mandatur hæreticus, qui ad perpetuum carcerem, vel immurationem damnatur per ea, quæ congerit. *Salſedo in add ad practic. Diaz cap. 116. V. debet degradari*, in quo caſu non ſumus.

Reſpondeo tertiò. Eiecti in continuo peccato mortali ſunt, & tenentur reſipiſcere, & dignos ſe præbere, qui iterum à Religione recipiantur. Primò quia S. Congregatio monet Prælatos, ne faciles ſint ad expellendum Religioſos, in profundum malorum delapſos, ne ex ipſorum manibus ſanguis ipſorum requiratur, & mandat illos quærere, ſi ſpes emendationis ſubſit, ergo ex mente S. Cong. ſunt in malo ſtatu. Secundò quia tenentur ſuam profeſſionem ſeruare, à qua non ſunt abſoluti, & ipſi ſibi ſunt cauſa inobſeruantiæ. Tertiò expulſus eſt infamis, & ſcandalum dat ſcientibus, expulſum fuiſſe ob delicta, & non reuerti, quia emendari non curat; hoc autem eſt peccatum mortale. eſt igitur in peccato actuali, & habituali. lege *Sanchez, Fauſtũ,* Eiecti ſũt ſemper in peccato mortali.

Sotum,

Sotum, *Graſſium*, *Angles*, *Aragoniam*, *Sayrum*, *Naldum*, quos citat, & ſequitur *Peir.d.tom.1.q.1.c.25 dic.6.* qui addit, eiectum, poſtquam ſe emendare procurauerit, atq ad Religionem cum omni inſtantia redire quæſierit, ſi non fuerit receptus, poſſe tutò remanere in ſæculo, quia fecit quantum potuit. Tenetur tamen eiectus extra Religionem ſeruare omnia, quæ ſtatui ſæculari non repugnant, vt ſunt ieiunia, horarum recitatio, &c. ſi autem ſunt incompoſſibilia, vt obedientia, quæ debetur Epiſcopo, paupertas, quia tenetur vitæ conſulere per adquiſitionem, & retentionem bonorum non obligatur. Authores multos congerit. *Hieron.Roder.reſolut.57.num.6.*

Quærendi ſunt.

Reſpondeo quarto. Religio debet quærere ſuos eiectos, illosq. ſpontè redeuntes recipere, *dummodo tamen in expulſis huiuſmodi ſit euidens ſpes emendationis*, vt ait decretum, ſed quia rem hanc citatis locis examinauimus, eo lectores remitto.

Quæſtio ſexta. An, quia decretum de eiectis ad omnes Religioſos extenditur, extendantur pariter decreta Clemētis VIII. de reformatione regularium.

Decreta Clementis VIII. ad omnes extēdi videntur.

Reſpondeo, Videntur extendi ex verbis decreti, quod incipit. S *Cong. &c. regularium eiectorum, & fugitiuorum Statui conſulere, &c. cenſuit primò eſſe innouandas Conſtitutiones, & decreta generalia S. M. Clem. VIII. ad regularium reformationē, & nouitiorum receptionem, &c.* pari igitur paſſu extenduntur ad omnes, & iure quidem, quia vbi extenditur ratio, extenditur lex, & vbi locum habet ratio, habet locum diſpoſitio legis, *l. illud.ff.ad l.aquil.l.3.in princ.ff.de iniuſt.& rupt.teſtam.§.duorum.* ſicuti ratione correcta, cenſetur etiam lex correcta, *Gloſ. in l.1. ff.de leg.tut.l.quod dictum.ff.de pactis, & ibi Bart.* & alia multa, quæ ad hoc ab Authoribus congeruntur. Ratio autem, quæ iſta decreta connectit, eſt, impedire mala, quæ ſollicitāt expulſionem, & fundant incorrigibilitatem; hæc autem reperiuntur in omnibus regularibus, ergo debent remedia ad omnes extendi, quæ in reformationis decretis reperiuntur, ordinatis ad impedienda mala, & conſeruandam diſciplinam regularem. Quæ ratio excludit reſponſionem, quæ dari poſſet, nimirum non extendi, niſi ad illas Religiones, quas Clem. VIII. reformare voluit, & non ad alias. Nam ſi in omnibus reperiri poſſunt incorrigibiles, etiam omnes obſeruare debent decreta, quæ impediunt incorrigibiles.

Oppoſitū eſt probabilius.

Contraria tamen ſententia probabilior eſt, nimirum, quod

Reli-

Religiones illæ, quæ exceptæ fuerunt ab eodem pontifice à prohibitione recipiendi nouitios, & ab aſſignatione Conuentuum, non tenentur ad obſeruantiam decretorum Clemẽtis VIII. pro refor. regularium. Ratio ſumitur ex fine, quia ceſſante fine legis, ceſſat illius diſpoſitio. *l. ſi vno anno. ff locati conducti. c. magnæ de voto & voti redemp. vbi Abb. num.* 14. *l.* 1. *ff. de condit causa data, causa non ſecuta l. pecuniam. C de condit ob cauſam datorum. Barboſ axiom.* 48 *vſque ad num.* 24. finis autem illorum decretorum eſt reformatio regularium, vt patet ex titulo, ideſt illorum, qui tali reformatione opus habebant, vel habent; non enim reformantur, niſi disformati, quia *Reformare* eſt rem in priſtinam formam reducere, teſte *Budeo* apud *Hermogenem in l. vectigalia. ff. de publ.* & apud *Vulpian. in l. iuris gentium. §. adeò autem. ff. de pactis*. Declarauit autem Pontifex, quos reformatione indigere cognouit, illos ſcilicèt, quibus nouitios recipiendi facultatẽ ademit, vt in proemio Conſtitutionis *Regularis diſciplinæ* manifeſtè proteſtatus eſt, ſicuti è contrario in decreto, quod incipit *Sanctiſſimus in Chriſto Pater* excepit illos, qui reformatione nõ indigebant. Et quod exceptas Religiones reformatione non indigere iudicauerit, decretaquè illa ad reformationem disformatarum ordinauerit, patet, tum ex claris verbis eiuſdem Clemẽtis §. 57. decretorum. *Vt autem* (inquit) *hæc decreta, donec alia, quæ pleniorem reformationem faciunt, edantur, ab omnibus obſeruari poſſunt*, vide quomodo illa ſolum edidit in ordine ad reformationem. Tum etiam ex connexione immediata illorum cum prohibitione de non acceptandis nouitiis, hanc edidit 20. *Iunii* 1599. & decreta reformationis 25. *eiuſdem menſis, & anni*. Valet autem argumentum ab ordine titulorum. *Innocen. de tutela, & titulo ſequenti. Bartol. in l. idem labeo fin. ff. de rerum amot.* & ſic in facto vidi ſeruari apud aliquas Religiones exceptuatas, quæ nouitios educant ſine Clementinis legibus, ſed more veterum, etiam ſi multa faciant, quæ in illis continentur, nõ quia in decretis, ſed quia in ipſarum Conſtitutionibus ea ipſa continentur. & continebantur, antequam Clemens VIII. ſua decreta edidiſſet.

Reformare, quid ſit.

Confirmari poteſt ex multis decretis, quæ vix, aut ægrè accomodari poſſunt aliquibus religionibus exceptuatis, ſumamus Chartuſianos, iſti lectores & concionatores non habent, qui à chori ſeruitio eximuntur, lectionem caſuum conſcientiæ non faciunt. Primam, & ſecundam menſam non inſtruunt, niſi rarò. Bo-

Decreta Clem. ab omnibus obſeruari non poſſunt.

Digitized by Google

na Cęnobiorum ſecundum ea, leges non adminiſtrant, lampadẽ in dormitorio non accendunt, Cęllis particularibus,& caminis vtuntur, Conuentus pro recipiendis nouitiis, nec aſſignatos, nec ad formã Clementinam tenent. De examinatoribus ad confeſſiones,& prædicationes de appendenda tabella pro diurni operis nunciatione, de reductione horum decretorũ inter ſuas Conſtitutiones, nec locuntur, imò nec exequi, ſtatu ipſorum inſpecto, poſſent. ſuis hucuſque immutatis Statutis viuunt, & ſicut iſtos non ligant, neque alios ſimiles, non tantum materialiter ex tali Inſtituto, cui inepta ſunt, ſed etiam formaliter ex intentione Legiſlatoris.

In claris non eſt opus coniecturis.

Si dicas in claris non indigemus coniecturis,& in manifeſtis nõ eſt opus probatione,& expreſſione. *l.1.ff de reſtit. in integ. & ibi Bart.l.1 ff.de exercitatoria.Speculator de Actore V. ſed quid ſi iſte. l.continuus.§.cum ita ff.de verb.oblig l.ille. aut ille.§.cũ in verbis. ff.de l.3.* ſed decreta Clemẽtina clariſſimè apparent lata pro omnibus, do titulum. *Decreta pro reformatione regulariũ tàm Monachorum, quàm Mendicantium cuiuſcumq.Ordinis,& Inſtituti,* & quàm vniuerſalis ſit, omneſq. compræhendat, docet dictio *cuiuſcumq.* de qua *Barboſa dict.* 317 & ex proemio, ac rubrica optimum ſumitur argumentum, per *Barboſ. Axiom 192.loco 91.& 98. per totum.* Adhec vanum fuiſſet, Vrbanum VIII. innouaſſe decreta Clementis VIII. & præcepiſſe ſub grauibus pœnis ea legi, & obſeruari ab omnibus indifferenter, ſi maior pars regulariũ non compræhenderetur argumento *c ſi ciuitas V, ne vel plebs de ſent. exc.in 6. Abb.in c.fin.de iure patr.& gloſ.in c.quamquã. de vſur. in 6.Io.And.in c.odia de reg.iur.in 6* Non enim debet exponi ludibrio lex. *Bald.in tract.de Schiſm.col.3. Spec.de Aduoc.* ait enim decretum in fin.*§.nequa verò difficultas. Seriò mandat, vt illa diligenter obſeruent, atq.obſeruari procurent in omnibus Cœnobiis, Monaſteriis, Collegiis, & domibus quorumcumq.Monacorum, ac Regularium, vbicunq.locorũ exiſtentibus, efficiantq.vt tàm decreta ſupradicta fæl.rec.Clem.VIII.quã praeſẽtes ordinationes in ſingulis eiuſmodi locis, bis ſaltẽ in anno legantur in publica menſa*, ex quibus fit tale argumentũ, omnes ad vnũ regulares bis in anno tenẽtur legere decreta Clem. ergo omnes illa obſeruare tenẽtur, conſequẽtia eſt euidens, quia publicatio legis ad illius obſeruãtiam dirigitur, cũ ignorantes non obliget, ſciri autẽ non poſſunt, niſi publicentur. *l.fin.§ fin & ibi* Bald. C.*de caduc.tollenda.l.fin.ff. de decretis ab ordin.faciendis.* Bart.*in l.inter omnes.ff.de furt.§.re-*

Publicatio ad obſeruantiã legis dirigitur.

Bl. Bald. in l. leges ſacratiſſimæ. C. de leg. Alciat. de præſ. reg. 3. præſ. 31. n. 5. Suar. lib. 4. de l. c. 12. à n. 13. & eſt communis in *c. 2. de Conſtit. Caſtro de l. pen. lib. 2. c. 14. Tiraq. lib. 1. de vtroque retractu. §. 35.* & quod prius eſſe debebat *c. Apoſtolica. de cler. excom. c. vt animarum de conſt. in 6. c. ſi vir. de cognat. ſpirit. & ibi gloſ. Hier. Rodr. reſol. 90. n. 22. & infra.* Si igitur applicantur media, intenditur finis. *c. exit. de verb. ſign. in 6.* hic autem eſt obſeruantia decretorum. Tandem id ipſum ſuadet neceſſitas, quæ reperitur in omnibus Religionibus de prædictorum decretorum cultura, quia ſunt vniuerſalia, diſciplinam regularem promouentia, iuſta, pia, & quibuslibet accomodata, & accomodanda, ergo applicari debent, vt fomenta, & remedia, quod S. Sedes Apoſtolica intendit & valet. Maxima illa legalis, legem extendi ad omnes caſus, quibus aptatur legis ratio, & habere locum in diſpoſitionibus, vbicumque locum habet ratio legis, etiam ſi diſpoſitio ſtrictè loquatur, & ſimus in materia correctionis, ne dum in fauorabilibus, cuiuſmodi eſt reformatio regularium. *Gloſ. in c. quoniã frequenter. §. porro. vt lite non conteſt. & in c. cupientes. §. denique de elect. in 6 & c. 1. de elect. Domin. à S. Gemin. conſ. 39. Crauet. conſil 227 n. 6. Valum. 2 Bald. in auten. quas actiones. q. 3. C. de Sacroſ. Eccleſ. Paulus de Caſtr. in l. ſi verò. §. de viro ff. ſolut. matr. Curtius ſenior conſ. 81. col 1. Cornel. conſ. 273. vol. 4.*

Lex extenditur, quo eius ratio.

Reſp. fateor fortes eſſe allatas rationes, & ex parte oppoſitas à D. Maranta in hac Vrbe Neapolitana dum pro Patribus Charthuſiæ ſuper hac materia conſultus reſpondiſſem an. 1646. de menſe Auguſti, attamen non tantas, quę potuerint poſitam concluſionem conuellere, nam ad maximam illam extenſionis legis ad rationis menſuram, dico pati multas exceptiones, vt videre eſt apud *Bar. in l. non dubium. C. de legib.* & ad ſatietatẽ *Berſtach. V. extenſio Statuti.* præcipuè *à n. 10. extenſio Statut. ex paritate rationis.* & *to. 1. com. opin. iuris tit. 17. à nu. 112.* & miſſis aliis patitur illam, quod lex non extenditur, nec ad non compræhenſa, nec quo legis ratio non pertingit, in eo nimirum caſu, quo lex eſt inducta fauore certarum perſonarum. *argum. leg. penult. ff. de Conſtit. princ. cap. ſanè de Priuil. cap. Conſtitutus. de conceſ. prebendæ. Bartolus in leg. 1. C. de iuris, & facti ignor. & argum. leg. non poſſunt. ff. de leg. & in leg. cum quidam. ff. de liberis, & poſth.* Regulares autem exceptuati non ſunt compræhenſi in reformatione, tamquam illa non indigentes, & illa decreta lata fuere ad fauorem perſonarum, quæ reformari opus habebant,

Quando valeat.

bebant, & ideò extendi ad alias non debent, cum hoc ſit extra mentem legis, & licèt vtilia, & optima ſint, non propterea affirmare debemus, quod ad illa teneantur, quia nemo tenetur ad illud, ad quod iure non obligatur, etiam ſi ſanctum ſit, & ſi hoc ſemel admittatur, nulla erit religionum diſtinctio, quia quælibet habet ſanctum Inſtitutum, quod tamen non eſt medium neceſſarium omnibus perfectionis adquirendæ, vel conſeruandæ.

In claris, &c. quomodo intelligitur. Claritas diſpoſitionis, quæ coniecturas excludit, valet in iis, de quibus eſt ſermo, & ſaltem declarari debent, quia etiamſi titulus vniuerſalis eſt, & de omnibus indiſtinctè loquatur, vnde non admittit diſtinctionem. *l. de pretio. ff. de publ. l. 2. & ibi Bart. ff. de off. præſid l. 4. ff. de condict. ob cauſ. §. ſi liber homo. l. liberti. ff. de iure patron. l. adigere. § quamuis. l. 4. in fin. ff. de off. præſid. Gloſ. in l. proſpexit ff. qui & à quibus.* Debet tamen reſtringi ca::ſa vitandi abſurdi. *Clement literas & Clem. auditor. de reſcript Bart. in l. furti. §. pactus. ff. de infam.* eſſet enim applicare remedia non indigentibus, & extra chorum ſaltare, & licèt lex habens præfationem generalem, debeat generaliter intelligi. *Bart. in l. 1. §. idem. ff. de iuris & facti ignor.* & legum Rubricæ, vt authēticæ allegari poſſint. *Specul de diſp. & alleg § 6. V. & nota. Barboſ loco 98.*

Præfatio proemiũ, Rubrica quid valeant. Attamen nō licèt ſumere argumentum ex verbis narratiuis alicuius legis, aut ex narratione facti expoſiti, nec in ſenſu directo, nec in contrario. *Gloſ in l. vn. ff. quando non petentis parte. Iaſ. in l. 1. 38. n ff de offic. eius*, & communem dicit *Bonacoſ.* & rubricæ, ac proemia multoties vniuerſal ora ſunt n·gro, & Conſtitutione, & regulari debent à contentis in legibus, quibus præmittuntur, & non operantur vltra diſpoſita, & intentionem diſponentis, & dictiones vniuerſales quales ſunt *omnis, quicumque, quilibet*, licèt comprehendant omnes caſus, & perſonas, reſtringendæ tamen ſunt ad perſonas habiles, vt ex multis limitat eſt. *Barboſa dict 217. n. 12* apud quem *Tuſc. lit. D. concl. 352. n. 9 poſt Apoſtillatorem ad Romanum conſ. 31.* ait. *In odioſis, & vbi conſtat de mente diſponentis verbum*, quicumque *reſtringitur ad ſimilia, & ad habiles, & ad vnum tantum*, idem affirmat. *Pariſ. de confid. beneſic queſt. 58 num. 51. & idem Barboſa num.* 13. refert reſtrictionem ſupradicti verbi *quicumque*, nimirum ad ſubiectam materiam ſignate, vbi ſimus in odioſis, & in ijs, quæ ſunt maiora expreſſis, *& num. 19. & vlt.* quod expreſſi tantum intelligantur, vt ſi quis conſtituatur Procurator in certa cauſa contra Titium,

Digitized by Google

tium, & dicatur, *In omnibus alijs cauſis, intelligitur contra* Titium, non alios, ita diſpoſitio Clementina comphræhendit omnes ad vnum, ſed qui reformandi erant, & licèt hoc expreſsè non appareat, ſufficit, contineri tacitè, & deductiuè ex mente Legislatoris; taciti enim, & expreſſi, idem eſt iudicium, & virtus *l. cum quid ff ſi certum petatur. l. quod ad certum ff. locati. Felin. in cap. ex literis. de fid. inſtrum. Ceſalen. conſ. 272. n. 88. vol. 2. & conſ 157 num. 46. ibid.* Taciti & expreſſi idem eſt iudicium.

Quod autem adducebatur ex publicatione, & innouatione, & obſeruatione eorundem decretorum, præceptis ab Vrb. VIII. omnibus regularibus. Dico, ad lecturam decretorum bis in anno teneri omnes ſine exceptione, nec inde fieri extenſionem decretorum ad exceptuatos; quia ſicut innouatio, & confirmatio non facit, vt diſpoſitio vetus compræhendat non compræhenſos, ſed relinquunt illam in terminis, in quibus erat. Quia *innouare* non eſt, denuò condere, ſed reſtituere. per *Cardin. in Clement. dudum. initio. de ſepulturis.* & *Confirmare*. eſt addere robur actui, non autem extendere. *Iaſon. in l. more. col. 8 ff. de iuriſdict. omn. Iudic.* & videre eſt in *cap. penult. de iureiur* & confirmatio nihil de nouo tribuit. *Decius in rubr. de confirm. vtili, vel inutili. Oldr. das conſ. 154. Franciſcus Aretin. in l moribus. col. 1. ff de vulgari, & pupill. tri. Cardin. in Clement. 1. §. 2 notab. 22. de iur. iur* Cum ergo conſtet Vrbanum non declaraſſe compræhendi ſub decretis Clementis exceptuatos ab ipſo Clemente, certũ eſt, confirmaſſe illa, prout edita fuere, & ſic mandans publicari, voluit obligare ad illorum obſeruantiam, quos idem Clemens arctare voluit, & non alios. Quod autem præcæperit etiã exceptuatis decretorum lecturam, id non fecit ex principali intento, ſed acceſſoriè. Principale enim intentum Vrbani, & S. Cong. fuit, publicare, & obſeruandum mandare decretum de electis, non decreta Clementis, hoc ſecundum fuit acceſſorium, & occaſionatum, quod non ſortitur naturam eius, cui accedit. *Bertach. in Repertorio. V. Acceſſorium.* Acceſſorium.

Ad hæc cũ maior pars regulariũ reformari indigeat, nõ fuit abs re, imponere omnibus eorũdẽ lecturã, quia maior pars trahit minorẽ, nec fuit opus mẽtionẽ facere de exceptuatis, & nõ exceptuatis, quia intelligẽtia legis canonicis interpretationib. relinquitur.

His addo magnã coniecturam, nam Vrbanus in principio ſui decreti ait. *Cenſuit eſſe innouandas, & autboritate ſua innouat Conſtitutiones, & decreta generalia S. M. Clem. VIII. ad regulárium*

rium reformationem, atq. Inſtitutionem ſpectantia, ex quo ſic argumentor. Receptio, profeſſio, & educatio nouitiorum non fuerunt ordinatæ à Clemente, niſi illis, quibus vetuerat nouitiorum receptionem, ergo Vrbanus illas non renouat, niſi aduerſus illos, contra quos latæ fuerunt; ergo cum decretorum obſeruantiam mandat, ſimul, & ſemel connectendo illa cum decreto de eiectis, illa tantum ordinat ad eos, ad quos materiam nouitiorum dirigit, & idem dicendum eſt de aliis.

Si tandem opponas talia decreta, vt plurimũ redacta eſſe inter Conſtitutiones Ordinum exceptorũ, quæ poſt Clem. VIII. conditæ, & reformatæ fuerunt, vt apparet in nuperrimis Statutis Ordinis, & reformatorum Obſeruantium, quod videtur factum ex 57. Conſtitutione Clem. VIII. *Curent*, inquit, *ea omnia inter alias eorumdem Ordinum Conſtitutiones perpetuò valituras redigi*, & in praxi puniuntur talium decretorum tranſgreſſores, ergo acceptata fuere ab omnibus Religionibus, etiam exceptuatis, & proinde omnes tenentur ad illorum obſeruantiam.

Dico factum fuiſſe, non vt ſe obligatos confiterentur, vel vt obligarentur ad illa, ſed quia optima viſa ſunt, ſicuti accipimus, ex Regulis S. Baſilii, S. Pacomii, S. Benedicti, quæ prudenter ab illis ordinata fuere; quod tamen non infert debitum ad illa, ſed quatenus à Religione præcepta reperiuntur, & punit illorum tranſgreſſores, non quia ita Clemens præcepit, ſed quia ita Religio diſponit. Non iuerim inficias, multos tenuiſſe ſe obligatos eſſe ad decreta Clem. VIII. hæc tamen ignorantia non facit ius. *c. quia diuerſitatis. de conceſ. præb. l. genero. ff. de his qui not. infam. l. ſi quis in graui. §. fin. ff. ad S. C. Syllanum. l. generali. C. de tabul. lib.* 10. & in hoc genere multa committunt regulares, dũ de Priuilegiis agitur, putant enim non habere facultatem, quam tamẽ habent, vnde ſcrupulis, & difficultatibus implectuntur, Priuilegia tamen non propter hoc amittunt, quia remota ignorantia, veritatem cognoſcunt, & ſuis iuribus fruuntur.

Quæſt. 7. An vbi decreta Vrbani VIII. de eiectis recepta non eſſent, poſſent expelli incorrigibiles iuxta veterẽ conſuetudinẽ?

Reſp. dari aliquas regiones, & nationes, quæ bullas Apoſtolicas, imò, & Concilia non recipiunt, certum eſt, vel quia inibi nõ publicantur, vel quia publicatæ non obſeruantur, vnde oritur præſcriptio, & non obligatio, quia non ſeruantes leges Pontificias, & Imperiales, quæ publicatæ, aut acceptatæ non ſunt, vel antiquatæ, & præſcriptæ fuerint, nõ peccant, neq. actus facti contra talẽ

præ-

præſcriptionem ſunt inualidi, nulla incontrariũ lege reſiſtente. Et quod lex ſuam ſubſtantiam à populi acceptatione ſumat; aut ſaltem roboretur accidentaliter,.. communiſſima eſt canoniſtarum ſententia in *c.1.de tregua & pace.* & legiſtarum *in l 32. ff. de legib.* vbi Iulianus ait *Cum ipſa leges nulla alia cauſa nos teneant, quam quod iudicio populi receptæ ſunt. Nau.c.23. num. 41. Rodrig. tom. 1, quæſt.6. art.9. Maior. in 4 d. 14. quæſt.4. Armil. V.lex.nu.11. Azor.lib.5. cap.4.to.1. Driedo lib.1. de libert.chriſt. cap.9.conſid.2. Nauar.item conſil.1.de conſtit.q.5.* Hinc Gratian. d.4.ait *Leges inſtituuntur cum promulgantur ſirmantur, cum moribus vtentiũ approbantur.* Neque multum facesſit negotij ratio in oppoſitum, quod cum populus in Regem ſuam authoritatem contulit, non habet vnde reluctet legi, quæ promulgaretur. Non inquam valet. Quia ex praxi, & experientia perpetua Populus reſeruauit ſibi facultatem acceptandi, vel non acceptandi leges . Ideo ſuo iure vtitur , cum non acceptat . Quod autem hoc ſibi reſeruauerit, patet ex eo , quod , quando legem non acceptat, illa nullam vim ſortitur. & hoc eſt incluſum in ratione intrinſeca populi, nec contra illud diſputare valet, & Princeps id ſciens, & videns, volens nolens tacet. Hinc in Gallia non fuit acceptatum Conc. Trident. & multa fiunt contra illius præſcriptum. In Belgio, & Germania non eſt acceptata bulla de alienatione rerum eccleſiaſticarum, ſaltem quoad pœnas. *Theſaurus V.alienatio cap.1. num.2.* & alia huiusmodi, igitur potuit non acceptari decretum de eiectis. quod multo inferius eſt bullis apoſtolicis.

Dico igitur, ſi Generalis alicuius religionis, quæ in ſola aliqua regione concluditur, in qua tale decretũ acceptatum non fuerit, aliquem, ſeruatis iure communi, ſuiſque ſtatutis expelleret , valere expulſionem. Si autem ſit generalis, qui gubernet religionem diffuſam in aliis etiam partibus, in quibus decretum eſſet acceptatum, vel publicatum, non poſſet, niſi conditionibus decreti ſeruatis. expellere. Ratio eſt, quia cum expulſio collata ſit generali, ille, ſi ſibi ſit intimata iſta noua diſpoſitio in aliqua parte ſuæ religionis, non poterit contra illam operari in alia parte. Quia arctatio ſequitur perſonam generalis, non locum. ſicut ſolet fieri aliquando cum regibus plurium regnorum, qui in vno, puta Caſtellæ, faciũt, quæ facere non poſſent in Cathalonia, vel Aragonia, aut Sicilia, iſti enim capiunt regna cum his

ſ le-

legibus: generales autem cũ ſint immediatè ſubiecti Sedi Apoſtolicæ, illius leges obſeruare tenentur, quando eiſdem legitimè intimatę fuerint & ſic non poſſent illas ſeruare in Italia, et non in Gallia, quia vbique ligatam iuriſdictionem habent. E conuerſo. alius generalis, qui in ſola Gallia v. g. reſideret, & vellet inibi aliquem expellere, ſuppoſito quod tale decretum ibi acceptatum non ſit, quod tamen ignoro, quia non publicatum, vel ob alias cauſas, tunc eius iuriſdictio impedita non eſſet. Videtur doctrina ex mente Clem. VIII. deduci, qui diſponens de non recipiendis nouitiis, diſpoſitionem intra Italiam, & inſulas adiacentes coercuit. Cum ergo Vrb. 8. mandet in decreto de eiectis, decreta Clementis vbique publicari, certum eſt, non intêdere, quod vltra montes extendantur. Cœterum ſi aliquis eijceretur in partibus, non ſeruata forma præſentis decreti, puto poſſe eiectum ad Sedem Apoſt. appellare, à qua ſine dubio releuaretur, ſtante publicatione facta in curia, quæ de iure ſufficit ad afficiendos ſubditos pro obſeruãtia, quãtum eſt ex parte ſua. *Siluest. V. lex. quæſt. 6. Suar. 3. de legib. cap. 16. num. 10. Vaſqu. diſp. 156. cap. 2. in primam ſecundæ S. Tho. Valent. to. 2. diſp. 7. q. 5. punct. 5. Rodrig. tomo* 1. *q. 6. art.* 4. licet *Abb. cap. 2. de conſtit. num. 7. Armilla V. lex. num.* 11. *Nauar. cap.* 23. *nu.* 44. *Sot. de iuſt. lib. 7. q. 1. art.* 4. *Mol. tom. 2. diſp.* 395. dicant eandem eſſe rationẽ de lege Papę, & Imperatoris, & non obligare, niſi publicẽtur, non in ſola Curia, ſed etiam in omnibus prouinciis. ex *cap. 1. de conceſſ. prabendæ.* dicente. *Lex, ſeu conſtitutio, & mãdatum nullos adſtringunt, niſi poſtquam ad notitiam peruenerint eorundem, aut niſi poſt tempus, quod ignorare minimè debuiſſent.* Quod eſt duorum, vel 4. vel 6. menſium, pro regionum diſtantia. Sed miſſa hac quæſtione, certum eſt, eiectum (vbi non fuit receptum decretum, & propterea non ſeruatum) ſi recurrat ad ſedem Apoſtol. omninò reſtituendum eſſe in integrum, quia iudicari non poteſt, niſi ſecundum leges iam publicatas,

CA-

CAPITVLVM XX.

De Pœnis Ludentium.

INSOLENS quoad regulares materia, quantum in ſe eſt, ad vtrumlibet nata, niſi ſine , perſona, loco, tempore, qualitate, modo, & abuſu vitietur. ex *Caiet. V. ludus*. Et dixerat Imperator Iuſtin. lib. 3. C. *de aleatoribus, & alearum vſu. l. alearum initio Alearum vſus*(inquit) *antiqua res eſt, & extra operas pugnatorias conceſſa. Verum pro tempore abiit in lacbrimas*. Nos vniuerſalis quædam prælibabimus, quantum ſufficiat ad declarationem ſtatuti ſequentis *in c. 7. §. 5. nu. 67. Nullus Fratrum aleis, aut taxillis ludere audeat, ſub pœna carceris, arbitrio ſuperioris, & priuatione ſuffragiorum iuris per triennium.*

Pœna Fratrum ludentiū.

Quæſtio I. Qui ludi ſint vetiti, & quo iure, & ſpecialiter regularibus.

Reſpond. in citata l. *alterum*, prohibetur omnis ludus, quinque exceptis. *Hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis, vel in priuatis domibus, vel locis ludere, neque in genere, neque in ſpecie.* ſub pęna reſtitutionis lucrati, vetitę actionis ad petendum, deſtinatę iurisdictionis Epiſcopis, & iudicibus ad inquirendum, & determinatæ quantitatis ad ludendum vnius ſcilicet ſolidi in ludis permiſſis, quod extendit ad Epiſcopos & Clericos, ſub triennali amotione à Miniſterio, & detruſione in Monaſterium l. interdicimus. C. de Epiſc. & cler. lib. 1 tit. 3. *ad tabulas (inquit) ludere, aut aliis ludentibus participes eſſe, aut inſpectores fieri, aut ad quodlibet ſpectaculum, ſpectandi gratia venire.* quæ ad verbum ſumuntur ex *auth. coll. 9. tit. 6. nouell. 123. c. 10. Vt autem omnis eccleſiaſticus.* & ſuſius ff. de aleatoribus. vbi multa ordinantur circa ludos conceſſos, & vetitos. & hæc quidem de iure ciuili

Vbi de ludis in iure ciuili.

De iure autem canonico d. 35. c. Epiſcopus. & can. 41. & 42. apoſtolorum decernitur. *Epiſcopus, aut præsbiter, aut diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget vel deſinito vel depouitor. Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui conſimilia facit, vel deſinito, vel a* Communione *ſeiungitor*. *ſimiliter & laici* confirmatum ab Innoc. 3. in Concil. Later. & refertur *in c. clerici officia de vit. & hon. cler.* illis verbis *Ad aleas, & taxillos non ludant, nec*

Vbi in iure Canonico.

huiuſmodi ludis interſint. renouatum in Concilio Tridentino ſeſſ. 22. cap. 1. de reform. *ſtatuit* (inquit) *cap. ſynodus*, vt quæ aliàs, &c. de luxu, commeſſationibus, choræis, aleis, luſibus, &c. obſeruentur, & ſeſſ. 24. cap. 12. de refor. circa fin. *Ab illicitis venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, luſibusquè abſtineant.* quibus in locis ludus inter peccata recenſetur, quæ maximè vitæ, & honeſtati Clericorum repugnant.

Hæc omnia regularibus triplici capite prohibentur, & quia laicis, & quia clericis, inter quos veniunt, prohibentur, & tandem quia vtriſque regulares perfectiores eſſe tenentur, qui eſt ſenſus cit. *Trid. ſeſſ. 22. cap. 1.* probantis eleuationem vitam Clericorum ſupra laicos. *cum enim* (inquit) *à rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur in eos, tanquam in ſpeculum reliqui oculos coniiciunt, & ex iis ſumunt, quod imitentur*, & paulo poſt. *leuia etiam delicta, quæ in ipſis maxima eſſent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem.* Mitto particularium Religionum Statuta, cum ſatis ſuperque per citatos Canones adſtricti reperiantur, de Religione autem minorum iam diximus, ſed ad particularia deſcendendum eſt.

Prima difficultas. Quæ ludorum genera ſint prohibita.

Qui nam ludi ſint vetiti.

Reſp. qui fortunæ, & ſorti innituntur, non quæ viribus, & ingenio, ita omnes Doctores in citatis legibus, & canonibus. præcipuè *Azor. in leg. 2. de aleator. Roſellus de Roſellis conſ. 46. num. 3. & 4. inter Crimin. Ziletti vol. 2.* & notatur in *leg. fin. ff. quarum rerum actio, non dant.* §. 1. *& in leg. in executione. ff. de verb. obligat. & leg. ſi gratuitum. & ibi gloſ. ff. de præſcriptis verbis. §. fin. & in leg. ſolent. & leg. quibus. d. ff. de aleat.* & ideò cum fortunæ imputentur euentus, ſolent in his ludis multa mala committi, ſpecialiter blaſphemiæ. *Innocentius in cap. plerique de immunit. Eccleſ.* & Rixæ. *Dioniſius de Peruſio conſ. 49. inter crimin. Zilet. vol. 1. num. 2. 3. 4. Diaz. in praxi cap. 73. num. 1.* apud quem *Hoſtienſ. in Summa titul. de exceſſ. Prælat. §. clarius. Antonin. 2. par. titul. 1. cap. 23. §. 6. Petrus Rauennas in alpbabet. aureo. V. ludus. Salſed. in addit ad Diaz. V. perpetrari ſolent.* apud quem *Ioannes Sales Bettenſis. Paris de Puteo, Io.* Bapt. *Caccialupus, Steph. Conſtantius*, Troilus *Maluccius, Iodocus Dombouderius, Tho. Gram. Franc. Alozer additionator ad Didac. Perez.* hi omnes numerant mala, quæ ex iſtis ludis proueniunt, qui fortunæ, & caſui adnituntur. Qui autem fundantur in viribus corporis, & ingenii, non ſunt prohibiti, vt ſunt Aſtiludia, Digladiatoria, Luctæ, Iactus

lapi-

lapidum, curſus, & inter hos numerantur ſchacchi, qui pugnam quandam repræſentant, & nullo iure ſunt prohibiti, ne dum ſæcularibus, ſed etiam Clericis, & Religioſis, *vt d. Salſedo, citatis Io. Andrea in v. Clerici de vit. & hon. Cler. Gloſ. in l. interdicimus, Authen. de ſacroſ. Epiſ. & C. de Epiſ. & Cler. Odofredo, & Alberico ibid. Archid. & Præpoſ in d. c. Epiſcop. d. 34. Innoc. in c. lator. de homic. Abb. in d. c. Clerici. Bertach. in tract. de Epiſ. Auguſt. ad Angel. de malef. V. metidore di mali dadi. Clar. §. luduſ. V. quæro nunquid.* cum communi.

Ludi fortunæ.

Qui autem ſint ludi fortunæ ex omnibus ſupra recentitis, patet eſſe *Aleas*. & *Taxillos*, qui etiam alearum nomine veniunt, quibus fortunæ periculo ludimus, & ſic accipitur in ædicto Prætoris. *l. 1. in tit. de aleat.* & dixit *Paul. lib. 26. de iniur.* & adnotauit *Prateius*, & communi appellatione omne fortunæ periculum *Aleam* appellamus; hinc tritũ illud Cæſaris Rubiconem trãſeuntis, *facta eſt alea*, & hac ratione, quoad ludos complectitur *Talos, Teſſeras, Tabulas* vulgari nomine *Carte*, quibus indicibile eſt, quam pernicioſi Reipublicæ ludentes euadant, ita vt dixerit *Gothofredus ad l. 1. C de aleat. Tantùm differre Aleatores à Teſſerariis, quantum fures à latronibus*, & aleatorem quantum in arte eſt melior, tantùm eſſe nequiorem, & ſic in Statuto prohibetur ludus *alearum, & taxillorum*, ideſt omnis, qui fortunæ periculo nititur, quocumque nomine vocitentur.

Cæſaris dictum.

Notabile dictum.

Ludere eſt peccatum.

Secunda difficultas. Quæ culpa ſit ad ludos vetitos ludere, & quibus pœnis punibilis.

Reſp. regulariter eſt peccatum mortale. *Sot. de iuſt. lib. 4. q. 5. art. 2. Diaz citatus n. 1. & 2. Sanch. lib. 1. opuſcul. c. 8. dub. 28 n. 7. Hugo, & Turrecr. in c. Epiſc. d. 35. Caiet. & Angelica V. ludus.* & hoc elicitur tum ex iactura temporis, & bonorum, tum ex damno, quod Reipublicæ infertur, cum per ludos iuuentus corrumpatur, & mille malis exponatur, tum ex pœnis ſancitis in Canonibus, & Legibus, quæ ſunt grauiſſimæ, quas breuiter ex *Bertach. V. ludus n. 39.* recenſeo Primo. Domus in qua luditur, debet publicari. Secundo Iniuria lata ludenti, occaſione ludi non eſt punibilis. Tertio furtum factum in domo, in qua luditur, non habet actionem ad pœnam, & reſtitutionem. Quarto tenens domum ad ludendum, poteſt puniri à Iudice arbitrariè, carcere, compedibus, ac etiam qui vident ludentes, qui docent, qui pecunias ad ludendum accomodant. Quinto contractus celebrati inter ludentes non valent. Sexto vincens in ludo, non facit rem

Pœnæ ludentium.

ſuam, quia iniuſto titulo adquirit, & tenetur reſtituere, etiamſi ſint tranſacti 50. anni, adeovt non currat præſcriptio longiſſimi temporis, maximè ſi ludat cum filiis familias, ſeruis, religioſis, qui rerum dominium non habent, & hoc non tantùm in foro exteriori, ſed multo magis in foro conſcientiæ. Septimo qui vincit, nullam habet actionem in rem ludo quæſitam. Octauo luſores publici, ideſt, qui cum diuerſis ludunt, & ad longum tempus, & ad magnam quantitatem ſunt perſonæ viles, & infames. *c. inter dilectos. de exceſſib. Prælatorum*, vnde à teſtimonio repellendi ſunt, & inhabiles ad ſuſcipienda beneficia Nono Clerici deponuntur ab officiis, & dignitatibus. Decimo Religioſi noſtri priuantur officiis, & arbitrariæ pœnæ ſupponuntur. & vndecimo puniri debent Franciſcani ludentes pœnis proprietariorum ob paupertatis votum, & nummorum prohibitionem. *Duodecimo* iiſdem, & grauioribus pœnis puniēdi ſunt, qui domos ad publicos ludos lucri gratia accomodant. Ex quibus peccati grauitas emergit, & quam repræhenſibiles ſint Principes, qui publicos ludos permittunt, peiores permittētibus lupanaria, quia hoc iuſtificari poteſt ad vitandum maius malum, & humanæ fragilitati aliqua ex parte conniuendum, at permittentes ludos ipſiſsimas peſtes in Ciuitatibus alunt, & omnium malorum catenam nectunt. Mercari volentes ex animarum periculo, & pauperum familiarū perditione. Nec ſibi perſuadeant habere authoritatē ſupra hoc ius, quia eſt diuini, & naturalis fori. malum quod ex ludis oritur, & tā permittentes, quàm ludentes ſunt in malo ſtatu, cum ſint cauſa proxima peccatorum, nimirum blaſphemiarum, rixarum, fraudū, & in conſcientia ante omnē ſententiā tenentur reſarcire damna, quæ colluſores patiuntur, niſi ipſis reſarciant. *Sanch. cit. dub.* 21. *n.* 1. *&* 2. *Menoc. de arb. caſu* 399. *n.* 18. *Paris de Put. de ludo. nu.* 46.

Dixi regulariter, quia tales culpæ, & pœnæ non inueniuntur in ludis conceſſis, non in iis, vbi non adeſt periculum talium peccatorum, nō vbi conſuetudo abrogauit pœnas ciuiles, vel canonicas, non vbi fiat animi gratia, & ad refocillandas vires, ac priuatim, & ſine ſcandalo, & non ſubſit auiditas lucri, &c. *Abb. in in cap. inter dilectos* 2. *de exceſ Prælat. cum Rol. ibid. & in c.* 1. *d.* 35. *Diaz cit. cum Addition. initio. Nau. in Manuali c.* 39. *num.* 3.

Ludere regularibus quādo permiſſum.

Quæſt. ſecunda. In ludis regularium, quæ conſideranda ſint.

Reſp. I. Regulares ſubiacēt omnibus prædictis determinationibus quoad culpas, & pœnas ex paritate, & maioritate rationis.

Reſp. II. Grauius peccant regulares ludendo extra clauſtra, & cum

cum ſæcularibus, quia malitiæ ludi accedit ſcandalum, & ſacri ſtatus contemptus.

Reſp.III. Ludere parum ſine nummis, aut re pretio extimabili, & ſine ſcandalo, & animi gratia, etiamſi ſit aleis, vel taxillis, non eſt grauis culpa in fratre minore, ad ſummum eſſet venialis. Quia intantum eſt vetitus ludus inquàntum prohibitus in vtroque iure reperitur, & quia eſt ſeminarium malorum, & nobis ob paupertatem interdictus, ergo ab his malis circumſtanciis depuratus, non erit noxius, quapropter Authores citati in fine præcedentis quæſtionis affirmāt Clericos, ſupra quos Franciſcani nō habent obligationem maiorem, niſi ex regula, nō peccare mortaliter, niſi id faciant frequenter, & ex conſuetudine, vnde nomen luſorum, & aleatorum nanciſcantur, ideſt eorum, qui ludū Aleæ exercent, quiquè ſe quocumq. ludendi genere fortunæ volubilitati committunt, ac pecuniam, & tempus amittunt, & hanc eſſe mentem legum, inquit *Prateius*. An autem dicatur luſor, qui ſemel, aut bis publicè luſit, declarat *Bart. in prae. ff. declarādo vim horum vocabulorum. Aleator, Criminator, Calumniator, Mercator*; & quidem Mercator non dicitur, qui vnum ſolum actum mercandi exercuit, ſed ex conſuetudine emendi, & vendēdi, vt multis probat *Bertach. V. Mercator. init. & V. luſor ante n. 90.* & hoc quidem verū eſt, ſi agatur de puniendo luſore, vel aleatore, ſed non eſt verum, ſi agatur de puniendo illo, qui luſit, nam non tantum puniuntur peccata, quæ ex conſuetudine, ſed etiam quæ ſemel, aut bis committuntur, & in vim *Statuti* abſolutè affirmo, puniendum eſſe fratrem, qui vel ſemel aleis, vel talis luderet, ſi id in foro exteriori probari poſſet, qui vnus tantum luſus, peccatum eſt, & per Statutum prohibitum, & punibile, ſi tamen fiat in rigoroſa acceptione ludi, nimirum erogatis pecuniis, vel alia re, pretio extimabili, & ſolummodo excuſarem ludentem, iuxta depurationem in hac tertia reſponſione allatam, quia ſecundū illam corrigitur omnis venenoſa qualitas ludi. Luſor quis

Hinc ſi frater cum aliquo Prælato, aut Principe familiari, quiquè Religionis authoritatem probè noſſet, illeq. optaret fratrem animi gratia ſine iactura, vel lucro, niſi orationculas, & preces exponeret, ſecum colludere, poſſet id ſine peccato facere, dummodo abſit ſcandalum, ſicuti de tangendis denariis à Principe ad aſpiciendum datis, diximus ad *Statuta c. 4.* quod maius, & per regulam rigoroſius prohibitum reperitur, cui accedit ratio de paucitate materiæ.

Scandalũ & auſus in luden. tẽ

Reſp. IV. ad incurrendas pœnas in luſores ſancitas, nõ eſt neceſſarium ſcandalum, licèt requiratur ſcientia, & dolus. Quia in ſtatuto non prohibetur ludus cum ſcandalo, ſed ludus abſolutè, & ſimpliciter. Ergo ita eſt intelligendum, non diſtinguente lege *l. de pretio. ff. de public.* & alibi. & ſufficit verba ſtatuti ad rigorem verificari. De ſcientia autem, et dolo patet ex ſtatuto dicente *ludere audeat.* auſus autem ſcientiam, & dolum importat, ac requirit. *Innoc. in c. cũ medicinalis, de ſent. excom & Clem. 1. & ibi Card. de bapt.* Quare ſi quis neſciat, tales pœnas eſſe inflictas, & talem prohibitionem eſſe factam, nõ eſſet pœna dignus quia ceſſat auſus.

Paucitas materiæ excuſat in ludo.

Reſp. V. Paucitas materiæ, quę excuſaret fratrem à peccato proprietatis, excuſat etiam in ludo prohibito. Quia plus obligat votum, et lex diuina, quam ſtatutum. et quando id conſtaret in foro exteriori, non veniret puniendus. Limito tamen reſponſionem, niſi id ſępè fiat, vel ex conſuetudine, quia tunc puniri debet v.g. ſi aliqui religioſi aleis, vel talis luderent, non dico rem paruam, ſed nec pretio extimabilem, vt roſaria, preces &c. vt aliquando in ludis conceſſis aliquando fieri ſolet, et hoc facerẽt ex cõſuetudine, in hoc caſu dico, iſtos puniẽdos eſſe ſecũdũ ſtatutũ Quia parũ refert, quod quis ludat nũmos, vel lapides, dũmodo rẽpus in otio tã laborioſo, et vitioſo, terat; & ſtatut. nõ vetat ludere nũmis, aut rebus valoris, ſed ludere abſolutè. & hęc eſt praxis religionis. et dico vlterius non tantũ puniri debere ludentes, ſed etiam adſiſtentes, et commoditatem miniſtrantes, iuxta ſuperius dicta, ac etiam eos, apud quos aleę, vel taxilli reperirentur, quia eſt ordinatum ad ludum, et nimis dedecet religioſos, et pręcipuè Franciſcanos, argumento *cap. 1. de cle. venat.* in quo prohibetur *Cleric. canes, & accipitres ad venãdũ habere* ſub ſuſpẽſione triũ mẽſiũ à comunione Epiſcop. pręsbiter. diaconi, et non niſi, quia ad prohibitam venationem inſeruiunt. Sic de aleis, ſic de armis, quæ ad rixas, et vulnera ordinantur. Mitius tamen puniendos cenſeo, quantũ conatus, et præparatio à delicto diſtant. Niſi quis in hoſce, acrius procedendum putaret, tamquam vitioſiores, cum non ſolum actu, ſed habitu, et in animi præparatione ludant. Arma enim clericorum non aleæ, ſed lachrimæ eſſe debẽt. *c. conuenior. 24. q. vlt.*

Niſi fiat ex conſuetudine.

Tenere aleas punibile eſt.

Arma clericorũ lachrimæ.

Queſtio 3. An pęna ſtatuti applicanda ſit omni ludenti, et ad quemcumq. ludum, etiam in minori delicto.

Reſp. cũ duplex pæna imponatur, carceris arbitrarii, & triẽnalis,

Digitized by Google

nalis priuationis; circa primam difficultas non militat, quia ſuperior arbitrari poteſt iuxra grauitatem delicti. Circa II, Dico, non remanere ſuperiori arbitrium de illa moderanda. Quia ea eſt athoma, & minimo delicto huius generis impoſita, adeout ſi quis luſerit ſemel, hac pæna plectendus eſt, Licet enim parua materia in hac diſpoſitione non veniat. Et ſtatutum puniens vulnerantem nõ intelligatur de modico vulnuſculo, vt eſt cõm. apud *Herculem, de cautione de non offendendo. cap. 27. nu 8. apud Bonacoſ. p. p. V. ſtatutum* Attamen cum ſimus in materia graui, currit integra diſpoſitio in vno, ſicuti in multis actibus. Nec poteſt remitti, licet poſſit excedi ex illa parte, quæ arbitrio ſuperioris committitur.

Dico etiam poſſe aggrauari pænas pro quantitate materiæ, ratione violatæ paupertatis, pro habituatione, pro ſcandalo, in quibus boni ſuperioris diſcretio, et zelus deſiderantur, vt pœnas molliat, & exaſperet, prout ſaluti ſubditorum. & decori religionis viderit expedire.

Tandem intelligo concluſionem de ludentibus quocumque ludo ex prohibitis, & non aliis.

Specialiter autem cenſeo arbitrarie puniendum eſſe religioſum, qui extra terminos regularis recreationis, vel nimis frequẽter, vel cum ſcandalo luderet ludis permiſſis. Quales eſſent pilæ, trochi, iactus lapidum, ſcacchi. Quia etiam permiſſa vitiãtur per malas circumſtantias, vt falsè dixit ille, de ſua vxore vtente: *Poteſt quis proprio vino inebriari*. Quænam religio erit illa, quæ ſuis habens ad ludendum laxaret? quali exemplo afficerẽtur exteri, ſi religioſos in clauſtro, ſcacchis, troco &c. ſæpè ludentes offenderet? quale ſandalum foret, ſi frater minor cũ ſæcularibus, animi gratia, in platea luctaretur, curreret, & ad ſcopum iacula collimaret? Certè hunc extra ſeriem grauius punirem, quam alterum, qui clanculo aleis, & nummis luderet. Quia circumſtantia ſcandali actiui, culpas nimis exageret. hinc Apoſtolus de iis, qui ſcandalizantur de eſu carnium, *Non manducabo carnes in æternum*, atquè hæc de ludo. Dictum falſum.

CAPITVLVM XXI.

De Pœna Triremium.

VLTIMVM religioſæ animaduerſionis periculum. Quod in Sacerdotib' nõ eſſe practicandũ optarunt *Diaz in tract. c.146.nu.3. & ibi Salſedo §. nec faciendum approbo. apud quem Clar.q.70.V.frequens eſt. Nauar.in c.nullam.18.q.2. numer.52.* quos ſecutus *Peirin. to.1.q.1. c.27. init.q.* multos citat, & damna, quæ ex tali pœna eccleſiaſticis proueniunt, recenſet. *a* §. *quarta pars*. Verum quia vſus obtinuit, vt grauiſſimè delinquentes aliquando triremibus adiiciantur, aliqua circa hanc materiam examinabimus.

Quæſtio I. Quam antiqua ſit pœna triremium.

Triremiũ pœna quã antiqua. Reſp. citatus Diaz putat occaſionem habuiſſe ex eo quod ait *Innocentius in c qualiter, & quando. 2.de accuſ.* quod Clerici poſſent condemnari ad metallum, ſi talis pœna in ſacris canonibus ſancita reperiretur. & quod S. Auguſtinus ſentit de clericis homicidis, potius deputari debere alicui vili operi, vt à delictis quieſcant, quam occidi, aut mutilari, quibus ducti Prælati ſuos delinquentes ad triremes condemnare cœperunt. Verum contra iura affirmat cit. *Peirinus §.2. pars*. Quia excommunicantur Prælati permittentes, aut mandantes clericos à laicis verberari. *cap. Vniuerſitatis. de ſent. excom. ex Nau. comm. 3. de regul. n.52.* Potuit quidem legum ciuilium exemplum mouiſſe eccleſiaſt. vt ſimili pœna ſuos punirent. Siquidem pœnam triremium ad deportationem ad metalla ſucceſſiſſe, affirmant *Follerius capit. 9. prax. Diaz. cum ſuo Additionatore. cap.140. & 146.* Cœterum quoad laicos antiquiorem eſſe, legitur apud *Valerium Max. lib. vlt. c. vlt.* qui publicæ triremis remo affixum refert quendam qui ſe vtero Octauiæ ſororis Auguſti genitum iactabat. cuius meminit etiam Suidas, & Ioſephus lib. 17. Immo triremium vſum antiquiſſimum eſſe patet ex Ezech. c.30. *Egredientur nuncii à facie mea trieribus.* & multò antea Num.24. Balaam ille a rio-lus vaticinãs de vaſtatione hæbreorum, ait *Venient in Trieribus de Italia, ſuperabunt Aſſirios, vaſtabuntq. hæbreos.* idem enim eſt Trieris ac Triremis, ideſt, nauis triplicem remorum ordinem habens, vt adnotauit *Nibriſſenſis in lexico iuris V. Trierarcus.* ideſt nauis princeps, qui nunc vocatur patronus. de qua rè legendus

gendus eſt *Bayſius de re nauali.* quibus addictos malefactores illorum temporum per ea,quæ de præſenti videmus,credere poſſumus, ante nimirũ, quam eruendorum metallorum vel inuẽtio, vel cupiditas mortales inuaderet. Vel a tempore Tarquinii ſuperbi, vt *Eutropius lib.1.c 10. & Suidas*, Vel Semiramis, vt idẽ *Suidas, & Diodorus Siculus* ſcribunt *in* V. *Semiramis.* Cum ſola ad inſulas deportatio,vel exilium ſufficere viſa non fuerint ad coercendos nocentes.

Quidquid ſit de antiquitate pœnæ, certum eſt, receptiſſimam eſſe his temporibus,etiam apud Eccleſiaſticos condemnationem ad Triremes, & regulares illam loco ſupplicij in nocentes paſſim arripere. honeſtante conſuetudine inſolentiam pœnæ, vel puniẽndi neceſſitate, cùm vix in carceribus perpetuis coerceri poſſint. Et accedentibus ſummorum Pontificum conceſſionibus, vt ſcilicet poſſint Prælati impunè tradere noxios Sathanæ in interitũ carnis &c.etiã ſi ex accidenti aliquãdo ſpiritus ſaluus non fiat. Priuilegia recenſet *Peirinus* loco cit. nimirum Pij V. Generali S.Hieron. Hiſpaniarum,ex *Rodriq.to.2.q.25.ar.1.* vt poſſit condemnare ad Triremes perpetuò,vel ad tempus ſuos delinquentes. quo priuilegio alios regulares frui,idem *Rodr.to.1 q.30. ar.16.* docet. & Clem.VII. concedentis Minimis an. 1529. 19. Auguſti, vt *ſine ſcrupulo conſcientiæ, omni tamen malitia, & ſpecie vindictæ ceſſantibus* ſuos ſubditos ad triremes damnare poſſe, cum præcepto S.Obedientiæ capitaneis triremium, vt taliter damnatos in ſuis triremibus recipiant. & hac ratione non ſunt excommunicati. ex eo, quod religioſos a ſecularibus verberandos exponant. Verum opus non erat talibus fulciri priuilegiis.quia conſuetudo inducta, ſuperiores ab excommunicatione immunes reddebat.

Quæſtio 2. Quibus caſibus pœna triremium regularibus infligi poterit.

Reſp. Franciſcana religio vnico ſtatuto *c.7.§. 5.nu.68.* ſanxit, *Qui crimen commiſerit,propter quod in ſæculo mereretur mortem, ad perpetuos carceres,aut ad triremes perpetuò damnetur.* Quæ autem ſint delicta morte digna, diximus *ſup c. 4.de carcer. §.cit.* 19. ſtatutum eſt Sacris Canonibus, & communiſſimæ praxi accommodatum. Quia eccleſ. ius ſanguinis non habet, ideo vltimo ſupplicio nocentes plectere non poteſt,ſed iuxta pænitentiales canones clericos coercet, vel in exilium mittit,vel depoſitione mulctat,vel in monaſterium detrudit, vel tãdem ad triremes dam-

Quando regulares triremibus adiiciendi.

Clerici pœnam ſanguinis dare non poſſunt.

damnat. eſt clarus textus *in c. ſententiam. nec clerici, vel monach. In* quo ſub cenſuris & pœnis prohibetur Clericis, ne per ſe, vel per alios quoquomodo dictent pœnam ſanguinis, aut ad alicuius mortem concurrant, doceant, vel operentur. Neq. opponi poteſt *c. ſollicitatores. d. 1. de pænit.* vbi intentanti puero ſtuprum pœna capitis imponitur, illis verbis *puniatur capite; imperfecto; in inſulam deportatur.* ideſt, gloſſa interprete, perfecto flagitio decapitatur: imperfecto, in inſulam deportatur. Non inquam, quia iſta eſt lex ciuilis ex *lib. 47. ff. tit. 11. de extraordinariis crimin. l. 1.* quam ſine propoſito retulit eo loco *Gratianus*, vt dicit *gloſ.* quia cum agat de pœnitentia, impertinens eſt pœna ſanguinis, & deportationis. nō igitur utitur eccleſia vltore gladio. ad quod citat *Clar. q. 70, nu. 4.* verba iudeorum, applicans illa clericis, *Nobis non licet interficere quemquam.* Sed nimis frigidè, quia id erat facti, impediti a Romanis, non iuris quod maximè habebant hebrei, vt patet in lege Moiſi, in lapidatione Stephani, & occiſione ſanctorum. Etiam ſi dicere poſſimus, non licere per ſuam ſententiam, benè quidem ſi degradatum brachio ſæculari tradant. Cum ergo alię pœnæ, vt detruſionis in Monaſteriū, deportationis, perpetui carceris, Mitræ, fuſtigationis, Gabbiarū non ſint in vſu quoad clericos, vt loco citato teſtatur *Clarus*, cōſequens eſt, vt triremibus, tamquam ſecurioribus & expeditioribus ad puniendum, prælati vtantur.

Sed quia non ſatisfactum videtur quæſito per vnum ſtatutum, deſcendo ad caſus particulares.

Quibus caſibus Franciſcani ad triremes dānandi.

1 Primus pro trino lapſu carnis. *d. c. 7. §. 5. n. 19. Pro tertio autē longiore carcere maceretur, vel etiam ad triremes, ſuperiorum iudicio pro qualitate delicti mittatur.*

2. Pro ſtupro puerorum. ibid. n. 21. *Si quis de innominabili &c. ſi tamen de eodem ſcelere denuò legitimè conuictus fuerit, ad triremes perpetuò, et omninò mittatur.*

3 De ſacrilegio ibid. n. 20. *Si quis ſacrilegium cum moniali admiſerit, ad triremes omninò damnetur, aut perpetuo carceri ſuperiorum arbitrio mancipetur.*

4 De occiſione, & mutilatione. ibid. n. 52. *Quod ſi mors ſecuta fuerit, vel atrox mutilatio, ad triremes omninò cōdemnetur,* ſub qua pœna militant enormis vulneratio, veneniq. ſiue per ſe, ſiue per alium propinatio.

5 De vulneratione, & morte Prælati localis, ibid. nu. 53. *Qui prælatum localem gladio, aut baculo, vel alio quopiam inſtrumen-*

to

to percuſſerit, & mors ſecuta fuerit, ad triremes mittatur Superiorum arbitrio.

6 De percuſſione Prouincialis. ibid. *qui verò Prouincialem quoquo modo etiam leuiter percuſſerit, generalis arbitrio, ad triremes mittatur.*

7 De eiuſdem vulneratione ibid. *ſi autem gladio, vel quouis alio inſtrumento, ſiue mors ſecuta fuerit, ſiue non, ad triremes omninò, & perpetuò mittatur.*

8 De leuiſſima percuſſione generalis. *Quod ſi quis generalem ipſum etiam leuiſſimè percutere auſus fuerit, is perpetuò ad triremes mittatur.*

9 De incorrigibilibus, ibid. num.60. *Vel expellantur, vel ad triremes iuris ordine condemnentur.*

10 De grauiſſima apoſtaſia reiterata. *cap.2.§.10. numer.15. Tertio vel extra ordinem, vt incorrigibilis expellatur, vel ad triremes per decemnium condemnetur*, qui omnes caſus in noſtram *practicã criminalem, titulo de applicat. pœnarũ* redacti ſunt, quos iuuat, per aliquas conſiderationes examinare, vt in re grauiſſima nõ erremus, iis exceptis, quæ in *Cap. de pœna carceris* adduximus.

Circa primum venit conſiderandum, an diffinitorium poſſit triplicantem fornicationem ad triremes perpetuò condemnare.

Reſp. de hoc egimus. *cap.2. quaeſt.5. reſp.6. & cap.14. quaeſt 6. diff.3. §. quares an arbitrium*, & negatiuè ſentienſum cenſeo, quia fornicatio non eſt delictum capitale, quod mortem mereatur, ſed ſuſpenſionem, vel ad ſummum, depoſitionem in Clerico, & in laico per ius Canonicum arbitrariã punitionem, & per ius ciuile (etiam ſi ſit peccatum mortale) nullo modo punibile. *Clar. §. fornicatio. num. 1. & 3.* cum ergo perpetuæ triremes ſuccedant pœnæ mortis, ſequitur, quod ob fornicationem non poſſit quis ad triremes damnari. Quod dictum corrigo, niſi ſit taliter circumſtantionata, vt hanc pœnam mereatur, nimirum publico, & notorio ſcandalo, ſi cum muliere nobili, ac conſpicua. vnde vindicta à coniunctis timeatur, vel ſi reuerſus è triremibus fornicator compareat, dedecus Religioni ſuccedat apud potentes, & magnates, vel etiam ſi ob tale delictum è Religione expellendus eſſet, nulla emendationis ſpe affulgente, quo caſu expediret pro bono publico Religionis fornicarium in perpetuum relegari. his ſtantibus putarem poſſe condemnari in perpetuum,

Fornicatio non eſt delictum capitale,

prout

provt in ſimili ſenſi in *c.14.citato.* & ideò in Statuto **ponitur** *pro qualitate delicti*; non enim qualitas accipienda eſt de ipſa fornicatione, quia iam delictū ſupponitur, ſed quoad circumſtantias.

Verum tamen eſt, nomine fornicationis in Statuto venire etiā ſtuprum, inceſtum, adulterium, quia cum de ſolo ſacrilegio ſeparatim agat, & aliæ ſpecies peccatorum carnalium ſint poſſibiles, cenſetur ſub nomine fornicationis reliquas ſpecies comprehendiſſe eo ingenio, vt vix Religio inuenire poſſet aliquem Deo dicatum, qui nimiæ lubricitati attendat, recole dicta *c.8. q.* 4.

Circa III. recolentes dicta *cap.8.q.9. à §. ſed dices.* affirmo, ad triremes damnandum eſſe ſacrilegum, qui cum ſanctimoniali omnes illos actus inhoneſtos patraret, quos ibi recenſuimus, & addo idem dicendum eſſe, ſi hoc faceret cum Religioſo Deo dicato per votum ſolemne, tum quia votum eſt idem: tum quia turpius peccatur cum maſculo, quàm cum fœmina, vnde apparet duplex turpitudo, & ſacrilegii, & nefandi, addita tamen reflexione maioris, vel minoris exceſſus, vel conaminis, &c. provt in Capitulo de pœnis.

Circa II. dubitari poteſt primò, an ad triremes damnari poſſit, qui de innominabili ſemel tantum conuictus eſſet.

Semel de innominabili peccans, poteſt ad triremes mitti.

Reſp. affirmatiuè, quia eſt delictum capitale. vide *cap.8 q.11.* neque Statutum hanc pœnam irrogans pro ſecunda vice in hāc culpam lapſo, impedit, quia hæc eſt pietas Religionis, quæ non adimit Iudici facultatem procedendi ſecundum leges ciuiles, & canonicas præcipuè Leonis X. & Pii V. citatas *d.c.8.q.11. § itaq.* liberum eſſet in caſu qualificato pediconem in primo delicto ad triremes deſtinare, adſint diffinitorii zelus, & pietas,

Circa IIII. non videtur, quomodo perpetuò remo affigi poſſit, qui leuiſſimè generalem percuteret, remoto enim animo iniuriandi, qui ex leuiſſima percuſſione conici non poteſt, non videtur applicanda pœna capitalis peccato veniali, nimius enim exceſſus eſſet inter pœnam, & culpam.

Reſp. de hoc dictum *c.14 q.5.diff.3.* vbi gradus iniuriæ numerauimus, & atrocitatem iniuriæ declarauimus, præcipuè ex qualitate perſonæ, cui infertur *l.prætor dixit. ff. de iniuriis. §. atrocem.* cum ergo in Religione non ſit perſona, quæ generalem æquet, reſideatquè in capite tota nobilitas, quæ redundat in corpus, videtur offenſus totus Ordo in ſuo generali, ea maiori ratione, qua iniuria facta vni de familia, intelligitur facta omnibus. *l.lex Cor initio ff.de iniuriis. Tiraquel. in tractat. de pœn.*

Iniuria facta capiti in religione intelligitur facta corpori.

cau-

cauſa 51. *num.* 88. vnde atrociſſima iniuria conſurgit, quæ ex qualitate perſonæ offenſæ, atrociſſimam pœnam mereretur, vt alios exemplo deterreat. Verum tamen eſt, Statutum ſupponere percuſſionem illam leuiſſimam, non eſſe peccatum veniale, ſed mortale, nam leuiſſimum hoc loco non accipitur in genere moris, aut phiſico, ſed relatiue ad atroces, & leues, quæ ſunt peccata mortalia, ſi in ſeipſis conſiderentur; minora tamen, ſi grauioribus comparentur, vt citato loco dictum fuit, quæ leues, & leuiſsimæ iniuriæ atrocitatem inducunt, ſi eminentiſſimæ perſonæ qualitas adiungatur, quia ſi ex materia, ex loco, ex tempore, ex antecedentibus, & adiunctis conſtaret eſſe peccatum veniale, dubio procul tam graui pœna emendari non deberet, vtor doctrina *Clari quæſt.* 77. *num.* 23. vbi examinat *Clementinam primam de pœnis*, in qua excommunicatur percutiens Epiſcopum, aut Cardinalem. *& ex conſil.* 75. *Bolognetti*, ait. *Hæc pœna locum non habet, vbicumque offendens Epiſcopum, aut Cardinalem, id faceret cauſa ſuæ defenſionis, nam in eo caſu non cenſetur facere iniurioſè, quinimmo ex quacunque cauſa excuſari poſſet à temeritate, & dolo, ceſſabit etiam pœna dictæ Clementinæ*, & citat Gloſ. & alios dd. quam accomodamus caſui noſtro à maiore ad minus, tum ratione perſonarum, quia Cardinalis, & Epiſcopus digniores ſunt generalibus, tum ratione præcipientis, quia hic ſancit Religio, ibi Papa.

Circa IX. quæritur, an introducto iudicio circa incorrigibilem de iure, vel de facto, vt expelli poſſit, an variari valeat, & intra annum probationis, vel poſt, condemnari ad triremes.

Expellēdus poteſt ad triremes damnari.

Reſp. affirmatiuè, quia in decreto de eiectis non prohibetur modus procedendi Canonicus, ſed tantum aſſignatur modus expulſionis. Nec nouum eſt, poſſe Iudicem variare formam procedendi, etiam poſt inceptum proceſſum per viam accuſationis, & continuare illum per nobile officium Inquiſitionis, ſeu verius cumulare has formas ſimul, ita vt examinentur teſtes per Inquiſitionem, quos accuſator non produxerat, vt de communi teſtantur. *Romanus, Nicolaus de Matarellis, Albanus, Amadeus, Boſſius apud Clar. q.* 3. *n.* 7. *&* 8. & licèt de iure contrarium ſenſerunt *Aretinus*, & *Alexander*, aliique apud eundem, tamen ex conſuetudine, quam ſeruat totus mundus, vt dicit *Drogo* apud eundem *q.* 4. cumulari poſſunt accuſatio, inquiſitio, & denunciatio in eodem proceſſu, ergo poteſt Prælatus regularis condem-

Modi procedendi cumulari poſſunt.

demnare ad triremes,quem poterat expellere. Vtitur enim Religio ſuo iure,nullam prohibitionem habet,formæ iſtæ non ſunt ſibi contrariæ, vt poſita vna, negetur altera, quinimò adiuuari poſſunt ad inuicem.

Dices. Carceratio illa experimentalis ordinata ad expulſionem, non videtur applicanda ad pœnam triremium: quia hæc pœna non debet habere, vt præambulam tantam carceratioñe, quæ ſolum applicatur ad experimentum, vnde pœnæ pœnis cumularentur, & contra rationem carceratus ad reſipiſcentiam, reperiretur remo addictus.

Reſp.nõ debet damnari ad triremes ſtante tela iudicii expulſionis, ſed ália, puta poſtquam extractus eſſet de carcere poſt annalem probationem, ſi iterum delinquat per nouam telã iudicii, & per nouam ſententiam, ad triremes mitti poſſet. Nam ſuppoſito, quod maceratus per annum in carcere, iuxta decretum de eiectis, & inde eductus iterum labatur, religio non cogitur illum eiicere, ſed datur poteſtas, ergo ſicuti poteſt expellere, ita etiam poteſt hoc ſuo iure non vti, & ſic non continuare ſeriem prioris iudicii expulſionis, & cum reus per noua delicta reddatur magis dignus pœna triremium, poteſt illi irrogarĩ, & per antecedentia,& per ſubſequentia crimina. Hinc Statutum diſiunctiuè loquitur. *Vel expellatur, vel ad triremes mittatur.* Quoties enim Religio hoc Statutum obſeruat, nulli facit iniuriam, ſed ſuo iure vtitur. Verum tamen eſt, quod damnatio ad triremes fieri debet à diffinitorio, non à 6. illis Patribus,quiã iſti ſunt Iudices expulſionis non aliarum cauſarum.

Dices II. poſt decretum de eiiectis adempta eſt regularibus facultas ad triremes condemnandi,vt ſentit *Lezana V. triremes n.5.* quia condemnati ad triremes ſunt expulſi ab Ordine, maximè ſi condemnatio ſit perpetua. Cum de condemnatis ad tẽpus multi dicant degradandos eſſe prius, & habitu priuandos, & nullo modo recipiendos eſſe tamquam infames. *Portel.V.eiicere.n.6.Lez.in.cit.n.5. & tom.1.c.16.n.32. Peirin.ſup init.quæſt. §.dico 3. & Hieron.Roder.reſol.57.n.8.* citat Portel. ſupra adducentem Statutum Capituli gen.rom.an.1612 vt ſequitur. *Nullus expulſus, & ad triremes damnatus amplius ad Ordinem admittatur,circa quod Capitulum generale declarat, damnatum ad triremes eò ipſo intelligi ab Ordine pulſum, quamuis in ſententia explicetur.* Cui addo aliud Cong gen.Rom.an 1615. *ſi verò* (inquit) *ad triremes damnati fuerint, nullo modo ad Religionem ite-*

iterũ admittantur, ſi vero aliquem talẽ contigerit, a Sanctiſſ. D. *obtinere, vt iterum ad Relig. admittatur, &c.* & in Statutis quæ cõmentamur.an.1642.c.7 §.5.n.70. dicitur. *ſi contingat per aliquam cauſam extra ordinem, cui reſiſti non poſſit, condemnatos ad triremes, aut ad perpetuos carceres liberari, &c.* In quibus apparet mens clara Religionis, quod condemnati ad triremes, ſunt perpetuo expulſi, ſed expelli non poſſunt, niſi ſeruentur, quæ in decreto diſponũtur, ergo Religio nõ poteſt ad triremes dãnare.

Reſp. Neſcio, qua ratione perſuaſum ſit aliquibus, vt ſpeculationibus ſibi aditum ad communẽ vtilitatem occludant, nulla lege coacti. Decretum de eiectis peſtilentes intra Religionẽ ita concludit, vt vix vel nunquã expelli poſſint, reſtat exitus ad triremes, & hunc ſibi præripiunt, dum ſalua lege, poſſunt noxios eo ablegare, vbi & pœnam ſentiant, & Religionem leuent Dico igitur infirmam eſſe deductionem, quia vt ſupra dictum eſt, Sedes Apoſtolica diſponit de expellendis, non de puniẽdis, formã pro primis tradit, circa II. nihil innouat, reuocat Priuilegia, & Conſtitutiones Ordinum quoad expulſionẽ, nõ quoad alias correctiones. In Ordine Seraphico aderant Conſtitutiones circa incorrigibiles, & circa triremibus affigendos, cũ ergo illæ, quæ incorrigibiles concernunt, moderatę ſint, cõſequens eſt, vt aliæ in ſua virture perſiſtant. Sententia condemnatoria ad triremes formaliter non eſt ſententia expulſionis, ergo cum ſimus in maximè odioſis Religioni, tenenda eſt iuxta cõmunẽ doctrinã rigoroſa terminorũ acceptio. Quod poſtea idẽ effectus ex vtraque ſententia proueniat, Iudicẽ mouere non debet, quia non prohibetur effectus in ſe, ſed relatus ad formã nouiter introductam.

Et vt res à ſuis fundamentis eruatur, nouum hoc decretũ manauit, non vt impediretur eiectio peſtiferorum, ſed vt ſcandalis, & multitudini eiectorũ remedium adhiberetur, do proœmium decreti. *Sacra*, inquit, *Congregatio, &c. regularium eiectorum Statui conſulere, illorumq. ſcandala ſummouere, & ſuccreſcentem numerum frangere, opere pretium exiſtimans*. itaque intendit remouere vagationes eiectorum, & apoſtatarum ſcandala, ac multitudinem, ideò circa primum diſponit de tranſitu ad arctiorem, circa ſecundum de ſubiectione ad Epiſcopos, circa tertium de forma procedendi, ne libera facultate relicta, numerus eiectorum excreſceret, & noti iuris eſt, mentem Legiſlatoris cognoſci ex proemio legis, vt pluries probatum eſt, cum ergo hæc omnia ceſſent in condemnationem ad triremes, non eſt,

Mens decreti de eiectis.

eſt, cur arctemur, & vtilem modum purgandi Religionem. Non enim ad triremes paſſim mittuntur, & ita facilè, ſed ob grauiſſimas cauſas maximè reluctantibus reis, & ſic ceſſat ratio multitudinis. Remo affixi vagari non poſſunt, nec ſcandala cōmittere ſub habitu regulari, ergo vagatio, & ſcandala ceſſant, & hac ratione decretum hoc non impedit condemnationem ad triremes.

Damnatus ad triremes, an ad Religionem reuocari poſſit.

Addo, quia damnatus ad triremes ad tempus, eo finito, ad Religionem reuerti poteſt, licèt conſultum ſit Religioni, illum non recipere, & in perpetuum remanet Religioni facultas illum reuocandi tanquam ſuum ſubditum, vt in aliqua Religione pro vtroque caſu factum ſcio; ergo non eſt formalis ratio expulſionis, quia ſemel expulſus, quantum eſt ex parte religionis, reuocari non poteſt, & ſi poſſet religio condemnare aliquem ad perpetuam carcerem ſæcularium, quando ſecurum ipſa non haberet: (hoc enim quis prohibet) & ex noua erectione ergaſtuli, per Vrbanum VIII. facta, poſſet inibi ſuum delinquentem in perpetuum damnare, cur hoc facere poſt decretum de eiectis, ad triremes non poterit? ſed quid refert diſputare de iure, ſi de facto practicatur in multis ordinibus, condemnare nimirum ad triremes poſt hoc decretum, idq. impunè, pacificè, & ſine reclamatione, ex quo conſuetudo optima legum interpres declarauit, decretum non abſtuliſſe Superioribus ius, quod habebant, dummodo circa expulſionem diſpoſitio illa ſeruetur, & ego multos in variis religionibus non obſcitanter procedentibus, ſcio ad triremes condemnatos poſt huius decreti editionem.

Hinc colligitur lapſus Roder. iunioris citati dicentis *Deducitur, attento decreto, nō poſſe hodie ad triremes relegari aliquē religioſū niſi per generalē, de aſſenſu dictorum ſex patrū*: quia vt dictū eſt, iſti ſunt collegæ expulſionis, non aliarum condemnationū.

Quoad Statuta autem Religionis dico, ſenſum illius eſſe, ne remigans recipiatur, quia infamis, quia peior, aut peſſimus, quia ipſam dedecore afficit, ſicut efficit etiam expulſus, qui ob licentiam ſæcularem peior euadere poterit, & tamen iſte quæri, & reduci mandatur in eodem decreto, dummodo euidēs ſpes emendationis affulgeat, & hoc dici poteſt etiam de remigante, cum eadem ſit circa vtrumque ordinis intentio. Nec in iure vim facit ſenſus Religionis, quod idem iudicium faciat de expulſo, & de remige, quia certum eſt diuerſam eſſe vtriuſque naturam, & à diuerſis non fit illatio, ſed infra fuſius.

Quæſt.

Quæſt. III. An expediat ad triremes damnare, & quo Ordine procedendum.

Reſp. I. expediens, vel reſpicit condemnatum, vel reſpicit Religionē, de primo citati Authores deplorant ſtatum harum miſerabilium perſonarum: non tantum ob afflictionē corporis, quod fame, ſiti, laboribus, ærumnis, fætore, frigore, nuditate, cęli iniuriis, verberibus, & mille inexplicabilibus malis affligantur, ſed multò magis ob peſſimam, quam eo loco vitam ducunt, omnis generis iniquitate repletam, vt non immeritò intellexerit quiſpiam illud *Iſaiæ* 13. de Remigiſ. *Dominus exercituum præcepit militiæ belli venientibus de terra procul, a ſummitate cœli Dominus, & vaſa furoris eius, vt diſperdat omnem terram*; accipiens vaſa furoris pro triremibus ob omnimodā, quam habent in corpus, & animam diuini furoris vindictam, cœterum Sacerdotibus ſaltem non expedire, concors eſt omnium ſententia, quia nimis opprobrioſum Religioni Chriſtianæ eſt, remo, & infami colluviei adiicere ſacras manus, & corpora, quæ Deus ſummis miſteriis conſecrauit. Inde d. Vrb. VIII. ergaſtulum pro Sacerdotibus inſtituit; ſed quia opus eſt, vt Religio inibi condemnatos alat, nō videtur erectū pro pauperibus, imò nec omnes eò duci poſſunt, nedum ex exteris regionibus, ſed neque ex tota italia, ſed ad ſummum qui circa Vrbem reperiuntur. Si autem ſumamus expediens ſecundo modo certum eſt, expedire Religionibus, ſuos delinquentes condemnare ad triremes, dū alius expeditior modus non ſuppetat ſe à talibus peſtibus liberandi, etiam ſi ſciat, in triremibus deteriores eua ſuros, quia in hac parte ſuo iure vtitur, & per accidens eſt, quod aliquis euadat deterior, nam qui expelluntur, vel ad triremes mittuntur, non deſtinantur, vt meliores euadant, ſed vt puniantur, & ſibi imputent, quod non in melius, ſed in peius proficiant, quia hoc, nec Religio intendit, nec genus punitionis ſecum fert, pœna enim emendat, non auget culpam, & eſt remedium, non venenum.

Ad triremes damnare Particularibus nō expedit.

Sed Religioni.

Reſp. ſecundo Hæc condemnatio fieri debet, ſeruato iuris ordine, quia de ſumma pœna agitur, ideo ſeruari debet practica criminalis, ferri debet à Prouinciali, vel Generali cum diffinitorio, Non ex malo zelo, niſi mortaliter peccare velint, & ad famæ, & damnorum reſtitutionem teneri, ac excommunicationi ſe ſubiicere exponendo ſæcularium flagris Religioſos, ſi contra Iuſtitiam condemnarent, & quod nullus hac pœna damnetur, data optione in Statuto ad carceres, vel ad triremes mittendi, niſi cauſa exigat, carcer ſecurus non adſit, fugæ ſuſpitio appa-

Forma ſeruanda in condēnatione ad triremes.

 reat,

reat, vel rei; aut cuſtodum vitio.

Quæſt. IV. De obligatione Prælatorum erga triremibus adiudicatos.

Prælati non tenētur reuocare remiges. Reſp. I. Non tenentur Prælati reuocare hos condemnatos, etiã ſi emendatos iudicarent, quaſi agendum ſit cum illis id, quod de expulſis mandatur, & emendata culpa vlterius ſæuire pœna non debet, ſed.

Probatur I. quia tantum abeſt, vt Religio remiges reuocare debeat, vt eos recipere vetuerit.

Probatur II. Si eſt condemnatus ad vitam, non debet retractari ſententia, ſi ad tempus eo expleto, damnatus ſibi conſulat, nec debet agere contra Trierarcum, vt latæ ſententiæ pareat, quia non eſt rei procurator, nec in laicum ius habet.

Probatur III. hoc iudicium emendationis, vnde Prælatus hauriet? à conſociis, à præfecto? à miniſtris? an tenetur inquirere de emendatione, an referentibus credere? nihil horum.

Si dicas, ineſt & Superior, completo tempore, moneat Trierarchum excommunicatum eſſe, ſi vlterius illum detineat, aut percutiat, quia Priuilegium Canonis non amittit, vt amitteret, Degradationis effectus. ſi eſſet actualiter degradatus. *cap. degradatio in fin. de pœn. in 6. Viuald. de depoſit. & degrad.* cuiuſmodi non eſt, neque verbaliter degradari ſolet, quo caſu neque Priuilegium perderet. *Gloſ. in dicto cap. degradatio.* apud *Silueſtr. V. degradatio. num. 8. quæſt. 6.* & ſic vltra tempus detinere, aut verberare inducit excommunicationem. *Peirin. d. tom. 1. cap. 1. quæſt. 27 § dico 4. V. ſed quid.* Quam contrahit in hæc conſentiens Prælatus, conſentit autem, dum potens liberare, non facit, vt in carcerato per annum, ſi vltra detineri ſciens, & prudens fineret, eſſet excommunicatus, quia per illum ſequitur effectus violentæ detentionis, & perſona-Excõmunicatus, qui permittit Religioſum detineri violēter. lis iniuriæ. *Silueſt. V. excommunicatio 6. nu. 5. § ſciendum eſt n. 3. ver. Tertio cum quis clericum mandat capi*, & non ſolum attenditur mandatum directum, ſed etiam permiſſio, & conſenſus in violentam detentionem; quæ afficiunt eos, qui habent ex officio defendere Clericum. *cap. forte 24. quæſt. 4.* Immo *Hoſtienſis*, & alii apud *Silueſtr. citat. ver. quinto quando quis Clericum a læſione non protegit*. dicunt incidere in *capitulo ſi quis ſuadente 17. quæſtione quarta*. ſi poſſunt liberare, & non faciunt, applica, &c:

Conſuetudo excuſat. Reſpondeo ſicuti conſuetudo liberat Prælatos à cenſura, dum ſuos

ſuos ad triremes mittant, vbi verberandos norunt; ita etiam liberat, ſi non procurent liberationem finito tẽpore; nulla enim adeſt conſuetudo, niſi contraria, quia mos eſt, finito tempore oſtendi Trierarcho ſententiam, & dimitti, quinimmo Religio ſuam mentem aperit, dum ad tantum temporis damnat, quod ſi exequi ſæculares nolint, ipſi peccant, non Prælati. Carceratus è contrario eſt in poteſtate Prælati, non remo adfixus, ſi generalis ad annalem carcerem damnaret, & Prouincialis, finito anno carceratum non liberaret, non eſſet Generalis in culpa, ſed Prouincialis.

Reſp. II. Prælatus non tenetur recipere redeuntem è triremibus, ſiue fugiat, ſiue condemnationem finiat. Quia id prohibetur expreſsè in Statuto, nam tales infames, & peiores redeunt, & Religionem infamant Ad inſtantiam autem ductam ex decreto, iam dixi, Religionem vti ſuo iure, cui derogatũ non eſt per hoc decretũ, quod ſolos expulſos reſpicit. Lex enim naturæ, cui ius poſitiuum cedit, dictat, poſſe nos tueri à perturbationibus, iniuriis, & vituperiis, quæ certò ſcimus aduentura ex peſſimi Religioſi conſortio, quod omnes vitant, & vitare debent. Nec puto reperiri legem aliquam, quæ rationabiliter dictet, vt recipiam in meam ſocietatem, & in domum meam, quem me, mea, res, famã, & honorem perditurum ſcio, & ſibi imputet malus Religioſus, ſi ius ad iſtam ſocietatem per corruptos ſuos mores amiſit. Neque huc intrat debitum charitatis, quia hæc primò reſpicit communitatem, & deinde particulares, & mala charitas eſt, quæ ſinceram partem Religionis inficit, vt puttido parcat membro, eò vel maximè cum abſcindi deſiderare debemus, qui nos conturbant, & Sathanæ tradi in interitum carnis, vt per ſæcularem cõfuſionem ſpiritus ſaluus fiat. 1. *Cor.* 5. Vel ſi damnari ex ſua culpa maluerit, ſolus pereat, nec innocentes ſecum trahat, ſic Chriſtus clarificari cœpit, cum è diſcipulorum cœtu Iudas abſceſſit. *Ioan.* 13.

Prælatus nõ tenetur recipere remigem redeuntẽ

Non ex Iuſtitia.

Neque ex charitate.

Reſp. III. Quod ſi liberatus à triremibus recurrat ad Superiores extra Religionẽ, agatq. apud illos, allegãdo ſupradictas rationes, & obtineat iterũ recipi, debet Religio ſua iura defendere, ſic citatũ Statutũ Cong. General. Rom. an. 1615. *ſi verò aliquem talẽ contigerit à Sanctiſſ.* D. *obtinere, vt iterum ad Relig. admittatur, id ſupplicibus precibus porrectis vitari curetur. Si autẽ coacti fuerimus illũ recipere, non ſtatim illi capuciũ tribuatur.* Sed *ſine illo, quaſi tertiarius ad coquinã, hortum, aut alia humilitatis officia depute-*

putetur, vt ibi inſeruiat, ſine corona, etiamſi fuerit Sacerdos. ſi verò per triennium hoc modo exemplariter vixerit, iudicio Patris diffinitorum, iterum capucium poterit ei reddi, nullo tamen modo ad exercitium ſacrorum Ordinum admittatur. & poſtea in gen.c. Rom.an.1587.ac 1642. ſancitum fuit. *ſi contingat per aliquam cauſam extra Ordinem, cui reſiſti non poſſit, condemnatos ad triremes, aut ad perpetuos carceres liberari, ti omni ſuffragiorum iure, & actibus legitimis perpetuò careant, nec ad ea amplius habilitari poſſint.* in quibus aliquę particulæ conſiderandæ ſunt.

Nam primò Religio cogi ad hoc non poteſt, niſi à Sanctiſſimo, vel à SS. Congg. Regular. & Concilij, aliter Prælatus annuens, puniendus eſt, tamquam Statuti grauiſſimi tranſgreſſor. Nec iuuat decretum de eiectis. Tum quia à *diuerſis non fit illatio. de reg. iur. in 6.* cuiuſmodi ſunt expellere, & ad triremes mittere. Tum quia contra tale decretum in hac parte inducta eſt conſuetudo 25. annorum, eò vel maximè, cum multa Statuta reperiantur contra ius cõmune, quæ valent, ſi vel à Principe confirmata fuerint, vel à conſuetudine robur accipiant, vt de communi *ex Auguſtino de Arimino in tract. de maleſ. in add. ad Angelum.* teſtatur *Bonacoſ. to. 1. com. opp. crim.* V. *Statutum.*

A diuerſis non fit illatio.

Statuta contra ius commune, quando valeant.

An autem receptus contra formam Statutorum ſit per nouã ſententiam reiiciendus, eo quod non ſeruata forma, actus ſit nullus, vt de communi teſtatur *Roland. a Val. conſ. 30. n. 1. & 3. & conſ. 72. n. 61. & 64.* ita vt, vbi Statutum diſponat aliter, quam ius commune, cenſetur dare formam, & omninò ſeruandum eſſe, tamquam quid ſubſtantiale. Vnde inferri poſſet, receptionẽ eſſe nullam, & reſcindendam. Dico, ad hanc retractationem non eſſe deueniendum, quia multa facta tenent, quæ fieri prohibentur. *de reg. iur. in 6.* & eſſemus in caſu formali expulſionis; quæ fieri non poteſt, non ſeruatis conditionibus decreti, & Statutum non apponit clauſulas irritantes. An autem ad mandatum D. Protectoris Ordinis recipiendus eſſet, qui in triremibus remigaſſet. Dico, ſtandum eſſe facultati ſibi à Summo Pontifice collatæ, interim ex notis principiis, non debere recipi. Tum ex defectu facultatis; tum quia eſt intra Ordinem. Sed quomodo puniẽdus eſſet Pręlatus, qui reciperet redeuntem à triremib'? Reſp. extraordinariè, & arbitrariè, grauiter quidem, vt qui Religionem offendit.

Factum contra formã eſt nullum.

Multa facta tenent, &c.

2 Recepto non ſtatim capucium eſſe reſtituendum, quia in hoc forma habitus conſiſtit, vt in *c. de pœna carceris.* ſed illud *ſta-*

tim

tim quantum importat? Arbitrarium eſt, nam cum ſignificat temperamentum temporis, incedendum eſt inter duo extrema, vt non illicò. *l. fin. C. de bon. quæ libet.* nec perpetuò, vt ex Nonio, & Donato. *Cuiac. obſer. & emend. lib.* 5. *c.* 112. *& lib.* 13. *c.* 31. ſed medio quodam temperamento. Vltra menſem, vt ſenſit *Surdus conſ.* 550. *n.* 6. *& Alex. in l. diuortio. ff. de ſoluto matr. n.* 10. parum videtur, quia negatio capucij datur, vt innoteſcat aliis, & ipſe confundatur, quod vnius menſis ſpatio non videtur expleri, poterit igitur ad bimeſtre, vel trimeſtre, & vltra produci ad Prælati arbitrium, hoc dixi ad declarandam vim particulæ *ſtatim*, quia quantum tangit præſentem diſpoſitionem, clarum eſt in Statuto debere expectari ſpacium trium annorum, quod currit tam quoad capucium, quàm quoad coronam, quæ concedi non poſſunt, niſi poſt triennium receptionis; hoc enim importat illud *hoc modo*. ideſt ſine capucio, & corona, quia clauſula ſubſequẽs modificat antecedentia, & immediata.

3 Non eſſe recipiendum à ſolo Prouinciali, ſed cum Diffinitorii conſenſu, quia res grauis eſt, & totam Prouinciam concernens, quia licèt id cautum non reperiatur, vnde nec apparet authoritas Prelati in hoc reſtricta, attamen rationabile eſt, vt ſi nouitius, qui profuturus ſperatur, recipi non poteſt ſine diffinitorio, multo magis iſte, qui recipitur ad certam Ordinis deformitaté, ſed cenſeo ſtandum eſſe authoritati præcipientis, & hoc dico quoad receptionem, quia quoad capucium, & coronam clarum eſt, debere expectari diffinitorii conſenſum.

4 Exercitium Ordinum interdictum eſt remigantibus ex iure, quia hæc pœna infamat, & facit irregularem. *Teſaur. de pœnis V. Miſſa. c.* 5. *n.* 4. Irrogatur ex cauſa famoſa, ſuccedit condemnationi ad metallum, & deportationem, quæ ex iure ciuili infamiã irrogant. *l. ad tempus. C. ex quibus cauſis inf. irrog.* datur ob delictum notorium, & famoſum, quod infamem facit. *id Theſ. ex Tolet. Sayr. & Garz.* & hæc infamia remanet etiam poſt liberationem à triremibus, & non tollitur, niſi per diſpenſationem, quam dare non poſſe Epiſcopum ſentit *idem P. Theſaurus.* eo quod ſacrilegium, de quo citato loco agit, ſit grauius adulterio, cuius infamiam Epiſcopus extergere non poteſt. per *cap. ſi Clerici. §. adulteriis. de Iudic.* & *Abb.* Vgolin. *Diaz.* quos citat, & nos in *Comm. ad ſtat. cap.* 2. *ſtat.* 14. §. 5. *q.* 11. diximus, non poſſe Prælatos in vim Priuilegiorum diſpenſare ſuper infamia iuris, cum multis, quos citauimus, *Peirin.* autem *tom.* 1. *cap.* 27.

Pœna triremium infamat.

An diſpẽſabilis.

dicto vlt. loquens de infamia triremium, putat, poſſe, nec obſtare ſcandalum, quod daretur, quia hac ratione, neque Papa diſpenſare poſſet; non enim poteſt hoc ſcandalum tollere, & praxim allegat cum *Naldo in Sum. V. infamia. num.* 1. Verum cum ſit probabile, remanet optio Superioribus diſpenſandi, ſi voluerint. In ordine autem Seraphico opinio iſta practicari non poteſt, reſiſtente Statuto, & quidem rationabiliter, non quidem ex opinione contraria, ſed ex municipali lege.

Remiges inhabiles ad officia

5 Ob eaſdem rationes liberatus è triremibus remanet inhabilis ad officia, ſuffragia, actus legitimos, nec poteſt generalis diſpenſare per dicta à nobis in *Comment. cap.* 17. *Stat.* 12. *fol.* 916. 917. vnde ſi fiat oppoſitum, peccatur grauiter, & illegitimè exercentur officia, quia in Statuto dicitur, *nec ad ea amplius habilitari poſſint*, vnde impeditur potentia actiua, & paſſiua.

Quæſt. V. de obligationibus, quas habent damnati ad triremes quoad Religionem, & trierarchos.

Remiges non tenētur ad obſeruātias regulares.

Reſp. I. remiges pro tēpore, quo remo affixi ſunt, non tenētur ad illas regulares obſeruantias, quæ ſtatui remigantiū repugnāt. *Peirin ſupra*, qui citat *Suar. & Viualdum.* Quia ad impoſſibile nemo tenetur, *de reg. iur. in* 6. Hinc non tenentur ad formam habitus, non ad ieiunia ob malum, & tenuem victum, & magnū laborem, niſi detur caſus, quo quieſcentes in portu commodè ieiunare poſſent. Non ad recitationem horarum, quia tempus, breuiarium, & commoditas non ſuppetunt, poſſent tamen laici recitare orationes dominicas, & angelicas, quia pro his breuibus orationibus non videtur adempta facultas, & commoditas. An autem ex ſtatu regulari ad aliquas extraordinarias orationes teneantur; affirmat *Peirin.* quia pœna emendat culpas præteritas, non producit nouas, quantum eſt de ſe, equidem tantum impedimentum habere non poſſunt, quin regularis debiti non recordentur. Votum obedientiæ iſtos non ligat, paupertatem regularem ſeruare non tenentur, quia infinitis calamitatibus vrgentur. Verum tamen eſt, quod ſibi appropriare non poſſunt, ſicuti adquiſitis vti, remanente proprietate, vel in Religione, quæ bona poſſideat, vel Romana Eccleſia, cui decedentes extra Religionem adquirunt ex diſpoſitione Greg. XIII. vt optimè *Azor to.* 1. *c.* 16 *q.* 4. *citatus a Portel. V. eiicere in add. n.* 3. ſed has ſpeculationes valere nō credo, quia quæ remigantes relinquunt in morte, ad Trierarchi arbitrium diſponuntur.

An

An autem præcipienti prælato ſuo ſubdito iam in triremibus poſito, rem ſtatui non repugnantem, ille obedire teneatur.

Reſp. 2. condemnatus ad triremes ſuis præfectis obedire tenetur, & niſi faciat, peccabit mortaliter, vltra verbera quæ ſubibit. quia ex obligatione ad pœnam tenetur parere iudici præcipienti, ſecus inutilis eſſet vis punitiua, ſi condemnatus obedire non teneretur.

Reſp. 3. ſi condemnatus vires habet ad portandos labores, fugere non poteſt. Secus ſi non habet, vel præfectus eſſet nimis ſæuus. Prima pars eſt *Sanchez lib 6. in decal. c. 8. n. 16.* & aliorū apud ipſum. 2. pars eſt *Bagnes 2. 2. q. 69. art.* 4. in quam & *Peirin.* inclinat. Ratio primæ, quia iuſtitia punitiua debet habere ſuum effectum. & qui peccauit, de lege diuina, & humana, tenetur ſubire pænam. Ratio ſecundæ, quia vltra vires nemo obligatur, & impoſſibile exiſtimatur, quod nimis difficile eſt.

Reſp. IV. Condemnatus tenetur ſub graui culpa ſe emendare, & religioſi ſigna oſtendere, nimirum patientię, ſilentii, deuotionis &c. quia hęc non repugnaut ſtatui remigū, & debentur ſtatui religioſo, quem eſſentialiter non amiſit, nec per aſſictiones variatur in totum.

CAPITVLVM XXII.

De Pœnis in eos Latis, qui Abiurauerunt in S. Officio.

SEQVENTIS ſtatuti occaſione materiam hanc examinamus. *Qui (inquit) in ſanctæ Inquiſitionis Officio de leui abiurauerit, ad actus legitimos, qui verò de graui, ad omnia ordinis officia inhabilis exiſtat.* Et quia res eſt paucis abſoluenda.

Dico I. triplicem eſſe abiurationem, quæ in S. Inquiſitionis Officio practicatur, De leui, de vehemēti, de violenta, ſiue de hæreſi formali, licet quæ eſt hæreſis formalis, non in ſuſpicione, ſed in euidentia fundatur, prout enim varia ſunt indicia, diuerſæ etiam oriuntur ſuſpicionis genera aut leuia, aut grauia, aut grauiſſima, *Diaz in pract. cap.* 116. apud quem *Salſedo §. aut abiurauit eā. V. de qua abiuratione.* & multi apud ipſum. *Eimeric 2 p. direct. q. 45. apud quem* Peña *comm.* 80. & 3. *part. com.* 40. Porro Abiu- Abiuratio quotuplex.

Abiuratio, ex ijſdem, & *Nauar lib.5. Conſil. de hæret.conſ.* 18. *&* 19. eſt receſsio, ſeu renunciatio alicuius rei cum iuramento. Hinc in *capitul. accepta. de reſtit. ſpoliat. eccleſiam abiuraſset. & in c. audita. eod. eccleſiam in perpetuum abiuraſſet.* ideſt renunciaſſet vt per *gloſ. Abb. Innoc. Hoſtien.* & in terminis *c. ad abolendã. de hæret. poſt abiurationem erroris. & in abiuratam hæreſim recidiſse* ideſt, poſtquam erroribus renunciauerit, & iurauerit, ſe nullo modo in poſterum male ſentire de articulis fidei, vel Eccleſię dogmatibus, ſi reincidat, vocatur relapſus, & brachio ſęculari traditur.

Relapſus quis.

Dico 2. qualificationem abiurationis de leui, vel de vehemẽti, accipiendam eſſe ex actis, & ſententia abiuratoria, nec tale iudicium ſpectare ad religionem, vtpotè immediatè ſpectans ad S. Officium, priuatiue quoad omnes alios, ſaluis ordinat. ad quos iure ſpectat. *d. c. ad abolendam.* & per diſputata eo loco à *Panorm. & Hoſt. in ſumma lib. 5. de hæret n. 6. &* 7. Cœterum ſolent Inquiſitores hæreticę prauitatis imponere abiurationem de leui, quando ſuſpicio oritur ex leuibus coniecturis, puta ex verbis, & actibus malè quidem ſonantibus, ſed caſu, & non ſępè, aut frequenter factis, aut prolatis, Ex deuiatione à communi conuerſatione fidelium. Ex blaſphemijs, ex ſollicitatione in actu confeſſionis. &c. ex his monetur animus iudicis ad ſuſpicãdum talem eſſe hæreticum. Attamen ſuſpiciones ſunt leues. Nõ quod ſint peccata venialia, ſed leues reſpectu vehementium. Hæ ſunt vrgentiores, & magis concludentes aliquem eſſe hæreticũ, vt ſi quis eſſet hęreticorum fautor, defenſor, auxiliator. Si illos nõ reuelaret, ſi imagines, dies feſtos, ieiunia floccipenderet. ſi in diebus vetitis carnes, ſine neceſſitate comederet Si citatus pro negotio S. Officij comparere contemneret, his, & ſimilibus manu ducitur mens iudicis ad tenendum talem pro hęretico, quia facit ea, quæ hęretici faciunt. Et quoniam probatio non eſt euidens, imponitur illi abiuratio vehemens, vt ſic. vel purificetur, vel ſi in abiuratos errores reincidat, pro relapſo cõdemnetur ad mortem. qui ſunt caſus, quos notat Alexander IV. *in c. accuſatus. de hæret. in 6.*

Abiurare de leui

De vehementi.

Dico 3. ſub vocabulo abiurationis non veniunt pœnitentiæ ſalutares, quæ a S. Officio aliquando imponi ſolent, ita decretũ fer. 5. Octob. *1626.* in quo declarantur. perpetuò inhabiles ad officia, & gradus religionis illi, quibus *pro delictis ad* S. *Inquiſitionis officium ſpectantibus, pœnitentiæ genus aliquod impoſitum fuerit*)

Pænitentię ſalutares.

rit (ſalutaribus pœnitentiis exceptis) etiam ſi pœnitentiæ tempus expleuerint, vel gratiam receperint. niſi prius obtenta à Sanct. Domin. Noſt. vel ab hac S. Congreg. coram Sanctiſſimo habenda, ſpeciali, & expreſſa rehabilitationis gratia, ſub pœna nullitatis in promotos, & priuationis ſuffragiorum in promotores, reſeruata Sãctiſ vel S.Cong. reſtitutione, ſuper quo decreto.

Difficultas eſt, quid nomine ſalutaris pænitentiæ, vel pœnitentiæ abſolutè prolatæ veniat.

Reſp. vetus eccleſiæ praxis hoc docebit. moris enim fuit priſcis illis temporibus, diuerſas, pro diuerſis peccatis imponere penitentias, ſolemnes nimirum, & priuatas. vt videre eſt apud *Gratianum diſt.*50. præcipuè *c. incapite quadrageſima, &* 33.*q.*3. *per ſeptẽ diſtinct. de pœnitent* prænotatas. & in *tit. de pænit. et remiſ.* Leganturq. adhuc antiqui canones pœnitentiales, quibus licet non ſtetur hoc tempore, quo omnes pœnitentiæ ſunt arbitrariæ, tamen veterum veſtigiis inſiſtens Eccleſia, non tantum in peccatis luxuriæ, homicidii, & malæ adminiſtrationis ſacrorũ (circa quæ vt plurimũ tales canones verſantur) ſed multo magis circa peccata, fidẽ concernentia, diſciplinæ rigorẽ ſeruat, & pœnitentias, pro exceſſuũ qualitate diſpenſat. leues, quæ ſalutares appellãtur. graues, quæ abſolutè pœnitentiæ dicuntur, & grauiſſimas, quæ carcere perpetuo, triremibus, & ſæculari brachio conſummãtur. Quæ autem in ſpecie ſint pœnitentiæ, vel ſalutares pœnitentiæ, quibus abiurantes in S.Officio puniuntur, declarant *Peirin. ad conſtit.*9.*Pauli V.n.*30. *Lezan. to.* 1.*c.*18.*n.*39. *Theſau.* V. *hæreſis, c.*6. *Hieron. Rod. reſolut.*73.*n.*10. nimirũ ſalutares eſſe, quæ extraiudicialiter imponuntur, & in ſecreto perficiuntur. vt ſunt ieiunia, orationes, diſciplinæ. Pœnitentias autem, quæ imponuntur iudicialiter, tãquã pœnæ, delictis impoſitæ, vt ſuſpenſio à cõfeſſionibus, priuatio ſuffragiorũ, vel officiorũ, remotio ab aliquo loco, præceptũ de nõ recedẽdo, carcer, publica ieiunia, & quæ in aliorũ notitiã veniunt. & hæc infamant tãquam pœnitentiæ publicæ.

Dico 4. Abiuratio ſimpliciter ſumpta, ſine impoſitione pœnitentiæ nõ inducit irregularitatẽ, aut pænas ſupradictas, ſi in iure communi ſiſtamus. *Rodrig. to.*2.*q.*82.*ar.*2. *Nauar. lib.*5. *conſ.*5. *de hæret. Peirin. to.*2.*q.*2 *c.*5.*§.*7.*n.*92. *apud quem alij Hier. Roder. reſolut.*73.*n.*10. Quia abiuratio de leui, vel de vehementi, dummodo non ſit de hæreſi, de qua ſit conuictus, aut confeſſus, eſt de meris ſuſpicionibus, quæ delictum præſumunt, non probant. Et conſequenter non infamant, imò purgant. Caſus expreſſus in *c. inter ſollicitudines. de purgat. can. in fine, et in c. accuſatus. de hæret.* Abiuratio non inducit pænas.

ret. in 6. & clariſſimè *in c.ad abolendam.de haret.§.qui vera e ibi Propriam innocentiam congrua purgatione mõſtrauerint.* Tales enim pænæ conſequuntur hæreſim,non ſuſpicionem illius, quæ per abiurationem tollitur.

Sed in ordine Frãciſcano maximè.

Dico V. ſed non obſtante iure communi,abiurantes de leui, vel de vehementi in ordine Minorico, puniri debent, per citatũ ſtatut.cuiſtandum eſſe,de communi teſtatur *Bonacoſſa.V.ſtatutum fol.*154. *à tergo.to.*1. & ratio eſt, quia abiurantes in cauſa fidei,apud vulgus malé ſentiunt,& nunquam ſupicionis maculã abluunt,etiam ſi de hæreſi puniti,aut confeſſi, vel conuicti non fuerint. Eſt enim negotium fidei maximè priuilegiatum. vt in *d.c.accuſatus.de haret in 6.§. ſana*. & abiurantes dederunt cauſam ſuſpicioni,& ſibi imputent.

Sẽtentię vndè petendæ,

Dico 6. has abiurationes, earumque qualificationem pendere à decretis ipſius S.Officii, à quo venandæ ſunt authenticè. ſententię enim verba ſunt ſtrictè intelligenda, vt eſt comm. apud *Curtium iuniorem conſ.*70. & ſententia referenda eſt ad acta,pro illius certitudine, vt de comm. etiam teſtatur *Vantius de nullit. proceſſus fol.*228. *n.*103. Neque aliquis poteſt puniri in alio tribunali per ſententiam alibi latam, niſi conſtet de ſententia, & iudex ſit vtriuſque tribunalis competens,quia ſi eſſet omnino alienus, non poſſet per alterius ſententiam puniri,& ſolum faceret iudicium ad procedendum contra cõdemnatum, etiam non cõſtito de delicto, eſt comm. apud *Clar.q.*38.*V.ſed pone.* cum ergo S.Officium ſit tribunal ſuper omnia, poſſunt regulares vti ſentẽtia ib ipſo lata cõtra ſuos ſubditos,iuxta qualitatẽ ipſius ſentẽtiæ.

Si dicas. Dato quod pœnitentia impoſita per S. Officium ſit minor pœnitentia ſalutari, puta,impoſuit S.Officium recitationẽ ſeptem pſalmorum per ſex menſes, tamquam pœnitentiam ſalutarem: impoſuit aliam minorem per duos menſes, & quidem iudicialiter, an tenendus eſt cum iſto rigor decreti recitati in dicto tertio,quia cum ſit minor, ſupponit minorem culpam, & non debet habere eaſdem conſequentias.

Reſp. attendenda eſt formalitas, an ſcilicet ſit impoſita iudicialiter, aut extra iudicium,nec nobis relinquitur optio iudicandi de qualitate pœnitentiæ,ſed obedire debemus, quidquid ſit de quantitate illius.

Si replices, decretum S. Officii punit ſolos pœnitentiatos, cur ergo ſtatutum religionis aggrauat abiurantes, etiam ſi pœnitentiati non ſint?

Reſp. religio vtitur ſuo iure, nec S.Officium diſponit priuatiue

quoad

quoad reliquos iudices, ſic aggrauantur pœnæ ſupra ius poſitiuũ per ſtatuta municipalia, vt de comm. ſcribunt *Brunus in repert. V. epiſc. verſ. ſtatut. epiſc. fol. 92. Panor. in c. de cauſis de off. delegati. Henricus a Bobich. de ſinodo in 3. p. art. 1. n. 236. Caſtr. in l. 1. §. dixerit ff. de publi.* Statuta poſſunt aggrauare pœnas legis.

Dico 6. (incidenter, & ob vniformitatem materiæ) Ad S. Officiũ recurrentes, in illo deponentes, vel teſtificantes, non poſſunt à ſuperioribus moleſtari intra quinquennium. Decretum refert *Peirin. d. conſt. 9. Pauli V. n. 28 Vt regulares (inquit) qui pro quocumq. negotio recurrerint, vel confugerint, vel in eo teſtimonium præbuerint veritatis, vel alias quomodolibet depoſuerint, nũquam à ſuis ſuperioribus, per quinquennium continuum, a die recurſus, ſeu depoſitionis moleſtare, aut ex quacũq. cauſa, vel exceſſibus prætenſis perſonarum iſtorum, & de debitis præterea panis, ſeu pœnitentijs eiſdem imponendis, niſi ipſi Illuſtriſs. Cardinal. inquiſitores generales certiores facti fuerint, vel eis clarè notificatũ, & ab ipſis Cardinal. deſuper reſponſum fuerit* ſuper quo decreto. Recurrẽtium adũ S. Officii priuilegia.

Aduertendum eſt primo. Illis verbis *pro quocumq. negotio recurrerint* ſignificari tantum negotia ſpectantia ad S. Officium, alias ceſſaret diſpoſitio. quia nomine recurſus ille ſolus venit, qui concernit illum, ad quem fit; nam ſi recurreretur pro petẽda eleemoſina, vel pro auxilio contra fures &c. cum hæc non ſpectent ad S officium, non inducerent priuilegiũ huius decreti. ſic in facti contingentia accidit, vt puniretur ſuperior quidam grauiter delinquens, etiam ſi aliquot ſui amici procuraſſent ipſum è manibus ſui ſuperioris eximere, ſub titulo, quod ad inquiſitionem Neapolitanam recurriſſet. Non enim tam Sanctum Tribunal, eſt pallium iniquitatis. Sed pro ſpectantibus ad S. Officium.

Aduer. 2. Non videri eſſe mentem decreti, vt regulares indiſciplinatè viuant, itaut in nullo caſu puniri poſſint. vt ſi ſilentiũ frangerent, negligentius ſua officia obirent, orationi, choro, menſæ deeſſent. quis enim pro his minutiis quotidianis, conſulẽdos Eminentiſs. Purpuratos putet? maximè ſi nimis à Roman. Curia diſtarent propè montes, in finibus terræ, Italię &c. Nec aliquis coget nos recurrere ad ordinarium, vel Inquiſitorem Prouinciæ, aut loci, quia expreſse iubetur recurri ad DD Card. Inquiſitores, & expectare reſpõſum. Sed debet intelligi, quãdo inferatur grauis moleſtia, per inquiſitionem ſpecialem. Elicio conjecturã, tũ ex verbo *prætenſis* quia prætendere eſt prætexere, & velamento aliquo ſe defendere, & ſumitur in malam partem. *l. miles qui. ſ. ut propter. ff. ad l. iuli. de adulter. ibi Non videtur mihi confugere* Recurrẽtes quãdo puniri poſſit. Prætextus.

fugere ea mulier ad iuſtam defenſionem, quæ ætatem filij prætēdit ad eludendam legitimam accuſationem. tum ex verbo *moleſtari.* quod iniuſtum grauamen importat ex *Tullio ad Albium.* moleſtus enim eſt, qui grauis eſt, nec ſinit aliquem quieſcere. *Auth. de fideiuſſ. ibi. Non primum aduerſus mandatorem aut fideiuſſorem, aut ſponſorem accedat. neq. negligens debitoris intercesſoribus moleſtus ſit. Sed veniat primum ad eum qui aurum accepit &c.* quo loco moleſtia contra iuſtitiam accipitur. quare dum dicitur, *de pœnis, & pœnitentijs debitis imponendis.* non eſt ſenſus de quibuſuis talibus, etiam in ſtatutis ord. taxatis, cum euidentia delicti, vt ſi quis apoſtataret non contrauenirentur decreto. ſi carceraretur ſecundū ſtatuta, ſi aliquem percuteret, vulneraret, occideret, non eſſet reus decreti prælatus, qui ſubditum ſuum in his caſibus excommunicatum declararet, officio deſtitueret, tamquā irregularem, cum pęnę iſtę ſint in iure ſancitæ, & earum irrogatio non eſſet moleſtia, nec prætendere delicta. Quod ſi carcerare aliquem in omni caſu eſſet moleſtia, non poſſet carcerari, qui reperiretur in ſinſtagranti cum adultera, compræhenderetur aliquem occidiſſe &c. & ex vi decreti recurrendum eſſet ad Eminentiſs. Inquiſitores, interim delinquens fugam arriperet. Neſcio item ſi notorius homicida declarari poſſet irregularis, inconſulta *S.* Cong. S. Officij, cum ſiue conſulatur, ſiue non, homicida notorius ſit notorius irregularis. Accipiendum igitur eſt cum grano ſalis, vt ii tantum caſus moleſtiæ, & punitiones compræhendantur, quæ inferūtur in odiū S. Officii, vt patet ex motiuo & proemio dicti decreti; *Conſulens (inquit) libertati ipſius* S. *Officij & indemnitati recurrentium ad illud, vel in eo teſtimoniū perhibentium ſtatuit. &c.* & ex comm. apud *Curtium Iun. conſ. 166. n. 1. & conſ. 178. & 344. n. 69. in 3. volum.* Proemium ſtatuti, aut conſtitutionis, etiam pœnalis, dat cauſam finalem, & rationem. lege *Barboſ. axiom. 192. n. 1.* & ex proemio colligitur mens, & intentio diſponentis, ratio finalis, deciſio, & animus proferentis. vt idem per multos dd. probat. cū igitur non intententur iſta in odium *S.* tribunalis, puto non violari decretum. quod tamen in hac parte declarari ſupplicandū eſſet idem *S.* Tribunal.

Moleſtari.

Proemiū dat causā finalem.

Aduerto 3. vbi receptum non eſſet, non habere locum, & vbi in negotiis *S.* Inquiſitionis non recurritur ad DD. Cardd. vt in hiſpaniis, & inſulis, quæ cum hiſpanica inquiſitione reguntur Sicilia, *S*ardinia Baleares, Indiæ, quia ceſſat diſpoſitio, vbi ceſſant iudices, ad quos recurrendum eſſet, cum ergo inibi ad dd. Cardd.

non

non recurratur, ſed ad ſuos delectos inquiſitores, pro illis non videtur ſancitum, niſi apud illos tale decretum acceptatum, & practicatum ſit, ſeruanda tamen eſt praxis, quæ eſt optima legũ interpres.

Dico VII. (incidenter etiam, & ex materia) aliud decretum manauit 3. Maii 1601. vt ſequitur. *Vt nemo Ordinis minorum de obſeruantia cuiuſuis ſtatus, & dignitatis audeat, vel præſumat retinere, aut quouis modo habere, ſeu legere ſcripta, vel libros Geomantiæ*, Hidromantiæ, Aeromantiæ, Piromantiæ, Chiromantiæ *& Necromantiæ, ſiue continentes incantationes ad amorem, inuocationes dæmonum, abuſus Sacramentorum, Sacramentalium, rerum ſacrarum, & benedictarum; Remedia ſuperſtitioſa infirmitatum, ad theſauros inueniendos, ſeu quæuis ſortilegia. Sed quam primum ad cuiuslibet manus ipſorum huiuſmodi ſcripta, & libri, quouis modo peruenerint, etiam occaſione audiendi confeſſiones ſacramentales, ordinariis locorum, ſeu Inquiſitoribus, vel illorum Vicariis reſpectiuè intra 24 horas realiter, & cum effectu conſignare, & tradere debeant, ſub pœna excommunicationis maioris, ipſo facto incurrenda, à qua non niſi à S Officio abſolui poſſint. Nec non priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, & officiorum & dignitatum quarumcumque, & inhabilitatis ad illa in perpetuum, at ſuſpenſionis, executionis ſuorum Ordinum, & inhabilitatis ad illos. Carceris formalis, ſeu triremium ad decem annos, aliiſquè arbitrio dd. Cardd. Generalium inquiſitorum infligendis pœnis, eiſdemq. pœnis ſubiacere eos, qui ſcientes aliquem prædictorum huiuſmodi ſcripta, & libros retinere id Ordinariis, ſeu Inquiſitoribus intra 24 horas denunciare neglexerint*. Cum præcepto illud publicandi ſub priuatione officii, & ſuffragiorum per quinquennium in omnibus Capitulis generalibus, prouincialibus, & annualibus viſitationis. Rigorem temperauit Paulus V. 2. Ian. 1602. ad ſola ſcilicèt Capitula generalia, & prouincialia, & cum hoc decretum ſit nimis graue, & odioſum, ne erretur in literali intelligentia, ſequentes conſiderationes adiicio.

Decretum rigoroſũ contra retinentes libros vetitos.

Primò in hoc decreto non comprehendi Reformatos, Recollectos, Diſcalceatos, quia iſti in odioſis non veniunt ſub nomine Minorum Obſeruantium.

Reformati in odioſis nõ veniunt nomine obſeruantiũ

Secundo vbi vſu, & conſuetudine receptum non fuerit non obligare. Vt eſt præcipuè vltra montes: & quidem practicari, & publicari in multis Capitulis Generalibus, & Prouincialibus, quibus adfui, nunquam vidi, aut audiui.

Quid excuſet.

3. Sub rigore huius Decreti non venire Generales Miniſtros Vi-

Generales eximuntur

Vicarios, ſeu Cōmiſſarios, quia ad hos annualis Viſitatio non ſpectat & licet reperiantur in Capitulis Prouincialibus, opus talis publicationis ad Viſitatores pertinet; De Capitulis autem generalibus eſſet queſtio, ad quem ſpectaret publicatio, ad Generalem ne emeritum, an ad Generalem electum, an vero ad Præſidem capituli. Cum enim capitulum generale comprehēdat tempus vtriuſque, & poſſit in vtroque publicari, non videtur arctandus hic, aut ille præciſè, at coactiuè, in Præſidem inclino. at ſi Præſes ſit Cardinalis, vel Nuncius Apoſtolicus (vt fieri ſolet) debeat ne is pœnas iſtas contrahere? Nullo modo. quia eſt diſpoſitio contra fratres, non contra ſæculares: crederem teneri cumulatiuè tam præteritum, quam præſentem generalem, niſi ex preſcripta in contrarium conſuetudine fulciantur, nullus enim pro hac re punitus fuit, quod ſciam.

4. Cēſuras abſolui poſſe intra ordinem in vim priuilegiorum, quia ſi pro illa abſoluimus à caſibus, Papę ſpecialiter reſeruatis, multò magis reſeruatis S. Officio.

5. Vbi non publicetur ex obliuione, & ſine dolo, ac contemptu, non incurri pœnas. Quia dicit decretum. *publicare neglexerint.* reparari poteſt, publicando illud alio tempore, quia cum ſit alligata publicatio tali tempori, eo tranſacto, ceſſat. vt in ieiunio, recitatione officii &c.

6. Pœnas in Conſcientia non contrahi, niſi poſt ſententiam, vt dictum eſt in *Capitulo de pœnis*. Peccari autem mortaliter ex grauitate materię affirmo, in retentione talium librorum, & de his diſcurrendum eſt iuxta regulas librorum prohibitorum, quia non eſt credendum, aggrauari voluiſſe fratres ſupra omnes alios Chriſtianos, & Religioſos.

7. Nō eſſe cōceſsū fratrib⁹ legere tales libros intra illas 24. horas, quę ad conſignationem talium librorum conceduntur, quia librorum prohibitorum lectura ex regulis generalibus inhibetur, & tantūmodo indulgentur ad conſignationē, nō ad lecturā.

8 Notitiā terminorū, in decreto contentorū hanc eſſe, vt prohibeantur libri diuinatorii, *Geomantiæ* ideſt per terram diuinatio, nam *Mantia* Græcę diuinationem ſignificat, & *Geos* terram. Sic *Idros* aquam, *Aero* aerem, *Piros* ignem, *Chiros* manum, & *Necro* mortuos, vnde prohibetur diuinatio per terram, aquam, aerem, ignem, manus, mortuos. Sub quibus non comprehenditur *Phiſonomia*, quę eſt viſus cōtēplatio, nec *methoposcopia*, quę eſt iſpectio linearū frōtis, & cōſequēter libri & ſcripta phyſonomica, & methoposcopica nō vetātur retineri poſſe. Incātationes ad amorem

Geomantia, Idromantia &c.

Metoposcopia.

amorem ſpecialiter prohibentur, vt magis vſitatæ. Verumtamen prohibentur etiam ad odium, & vindictam, vel malum alterius, & quidem potieri ratione, quia odium ex ſuo genere malum eſt, & incantationes omni iure prohibitæ ſunt. Remedia ſuperſtitioſa, quæ ſint, ſtat iudicio Doctorum; ſuperſtitio enim, eſt vanus cultus, & eſt omnis ille, cui non ſubeſt ratio humana, vel diuina, & eueniunt aliqui effectus ex cauſis non naturalibus, nec diuinis, vnde ſupereſt, vt vel ab Angelo, vel à dæmone producantur. Verum enimuerò, cum multa lateant in maieſtate naturæ, non adeo vſque pronunciandum ſuperſtitioſum ex eo quod illius cauſæ non cognoſcantur, cum ab alio doctiore cognoſci poſſint. maximè ſi remedia componantur per herbas, miſta, &c. Nec deſunt qui in verbis vires reponant, attamen niſi ſint diuina, nullam adeſſe vim productiuã pronuncio, Verba ſiquidem nil aliud ſunt, quam ſonus, & motus, quę ſine adiunctis corporibus actiua non ſunt. Quidquid ſit in Pictagoricorum ſententia, de numeris imparibus, quibus Deos gaudere tritum eſt, & legendus eſt, *Faria in ſuo ſeptenario*. Nec in vniuerſum abijcienda eſt doctrina, cùm videamus notabiles mutationes in morbis, in vita, in corporibus ex annis clymatericis, & niſi experientiam negemus, concedendũ eſt, vel nos ignorare Cauſas occultas, vel eas venandas eſſe ex aſpectibus, & motibus aſtrorum, & planetarum, quæ in noſtra corpora influentia, complexiones, ætates, & accidentia notabiliter variant, & immutant. ſed de his ſatis. Iudicet pius lector, quæ remedia verè, vel dubiè ſuperſtitioſa ſint, & à *Cardani* ſubtilitatibus, ac varietatibus abſtineat. Nec vnguentum armarium, & alias naturalium compoſitionum vires adſpernetur. De Theſaurorum inuentione, niſi per incantationes fiat, nulla eſt ad Sanctum officium relatio, bene quidem, ad Minoricam paupertatem; nam ſatis ab honeſtate alienum eſt, vt qui altiſſimam vouit paupertatem, terræ viſcera, ad inueniendos theſauros effodiat. Circa *Sortilegium*, notandum eſt, illas ſortes eſſe prohibitas, quæ ad dæmones, & occultas cauſas reſpectum habent, non illas, quæ ad Deum, ad ſanctos, electio enim Matthiæ, è ſortibus pependit. Ioſuè furem linguæ, vel tegulæ aureæ. Saul fractorem ieiunij ſortibus inuenerunt, lege cauſam 26. *quæſt. 2. & 7.* per multa Capitula. legere autem ſortes ex Sacris Biblijs *Auguſtinus* relatus *cap. bi qui. d. quæſt. 2. 26.*

Superſtitiones.

Theſauri.

Sortilegia.

non laudat, nec vituperat, & minus malum iudicat in comparationem, ad dæmones conſulendos. Ratio autem, quam adducit, non eſt adeo conuincens, vt peccatum mortale inducat, quia (inquit) non ſunt conuertenda ad vanitatem, & negotia huius vitæ oracula diuina, quæ de æterna vita loquuntur. Attamen ſi id fiat ad inquiſitionem veritatis neceſſariæ, & ad bonum ordinatæ nullo adhibito cultu ſuperfluo, ſed eleuata mente in Deum, non putarem culpam committi, quia licet diuina oracula de vita æterna loquuntur principaliter, ſicuti diuerſos ſenſus habent, ita poſſunt ad vitę regimen exquiri. Sic ipſe Sanctus Auguſtinus in S. Biblijs ſuæ ſalutis exordium inuenit. Sic S. P. Franciſcus in trina apetitione Miſſalis Euangelicam vitam reperit, prout etiam Magnus Anachoretarum Pater Antonius, ſed iſta ſufficiant.

CAPITVLVM XXIII.

De Pœnis Sacramentales Confeſsiones Reuelantium.

CVm ſenſu vniuerſalis Eccleſiæ Serafica concurrens Religio, quam caſtè, & illibatè miniſtrandum ſit Pœnitentiæ Sacramentum per iuſtitiam adhuc punitiuam oſtendit. Præcipuè circa ſecretum; quod in Sacramentalibus confeſſionibus excipiendis, eſt maximè conſiderabile. Sancit enim *Sacramentales Confeſſiones reuelantem actibus legitimis eò ipſo deſtituimus. & ab audiendis Confeſſionibus perpetuò ſuſpendimus; atque carceribus mancipandum Prouincialis arbitrio decernimus. Si autem de hoc non fuerit legitimè conuictus, ſed tantum ſufficienter indiciatus, grauiter arctetur, ad arbitrium Superioris.* Ad cuius ſanctionis commentationem.

Pœna reuelantium cōfeſſiones

Quæritur primo; An punire reuelantem Confeſſionem Sacramentalem ſpectet ad Religionem, an verò ad Sanctæ Inquiſitionis Officium.

Re-

Reſpondeo, Niſi adſit error in intellectu circa adminiſtrationem Sacramenti pœnitentiæ, non eſt caſus Sancti Officij, ſed ſui ordinarij. *Molfeſius tract. 7. cap 23. num. 68. Diana par. 4. reſolut. 95 tract. 8. Ioan. de Lugo diſp. 23. de Sacram. Pœnit. ſect. 5 num. 348. Theſaurus de pœnis V. confeſſio cap. 4. Alphonſ. de Leone de officio, & poteſt confeſſ. recollect. 6. num. 867.*

Reuelare confeſſiones quando eſt caſus S. Officij.

Ratio eſt, quia nullo iure apparet ſpectare ad Sanctum Officium, non communi, nam in *cap. Sacerdos. d. 6. de pœnit. & cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſſion.* vbi puniri mandatur iſta reuelatio Superioris Ordinarij diſpoſitioni relinquitur. Non ſpeciali, quia nullum tale decretum, aut Apoſtolica conſtitutio reperitur, & in facti contingentia cum de hac re Sanctum Officium Romæ conſulerem in hanc, quam ſcribimus ſententiam, reſponſum fuit. Quando autem talis reuelatio ſapiat hæreſim, deducendum eſt, vel ex eo quod dicat, id licere fieri, vel quia ſpernat ordinationem Eccleſiæ: quod etiam conuinci poteſt, ſi frequenter hoc faciat, tunc enim videtur contemnere, & ex malitia procedere. Sicuti hæreticus cenſeri debet, qui pluries comederet carnes in diebus prohibitis, etiam in parua quantitate, vt tenuerunt, *Tannerus 2. 2. diſp. 3. dub. 5. num. 93. & Author caſuum conſcientiæ Bononienſium ann. 1638. caſu 1. Menſis Martij.* apud *Paſqualigum de Ieiunio decis. 51.* licet ipſe in contrariam eat ſententiam.

Hæreſis ſuſpicionis.

Et quidem ratio (vt ita dicam) à priore eſt, quia violatio ſecreti naturalis, & diuini, quod vetat reuelationem non eſt peccatum contra fidem, vel dogma Eccleſiæ formaliter, ſed contra tales rationes formales, ſecus omnis ſecreti publicatio ſpectaret ad Sanctum Officium, ſed putatur oriri, ex leuitate animi, vel ex infirmitate.

Quæritur ſecundo, Quale peccatum ſit reuelare Confeſſiones Sacramentales, & quę ſint eius indicia, & probationes.

Reſpondeo primo duplicem malitiam continet, ſcilicet ſacrilegij, & iniuſtitiæ, ſacrilegium eſt, quia committitur contra ſacramentum pęnitentię, quod reddit odioſum. iniuſtitia eſt, quia qui confitetur ſua peccata ex contractu generali Eccleſiæ, inter Confeſſarium, & Pęnitentem, pænitens exigit debitum ſecreti, & ſigilli, quia niſi de hoc eſſet certus, non diceret ſua peccata confeſſario, vnde conſurgit ſtrictum ius, vt

Reuelationis malitia.

Confeſſarius nullo vnquam tempore illius peccata alteri reuelet, & hac ratione Confeſſarius ſigillum confeſſionis frangens committit duplex peccatum, ſacrilegij, & iniuſtitiæ, & tenetur reſtituere famam pænitenti, quem, reuelando eius peccata, infamauit. Ita *Ocbaganit de ſacr. tract.* 3. *de ſigillo quæſt.* 1. *n.* 3. *Kelliſonius in* 3. *parte tom.* 2. *quæſt.* 11. *art.* 1. *Fagund. par.* 2. *lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 6. *citati à Diana part.* 5. *tract.* 11. *reſolut.* 2. qui affirmat, violatorem ſigilli confiteri debere duplicem hãc culpam. ſed credo ſufficere, ſi dicat ſe reuelaſſe peccatum auditum in Confeſſione, quia cum hoc ſolo duplex hæc malitia explicatur.

Reuelationis indicia. Reſpondeo ſecundo, indicia contra reuelantem elici debent ex his, quæ cadunt ſub ſigillo & ſunt primo peccata mortalia, tam pœnitentis, quam ſociorum, & complicum. ſecundo venialia in particulari, non in generali. nimirum ſi diceret. Titium confeſſum eſſe tale peccatum veniale, non autem venialia, quia primum reddit confeſsionem odioſam, ſecundum minimè, cũ pœnitens neceſſario ſubijcere debet pro materia ſacramenti, vel mortalia, vel venialia. *Ægidius de ſigillo dub.* 4. *Sot. in* 4. *d.* 18. *quæſt.* 4. *art.* 5. *citati à Stephano de Bauni tract.* 4. *de pænit. quæſt.* 2. *Iacobus Ganado in* 3. *part. de ſacram. controu.* 7. *tract.* 11. *diſ.* 1. *Onuph. opus de ſigillo ſect.* 4. *quæſt.* 7. apud *Dianam de ſigillo reſ.* 29. Tertiò Defectus naturales, vt quod ſit timidus, iracundus &c. quia hæc reuelata offendunt, & faciunt odioſum ſacramentum. Quarto circumſtantiæ peccatorum, quæ ad ipſa peccata reducuntur. Quinto ſi quis nollet ſciri ſe Confeſſum fuiſſe tali ſacerdoti, puta, quia habet ſuum Confeſſarium ordinarium, quem clanculo reliquit, vt huic alteri confiteretur. Nam in hoc caſu præſumeretur confeſſum aliquod graue peccatum, quod alterum latere voluit *Diana de ſigillo reſol.* 47. *qui alios citat.*

Vnde reuelaſſe conuincatur. Reſpondeo Tertiò, reuelare Confeſſionem conuincitur, qui non ſolum directè dicit ſe audiuiſſe in confeſſione Titij hoc, aut illud peccatum, vel aliquid eorum, quę ſupra retulimus, ſed etiã primo ſi auditis multis in Confeſsione dicit Titium non habere peccata mortalia. ſciam eſſe caſtam, nam infertur, alios, & alias eſſe in oppoſitis culpis. *Nauar. cap.* 8. *num.* 9. *Lamas* 2. *p. methodi cap.* 4. *Beia p.* 3. *caſu* 15 *& elicitur ex c. qualis d.* 4. quia quod de vno negatur, conceditur de alio. & exceptio firmat regu-

regulam in Contrarium. *de regul. iur. in 6.* ſecundo ſi quis conſuleret doctiorem de aliquo caſu, & immediate ad Titium ſe conferret abſoluendum, tunc inditiaret Titium habuiſſe peccatum conſultatione dignum. ſic in facti contingentia quidam excipiebat confeſsionem infirmi, ad quem defferebatur Sanctiſſ. Euchariſtiæ Sacramentum, ille è cubiculo proſiliens, detineri fecit Miniſtrum, & acciuit prælatum, vt infirmi caſum quendam exciperet, quem ipſe abſoluere nequiuerat, & ſic fuit punitus tanquam ſigilli fractor. tertiò ſi ante confeſſionem vtebatur conſuetudine pœnitentis, poſtea illum vitet, ingerit enim ſuſpicionem, quod in Confeſſione audiuerit. Quarto ſi extra confeſsionem loquitur cum pęnitente de peccatis illius, in confeſſione auditis, ſine ipſius licentia. Putat tamen **Hurtado** *diſput. 12. de Sacram. Pœnit. difficult* 11. talem non eſſe puniēdum pœna ordinaria, quia non reuelauit confeſſionem ſtrictè ſumptam, cum non publicauerit peccata, niſi pœnitenti, qui ea ſciebat; ſed extraordinaria, quia fregit ſigillum latè ſumptū. **Diana** autem *tract. de ſigillo reſol* 6. ſentit puniendum eſſe pœnā ordinaria. Quinto, ſi dicat impoſui Titio bonam pœnitentiam, quia inde infertur magna culpa. *Diana ſuper reſolut.* 31. qui putat reuelare confeſſionem, eum, qui diceret, impoſui per pœnitentiam coronam B. Virginis, & *Malderus de ſigillo cap.* 12. qui dicit reuelaſſe confeſſionem vnum, qui dixit, Dedi pro pœnitentia, vt audiret ſolemne ſacrum flexis genibus. Sexto, ſi dicat, Titius caput mihi frangit ſuis minutiſſimis culpis. *Aegigidius de ſigillo dub.* 1. *num* 11. quia malam opinionem ingerit. cuius oppoſitum tenet *Diana reſolut.* 50. Sexto, ſi dicat nolui abſoluere Titium. *Diana ſup. reſolut.* 42. *cum Nauar. Vivaldo, Vega, Fagundez, Suarez, Granado, Hurtado, Vaſquez,* quos citat, contra *Henriquez, & Caietan.* aliter ſentientes, cò quod multę cauſæ ſint extra peccata, quibus abſolutio non impertiatur, puta, quia confeſſio nondum ſit completa, Confeſſarius ſit moroſus &c. Attamen ratio eſt, quia per hunc modum loquendi ingeritur mala opinio de pœnitente, & ideo ob hanc fractionem puniendum eſſe pœna ordinaria, quia licèt non reuelet peccata, reuelat tamen peccatorem, vt dicitur in *cap. ſacerdos d. 6. de pœnit. & cap. omnis vtriuſq. ſexuſ de pœnit. & remiſſ.* Septimo, ſi dicat in tali Monaſterio, vel communitate, committi graue peccatum, quod in confeſsione audiuit.

u 3 tunc

tunc enim reddit Sacramentum toti communitati graue, & illam infamat. *Dian. de ſigillo reſol.* 25 apud quem *Villalobos*, & alij multi, & hoc non tantum verbo, ſed etiam *ſigno, aut aliquo quouis modo*, vt dicitur *in dicto cap. omnis vtriuſq. §. caueant* ex illo principio, quod animi conceptiones ſignis, ſcriptis, nutibus declarare poſſumus, huius autem generis multa eſſe poſſunt, vt ſi aliquod ſignum faceret, manu, ore, nutibus, quibus conijciatur pœnitentem graui aliquo peccato detineri, & cum ſint ad libitum, accipienda ſunt iuxta ſenſum regionis in vniuerſum, omne illud, quod poteſt inducere alios in malam opinionem pęnitentis, eſt reuelatio Confeſsionis lege *Hoſtienſem in ſumma lib.* 5. *eodem tit. num.* 53. *§. in quo tenetur.*

Reuelationis clara probatio.

Reſpondeo Quarto, clara probatio fractionis ſigilli erit, vel ex confeſsione fractoris, vel ex teſtium depoſitione. ſed quia eſt res difficilis probationis ſufficere plures teſtes, etiam ſi conteſtes non fuerunt, affirmat *Diana de ſigillo reſol.* 52. quãdo ſcilicet multi ſingulares dicant ſibi reuelaſſe tale peccatum &c. Ceterum cum agatur de grauiſsimis pęnis imponendis, non aſſentior teſtibus ſingularibus; quia non eſt eadem ratio habenda de Confeſsione, & de reuelatione illius. nam in Cõfeſsione non ſolent adeſſe teſtes, & ideò creditur ſingularibus, at in reuelatione, & poſſunt adeſſe, & vt plurimum adſunt, & ideo poteſt reuelans conuinci per teſtes, ſicuti alij peccatores. In caſu autem quo multi ſingulares teſtarentur de hac reuelatione, & reuelator negat, tunc ſentio puniendum eſſe pęna arbitraria, quia delictum non eſt plenè probatum, vt dicit ex Hoſtienſe *Panormitanus in dicto cap. omnis dè pœnit. num.* 26. *fine*. & maxime ponderandæ ſunt præſumptiones, quę ex teſtium, & confeſſarij perſonis eliciuntur, quia ſi Confeſſarius ſit vir probus, non loquax, nec garrulus, non poterit ad aliquorum atteſtationes puniri. quin repugnantibus cõtrarijs coniecturis, tenendum eſt pro viro bonę opinionis, & ſemper præſumendum eſt pro Confeſſario. Et hoc maximè dicendum eſt in Religione Minorum in qua adeſt ſtatutum initio relatum, dicens, *ſi de hoc non fuerit legitimè conuictus*, vbi requiritur legitima probatio, quæ non eſt, niſi per duos teſtes, vel aliquid illi æquiualens, vt probat *Barboſa lib.* 188. quia legitimè factum, cenſetur factum iuris ordine ſeruato, & legi-

Contrariæ coniecturæ quid operentur.

Legitimè factum, & probatum.

legitime probatum debet eſſe probatum per plenam probationem, non autem priuilegiatam, aut per iuramentum, vnde *Tuſcus concl.* 305. *num.* 4. *Tom.* 3. *liter. D.* ait, dum requiritur legitima probatio, non ſufficere ſemiplenam, & cum iuramento, ſed requiri plenam, ideſt, cui nihil iuris deſit, vel addi poſsit in ſuo genere, vt multis probat *Barb. dict.* 261. *per totum*. ſed demus quod pœnitens dederit licentiam Confeſſario reuelandi ſuam Confeſsionem, & poſtea id neget, cui credendum erit? Reſpondeo, licet *Suarez in* 3. *p. tom.* 4. *diſp.* 33. *ſect.* 5. *num.* 14. *Fagundes*, & alij citati à *Diana reſol.* 41. dicant, credendum eſſe Confeſsario, attamen melius aſsentiendum eſse ſententię *Aldreta de religioſ. diſcipl. lib.* 2. *cap.* 19. nimirum ſacerdotem reuelantem, non poſſe ſe tueri, niſi oſtendat in foro exteriori obtinuiſſe talem licentiam, vel ſcripto, vel coram teſtibus; quia ſi Confeſſarij negationi ſtandum eſset, nunquam poſſet per ſingulares teſtes conuinci; quia ſemper ſuppeteret illa exceptio ſe habuiſse licentiam à pœnitente, & ſic *Diana reſolut.* 41. qui in priorem ſententiam inclinat, repugnat ſibi ſentienti cum ſingularitate teſtium. ſed quidquid ſit, adeſt pro ſecunda euidens ratio, nam conſtat reuelaſse, non conſtat habuiſse licentiam, ergo puniendus erit in vigore ſacrorum Canonum. Maximè cum ipſemet pœnitens accuſaret confeſſarium de ſuæ confeſſionis reuelatione, tunc enim non eſt pręſumendum dediſſe licentiam de eo, de quo conqueritur, vt videre eſt apud *Diaz. cap.* 112. *num.* 4. licet ipſe aſſerat credendum eſse Sacerdoti bonę famæ, & honeſtę vitę, dicenti ſe habere licentiam à pœnitente reuelandi confeſſionem, cum talis actus licentię ſecretò fieri ſoleat, & nullo interueniente teſte; ad hoc ſaltem, vt transferat onus probandi in aſſerentem, ſine licentia reuelaſse, & allegat *Lapum*, qui dicit hoc procedere pręſertim quando tertius accuſat Sacerdotem de reuelatione. & accuſans probare debet, quod reuelans ſciuerit peccatum illud in confeſſione. & probatur, niſi ſacerdos doceat aliunde illud habuiſſe & per hoc genus probationis non poterit puniri niſi arbitrariè, quia delictum non fuit plenè, & congruenter probatum. lege *Salcedo in Diaz. in fine cit. cap.* & *Panor. in d. cap. omnis fine*. Hinc ad probationem legitimam huius criminis debet conſtare iudici, quod ſacerdos confeſſionem pęnitentis auſcultauerit, & quod peccatum

Cui credendum in dubio.

u 4 catum

catum reuelatum, ante, vel poſt confeſſionem aliunde non ſciuerit, his enim non probatis, congruenter conuinci non poterit.

Difficultas tamen eſt, cum de reuelatione Confeſsionis poſſit agi, non tantum contra ſacerdotem legitimè illam excipientem, ſed etiam contra Interpretes ignotæ linguæ, caſu audientes, dum aliquis confitetur, fictus ſacerdos, qui non ordinatus illam auſcultaret, vel qui voluntatem ſacramentaliter auſcultandi, & abſoluendi non haberet. Conſiliarius, ad quem Confeſſarius pro conſilio recurreret, Inuentorem papiri, in qua peccata eſsent ſcripta, vt dicunt *Suar. tom. 4. diſp 23. ſect. 4. Coninch. diſp. 6. de ſigillo dub. 3. num. 39. Nugnus in 3. par. quæſt. 15. art. 3. Bauni tract. 4. de pœnit. quæſt. 5. Diana de ſigillo reſol. 44. & 34. & 27. 23. 16. 15 14. 13. Nauar. in dicto cap. ſacerdos num. 42. Salſedo ad Diaz. cit. §. confeſſionē audit.* Quia res tranſit cum ſuo onere ad quemcunq; tranſit. *l. 2. & 3. C. in quibus cauſis pignus, vel hypotheca tacitè contrahatur cap. Paſtoralis de decimis cap. ex literis de pignor.* onus autem Confeſſionis eſt ſigillum ſecreti.

Res tranſit cum ſuo onere.

Reſpondeo præcisè, & ſtrictè, ſolus Sacerdos tenetur ad hoc ſecretum *cap. Sacerdos. cap omnis vtriuſque &c.* citata alij tantum reductiuè. *S. Thomas 3. p. in addic quæſt. 11. art. 3.* & non defuit Candidus de Confeſſ. diſp 24 art. 49. qui ſcripſerit laicos nullo modo teneri, nec lege diuina, nec Eccleſiæ ad ſigillum, in caſu quo aliorum peccata reciperent, cum ad id tantum teneantur ſacerdotes Sacramentaliter Confeſſiones auſcultantes. Sed quidquid ſit de obligatione ad ſeruandum ſigillum, Quoad punitiones, dico, iſtos non teneri in vim ſtatuti, quia ſtatutum accipit reuelationem confeſſionis in ſenſu Communiori, quem tenet Eccleſia, nimirum de Sacerdotibus. Verbum enim abſolutè probatum, accipiendum eſt in principaliori ſignificato, maximè ſi in ſtatuto ponantur, quia interpretandum eſt ſecundum communem vſum loquendi, vt de communi ſcribit *Bonacoſſa V. ſtatuta fol. 159.* & ſtatutum pœnale loquens de vera perſona, non habet locum in ficta, & repræſentata. *Idem ibid.* ſunt enim ſtricti iuris, & ſtrictè intelligenda. *Idem fol. 157. p. partis.* cum ergo reuelatio tangat Sacerdotes, qui in Confeſſione peccata audierint, non debet ad indirectos, & reductiuos extendi. Verum tamen eſt, iſtos puniendos eſſe

Solus ſacerdos tenetur ad ſigillum.

Statutum interpretandum iuxta communē vſum.

pœna

pœna arbitraria, quia cum violent ſecretum naturale, & diuinum, Sacramento Pœnitentiæ debitum, id impunè feciſſe, permitti non debet.

Secunda Difficultas, an intrent pœnæ etiam, quando licet Confeſſario reuelare.

Reſpondeo minimè, quia non peccamus in licitis, & conſequenter non debemus puniri. Cœterum, quando licet, dubium eſt, *Panhor. in cap. omnis de pœnit. & remiſſ. num.* 24. ait peccatum commiſſum, dicitur reuelari, non tamen committendum, & de quo penitus non dolet, & abſtinere non proponit, ſed omninò vult illud committere, quia hoc peccatum non dicitur directum in pœnitentia, ex *Innocentio*, ſecus ſi pœnitere vellet. Hoc tamen certum eſt nullo vnquam pacto reuelandum eſſe pœnitentem, ſed cautè poteſt monere alterum, vt ſibi caueat, vt expreſsè dicitur in *d. cap omnis*, ſic etiam de proditione Reipublicæ, de incendio Ciuitatis, de diſſeminatione hæreſis, de occiſione Principis, in his, & ſimilibus caſibus reuelandum eſt peccatum committendum, ſed non peccator.

Reuelare quando liceat.

Quæritur tertio, quibus pœnis puniendi ſunt, qui Sacramentales confeſſiones reuelauerint.

Reſpondeo primo, In iure communi duos Canones habemus ſupra relatos, primum in *cap. Sacerdos diſt. 6 de pœnit* in quo dicit Gregorius, *ſi hoc fecerit deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat*, alterum in *cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſ.* de quo dicit Innoc. 3. *Non ſolum Sacerdotali officio deponendum decernimus, verumetiam ad agendum perpetuam pœnitentiam, in arctum Monaſterium detrudendum*. Vbi apparet correcta peregrinatio, in detruſionem commutata, cum illa cæderet in Sacerdotalis culminis ignominiam, depoſitio igitur, & detruſio ſunt pœnæ Canonicæ reuelantium. Porrò depoſitio hoc loco non ſumitur pro actuali, quæ eſt degradatio, & antecedit traditionem brachio ſeculari, ſed pro verbali, de qua *Theſaurus in praxi eccleſiaſtica p. p. cap.* 27. non quidem ſecundæ, & tertiæ ſpeciei, quibus depoſitus priuatur omni officio, beneficio, & priuilegio fori, & canonis, de quibus idem meminit, ſed primæ nimirum, qua priuatur beneficio, & officio, ac exercitio ordinum, itaut reuelans confeſſiones priuatus remaneat hono-

Pœnæ canonicæ in reuelantes, &c

Depoſitio actualis, & verbalis.

honoribus, gradibus, officijs, beneficijſque, ac ſuſpenſus à miniſterio altaris, hoc vltimum patet ex verbis *cap. omnis.* citati, *Sacerdotali officio deponendum decernimus*, & non ſolum tenendũ eſt præciſè pro ſolo ſacerdotio, ita vt celebrare, aut auſcultare confeſſiones, vel facere, quę Sacerdotibus tantum permiſſum eſt, non poſſit, ſed etiam de omnibus ordinibus, tam maioribus, quam minoribus; idque patet ex alijs verbis eiuſdem *cap. omnis.* ibi. *Verum etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum Monaſterium detrudatur.* Nam ſi perpetuò detruditur, & ſub ſolemni, ac perpetua pœnitentia reperitur, non erit locus exercitio ordinum, quia detruſio in Monaſterium eſt carceratio *Panbor. in cap Tua diſcretionis de pœnis* ibi. *Quod à ſuis ordinibus degradati detrudi debeant in arctis Monaſterijs ad pœnitentiam peragendam.* vbi Panhormitanus num. 1. *Aduerte* (inquit) *quia ſi non poſſit in Monaſterio tutè eſſe, quia timetur de fuga, ne opportunitate capta inde fugiat, poteſt ſub arcta cuſtodia detineri*, & ſic arctatus in Monaſterio eſt in illo carceratus, vt inde exire non poſſit, perpetuò autem carcerati ordines exercere non permittuntur, vt eſt textus expreſſus in *cap. ſi ille d. 50. cum gloſ.* & alijs allegatis in illa, & per *Panbor. in d. cap tuæ diſcretionis. in fine. de pœnis.* Arctum autem Monaſterium dicitur, ex quo non eſt libertas exeundi; Sicuti arcta cuſtodia eſt, per quam carceratus ita cuſtoditur, vel milite, vel repagulis, vel vinculis, vt liberum non ſit exire quando voluerit, lege *Rodoriq. tom. 2. quæſt. 5. artic. 1. Suarez tom. 4 diſput. 32 ſent. 8. Portel V pœna num. 11. Hieron. Rodriq. reſol. 48. num. 38.* Quod autem depoſitio iſta non ſit degradatio, & expoliatio Canonis, & fori, patet, quia quouſque non traditur brachio ſæculari, ſemper gaudet his priuilegijs, ita vt conueniri, niſi apud Iudices Eccleſiaſticos, & impunè percuti, ſine excommunicatione non poſſit.

Detruſio in Monaſteriũ.

Perpetuò carcerati ordines exercere non poſſunt.

Reſpondeo ſecundo, ſecundum ſtatutum ordinis talia reuelantes priuantur actibus legitimis, ſuſpenduntur perpetuò ab audiendis confeſſionibus, & arbitrario carceri adijciuntur, quæ autem pœna ſit, priuatio actuum legitimorum, patet ex dictis ſuo loco Perpetua autem ſuſpenſio ab audiendis confeſſionibus minor eſt depoſitione ab ordine Sacerdotali; quia interdictus ab audiendis confeſſionibus tantum, poteſt exercere reliqua munia ſacerdotalia, vt canere Epiſtolam, & Euangelium,

cele-

celebrare Miſſam, infirmos vngere, &c. & arbitrarius carcer non eſt perpetuus. itaque diſcordat ſtatutum à iure communi in duobus, cui autem ſtandum ſit, patet ex alibi dictis, quia poteſt per ſtatutum derogari iuri communi accedente principis conſenſu, & quando concurrunt pœnæ ſtatutariæ, cum pœnis iuris communis attenditur illis, non iſtis, & quidem videtur ſtatutum fundatum in praxi, quia iſtis factoribus ſigilli confeſſionis, non ſolent imponi depoſitio ab ordine, & detruſio in Monaſterium, & multò minus peregrinatio illa ignominioſa, quæ in Concilio generali fuit commutata in detruſionem in Monaſterium, vt *Panbor.* aduertit, nec practicari ſolet iſta detruſio cum ſimplicibus Sacerdotibus, ſed tantum cum Epiſcopis, ſed potius condemnantur ad triremes, *Farin. quaſt.* 119. *num.* 55. quando debitam detruſionem meretur. Cum ergo pœnæ iſtæ in iure ſint mutatæ, & in praxi, mirum non eſt, mutatas etiam eſſe per ſtatutum ordinis, cui ſtandum omnino cenſeo, eo vel maximè, cum peccans, in eo puniri debeat, in quo peccauit; & detruſio in Monaſterium minor ſit carceratione formali, & poteſt iſta contrahi ad arbitrium Prælati, comparata ad illam. Aduerto tamen arbitrium Prouinciæ is hoc loco regulandum eſſe à iure, & non debere extendi ad quamcumque contractionem, ità vt ſufficiat qualibet parua carceratio, ſed commenſurari debere perpetuæ detruſioni in Monaſterium, & qualitati delicti, ac ſcandali dati, qua in re non eſt aſſiguare certam regulam.

Reſpōdeo tertio, ſuſpēſionē ab excipiēdis cōfeſſionibus remitti non poſſe à Generali, vel à Capitulo, tum quia eſt perpetua ſuper quā & mēte Religionis Generalis nō poteſt, tū etiā quia iſta perpetuitas eſt à lege Communi, non à ſtatuto. Vnde per ſuperiores ordinis commutari, vel abbreuiari non poteſt, & in facto peccaret mortaliter Prælatus aliud agen, quia reſtitueret gladiū ſtulto, & cōmitteret ſecretū, illi, qui eſt declaratus ſigilli fractor, & propalator, quod eſt cōtra ius naturæ, & diuinū, iuxta regulā *ſimel malus ſemper præſumitur malus, de regul. iur. in 6.*

Pœnę reuelantium a quibus remitti poſſint

Semel malus &c.

Reſpondeo quarto; Reuelans confeſſiones poſt ſententiam remanet infamis. Dixi poſt ſententiam, quia non deſunt, qui infamem velint ante illam, ſed ex diſputatis à nobis alibi, pœnæ ante ſententiam non contrahuntur. infamia autem irrogatur ex enormitate delicti, quod eſt, cum pro illo detruſio in

Reuelator eſt infamis.

Mona-

Monaſterium imponitur, vel triremes, vt ex *Abb.* & *Claro* ſcribit *Theſaurus V. Confeſſio Sacramentalis cap.* 4. Quam iuris infamiam ſuperiores abſtergere non poſſunt, quia à lege, quia perpetua.

CAPITVLVM XXIV.

De Pœnis reuelantium defectus Religionis aut quæ in Diffinitorio tractata fuerint, & de alijs Reuelationibus faciendis, vel Omittendis.

Reuelantiũ defectus religionis pœnę.

SVbnectimus reuelationi Sacramentalium Confeſſionum, reuelationes alias, Religioni indecoras, & noxias: quarum prima eſt eorum, qui propalant peccata, & defectus Religionis extra illam, cap. 7. §. 5. num. 43 *Qui diuiſiones inter fratres. Prælatorum depoſitiones, aut peccata in ordine correcta, vel corrigenda, & diſcordias, & quidquid in infamiam ordinis vergit extra illum quouis modo diuulgauerit, eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrat, & ſi iuridicè conuictus fuerit omnibus actibus legitimis perpetuò priuetur.* Secunda eſt eorum qui negocia in Diffinitorio tractata reuelant. ibid. num. 44. *Qui extra diffinitorium manifeſtauerit, quæ in eo tractantur, vnde diſſenſiones, & odia in diffinitorium, vel definitorem aliquem oriantur, aut oriri poſſint, ſi de ea re legitimè conſtiterit, biennium in diffinitorium admitti non poſſit.* Tertia eſt ibidem nu. 42. *Qui fratris crimen, quod legitime probare non poteſt, alteri, quam Prælato reuelauerit pœna talionis mulctetur.* Quarta eſt ibid. num. 32. de abſcondentibus, & non opportunè detegentibus aliorum delicta in Viſitationibus, ſed ea reſeruantibus in aliud tempus, & ad alios Superiores. Super quas more noſtro, ſequentes quæſtiones examinabimus.

Quæſtio 1. quæ ſit materia ſtatuti vetantis reuelari defectus Religionis.

Reſpon-

Reſpondeo, de hac materia ſcripſimus in *comment. ad cap.7. ſtatut.5.caſu 3.& 4 fol.524.* quæ ibi videnda eſt, quibus addo rationem motiuam ſtatuti, nimirum ius naturæ, quo vetatur infamari, nedum Reſpublica, Ciuitas, vel Communitas, verum etiam particularis, & cum bonum eo ſit diuinius, quò ſuperius, & vniuerſalius, plus eſt infamare Religionem, quàm Religioſum. Vide *Rodriq.tom.2, quæſt.35.art.3. Mandoſium de ingratit.cap 26.conſ.13. Salſedo ad Diaz cap.103 fine. Villadiegum de legibus 3.part.quæſt.1.num.36.* Infamare ordinem eſt contra ius naturæ

Quæſtio ſecunda, Quæ ſint negocia, quę odium parere poſſunt contra Diffinitorium, & Diffinitores.

Reſpondeo, Diffinitorium eſt tribunal ſupremum in ordine, & in Prouincijs, in quo tractantur, & deciduntur omnia negocia, totum ordinem concernentia, puta, ſuperiorum localium conſtitutiones, & deſtitutiones, cauſarum examina, delictorum punitiones, conuentuum fundationes, Lectorum, Concionatorũ, Cõfeſſariorũ, Studiorum, & Studentium diſpoſitiones nouitiorum receptiones, & vno verbo, omnia illa, quæ ad Prouinciam ſpectant, & vnitionem Patrum expoſcunt, vt patet ex multis ſtatutis ordinis, quæ correſpondent Capitulis Collegiatarum, & Cathedralium Eccleſiarum Synodalibus Examinatoribus, & Iudicibus, Senatoribus, & Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ, vt *Rodriq tom.2.quæſt.45.articul.1. Miranda tom.2. quæſt 17.art.1.& 2. Panbor.in cap.ad Apoſtolicam de Regular. Syluest.V.Conſilium quæſt.1.& V.Religio.3. quæſt.3. citati à Hieron. Roder.reſolut.51. initio, & nos ipſiſsimè in Commentar. cap.8.ſtat.36.quæſt.4.fol.632.& infra.* Cum igitur agatur de rebus, quæ poſſunt bilem mouere, & iras in aliquibus accendere, nimirum, quod non fuerit collata prælatura vni ob meritorum defectum, adempta alteri ob demerita, concluſum contra hunc, aut illum, ad perſuaſionem huius, aut alterius Diffinitoris, nulli dubium eſt, quod Diffinitorium euadet ſeminarium inimicitiarum, & malarum emulationum. Vnde fit, vt Patres, qui fuerint zelo pleni, non liberè ſuam ſententiam ferunt, et vbi loquendum eſſet, taceant, timentes ſibi perſecutiones, & malas voluntates creari, quando perſuaſũ habeant, publicari res odioſas extra diffinitoriũ, quo nil prius nil pernicioſius ordini, cum adhibeãtur ad cuſtodiam legum canes muti non valentes latrare, & pauci reperian- Diffinitoriũ & quæ in illo reuelari non debeat.

Digitized by Google

riantur, qui ſuum zelum exercere velint cum tanto fœnore, & tamen certum eſt in iure, quod conſiliarij, tacentes, & non contradicentes expreſsè rebus malè geſtis in concilio, peccat, & puniuntur ſicut facientes expreſsè *Innoc & Abb in cap.1. de bis, quæ fiunt à mai. par cap.* & eſt peccatum mortale contra iuſtitiam, quia de iure naturæ conſiliarij, & Diffinitores tenentur ſuum officium fideliter exercere *l. de ætate. §. qui tacet. ff. de interrog actio.* & eſt communis opinio apud ſcholaſticos, & morales ſcribentes de iuſtitia *S. Thom. 2.2. quæſt. 63. art 2. Cano in ſua lectura.* Nauar. *cap. 17. à num 69. ad 74. Couar. regul. peccatum p. 2. §. 7. Sot. de iuſti. lib 3 quæſt 6. art. 2. & lib. 4. quæſt. 7 art. 3. Adrian. in 4. de reſtit. quæſt. de collat. benefic.* Et hoc eſt vnum ex præcipuis capitibus, ex quibus regularis diſciplinæ rigor hebetatur, & paulatim deperditur, quia ſi non eſt liberũ diffinitoribus infringere iniquitates, ob timorẽ odij, & inimicitiæ, quæ contrahere poteſt à factionarijs, & potentioribus, negotia religionis in peius ſemper labentur ex defectu tacentium veritatem, ob timorem, & non ſolum committitur acceptio perſonarum in diſtributione officiorum, vt cenſet. *S. Thomas d. quæſt. 63. artic. 2.* ſed ſi officia indignis conferantur, peccatur, & contra diſtributiuam, & contra commutatiuam iuſtitiam, quia fit iniuria communitati, quæ exigere debet à ſuis adminiſtratoribus collationem officiorum dignis, & non indignis. Sicuti ſi Procurator vineæ conduceret operarios inutiles, relictis vtilibus, teneretur ad reſarciendum laborem non impenſum, & damnum illatum, & hoc certum eſt in omnium ſententia, quando agitur de indigno reſpectu digni, quidquid ſit de Comparatione digni reſpectu dignioris, in quo cenſent quidem omnes adeſſe peccatum mortale contra iuſtitiam diſtributiuam, non tamen adeſſe debitum reſtituendi, & ſic patet quantum malum ſit tacere in diffinitorio, & non ſe opponere potentioribus, & factionarijs, quando indignos, vel minus dignos aſſumunt, idque oriri ex reuelatione, quæ fit ſecretorum extra diffinitorium, incutiente timorem cadentem in conſtantem virum. Qui an excuſet diffinitorem à promotione, & defenſione iuſtitiæ, & communis boni, controuertitur, id quod certum eſt, elicit, ex *Nauar. lib. 5. conſ. 12. num. 6.* quia licet iuſtus timor cadens in conſtantem virum, qualis eſt amiſſionis bonorum fortunarum, libertatis, vitæ, grauium inimi-

Tacentes puniri debent, quando ex officio loqui tenentur.

Timor cadens in conſtantem virum, quãdo excuſat.

inimicitiarum, & perſecutionum excuſet ab obſeruatione legis poſitiuæ, tamen non excuſat ab obſeruantia legis naturalis, & diuinæ, qualis eſt recta gubernatio Reipublicæ, & iuſta diſtributio officiorum, quæ natura dictante, dignis conferenda ſunt, *c. ſacris. de his quæ vi. c. quo iure d. 8. c. ità ne d. 32. c tolerabilius eſt eod* quibus docemur, toleranda potius eſſe mala quam conſentire peccato. Et certè iſte timor vanus eſt, & non excuſat. *l. metum. ff. quod metus cauſa*. Vanus inquam, quia incidere in indignationem huius, aut alterius in religione, parum eſt, fortunas, vitam, libertatem non adimit, & non eſt tantus, qui ponderare poſſit contra bonum commune religionis, eo vel maximè, cum diffinitoratus tradi vix ſoleant inuitis, vt in eis valeat doctrina eiuſdem *Nauar. lib. 1. conſ. 3. num. 8. qui eſt vltimus*, quod ſuſceptio ordinis metu facta valeat ad impreſſionem characteris, non ad votum continentiæ ei adnexum, quia argum. *cap. maiores § item quæritur de bapt.* votum metu factum, eſt nullum *cap. 1. de his quæ vi*, & eſt communis, non inquam valet hoc allegare, quia vt plurimum ambiuntur, & procurantur, & vtinam non malis artibus, & conquiſitos fauores. tranſit igitur diffinitoratus ad talem perſonam cum ſuo onere, nimirum, vt in diffinitorio pro iuribus Prouinciæ, & iuſtitia aſſiſtat, & cum certum ſit, violentias intentari, & indignas promotiones procurari, ſibi imputet diffinitor, qui officium, vel quæſiuit, vel acceptauit, ſi ſuo debito non reſpondet, ſed hæc incidenter dicta ſint.

Ordinatus vi, an teneatur ad continentiam.

Materia igitur huius ſtatuti eſt, vt non publicentur extra diffinitorium inibi tractata, quæ diſſentiones, & odia gignere poſſunt, vt eſſet dicere. Non fuiſti promotus, quia talis contra te orauit. De te publicatum fuit à tali hoc, aut illud peccatum, & ego non habui, quid reſponderem? ille fuit tibi contrarius, &c. & non tantum ſi nominaret perſonam, ſed ſi in confuſo diceret Te poſpoſuerunt, quia habuiſti contradictorem, & ille ſuſpicetur de aliquo ſibi male affecto, etiam ſi ita non fuerit, quia ad verificandum ſtatutum ſufficit, vt contra aliquem odia diſſeminentur. Et cum mos ſit, vt ſilentium, & ſecretum ſub graui præcepto diffinitoribus iniungatur, reuelans duplex peccatum committit, ſcilicet in obedientiæ, & infidelitatis.

Quod tam leui pœna vix dignè corripitur, ſcilicet per ſuſpenſionem

ſionem biennalem ab ingreſſu diffinitorij. Debuiſſet eſſe perpetua inhabilitas ad hoc officium, quia non eſt credibile damnum, quod ex tali reuelatione deducitur.

Quæſtio tertia, An qui poteſt probare delictum aliquod, impunè illud reuelare poſſit alijs, ſtante ſtatuto, quod dicit. *qui delictum aliquod, quod probare non poſſit, &c.*

Reſpondeo, de hac materia vide diſputata à nobis ſupra *cap. 10. per totum.* præcipuè *ru. eſt. 6. de pœna talionis*. Addo peccare mortaliter, qui apud alios, non ſeruato iuris ordine, fratris delictum publicaret, etiam ſi illud probare poſsit, quia illi fas non eſt, in quaſcunque aures obtrudere delicta fratrum, ſed iudicis, *dic Eccleſiæ*, inquit, Chriſtus Dominus. ideſt Prælato, non plebi. Verum in vim ſtatuti puniri non poſſet, quia ſi illud probare poteſt, iam acorem ſtatuti euadit.

Sed quid ſi non poſſet, niſi ſemiplenè probare, aut per famam.

Probatio qualis eſſe debet in delictis. Reſpondeo, puniendum eſſe pœna ordinaria, quia dum de probatione delicti agitur, illa debet eſſe iuridica, & legitima, ideſt per duos ſaltem teſtes conteſtes, vt multis citatis probat *Barboſa Appellatio. 220. V. Probatio.* hæc enim eſt probatio idonea, plena, ſufficiens, quæ adhiberi debet quoties in lege, vel ſtatuto dicitur, dummodo ſit probatum, vel accedat probatio, aliæ enim probationes non ſunt, ſed indicia, & præſumptiones, & ideo non ſine ratione appoſitum eſt in ſtatuto. *legitimè probare non poterit*, ideſt per eos teſtes, qui ſine dubio delictum conuincunt.

Dices diſponente ſtatuto, *alteri quam iudici reuelauerit*. an poſſit ſine pœna talionis deportare delictum iudici, etiamſi illud legitimè probare non poſsit.

Accuſans cum vno teste, tenetur reſtituere famam. Reſpondeo affirmatiuè ex Aphoriſmo noſtro *practicæ criminalis Titulo Accuſator*. quia accuſator liberatur à pœna talionis, ſi accuſationem probat per vnum ſaltem teſtem. Sed an peccet, qui ſciens habere vnum ſaltem teſtem, fratrem accuſat? Reſpondeo affirmatiuè, quia finis accuſationis eſt punitio, & emendatio delinquentis, quas obtinere non poteſt producēdo vnum tantum teſtem, quia dictum vnius, dictum nullius. ergo agit fruſtrato fine, & vanè, & conſequenter peccat, quia infamat fratrem, quia tantum eſt adducere vnum teſtem, quàm nullum. & tenetur reſtituere famam *S. Tho. 2. 2. quæſt. 68. ar. 2. Sa-*

2. Salon. ibid. contract. 4. conc. 2. & eſt in iure *cap. ſi quis 2. quæſt. 3. & cap. calumniator, & cap. qui non probauerit. eod. l. 1. ff. ad ſenat. conſ. Turpil. l. mulier.*

Quæſtio quarta pro ſecundo ſtatuto. Quo iure detegenda, denuncianda, vel accuſanda ſint delicta, vbi, apud quem, quando, & quomodo.

Reſpondeo primo, de his dictum eſt in hoc opere *cap. 1. fuſè* ibi vide Iuſtificatio deportationis delictorum eſt charitas in delinquentem, & communitatem, vt vel ille corrigatur, vel iſta ex aliorum exemplo intra iuſtitiæ terminos contineatur:

Reſpondeo ſecundo, modus ſuauior in Religione, & Eccleſia eſt viſitatio generalis, per quam ſubditorum defectus prælato innoceſcunt *cap. qualiter, & quando 2. de accuſ.* reliqui modi denunciationis, & accuſationis ſunt acriores.

Reſpondeo tertio, In generali viſitatione ſubditi tenentur, nedum ex præcepto obedientiæ quod præmitti ſolet, ſed etiam ex debito conſcientiæ reuelare ſuperiori viſitanti, peccata, & defectus graues, & emendatione dignos. Ratio eſt, quia cuilibet de republica incumbit ex onere, iuuare ſuam communitatem, & ſuum fratrem, quod fit remouendo ſcandala, & peccata, in illam graſſantia. *S. Thom. 2. 2. q. 68. art. 1. & infra. Alenſ. 3. part. quæſt. 42. memb. 1 Theol in 4 d. 19. Iuriſperiti in cap. nouit de iudicijs.* Vide dicta à nobis in Commentar. *cap. 10. ſtatut. 1. fol. 746. & ſtatut. 4. à fol. 747.*

In viſitatione delicta ſunt reuelanda.

Reſpondeo quarto, ex ſuperiori reſponſione elicitur alia, quæ eſt in ſtatuto iam citato, *Qui in Viſitatione Fratrum delicta, aut litteras ob aliquod particulare intentum tacuit vel ſeruauit, quod cum conſecutus non fuerit ad aliorum Superiorum aures defert cauſatus non habuiſſe cum Superiore illo, vel Commiſſario confidentiam. ſi non probat ſe proteſtatum fuiſſe apud illum primum Superiorem, vel ille ad alium, quem ſpecificare debeat, talia denunciare delicta, tanquam conſpirator ſeueriſſimè puniatur, & actibus legitimis perpetuò priuetur, ac infamis exiſtat, nec audiatur*. optimum purificandæ iuſtitiæ remedium, & inuidiæ, malique zeli ſcorias decoquendi, naturali rationi innixum. nam cum viſitatio intendat bonum commune, & hoc promoueri non poſſit, niſi Viſitator mala illi repugnantia nouerit, deducitur, vt quilibet ſubditus illa reuelare teneatur, ergo qui ex inordinato fine tacet, contra bonum commune peccat, & qui ad tempus ſilet, vt ſuæ libidini obediat, propalando peccata illa

Tacentium & reſeruantium delicta in viſitatione pœnæ.

apud alterum Superiorem, nulla ſubſiſtente cauſa, offendit Superiorem primum, quia ius habebat exigendi à ſubdito illam reuelationem. & vtitur ſecunda tanquam inſtrumentum ſuarum paſſionum rabiem ſatiandam, & publico zelo malam mentem cohoneſtat. ſed ad ſtatuti declarationem.

Noto primo, *litteras* hic ſumi pro illis in quibus eſſet aliqua culpa fratris deſcripta, ambitionis, ſubornationis, laſciuiæ, vel quid ſimile. nam aliæ litteræ ad rem non facerent.

Noto ſecundo, *particulare intentum* contraponitur publico: tacet, quia non habet aures ſibi beneuolas, quæ contra fratrem non ita facile mouerentur, non videt Viſitatorem infenſum accuſando, & ſibi propitium, atque adeo de vindicta deſperat. non ſperabat tacendo obtinere aliquod officium, vel gratiam à Prælato, vel ab amicis illius, quem accuſare volebat hoc eſt particulare intentum. Quia ſi videret Viſitatorē iuſtificaturum impium pro muneribus, iuſtitiæ complementum non præſtiturū, bonum Communitatis non promoturum, & loco punitionis, timeret in malo fratre laudes, & ſanctificationem, poſſet tacere, & ad alium ſuperiorem delicta illa deportare. ſic poteſt accidere, vt Prouincialis protegat aliquem ſuperiorē localem malum, & ſcandaloſum, non videtur opportunum remedium, apud Prouincialem illum accuſare, ſed poteſt expectare Commiſſarium.

Noto tertio difficile eſse in praxi, proteſtare coram primo ſuperiore iuxta ſtatutum, quia hac ratione poſset parare ſibi aliquam vexationem apud illum, & apud accuſandum, cum hæc niſi publicè, fieri non poſſint, & non apparet neceſſitas huius proteſtationis; quia, cum non teneatur accuſare, à nullo ad hoc cogi poteſt, vt nolens, proteſtari indigeat. Puto tamē ſenſum ſtatuti eſse de aliquo delicto notorio, vel literis, de quibus antea iactatio præceſserit, & mirum ſit, quod in viſitatione tacuerit, à Viſitatore requiſitus, & non ſit ſermo de ſola viſitatione paternali, ſed iuridica, & iudiciali, in qua ſubditus adactus per preceptum, & iuramentum reſpondere noluit, tūc tanquam ſubdolæ mentis meritò puniendus venit, vt conſpirator. coniecturæ ratio eſt, quia tales proteſtationes in requiſiti fratres facere non ſolent.

Noto quarto Hanc proteſtationem eſſe eiuſdem naturæ cum appellatione, qua recuſatur iudex vt ſuſpectus. quę licet fieri ſolent à grauamine perſonali illato, vel inferendo, tamen videtur

detur poſse prætendi à futura violatione iuſtitiæ, quæ in pernitiem redundaret communitatis: valet enim argumentum ab appellatione ad recuſationem *Boerius deciſ. 269. n. 3. Guttierez pract. lib. 1. q. 44. num. 4. Morla in emporio iuris ciuilis p. p. tit. 2. queſt. 11. num. 4.* pari namq. paſſu vadunt appellatio, & recuſatio *l. apertiſſimi V. cum poſt cap. de iudic. cap. ſuper eo 2. de appellat. Brunorus à Sole in locis commun. V. appellatio* 30. Imò ab appellatione ad ſupplicationem *l. fin. S. penult. cap. de temp. appell vbi Salicetus, Tuſcus tom. 7. lit. S. concluſ.* 904. *num.* 12. *Rebuffus ad leg. galliæ. tom.* 1. *tract. de ſupplicat. in præfat.* Vnde vbi permittitur appellatio arripere poſſumus ſupplicationes, & proteſtationes. permittitur autem vbi iudex ſit ſuſpectus, etiam ſi ſit legatus à latere *Nau. lib. 2. conſ. 3. de appell.* & proteſtatio iſta nil aliud eſt, niſi declaratio voluntatis, nolentis producere querelam ante talem ſuperiorem, atq. adeo nolentis habere illum, vt iudicem. eſt enim proteſtatio declaratiua ſequentium actuum, vt facti, ſecundum illam, cenſeātur *cap. cum M. de conſtit. l. non ſolum S. morte ff. de noui operis nunc.* Nauar. *lib. 3. de regular. conſ. 34. num.* 3. & licet tollatur per contrarium actum ſubſequutum, *gloſ ſolemnis in cap. tua de ſponſal. V. mulierem ad cap. cum M. de conſt. & d. l. non ſolum*. quando tamen in recuſatione, & proteſtatione perſeueratur, proteſtatio cenſetur valida. & fieri poteſt tam facto, quā dicto, vel ſcripto: & non tantum expreſſè ſed etiam tacitè, quia tacitum, & expreſſum idem operatur *cap. 2. de reſcriptis l. tum quid ff. de rebus creditis. Nauar. lib. 5. conſil. 6. num.* 14. licet pro verificatione ſtatuti videatur neceſsaria proteſtatio expreſsa quia requirit ſpecificationem ſuperioris, ad quem deferre debeat delator accuſationem, & delictum, niſi admittamus in hoc etiam ſpecificationem tacitam, quia certum eſt dari gradus recurſus, vt à Prouinciali ad Viſitatorem, à Viſitatore ad Generalem, vel alium eius ſucceſsorem. & ſic non videtur vſquequaque neceſſaria iſta ſpecificatio, vt opus ſit deſcendere in indiuiduo.

Argumentū ab appellatione ad recuſationem valet.

Proteſtatio quod.

Vbi tollitur

Quomodo fit.

Tacitum & expreſſum idem operatur.

Noto quinto dari præſcriptionem in delictis huius generis. quia ſi accuſator noluerit delicta, & literas publicare, diſponitur non eſſe audiendū, ergo accuſare amplius nō poteſt. an autem poſſit alius, dico poſse; quia non prohibetur omnibus, quod prohibetur vni in pœnam, & innocens ob alterius culpam ſuo iure non eſt deſtituendus.

Præſcriptio in delictis.

Reſpondeo quinto, Iudex apud quem fuerit proteſtatum, non poteſt cogere proteſtantem, vt apud ipſum delictum deportet aut literas oſtendat, quaſi non adſint cauſæ legitimæ proteſtandi, ſicuti fieri ſolet cum appellante ab interloquutoria, vel diffinitiua, quando cauſæ friuolæ ſint. Ratio eſt, quia Viſitator nō habet ius in delictis, niſi iam deductis ad ſuum tribunal, non autem deducendis, quia cum ea, niſi in viſitatione, & in inquiſitione generali ſcire non poſſit, non videntur eſſe ſui iuris; & examen factæ proteſtationis non ad primum, ſed ad ſecundum Superiorē in ſtatuto remittitur. Eſſet hoc loco diſputandum, an aliquando non ſolum poſſimus, ſed etiam debeamus accuſare aliquem, de quo *S. Thomas* 2. 2. *d. quæſt.* 68. *art.* 1. *Salonius in hoc loco controu.* 1. *concluſ.* 1. notat opinionem *Angeli* dicentis nulli priuato licere accuſare, niſi ſit hæres occiſi, pro periculoſa, & erronea, ac damnante omnem conſuetudinem, & deſtruente omne ius commune, quia aliquando accidit hæreſis, proditio Ciuitatis, extinctio ſeditionis &c. & opus eſt non ſolum reuelare, ſed etiam accuſare. Verum cogere aliquem ad accuſandum non video quo iure id caueatur, nō naturali, quia nemo obligatur cum damno famæ, vitæ & fortunarum, procurare bonum alterius, quod accideret, quando quis teneatur accuſare, quia poteſt accidere, vt teſtes non deponant, quod ſciunt, & promiſerunt, vt multoties videmus, & in hoc caſu accuſator eſſet calumniator, & in pœnam talionis incurreret. & licet iſta media bona ſint, & ad bonum tendentia, vt *Salonius* ait, tamen nullus obligat me ad arripiendum omne bonum, cum meo damno. præterquam quod non eſſet bonum, ſi ſuo fine fruſtraretur, probatione inquam ſceleris, & auxilio Communitatis. nam dato quod præſentare teſtes, & exponere ſe talioni ſint bona media: nihil ſunt, ſi delictum productum in iudicio non probant. ſufficit, vt ego denunciem iudici, relicto onere probandi, & inquirendi ipſimet iudici, & meo iudicio fallitur *Salonius*, dum in nullo alio differre denunciationem ab accuſatione, dicit, niſi quod iſta ſcripto, illa ore profertur, cum communiter ſcribentes multa alia diſcrimina inter ipſas aſſignent, & præcipue onus probandi, & accuſatio, etiam de communi ſtilo, oretenus fieri ſoleat. Quidquid ſit in alijs tribunalibus, iuxta ſtatutum minoricum, dico neminem cogi poſſe ad accuſandum.

An quis teneatur accuſare.

C A-

CAPITVLVM XXV.

De Pœnis in Religioſos Hoſpites delinquentes infligendis.

CVm Hoſpites extra ſuas Prouincias delinquere aliquando contingat, quæritur ad quos eorum punitio, & quo iure ſpectat, & quibus pœnis coarcendi ſint.

Quæſtio prima, ad quos ſpectet punitio hoſpitum, ſi in aliena Prouincia delinquere contingat.

Reſpondeo, *Clarus quæſt*.38.*&* 39. fusè rem præſentem diſputat, ponitque indubitatam concluſionem, quod Iudex loci,in quo committitur delictum,poteſt contra delinquentem procedere, etiam ſi non ſit ſuæ iuriſdictionis, cui conſonat ſtatutum Minorum *cap*. 7. §. 5. *num*.73. diſponens ***Prouinciales Miniſtri in hoſpites, & aduenas, in ſuis Prouincijs delinquentes ordinariam iuriſdictionem habeat eos capiendi, carcerandi, & per determinatas pœnas coercendi.*** Ratio eſt, quia delinquens ſortitur forum ratione delicti, non minus, ac originis, & domicilij. *Gloſ in cap*.1.3.*quæſt*. 6. *Angelus V*. *for*. *Specul*. *de Iud*. *delinq*.§.8. *& patet in iure C*. *vbi de crimine agi oporteat*.*l*.1. *& Auth*.*eod*.*tit*.*qua in prouincia eod tit*.*cap*,*romana*. §.*contrahentes de foro competenti in* 6. *& in lib*.2.*eod tit*.*cap*.*cum contingat*. *& cap poſtulaſti*. Ordinarius enim iudicat de ijs delictis, quæ in ſua iuriſdictione committuntur, cum ad illum ſpectet delicta prohibere, & ſuam ditionem à malis hominibus immunem reddere, quę eſt ratio citati, *cap*.*cum contingat*.

Iudex loci poteſt procedere contra hoſpites delinquẽtes

Quæſtio ſecunda, Quibus pœnis coercendi ſint hoſpites delinquentes.

Reſpondeo, Apud Regulares hæc quæſtio locum non habet, quia Religionis ijſdem vbique legibus gubernatur, niſi fuerit tam ampla Religio, vt eſt Franciſcana, quæ in duas veluti vaſtiſſimas Religiones diffuſa, Ciſmontanam, & Vltramontanam, nonnihil in aliquibus conſtitutionibus variant, cæterum ſi frater Minor in aliena Prouincia delinquat, puniri debet per ſtatuta generalia Religionis.

Dixi inter Regulares, quia inter Sæculares, cum prò quali-

bet prouincia, & Ciuitate ſint ſpecialia ſtatuta, dubium eſt, an delinquens puniri debeat per ſtatuta originis, ſeu domicilij an vero delicti, &c.

Per ſtatuta loci punitur delinquens. Reſponſio generalis eſt, puniendum eſſe per ſtatuta loci in quo deliquit, quia idem eſt ſortiri forum, & ſubeſſe ſtatutis, hæc enim correlatiua ſunt, tanquam media, & finis. Vanum namque eſſet, ſi quis puniri deberet ab hoc iudice, niſi haberet firmas vires, & leges illum puniendi. *Innocentius*, *Antonius de Butiro in Rubrica de conſuetud. Calderinus in diſputat. ſtatut. Arcbidiac. in capit. quo iure. diſtin.* 8. *Cardin. in Clemen.* 2. § *denique. de re iudic. & Barboſa Aziom.* 101. probat iſtas duas maximas, forum ſortiri, & ſtatutis, ac conſuetudinibus ligari, paria ſunt. *Clarus quaeſt.* 85. § *Tertius caſus eſt*, qui dicit hanc opinionem eſſe communem, & à toto mundo ſeruari, & ideo in ſtatuto dicitur *per determinatas pœnas* ſcilicet in ſtatutis generalibus, & iſtis deficientibus, in prouincialibus.

Quęſtio tertia, ſi eiectus ab ordine, aut liberatus à triremibus delinquant in aliqua Prouincia, An ab illius Miniſtro puniri poſſint.

Reſpondeo negatiuè, per ſtatutum, & *ſi ab ordine expulſi, aut ad triremes damnati non fuerint, ad propriam Prouinciam cautè remittantur*. Ratio eſt, quia expulſi ſubſunt ordinario loci, & remiges à religione non recipiuntur, vt dictum eſt ſupra, ergo per religionem puniri non poſſunt, quia in illos iuriſdictionem non habet.

Quæſtio Quarta, An puniti in aliena Prouincia, remiſſi ad ſuas, per ſuos Prouinciales puniri poſſint, aut debeant,

Reſpondeo primo, pro Religione Minorum adeſt hoc ſtatutum. *Remittantur cum ſententia contra eos lata, quam ordinarius ipſorum diligenter exequi teneatur, puniendus à Generali, ſi neglexerit*. ergo in punitos nulla remanet Prouinciali authoritas, illos amplius puniendi.

Quoad autem alios de iure communi, eſt celebris quęſtio, an contra delinquentem in alieno territorio poſſit procedere Ordinarius, quod applicatum regularibus eſſet quærere, an ſi ſubditus Romanæ Prouinciæ delinquat in Prouincia Mediolanenſi, poſſit Romanus Prouincialis procedere contra illum, vel acceptando accuſationem, vel inquirendo ex officio antequam ſibi conſtet, Mediolanenſem Miniſtrum proceſſiſſe, vel cumulatiuè,

latinè, antequam compareat punitus cum ſententia lata, etiã ſi ſciat ceptum eſſe iudicium Mediolani, an poſſit Romæ formari proceſſus.

Reſpondeo ſecundo, poteſt Prouincialis Ordinarius ſi ad illum deportetur delictum ſubditi abſentis, non ſolum per accuſationem, ſed etiam ex officio procedere contra illum formãdo proceſſum. Primam partem ab omnibus firmari docet *Clarus dicta quaeſt. 39. Verſ. ſortitur etiam*, nemine diſcrepatione, per *Afflictum, Salicetum, Grammaticum*. Ratio eſt, quia vſque ad hunc terminum non ſunt ligatæ manus Iudici Ordinario per præuentionem Iudicis loci commiſſi delicti, & ſic legitimè procedit contra ſuum ſubditum delinquentem, nec mirum eſt, aliquem delinquere in aliena Prouincia, & ibi non puniri. Vnde rationabilitet faci: Ordinarios, ſi accuſationem recipiat, teſtes examinet, reum abſentem citet, & non comparentem tanquam contumacem condemnet, quia vt *Abbas in cap finali de for. competenti* citatus à *Claro* affirmat, ſubditus delinquens, vbicunque reperiatur, remanet ſubditus Iudicis ſuæ profeſſionis, quæ apud Religioſos facit originem, ſicuti domicilium facit collocatio Generalis in quolibet Conuentu, puta ſi deſtinatur ſtudio, Prædicationi, Lecturæ, exilio, & in his caſibus non poſſet citari per Ordinarium, quia authoritas generalis eximit illum à ſua iuriſdictione, & ſubijcit illi Superiori in cuius domicilio reperitur, non, vt vagabundus peregrinus, vel giro vagus, ſed vt per obedientiam deſtinatus. Habemus enim in religione duplex genus hoſpitum, primum eſt eorum, qui negociorum cauſa ambulant, & hi non fiunt de corpore, & familia illorum Conuentuum, in quibus hoſpitari, aut negotiari contingit. Secundum eſt eorum, qui longiorem moram trahunt in alienis Prouincijs, collocati ibidem de familia per Superiorem generalem. & iſti pari paſſu incedunt cum fratribus originarijs conuentuum, & Prouinciarum, vnde in electione diſcretorum votum habent ſicuti, & cęteri, & præcedentiam, quod non habent hoſpites primi generis. Neque enim eſt reperire apud nos vagabundos ſtricti iuris, id eſt eos, qui certum domicilium non habent, *vt Clarus d. quaeſt. 39. ver. Sed hic quæro*. affirmat, quia certum domicilium apud regulares, non dat electio, & voluntas, niſi ſit Apoſtata, ſed profeſſio, & obedientia, quare poterit quis, obtenta licentia peregrinari ad Montem Garganum, exacta peregrinatione reuerſurus, & ſi in-

Iudex Ordinarius procedere contra abſentē ſubditum.

ſi interim delinquat, poteſt corripi à Prouinciali loci commiſſi delicti, & à ſuo met, quando ſcilicet accuſetur, ſi autem reperiatur in aliena Prouincia ſtudiorum, vel lecturę cauſa, iudico non poſſe citari, quia ſuæ iuriſdictionis non eſt, & nec accuſari ordinariè, niſi in caſu quo iudex domicilij, & delicti illum non puniret, & ſic pro bono publico expectaretur illius regreſſus.

*A*n autem poſſet contra huiuſcemodi delinquentes procedi ex officio, ſuppoſito, quod non appareat, quod in aliquo loco pro eodem delicto procedatur, in affirmatiuam tanquam communiorem inclinat *Clar. d quaſt.* 39. *verſu contrariam autem ſententiam*, licet oppoſitam communem etiam eſſe affirmet, in quam inclinandum eſſe in religione cenſeo, ex ratione, quam affert, quia ſecus daretur occaſio delinquendi, & ſi enim non fuit facta iniuria Iudici originis, aut domicilij, facta tamen fuit Prouinciæ, & Conuentui, quæ tales aluit, & educauit religioſos, qui etiam in alienis Prouincijs delinquant, & magnum eſſet iniquitatis refugium, ſi delictum alibi patratum ſciretur in ſua Prouincia non eſſe corrigendum. Vnde concludit *ver. ſtatim igitur*. contra eundem delinquentem poſſe eodem tempore procedere Iudicem delicti, originis, & domicilij, apud nos ceſſat domicilium, quia Superiores locales non procedunt in cauſis criminalibus, ſed prouinciales, qui ſunt Iudices omnium Conuentuum ſuarum Prouinciarum, & poſſet dari caſus, vt filius Romanæ Prouinciæ deſtinatus ſtudio Mediolani, delinquat in Conuentu Papiæ, & hac ratione iſte haberet tres iudices, Romanum originis, Mediolanenſem domicilij, & Papienſem delicti, qui omnes poſſent procedere inquirendo ex officio, niſi monitus Generalis, cui cauſę reuiſionem committat, poſtquam autem appareat punitum fuiſſe in vno loco, ceſſant aliæ inquiſitiones, ne bis puniri pro eodem delicto contingat.

Iudex originis, & delicti poſſunt contra vnú, & eundem procedere.

Quæſtio Quinta, An Prouincialis originis teneatur ſtare, cuicunque ſententiæ latæ à Prouinciali delicti.

Reſpondeo ſi fuerit lata ſecundum ſtatuta generalia, omnino tenetur, ſin minus, nequaquam, quia ſtatutum ait *Per determinatas pœnas*. ideſt latas ſecundum ſtatuta, & practicam criminalem, ergo ſi ille mitius puniret, ſine expreſſione cauſæ ordinarius poſſet defectum ſupplere.

Dices, ergo Ordinarius haberet iuriſdictionem ſuper Iudice delicti, quia examinaret illius ſententiam, quod facere non poſſet, niſi cognitis cauſæ meritis, & tamen par in parem

non

non habet imperium.

Reſpondeo, circa hoſpites puniendos non eſt locus præuentioni, quia licet ſint ſub vno generali, & ſub iiſdem legibus, & poſſent ſi vellent, remittere inquiſitos ſuis ordinarijs, illoſque iuuare per captas informationes (non enim prohibentur hoc facere, & commiſſio illis facta per ſtatutum, eſt poteſtatiua, non coactiua, attamen cum ſtatutum conſtituat Iudicem delicti tanquam competentem, & nullum ſit inter Prouinciales imperium in alterutrum, non poteſt, qui prior incæpit procedere, alteri inhibere, ne vlterius progrediatur. *Clar. dicta quæſt.* 39. § *ſtatim igitur*.

An in puniẽdis hoſpitibus ſit locus præuentioni

Dum autem obijcitur ex reuiſione ſententiæ, maioritas iuriſdictionis, dico, id non deduci, quia ex noſtra praxi criminali, *Tit ſententia* debet cauſa in ſententia regiſtrari per extenſum, ſicut etiam cauetur *capit.* 12. *ſtatut gener.* §. 4. vbi de archiuijs agitur. poteſt igitur ordinarius ex ſententia cognoſcere delictum, & pœnam, & videre an ſit lata ſecundum ſtatuta. atque adeo corrigere, & augere illam, prout iuſtitia ſuaſerit. nulla proceſſus reuiſione adhibita, ſi autem punitus contra ſententiam reclamet, id fieri non poterit, niſi apud Generalem, qui poteſt appellationem recipere, & cauſam, cui voluerit, examinandam committere.

CA-

CAPITVLVM XXVI.

De Pœnis malè à Sententijs Appellantium.

APpellatio innocentiæ preſidium, ſi non rectè practicetur, poteſt innocentiam ſimul, & iuſtitiam peruertere, ac confundere, ideo occaſione ſtatutorum Religionis in hac parte latorum, ſequentes difficultates examinabimus.

Quæſtio prima, quid ſit appellatio, & quotuplex, quo iure inducta, & an regularibus ſit licita, & permiſſa, & quando.

Appellatio quid.

Reſpondeo primò, appellatio eſt à minori ad maiorem prouocatio *cap omnis oppreſſus. cap ſi quis veſtrum. cap ad Romanam. cap. omnes Epiſcopi. cap liceat. cap. ſi quis putauerit. capit. placuit. 2. quæſt 6 lib. 2. tit. de appellat & in 6 eodem. Triden. ſeſſion. 13. cap. 1. de refor. & alibi.* & omnis modus, per quem ad Iudicis auxilium prouocatur, dicitur appellatio. *Barboſa in l ſi minoris in 2. col ff. de admitt. tutela,* & eſt defenſio, & præſidium innocentię, de iure naturæ inducta. *Alex. conſil. 113. volum. 5.* vt releuet à grauamine, non vt defendat in malitia *c ſugeſtum cap ad noſtram. de appell.* nec pebet eſſe præſidium iniquitatis *Specul. de appellat. §. in quibus à verſ. 2.*

Quotuplex.

Reſpondeo ſecundo, appellatio eſt duplex. Iudicialis, quæ à lata ſententia, & extraiudicialis, quæ à futuro grauamine, vel etiam à preſenti, propriè enim appellatio fit in iudicio, & prouocatio, fit extra iudicium. *Innoc. in cap. cum ſit Ver. prouocationes. de appellat. Bartol. in l ſi expreſſim. Verſ. circa primum, & in l creditor ff eodem Felin. in cap. cum inter. in 11. colum de exception.* & habetur, *in cap. ſit Romana, & cap. conſtitutus. eod.*

Quo iure inducta

Reſpondeo tertio, appellatio inducta eſt iure naturę, diuino poſitiuo, Canonico, & Ciuili. Naturæ, quia cum appellatio ſit defenſio, & innocentiæ pręſidium, & hæc à natura indita ſint, quia cuique inditum eſt, ſe rationabiliter defendere, etiã appellatio eſt de iure naturæ. Diuino *Exodi 18. Toſtat. ibidem quæſt. 11.* Poſitiuo Canonico, vt ſuperioribus citationibus, Ciuili, vt videre eſt in *Nouella 23. 75. & 93. lib. 17. C. tit. 62. de appel-*

appellat. & conſultationibus, & lib. 49. tit. 1. & 5. ff. de appell. recipiendis, & alibi.

Reſpondeo quarto, Regulares appellare verè, & rigoroſè poſſunt, non quidem à lege, aut à pœna legis, & à Superiorum mandatis, & correctionibus regularibus, ſed à ſententijs, & declarationibus ſtatutorum, ac ab exceſſibus, quos Prelati in corrigendo committunt, & ſecundum hanc concluſionem declarandę ſunt Apoſtolicę. & conciliares conſtitutiones *Bonifacij* 8. *Ad argumentum. Trident. ſeſſ.* 25 *cap.* 4 *de regul.* ſi quando appellare regularibus prohibent. *Sanchez lib.* 4 *decal. cap* 8 *nu.* 109. *Couar. practic. cap.* 4 *num.* 9. *Rodriq. tom.* 1. *quaſt.* 29. *art.* 1. *Nauar conſ.* 4, *de appell. & alibi. Quaranta V. Archiep. authoritat. author.* 18. *numer.* 20. *Azor par.* 1. *lib.* 12. *capit.* 11. *quæſt.* 8. *Syrrus in Claui regia lib.* 12. *cap.* 17. *Fagundes in* 5. *præcepta. præcep.* 2. *lib.* 8. *capit.* 5. & eſt clarus ſenſus *capit. ad noſtram de appell.* in quo Alexander 3. mandat Abbati S. Petri, vt ſi *quandolibet aliquis ſubditorum ad remedium appellationis conuolauerit, non id èo minuseum iuxta tenorem mandati, quod in regula continetur, & inſtitutionem ordinis corrigas, & caſtiges*, conſonat *Tridentinum ſeſſ.* 13. *cap.* 1. *de refor* §. *cum igitur.* vbi *Statuit, & decernit in cauſis Viſitationis, & correctionis, ſiue habilitatis, & inhabilititatis non appelletur*, et declarat omnem appellationem friuolam. Niſi cauſa viſitationis iudiciario ordine, et formato proceſſu tractetur. *Stephanus Gratiarus Marchiæ deciſ.* 188. *num* 4. *Ceuall de cognitione per viam viol p.* 2. *quæſt.* 123. *num.* 14. & 15. *Pinſecius in praxi Epiſc p.* 2. *cap.* 3. *num.* 61. Narbona *lib.* 59 *gloſ.* 1. *num.* 122. *Mendoz de Caſtro in praxi Luſit. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 34. *Hinc in noſtra practica criminali tit. de appellat, fol.* 4. § *octauo.* vetatur appellatio à correctionibus regularibus, niſi, vbi modus notabiliter excederetur. Quod autem extra hos caſus concedatur appellatio, eſt etiam clarus textus *in cap. de priore de appell* in quo idem Alex. præcipit, vt *ad Sedem Apoſtolicam venire compellatur*, Canonicus quidam, qui à ſuo Priore appellauerat, vbi etiam in textu, qui ob breuitatem non eſt deſcriptus à compilatore Canonum, expreſsè habetur prima pars huius concluſionis, et tanto magis illis conceditur appellare in criminalibus à ſententia definitiua; vel ab interlocutoria, quæ per diffinitiuam reparari non poſſit, vt idem *Tridentinum in fine citati capituli* affirmat. Natura enim appellationis talis eſt, vt optimo iure regula-

Vt eatenus poſſunt regulares

Digitized by Google

gularibus applicari poſſit, quia defendere ſuam innocentiam licet etiam regularibus, qui naturę legibus minimè renunciarunt, niſi in expreſſis in ſuis votis, & regulis. Hinc in ordine Franciſcano tale ſtatutum habemus. *cap.7.§.6.num.1.* *Cum appellatio ſit ab inferiore ad ſuperiorem iudicem prouocatio, vbi appellationi locus ſit, illā admittendā decernimus. Ne autē malitiæ ſit patrociniū, ſtatuimus, vt in cauſis viſitationis, & correctionis, ſiue habilitatis, aut inhabilitatis, & criminalibus, ante definitiuā ſententiam, ab interlocutoria, vel alio quocunque grauamine à Prouinciali non appelletur, niſi grauamen, &c.* quæ ſunt expreſſa verba *S. Concilij Tridentini*, ſupra citati, & in noſtra *praxi criminali Tit. Canones circa recurſum. & appellationem fol.4. ver. octauo de correctionibus*, cum adnotatis in margine.

Regulares à quibus appellare poſſint.

Conſtat igitur regulares appellare poſse ab interlocutorijs ſententijs, ideſt ab ijs, quæ feruntur à principio Cauſę vſque ad diffinitiuam excluſiuè, cuiuſmodi ſunt decreta carcerationis, torturæ, arctationis, de concedendo, aut negando Procuratore, Aduocato, copia actorum cum nominibus teſtium, de declarando teſtē inualidū, de infamia, & cæteris huiuſmodi, dummodo non inferant damnum irreparabile per diffinitiuam, quæ numeraui in mea Practica §. *Vndecimo verſu octauo cum appellatur* nimirum carcerationem indebitam, decretū torturæ, excommunicationem, etiam comminatam, ſuſpenſionem, & interdictum, prout declarauit *S.Cong. Concilij an. 1600. 3. octobris. & Regularium, quam ex Aloyſio riccio, Proſpero de Auguſtino. Quaranta, Piaſecio. Hier. Roderico, & Moderno refert Barboſa in collect. ad Trident. d. ſeſſ. 13. cap. 1. n. 13.* & fuſius *ſeſſ. 24. cap. 20.* vbi quindecim caſus numerat, quibus ab interlocutoria appellari poteſt, vt à ſententia ſuper minoritate, Ab admiſſione, vel negatione articulorum, Quando iudex ſe competentem, vel incompetentem pronunciat. Ab admiſſione, vel reiectione teſtium, aut probationum, Ab abſolutione inſtantiæ, A ſolutione expenſarum, A delatione iuramenti, facta parti per iudicem, A breuitate temporis indulti ad probandum, vel defendendum, Ab excluſione ab aliquo officio, A legitimatione perſonarum, puta procuratoris, filij &c. A negatione copię actorum, vel inſtrumentorum communium, Et cum taciti, & expreſſi idem ſit iudicium, cenſetur quis appellare, etiam ſi verbis conceptis id non faciat, ſed per actus tacitè appellationem declarantes, vt eſset iter ad ſuperiorem

Damnum irreparabile

Appellatur etiam ſine verbis, & ſcriptis.

Digitized by Google

riorem arripere *cap. ſugeſtum eſt auribus noſtris, & cap. dilecti filij de appellat.* in quo dicitur *plus ſit facto appellare quam verbo*. vel nuncium ad ſuperiorem mittere: *cap. ad hæc ſicuti aſſeritis eod.* Numerare inter tacitas appellationes eum, qui ſub protectione ſedis Apoſtolicæ fuerit, ex *cap. ad audientiam eod*, non eſt ad rem, quia cum regulares ſint exempti, immediatè ſubſunt Sedi Apoſtolicæ & certum eſt nullum eſſe proceſſum, & ſententiam, quæ in exemptos ferrentur, ex defectu iuriſdictionis. allegare autem hanc protectionem in regulari aduerſus ſuum prælatum eſt impertinens, quia Sedes Apoſtolica (niſi expreſſo priuilegio id caueat) non eximit ſubditum à ſuo Prælato, cui ſubiectus eſt ex voto obedientiæ *cap. relatum ne clerici, vel Monachi capit. integritas 32. quæſt. 1. capit. geſta d. 74. cum gloſ. Turrecrem.* & alij communiter argum *cap. cum ad monaſterium de ſtat. mon.* Niſi ad illum appelletur, vt dicemus infra *quæſt. 3.* & eſt *cap. ad audientiam de appell.*

Quæſtio ſecunda, Quis ſit appellationis effectus.

Reſpondeo, duplicem diſtinguunt ſcribentes, ſuſpenſiuum & deuolutiuum, ſi tamen appellatio legitima fuerit; itaut ſuſpẽdat pronunciatum, vt nullum effectum pariat, & deuoluit cognitionem cauſæ ad iudicẽ, ad quem *c. dilecti filij de appell. vl. neſter ver. appellatio num. 1. cum alijs* vnde in noſtra Praxi criminali. *tit. canones circa recurſum, & Appellat. §. 3. fol 3.* diſponitur: *Admiſſa appellatione cauſa tota ex integro cum effectu ſuſpenſiuo, & deuolutiuo ad Superiorem Iudicem deferatur.* & eſt in iure expreſſum *c. decreto* & ſequenti *2. quæſt. 6.* vnde communiter dicitur, quòd appellatio, vel extinguit, vel ſuſpendit ſententiam, vt eſt videre *Tom. 2. comm. opin. tit. 21. de appellat. q. 7. & 11.* multis citatis, & *num. 53.* non tamen in quocunque caſu iſte duplex generatur effectus, quia aliquando ſolum deuoluit cauſam, ſed non ſuſpendit effectum, cuiuſmodi eſt in excõmunicatione iam lata in *cap. is qui § final. de ſent. excommunic. in 6. Gloſſ. in cap cupientes §. quod ſi per viginti de elect. in 6. c. paſtoralis de appell. § verum*, et retulimus in citata noſtra Practica crimin. ijs verbis *Excepta ſententia lata excommunicationis, quam appellatio non ſuſpendit. cap. ad hæc de appell.* et ratio eſt, quia excommunicatio trahit ſecum effectum ſuum, qui cùm ſit iam productus ſuſpendi non poteſt, et hoc eſt peculiare in hac cenſura, aliæ enim ſententiæ exequutionem requirunt, vt ſuſpenſio ab officio, priuatio ſuffragiorum, &c. et ideo cũ effectus

Appellationis effectus.

nondum

nondum ſit ſecutus, ſuſpendi poteſt, itaut executioni non mandetur, ac ſi iam mandatus ſit, fruſtra appellatio interponitur. Sicuti ſi quis à morte iam illata appellaret, ſtultus, *cap. paſtoralis de appell.* niſi ſententia eſſet comminatoria, vel ad tempus determinatum prolata, vt ſi intra menſem non ſolueris, excommunico te, quia tunc effectus adhuc pendet, *c. præterea 2 de appellat.* eſtque regula legalis apud *Damaſ. regul.* 73. Appellationem non valere in his, quæ dilationem non capiunt, ſuſpendit igitur effectum, quando eſt ſuſpendibilis, & ligat manus iudici, vt vltra progredi non poſſit, adimendo illi iuriſdictionē in caſu appellationis, vt ex allegatis *per Michaelem Graſſum tom. 2 commun. opin. lib. 7. tit. de appell num* 40. de cōmuni ſententia habetur. Quando iudici, à quo facta fuerit inhibitio per iudicem, ad quem, ſecus non, quia nō apparente, quod legitimè talis inhibitio interpoſita fuerit, & cum cauſæ cognitione, non tenetur de iure deſiſtere à proſecutione ſententiæ interlocutoriæ, & ſic declarandum eſt axioma legale. Appellatione pendente nihil eſt innouandum, *l. appellatione C. de appell. & d. l. 1. C. nihil innouari.* ſic etiam à mandato de reſidendo in viſitatione edito, non datur appellatio ad effectum ſuſpenſiuum, ſed ad effectum deuolutiuum tantum, reſolutū refert *Armendarius in addit. ad recap. legum. Nauar. lib. 1. tit. 6* Item à Viſitatione facienda in Eccleſia Cathedrali, & perſonarum ipſius, & pariformiter à Viſitatione facienda in Prouincia, & Conuentibus, ac Fratribus, *Aldanus in Compendio canon. reſol lib. 1. tit. 4. num. 8. in vna oriolen. 27. Martij* 1632. ſic etiam à retardatione celebrandæ ſynodi, ac Capituli Prouincialis, ſeu Congregationis nulla appellatione reſiſtere potente: Vt idem deciſum refert, ſunt enim iſtæ appellationes friuolæ, & iniquę, Item in cauſis viſitationis, & correctionis morum, appellatio non producit effectum ſuſpenſiuum, ſed deuolutiuū tantum *Barboſ.* in ſuperiori quæſtion. citatus. cum adſit clarus textus in *Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *cap.* 10. *de refor. nec in his, vbi de viſitatione, aut morum Correctione agitur exemptio, aut nulla inhibitio, appellatio, ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab his, mandata, decreta aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat, aut ſuſpendat.* Quo loco *Barboſ.* in verb. *Appellatio* ait, ſermonem eſſe de ſuſpenſiua, non de deuolutiua, & multos citat, videturque clarum in litera, vbi *executionem* impediri vult non deuolutionē, itaq;

Appellatione pendēte nihil innouandum.

quan-

quãdo ſubiungit *ſuſpendatur* sẽſus eſt, de executione non deuolutione, quæ omnia accipiẽda ſunt ex ſuperius adnotatis, niſi procedat iudicialiter, & formato proceſſu, quia in hoc caſu exitur à foro paterno ad iudiciariũ, & ſeruãdæ ſunt leges appellationis. Itẽ appellari nõ poteſt ab examine ſeu relatione examinatorum quoad eccleſias prouidendas. *Trid. ſeſſ.* 24. *cap.* 18. ibi *nec prædictorum examinatorum relationem, quominus executionem habeat, vlla deuolutio, aut appellatio interpoſita impediat, aut ſuſpendat*. & de appellatione ſuſpenſiua, non verò deuolutiua intelligi notat ex *Campanili, Salgado, Garcia, Maſſobrio, Barboſa ad locum citatum*. Quæ doctrina extendi ad nos poſſet, vbi de iubilatione, vel approbatione lectorum, & Concionatorum ageretur, licet tales caſus nunquam practicari vidi poſset tamen dari, ob malitiam, vel ignorantiam examinatorum.

Ceterum quoad ſenſum, & ſtilum religionis, dico, *Interpoſita appellatione, & ad huc lite pendente, iudex ſub pœna nullitatis Actuum, & priuationis officij non debet procedere in Cauſa* vt dicitur in citata *practica criminali Tit de appellatione* §. *Tertio* & ſic omnis appellatio, quæ friuola non ſit, *cap cũ paratis de appell.* producit effectum ſuſpenſiuum, & ſi ſemel fuerit admiſsa, etiam deuolutiuum vt *ibidem* dicitur, etiam ſi illam admiſerit cum clauſula *ſi, & in quantum*, & hoc non tantum vbi certa ſit cauſa appellationis, ſed etiam in caſu dubio, & communem dicit *Bellacomba apud citatas communes opin iur. num.* 39. cum ibi allegatis, cui conſonat ſtatutum noſtræ *Practicæ loco cit.* § *ſeptimo*. dicens. *Dubia appellationis exiſtente ſententia. in Rei fauorem iudex inclinare tenetur*. ex principio illo in iure, noto rei cauſam fauorabiliorem eſſe. Alias puniendus eſt, *l. quoniam C. de appell.* & cognitio appellationis admittendæ ſpectat ad iudicem, ad quem, non à quo, *Bart. n. l.* 1 *ff Nihil nouari pend. appell* ſecus enim nulla valeret appellatio, cum quilibet iudex appellationem àbhorreat, *& Innocentius in cap. paſtoralis officio de leg.* tenet appellationi ſemper deferendum eſſe vbicunque iudex in iure, vel in facto meritò poteſt dubitare, & hanc opinionem communem eſſe, teſtatur *Collecta in cap. vt debitas. de appell.* & licet ordinariè iudex à quo poſſit procedere, etiam interpoſita appellatione ab interlocutoria, niſi fuerit ſibi inhibitum, iſtud tamen non habet locum in illis ſententijs, quæ per diffinitiuam reparari non poſſunt, vt torturæ, carcerationis, & excommunicationis,

Appellatione legitima interpoſita non proceditur vlterius.

Secus puniri debet.

nis, &c. *Baldus in l.generaliter.§.ſed iuramento.C.de iureiur.*

Attentare.

Ideò ſtante hac virtute appellationis, ſi iudex à quo, appellationi, legitimè interpoſitæ, non deferat, ſed ea ſpreta ad vlteriora procedat, dicitur attentare, & ante omnia reuocanda ſunt, quæ poſt appellationem fecit, & declarari nulla, per iudicem ad quem, quod probatur per regulam vtriuſque iuris quod pendente appellatione nihil eſt innouandum. *cap. bonæ memoriæ, & cap. an ſit, de appellat. Decius conſul.2co. Herculanus in tract. de attentatis cap.30. Lancellottus in tract. de attentatis, & innouatis. 2.par c.12 Io.And Geminianus, Franci. & alij. in cap. non ſolum. de appell. in 6. tex. in cap. cum teneamur, & cap ſollicitudinem eod. cum Præpoſito. & Decio.* ſunt enim nulla huiuſmodi attentata, *d. cap. non ſolum.* Quod ampliatur ad innouata poſt ſententiam, & ante appellationem intra tempus conceſſum ad appellandum d c.Non ſolum,& ibi Franc.& eſt cõmunis omniũ,præcipuè Author. ſupra citatorũ; quia tempus illud appellationi debetur, & cùm hac opinione inter regulares omnino tenendum eſt,etiamſi *Afflictus in deciſ. 98.& 352.* & cum practica Regij Conſilij Neapolitani contrariũ ſenſerit. Nos autẽ, quia non attendimus manifeſtiſſimas calumnias poſtulantium reuocationem attentatorum, non ſequimur pragmaticas, ſed ſacrorum Canonum, & imperialium legum dictamen, atque innocentium indemnitatibus vigilamus, ſeruamuſque noſtræ *practica criminalis citatæ §.Tertio appellatione* aphoriſmum, quæ talis eſt. *Appellatione interpoſita, & adhuc pendente, iudex ſub pœna nullitatis actuum, & priuationis officij non debet procedere in cauſa* Itaq; vniuerſaliſſimus,& primus appellationis effectus eſt ſuſpendere iudicis authoritatẽ, vt attentet contra iuſtitiã ſi vlterius progrediatur.

Pendente appellatione nihil eſt innouandũ.

Quoniam autem iudicium de legitimatione appellationis pendet ex actorum lectura, meritò in ſtatutis ordinis *d cap.7.§. 6 num.7.* decernitur. *Iure appellans, coram Iudice ad quem appellauit acta primæ inſtantiæ producat; quibus non viſis, ad abſolutionem, aut cauſe cognitionem ſub pœna nullitatis iudex non procedat*, quod in Practicam criminalem cit. § *ſexto.* relatum fuit, elicitum ex *Clem. Appellationi de appellationibus.* ibi *Nec proceſſus primi iudicis ex nouis, aut de nouo probandis iuſtificari poteſt, vel etiam impugnari. ſed tantum ex illis, quæ acta fuerunt, vel exhibita coram ipſo*, & ratio eſt euidens, quia iudex appellationis, inhibere nõ poteſt ſub pœna nullitatis, niſi

prius

prius de iuſtitia appellationis cognouerit. *Speculat. tit. de appellat. §. de officio. ver. ſed quaeritur. tex. in cap. Roma. §. ſi vero, & §. ſi autem. eod. in 6. Felin. in cap. dilectus 2. de reſcrip.* Nec appellationi deferre, niſi euidenter ſibi conſtet, eſſe admittendã *Io. Andr. in cap. ad Romanum. 2. quaeſt. 6.* hoc autem fieri non poteſt, niſi inſpectis actis.

Praxis in appellatione ſeruanda

Eſt igitur ſeruandum in praxi, vt interpoſita appellatione (quae interponi debet intra decem dies à latae ſententiae cognitione habita, & ſi intra hoc tempus non appellat, amplius appellare non poteſt) iudex à quo, ab vlteriori proceſſu deſiſtat, actorum primae inſtantiae coram ipſo factorum, copiam ad iudicem ad quem, ſigillo munitam per appellantem ipſum, intra ſpacium 30. dierum, conceſſis Apoſtolis mittat, & mandata ipſius expectet, vt in citata praxi criminali. § *ſexto.* decernitur, ſpatium vnius menſis ſumitur ex iure *l. iudicibus. C. de appellat* & currit non à die latae ſententiae, vt textus citatae legis videtur innuere, ſed à die appellationis interpoſitae, vt tenuit *Hoſtienſis in cap. 1. de appell. in 6.* cum cautela tamen, niſi reus latae ſententiae notitiam habuerit, & non appellauerit, quia tunc à ſententia, & non ab appellatione numerandum eſt, ignorantia autem praeſumitur, quando ad ſententiam citatus non fuerit, & in hanc conformitatem diſponit noſtra Practica *Criminalis citata, § Quinto. appellatio interpoſita poſt decem dies à ſententia, nulla eſt, numerari tamen debent dies ab habita cognitione ſententiae.* & tandem habet *ſex menſes, quibus appellans ſua iura deducere poteſt, ijs autem expletis, cenſetur appellationis iuri ceſſiſſe, niſi infirmitate, &c. vel ſimili aliquo impedimento ſe detentum fuiſſe demonſtret, quominus appellationem,* proſequi valuerit, vt in eadem *Practica fol. 5.* diſponitur, ſcio diſpoſitionem legum de anno, & biennio dato ad proſequendas appellationes *Auth. ei qui appellat. C. de tempor. appell. & Clem. ſicut de appell. cap. cum ſit Roman. cap. ex ratione eod.* quo tranſacto non eſt amplius appellandi locus, tamen tempus interponendae appellationis apud Minores ad ſex menſes coarctatum reperitur, cui tanquam ſtatuto, moderante ius commune ſtandum eſt, nec deſideratur ratio, quia cauſae criminales, & forenſes quanto citius finiendae ſunt, & cum ex eadem Practica, vltra ſex menſes proceſſus protelari non poſſint, conſequens eſt, vt etiam appellanti ſemeſtre tantũ concedatur.

An autem debeat iudex à quo ex officio offerre copiam acto-

num, & apoſtolos (verbum græcum ab *apo* quod eſt *de* & *ſtolũ miſſio*, vt *gloſ. in cap. cordi. quod eſt. 1. de appell. in 6. ex l. vna ff. de literis dimiſſorijs*, & importat obedientiales literas teſtificãtes appellationem iam factam) An vero expectare, petitionẽ appellantis.

Iudex requiſitus dare tenetur copiã actorum nõ vltro.

Reſpondeo, non tenetur vltro dare, ſed requiſitus expreſſus textus in *dicto 1. cap. cordi nobis de appell. in 6. poſt hoc* (inquit) *appellatori ſecundum locorum diſtantiam, perſonarum, & negotij qualitatem, tempore proſecutionis indulto, ſi voluerit appellatus, & petierit. principales perſona per ſe, vel per procuratores &c.* & *cap. vt ſuper appellatione eodem in 6.* clarius *Quod ille à quo appellatur apoſtolos appellanti tribuat requiſitus* & infra *cap. ab eo* expreſsè decernitur, cenſeri renunciaſſe appellationi, ſi intra 30. dies apoſtolos non petit. & ſic interpretandũ eſt ſtatutum citatum noſtræ Practicæ §. *ſexto* diſponens. *Teneatur iudex à quo, ad iudicem ad quem appellatum eſt, per ipſum reum copiam proceſſus ſigillatã, & gratis conceſſam, intra triginta dies, cum literis obedientialibus deſtinare.* Teneatur (inquam) poſtquam *iudex, ſuper hoc cum debita inſtantia, loco, & tempore congruo requiſitus fuerit*, vt in *dicto cap. ab eo* ſancit Bonifacius octauus. Cum enim poſſit appellans ſuo iuri renunciare, & appellationẽ deſerere *cap. conſtitutus de appell.* (quod fit, dum apoſtolos non petit, cum aliquid admittit, vt in recuſatum iudicem conſentiat, cum acta tranſmitti non inſtat, cum de appellationis proſecutione non curat) non cogitur inuitus ex officio recuſati iudicis ſuam appellationem proſequi. quaſi cogatur adire iudicem, ad quem appellauit. quod omnino falſum eſt *cap. licet de ſent. excomm. in 6. Ægidius deciſ. 207. Ancar. conſ. 345. Alex. conſ. 59. lib. 4.* & alibi eſt què communis. & notandum; eſt etiam in ſupracitato ſtatuto verbum *gratis conceſſam*, quia ſupponit petitionem, cum non concedatur niſi petatur.

Deſerere appellationẽ.

Si quæras, An ex conceſſione apoſtolorum poſſit quis adire Generalem, vel ſedem Apoſtolicam, ac Romam petere, non obſtantibus prohibitione, & penis de non petendo vrbem ſine ſpeciali licentia.

Appellans poteſt Romam petere virtute Apoſtolorũ conceſſorũ.

Reſpondeo Affirmatiue, quia conceſſo fine conceduntur media neceſſaria ad illius conſecutionem, vt multis probat *Barboſ. Axiomate 156. num. 3.* vt lagatis auibus cenſetur conceſſum etiam Aucarium, ſine quo aues contineri non poſſunt. Cum ergo

ergo Sacri Canones, & ſtatuta concedant appellanti, vt ſe, cum ſcripturis præſentet coram iudice appellationis, & multoties coram Sanctiſſ. ſine dubio conceſſum videtur poſſe ad ſuperiores accedere, in quocunq. loco fuerint. ſecus eſſet fruſtratoria appellatio. Quod autem ſit vetitum regularibus Romam adire ſine ſpeciali mandato, id intelligendum eſt, extra Caſus neceſſarios, & à lege indultos. in prohibitionibus enim generalibus huiuſmodi, non veniunt ſpecialia iure conceſſa. Vide dicta à nobis in *Coment. ad ſtatuta cap. 3. ſtat. 22. fol.* 353.

Quæſtio tertia Quis ſit appellationis ordo.

Reſpondeo, Vide Commentaria mox citata, & *cap.* 17. *huius operis*, in quo de recurſu ad ſæcularia tribunalia egimus.

Si quæras poſse regularem impune recurrere ad S. Congregationem, & ſummum pontificem ſine medio.

Reſpondeo de iure, ex communi ſententia ad ſummum Pōtificem recurri poteſt omiſso medio *cap. ad Romanam* 2. *quæſt.* 6. Doctores in *cap. dilecti de appell.* vt teſtatur *Couar. in practic. cap.* 4. *num.* 9. regulariter tamen talis appellatio permiſsa non eſt, quinimò nobis ab ipſa ſancta ſede inhibita, dum Greg. 13. ſuo breui prohibuit appellari ad Papam, niſi gradatim, vt in dicto *cap.* 17. diximus. Regulariter enim appellare ad Principem immediate non conceditur *l. Imperatores ff. de appell. & cap dilecti filij prior eod.* ſi quis tamen ad talem vocem prorumperet *Appello ad ſedem Apoſtolicam.* concedendi eſsent apoſtoli reuerentialis, quorum exemplum habet noſtra *Practica crimin. fol.* 108. Ad ſacram autem Congregationem non ita facile hoc concederem, idquè ad defendendum eiusdem S. Congregat. decretum, ſuper hac re editum, ſicuti nec ad Generalem omiſso Prouinciali, in caſu quo grauatus à Guardiano ad Generalem immediatè appellaret. eſset enim reijcienda talis appellatio. quia eſt contra Apoſtolicas, & ſeraphicas conſtitutiones quibus ipſemet Generalis ſubeſt.

Ad Papam ſine medio recurritur.

Quæſtio quarta Quæ ſint friuolæ appellationes?

Reſpondeo, eas numerauimus in dicta *Practica Crim.* §. *Vndecimo*. quas hic fuſius examinamus. primo eſt A' delicto notorio, & pro tali declarato, niſi appelletur à declaratione, *cap. cum ſit Romana cap. peruenit cap. conſuluit. de appell.* & ratio eſt, quia appellatio conceditur ad tuendam innocentiā, quæ in notorio non patitur iniuriam. *Nau. lib* 5. *conſ.* 26. *tit.* 5. *de ſent. excom. cap. cum ſpeciali* §. *porrò de appell.*

Appellationes friuolę, quæ nam ſint A' notorio.

A' confeſſione. Secunda A propria confeſſione, quia confeſſio in iure facit notorium *cap. Romana de appell. in 6.* hoc autem intelligitur, niſi alleget iuſtam cauſam, puta, quia ex errore, vel tormentis, confeſſus eſt, vel quia ſuam Confeſſionem declarare intendit, vel aliquid aliud rationabile *l. creditor. ff. de appell.* ſine autem expreſſione cauſæ, non eſt audiendus *Archid. in dicto cap. Romana de appell. 6. l. 2. C. quorum appell. non recipi. Carer. pract. crim. 1. parte caſu 3. Cong. regul. apud Bertum Lucenſem in praxi tit. 27. de appell. cap. 3.*

A' contumacia. Tertia, A contumacia, vel in non reſpondendo iudici, vel non comparendo, cum fuerit citatus, quia tunc condemnatur, vt contumax, & audiri non debet, niſi prius purgauerit contumaciã *cap. cum parati §. nos vero l. ex conſenſu §. fin. ff. de appellat. l. & poſt edictum § fin. vbi Baldus, & Caſtro ff. de iudic. Gratus conſ. 100. num 1. lib. 1.* quæ concluſio procedit, ſiue fuerit contumax ad comparendum, & agitandum proceſſum, ſiue ad ſententiam audiendam *Grat. dicto Conſ. 100. num. 10.*

A' ſententia acceptata. Quarta, à ſententia iam acceptata, & ab eo ſubſcripta, vel à procuratore eius nomine, *cap. directè nobis de appellat.* quia iam ſuo iuri renunciauit.

Vltra tres vices. Quinta ab eadem ſententia, ſi ter prius appellauerat, quia conceſſum eſt ter appellare, non vltra, *cap. ſua nobis de appell. & vnic. C. ne liceat in vna, & eadem cauſa. Marſil. in l. extra territorium. de iuriſdict. & in l. vnic. C. de rap. Virg.* Intelligitur autem ab vno, eodemque iudice, quia ſi plures eſſent ſubordinati iudices, poſſet ad ſingulos prouocare.

Sine expreſſione cauſæ. Sexta ſi appellans nullam iuſt. causã appellationis adducat, quod intelligitur ab interlocutoria non à diffinitiua, quia concors Doctorum ſententia eſt, quod in appellatione à definitiua non requiritur cauſæ expreſſio, ſed ſufficit, quod appellans generaliter dicat ſe eſſe grauatum, ita probat textus *in l. 2. C. de appell. & tenet gloſ. & Doct. in cap. cum in Eccleſia eod.* ſecus in appellatione ab interlocutoria, quia expreſſe, & ſpecialiter nominandæ ſunt cauſæ grauaminis, alias non valet: texto expreſſus in *cap. vt debitus*, ibi *coram eodem iudice cauſa probabili appellationis expoſita. de appell.* quam opinionem, vt communem affirmat *Robertus Maranta in ſpeculo par. 6. rub. de appell. num. 147. Geminia. in cap. cordi nobis de appell. in 6. Abb. & dd. in cap. cum in Eccleſia de appell. Socinus conſ. 45 volu. 1.*

Baldus

Baldus in l. minoribus C. de his quibus, vt indig. & probat *textus in Clem. appellanti, & ibi dd. de appell. Ferrarienſis pract. for. appell. ab interlocutoria verb. cauſis & rationibus* Nec approbo ſententiam eorum, qui apud *comm. opin. iuris dicto lib. 7. de appell. num. 29.* affirmant, ſufficere, quod alleget grauamina prout in actis, ſiue, per relationem adacta, nullum grauamen in particulari exprimendo, ſed dico tenendum eſse cum ſupradictis, & *Imola, Io. Andrea, & Angelo, Baldo, Prapoſito, & Rota* ibidem citatis, quod nimirum allegandæ ſint cauſę in ſpeciali, quia ſi id primum ſufficeret, cuilibet daretur anſa reuoluendi proceſsum, & ad examen reducendi. cum ſufficiat grauato ſuum grauamen adducere, & non in incertum pugnare.

Septima à ſententia arbitri, quia appellare à iudicibus, quos partes communi conſenſu elegerunt, non licet *cap. à iudicibus 2. quæſtion. 6.* licet *Iaffredus deciſion. 467. & Alex. in l. nemo poteſt numer. 21. ff. de legibus* dicant id intelligi de arbitris libere, non ex neceſſitate electis, quia ab his appellari poterit, quinimò iure canonico à quibuſcumque arbitris datur appellatio, dum ingens læſio appareat. *Rebuff. in comm. in conſt. regul. in rubrica de arbitris art. 1. gloſ. 10. num. 6. & 45.* & eſt textus in *cap. cum olim de arbitris* & ſi apponatur pęna, ſufficit quod appellans ab arbitramento pœnam ſoluat *cap. per tuas eod.* lege *Bertacchin in repert. V. appellatio ab arbitro fuſiſſimè.* Dè his igitur appellationibus ſi interponantur, non eſt curãdũ, ſed illis reiectis, debet iudex ad vlteriora procedere, appoſito decreto, quod appellationi non defertur, tanquam friuolæ. Quinimò debet eſse cautus appellans, vt à tali reiectione appellet, alioquin reiectio, & ſententia tranſirent in rem iudicatam, vt ſcribit *Zabbarella in Clem. 1. Ver. ex hac gloſ. de dolo & contumacia* quia in iudicem conſenſiſse videretur. A' ſententia arbitri.

Si autem quæras Interpoſita appellatione, dicat iudex, admitto appellationem *ſi, & in quantum, ſeu quatenus de iure tenetur, aliter non*. an talis modus loquendi admittat appellationem?

Reſpondeo admiſsam eſse in caſu, quo admitti debeat, & non aliter *Romanus conſ. 521.* qui putat referendam eſse ad iuris depoſitionem, vt ſi admittenda erat, vtique admiſsa habeatur, alias minimè *Felin. in cap cum contingat colum. penult. de off. delegati Bart. in l. ambitioſa colum. penult. ff. de decr. ab ord. faciend. Bald. in l. edita C. de edendo* & eſt cautela Iudicũ, Vis clauſulę *ſi, & in quantum.*

ne in pœnas incidant. Verum tamen eſt, quod admiſſa appellatione cum hac cautela, Iudex vlterius procedere non poteſt, quia iuriſdictionem à ſe abdicare cenſetur, adeo vt proceſſus coram ipſo factus ſit nullus, vt de communi teſtatur *Roman. d. conſ. 501. col. 2.*

Quæſtio quinta, Quibus pœnis plectendi ſunt Iudices appellationem non admittentes, vel poſt appellationem procedentes in cauſis; & Rei malè appellantes.

Iudex recuſans appellationem qualiter puniri debeat. Reſpondeo primo, quoad Seraphicum Ordinem, ex ſupracitata practica *fol. 3 eſt pœna nullitatis actuum, & priuatio officij*, Siquidem Iudex non admittens legitimam appellationem, in iure punitur, *cap. de priore de appellat. Iaſon in Auth. ad hæc num. 3. de iudic.* & in Canonico quidem, ſi cauſa ſit criminalis, iudex deponitur, ſi vero ciuilis, arbitrariè. Iure autem ciuili, ſi criminalis, arbitrariè, ſi ciuilis, in 30. libris auri, *l. quoniam. C. de appell. Roman. conſ. 501. Boerius. quæſt. 153. num. 4. & 5.* & rationi quidem conſonat, vt in eo puniatur in quo delinquit.

Sed hic eſt difficultas, an Iudex à quo audiendus ſit ſuper reuocatione ſuæ ſententiæ.

Iudex à quo an audiendus. Reſpondeo, Si agatur ad pœnam imponendam, non eſt procedendum eo inaudito, ſi ſecus agatur de ſola reuocatione ſententiæ. *Gloſ. in cap. ſacro. de ſent. excomm.* communiter approbata ab omnibus Canoniſtis, quam, vt communem ſequuntur, *Pelin. ibid. Boer. deciſ. 259. Viuius opin. 414. & Gloſ. eod. in cap. cum ſpeciali § porrò de appell. Clar. quæſt. 94. Decius in d. cap. cum ſpeciali num. 27.* Quinimo citari debet, & audiri ad tuendum ſuum honorem, & oſtendendum ſe benè proceſſiſſe, *l. fin. C. de offic. Vicarij*, & habetur in *l. 1. ff. ne vis fiat ei.* ſatis enim refert benè, aut malè audire de integritate, aut ſcientia.

Altera difficultas, à quo puniri debeat Iudex non admittẽs appellationem, vel malè appellantes.

Iudex non admittens appellationem à quo puniri debeat. Reſpondeo, à Iudice ad quem, quia appellatio deuoluit cauſam non tantum ex acceſſorio, ſed etiam principalem ad Iudicem appellationis, *Franc. in cap. ex ratione. de appell. Felin. in cap. ex parte 2. colum. 6. de reſcript.* hinc ſtatutum noſtrum cap. 7. § 6 num. 5. *ſi reus fuerit repertus indebitè iudicatus, vel grauatus, puniatur, iudex à quo appellatum fuit, ſi verò rectè iudicatus inueniatur, duplicetur ei pœna*, vtiquè à Iudice Appella-

pellationis, ad quem *acta primæ instantiæ producenda ſunt, quibus non viſis ad abſolutionem, & cauſæ cognitionem, ſub pœna nullitatis iudex non procedat*, vt dicitur ibid. num. 7. Poteſt enim Iudex ad quem, quando appellatum eſt ab interlocutoria ante diffinitiuam, pronunciare, Malè interlocutum, & benè appellatum, & de cauſa principali cognoſcere, ſicut poteſt ipſe Ordinarius, etiam ſi Iudex ſit delegatus ad cauſam appellationis, *cap. vt debitus. de appell. Innoc. in d. cap. cum Panbor. Butrio, et Hoſtienſi.* quam opinionem dicunt veriorem, pro qua eſt *Gloſ. in cap. fin. § finali. 2. quæſt. 6.* & colligitur ex *cap. Raymundus. de teſta.* & non ſolum iudicandum eſt de articulo appellationis, & cauſa principali, ſed attentata ſunt reuocanda per iudicem, ad quem, ſecundum *Io. Andr. Genun. num. 4. Franc. num. 2.* & alios communiter in *cap. non ſolum de appell. in 6. Robertum Lancellottum in tract. de attentatis 3. par. cap. 27. de Iudice per quem attentata reuocanda ſint num. 34. cum ſequentibus*. Idque poteſt facere iudex ex officio ſuo ſine petitione partis. *Rota deciſ. 4. alias. 13. ſi Iudex vt lite pendente in nouis Lancellottus cit. cap. 31. num. 112. Creſcent deciſ. 180.* Itaque ſi actor appellat à ſententia abſolutoria, iudex appellationis non ſolum pronunciabit malè iudicatum, & benè appellatum, ſed etiam condemnabit reum actorem, ſi de iure veniat condemnandus, vt *in cap. cum cauſam. de re iudic. & not. Bar. in l. cum apud ff. de iud. ſol.* & ſic limitatur *textus cap. fin. 2. quæſt. 6.* & condemnare in expenſis factis, & poſt, & ante ſententiã, ac appellationem in Cauſa principali. *Innoc. in cap. ſæpè contingit. de appell.* & ratio eſt quia iudex ad quem ſuccedit iudici à quo, ergo ſicut iſte poterat addere, vel detrahere, ita, & ille vt in *dicto cap. Raynutius.* eo modo poterit condemnare in omnibus expenſis. *Abb. in d. cap. ſæpè contingit. de appell.* & licet appellationis iudex ſiuè infirmet, ſiuè confirmet, vti non debeat verbo abſoluendi, vel condemnandi, vt aiunt *Turzanus opin. 24 & Viuius lib. 2. opin. 30.* tamen vti debet verbis equiualentibus declarando ſententiam nullam, & reum benè, vel malè appellaſſe, ex quo liquido infert iudicem, vel reum deliquiſſe, quod etiam declarare poterit expreſsè adnotando, incidiſſe in pœnas ſtatutarias, &c.

Delegatus in cauſa appellationis poteſt videre de principali.

Reſpondeo ſecundo, malè appellans ab interlocutoria, ſubeſt iudicio primi iudicis, & ei pœna, quæ in definitiua inflicta fuerat, duplicatur, ſic *in practica fol. 4. ſi verò rectè iudicatus reperia-*

Malè appellantis pęnę.

periatur, & pœna iniunƈta duplicetur, & elicitur ex *ſtatuto cit. num.*5. & iure quidem, quia licet in iure canonico temere appellans non puniatur, de iure tamen ciuili punitur, vt videre eſt in *Repertorio Bertbat. verbo appellans, initio, & infra*. & ratio eſt, quia offendit iudicem, & ex *Bartolo in l. tutores, qui* §. *Tutor. ff. de adminiſtr. tutorum.* eſt in lata culpa, non in leui, niſi doceat de motiuo probabili ad appellandum, tunc enim à duplicatione pœnæ appellantem eximerem, ea ratione, qua quis alium accuſat, & non probat, excuſatur à pœna talionis, ſi ſemiplenè, vel ex fama probat, ità etiam appareat habuiſſe probabilem cauſam, qua grauatum ſe teneat, & ad ſuam innocentiam tuendam appellet, veniret, ſi non ex toto, ſaltem ex quanto, excuſandus, maximè ſi iudex inter opiniones probabiles eam eliget, quæ magis reum offenderet, cum dubia ſint in meliorem partem interpretanda, & reo potius, quam actori fauendum.

Dixi ab interlocutoria, quia à diffinitiua non eſt cur ad iudicem cauſa reuertatur, niſi ad executionem ſententiæ, quam ſi appellationis Iudex non infirmat, certum eſt, illius executionem ad ordinarium iudicem pertinere.

Si incidenter quæras, quem ſenſum habeat ſtatutum *practicæ Criminalis tit. de appellatione, & recurſu fol.* 3. § *ſecundo recuſans*. in quo de recuſatione iudicis ordinarij agitur, cuius recuſationis cauſæ, ſi dubię fuerint, apud arbitros examinari mãdantur, & ratio dubitandi eſt, diſcrimen inter has appellationes, quia talis ſolemnitas in alijs appellationibus non requiritur, vt ſupra viſum eſt.

Reſpondeo, Multas, graueſque difficultates, ac totam ferè appellationis materiam ſectio illa nanciſcitur, quam breuiter, per paraphraſim examinamus, textui noſtræ Practicæ nos remittentes.

Ordinarius difficilius recuſatur, quã delegatus.

Recuſans Iudicem Ordinarium, difficilius enim eſt recuſare ordinarium, quam delegatum, quia in Ordinario, cum ex iure habeat facultatem, non apparet ratio euidens diffidentiæ, ideo cautius proceditur in iudice ordinario, quam in delegato, & ideo facilius recuſatur delegatus, quam ordinarius, cæterum aliud eſt appellare à ſententia, aliud eſt recuſare iudicem. illud in appellatione per expreſſionẽ cauſarum, Probabitur iſtud ex allegatione ſuſpicionum diffidentiæ.

Coram ipſo adducere debet legitimam cauſam ſiuè ſcripto ſiue voce

Digitized by Google

voce, ex cap.ſecundo requiris.§ tertio poſtulas.cap.cum ſpeciali. de appell. Nam à diffinitiua, ſi appellatio incontinenti interponatur ſine ſcripto fieri poteſt, ab interlocutoria voce etiam admittitur. *Marant.de ordine Iudic.p.6.num.*256. (dicitur autem incontinenti fieri ſi Iudex pro tribunali ſedens, nondum ſe ad actus extraneos diuertit, etiam ſi totum diem in foro pro tribunali ſederit, vt de Communi *idem Author* teſtatur) & eſt textus expreſſus in *cap.cordi nobis. de appell. in 6.* & hanc eſſe communem Canoniſtarum, & Legiſtarum opinionem, firmat *Decius in cap.vt debitus de appell. Paulus de Caſtro conſ.*270. *volum.*2.*Rom conſ* 41.*Baldus in l Patris, & Filij. de vulg. & pupil Ferrarienſis in pract form.appell.ab interloc.* & de interlocutoria probat text in *l* 1.*&* 2.*ff.de appell. & in l. litigatoribus, & ibi Gloſa, Baldus, & omnes C. eod.*

Incontinenti, quid ſit,

Si reus publicè, aut coram teſtibus proteſtatur, & ad ſuperiorem petat recurſum. Quia appellatio non tantum coram iudice, ſed etiam coram teſtibus interponi poteſt, quando præſentia iudicis timeatur, coram ſcilicet honeſtis viris, vel viro, aut Notario. *Præpoſit in cap ſi iuſtus metus, num.* 8. *de appell.* & communem dicit in hoc cum proteſtatione de abſentia, aut alio impedimento Iudicis, *cap finali, & ibi ſcribentes communiter de appell* etiam ſi fiat coram ſimplici Sacerdote, vt refert *Antonius Bard.tract.de tempor.vti, & contin cap.*3. *num* 2. An autem fieri poſſit coram laicis noſtri ordinis, affirmo, quia ſeculares ſunt, & honeſtæ perſonæ, maximè ſi ſacerdotis copia in promptu non ſit.

Appellatio coram teſtibus quando valida.

Si dubia, electis vtrinque arbitris de appellationis validitate decernatur. ita in puncto iuris citati canones *ſecundo requiris, & cum ſpeciali,* nam ſi eſt legitima admittenda eſt, ſi friuola, reijcienda, ſi dubia, examinanda per duos arbitros electos de communi conſenſu Iudicis, & appellantis, qui ſi non concordant, addendus eſt tertius, de communi pariter conſenſu.

Arbitri quando in appellatione eligendi.

Quæ omnia ſeruari debent in recuſatione Iudici delegati, eadem enim eſt vtriuſque ratio, & quidem appellatio, & recurſus idem ſunt, quia appellatio eſt omnis modus per quem Iudicis auxilium prouocatur *Bartol in l ſi minoris in* 2 *colum. in ver. ſed iſta oppoſitio. ff.de admitt.Tutela.* vnde ſtatutum tollens appellationem, non tollit nullitatem, eſt enim appellatio (vt dictum eſt) innocentiæ præſidium. & ſpecies defenſionis, inducta de iure naturæ. *Alex.conſ.*114.*vol.*5, & appellatio, & recuſatio

Appellatio, & recuſatio

ſatio

Digitized by Google

ſatio ęquiparentur, vt notatur in *Rubrica de appell. Lapus, Al. leg. 1. Speculator de recuſat. 6. 1. Felin. in cap. 1. de iudic.* & paria ſunt, appellare, & recuſare ſententiam. *Iodocb. Damhouderius in enchir. parium, & c. V. appellare,* & conſtat ex *cap. ſuper eo: de appell.* Recurrere autē ad ſuperiorē, eſt ab aliquo grauamine, propter quod recuſatur iudex ordinarius.

Non ſeruato ordine male appellatur.

Reſpondeo tertio, Malè appellat, qui appellandi, & recuſandi ordinem non ſeruat, adeſt ſtatutum, *qui hunc recurſus ordinem temerè violauerit, omne ſuffragiorum iure triennio careat, & bimeſtri carceri mancipetur, cap. 7. S. 6, num.* 10. ordo autem recurſus non tantum eſt in iam recenſitis, vt non appelletur friuole, ſine cauſa, ante ſententiam, &c. ſed ſi appellat ad aliquem Superiorem omiſſo medio, contra Bullam Gregor. XIII. *à Guardiano ad Prouincialem, à Prouinciali, ad Generalem; à Generali ad Protectorem, à Protectore ad Romanum Pontificem. ibid. num.* 2. Itaque cum prædictum ſtatutum ponatur in fine omnium aliorum de appellatione diſponentium, non tantum refertur ad hanc gradationem, ſed ad omnia alia ſuperius diſpoſita, iuxta doctrinam communem, Quod clauſula generalis ſequens refertur ad rem, & cauſam prius ſpecificatam, *l. ſi de certa re. C. de tranſaction. l. legatorum. S. 1 ff. de legibus. 2. & ibi Bartolus.* Verba enim generalia indefinitè prolata reſtringuntur, & recipiunt interpretationem à verbis ſpecialibus, *l quoties, et ibi Baldus C familiæ herciſcundæ*, quod procedit vbi talia verba reſtringi poſſunt, ſalua ratione recti ſermonis. *Iaſon in d. l. ſi certa re.* Cum igitur in pœna illegitimæ appellationis veniat non ſolum, vt ita dicam, Materia, ſed, & gradatio Iudicum ad quos appellatur, ſine dubio ſequitur, vt non obſeruans ordinem appellationis, præſcriptum, non ſolum ſuccūbat iudicio iudicis à quo, & ei pœna duplicetur, ſed etiam veniat priuandus iure ſuffragiorum, & ad bimeſtrem carcerem condemnandus.

Clauſula generalis refertur ad omnia ſuperiora

Quęſtio ſexta; Quæ ſint appellationum formulæ, & quid de appellatione à ſubdelegato.

Formulæ appellationis.

Reſpondeo, breuiter Viſitatores appellandi formulæ ſunt. *Appello.* vel *Appello à ſententia*, *vel Appello ad Iudicem competentem.* qui intelligitur eſſe immediatior *gloſ. in l. cum proponas. C. de bonis author. iudicis poſſidendis*, vel *Appello ad Iudicem*, nimirum competentem, vel *Appello ad quemlibet iudicem*, vel *ſubmitto me protectioni talis iudicis*, vel *Peto reuocari grauamen*.

uamen, *alias appello*, vel *Reclamo*, aut *Proclamo*, vel *Appello*, *quia me grauaſti*, etiamſi non dicat, in quo, & valet tantummodo in appellatione à diffinitiua, in qua non eſt opus aſſignare cauſas: vel *Dico ſententiam nullam*, *& ſi qua eſt*, *appello*, vel *Appello*, *niſi reuoco grauamen*. Poteſt enim appellatio interponi per quæcunque verba, dummodo apta ſint. *Grat. conſ.* 100. *lege lib.* 7. *tom.* 2. *commun. opp. iuris folio mihi* 308. *& Bertacchi prima p. V Appellatio num.* 16.

Et non tantum appellatur ob illata grauamina, ſed etiã, vt nõ probatum probetur, & non allegatum allegetur, etiamſi, attentis actitatis, vel ſententia non ſit iniuſta, *Gloſ. in l. creditor.* §. *iuſſus. ff de appell. Bartol in l.* 1. *cod. Felin. in Rub. de appell. & in cap. ſignificauerunt. de except. & ibi Panbor.*

Appellari poteſt à nõ probata cauſa.

Si autem à delegato appelletur, ad delegantem interponi debet: ſi à ſubdelegato, diſtinguendum eſt, vel eſt ſubdelegatus ad totam cauſam, & tunc de iure Canonico, & Ciuili appellatur ad primum delegantem, vt probat *tex. in cap ſuper quæſtionum.* §. *Porrò de offic. delegati.* Vel ad partem cauſæ, puta, quia partem ſibi reſeruauit, tunc appellatur ad ſubdelegantem proximum, ita *Abb Decius*, *& DD.* communiter in *cap. dilecti de Appell.* Itaque ſi Commiſſario deſtinatus ad vniuerſitatem Cauſarum legat omnes cauſas, vt facere poteſt, ſi ſit delegatus à Generali, quem diximus eſſe Principem in Religione. *Comment ad ſtat cap* 1. *ſtat.* 6 *fol.* 20. tunc ad Generalem deferri debet appellatio, ſi ſubdelegat vnam cauſam, tunc appellatio fieri debet ad ipſum Commiſſarium, atque hæc de appellationis materia.

Appellatio à delegato, vel ſubdelegato.

CA-

CAPITVLVM XXVII.

De Pœnis infamium.

Infamium pęnæ.

AD hanc materiam deſcendimus occaſione infraſcripti ſtatuti cap. 7. §. 5. num. 69. *Qui notabili infamia laborauerit ob delicta, de quibus apud Prælatos conuictus fuerit, ad omnia ordinis officia, vltra pœnas, ſibi ob delicta inflictas, perpetuò inhabilitatus exiſtat. Cui pœnæ ſubiiceant, quicunq. infamia laborant*. ad cuius declarationem.

Dico Primò, Infamia duplex eſt, iuris, & facti, vide totam hanc materiam à nobis fusè examinatam in *Comment. ad Statuta cap. 2. ſtat. 1. §. 10. fol. 69.*

Dico Secundo, ſub hoc ſtatuto vtriuſque generis infames cō-

Infamiæ diuiſio.

præhenduntur. Scilicet illi, qui facto notorio, vel publico, & qui per ſententiam declarati fuerunt, debita contraxiſse. Secundum probatur, quia in ſtatuto dicitur *apud Prælatos conuictus fuerit*, quæ eſt infamia iuris, licet enim *Bald.* & alij in *l. 1. num. 5. ff. de his qui not. infam. & Inſtit. de furt. initio* tenuerint, non irrogari infamiam, quando agitur per viam exceptionis, tamen etiam per hanc viam irrogari infamiam facti, non ſolum quando delictum probatur, & conuincitur per congruos teſtes, ſed etiam quando probatur per famam, & per vnum ſaltem teſtem, in actis producta, habemus ex *cap. ſuper his de accuſat. cap. ſuper eo de elect. vbi Abb. colum. 2. cum ſuo Additionatore* licet (inquam) hæc doctrina probet, debitorum contractorem eſſe infamem infamia facti, attamen ex probatione legitima concluditur infamia iuris. Et cum contrahere debita apud fratres Minores ſit actus proprietatis, & furtum, deducitur, talem debitis onuſtum, & conuictum eſſe infamem infamia iuris, ex generali principio, quod furtum, & fraus ſint delicta infamantia *Petr. de Ancar. conſ. 209. apud Marſilium in practica §. aggredior. num. 111*, qui citat ad hoc *Io. in cap. ſi quis de præſcrip. in 6. & Gloſ. in cap. ſi diligenti de for. compet. & notata in Clemen. religioſi de ſent. excom.* Quod ſcilicet ad contrahendam infamiam iuris non ſufficit probatio criminis, vel confeſſio Rei, ſed requiritur ſententia iudicis: & vniuerſaliter pęnæ, etiam latæ ipſo iure, aut facto, non contrahūtur, niſi poſt ſententiam. Et cum infamia ſit pœna grauis, non

Infamiæ iuris, vt contrahatur.

debet

debet inuri per ſolas probationes, niſi ſequatur ſententia declaratoria delicti vt communis legiſtarum opinio affirmat, in *l. cum ancillis C. de inceſtis nupt.* in qua dicitur, quod in Pœnis requiritur ſententia iudicis, adeo quod incurrens pœnam, nõ punitur, niſi iudicis præcedat ſententia. quam nos ſupra, vbi de pęnis, multis tutati ſumus. Vnde declarandum eſt ſtatutum quod conuictum eſſe apud prælatos, importet ſententiam cõdemnatoriam, non quidem infamię, ſed criminis, quia crimẽ infamia ſequitur, vt vmbra Corpus *Gloſ. & Bald. in l. Imperator ff. de Poſtulat. Theſaurus de pœnis p.p cap 33. Aduert. 5. ex Sanchez, Molina, Filiucc. Iaſone, Burſacto, Archid. Io. Andr. & Garzia, alijſque* rem in vtrãquè partem per totum Capitulum multis verſat. Poſt ſententiam.

Quod autem aſſeruimus, certius & communius eſt, niſi delictum ſit notorium, & publicum, quo caſu ſolemnitas ſuppletur ſententiæ, quæ non requiritur, niſi ad ingerendam delicti notitiam populo *Caſtro lib. 2. de leg. pœnali cap. vltimo Couar. variar. 3. cap. 3. num. 2. Henriq. lib. 14 cap. 5. Tabiena V. infamia num. 2 Sanchez lib 6. cap. 3 Garz. de benef. p. 7. cap. 8. num. 9. apud Theſaurum ſupra* Itaque probato hoc notorio, ſentio contrahi infamiam iuris ſine ſententia. Notorium ſupplet ſententiam.

Dico tertio, Ad hoc vt ſit ſtatuti reus, neceſſe eſt, vt copulatiuè debita contraxerit, de ijs apud prælatos conuictus fuerit, & notabili infamia laboret, quorum ſi vnum deficiat, non eſt locus ſtatuto. Quia ſtatutum copulatiuè habet *Qui notabili infamia laborauerit ob debita, de quibus apud prælatos conuictus fuerit*. ergo ſi verba ſtatuti rigoroſè non verificantur, illius diſpoſitio non procedet ex notis principijs, quod ſtatuti verba verificanda ſint. Hinc ſtatutum diſponens de furto, non habet locum in damno dato, & puniens inuentum cum armis, non habet locum in viſo portare arma. & loquens de vera perſona, & in caſu vero, non habet locum in repræſentata, & ficto. Et quod bannitus incentum poſſit occidi, non habet locum in bannito in quinquaginta, & alijs ſimilibus, quæ ex communi opinione adducit *Bonaceſſa in p. p opin. crimin. Ver. ſtatutũ* quia in odioſis non fit cumulatio, & non diſceditur à verbis legis. & mens ſtatuti eſt, comprehendere debitorem famoſum & notorium, qui ſit religioni dedecori, & ſecularibus ſcandalo. Nam quatenus debitorum contractio proprietatem importat, puniri debet per pœnas proprietariorum. Suppono enim ex di- Statutum rigoroſè interpretandũ eſt.

ex diſputatis ad *cap. 4. & 6. ſtatutorum*, eſſe proprietatis crimen, debita contrahere, quia ſpondet, quod non habet, & ius arrogat ſibi indebitum. ſi igitur alio ſtatuto punitur contractio debitorum, ſignum eſt, quod non ſola proprietas impetitur, ſed cum relatione ad ſæculares, & ad ſcandalum.

Notabiliter quid importet.

Hinc primo, qui notabiliter male non audierit, puniri non poteſt. Erit autem talis, qui apud Conuentum, vel viciniam, aut maiorem illius partem ſcitur debita contraxiſse: *Notabiliter* enim hic denotat conſpicuitatem, & excellentiam in delicto, quia *Nota*, vnde *Notabiliter* infamiam, ignominiam, & probrum ſignificat *l. 1. & 2 ff. de liber. & poſth.* Vnde ſi apud paucos conſtaret, non poſſet puniri per ſtatutum. ſufficit male audire apud fratres, etiam ſi ſæculares non callentes regulam non ſcandalizarentur de tranſgreſſione regulæ, ſed quia debita contraxit, non exiſtimarent illum proprietarium, aut furē, ſed tantum debitorem. non crederent ſceleratum, quia debita contraxit, ſed illum fortaſſe exiſtimabunt decoctorem, vel liberioris vitæ.

Fur famoſus quis dicatur,

Hinc ſecundo, non compræhēditur ſub ſtatutō, qui vnum debitum paruum fecerit, ſed ſi multa, vel vnum ingens, cum ergo dicat ſtatutum *debita*, ad plura relationem habet, ex quō habeatur apud creditores, vt notabilis debitor. cuiuſmodi non habetur, qui vnum exiguum faciat, paritate ducta à furto, & fure, nam dicitur fur famoſus, vel qui tria furta fecerit, vel qui vnum ingens. *Clar. §. furtum V quæro an. & Verſ quæro etiam* ſic poteſt dici debita feciſse, qui vnum notabile, & ingens fecerit: quantum autem eſse debeat, boni iudicis arbitrio relinquitur. Ratio conſiderationis eſt, quia vnum paruum debitum non infamat, nec ſcandalizat.

Hinc tertio, ſi conuictus non ſit, non eſt per has pœnas emendandus, conuinci autem poterit, vel per viam accuſationis, vel denunciationis, vel inquiſitionis, quoquo enim modo, quo iudici ad procedendum via aperitur, ſumus in caſu, & præcipuè notatur via inquiſitionis ex officio, quia de infamia agitur, quæ vicem accuſationis ſubit, & iudici ad procedendum viam aperit, hoc dixerim contra ſæcularium iudicum morem, qui per inquiſitionem non procedunt, ſed per accuſationem, regulares autem, vt plurimum per viſitationes Generales inquirunt.

Dico quarto, vt ſupra tetigi, non puniri per hoc ſtatutum proprie-

proprietatem, furtum, negotiationem, vel pecuniarum erogationem ad turpia, vel donationes, ſed præciſam debitorum creationem, do ſtatutum, *vltra pœnas ſibi ob debita inflictas, perpetuò, &c.* ergo amandantur ad alia ſtatuta delicta, quæ in debitorum contractione reluc. nt. Sed Religio tantum intendit trad. re debitorum formationem.

Dico quinto, pœnas in debitorum fabricatores, eſſe perpetuam inhabilitatem ad officia ordinis, & iure quidem, quia eſt contra paupertatem, & ſcandalum addit. Non poſſe autem per ordinem habilitari, patet ex perpetuitate, & ex dictis à nobis in Capitulo de pœnis, & in Commentarijs ad ſtatuta *cap. 12. ſtat. 12.*

Dico ſexto, perpetuò inhabiles ad officia ordinis ſunt, *quicunque infamia laborant*: intelligitur autem de infamia iuris, non facti. quia hæc aboletur facto contrario, ſi ſpatium trium ſaltem annorum intercedat. nullà iudicis ſententia interpoſita. *Suar. de cenſur. diſput. 48. ſect. 1. Auila par. 7. diſput. 4. dubio 7. Garzias par. 7. cap.* 8. Intelligitur ergo de infamia iuris, quæ contrahitur ex notorietate ſententiæ ob delictum famoſum dolo commiſſum *cap. infames 3. quæſt. 3. l. 1 ff. de his qui not infam.* puta furtum, rapinam, expilationem hæreditatis, iniurias, ſepulchri violationem, cum alijs delictis publicis, vt ſunt adulterium, fornicatio, blaſphemia, & alia id generis, & ex genere pœnæ, vt damnatio ad triremes, in exilium, ad carcerem, priuatio officij, depoſitio, degradatio, pœnitentia ſolemnis, & publica ob crimen famoſum, vt ex multis probat Theſaurus ſupra. — Infames ſūt perpetuo

Ex hoc deducitur, infamem eſſe irregularem, vt nec ſuſceptos ordines exercere, nec alios ſuſcipere poſſit, nec beneficia, aut officia obtinere valeat, *Nau. Maiolus*, Suarez, *Sanchez, Garzias, & alij apud Theſaurum dicto cap. 32. parte prima* Vide diſputata à nobis in *Capitulo de priuatione officiorum ordinis.* — Infamis eſt irregularis.

CA-

CAPITVLVM XXVIII.

De Pœnis Excommunicationis, & Cenſurarum.

Diſputabimus in hoc Capitulo, de excommunicatione, & cenſuris.

Primo, qui ſint Iudices Ordinarij in Religione ad illas ſulminandas.

Secundo, qui excommunicationem ferre poſſint pro rebus deperditis

Tertio, an conceſſum ſit ſubditis contra tales ſententias reclamare.

Quarto, cui conceſſum ſit imponere excommunicationem per modum ordinationis, aut ſtatuti, & qua de cauſa, ac ſub qua forma, hæc autem tantum tangimus, quia illa ſola in ſtatutis diſponuntur, ne cogamur ampliſſimam cenſurarum materiam vſurpare.

Quæſtio prima, Qui poſſint in ordine fulminare excommunicationes.

Excommunicationem qui fulminare poſſint. Reſpondeo, ex ſtatuto d. cap. 7. §. 5. num. 25. *Excommunicationis pœnam, qua inobedientes à communione fidelium, & Sacramentorum participatione priuantur, Miniſter, & commiſſarius Generales, Prouinciales, & delegati ab ipſis, Cuſtodes etiam, & Guardiani, tanquam veri prælati in ſuos ſubditos fulminare poſſint, & contrarium aſſerentes tanquam perturbatores grauiter puniantur ad arbitrium ſuperiorum.* concluſio eſt com- Prælati. munis, ex noſtris *Rodriq. tom. 2. q. 35. art. 8. concluſ. 3. Hieron. Rodriq. reſolut. 62. num. 1.* apud quem *Syluester, Sotus, Couar. Angelica V, excomm. 1. num. 2.* & fundatur in iure, quia iſti Prælati ſunt, & exceptis Guardianis, de quibus infra, habent au- Epiſcopi. thoritatem quaſi Epiſcopalem, & in pleriſque maiorem, ob priuilegia, liberaliter regularibus à Sancta Matre Eccleſia indulta. *Gloſ in Clem. 1 V. proprij de reb. Eccleſ. non alien. Nauarr. conſ. 13 de priuileg.* Epiſcopi autem habent authoritatem excommunicandi *cap. corripiantur 24. quæſt. 3 cap viſis. 16. quæſt 2. Gloſ. in cap nemo Epiſcopus 2 quæſt. 1 & in cap. cum inuncliis de electione.* Quinimò excommunicare poſſunt ſuos ſubditos omnes

omnes prælati, *cap. cum ab Eccleſiarum. de off. ordin.* qui habent adminiſtrationem cum iuriſdictione coniunctam. *cap. 1. de elect. cap, legimus. d. 93. vt aduertit Angelus ſupra citatus,* & poſt alios *Peirius tom. 2. quæſt. 3. cap. 4.* vbi multis concluſionem probat. certe ſi prælati regulares excommunicare non poſſent, eſſet inutilis iuriſdictio, cum careret vi coercitiua, & omnino inermis, diſciplinæ regularis gladio deſtituta. Quod autem etiam Guardiani, & Superiores locales ſimilem authoritatem habeant in ſuis conuentibus, deducitur ex eodem principio, quia ſunt veri Prælati, & adminiſtrationi coniunctam habent iuriſdictionem, cum vi coercitiua, aſſimilanturquè Parochis, qui poſſunt excommunicare, licet non cum ſolemnitatibus, quibus poſſunt Epiſcopi, puta cum duodecim Sacerdotibus circumſtantibus, &c. vt adnotauit *Angelus loc. cit.* adeſt priuilegium *Leonis* 7. apud *compendium priuil. V. excommunicatio 9. 7. de quo Villalob. in manuali cap. 12. num. 10. Portell. V. excommunicatio. num. 1. Corneio in 3. p. tract. 5. diſput. 2. dub.* 2. quod Prælati regulares poſſint ferre cenſuras etiam ſine ſcripto, vt melius infra, ergo multò magis cum ſcripto, vt inter iſtos numerantur etiam prælati regulares locales argum. *cap. ne pro dilatione. de pœnitent. & remiſſ.* in quo conceditur facultas eligendi ſibi confeſſarium, non tantum Epiſcopis, ſed etiam minoribus prælatis exempli, inter quos ſunt prælati locales. *Dian. par. 6. tract. 8 reſolut.* 15. contra *Reginal. tom. 1 lib. 1. cap. 4. ſect. 2. num. 36.* qui ad ſolos generales canonem reſtringit. Sed iniuria, quia lex vniuerſaliter loquens, vniuerſaliter eſt intelligenda, & certum eſt prælatos locales eſſe ordinarios ſuorum ſubditorum. atque adeo habere authoritatem illimitatam, niſi aliunde limitata reperiatur. *Suar. tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 5. num. 3.* — Etiam ſine ſcripto.

Quæſtio ſecunda, Qui prælati poſſint fulminare excommunicationem pro rebus perditis.

Reſpondeo, ex ſtatuto loco citato num. 26. *Pro perditis autem, vel ſubtractis rebus, Generales, vel Prouinciales tantum, qui Epiſcopalem quaſi facultatem habent, excommunicationis ſententiam ferre poſſint.* Doctrina Conc. Trident. ſeſſ 25 de reſor. cap. 3. *excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis, ad finem reuelationis (vt aiunt) aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo decernantur.* Rationemque addit *Concilium,* quia cum — Pro rebus perdiris Generales, & Prouinciales excommunicare debent.

ſit neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ; debet ſobrie, & cum magna circumſpectione exerceri, & ideo non eſt committenda paſſim cuilibet prælato, ſed maioribus. Verum militaret ratio contra ſuperiores locales, quia cum omnis excommunicatio ſit talis, & non tantum, quæ fulminatur ob res perditas, ſequeretur, locales prælatos illam fulminare non poſſe, eo vel maxime, cum omnis excommunicatio ſit ſalutaris ad continendos in officio populos. Attamen ratio eſt appoſita, quia, quæ fertur pro rebus perditis, & ad finem reuelationes, ſolemnior eſſe ſolet, & maiori grauitate, & circumſpectione exercenda, cuiuſmodi non ſunt aliæ pro moribus, & culpis, & ideo ne vileſcat, ad maiores prælatos reſeruatur, & ſic quoad Prælatos locales priuatiuè tenuerunt *Rodriq. tom. 2. quæſt. 59. art. 4. Barboſ. allegat. 96. num. 13. & ad hoc cap. Trident. num* 10. *Miranda tom. 2. quæſt. 35. art* 12. *Hier. Roder. reſolut. 62. num.* 4. & conſequenter neque Vicarios Foraneos id poſſe, aſſerunt, *Lazzarius ſect. 25. num. 9. Riccius in praxi deciſ* 235. *fine. Gallett. in Margarita caſuum conſcientiæ V. litteræ. Barboſ. in concilium num* 7. Quin imo neque id poſſe Vicarium Generalem Epiſcopi, ex ſola commiſſione generali, ſcribunt *Vgolinus, Narbona, Campanilis, Marcellus Vulpe, Theophilus Raymundus* quos refert idem *Barb. num.* 5. licet *Frechil. Rodrig. Sbrozium, Zerolam, Suarez, Sayrum, Auilam, Stephanum Gratian. Graffium Sanchez, Franciſcum Leone Baptiſtam Coſta, Riccium, Garziam, Io. Machado, Io. Sancium* in contrarium citet, eo quod in illis verbis, *præterquam ab Epiſcopo* non intendit concilium excludere Vicarium Generalem Epiſcopi, ſed illos, qui nullius Diœceſis ſunt, Epiſcopo inferiores, qui ſoliti erant tales excõmunicationes ferre ante Concilium.

Non Guardiani.

Non Vicarij foranei.

Non Vicarij Generales.

Verum poſita reſponſio videtur excludi per verba concilij adducta ad confirmationem ſtatuti, quia ſi id conceditur ſolis Epiſcopis, non remanet locus Generalibus, & Prouincialibus, quia vbi lex requirit perſonam veram, non ſufficit perſona ficta, & in hunc ſenſum interpræati ſunt Concilium, & deciſum eſſe referunt, *Vgolinus. Garzias, Campanilis, Vulpe, Raynaudus, Machado, Sancius citati à Barboſa num.* 9. dicentes nõ poſſe Prælatos exemptos, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectos talia monitoria expedire, ſed recurrendum eſſe ad ipſam Sedem Apoſtolicam, quia iſti non ſunt Epiſcopi, ſed non conuellitur, quia illi exempti excluduntur, qui regulares non ſunt,

Perſona vera, & ficta.

ſunt, non autem illi, quibus eſt conceſſa authoritas quaſi Epiſcopalis, cuiuſmodi ſunt prælati religioſorum, vt patet in multis alijs, Confeſſionibus abſolutionibus, diſpenſationibus, ordinationibus, punitionibus, quæ ab Epiſcopis ad regulares transferuntur.

Sed eſt prima difficultas, Diſponente Concilio, non tantum pro rebus perditis, ſed etiam *ad finem reuelationis* poſſe relaxari monitria, an poſſimus etiam pro his reuelationibus, & non ſolum pro ſubtractis rebus excommunicationem in Religione ferre.

Reſpondeo affirmatiuè, quia licet in ſtatuto hoc expreſſè cautum non ſit, attamen cum ſit æqua vtriuſquè ratio, ſi communicatur vnum, communicari debet & alterum, facit enim ad perfectam regularis regiminis rationem, vt reſideat in prelatis maioribus facultas indagandi veritatem per viam monitorij, & cenſurarum, & ad clariorem intelligentiam diſtinguo inter reuelationes in genere, & reuelationes pro rebus deperditis, quia poteſt Prælatus excommunicatione vti pro indaganda veritate, etiam extra res ſubtractas, puta ſi commiſſum ſit delictum, & authores ignorantur, poteſt prælatus præcipere, vt ſcientes reuelent malefactores ſub pœna excommunicationis. Item ſi neſciatur aliqua poſſeſſio, ius, ſeu, factum prouinciæ, finium, conuentuum, &c poteſt ſimiliter ſuper his rebus monitoria expedire, quatenus ſcientes veritatem reuelent, & in terminis citatum Concilium concedit excommunicatione vti in cauſis iudicialibus, criminalibus, & ciuilibus, ſed cum hâc reſtrictione, vt id ſolum liceat, quando alia probatio deficiat, vt (inquit) *quandocunque executio realis, vel perſonalis in qualibet parte iudicij propria authoritate ab ipſis* (iudicibus Eccleſiaſticis) *fieri poterit, abſtineant ſe tam in procedendo, quam definiendo, à cenſuris Eccleſiaſticis, ſeu interdicto*, quando igitur fieri non poterit, dabitur locus monitorio, & ſic tenuerunt *Neuiſanus in ſilua nuptiali lib. 3. V. Monitoria. num. 48. Nauar. in cap. inter verba. corell. 66. 11. quæſt. 3. Lazzarius ſect. 1. quæſt. 15. num. 2. Marcus Antonin. variar. reſolut. lib. 1 reſolut. vlt. caſu 75. Marc. Anton. Genuenſis in pract. Archiep. Neapolit. cap. 1. num. 4. Vgolin. cap. 45. §. 3. Campanil. diuerſorum iur. canon. rub. 11. cap. 15. nu. 80. & 119. Sayrus deciſ. 4. de cenſur. Riccius in deciſ. 219. Cur. Neapol par. 1.* qui ait poſſe impetrari monitoria contra teſtes pro ſcienda veritate, pendente cauſa coram iudice ſæculari, & maximè quando te-

Et ad finem reuelationis.

do teſtes ignorantur, & ſic monitoria hæc vim habeat inquiſitionis generalis, in qua ſicuti ſuperior regularis procedit per impoſitionem præcepti formalis Sanctæ Obedientiæ, ita etiam poteſt præcipere in aliquo caſu ſub comminatione cenſuræ, vt ſcientes, authorem libelli famoſi, fracturæ arcæ, &c. reuelare teneantur.

Monitoria ad partis inſtantiam expedienda.

Nam licet in cauſa ſpeciali, in qua proceditur per viam accuſationis, non debeant expediri iſta monitoria, niſi ad inſtantiam partis, vel alterius intereſſe habentis, vt obſeruat *Genuenſis in practica d.cap.1.num.12. Riccius reſolut.271. Vgol. cap.45. Lazarius ſect 1.quæſt.9. & ſect.4.quæſt.1.* Non tamen videtur ademptum iudici procedere poſſe ex officio, quando alia via non ſuppetat, quia ſi poſſit veritas haberi per teſtes, & congruas probationes legitimas, nullo modo ad cenſuras recurrendum eſt.

Quod ſi quæras, an expedita monitoria contra formam hãc ſint nulla.

Reſpondeo negatiuè, quia Concilium non imponit formam ſed inſtructionem, & nullum verbum inuenitur, quo irritentur aliter facta. *Campan.cap.15.num.90. Marc. Antonin. caſu 75. Barboſ.alleg 96.num.39. Garzia addit ad tract. de benef. capit.5. num.585.* eſſet tamen reprehendendus iudex à monitorio incipiens, quia inſtructionem Concilij non obſeruat, cum ſcire debeat excommunicationem eſſe remedium ſubſidiarium, & applicandum, vbi, alius modus realis, & perſonalis, ac iuridicus non appareat, maximè cum non deſint, qui Concilium tradere formam affirment, qua non ſeruata acta nulla forent. *Franciſcus Leo in Theſauro for. eccleſ.p.3.cap.38.num.22. Guttierez canonic.lib.1.cap.11.num.39. Sayrus de cenſur.lib.1.cap.9. num.33. Lazarius tract. de monitor ſect.4.quæſt.8.num.7.*

Secunda difficultas: Quanta debeat eſſe materia, vt monitoria pro reuelatione deperditorum expediri poſſint.

Vulgare quid.

Reſpondeo, ex Canonico citato, *& tunc non alias, quam ex re non vulgari, cauſaque diligenter, & magna maturitate per Epiſcopum examinata. Vulgare* in iure multas acceptiones habet primo enim ſignificat vſitatum, commune, ordinarium *l.1.ff. de præſcr. verbor. l.46: ff. de hæred. inſtitutione.* ſecundo quod rei pretioſæ opponitur, *l pretio ff. de ſupellect. l. vt vulgaria tentoria ff. de ſeruit. ruſt. præd.* Tertio, quod ex leui cauſa conſurgit, vt amicitia, ex leui cognitione. *Paulus in l. lata*

culpa.

culpa.ff.de verb.ſignif. Quartò vulgaris perſona, quæ honeſtæ contraponitur. *Vlpian.in l.legitimos de legit.tut.* quos modos; & alios congerit *Bart.in l 1.ff.de vulga. & pupill.ſubſtit.* lege *Nibriſſenſem, Io. Caluinum*, & alios lexiconiſtas in hoc verbo. In materia autem, de qua tractamus, idem eſt, ac non conſiderabilis, exigua, parui valoris, & quæ non mereatur ſolemnia monitoria, ac ſolemnem excommunicationis fulminationem, & quidem certum eſt primo non ſufficere materiam, quæ faciat peccatum mortale in furto, vel in alia materia, quæ indagatur, vt eſſet valor vnius iulij, vel caroleni, aut duorum, aut quinque, prout variè ſentiunt ſcribentes, vel etiam vnius aurei, ſed maiorem. *Non debent concedi* (inquit *Rodriq.in ſumma p.p.cap.*88.*num.*6.*ex Soto in* 4.*diſt.*22.*quæſt.* 1.*art.* 2.) *monitoria generales pro paruis rebus, vt pro gallina, cane, aut alio paruo damno, quod relinquitur arbitrio prudentis iudicis*, verū canis poteſt eſſe magni valoris, vt ſunt venatici, & qui fœminis in delicijs eſſe ſolēt, quales ſunt, qui ex Bononia adducūtur, & quo paruiores in mole corporis, eò ſolent carius emi; audiui aliquos emptos quinquaginta, & ſexaginta aureis. certum igitur ſecundo eſſe debet, negotium arbitrarium eſſe, vt innuit Concilium citatum, quod remittit Epiſcopo negotij examen, putarem ſummam quinque, aut ſex aureorum in Religione, ſufficere ad expediendas has monitorias literas. Dixi in Religione, quia profitetur ſummam paupertatem, & quia caſus faciliter eſſe poſſet in furto libri, ſcriptorum codicum, in concionatore lectore, &c. Crederem pro minori etiam quantitate excommunicationem fulminari poſſe, habita conſideratione incommodi damni, decoris, quæ aduenirent actuali concionatori, vel lectori, ſi furto conciones, vel lectiones auferrentur, & ſicuti in paruitate materiæ non ſolet eſſe peccatum mortale furti, quod tamen eſſet, ſi dominus ex defectu rei ſuæ pateretur damnum notabile, vt in operarijs, quibus inſtrumenta artis tollerentur, vt omnes dicunt, ex ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis, ita ſi quis prædicaturo in ſequentem diem, furaretur concionem iam paratam, inferret damnum notabile, non ordinario pretio extimabile, & in hoc caſu licet materia eſſet nimis vulgaris, attamen, quia emergens eſt nimis præiudiciale, dico poſſe ſuperiorem præcipere ſub pœna excommunicationis, vt reſtituatur ſcriptum, &c. & ſic Cō-

Materia ob quam ferri poſſit excōmunicatio.

cilium penſatè diſponit, quando ipſe pro re, loco perſona, aut tempore eas decernendas eſſe iudicauerit.

Tertia difficultas. Qualia debeant eſſe monitoria ad finem reuelationis, & excommunicationis.

Monitoria quando expediri debent.

Reſpondeo, non poſſunt, nec debent expediri, quando alia via appareat ad reperiendam veritatem, ita cit. Concilium. *Quandocunque executio realis, vel perſonalis in qualibet parte iudicij fieri poterit, abſtineant ſe, tam in procedendo, quam in definiendo à cenſuris Eccleſiaſticis*, cum enim cenſura ſit remedium ſubſidiarium, vbi delictum per teſtes probari poſſit, non debet adhiberi, *Rodriq. cit. num.* 5. qui citat *Guttierez in qq. Canon, cap.* 100. *Mauiſan. in ſilua nup. lib.* 3. *in V. Monitoriæ. nu.* 48. *Nauar. in d. cap. inter verba. coroll.* 66. *Lazar. Marc. Anton. Genuen. Marc. Anton. Vgolin. Campanil. Sayr. & Ricc. citat. à Barboſa in Concil. num.* 18. *& infra*.

Non poſſunt, nec debēt expediri, niſi cauſa diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ eius animum moueat (inquit *Concilium*) qua ratione ſuperior tenetur examinare cauſam, vt non coniiciat ſe periculo errandi, & ludibrio exponendi cenſuram. Si de facto res ablata fuerit, ſi magni momentj exiſtat, ſi per aliam viam inueniri non poſſit, nec moueri, niſi ad partis inſtantiam, vt citati authores affirmant apud *Barboſ. num.* 16. quod intelligo, quando agatur de re particularis fratris vſui accommodata, quia ſi agatur de re communitatis, vt de rebus, quæ in Eccleſia, in Sacriſtia, in Bibliotheca, in dormitorio, in ſcola aſſeruantur, quarum defectum, vel omnes vident, vel ipſe ſuperior aduertit, poterit procedere ex officio. Sic etiam ſi offenſus frater aliquem apud ſuperiorem deportat, & teſtes nolunt veritatem deponere: vel ſi appareat commiſſum eſſe delictum, teſtes autem non appareant, poteſt prælatus per ſuas monitorias literas præcipere reuelationem authoris complicum, teſtium, vt de communi teſtatur R*odriq. citatus num.* 3. *apud quem Abb. in cap ad noſtra* 2. *de iur. iur. Cord. lib.* 1. *qq. q.* 43. *&* 64. N*auar. in Manuali cap.* 18. *& cap.* 17. *num.* 137. & auth. ſupra citati apud *Barboſ. num.* 18. Qui admonent fieri hoc poſſe non tantum in iudicio regulari, ſed etiam ſi cauſa ageretur coram iudice ſæculari, & pars, ſeu iudex, imploraret auxilium ab Eccleſiaſtico, ſeu regulari, quia ſicuti ſæculare adiuuat Eccleſiaſticum præ-

ben-

bendo ſuum bracchium, ita Eccleſiaſticum debet adiuuare ſæculare expediendo literas monitorias, quæ tamen ſuffragari non debent in pœnam ſanguinis, aut ſupplicij, nec continere crimen, vel infamiam alicuius.

Expediri debent ſcripto, & per tres vices, aut duas, vt inquit Concilium, vel vnum, quæ vicem trium habeat. *Angelus V. excommunicatio 2. num. 12. & 13. Gloſ. in cap. ſtatuimus de ſent. excommun in 6. cap. ſacro eod. cap. Medicinalis. de ſen. ex in 6. Graffius in addit. ad deciſ. cap. 1. à num. 3.* qui citat *cap. omnes decimæ 16. quæſt. 7. cap. præsbyterorum 17. quæſt. 4. cap. indignæ. 12. quæſt. 1. cap. accuſatio. 2. quæſt. 7. cap. petimus. 11. quæſt. 1.* Equidem ſi non adeſt contumacia, non incurritur excommunicatio, & ſi quis non monetur, non redditur contumax; Hoc autem intelligitur de peccatis præteriti, non de futuris; quia ſi iſta ſub cenſura prohibentur, ipſa prohibitio monet, nec requiritur aliud ad contrahendam cenſuram, niſi actualis trãſgreſſio præcepti. Scripto autem mandare monitiones, & excommunicationem ligat quidem reliquos omnes, non tamen regulares de neceſſitate, quia cùm iſti quotidie mandent ſub pœnis, & cenſuris peragenda, & vetanda ſuis ſubditis, non arctantur hac lege, & poſſunt procedere, etiam ſine ſcripto, quidquid dicat *Syluester V. excommunicatio. 1. num. 14 Lapus apud Geminianum in d. cap. cum medicinalis: de ſent. excomm. in 6.* vbi, *& Io Andreæ, & Gloſ. V. temerarius*, vt refert *Angelus cit. num. 13.* qui aduertit valere quando periculum eſſet in mora, & dum ſcribitur, replicatur monitorium, cauſa dilabitur, vel delictum committitur, prout idem *Graffius ſupra num. 6.* optimè probat in ſequentibus; attamen abſolutè dicendum eſt, regulares abſolutos eſſe ab hac iuris communis obſeruantia, per priuilegium *Leonis X.* quod refert idem *Rodriq. cum in bullarium. cum tom. 2. quæſt. regul. quæſt. 59. art. 2. & 3. & eius compilator. Hier. Roder. reſolut. 62. num. 3. apud quem Nauarr. Couar. Portel Gabriel Panbor. Miranda, Toletus lib. 1. cap. 9. nu. 6. Genuen. cap. 24. num. 5.* quidquid dicat *Theſaurus de pœn. V. cenſura cap. 2. fine*, qui cenſent ſuperiores regulares poſſe excõmunicationes ab homine, & per modum præcepti, ferre ſine ſcripto, non tamen per modum ſtatuti, reſpectu prouinciæ, vel Conuentus, quia tunc inciderent in ſuſpenſionem ab officia ex cap. 1. de ſent. excomm. in 6. & eſt expreſsè cautum in ſtatutis, quæ declaramus num. 26.

Monitoriæ ſcribi debēt & quoties publicari.

An id arctet etiam regulares.

Queſtio tertia, An conceſſum ſit aliquando ſubditis contra tales ſententias reclamare.

Reſpondeo primo, ex ſtatuto num. 27. Non *liceat tamen ſubditis excommunicationem à prælatis inferioribus latam contemnere, aut non formidare, quia non ad ſubditos, ſed ad prælatos hæc cognitio pertinet*. pro cuius declaratione ſuppono, prælatos inferiores Generalibus, & Prouincialibus eſse non ſolum Guardianos, eorumque Vicarios, ſed commiſsarios & Vicarios prouinciales, vt taceam de Commiſſarijs & Vicarijs Generalibus, qui cum ſint deſtinati ad vniuerſitatem cauſarum, & ſint ordinarij, vel totius religionis, vel alterius familiæ, ſine dubio poſſunt fulminare cẽſuras, ſicut ipſimet generales, poſſet igitur eſſe difficultas, an Commiſsarius viſitator deſtinatus ad omnes cauſas a generali in aliqua prouincia vel à prouinciali ad cauſas aliquas, ſeu ad viſitationem aliquorum Conuentuum poſſint fulminare excommunicationes pro rebus perditis, aut pro reperienda aliqua veritate. & dico Commiſsarios delegatos à prouincialibus id non poſse, quia iſti quaſi epiſcopalem iuriſdictionem non habent, & ſic in diſpoſitione Cõcilij Tridentini & ſtatuti iam allegati non veniunt, niſi eis id ſpecialiter delegatum ſit, cuiusmodi de Vicarijs foraneis, & generalibus dictum eſt ſupra *quæſt.* 2. Delegatos autem à generalibus ſuper totam prouinciam; & ad cauſarum vniuerſitatem fulminare poſſe tales cenſuras, abſolute tenendum eſt, quia ſi hoc præſtare poſſunt prouinciales, multo magis commiſſarij, qui ſunt ſuperiores prouincialium & debent omnes cauſas examinare, & ſeruato iuris ordine, determinare. Nec poteſt adduci ſimilitudo à Vicarijs generalibus epiſcoporum ad Commiſsarios Viſitatores prouinciarum, quia illi in ſpiritualibus ſolum ſufficiuntur. iſti etiam in omnimoda iuriſdictione, & ſunt ordinarij prouinciarum, vt diximus *in Comment cap.*8.*ſtat.*54. Itaque ſtantibus his, quæ in controuerſia videntur, vel etiam ſi agatur de ipſis Guardianis, ſi inferiores hi, excommunicationem fulminarent, non ſpectat ad ſubditos diſcutere cauſas, & non parere, ſed ad prælatos maiores. Et hic eſt ſenſus ſtatuti.

An commiſſarij fulminare poſsint excommunicationes, pro rebus amiſsis.

Reſpondeo ſecundo, ex communi doctrina, excommunicationem aliquando eſse iuſtam, & validam, cum ſcilicet fulminatur ex cauſa, & ſecundum iura: & hanc eſse obligatoriam, & timendam, aliquando eſse iniuſtam, & inualidam, & tũc non

Excommunicatio iuſta. vel iniuſta eſt timẽda.

non obligat, neque timeri debet, & eius generis quindecim exempla affert *Silueſter V. excommunicatio 2. num 1.* puta quando fertur à non habente iuriſdictionem, vel à iudice excommunicato, vel interdicto, vel excommunicatur contra tenorem priuilegij, vel à delegato contra delegantis intentionem, vel poſt appellationem legitimam, vel ſi continet errorẽ intolerabilem contra legem diuinam, naturalem, vel humanam, & alia, quæ videri poſſunt apud eundem cum ſuis iuribus, & authoribus, & in his caſibus excommunicatio non eſt timenda neque quoad Deum, neque quoad homines, dummodo notoriè conſtet de iniuſtitia, & nullitate. ſecus antequam conſtet, ad vitandum ſcandalum, debet ſe vt excommunicatum gerere, quoad vſque per ſapientum teſtimonium conſtet de cauſa, & ſit ſedatum ſcandalum. Aliquando autem eſt iniuſta, vel quia prætenditur lata ex cauſa iniuſta, vel non ſufficiente, quam tamen iudex tenet iuſtam vel quia licet habeat iuſtam cauſam, fertur tamen ex praua iudicis voluntate, vel odio, aut vindicta, vel quia licet ſit animus bonus, & cauſa ſufficiens non eſt tamen iuris ordo ſeruatus, vt quia non præceſſerunt monitiones, vel non eſt lata coram perſonis idoneis, vnde ſicut ad bonam ſententiã requiritur cauſa iuſta, animus, ſeu finis probus & ordo iuris, ita ex horum defectu redditur iniuſta. & hæc ſeruanda, & timenda eſt, iuxta famoſum axioma canonum ex *c. 1. v. queſt. 3. ſententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta eſt timẽda.* & ſic ſumus in ſenſu ſtatuti; quod non liceat ſubditis contemnere excommunicationem latam à prælatis inferioribus. quia, etiam ſi eſſet iniuſta, non ſpectat ad ſubditos de hac iniuſtitia apud ſeipſos diſputare, ſed apud maiores, qui poſſunt eã declarare iniuſtam, & abolere.

Cum hoc tamen ſtat, quod ſi Guardianus fulminaret ſententiam pro rebus perditis, non ſolum iniuſte procederet, ſed etiam nulliter, quia in hac parte non eſt iudex competens, vt patuit ex Sacro Concilio & ex ſtatuto, & ſic defectus authoritatis facit ſententiam omnino nullam vt dictum eſt, & habetur in *cap. ſententia 11. quaſt. 3. & cap ad noſtram de Conſuet.* & quando ſtatutum aliter loqui videtur, non de hac excommunicatione, ſed de reliquis alijs declarandum eſt, niſi in ipſo contradictionem admittamus, quod nullo modo dicendum eſt:

Reſpondeo tertio, licet ſubditis reclamare apud ſuperiores

maio-

maiores contra fulminatores talium excommunicationum, quando ex aſſignatis capitibus defectus aliquos patiantur. præcipue conqueri poſſunt, quando ſine diſcretione, & maturitate fulminantur excommunicationes, contra ſenſum vniuerſalis Eccleſiæ, & cenſurarum contemptum. Vnde grauiſsimè Concilium Trid. citatum, experientiam docere ait, *ſi temerè aut leuibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam ſalutem*. & Sanctus Auguſtinus *ho. de pænit.* relat. in *cap. multi 1. quæſt. 2.* ait *Non temerè aut quomodolibet; ſed per iudicium auferendos eſſe malos à communione, vt ſi per iudicium auferri non poſſunt, tolerentur potius*. & Io. Papa ſcribens Iſaac Syracuſano Epiſcopo *cap. Viſis 16. quæſt. 2.* vocat excommunicationem fælicem mucronem. *& fælici mucrone Epiſcopi ſacerdotum piacula reſecentur*. quia non temerè adagendus eſt gladius iſte in ſubditorum viſcera, ſed paterne, medicinaliter, & appenſatè, & vt idem Auguſtinus in *lib. de correp. & grat. cap. 5. relatus in cap. corripiantur 24. quæſt. 3.* ait *correptionibus de charitate venientibus*. Vt videant prælati aliquot, qui ſingulo quoque verbo, tanquam Apocalapſici, gladium excommunicationis ex vtraque parte acutum exerunt, & ad quælibet minima intentant. digni vt hac authoritate priuentur, quouſque ſapiant eſſe ad bella doctiſſimi, ac gladium in manibus tenere ad ſalomonici tabernaculi cuſtodiam, non ad timorem, ac euerſionem.

Excommunicatis non temerè eſt ferenda.

Quæſtio quarta, Quibus conceſsum ſit imponere excommunicationem per modũ ſtatuti, & qua de Cauſa, & ſub qua forma?

Reſpondeo primo, per ſtatutum loc. cit. num. 28. *Præcipitur etiam vt nullus noſtri Ordinis prælatus per modum ordinationis vel ſtatuti excommunicationem imponat, niſi in ſcriptis, aliter lata, vi præſentis ſtatuti nulla declaratur*. In quo ſupponitur excommunicationem imponi poſſe per modum præcepti, quod reſpicit aliquem particularem, & per modum ordinationis, quæ reſpicit communitatem primo, & per ſe. vt ſupra diximus *quæſt. 2. diffic. 3. ex cap. 1. de ſent. excom. in 6.* & docent *Menoch. de arbitr. caſu 541. num. 6. Genuenſis in practica cap. 24. num. 4. Coninch. diſp. 13. num. 85. Tolet. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Ratio autem diuerſitatis eſt, quia cum moneri debeat tota Cõmunitas, & ad longum tempus, moraliter fieri, ſine ſcripto, non poteſt obliuioni enim traderetur. ſcriptura autem monet omnes. & contra legem ſcriptam & publicatam ignorantia allegari

Excomm. per modum ſtatuti ſcripto ferenda.

legari

legari non poteſt *cap. ignorantia de regul. iur. in 6.* præcepta deinde particularia, cum ſingulares vt ſingulares concernat, facilius memorię mandantur, & obſeruari poſſunt.

Verum enim verò, cum ſtatutum, & ordinatio fieri poſſit pro tota religione, pro tota prouincia, pro toto aliquo Conuentu difficultas eſſe poteſt, cui competat reſpectiue ſtatutariam excommunicationem imponere, & quia hoc pendet ex natura legis, & ſtatuti, ne huc trahamus alibi diſputata in *Comment. ad ſtat. cap. 12. quæſt. 2.* certum eſt non poſſe ſtatuere pro tota religione niſi capitulum generale, pro tota prouincia niſi Capitulum prouinciale, & pro toto conuentu, niſi prouinciales & Viſitatores, non autem Guardianos, qui ſolum facere poſſunt aliqua præcepta, ſuo tempore duratura. Et quidem Generales, ac prouinciales per ſe ſoli poſſunt præcipere ſub excommunicatione pro toto ordine, & prouincia, nonnulla quæ tantum durabunt, quantum ipſi in officio perſiſtent, quod apud Minores ad diſcriminis claritatem, appellari ſolent, non ſtatutum, ſed ordinatio. in qua currit diſpoſitio ſtatuti, vt non liget cenſura, niſi ſcripto mandata, quis quis ille ſit ſuperior qui præcipiat per modum ordinationis, prout in praxi ſemper obſeruatum vidi.

Hic poſset examinari altera difficultas, an credendum ſit, Generali, vel Prouinciali, qui ſcripto teſtentur in capitulis ſancitas eſse excommunicationes contra hæc, aut illa delicta, & ſubditi ſint excommunicati in caſu contrauentionis ex ſola atteſtatione literarum encyclicarum, etiam ſi non conſtet legitimè toti prouinciæ ſancita fuiſſe talia ſtatuta.

Reſpondeo, ſcrupuloſa materia, quæ primi capitis fidem impetit, vt poſteris fidem adſtruat quia tamen Romæ apud S. Eminentiſſimorum & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium Congregationem Regularium negotijs præpoſitam an. 1645. variè tentata, & agitata fuit, apud quam coacti fuimus pro iuribus religionis adſiſtere, abs re non erit incidenter, & non tantum addicti ſubiecto excommunicationis attingere, Proponam difficultates, eo tempore apud Illuſtriſſimum & Reuerendiſſimum D. D. Farneſium eiuſdem S. Congregationis à ſecretis expoſitas, quibus nouiſſima ſtatutorum Ciſmontanorum compilatio impetebatur, anno nimirum 1639. & 1642. ordinata in Capitulo, & Congregatione generalibus Romanis, tam Patres obſeruantiæ, quam reformationis concernens.

Primum

Primum enim ea obſeruanda non eſſe contendebant, eo quod per Sedem Apoſtolicam confirmata non erant.

Secundo, quia pro ſtatutis obſeruantiæ in confirmatione quadam in forma communi dicebatur, *Vt poſtquam ſtatuta generalia dicti ordinis in vnum volumen compilata, & typis edita, & reuiſa, & approbata per Sedem Apoſtolicam fuerint, nulla alia ebinde in futurum ſtatuta, ſeu conſtitutiones in familia ciſmontana fieri, ſeu condi poſſint, ſed prædicta generalia ſtatuta, poſtquam, vt præfertur, reuiſa, & approbata per dictam ſedem fuerint in poſterum obſeruari debeant. Ita Vrban. VIII. in conſtit edit an.* 1642. 10. *Decembris, quæ incipit Religioſos viros*: ergo cum reuiſa, & confirmata non fuerint, obſeruanda non erant.

Tertio, pro ſtatutis reformatorum in conſtit. eiuſdem Vrb. *alias pro congregatione*: edita eod an. 1642. 22. Decembris dicitur. *Cum ſicut dilectus filius Commiſſarius generalis eorûdem fratrum reformatorum nobis nuper exponi fecerit Statuta generalia omnium, & ſingularum Prouinciarum Reformatarum Ciſmontanæ Familiæ dicti ordinis à nobis approbata, & confirmata, typis mandari debeant, &c.* non apparet autem quando, & vbi confirmata, & approbata fuerint à Sede Apoſtolica, & cui veritati nitatur expoſitio Commiſſarij Generalis, quod hæc ſtatuta confirmata fuerint à Papa, cum talis confirmatio non appareat, & non eſt aſſertiua Papæ, ſed Commiſſarij Generalis.

Quarto eſt, quod hæc ſtatuta in Capitulo generali vim legis habeant, vnde conſtat hæc, quæ in vnum volumen congeſta circumferuntur fuiſſe per Patres vocales legitimè Ordinata? An ex tabula capituli generalis, ſed in illa non vocales, ſed tantum diffinitores generales deſcripti reperiuntur, qui ſtatuta, etiam cum ipſo Generali condere non poſſunt. Nulla adeò ſubſcriptio patrum Capitularium, nullum monumentum, quoad exquiſita ſint vota, pro conditione talium ſtatutorum, Nullum decretum quod tales actiones capitulares fieri mandentur: vnde igitur oriri poterit legitimorum ſtatutorum fides? Ex impreſſis libris? ſed impreſſio ab vno mandari poteſt, qui dicat abrogata eſſe vetera ſtatuta, ſancita noua, vel ordinata, vt in talem formam redigantur, an tali dicenti credendum ſit? & cum difficultatum acies vndique mentem obſideat, relinquit religionem ſub dubio, ſi credere teneatur, & mandata ſeruare.

Fateor

Fateor difficultatem magna ex parte eſſe manu palpabilem, & non paruum ſcrupulum ſubditorũ mentibus inijcere. propterea, vt ab incertis certa ſecernamus.

Statuta Minorum confirmatione non indigẽt

Ad primum reſpondeo, nulla opus eſſe confirmatione Apoſtolica ad hoc, vt religio ſtatuta condere poſſit, quæ in conſciẽtia ſubditos ligent. quia de iure communi, & municipali quęlibet religio, & reſpublica habet vim legiſlatiuam *cap. cum acceſſiſſent de Conſt. Vaſquez. 1. 2. diſp. 153. cap. 1. S. Tho. ibid. quæſt. 9. art. 1. Sanchez. lib. 6. in decal. cap. 2. num. 17. Suar. lib. 4. de legib. cap. 5. Bonac. eod. diſp. 1. quæſt. 1. part 3. Portel. v. ſtatutum initio Rodriq. tom. 1. quæſt. 68. art. 1. Caſtro de lege pœnali lib. 1. cap. 1. Sotus de iuſt. lib. 1. quæſt. 1. art.* 1. & eſt communis omnium à lege naturali, & diuina dependens, quia cum communitas regere debeat ſubditos, in iſtis ſupponitur obedientia, & in illa vis directiua, & coercitiua. *Ad Hebr. 13. Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubiacete illis ad Rom. 13. omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. & per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* & de hoc nulla eſt difficultas; quare criminari ſtatuta Ordinis ex eo quod à Sede Apoſtolica confirmata non fuerint, eſt negare hoc vniuerſaliſſimum principium, lumine naturæ notum.

Cõfirmatio in forma cõmuni non arctat, ſicuti in forma ſpecifica.

Ad ſecundum dico cum communi apud *Portellum v. ſtatutum num. 11. Mirandam tom. 1. quæſt. 29. art. 8. Suarez lib. 6. de legib. cap. 29. num. 14.* Rodrig. *tom. 1. quæſt. 68. art. 5. & 6.* confirmationem Apoſtolicam, ſi eſt in forma communi. eſſe quid acceſſorium, & fauorabilem, non coactiuum, & poſſe reuocari in Capitulis ſtatuta, etiam ſi confirmata per Sedem Apoſtolicã, ſecus retorqueretur in odiũ quod ex gratia impetratum exiſtit, contra Regulam Canonicam *in 6. de repul. viris.* ſecus ſi fuerint condita de mandato Pontificis; quia tunc non vt ſtatuta Ordinis, ſed vt præcepta Apoſtolica ſeruanda ſunt. in quem ſenſum accipiendum eſt, quod dicitur ab ijſdem Authoribus, præcipuè à *Hieron. Rodrig. reſolut. 90. num. 35.* quod confirmata ex certa ſcientia mutari non poſſint à Capitulis, ſed tantum declarari, quia ſi ex ſerie locutionis appareat Papam voluiſſe vt talia Statuta, tanquam ſua auctoritate edita obſeruentur, certum eſt, immutari non poſſe inconſulta Sede Apoſtolica: ſi verò Confirmatio ex certa ſcientia manauerit ad inſtantiam Religionis, (prout ferè ſemper prodire ſolet) tunc dico eodem modo di-

ſcurren-

ſcurrendum eſt de hac,ſicuti de illa,quia vtraque eſt acceſſoria, & non principalis; nam ſtatuta prius conduntur à Religione, & poſtea confirmantur, niſi caueatur reuocari non poſſe inconſulta Sede Apoſtolica, quia in eo caſu ligantur manus Capitularium. & cum Religio habeat ius renunciandi priuilegijs quibuſcumque ſibi conceſſis, prout videre eſt apud dictum *Hieron. Roder.reſol.126.num 26.* apud quem *Leo X. & Gregor.XIII.ac alij*, & nulli dubium eſt confirmationem in forma ſpecifica eſſe priuilegium (ſecus eſſet odium, & præceptum) ſequitur poſſe Capitula huic confirmationi renunciare. Sed immediate rem aggredientes, manauit illa Confirmatio Vrbana: ita confuſa, & mutila, ex expoſitione Decreti cuiuſdam Congregat.Gener. *ann.1642.* quod tale eſt. 2. *quod impreſſis Statutis Generalibus iam compilatis, & à Patribus deputatis reuidendis, & approbãdis, nullæ aliæ deinceps Conſtitutiones Generales fierent in hac Ciſmontana Familia, ſed illa ſemper obſeruentur.* Et ſenſus Religionis eſt,modum imponere Superioribus,qui antiquis Cõſtitutionibus extruſis nouas condere ſatagunt,& in quolibet Capitulo Generali nouis ſtudent, vt iam neſciatur quibus parendũ ſit; & cui Statutorum collectioni inhærendum, cùm nil ſtabile, nil certum vltra triennium,vel ſexennium in toto Ordine reperiatur,non aduertentes Religionem in ſuo ſplendore conſeruari non ex cuſione nouarum, ſed ex obſeruantia antiquarum legũ, Voluit igitur ſuo malo remedium adhibere, impetrando à Sede Apoſtolica confirmationem coactiuuam, ſed in vanum laborauit, quia loco approbationis, & reuiſionis à deputatis Patribus faciendarum poni fecerunt: *donec à Sede Apoſtolica reuiſa, & approbata fuerint.* iure quidem, ne robur ignoratis ſtatutis adijceret. Sed ad quid iſta inutilis confirmatio, ſi non curarunt eadem ipſa ſtatuta reuideri, & approbari? vt quid ædere librũ Statutorum cum hac mutila confirmatione? cæterum quod attinet ad obſeruantiam, & vim obligandi in hiſce ſtatutis illa eadem eſt, quæ in omnibus alijs, nulla accepta læſione ab inutili confirmatione, quia hæc ſolùm adiecta fuit, ad abſtruendam oſtium, ne alia in poſterum conderentur Statuta, non verò ad tollendum ſtatutis robur, quod à lege communi accipiunt, quis enim hoc ſapiens dicat? Præterquam quod collectio ſtatutorũ facta an.1642. nihil habet noui, vltra antiquiora, & antiquiſſima ſtatuta Ordinis,Salmaticenſia,Barcinonenſia,Valliſoletana,

& alia

& alia toties à Sede Apoſtolica in forma ſpecifica confirmata, vt videre eſt in ſtatutis *Papalibus Iulij II. & Salmaticenſibus Iulij III. Aquilanis Pauli IV.* anni 1559. *Vallifoletanis eiuſdem Pij IV.* ann. 1565. *Romanis Pij V.* ann. 1571. & ann. 1600. *Clem. VIII* & an. 1625. *Vrb. VIII. Toletanis eiuſdẽ Vrb VIII* an. 1633. *& Romanis eiuſdem Vrbani* an. 1639. & nullum alium finem habuit illa compilatio, niſi, vt quæ in Vallifoletanis an. 1593. faleraro verborum apparâtu, ac exordiorum pompa impedita, videbantur, reſecatis verbis, clariora, & breuiora ſubditis traderentur; ijs tantum adiectis, quæ in ſubſequentibus Capitulis Generalibus diſſipata, & in Apoſtolicis Conſtitutionibus, ac Sacrarum Congregationum decretis ordinata, & vaga videbantur, vt ſub vnum aſpectum haberent, quæ obſeruare tenentur. Do Decretum Capituli Generalis Romani *an. 1639. Vt Statutorum varietas, & multiplicatio tollatur, ac in ſacris ritibus, & in adminiſtranda iuſtitia æqualis in omnibus prouincijs forma ſeruetur, ſtatuit Capitulum Generale, vt ſtatuta Ciſmontana Familia, per eiuſdem Patres reuiſa reformentur: & ad normam Apoſtolicarum Conſtitutionum ſtrictius reducantur. edanturque Cæremoniale, & Praxis criminalis, quibus ſtandum eſſe, Superioribus omnibus, & ſubditis reſpectiuè præcipitur.* Ad cuius executionem prætacta collectio ſtatutorum, Praxis criminalis, & Cærimoniale emanarunt. qui progreſſus legitur in litteris Reuerendiſſimi Patris Ioannis Merinero, ijſdem Statutis præfixis. Quis igitur iure dubitabit de valore talium Statutorum? ſub qua firmiore indagine militabunt Statuta, ſi hæc infirma cenſentur?

Ad tertium circa Statuta Reformatorum nulla ſuboriri potuit dubitatio, cum ipſemet Vrbanus VIII. teſtetur, *à nobis approbata, & confirmata.* Sed non apparet à quibus reuiſa fuerint? Parum valida oppoſitio. an hoc conſtare debeat? an deſunt ſummo Pontifici viri pietate, & eruditione eminentes, qui potuerunt iſta Statuta examinare, & referre? Hoc vnum ſcio, manſiſſe in intimo cubiculo Eminentiſſimi, & Reuerendiſſimi Cardinalis Barberini Protectoris Ordinis Vigilantiſſimi vltra ſex menſes, eaque feriò lecta ab eodem, & in aliquibus emẽdari præcepta, præcipuè vbi de pœnis, & Monialium cura diſponebatur, quæ ipſe Eminentiſſimus voluit, vt reformati ex Statutis Generalibus venarentur. prout de facto executioni mandatum fuit, vt videant cuncti, quanta paterna charitate

Statuta Reformatorũ quomodo approbata.

Sera-

Seraphicum Ordinem ampleĉtatur, qui inter immenſas, ac grauiſſimas totius Chriſtiani Orbis cūras, tantū tēporis ſomno, ac qui ti ſuſſoratus fuerit, vt ad exiguas pauperum Reformatorum Conſtitutiones vigilias conuerterit. An ne non potuit Summo Pontifici ſuo Auunculo talium Conſtitutionum merita referre? ſi vrgens *A nobis approbata, & confirmata* ſupponit rem aliàs factam; non enim dicit *approbamus, & confirmamus* de præſenti, ſed loquitur de præterito. cum ergo nulla bulla, vel monumentum talis confirmationis, & approbationis exiſtat, non videntur confirmata ſtatuta Reformatorum, & eſt doctrina *Baldi in addit. ſpecul. de inſtruend. & Panorm. in cap. inter dilectos de fid. inſtrum. & Decij in Rubrica de confirm. vtili, vel inutili*, quod confirmatio non valet, niſi appareat originalis conceſſio, quæ confirmatur, & quod ſemper præſupponit eſſe illud, quod confirmatur.

Reſpondeo verum quidem eſſe, verbum confirmationis apparere in ſupplicatione iſta, attamen, idem Pontifex expreſsè deinde confirmat, dicens *Præfata conceſſiones, & indulta, apoſtolica authoritate tenore præſentium confirmamus, & approbamus* & eſt confirmatio in forma ſpecifica, quia non reijciendo ſupplicationem, in qua aſſeritur, ſtatuta fuiſſe à ſede Apoſtolica *approbata, & confirmata.* confirmat deinde omnia expreſsè. Neque expreſſio decretorum factorum in Congregatione generali, vt de eligendis Guardianis, de præcedentia, de tranſitu obſeruantium ad reformationem, infert regulam, exceptionis quia confirmatio aliquorum ſtatutorum, eſt reprobatio aliorum *Bartol. poſt Dinum in l. legata inutiliter ff. de leg.* 1. ſicuti confirmatio aliorum ſtatutorum reſultat ex reprobatione vnius tantum de pluribus, vt ibidem *Bartol.* Non valet (inquam) quia Pontifex exprimit illa, quæ inter ſtatuta antea non fuerant, & ſtatui non poterant, niſi expreſsè confirmata fuiſſent, vt eſt, tribuere votum deciſiuum Preſidenti in paritate votorum; quod repugnat iuri communi. Concedere præcedentiam, quam idem Vrbanus prius abrogauerat, alia autē ſtatuta confirmat, in verbo illo *Præfata* quod ad ſtatuta refertur de quibus in proemio, & ſupplicatione mentionem fecerat. Et hæc dictio importat repetitionem eorum, quę dicta ſunt ſuperius *Barboſ. dict. 276. num. 1. & infra*.

Cōfirmatio aliquorum eſt reprobatio aliorum

Præfata.

Ad Quartum (in quo ſitum eſt totius huiuſce diſputationis robur) & de quo in Romana curia diligentius inquiſitum fuit

dico

dico cum communi, & ex alibi diſputatis *Commen. ad ſtat. c.* 12. Neque Generalem, neque diffinitorium generale, neque ambo ſimul habere facultatem in ordine Minorico condendi ſtatuta, ſed totam vim legiſlatiuam in diſcretorio, ſeu Capitulo generali conſtitutam eſſe, quod complectitur Patres vocales, diffinitores, & Generalem, qui non poſſunt, niſi coniunctim facere ſtatuta. & hæc in confeſſo eſt. *Rodriq tom.* 1. *q.* 10. *art.* 1. Vnde deducitur, Quod licet in tabula capituli gñ'is, dicatur, *Gñlis cum Diffinitorio ſtatuit: Diffinitorium generale decernit, vnanimi conſenſu Diffinitorij generalis fuit decretum, Generale diffinitorium determinat &c.* Ijs tamen decretis religio obedire non tenetur, quia authoritatem ſtatuandi nō habet, niſi *qua communi conſilio, & conſenſu pro bono religionis neceſſaria viſa fuerit* patribus diſcretorij, ideſt vocalibus omnibus, vel eorum maiori parti, vt decretum eſt in *Valleſoletanis an.* 1593. relatis in hæc, quæ commentamur *cap.* 8. §. 25. *num.* 4. habet enim Diffinitorium generale determinatam, & limitatam facultatem, quæ legiſlatiua multò inferior reperitur, vt videre eſt in eodem *cap.* 8. §. 24. *num.* 11. *ex Neapolitanis, & Valliſoletanis* & iure quidem, quia tota religio, quæ per vocales, non per diffinitores repræſentatur, habet vim ſibi leges ferendi. & quod conſiderabilius eſt, Poteſt Generalis pręcepta religioni toti imponere, ſuo tempore duratura. diffinitorium autem generale non poteſt, quia ſuperioritatem non habet. Cum verò dicitur *capitulum generale mandat, ſtatuit, decernit*, tunc parere debet, quia in eo ſita eſt facultas ſtatutoria.

Statuēdi poteſtas inquo reſidet.

Diffinitorij generalis authoritas.

Sed An ſufficiat ad obligandum, quod in tabula Capituli generalis reperiatur expreſſum · hæc eſt princeps difficultas, quia, (obiiciebant in Curia Romana) potuit vnus Generalis facere hanc tabellam, & nomen Capituli generalis obtendere, etiam ſi non fuerit de illo ſtatuto in generali capitulo tractatum. & aliquot adducebantur exempla, quæ fidem ſcriptis detrahere videbantur. Reſponſum tamen fuit per ſequentes propoſitiones.

De ſummo religionis Præſule nefas eſt, tam inepte, & impie ſentire. ſed detur ſuſpicionis occaſio.

De Gñli bene præſumē dum.

Tabellæ capitulorum generalium nō ſolent ab omnibus vocalibus ſubſignari, & hoc probatur per continuatam ſeriem multorum, & omnium capitulorum generaliū, quę ſubſcripte

Tabula Capituli non ſolet à vocalibus ſubſignari.

aa repe-

reperiuntur à ſolis patribus Diffinitorij generalis. Et hæc cõſuetudo facit legem, & de illa dubitare non debemus.

Si conſtaret per aliquos vocales, quod digeſta in tabella capituli generalis, non fuerint concluſa in diſcretorio, illa non ſolum non eſſent recipienda, vt ſtatuta, ſed eſſet falſitatis arguendus, & puniendus, qui tabulam deſcribi mandauit. quia religionem decipit, & inualidis legibus aggrauat, & deturpat. Quia tamen non ſufficit teſtimonium negatiuum, niſi ſit arctatum loco, & tempori, Vocales, qui deponerent, talia ſtatuta non fuiſſe propoſita, & concluſa in Capitulo Generali, interrogandi eſſent, An ſingulis diebus, dum cogebatur diſcretorium, ipſi aderant: quia potuit concludi, ipſis abſentibus: Neque ad duos, vel tres examen remittendum eſſet, ſed ad multos, decem, vel quindecim probos & religionis zelo plenos. Interim præſumptio eſſet ex parte Prælatorum, quoaduſque contrarium probaretur.

Maxima autem, & omni exceptione maior probatio pro, & contra eſt, monumentorum Capituli productio, quia ſi in actis Capituli ſubſcriptis à Vocalibus omnibus, vel à Præſide Diſcretorij cum ſuis actuarijs, & aſſiſtentibus, non reperitur adnotatum, quod tali die coacto Diſcretorio fuit propoſitum tale, aut tale ſtatutum, & per maiorem partem cõcluſum, vel excluſum, ſine vlla hæſitatione eliceretur validitas, & inualiditas illius.

Patet igitur (vt carbaſa contrahamus) ſtatuta excommunicationem imponentia fieri poſſe à Capitulo Generali, vel Prouinciali, ex cauſa, totam religionem, vel prouinciam concernente, ſub forma authentica, ſcriptis mandata, & ſufficienter promulgata.

CA-

CAPITVLVM XXIX.

De Pœnis in eos, qui gratias ſubdolè impetrant.

CVm non minus Ordinem perturbent gratiæ, & priuilegia, quæ per fictas cauſas impetrantur, quam honeſtent, ac fulciant, quæ legitimè obtinentur, placuit, pœnas examinare, in eos latas, qui deceptis per fictas expoſitiones Superioribus, vel pœnarum remiſſionem obtinent, vel præiudicialia priuilegia procurant. eæ autem in ſequenti ſtatuto comprehenſæ reperiũtur. *Quia* (inquit) *interdum accidit, vt per fictas cauſas nonnulli gratias extorqueant, propter quas pœnæ illæ inflictæ minuantur, aut remittantur, ſtatuimus, vt Prouincialis de ſubreptione gratiæ, quam ſuper abſolutione alicuius delicti, de quo ipſe inquirere incœperat, aut remiſſione pænæ, ad quam reus condemnatus fuerat, falſis precibus impetrauit, per ſeipſum ſummariè recognoſcat, & ipſam, gratiam per falſam narrationem obtentam ſuſpendat, quouſque ſuperiore admonito, ab eo fuerit prouiſum*. ita habetur in *cap.* 7. §. 5. *num.* 79. qui eſt vltimus. Ad cuius ſtatuti explicationem, quæritur Primo. Quæ ſint cauſæ fictę & falſę preces. Secũdo ſi poſſit Prouincialis gratias obtẽtas ſuſpendere non tantum in ordine ad pœnas, & delicta, ſed etiam quaſcumquè, quas videat per ſubreptionem impetratas. Tertio An Generalis poſſit impedire inquiſitiones incęptas, vel incipiendas à Prouinciali, illiuſque ordinariam iuriſdictionem impedire Quarto An ſuperiores maiores poſſint quamcũque pænam ſuis ſubditis remittere. Quinto An examen obtentæ gratiæ teneatur Prouincialis facere per ſe ſolum, an etiam cum Diffinitorio. Sexto quid ſit ſummariè procedere. Quid faciendum, caſu quo admonitus ſuperior de inualiditate gratiæ conceſſæ perſiſtat, etiam ſi preces veritate non nitantur. ſit igitur.

Subdolè gratias impetrantes, vt puniantur.

Quæſtio prima, Quæ ſint cauſæ fictæ, & falſæ preces, quibus cognoſcantur gratiæ ſubreptitiæ.

Reſpondeo notum in iure eſt gratias vitiari per obreptionem, & ſubreptionem. porrò *obrepere*, eſt fallere & incautum, dictis falſis, & mendaciis circumuenire. vt videre eſt *apud Caluinũ in* Obreptio.

lexico verbo obrepere. qui iura, & authores citat. Vnde *obreptio* eſt reticentia, qua alicuius ignorantia circumuenitur, eſtque formale mendacium fraudulentum. & *obreptitia* gratia dicitur, quæ impetratur per taciturnitatem veri, quod, ſi fuiſſet expreſſum, vel gratia non concederetur abſolutè, vel cum difficultate, vt adnotarunt *Briſſonius, & Prateius, Bellamera deciſ.* 698. *Sanchez opus. l. b.* 2. *cap.* 2. *dubio* 6. *num.* 13. *& lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 32. *Garzias de beneſ. par.* 6. *cap.* 2. *num.* 200. *Maſcardus de probationibus concl.* 846. *num.* 2. *Layman. lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 22. *num.* 18. *Couar.* 1. *reſolut. cap.* 20. *num.* 5.

Surreptio. *ſurrepere* autem idem in re ſignificat, & ſolum in eo differt: vt obreptio ſit veri taciturnitas, & ſurreptio falſi expoſitio. Vnde ſpeculator, & Pratæius dicunt *obripimus cum tacendo aliquid impetramus, quod exprimere neceſſe erat, expreſſumque Principem à conceſſione abalienaſſet. ſurripimus, verò, cum à Principe per falſam rei narrationem aliquid extorquemus, puta reſcriptū, priuilegium, beneficium, feudum &c.* Hinc, quia deceptio hæc tollit voluntarium abſolute, quia ſi concedens ſciuiſſet, non conceſſiſſet, gratia impetrata per obreptionem, vel ſubreptionem eſt nulla ex defectu voluntatis.

Narratiuæ variatio duplex. eſſentialis & accidentalis.

Poteſt autem variari narratiua, vel in eſſentialibus, vel in accidentalibus, primo modo ſemper adeſt nullitas impetrationis, Secundo modo minime. Quia non omnia accidentia variāt rē notabiliter, & concedentis intentionem vitiant. exempla primi accipe ex *Layman dicto lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 22. *num.* 18.

Eſſentialis exempla.

ſi impetratur ſecundum beneficium tacita impetratione primi, (etſi modici) eſt ſubreptitiū *c. cū adeo c. penul. de reſcrip. c. ſi motu proprio eod. in* 6. ſi obtinetur legitimatio filij, non expoſita circumſtantia, quod filius poteſt legitimari ſine dedecore parentis, eſt ſubreptitium *Authent. quibus modis naturales effic. legitimi* Diſpenſatio matrimonij intra gradum prohibitum, non facta mentione copulæ inceſtuoſæ, eſt ſubreptitia. ſicut etiam ſi taceretur contractio, vel conſummatio matrimonij facta ante impetrationem diſpēſationis ſicuti ſi petatur diſpenſatio prius ſuper conſanguinitate, & poſtea ſuper affinitate, quia Pontifex difficilius diſpenſaſſet ſuper vtraque, quam ſuper alterutra vt multis probat num. 19. etiam ſi non deſint in contrarium opinantes. Si illegitimus diſpenſatus ad ordines & beneficia hoc tacito, petat diſpenſetionem ſuper pluralitate beneficiorum ſubreptionem committit, *cap.* 2. *de filijs præsbyter. in* 6. niſi diſpen-

ſpenſatus abſolutè fuiſſet ſuper illegitimatione, & non cum relatione ad ordines & beneficia, quia tunc poſſet ſe gerere, vt alij legitimi ex *Couar. Molina* contra *Syluestrum*. Si legitimandus ad ſucceſſionem bonorum paternorum non explicat alios filios legitimos adeſſe, quibus præiudicium infertur. Si occidēs vxorem, & diſpenſatus ſuper impedimento criminis, occidat ſecundam, & tacita prima, impetrat ſecundam diſpenſationem, ſubreptitium eſt *arg. l. 3. C. de Epiſcopali audientia. Vt remiſſionem veniæ crimina, niſi ſemel commiſſa non habeant*. Si impetrat diſpenſationem ſuper voto caſtitatis ad effectum contrahendi, tacito voto religionis, ſubreptitium eſt, ex *Suar. Sanchez, Garzia*. In omnibus enim iſtis caſibus taciturnitas tangit eſſentialia quæ mouere poſſunt, & debent voluntatem diſpenſantis ad concedendum, vel negandum diſpenſationes, & ideo taciturnitas ipſorum illas vitiat. Secus dicendum eſt, quando, quæ tacentur mere accidentaliter ſe habent cum impetratis, quod originaliter eſt omne illud, quod voluntarium non tollit. cuiuſmodi in contractibus, Si dolus non tribuit cauſam contrahendi, non inualidat contractum, quia etiam ſi contrahens illum ſciret, adhuc contraheret. hac ratione impetrans beneficium, & diſſimulans crimina, legitimè poſſidet, etiam ſi Epiſcopus non contuliſſet, ſi ſciuiſſet, quia crimina ſunt extrinſeca collationi beneficij. Si irregularis ex defectu natalium, impetrat diſpenſationem ſuper homicidio commiſſo, tacita priore, non vitiatur diſpenſatio. Si habens votum Caſtitatis obtinet diſpenſationem ſuper impedimentum affinitatis illo tacito, valet diſpenſatio. Si petat diſpenſationem ſuper homicidio, tacendo, quod occiderit clericum, cum hæc ſit extrinſeca irregularitati, non vitiatur. Si diſpenſatus ſuper votum continentię ſolemni ad contrahendum, petat ducere conſanguineam nulla facta mentione de priore diſpenſatione, valet gratia, quia non habet cum illa connexionem. Et vniuerſaliter ſi diſpenſationes ſint ſuper diuerſis, quæ inter ſe repugnantiam non habeant, prioris taciturnitas non nocet, vt idem *Layman* ex diuerſis colligit *loc. cit. num.* 21. Accidentalis exempla

Et vt immediatius ad rem noſtram accedamus, illæ preces falſæ vitiant gratiam, quæ ſunt cauſa finalis Principi, illam cōcedendi, quia finis mouet, & eo non exiſtente non eſt motus, & exiſtente adeſt, ſic ſubſiſtente veritate narratorum princeps conceſſit, non ſubſiſtente non conceſſiſſet. Ita *Suarez, Sanchez,* Cauſa finalis falſa vitiat gratiam.

chez, *Couar*. citati à dicto *Layman num*. 22. verum non placet quod ſubiungit. Si falſitas ſit ſola cauſa impulſiua, non finalis, gratia ſubſiſteret, eo quod impulſio non mouet abſolutè, ſed facilitat, & Princeps difficilius conceſſiſſet, conceſſiſſet tamen. Non placet (inquam) quia ex ſupradictis, ſubreptio, & obreptio committitur, cum tacetur id, quod ſcitum, vel gratiam impediſſet, vel difficilius concedi feciſſet. ergo iſta cauſa impulſiua reddit gratiam ſurreptitiam. Pręcipuè ſi ob talem ſcientiam princeps conceſſiſſet gratiam, ſed cum adiunctis conditionibus, vt *idem num*. 24. concludit, & inualiditatem confitetur. Quod ad regularia inſtituta applicando, fictæ, & falſæ cauſæ eſſe poſſunt.

Prima, ſi condemnatus ad triremes exponat infirmitatem, & debilitatem, quæ veræ non ſint, ſic de carcere, ieiunijs, diſciplinis.

Secunda, priuatus iure ſuffragiorum exponat pro bono cõmuni eſſe, vt eo gaudeat, quod tamen non ſit.

Tertia, ſi ſuſpenſus ab exercitio ordinum, alleget ſcandalũ, ſi non celebret, cum poſſit in partes ablegari, in quibus cognitus non ſit.

Quarta, ſi in exilium miſſus ab aliquo Conuentu, exponat ſæculares deſiderare ipſius præſentiam, prædicationem, Confeſſionem.

Quinta, ſi ſe innocentem de aliquo delicto, & vexari à Prouinciali per initam contra ipſum inquiſitionem, ob odium, partialitates, &c. dicat, & Generalis præcipiat abſtineri, & non moleſtari verificandæ ſunt cauſæ motiuæ talis præcepti.

Sexta, ſi apoſtatauerit, & ad obtinendam pœnarum remiſſionem exponat, id feciſſe ad effugiendam ſuperioris ſæuitiam, periculi imminentiam, parentum inopiam, capitis emotionem, &c. ex quibus Prælatus ad commiſerationem motus, illum liberet.

Septima, ſi punitus ob percuſſiones, & vulnerum inflictionem fateatur id feciſſe prouocatum, & iniurijs laceſſitum.

Octaua, ſi de carnis lapſu ſententiatus, culpam minuat, quia non ex conſuetudine, non malitia, ſed caſu, ex occaſione, ſollicitatus cecidit.

Nona, ſi de proprietate, comminiſcatur neceſſitatem victus, & tegumenti, vel medicamentorum, vel librorum.

Decima, ſi de contumacia, & inobedientia, quia à prælato

pro-

prouocatus, quia timebat, quia alius crimen conſuluit.

In his, vel ſimilibus gratijs, ſi omnia rigoroſè non fuerint verificata, & veritati innixa non appareant, tunc dicentur impetratæ falsò, & fictè.

Sic etiam de alijs gratijs extra delicta, ſi quis impetraſſet à Generali lineis vti, equo vehi, choro abeſſe, vitam particularem in cibis, veſtibus, alijſque ducere ob infirmitatem, debilitatem, &c. verificanda eſſent expoſita, & quidem rigoroſè, quia gratiæ iſtæ diſciplinam, ordinariam iuriſdictionem vulnerant, & ſunt odioſæ communitati, & iuri communi religionis, licet priuilegiatis gratioſa, & fauorabilia *cap.porro.cap.ſanè de priuileg.Innoc.& Abb.in cap.quod dilectio.de conſanguin. & affin* Nauar.*cap.12.nu.79.Sylu.V.priuilegium. quæſt.3. Sanchez lib.8.de matr.diſput.1.num.1.* & nihil reperitur religioni pernicioſius, quam gratiæ, diſpenſationes, & priuilegia particularibus conceſſa, non intuitu cauſę publicæ, cuiuſmodi ſunt lectorum, concionatorum, diffinitorum ſed priuatæ vtilitatis, illa enim, quam pleniſſimè interpretari oportet. *l. 3.ff. de conſtit. principum*, hæc quam rigoroſè, vt citati immediatè doctores affirmant.

§. Quæſtio ſecunda, An prouincialis poſſit ſuſpendere gratias à ſubditis obtentas, non tantum intuitu delictorum, ſed etiam in alijs materijs, quæ priuilegia propriè appellantur.

Reſpondeo primo, rigore huius ſtatuti non poteſt, quia hic ſolum agitur de gratijs impetratis, *propter quas pœnæ inflictæ minuuntur, & ſuper abſolutione alicuius delicti.*

Reſpondeo ſecundo, ex iure communi poteſt, *cap.ex parte in fine.cap ſi quando.cap ex inſinuatione.de reſcriptis.cap.ex parte tua. de offic. Iud ordin.* quia ordinarius videre debet de gratijs, quæ conceduntur ſubditis contra ius commune, vel conſtitutiones religionis, non enim eis vti poterit ſubditus inſcijs, vel ſpretis ordinarijs, quorum intereſt obſeruatio legum. *d cap. ex parte tua.de offic.ordin cap.irrefragabili cap.conquerente. eod. & clarius in cap.ſi canonici.cap.ordinarij. eod.in 6.* & cognitio approbationis gratiæ ad illum iudicem ſpectat, in cuius territorio reus delinquit. *l.1.& auth.qui in prouincia C.vbi de crimine agi oportet*, niſi à principe alij commiſſa fuerit. *Ant.Solam. in conſtitut.Sabaudiæ in decreto gratiam.gloſ.1.num.21.fol. 195.* & quod iudex inferior poſſit de nullitate gratiæ conceſſę à Principe cognoſcere, quando requiratur, tenent communiter dd in Gratiæ ſuſpendi poſſunt ab ordinario.

C. cum veniſſent de iudic. præcipuè *Felin. num.* 1. *Decius num.* 5. *& Ferr. Garzias conſ.* 125. *inter crimin. Zileſti. volum.* 1. *num.* 17. & in particularibus conceſſionibus nobis factis per Sedem Apoſtolicam, nam Sixtus Quartus conceſſit Generali Ordinis Minorum, poſſe ſuſpendere gratias Apoſtolicas conceſſas fratribus, quibus illi abuterentur, & deſuper Romanum Pontificem monere. *In Compen. priuil. F. Priuilegia Fratrum.* §. 9. *Innoc. Octauus*, conceſſit Ordini Prædicatorum in Hiſpania, poſſe interpretari priuilegia, & gratias conceſſas per Sedem Apoſtolicam. *Ibid.* §. 3. & Alex. VI. Minoribus conceſſit, non valere gratias, & facultates per ipſum conceſſas, niſi Generalium, vel Prouincialium expreſſus conſenſus accederet. *Ibid.* §. 14. Clemens Octauus conceſſit Minimis, quod poſſint examinare quaſcunque abſolutiones, & rehabilitationes, tam à Generalibus, quam ab alijs quibuſcunque Ordinis Fratribus, & tam à S. Pœnitentiaria, ac alijs congregationibus, & à Sede Apoſtolica impetratas, ac breuia, eaque reuidere, ac ſub cenſuris, & pœnis cogere ipſos impetrantes ad illa oſtendenda, & exhibenda, apud *Peyrinum ad conſtit.* 3. *Clem. VIII. ann.* 1600. 5. *Decembris*. Quod priuilegium per communicationem alijs etiam conceſſum apparet. Si tamen priuilegium appellari poteſt, quod eſt iuris communis declaratio. Refert etiam idem *Peyrinus* breue conceſſum à Iulio Secundo Thomæ de de Vio Caietano Magiſtro Generali Ordinis Prædicatorum, quo indulgetur, poſſe declarare ad ſerenitatem conſcientiarum ſubditorum priuilegia, indulta, gratias, exemptiones, ordini conceſſa, & concedenda, & in conſtitutionibus inſerta, & quod ſubditi non gaudeant Confeſſionalibus, vel indulgentiæ literis, etiam per ſedem Apoſtolicam emiſſis, & emittendis, niſi accedente conſenſu generalis. *Ad conſtit.* 13. *Iulij* 2. ſuper qua adnotat. *num.* 2. poteſtatem hanc declarandi non eſſe doctrinalem, ſed authoritatiuam, quia doctrinalis, declaratio conceditur de iure communi cuilibet doctori, vt autem priuilegium aliquid operetur, & inutile non ſit. *cap. ſi Papa de priuil.* 6. *cap. in his de priuil. cap.* 1. *de reſcript. Sylu. V. Priuil. quæſt.* 3. *Nau. cap.* 12. *num.* 79. interpretandum eſt etiam de declaratione authoritatiua, quando res dubia fuerit: *Rodriq. tom.* 1. *quæſt.* 11. *artic.* 5. *& tom.* 2. *quæſt.* 64. *articul.* 2. *Hieronym. Rodriq. reſolut.* 62. *num.* 26.

Superiores, qui gratias à Pontifice conceſſas ſuſpendere poſſint.

Priuilegiũ aliquid operari debet.

Aduerto autem poſſe Superiores examinare conceſſiones factas

ctas toti ordini, aut prouinciæ, illaſque ſuſpendere, & renunciare in Capitulis Generalibus, aut Prouincialibus, non autē poſſe tollere factas particulari fratri, & illum cogere ad renunciandum, & diſparitas eſt, quia Capitulum Generale repræſentat totam religionem, & ſic iuri ſuo renuntiare poteſt, cum priuilegium non conferatur inuito *de regul. iur. in 6.* & nulli facit præiudicium, at in tollendo priuilegio particulari, fit iniuria tertio, qui inuitus cogi ad renunciandum non poteſt, nec præſumitur, quod intentio concedentis ſit, vt conceſſum priuilegium ab inferioribus tollatur in tertij præiudicium, ſicuti nec præſumitur, quod Princeps tollat ius adquiſitum tertio, niſi illud exprimat. *cap. licet in corrig. de eff ordin. cap. ſuarum. de auth & vſu pallij. Panbor. in cap. certificari. de ſepultur. Suar. lib. 8. de legibus. cap. 27. num. 7.*

Priuilegium inuito adhi mi non poteſt.

Si dicas. Religio poteſt in totam ſeipſam, ergo in ſingulos, qui in toto continentur. argumento ducto de exceſſu maiori, & regula, ſi de quo magis, ergo, & de quo minus, ergo ſi poteſt tollere priuilegia toti ordini, poterit ſingulis, & hac ratione. Si quis per Sedem Apoſtolicam priuilegiatus eſſet contra præcepta regulæ, vel conſtitutiones ordinis poſſet religio impedire talium priuilegiorum executionem.

Reſpondeo, negando conſequentiam, quia non tenetur vniformiter maioritas, & minoritas, tum quia conceſſio facta fuit à Principe, qui concedendo voluit, vt nullus ſibi inferior poſſit ſuam voluntatem impedire, alias eſſet fruſtratoria diſpoſitio, tum etiam, quia interpretatio facienda eſt priuatiue, quoad religionē, tū deniquè quia in totū religio renuntiat in quantum ſuū eſt priuilegiū, vt ſuum, & vt ſibi conceſſum. particulares autem continentur in toto quatenus totū eſt, & quatenus habent eandem rationem cum toto, & cum ſingulis, non in ſpecialibus quibuſdam conditionibus, in quibus contra totum ſingulariżantur, ſic ex logicis indiuidua continentur in ſpecie ſecundū rationem vniuerſalem, quatenus, homo, rationalis, riſibilis, at non quatenus doctus, Sanctus, Prælatus, poteſt igitur in vniuoca, non in diſparata, ex quibus illatio non fit, ex hac ratione poteſt tollere, quæ ſunt communitati conceſſa, non quæ ſingularibus, ſic in facti contingentia in *Cap. Generali Romano ann. 1625.* omnia priuilegia abrogata fuere, quæ per leges, & ordinis ſtatuta, confirmata per Sedem Apoſtolicam, conceſſa non fuerant, iuxta conſtitutionem *Greg. XV. & Breue Vrbani VIII.*

Priuilegia Minorum perſonalia abrogata.

VIII. Sacroſanctum Apoſtolatus, & in cap. item *Romano an. 1639. Tit. de priuilegijs, & priuilegiatis* non ſolum abrogata fuere priuilegia perſonalia conceſſa fratribus per Religionis Superiores, & Protectores, ac per Sedem Apoſtolicam, ſed etiam prohibitum fuit, ne in poſterum concederentur, per ſtatutum ordinis, & per breue *Vrbani VIII. Inter cæteras 23. Iulij ann. 1639.* cum hac tamen aduertentia, quod illa tantum reuocantur, quæ perſonalia ſunt, ideſt particularibus, vt particularibus conceſſa, non quæ fuerint conceſſa intuitu officij, vel laboris, & determinato perſonarum generi, vt lectoribus iubilatis, Generalibus, Prouincialibus emeritis, Concionatoribus clariſſimis, hæc enim perſonalia non ſunt, ſed communitatis, cuiuſmodi in iure priuilegiantur piæ cauſę, Clerici, Mulieres, milites pupilli. Item quæ conceſſa ſunt ex *gratia*, quę in indignos, & ambitioſos cadere potuit, & poteſt non ex meritis, puta lecturæ, prędicationis, officij, inter quę adnumerati ſunt confeſſarij, & Prędicatores Imperatoris, & Regum, qui conſpicui virtute inter cæteros præſumuntur, merita autē adiudicanda non ſunt, ex cuiuſque Superioris affectu, ſed ex illorum applicatione per ſtatuta, vt qui tot annos legerit, vel prædicauerit, gaudeant hoc, aut illo priuilegio. Vnde ſunt priuilegia Communitatis, non perſonarum. Quæſitum tamen fuit, an aliorum Principum Confeſſarij, & concionatores priuilegiari poſſent, vt Sabaudiæ, Magni Etruriæ, Archiducum, & Rerum publicarum Venetiarum, Genuæ, & quidem cum Sabaudiæ, Venetiarum, ac Genuæ Duces Regali titulo fulgeant, nulli dubium eſt, poſſe eorum confeſſarios, Prædicatoreſque priuilegiari, non tantum dum actu confeſſionibus excipiendis, vel prædicationibus vacant, ſed etiam exactis his muneribus, puta, quia mortuus eſt Rex, & Regalis Princeps, vel quia poſtmodum alijs officijs applicati fuere, nam priuilegium indeterminatè conceſſum cenſetur eſſe perpetuum, niſi aliud ex mente concedentis cōſtet, quia propoſitio indefinita æquipollet vniuerſali, vt optimè *Suar. lib. 8. de leg. cap. 26. num. 2.* & Principis priuilegium latè eſt interpretandum, præcipuè cum ius tertij non lædat. De Confeſſario Magni Ducis Etruriæ ſpecialiter dubitatum fuit, & in immediatè ſecuto Capitulo illius Prouinciæ diſcuſſum, an aliquo priuilegio cohoneſtari potuiſſet, ſed quia opponebatur clara diſpoſitio apoſtolica, res in dubio relicta fuit, ſed de hoc infra. Item tolluntur, & impediuntur

Confeſſarij Prædicatores Principum, an priuilegiati.

diuntur

duntur priuilegia, quæ ſunt *contra, & præter regularia inſti-tuta, & apoſtolicas conſtitutiones* vt breue diſponit, ergo relin-quuntur illa, quæ ſecundum ſtatuta fuerint, ex noto axiomate *exceptio firmat regulam in Contrarium*. præterquam quod, Priuilegiati ſecundum ſtatuta, non ſunt priuilegiati perſonali-ter, ſed realiter. Hæc autem priuilegia erant, quod aliquis de-clarabatur Pater prouinciæ, vel ordinis ex gratia Generalis, cõ-cedebatur ſocius tanquam ſi fuiſſet Prouincialis, decorabatur titulo lectoris iubilati, vel Concionatoris Clariſsimi, & genera-lis, abſque eo quod talibus officijs functus eſſet. Vnde circa le-ctores iubilatos ſpecialis Vrbana conſtitutio manauit, eò quod inani ſpecie dedecus religioni inurebatur Ex quo & hoc dedu-citur, non poſſe Generalem declarare lectorem, & conciona-torem generalem eum, qui non legiſſet, aut concionatus non fuiſſet, quia hoc eſt priuilegium perſonale contra ſtatuta *cap.* 5. §. 4. & 5.

Si tandem quæras an Capitula prouincialia, & generalia poſ-ſint poſt hanc conſtitutionem concedere priuilegium alicui. & caſus eſſe poterit, vt ad componendam pacem, alicui Patri be-nemerito, qui conſpicuum officium conſequi non potuit, con-cedatur titulus patris ordinis vel prouinciæ, aut quid ſimile.

Reſpondeo, affirmatiuè. quia in citata conſtitutione Vrba-na diſponitur, *cum introductus fuerit abuſus, vt paſſim à Supe-rioribus patres priuilegiati efficiantur, ex quo magnum relaxa-tioni oſtiũ aperitur*. & infra *Motu proprio &c. omnia, & quæcũ que priuilegia perſonalia quomodocũque nũcupata à quibus vis dicti ordinis fratribus, cuiuſcũque dignitatis, qualitatis & con-ditionis exiſtãt* (exceptis cõfeſſarijs Imperatoris, & Regũ) *quo-cũquè titulo, prætextu, cauſa occaſione &c. à quibuslibet huiuſmo di ordinis ſuperioribus hactenus quoquomodo contra, & præter regularia ordinis prædicti inſtituta, & apoſtolicas conſtitutio-nes conceſſa harum ſerie perpetuò abrogamus, reuocamus, an-nullamus, caſſamus, & abolemus &c.* totus igitur apoſtolicæ abrogationis rigor priuilegia illa impetit, quæ fuerunt à Supe-rioribus, protectoribus, conceſſa, vel concedentur. nomine autem ſuperiorum non veniunt capitula generalia, vel pro-uincialia. patet euidenter per antiquiſſimum, & per manus omnium ſæculorum ordinis traductum ſtatutum, relatum in hæc, quæ commentamur *cap.* 8. *§.* 1. *num.* 1. *officiales* (inquit) *ordinis ſunt Miniſter, Vicarius, Commiſſarius, Diffinitores,*

& Pro-

Digitized by Google

& Procurator generales. Miniſtri, Vicarij. Commiſſarij, Cuſtodes, Diffinitores & Viſitatores Prouinciales, Guardiani, Præſides, Vicarij, Commiſſarij, ij autem ſunt Superiores ordinis ſiue habeant iurisdictionem cum adminiſtratione coniunctam ſiuè non, licet enim officiales illi appellentur, qui ſub alio iurisdictionem exercent, quaſi alterius officium habeant, & etiam illi qui merum officium ſine iurisdictione faciunt, vt videre eſt apud *Barboſam appell.* 175. attamē ſenſu religionis, officialis ille eſt, qui rebus gerendis præeſt, ſiue vt prælati ordinarij, ſiue, vt illorum aſſeſſores, ac delegati, cum ergo diſpoſitio odioſa reſtringat authoritatem ordinis, diſpoſitio concernens ſuperiores, non includit capitula generalia, aut prouincialia, quæ ſub nomine ſuperioris non veniunt. Nam etiam ſi totam religionem repræſentant, ſuperioris tamen titulo non gaudent. & & accedit ratio, quia eius eſt priuilegia concedere, cuius eſt legem condere, nam priuilegium aliud non eſt, niſi priuata lex *Antonin. 1. par. tit. 19. cap. 1. poſt initium Sylu. V. priuilegiū quaſt. 2. Angelus eod. quaſt. 3. Tabien. quaſt. 2 Roſella quaſt. 2. Armilla num. 3. Suarez. lib. 8. de legibus cap. 8. Canoniſtæ in cap olim 2. de priuil.* cum igitur capitula Generalia, & Prouincialia facultatem habeāt condendi leges generales, poſſunt cōcedere, & condere legem peculiarem, quæ eſt priuilegium, Quam rationem non viderunt, qui de Magni Ducis Etruriæ cōfeſſario in ſuo prouinciali capitulo diſputarunt, etiam ſi tunc tēporis ad nos conſultationem tranſmiſerint.

Priuilegiū priuata lex.

Quæſtio Tertia, An Generalis poſſit inquiſitiones cęptas, vel incipiendas à Prouinciali, eiuſque authoritatem circa hoc impedire.

Reſpondeo, vt quæſtionis ſenſus percipiatur, dicente ſtatuto *ſuper abſolutione delicti, de quo Prouincialis inquirere cæperat*. ambigitur, an cępta inquiſitione de aliquo delicto contra ſubditum, poſſit Generalis præcipere, vt prouincialis ab inquiſitione deſiſtat, & reum prætenſum ab vlteriori inquiſitione iudicij abſoluat, & ſuper caſu perpetuum ſilentium imponat, vel causā ad ſe aduocet, &

Generalis non poteſt impedire iurisdictionem prouincialis.

Dico primo, non poſſe Generalē ſine cauſa hoc facere, quia iurisdictio prouincialis eſt ordinaria, & in hac parte non limitata per ius commune, & ſtatuta ordinis, ergo non eſt violanda, & reſtringenda ſine cauſa. quinimo eſſe de iure diuino probat *Rodriq. tom. 1. quaſt. 17. ar. 5. & 6. Victoria de pot. Eccl. quaſt. 2.*

Digitized by Google

*quaſt.2.num.*28.*Sot.in 4.diſt.27.quaſt.*1.*art.*4. & nos ſatis loculenter de authoritate Generalis egimus in comment. ad ſtatuta *cap* 12.*ſtat.*12 *à fol.*912. præcipuè *fol.*923.*S.octauo, & decimo quinto*, ex quibus replico authoritatem Conc. Trid. ſeſſ. 13.cap.1. de refor. circa finem, vbi de non admittendis appellationibus interlocutorijs agens diſponit. *Nec Epiſcopus, ſeu Vicarius appellationi huiuſmoditanquam friuolæ deferre teneantur, ſed ea, & quacunque inhibitione ab appellationis iudice emanata, nec non omni ſtylo, & conſuetudine, etiam immemorabili contraria non obſtante, ad vlteriora valeat procedere.* ſuper quo referunt deciſum *Zerola in praxi Epiſcop V. appellatio, & Hieron.* Roder.*reſol.*10.*num.*28. *&* 29. *Quaran. V. Archiep. auth.* 18. *Ver. primum quæro. apud Barboſ. ad cit. loc. Concilij num.*28.*&*29. *Archiepiſcopum* non debere ſe ingerere in prima inſtantia cauſarum, quæ agitantur coram ſuffraganeo, cui inhibere non poteſt, nec ſuffraganeû inhibitioni deferre tenetur. & idem *Barboſa* ex multis, quos citat, refert per extenſum decreta S. Congreg. Epiſcoporum à *num.* 13.& specialiter *num.* 17. circa appellationes, & præuentiones cauſarum, quod tale eſt. *Nedum cauſarum, quæ coram inferioribus iudicibus pendent, ante diffinitiuam ſententiam, vel uim diffinitiuæ habentem, de grauamine illato Superiores cognoſcere valeant, licet citra præiudicium curſus cauſarum ſe id facere conteſtentur. Nec ad hunc effectum liceat eis inhibere, aut ſimpliciter mandare, vt ipſis copia proceſſus tranſmittatur, etiam expenſis appellantis*, & quia poſſet hic textus ad ſolas appellationes applicari, refero alium ex *ſeſſ.*24.*cap.*20.*de refor.* initio *Cauſæ* (inquit) *omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiam ſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram ordinarijs locorum dumtaxat cognoſcantur, atque omninò, ſaltem intra biennium, à die motæ litis, terminentur, alioquin poſt id ſpatium, liberum ſit partibus iudices Superiores, alias competentes adire*. Nomine autem cauſarum veniunt ciuiles, criminales, matrimoniales, beneficiales, vt dicunt *Franciſ Monald. conſ.*96. *D. Felicianus* de Vega *ad cap. venerabilis* 20. *num.* 16. *de iudic.* Appellatione ordinariorû locorû veniunt etiam Maiores prælati exempti *Rodrig. tom* 1. *quæſt.* 36. *art.* 4. *Rota deciſ.* 100. *apud Farin. p.* 4. *praxis criminalis Pariſius de reſignat benef. lib.* 3. *quaſt.* 11. *num.* 19 etiamſi hoc decretum ad regulares non pertinere, nec quoad primam inſtantiam ipſorum aliquid noui inducere,

Archiepiſcopus nô ſe ingerat in primis inſtâtijs ſuffraganeorum.

Cauſæ.

Ordinarij.

deci-

917. vbi irritantur diſpenſationes factę, non ſeruatis conditionibus ibidem expreſſis, ſecundum quam nulię erunt gratię factę à Generalibus de remiſſion. pœnarum, & delictorum, niſi appareat factum cauſa publicę vtilitatis, vel alia rationabili, & cognitis eiuſdem meritis, in quo inoffenſo pede currit doctrina ſubreptionis, & obreptionis ſuperius tradita.

Si quęras, An poſſit Generalis remittere pœnas inaudita parte, non facta remiſſione iniuriarum, &c.

Quandò inaudita, & repugnante parte offenſa.

Reſpondeo affirmatiuè, ex eodem *Claro Ver. Adde quod pro bono*, qui de communi, & de nullo diſcrepante, ex *Decio*, *Petro Bello*, *Menchiaca*, teſtatur, quę doctrina magis currere debet inter religioſos, qui iniurias remittere ſolent, & debent etiam irrequiſiti, & ius nullum habent, niſi ſuę defenſionis, & vitandi periculi, nec audiui in facti contingentia vnquam accidiſse, vt in his gratijs partis remiſſio, vel pacis donatio requiſita fuerit, cum regularium bona omnia in Prelatum reducantur, etiamſi inficias non ierim, non debere generales faciles eſſe ad iſtas remiſſiones, vbi pars offenſa fuerit, & ad condonationem fraternam requiſita non extiterit, quia bonum pacis eſſe non poterit, ſi nocens habilitetur, & in facie offenſi tanquam innocens ſpatietur, non enim debent patres ad iracundiam filios ſuos prouocare, nec ſubditorum patientiam laceſſere, ne læſa in furorem conuertatur, qualis eſſet illa, quæ concederetur vulneranti, iam relegato, ſi remitteretur, ad conuiuendum cum vulnerato, & ad morandum in Conuentu, vbi ſcandalum dediſſet, quia tunc pax exulat, & bonum publicum diſcedit, & practica vniuerſalis, de qua ſcribit idem *Clarus ver. Adde quod num*.4. docet non fieri, & non acceptari ab ijs quibus incumbit gratiarum approbatio, & examen, vti ſunt Senatus, Conſilium, Parlamentum, niſi adſit remiſſio partis, & citat *Grammaticum voto* 35.*num*.8. & *conſil. Crim*. 34. & Principem peccare mortaliter aliter procedentem, licet teneat gratia facta repugnante parte, ſi illud in literis expreſsè caueatur, ſin autem minimè, quia non eſt præſumendum velle principem iuribus particularium preiudicare. *Ruinus conſ.* 60.*lib*.5. & Doctores allegati *ad Clar.* fuſiſſimè per *Baiardum*, inter quos eſt *Farin.quaeſt*.6. qui atteſtatur de Communi conſuetudine Italiæ, & cit. *S.Thomam*.2.2. *quaeſt*. 63. *artic*.4. qui ait eſſe contra ius diuinum ſi fiat gratia non habita pace offenſi neque hoc poſſe Imperatorem, Regem, aut Ducem. *Princeps*

(in-

(inquit) S. Thomas ſupra in corpore, *qui habet plenariam poteſt atem in republica, ſi ille qui paſſus eſt iniuriam, velit eam remittere, poterit reum licitè abſoluere, ſi hoc publicæ vtilitati viderit non eſſe nocumentum*, & ad firmandam principem concluſionem citat *Deuter.13.& 19*. de morte inferenda Idolis ſeruientibus, & homicidis ſine remiſſione. Vnde de iure diuino eſt punitio reorum, & in tantum relaxari poteſt in quantum publicæ vtilitati conferat, quod eſt bonum maius, ex quibus ſentio, ſi Generalis remittat pœnam inflictam, & de motiuo publicę vtilitatis non faciat mentionem, non debere Prouincialem gratiam exequi, quia ex taciturnitate principalis motiui, cenſetur ſubreptitia. Item ſi in aliquo Conuentu reperiatur offenſus, qui ſuę iniurię non ceſſit, & ad illum Conuentum remittatur offendens, poſſe Prouincialem ſuſpendere gratiam. Item ſi remittat aliquem, qui ſcandalum commiſerit in aliqua Ciuitate, moraturum in Conuentu eiuſdem, poſſe non exequi gratiam, quia non eſt pro bono publico, & communis ſententia eſt, quod quando reus obtinet gratiam delicti ſine pace, debet exulare à loco delicti ad euitanda ſcandala. Hinc *Deut.19*. conceditur confugium ad vnam Ciuitatum aſſignatarum in caſu homicidij caſualis, & adducitur ratio. *Ne forſitan proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis dolore ſtimulatus perſequatur, & apprehendat eum, &c.*

Qui autem ſint caſus, in quibus Generalis non poſſit ſubditos à Pœnis releuare, iam diximus in ſuperioribus Capitulis, vbi de pœnis ad particularia delicta applicatis tractauimus, quos non recenſeo, ne longiorem moram traham.

Quæſtio quinta, An examen gratiæ obtentę debeat facere Prouincialis ſolus, an cum diffinitorio.

R. ſpondeo, cum diffinitorio, quia cum executio gratię interſit toti prouinciæ, cauſę ipſius examinandę ſunt in diffinitorio, quod repræſentat Prouinciam, licet enim in ſtatutis generalibus *cap* 8.*§*.33. non diſponatur Diffinitores vocandos eſſe ad omnia negotia Prouincię, ſed ſolum ſpecificentur electiones Guardianorum, & Officialium in Capitulis, & Congregationibus, depoſitiones Guardianorum, & Confeſſariorum Monialium, ſententiæ, & condemnationes in cauſis criminalibus, tamen de ęquitate, & praxi accerſendum diffinitorium pro cõſilio ſaltem, vt in re, quæ ſummam authoritatem concernit, & diſpenſationem in legibus religionis non erretur, quod ex

Examinari debet gratia cum diffinitorio,

deciſum referunt apud *Barboſ hoc loco num. 9 Aldrete, Nouarius Aloyſius Riccius, Nauar. Sayrus, Marcus Antonius. Cauall. Sanchez.* ſed quidquid ſit de extenſione in propr.js terminis horum decretorum ad rem præſentem, ſufficit argumentum, quod ex ipſis deducitur. Nam ſi hoc valet, & tenendum eſt in caſu appellationis, & ligat Epiſcopos, & Archiepiſcopos, qua ratione exire poterunt regulares, dum ſine cauſa procedunt à tam graui diſpoſitione? Si enim ex omnium ſcribentium opinione, Generales, & Prouinciales habent authoritatem quaſi epiſcopalem, cur in re tam iuſta non arctabuntur in ijs, quæ ad rectæ iuſtitiæ complementum de Epiſcopis diſpoſitum reperitur? eò vel maximè cum non reperiatur conſtitutio regularis, quæ Generalibus hanc facultatem iudicij peruerſiuam, tribuat, ſed eam iure diuino, & humano in ædificationem, non in deſtructionem habeant. & certum eſt deſtrui diſciplinam & foueri vitia, dum ſine cauſa impeditur ordinaria iuriſdictio prouincialis, abſoluitur reus, & apud ſubditos prælatura contemptibilis redditur.

Cum cauſa poteſt Generalis impedire.

Dixi *ſine cauſa* non tantum appellationis legitimæ, cui ſtandum eſſe iura decernunt, ſed etiam recurſus, vel refugij ad maiorem Prælatum, puta ſi Prouincialis inimicus, vel infeſtus contra ſubditum procedere vellet, vel procederet, & iam informationes capere incœpiſſet, & timeretur de iniqua receptione indiciorum. ad quorum euacuationem multum poſtea eſſet laborandum, interim fratris fama grauaretur, tunc dico poſſe Generalem inhibere Prouinciali vlteriorem proceſſum, & ad ſe cauſam aduocare, & in hunc ſenſum ſcripſit *Miranda tom. 2. quæſt. 7 art. 6 in fine* poſse Generalem eximere ab obedientia Prouincialis ſubditum aliquem, occupando illum in aliquo officio, *aut ſi fuerit in aliquo delicto præoccupatus. cauſa ipſius ad generalem remittatur, quod, & quandoque obſeruatur in praxi.*

Incognita cauſa inquiſitum non poteſt abſol. uere.

Dico ſecundo, non poteſt Generalis abſoluere inquiſitum, eumque innocentem declarare, incognita cauſa, quia repugnat rationi condemnare, & abſoluere ſine cognitione cauſæ. quinimo *Paulus de Caſtro conſil 348. circa medium volum. 1.* ait non valere ſententiam abſolutoriam, quam proferret iudex ex abrupto, receptis tantum teſtibus pro informatione curiæ, & *Paris. in tractatu de Sindicatu. Verb. §. iuxta prædicta*, quam refert, & ſequitur *Ioann. Antonius de nigris ſuper*

cap.

Digitized by Google

c.*Regni capit* 40.ait nõ valere abſolutionẽ,quã faceret officialis in fine officij, vt gratificetur parti, vel cancellare inquiſitionẽ proceſſus, quia hoc eſt in præiudicium reipublicæ, & in offenſam ſucceſsoris. Abſolutio enim ſupponit ligatum, quem ex gratia ſoluere licet ex plenitudine poteſtatis poſſit Generalis, ſine tamen cognitione cauſæ, eſset cæco ductu procedere, & non vti authoritate in ædificationem. Si tamen aliquam cauſam rationabilem prætenderet, vel quietis publicæ, vel antecedentium lapſi meritorum, vel vitandi ſcandali, aut quid ſimile, tunc valeret abſolutio, & ſilentij impoſitio. Hinc ſequitur.

Quæſtio quarta, An Generales poſſint condonate omnem pœnam latam contra ſuos ſubditos, eoſque aggratiare.

Quando cõdonare pœnam poſſit ſuperior.

Reſpondeo, poſsunt omnem, vbi per ſtatuta illis prohibitũ non fuerit, concluſio probatur ex generali principio, quod docet *Clar quæſt.* 59. Poſse ſupremum Principem pœnas delictorum delinquentibus remittere, & indulgere, & de communi atteſtatur *Paris.lib.*4 *conſ* 1.*num.*1. corporales, pecuniariaſque, etiam ſi in rem iudicatam tranſierint, & quod fortius eſt, competere hoc ex conſuetudine etiam Baronibus Regni Neapolitani, maximè cum id conceſsum fuerit illis in inueſtitura feudorum. per *Iacobum de Beluiſio, Baldum Boſſium*, quos citat S. *& dixi* modo cum probauerimus in *Comment. ad ſtatuta cap.*1.*ſtat.*6 *fol* 20. Generalem habere ſummam authoritatem in ordine, & eſse in illo Principem, deducitur, poſse remittere quaſcunque pœnas impoſitas per iudices ſecundum ſtatuta, vel arbitrariè, & manifeſtè traditur in ſtatutis quæ commentamur, nam in citato *cap* 7.§ 5.*num.vltimo*, vbi de examine obtentarum gratiarum agitur, hæc concluſio ſupponitur, dum ſuſpendi poſse concedit, gratias obrentas, in quibus pœnę remittuntur, & delicta condonantur, ſi per fictas cauſas impetratę fuerint, ergo ſi verè impetrari contigerit, in dubium verti non poterant, & *num.*77. dicitur *Nullus inferior pœnas à ſuperioribus impoſitas alterare, vel minuere valeat*, & *num.*78; *pœnas vero ab inferioribus impoſitas ſuperiores non remittant, niſi cauſa publicæ vtilitatis, aut alia rationabili, & tunc matura conſideratione adhibita, cauſiſque cognitis, & maturè diſcuſſis*, quo nil clarius, & ſequi videtur naturam diſpenſationis, quę ſuas cauſas, & maturitatem ſupponit, vt diximus in citat. *Comment. cap* 2.*ſtat*.14.*fol.*130. *& cap.*12.*ſtat.*12.*fol.* 917.

917. vbi irritantur diſpenſationes factę, non ſeruatis conditionibus ibidem expreſſis; ſecundum quam nullę erunt gratię factę à Generalibus de remiſſion. pœnarum, & delictorum, niſi appareat factum cauſa publicę vtilitatis, vel alia rationabili, & cognitis eiuſdem meritis, in quo inoffenſo pede currit doctrina ſubreptionis, & obreptionis ſuperius tradita.

Si quęras. An poſſit Generalis remittere pœnas inaudita parte, non facta remiſſione iniuriarum, &c.

Quandò inaudita, & repugnante parte offenſa.

Reſpondeo affirmatiuè, ex eodem *Claro Ver. Adde quod pro bono*, qui de communi, & de nullo diſcrepante, ex *Decio*, *Petro Bello*, *Menchiaca*, teſtatur, quę doctrina magis currere debet inter religioſos, qui iniurias remittere ſolent, & debent etiam irrequiſiti, & ius nullum habent, niſi ſuę defenſionis, & vitandi periculi, nec audiui in facti contingentia vnquam accidiſſe, vt in his gratijs partis remiſſio, vel pacis donatio requiſita fuerit, cum regularium bona omnia in Prelatum reducantur, etiamſi inficias non ierim, non debere generales faciles eſſe ad iſtas remiſſiones, vbi pars offenſa fuerit, & ad condonationem fraternam requiſita non extiterit, quia bonum pacis eſſe non poterit, ſi nocens habilitetur, & in facie offenſi tanquam innocens ſpatietur, non enim debent patres ad iracundiam filios ſuos prouocare, nec ſubditorum patientiam laceſſere, ne læſa in furorem conuertatur, qualis eſſet illa, quæ concederetur vulneranti, iam relegato, ſi remitteretur, ad conuiuendum cum vulnerato, & ad morandum in Conuentu, vbi ſcandalum dediſſet, quia tunc pax exulat, & bonum publicum diſcedit, & practica vniuerſalis, de qua ſcribit idem *Clarus ver. Adde quod num.*4. docet non fieri, & non acceptari ab ijs quibus incumbit gratiarum approbatio, & examen, vti ſunt Senatus, Conſilium, Parlamentum, niſi adſit remiſſio partis, & citat *Grammaticum voto* 35. *num.*8. & *conſil. Crim.* 34. & Principem peccare mortaliter aliter procedentem, licet teneat gratia facta repugnante parte, ſi illud in literis expreſsè caueatur, ſin autem minimè, quia non eſt præſumendum velle principem iuribus particularium preiudicare. *Ruinus conſ.* 60. *lib.* 5. & Doctores allegati *ad Clar.* fuſiſſimè per *Baiardum*, inter quos eſt *Farin. quæſt.* 6. qui atteſtatur de Communi conſuetudine Italiæ, & cit. *S. Thomam* 2. 2. *quæſt.* 63. *artic.* 4. qui ait eſſe contra ius diuinum ſi fiat gratia non habita pace offenſi neque hoc poſſe Imperatorem, Regem, aut Ducem. *Princeps*

(in-

(Inquit) S. Thomas ſupra in corpore, *qui habet plenariam poteſtatem in republica, ſi ille qui paſſus eſt iniuriam, velit eam remittere, poterit reum licitè abſoluere, ſi hoc publicæ vtilitati viderit non eſſe nocumentum,* & ad firmandam principem concluſionem citat *Deuter.* 13. *&* 19. de morte inferenda Idolis ſeruientibus, & homicidis ſine remiſſione. Vnde de iure diuino eſt punitio reorum, & in tantum relaxari poteſt in quantum publicæ vtilitati conferat, quod eſt bonum maius, ex quibus ſentio, ſi Generalis remittat pœnam inflictam, & de motiuo publicę vtilitatis non faciat mentionem, non debere Prouincialem gratiam exequi, quia ex taciturnitate principalis motiui, cenſetur ſubreptitia. Item ſi in aliquo Conuentu reperiatur offenſus, qui ſuę iniurię non ceſſit, & ad illum Conuentum remittatur offendens, poſſe Prouincialem ſuſpendere gratiam. Item ſi remittat aliquem, qui ſcandalum commiſerit in aliqua Ciuitate, moraturum in Conuentu eiuſdem, poſſe non exequi gratiam, quia non eſt pro bono publico, & communis ſententia eſt, quod quando reus obtinet gratiam delicti ſine pace, debet exulare à loco delicti ad euitanda ſcandala. Hinc *Deut.* 19. conceditur confugium ad vnam Ciuitatum aſſignatarum in caſu homicidij caſualis, & adducitur ratio. *Ne forſitan proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis dolore ſtimulatus perſequatur, & apprehendat eum, &c.*

Qui autem ſint caſus, in quibus Generalis non poſſit ſubditos à Pœnis releuare, iam diximus in ſuperioribus Capitulis, vbi de pœnis ad particularia delicta applicatis tractauimus, quos non recenſeo, ne longiorem moram traham.

Quęſtio quinta, An examen gratiæ obtentę debeat facere Prouincialis ſolus, an cum diffinitorio.

R. ſpondeo, cum diffinitorio, quia cum executio gratię interſit toti prouinciæ, cauſę ipſius examinandę ſunt in diffinitorio, quod repræſentat Prouinciam, licet enim in ſtatutis generalibus *cap* 8. §. 33. non diſponatur Diffinitores vocandos eſſe ad omnia negotia Prouincię, ſed ſolum ſpecificentur electiones Guardianorum, & Officialium in Capitulis, & Congregationibus, depoſitiones Guardianorum, & Confeſſariorum Monialium, ſententiæ, & condemnationes in cauſis criminalibus, tamen de ęquitate, & praxi accerſendum diffinitorium pro cõſilio ſaltem, vt in re, quæ ſummam authoritatem concernit, & diſpenſationem in legibus religionis non erretur, quod ex Examinari debet gratia cum diffinitorio,

Digitized by Google

§.34.*num.*1. *eiuſdem cap*.8. ſtatutorum generalium probari poteſt. Diſponitur enim, vt in Capitulo poſt electiones Prouincialis, & diffinitorum, ſtatis horis conuocetur diſcretorium in *quo ſpectantia ad prouinciam pertractentur*, nec determinantur inconſulto diffinitorio, & etiam ſi diſpoſitio hæc concernat tempus capitulare, attamen patet mens religionis, quod ſpectantia ad Prouinciam, per Diffinitorium examinentur. Quoad autem reformatos expreſsè patet in conſtitutione Vrbana. *Iniunctinobis an*.1639.12.*Maij*. erectionis prouinciarum reformatarum, in qua dicitur *Ipſi reformati ad peculiaria Generalis mādata, quæ diffinitorum Prouinciæ iudicio dictorum reformatorū Reformationi*, in originali à me viſo, qui in Capitulo Generali eius temporis aderam, non *reformationi*, ſed *commodo* legebatur) *& obſeruantiæ non fuerint congruentia, minimè teneantur*, & certè reformationi & obſeruantiæ non congruit pœnarum remiſſio, vnde adulta crimina pullulant, & in Religionis perniciem redeunt, itaque non ambigo, gratiam factam reformatis in abſolutione criminum examinandam eſſe à diffinitorio, & reijciendam, ſi bono publico expedire non fuerit à diffinitorio iudicatum. Nec ambigi poterit, ex verbis, *peculiaria generalis mandata*, quaſi gratiæ mandata non ſint, quia

Mandatum. *mandatum* non ſemper importat *coactionem*, vt pluribus notat *Barboſ.dict.*106.*num*.1. ſed aliquando *commiſſionem*, aliquādo delegationem, *vt idem num*.2.3. & procurationem, vt idē *Axiomate* 144.*per totum*. vnde, & diſpenſationes, & gratias ſignificare poſſunt, quia in ipſis mandatur non moleſtari reum. Quo ſtante, ampliatur diſpoſitio ſtatutis in reformatis, vt non ſolum tales gratię ſuſpendi poſſint, ſed omnino reijci, quando fuerint reformationi incongruę. Hęc dixerim de ſtylo, & praxi non de literali diſpoſitione, quæ in ſtatutis non reperitur.

Si autem opponas ſtatuti verba. *Per ſeipſum recognoſcat*, & cum allegatis per *Barboſ.dict.*177.*num.* 2. dicas dictionem

Ipſe. *ipſum*, non extendi ad perſonas expreſſas, & reſtringere ad perſonalitatem notatam prouincialis, non autem ad diffinitorium.

Reſpondeo, ſenſum ſtatuti eſſe non vt excludat diffinitoriū, ſed delegationem, ita ut Prouincialis non poſſit alteri delegare cognitionem huius cauſę, ſed per ſeipſum illam examinare, ſed non per ſeipſum ſolum, ſed adiunctis collegis, quia omnis diſpoſitio capit interpretationem à ſolito, *Innoc in cap. olim*

in

in prin. de verb. ſignif. Quinimo ex vi verborum, neque excluditur delegatio; argumento textus *in Conc. Trident. ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 6. vbi de facultate conceſſa Epiſcopis à caſibus, & irregularitatibus occultis abſoluendi, diſponens, inquit, *Per ſeipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum abſoluere, &c.* & tamen *Nauar. Sanchez. Azorius, Fagundez, Duardus, Layman, Marchinus*, citati à *Barboſ. hoc loco num.* 45. tenent poſſe Epiſcopum delegare, & intelligunt decretum, quod Vicarius Generalis non habeat hanc facultatem ex generali mandato, niſi ei ſpecialiter committatur, non autem, vt velit negare Epiſcopo poteſtatem ſpecialiter delegandi, & ſic interpretatio verbi per *ſeipſum* non excludit alios. Si quis autem velit, hic electam fuiſſe perſonę induſtriam, vt in dicto decreto, concilij fatentur *Alterius de cenſur. tom.* 2. *diſp.* 8. *de ſuſpenſ. cap.* 3. *concluſ.* 4. *Suar. de cenſur. tom.* 5. *diſput.* 41. *ſect.* 2. *num.* 8. *Guttier. canon. lib.* 1. *cap* 13 *num.* 29. non videtur excluſum diffinitorium, ob negotij grauitatem.

Diſpoſitio capit interpretatione à ſolito.

Epiſcopus poteſt delegare diſpenſationes à delictis occultis.

Quæſtio ſexta, quid ſit ſummariè procedere, ex eo quod dicat ſtatutum per ſeipſum ſummariè recognoſcat.

Summarius proceſſus non tollit eſſentialia.

Reſpondeo, & dico primò, per hanc clauſulam non tollitur ſubſtantiale iudicij, & proceſſus, vt eſt examen teſtium, citatio partis delatio iuramenti, defenſiones, &c. *cap. dilecti* 1. *de iudic.* vbi *Abb.* declarat, quid ſibi velint formulę illę *Procedas ſine iuris ſolemnitate, prout velis, ſine ſtrepitu, & figura iudicij*, & planè ad hoc in *Clem. ſæpè in V. ſimpliciter. de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij, & ibi Gloſ. Ludouic. Rom. conſ.* 419. & Doctores quos citat *Barb. clauſ.* 176. *à n.* 19. *ad finē, & dict.* 393.

Reſpondeo, & dico ſecundo, ſummariam cognitionem tollere ſolemnitates, dilationes, & accidentalia iudicij, vt citati authores affirmant, & idē importat *de plano*, & ſine ſtrepitu, ac figura iudicij, & elicitur ex ipſo ſenſu grammaticali. Quia ſumma, & ſummarium breuitatem dicit, vt notatur *in l. ſumma de ſtat. hom. Gloſ. inſtit. de iure perſon. init. V. ſumma. Bartol. in extrauag. ad reprimendum V. ſummariè Doct. & Cardin. in Clem. ſæpè. de verb. ſignif. Bartol. in l.* Iudices. C. de iud. De *plano* autem opponitur *pro tribunali*. *Vlpian. l.* 3. §. 6. *ff. de bonor. poſſeſſ. & l.* 2. *ff. quis ordo in bon.* quia tribunal maieſtatem dicit, & pro tribunali ius dicere ſolemnitatem redolet, de plano autem, vel domi, vel breuiter, vel in via, prout expoſtulabantur iudices, ſignificat, vt multis probat Io. *Caluinus*

Sed ſolemnitates.

De plano

in lexico Iuridico verb. de plano . quaſi in plano, & æquato loco oppoſitum tribunali, quod ſubleuatum eſt, & attollitur, Ad cuius alluſionem de plano procedere dicitur iudex, qui ſine ſtrepitu, & figura iudicij procedit, ſi non in conſiſtorio, vel in eo loco, vnde ius dicere conſueuit reſpondet, vel ſi aliqualiter inſtructus, ac ſine iuris ſolemnitate, aliquid facit, ſtatuit, atque decernit. In quem ſenſum ſcripſit *Bart. in extrau. ad reprimendum cit. & in l. ne quidquam de off. procons. & Clem. ſæpe de verb. ſignific.* & habetur in *l. de ſubmerſis C. de naufrag. lib.* 10. Ideſt ſine cauſæ cognitione, ſine libello, & ſine ſolemnitatibus, & ordine, ac tela iudiciaria, ſiue termino peremptorio, ſine obſeruantia diei feriatæ, ſine litis conteſtatione, et ſine omnibus illis, quæ introducta ſunt per ius ciuile, ita vt tantum ſeruari debeant, quę ſunt de iure ciuili, naturali, et diuino. *Tuſcus pract. concluſ. tom.* 1 *lit. C concluſ.* 366. *num.* 4. et alij apud *Barboſ. loc. cit. num.* 11. *& per totum Clauſ.* 176.

Sine ſtrepitu & figura iudicij.

Reſpondeo, & dico tertio ſummariam cognitionem gratiæ factæ à Generali in ſtatuto citato, importare, quod Prouincialis non teneatur citare intereſſe habentes, terminum præfigere aggratiato, vt ſua iura deducat, & incumbentia probet, proceſſum formare, & alia huiuſmodi facere, ſed ſolum videre, conuocatis Patribus, ſine ſcripturis, & proceſſibus, an vera ſint expoſita, et ſi quid obſtet non dare exequutionem, ſed Generalem monere de ſubreptione, ad ſummum adnotari poterit à Secretario Prouinciæ præſentatio gratiæ, examen ſummarium, obſtātia, ſuſpenſio, & Superioris monitio.

Reſpondeo, & dico quartò, iuxta ſuperiorem doctrinam explicanda eſt noſtra *Practica criminalis. tit. quam formam iuris, &c.* dum dicitur *excludi debet à noſtris iudicijs modus ordinarius procedendi, & ille ſolus admitti, qui ſummarius dicitur, in quo de plano ſola rei veritate inſpecta rimulis omnibus, & apicibus, ſeu ſolemnitatibus iuris poſtpoſitis, proceditur*, & recenſentur ſolemnitates, & eſſentialia iuris. eſtq. ordinatio Apoſtolica *Bonifacij VIII. ad augmentum* & habetur in *c. qualiter, & quando* 2. *de accuſat. & in cit. Clem. ſæpe de verb. ſignific.* & tradunt *Zaccharias Bouerius in directorio fori iudic. part* 1. *cap.* 7. *Clar. quæſt.* 85. *§. non ſit. Compend. priuil. v. appellatio*.

Quæſtio ſeptima. Quid faciendum ſit, caſu quo monitus Superior de ſubreptione præcipiat, factam gratiam exequutioni mandari.

Reſpon-

Reſpondeo, ſi abſolutio, ſeu diſpenſatio facta contineatur intra ſpheram authoritatis Superioris, & iuri, & æquitati non repugnet, debet Prouincialis obedire, & gratiam indultam executioni mădare. Sin autē minimè. & Ratio eſt quia effectus à ſua Cauſa procedere debet, qua nō Exiſtēte, neque effectus exiſtere poteſt. & cū id poſſimus, quod de iure poſſumus. Vt dicitur ex famoſo Axiomate, pro infecto habetur, quod fit cōtra ius, & indebite *Panor. in c. veniēs n. 1. de praesbyt. nō baptizato. Iaſ. in l. quoties ff qui ſatisdare cogant*. & in iure parificătur nullum nihil, & inutile, vt notatur *in cap. inter corporalia de tranſlat. Epiſ. ad quod facit textus in l. 1. ff. quod cuiuſq. vniuerſi nomi, cap. notificaſti 33. quaeſt.* 5. Vnde male fieri, & nihil fieri idem important, vt multis probat *Iodocus Bombouderius in Enchiridio parium, aut ſimilium iuriſ. ver. fieri malè, & fieri indebitè*. Si ergo Generalis remitteret pęnas, quas ex præſcripto legum non poſſet, Prouincialis non teneretur obedire. Male fieri, & non fieri, idem ſunt.

Ex cuius doctrinæ oppoſito deducitur concluſio contraria, quod extra caſum manifeſtæ prohibitionis, etiam ſi res dubia ſit, habilitatem, vel pænas remittente Generali Prouincialis poſt nunciationem ſubreptionis, debet præceptum Superioris executioni mandare. & Ratio eſt, quia per nouam voluntatem Superioris ſanatur ſubreptio, & vitium ſupplicationis, etiam ſi de ſupplando hoc defectu Generalis non ſe declaret. quia tūc Prælatus ſupremus cenſetur diſponere de plenitudine poteſtatis ſecundum *Baldum in proem. decretorum* contra quem non eſt diſputare, nec contradicere *Marſilius in repetit. l. de vnoquoque ff de re. iudic. Alex. conſil* 111. *vol.* 6. *Decius conſ.* 262. & alibi. dixi *etiam ſi non declaret*. de hoc defectu, & non deroget iuri municipali in contrarium, quia quando Princeps facit actū, qui valere non poteſt, niſi de plenitudine poteſtatis, tunc valet talis actus etiam de hac clauſula non expreſſo, quia alias actus non ſubſiſteret, et cenſendum eſt, actum magis valere, quam perire. vt ſingulariter dicit *Paulus de Caſtro in conſ.* 274. *& in l ex imperfecto ff. de teſtam.* quem refert, et ſequitur *Alexand. in l.* 2. *C de teſtam. milit. & Felin. in c.* 1. *de conſtit. init. & in cap. cum inter R. priorem de except. & in cap. in cauſis* 2. *colum. de re iudic Dom de ſancto gemin conſ.* 17. *Decius conſ.* 140. *&* 77. *Marſilius*, qui alios refert *in ſingulari* 84. *& in d. l. de vnoquoque ff. de re iudic. qui in Practica* §. *quaeritur modo in fine*, tenet derogari priuilegijs per actum Principis ſiue apponat, ſiue De plenitudine poteſtatis. Actus cenſetur magis valere, quā perire.

non apponat clauſulam, de plenitudine poteſtatis, vt ſcilicet actus magis valeat, quam pereat. Replicante igitur Generali, quod non obſtante reflexione ſubreptionis, facta à Prouinciali, gratia, vel remiſſio valeat, et executioni mandetur, mandanda eſt. Accedit alia maxima legalis, quod in dubio, tenendum eſt pro authoritate ſuperioris, et præſumitur pro Principe, et habet præſumptionem iuris pro ſe. *Abb. in cap. cum olim de re iudic. vbi, in cap. in cauſis Cynus in l. reſcripta C. ſi contra ius veluti pub.* et præſumitur pro iudice, et pro ſententia *l.* 1. C. *de off. iudicis Baldus in l. iubemus* C. *de ſacroſ. Eccleſ.* et vniuerſaliter præſumitur pro Prælatis in *ſpecul. de reſcripto præſentat. §.* 4. et omnia præſumuntur licere, cum prohibita non reperiantur in *d. ſpecul de probat §.* 1.

In dubio pro Superiore eſt tenendum.

Sed oritur difficultas, an gratia facta ab vno Generali, de qua dubitatur, an ſit æquitati, & iuri conformis, & ſuper quã interceſſit interpellatio & querela prouincialis, poſſit examinari, & reuocari à ſucceſſore, vel à Superiore.

Gratiæ non ſpirant.

Reſpondeo primo, gratiæ non ſpirant morte concedentis, & priuilegium Principis decet eſſe manſurum de *regul vir. in 6.* prout latè deduxi in *comment. ad ſtat. cap. 7. ſtat* 5 *fol.* 520 *&* *cap. 2. ſtat* 14. *fol.* 128.

Reſpondeo ſecundo, reuocari non debent, nec iuſtè poſſunt ſine cauſa, vt ibidem probatum eſt.

Sed reuocari poſſunt.

Reſpondeo tertio, reuocari poſſunt, ſi ſpecialiter de illis diſponat ſucceſſor, vt patet de quotidianis reuocationibus priuilegiorum, & gratiarum, quæ à Summis Pontificibus fiunt. niſi in rem iudicatam, & in actum irretractabilem tranſiiſſent. puta ſi remiſiſſet ſuſpenſionem ab ordine, & eius vigore ordinatus fuiſſet, vel ab officio, & illud exercuiſſet. nam ſi non ens non eſt potentia, & non entis nullus eſt actus.

Examinari à ſucceſſore.

Reſpondeo quarto, poteſt licitè ſucceſſor examinare priuilegium, & gratiam ab anteceſſore conceſſam, ſi de illis dubitatio oriatur, & ſi in dubium tempore conceſſionis reuocata fuiſſent. Tum quia examinare priuilegia ad Principem ſpectat *cap. cum veniſſent de iudic. cap. inter alia de ſent excomm. l. ſi imperialis maieſtas l leges ſacratiſſimæ* C. *de legibus*. *Tum quia* non potuit Prædeceſſor ligare manus ſucceſſori, quia par in parẽ nõ habet imperiũ, vt dicitur. Nec vitare põt generalis examẽ taliũ gratiarũ, ſi de ſubreptione, vel inualiditate notẽtur, cũ ex officio teneatur ſubditorũ paci, & iuſtitiæ cõſulere, & ſic aliquãdo

in

Digitized by Google

in facti contingẽtia practicatum vidi, & quidem iuxta ſtatutum citatum ex cap. 7. §. 5. num. 78. in quo diſponitur, pœnas ab inferioribus impoſitas ſuperiores non remittant, niſi cauſa publicæ vtilitatis, aut alia rationabili, & tunc matura conſideratione adhibita, cauſiſquè cognitis, & mature diſcuſsis. Non quod gratia, vt gratia in examen trahatur, ſed vt male impetrata, ex quo capite inbibit rationem iuſtitiæ, quæ vnicuique tribuit, quod ſuum eſt. & tunc non tangeretur authoritas concedentis, quia hac ratione ſucceſſor in anteceſſorem imperium non haberet, ſed defectus impetrantis, quia non præſumitur voluiſſe Principem concedere repugnantia legibus, niſi de illis ſpecialiter mentionem feciſſet, vt eſt noti, & cõmuniſſimi iuris.

CAPITVLVM XXX.

De Pœnis, quibus plectendi ſunt Patres qualificati, ſi eos delinquere contigerit.

Habet ordo Seraphicus tale ſtatutum. *Patres ordinis, aut qui Miniſtri Prouinciales fuere, vel eorum priuilegijs gaudentes à Superioribus prouincialibus & Commiſſarijs, officio priuari, vel ad notabilem aliquam punitionem, aut confuſionem ſubeundam cogi non poſſint, niſi de conſilio, & conſenſu maioris partis Patrum prouinciæ*. ita in toties citato cap. 7 §. 5, num. 30. Ad cuius explicationem ſequentes quæſtiones examinandæ ſunt. Prima, qui ſint Patres ordinis, & gaudentes priuilegijs Prouincialium. Secunda, quibus inhibeatur contra tales patres procedere. Tertia, Quid nomine notabilis punitionis, & confuſionis veniat. Quarta, An aliter procedentes puniri debeant, & acta ſubſiſtant, ſit igitur. (Patres ordinis delinquentesquo modo puniendi.)

Quæſtio prima, qui ſint Patres Ordinis, & gaudentes priuilegijs Prouincialium.

Reſpondeo primo, tota quæſtio hæc merè Franciſcana, & ſtatutaria eſt, quippe quæ ex ſtatutis dependet. Vnde ſciendũ eſt, in Franciſcano Sodalitio, Patres alios eſſe Ordinis, alios eſſe Prouinciarum, & illos, vel potius, vt Generales Miniſtri, ac (Patrum diſtinctio in Franciſcano Ordine.)

Vicarij, vel unius familiæ, vt Commiſſarij Generales Ciſmontani, vel Vltramontani: iſtos autem, vel eſſe actuales, vel habituales, nimirum dum actu exercent officia, vel ijs functi ſunt, Prouinciales Miniſtri, Cuſtodes, & Diffinitores, dum actu munia exercent actuales dicuntur, exactis officijs, ſoli Miniſtri remanent habituales, nam Cuſtodes, & Diffinitores, talem appellationem non habent niſi ſecundum quid, vt dicemus de quibus nos in *Comment. ad ſtat. cap.* 1. *ſtat.* 4. §. 11. *diximus*, *& cap.* 8. *ſtat.* 36. *fol.* 446. ibi de grauiore, hic de antiquiore patre ſermonem habentes, hinc in ſtatutis generalibus cap. 8. §. 17. num. 1. & 2. de Miniſtro Generali. *Miniſter Generalis officio functus remanet Pater, Diffinitor, & diſcretus perpetuus totius ordinis*, & §. 20. num. 6. de Vicario Generalis *Vicarius, qui ſaltem per biennium vniuerſum ordinem moderatus fuerit inter veros, & legitimos vtriuſque familiæ patres perpetuos computetur*, & §. 22. num. 8. de Commiſſario, *Commiſſarius Generalis officio functus pater perpetuus ſuæ familiæ definitor, & diſcretus ſit*, & §. 39. decernitur præcedentia, & ſocius Prouinciali emerito, & § 40. num. 4. De Vicarijs: *Vicarij prouinciales, qui per biennium completum in officio ſteterunt patrum prouinciæ priuilegium, & præcedentiam habeant*, & §. 25. num 18. De Diffinitoribus Generalibus. *Definitores Generales, & Patres ordinis quicunque in ſuis Prouincijs ſemper habeant eadem priuilegia, quæ habent ij, qui officio Miniſteriatus functi ſunt*. & de Cuſtodibus §. 9 num. 7. *Cuſtodes exactis officijs inter patres ſuæ Prouinciæ numerentur.* De Diffinitoribus prouinciarum habetur in ſtatutis Toletanis ann. 1633. *Diffinitores prouinciarum, & reformationum diſcreti, etiam habituales, ſicuti, & actuales præcedant Vicarios Conuentuum*, quo loco honor defertur diffinitoribus habitualibus, & in ſtatutis generalibus citatis §. 33. num 1. de ſubrogatione diffinitorum prouincialium ſancitur, *& ſi nullus fuerit pater, ſubrogatur Guardianus principalioris Conuentus*. nimirum ſi nullus fuerit, qui Miniſtri, Cuſtodis, vel Diffinitoris officio functus ſit, vt in praxi ſeruatur, ex quo Diffinitores habituales patres prouinciæ etiam appellantur. Sunt itaque Patres totius ordinis Miniſter, & Vicarius Generales. Alterius familiæ Commiſſarius iuxta Bullam Vnionis electus. Prouinciarum Miniſter Vicarius, Cuſtos, Diffinitores, Procurator, & Commiſſarius Curiæ, & Diffinitores Generales ſunt Patres ſuæ Prouinciæ.

Miniſtro Generalis officio functus.

Vicarius.

Commiſſarius,

Prouincialis

Vicarius Prouinciæ,

Diffinitor Generalis,

Cuſtos, Diffinitor Prouincialis.

Procurator, & Commiſſ. Curiæ.

ciæ, qui etiam communiter Patres ordinis vocantur, prout ſtatutum fuerat in gener. capit. Romano.an.1587. *Partes ordini habeant ſemper illam . & priuilegia , quæ habent ij, quis fuere Miniſtri in Prouincijs ſuis Patres illi, qui ſunt, & erunt per triennium Secretarij Reuerend. Patr. Miniſtri Generalis computentur inter patres ſuarum prouinciarum, & ſocium habere poſſint.* licet in ſtatutis Barcinonenſibus, quibus Vltramontana familia regitur *cap.* 7. §. 5. *in fine* determinetur, ſequitur. *Diſcreti verò, & Patres ordinis iſtius familiæ pro tempore dumtaxat exiſtentes, cenſendi ſint Procurator Ordinis, Commiſſarius Curiæ Romanæ, & Diffinitores in Comitijs generalibus electi, qui poſtea, etſi patres ſuarum prouinciarum exiſtant, non tamen ordinis, neque familiæ Patres ſunt nuncupandi*, & d: Procuratore Generali reformatorum diſponitur in Conſtitutione Vrbani VIII. *Iniuncti nobis*, edita ann. 1644. 12. Maij, vt finito ſuo officio remaneat pater ordinis perpetuus, cum omnibus priuilegijs, exemptionibus, & præcedentijs, quæ conceduntur Procuratori Generali fratrū de obſeruantia, & Commiſſario Curiæ eiuſdem ordinis.

Secretarij,

Procurator reformatorum.

Reſpondeo ſecundo, Priuilegijs patrum prouinciæ gaudent primo Guardiani Ieruſalem officio functi, ſtat. gen. cap. 12. §. 1. num. 20. *Guardianus Terræ ſanctæ ad propria reuerſus omnibus priuilegijs, & prærogatiuis gaudeat, quibus gaudent, qui fuerunt Miniſtri Prouinciales in ſua Prouincia. Quod & iam de eo, qui per triennium integrum* Præſidentis officium ibidem abſolutè exercuerit, venit intelligendum. Secundo, *Commiſſarij Terræ Sanctæ, qui per octennium continuum officium exercuerunt, gaudeant priuilegijs definitorum prouincialium, qui verò per duodecim annos continuos, priuilegijs patrum prouinciæ, quoad præcedentiam, & paternitatem*. Tertio Lectores iubilati, cap. 5, §. vlt. num. vlt. *qui verò ſecundum ſuperiores regulas* (bullæ nimirum Vrban. VIII. *cum ſicut accepimus*) *docuiſſe conſtiterit, eorumq́ priuilegijs, exemptionibus, & prærogatiuis in omnibus, & per omnia gaudeat, quibus illi gaudent qui Miniſteriatus officio functi ſunt*. Quarto Secretarij Miniſtri, aut Vicarij, vel Commiſſarij Generalis in *gen. capit. Toletano an.* 1606. *Tit. de voto, & præced. patrum.* ibi reſtituitur ſtatutum Neapolitanum abrogatum per Clementem VIII quo cōceditur votum, ac præcedentia patribus ordinis, & prouinciarum, inter quos recenſentur *Secretarij Reuerendiſſ. Generalium, & Commiſ-*

Patres Prouinciç ſunt. Guardianus terræ ſanctę

Commiſs. terrç ſanctę

Lectores Iubilati

Secretarij Generales

Digitized by Google

Commiſſariorum generalium iuxta bullam vnionis electorum per continuum triennium in Capite ... vt ſciamus hos numerari inter patres ſuarum prouinciarum, quod prius decretum fuerat in generali Capitulo Romano *an.* 1586. tandem Magiſtri Nouitiorum *cap.* 2. §. 5. *num.* 6. *Qui Magiſterium Nouitiorũ continuo ſextenio geſſerit definitorum prouincialium priuilegijs gaudeat.*

Magiſtri Nouitiorum.

Reſpondeo Tertio, magnam diuerſitatem eſſe inter recenſitos Patres, conuenireque in conceptu quodam vniuerſali, paternitatis, Pater enim dignitatis, et honoris nomen eſt. *Lucas de penna in l. pater. C. de legationibus lib.* 10. *tit.* 63. ſecundum *Papianum* vnde et *Patres* dicti fuere, quos plebs ſibi creauit, vt ipſi plebem excederent. *Nebriſſ. in vocabulario vtriuſque iuris* et Conſcripti, qui ad centum, quos Romulus primum elegerat, adiuncti fuere, et tabulis aureis adnotati. *Ibid.* ad cuius ſimilitudinem patres appellantur in religione, quos ipſa religio ad ſui gubernium deſtinat, et ſic, quia diffinitores, Cuſtodes, et alij aliquando rebus gerendis prælati fuere, optimo iure patres vocantur licet inficias non erim ſancte procedere aliquas prouincias ordinis diſcalceatorum, ablegata ſecundum Euangelium appellatione patris vocare ſuos prælatos fratres, et hiſpanico idiomate, *hermanos*. qui mos à primæua naſcentis religionis ſimplicitate non diſcordat: nullibi enim in regula nomen patris, ſæpius nomen Fratris legitur. cuiuſmodi in multis epiſtolis, quos S. P. N. Franciſcus ad quamplurimos dedit, Fratris nomen, ſemper vſurpauit, exceptis duabus, aut tribus, quas ad Fratrem Eliam ſcripsit. *frater Leo frater Franciſcus tuus ſalutem, & pacem Reuerendis, & multum diligendis Fratribus vniuerſis Generali Miniſtro & cap. Dilectis in Chriſto fratribus Miniſtris Prouincialibus ordinis Minorum. Chariſſimo meo Fratri Antonio Frater Frãciſcus ſalutem Reuerendo in Chriſto P. Fratri Eliæ totius ordinis vicario Reu. in Chriſto Patri N. totius ordinis generali miniſtro.* quod aduertendum eſt pro reuerentia, quam erga totius ordinis caput gerere debemus, cum erga membra ſatis ſit Fraternitatis charitatem, et æqualitatem oſtendere. Porrò inter iſtos patres pro exceſſu meritorum datur exceſsus recognitionis, et reuerentiæ. Qui toti ordini, vel eius medietati præfuerunt cum titulo patrum ordinis habent votum electiuum, decisiuum, et conſultiuum in omnibus capitulis, congregationibus, & negocijs ordinis, & pro-

Pater honoris titulus.

Cõſcriptus.

An in primæua religione patres ſint appellati.

Patres ordinis; quę priuilegia obtineant,

& prouinciarum , vbi adeſſe contigerit. Qui vni prouinciæ tãquam Miniſtri, Vicarij , & eorundem priuilegiis participantes habent tantum præcedentiam in prouincia , & ſocium (ſermo eſt de obſeruantibus, quia inter reformatos & ſi acceſſerit prælatio in inceſſu , & conſeſſu , eáque tumultuaria , & pro libito generalium incerta , quippe qui apud ſedem apoſtolicam egerunt, vel remitti , vel dimitti , ſocius tamen emeritis patribus prouinciarum non datur) non tamen votum , aut quippiam aliud, prout per ſtatuta Neapolitana *an.* 1590. *cap.* 32. conceſſum fuerat, & per Clementem octauum abrogatum , deinde per Paulum V. reſtitutum , tandem per Gregorium XV. & Vrbanum VIII. ablatum , ſed in Prouincijs Vltramontanis quoad duos tantum patres iterum conceſſum per eundem Vrbanum VIII. in conſtit. *onerosa paſtoralis* 23. *Iulij* 1639. eo titulo , vt negocia prouinciæ ab ijs patribus tractarentur , qui rerum gerendarum periti eſſent , vt appareat quos plauſibiles ſinus ſibi pandat ambitio . Scio duos Vltramontanæ familiæ Patres , Ambitionis (quos honoris cauſa non nomino , alias de mea in ipſos obſer- ingenium . uantia optimè meritos ,) qui in ſuis prouincijs digniores erãt, & quibus tale ius ſuffragandi perpetuò accedebat , fuiſſe abſolutos motores huius reſtitutionis pro ipſorum familia, defunctos tamen antequam acquiſito iure fruerentur , alterum Romę, alterum in Hiſpania, ſed curis, ac animi afflictionibus confectos , & magnatum indignationi expoſitos . Noſtra autem hęc Ciſmõtana familia reſtitit introductioni talium patrum , ſua quiete , libertate , & ſimplicitate contenta , nam experientia docuit , magna ex parte libertatem exulare, vbi aliquis fuerit, qui prouinciæ perpetuò dominetur . experti loquimur , qui capitulo generali Romano illius *anni* 1639. in quo negotium propoſitũ, examinatum , excluſum pro Ciſmõtanis, concluſum pro Vltramontanis fuit , aderamus . Alij tandem qui Cuſtodes , vel diffinitores prouinciales extiterunt , patres quidem remanent, ſed ſine voto , ſine ſocio , & apud reformatos , ſine præcedentia. eo tantum iure gaudentes, vt quando aliquem in defectu diffinitoris defuncti , vel officio cedentis ſubrogari oporteat,& deſint Prouinciales emeriti , aliique patres ordinis , aut prouinciæ , ipſi veluti ab inteſtato ſuccedant , ſicuti deficientibus omnibus patribus , ſuccedit Guardianus principalioris Conuentus.

Qui Patres iudicari nõ poſſint niſi &c.

Reſpondeo quarto , nomine patrum in hoc ſtatuto non venire Cuſtodes , & diffinitores emeritos, ſed tantum Procuratores, & Com-

& Commiſſarios Curiæ Romanæ, Diffinitores generales, Miniſtros Prouinciales, Lectores, iubilatos, Guardianos Ieruſalem, Secretarios Generalium, Commiſſarios Terræ Sanctæ per duodecim annos. ihi enim prouincialium priuilegijs fruuntur. & ſtatutum eſt clarum. ex quo excludo etiam eos qui miniſtri, Vicarij, aut Commiſſarij generales per electionem extiterunt, nõ quod via ordinaria cõtra ipſos procedendum ſit, ſed quia ex exceſſu dignitatis, patrum prouinciæ iudicio ſiſti non debent. ſed Generalis, & Diffinitorum generalium. & ratio eſt, quia cum ſint Patres totius ordinis, vel totius familiæ ęquum non eſt, arctari iudicio prouinciæ & liquet ex ipſo ſtatuto, quod comprehendit illos tantum, qui vel prouinciales fuerint, vel prouincialis priuilegijs gaudeant. cuiusmodi ſunt Diffinitores generales, qui nominantur hoc loco *Patres ordinis* patres enim totius ordinis non gaudent priuilegij Prouincialium ſolumodo, ſed ſupra illa extenduntur cum pleno iure ſuffragij: Quare ſi procedendum eſſet contra aliquem iſtorum, omnino conſulendus eſſet P. Generalis, & illius expectandus aſſenſus, & mandatum. Cõgruit ratio quia ſicuti Generales actuales, quando delinquerẽt,

Generalis in ſolo Capitulo iudicatur.

expectatur Capitulum generale, & non vocantur in iudicium, niſi ex actio officio, & in ipſo generali Capitulo, vt diſponitur *cap.* 8. *Statut.* §. 11. *num.* 3. 4. 5. ita ſi (quod abſit) delinquerent, ad Generalem reducendum eſſet negotium, ne filij Patrẽ iudicent, & contemptibilis ſupræmi capitis maieſtas reddatur. argum. *cap. cum ex illo. de tranſ. epiſc. ibi Maiores eccleſiæ cauſas ad Apoſtolicam Sedem perferendas vbi Abb num* 3. ad cuius proportionem, cum maiores cauſæ in ordine eſſe non poſſint, niſi, quæ patres totius ordinis concernunt, debent ad ſupremum religionis Principem deferri. & ſicut probatio meritorũ

Meritã pœnas minuũt,

in rempublicam, vel Principem ſolet remittere, vel minuere pœnam *Gloſ. in* §. *plane V. ob meritorum Inſtit. de iur. nat. gẽt. & Ciuili. Grammat. conſ.* 29. *num.* 40. quos citat, & approbat *Clar. quæſt.* 60. *num.* 27. apud quem *Baiardus*, qui refert *Tiraquellum*, *Plac. Ancaranum.* ita debet ſaltem referre cauſas generalium emeritorum ad Generalem ordinis, cum exacti regiminis ratio multa in religionẽ merita ſupponantur facit etiã diſpoſitio *cap. qualiter & quando* 2. *de accuſationibus* vbi ma-

Contra prę-latos maturius proceditur.

gna cautela procedendum eſſe præcipitur, qua do inquiſitiones accuſationeſque ad capitis diminutionem intenduntur, ne (inquit) *concuſſis columnis, corruat ædificium*. columnæ autem

ordinis

Digitized by Google

Ordinis, ſunt eius patres, & diſcreti perpetui, non tantum habitu prælati, verum etiam actu, quia habent ius ſuffragandi, conſulendi, decidendi, eligendi, iudicandi, & omnibus negotijs ordinis aſſiſtendi, & licet ſubditos non habeant (vt habent, qui actu gubernant) ſunt tamen conſiliarij, Aſſeſſores, & Senatores ordinis, & omnium prouinciarum, ita vt in toto ordine, non niſi vnum Superiorem habeant nempe Generalem Miniſtrum, vt diſponitur *cap.9.§.42.num.2.* & ſancitum fuit in *Cap.Gen.Romano ann.1639. Tit de patribus perpetuis ordinis*: nimirum ſi adeſſent eorum Guardianus, Prouincialis, Commiſſarius, & Generalis, Patres Ordinis ſoli generali ſubeſſe tenerentur, & licet in eius abſentia ſubſint vni prælato, quicunque ille ſit, attamen de natura exacti officij, ſoli Miniſtro Generali ſubduntur. Vnde indecorum, & indignum eſſet, ſi à Prouinciali, & Diffinitorio, aut patribus prouinciæ iudicarentur, qui omnes ſint inferiores patribus ordinis. Caſus iſte praxi regulari non poteſt, quia nunquam tale quid accidit, & tanquam de caſu inſolentiſſimo diſpoſitum in ordine non reperitur. Vt autem materia hæc planius digeratur, aliquæ difficultates ex dictis emorgentes, examinandæ ſunt.

Generalis emeritus vnum ſuperiorem habet.

Prima eſt, an ſub nomine Patrum ordinis, vel Prouinciæ veniant Commiſſarij Generales, qui non eliguntur iuxta bullam Leoninam, & ſtatuta ordinis, ſed inſtituuntur à ſolo Generali, vel etiam aliquando ex conſilio Diffinitorum, vt ſunt Vicarij, quos Generalis relinquit in hac, aut altera familia, quando vltra montes diſcedit, vel ad longinquas partes in ſua familia ambulat, & illi, quos mittit ad regendas prouincias ſuperioris, & inferioris Germaniæ, aut noui orbis, quos Commiſſarios Generales nominat, & qui in Curia Regis noſtri Catholici reſidet, ac Commiſſarius Generalis Indiarum appellatur.

Reſpondeo primo, Commiſſarius Generalis Indiarum in prædicta Curia reſidēs eſt verè pater ſuæ Prouinciæ, ita in ſtatutis *Barcinonenſibus c.7.de electionibus §.2.ver. Diſcreti ergo* vbi dicitur. *Commiſſarius Generalis Indiarum in Curia Regia reſidens, Officiales Curiæ, Diffinitores Generales, dum actu ſua munera exercent in ſua quiſque prouincia, ſunt diſcreti, & patres Prouinciarum*, inter quos numerantur etiam *qui per triennium laudabiliter functi ſunt officio Commiſſarij in toto Regno Peruano, vel tota noua Hiſpania, vel etiam in Orientali India; dummodo in ſuis prouincijs antea diffinitores, vel lectores iubilati*

Commiſſarius Indiarū eſt pater ſuæ Prouinciæ

Digitized by Google

lati fuerint, ſecus verò nullo priuilegio gaudeant ob eorum muuerum functionem, & traditur etiam in ſtat. *cap. generalis Romani an.* 1587. *Tit. pro Indiſ.* ex conſtit. Sixti V. *cum adregendos*. Neque dubium facere debent verba illa, *dum actu ſua munera exercent*, quia hoc referendum eſt ad votum, & ſuffragium, non ad paternitatem habitualem, quia dum actu munera exercent, habent votum, non verò exactis officijs, per contrapoſitionem ad Patres totius ordinis, qui ſemper ſunt actuales quoad ius ſuffragandi.

Commiſſarij alij non ſunt patres prouinciæ.

Reſpondeo ſecundo, Commiſſarij Germaniæ, Poloniæ, Galliæ, item qui inſtituuntur à Generalibus ad gubernandum in eorum abſentia, patres ordinis, & prouinciæ non ſunt exactis officijs. Probatur primo, quia id per ſtatuta cautum non reperitur, & non eſt concedendum ius nouum, quod religio non concedit, & eſſet priuilegium perſonale, contra vniuerſalem abrogationem factam, & expreſſam prohibitionem, per conſtitutionem Vrbanam, nè in poſterum concedantur, *præter, & contra regularia inſtituta, &c. ann.* 1639. 3. *Iulij*. *Inter cæteras*. Probatur ſecundo, quia paternitatis titulus non aduenit ex generalis inſtitutione, ſed ex electione Capituli, vt patet ex *ſtat general. cap.* 8 §. 14. *num.* 9. vbi diſponitur de authoritate Generalis ad quem ſpectat *Congregationem generalem celebrare, vel differre, Commiſſarium generalem, aut in officio continuare, aut altero de conſilio diſcretorum ordinis ſubſtituere, ipſe tamen Commiſſarius generalis ſic inſtitutus non erit pater ordinis, nec prætextu dicti officij votum habebit in generali capitulo proximè ſequenti*, & §. 23. *num.* 2. de hoc eodem Commiſſario dicitur. *Qui ſit per generalem Miniſtrum inſtitutus ſuæ familiæ Pater, exacto officio, niſi aliunde illi competeret, cenſendus non erit*. cum ergo in eodem *cap.* 8. §. 14. *num.* 4. diſponitur, quod cum *ex familia, ex qua aſſumptus eſt ad alteram tranſire contigerit, Vicarium generalem, de aliquorum diſcretorum ordinis conſilio inſtituere, & inſtitutum in ea relinquere cum plenitudine poteſtatis, donec ipſe reuertatur*, & iſte Vicarius Generalis multo inferior ſit Commiſſario Generali, qui de neceſſitate inſtituendus eſt, ex *Leon. X. Ite, & Vos*, & eſt Superior ordinarius etiam præſente generali in ea familia, vt ſtatutum eſt, *cap.* 8. §. 22. *num* 5. & 6. quod de Vicario dici non poteſt, quia eius officium ceſſat, ſtatim ac generalis in illa familia, cui Vicarium præfecerat, pedem intulerit, ſequitur

multò

Digitized by Google

multò magis non remanere patrem illius familiæ Vicarium inſtitutum à generali, ſi non remanet Commiſſarius Generalis. An autem remaneat ſuę prouinciæ pater, ſi non ſuę familię?

Dicendum eſt, non remanere, quia cum hoc ſtatuta non decernant concedendum non eſt, & ratio eſt, quia ſola delegatio Generalis ius paternitatis non tribuit, nam hac ratione eſſent Patres omnes, illi quos ad Viſitandas Prouincias deſtinat, & parum refert, quod ad ampliorem iuriſdictionem, aut ſtrictiorem deſtinetur, ad finem adquirendi Paternitatis prærogatiuam.

Ex quo patet, quam fundatè aliqui hoc ius ſibi arrogare voluerint, æquiuocantes in genere Vicariatus, quia enim Vicario generali electo poſt mortem generalis, ſi per biennium in officio perdurauerit, decernitur paternitas ordinis, putauerunt ſibi deberi eandem in ſua familia, ſi per tantumdem temporis in delegato Vicariatu perſtitiſſent. Cum tamen ſtatus religionis non pendeat à ſolo arbitrio generalis, qui poteſt, ſibi Vicarium deſtinare, quem maluerit, & libuerit.

Secunda ſi neceſſe ſit ad acquirenda priuilegia patrum ordinis, & Prouinciæ, quod intercedat aliquis lapſus temporis, v.g. cum certum ſit Vicarium Generalem, & Vicarium Prouincialem, non remanere patrem ordinis, & Prouinciæ, niſi per biennium ſaltem eo munere functus fuerit An idem dicendum ſit de Miniſtro Generali, vel Prouinciali, de Diffinitoribus Generalibus, vel Prouincialibus, de Procuratore, & Commiſſario Curiæ, de Guardiano Ieruſalem (cum de Præſidente conſtet, niſi completo triennio, non gaudere) an requiratur iſta circumſtantia temporis, ita vt ſi Miniſter Generalis, vel alij poſt annum renunciarent ſuis officijs, an Patres remanerent?

Reſpondeo affirmatiuè, idque probatur ex duobus notis principijs, primo, quia ſtatuta appellant iſtos patres ordinis, & Prouinciæ, nulla facta mentione temporis. Secundo, quia exceptio poſita in Vicarijs, Preſidentibus, Commiſſarijs terræ Sanctę, firmat regulam in contrarium, vt ſparſim, & pluries diximus, facit enim regulam in non exceptuatis, *Bald. in l. 1. ff de regulis iuris. Panbor. in cap. quoniam frequenter. Vt lite non conteſtata. Bart. in l quæſitum.* § *de fundo instructo.* & alij paſſim. Neque dici poteſt cum *gloſ. fin. in l. 1. C. de condit. indeb. Abb. d. cap. quoniam frequenter. & in cap. omnes. de conſtit. & in cap. paſtoralis. de reſcriptis. Felin. in d. cap. quoniam.* quod

Qui ante lapſum termini patres remaneant.

Exceptio facit regulam in non exceptis.

ex-

exceptio non excludit caſus ſimiles exceptuatis, quaſi vero, c ſint ſimiles Miniſtri ac Vicarij, Guardiani, ac Præſidentes, qu eãdem authoritatem ſine vlla diminutione habent, debeant pa ri paſſu currere. & quidem opinio cõſtans eſt, Miniſtrum Pro uincialẽ, non adquirere priuilegia patris Prouinciæ, niſi duos expleuerit annos, ſic etiam de Procuratore, & commiſſario curiæ. Non inquam opponi poteſt iſta doctrina, quia & ſi in iuriſdictione æquiparentur, in electione tamen ſatis diſtant, vt ex ſe patet. nec ſine cauſa religio diſcrimen temporis poſuit in aliquibus, quod non poſuit in omnibus. & hoc doctrinaliter tenendum eſt, quouſque clarum religionis ſtatutum accedat.

Tertia Difficultas, An patres ex priuilegio, in hoc ſtatuto comprehendantur.

Patres ex priuilegio.

Reſpondeo iam abrogati ſunt Patres iſti, qui ſine meritis prouincias, ordinemque grauabant. attamen poteſt aliquis ex priuilegio apoſtolico appellari Pater, vt nonnullos vidimus. de his dico ſtandum eſſe diſpoſitioni apoſtolicæ, quæ maximè ponderanda eſt, ne intuitu meritorum expeditum ſit priuilegium, ijs non exiſtentibus. cum hoc tamen ſtat, vt *patres prouinciæ, aut ordinis, qui ex electione ſunt facti, ſemper præcedere debeant illos, qui priuilegio ipſorum gaudent in* Gen. congreg. Rom. an. 1615.

Quæſtio ſecunda, Qui ſint illi Prælati, quibus inhibetur cõtra Patres ordinis, vel Prouinciæ procedere.

Reſpondeo, non tangit ſuperiores generales, Miniſtrum, Vicarium, Commiſſarium, ſiue per electionem, ſiue per inſtitutionem creati ſint, ſed ſolum Prouinciales, ſiue ij ſint Miniſtri, ſiuè Vicarij, ſiue Commiſſarij Viſitatores. Concluſio liquet ex verbis ſtatuti, quod de prouincialibus tantum loquitur.

Vicarij, & Commiſſarij in ordine Minorum.

Sed difficultas eſt, quia aliquando accidit Generalem in ſuo diſceſſu, plures Vicarios generales inſtituere, non tantum vnũ pro obſeruantia, & alterum pro reformatione, ſed multos pro vnaquaque parte, ita vt aliquæ prouinciæ vni, aliæ alijs cõmittantur. & de facto Creatur vnus Commiſſarius pro Belgio, alter pro Superiori Germania. Tertius, pro reformatis, Quartus pro fratribus de familia, & Vltra montes ſunt plures Commiſſarij generales, in Indijs, in Luſitania vnus, in Gallia, paucis ab hinc annis alius. & Reuerendiſſimus P. Bernardinus de Senis reliquit plures Commiſſarios in Vltramontana familia, neque hoc repugnat, & facere id poteſt pro bono pacis. quæritur

modo

Digitized by Google

modo an iſti poſſunt procedere contra patres, non conuocatis alijs patribus? Generalitas enim officij ita poteſt ſe tenere quoad paucas, ſicuti quoad plures & omnes prouincias, & Cõmiſſarij generales, omnes ſupracitati appellãtur: quare nõ videtur remanere intra terminos ſuperiorũ prouincialiũ, quia Prouincialis appellatione non venit, niſi qui eſt ſuperior vnius prouinciæ 3. q. 3. §. *ſpatium cap. vltra tertiam de teſtib. vbi Innoc. l. prouinciales. Alciatus de verb. ſignif.* Nibriſſenſis *in vocabulario vtriuſque iur. verb. Prouincia*. qui autem multas gubernat, non prouincialis, ſed generalis appellari debet, & ſic conſurgit alia difficultas, an ſub hac formalitate militent, qui ad plures prouincias Viſitandas mittuntur, vt paſſim contingit. & in Gallia Viſitatorem Commiſſarium generalem vocitant.

Reſpondeo, venanda eſt reſolutio ex patentibus literis à Generali indultis. Si enim delegatum ſupra multas prouincias Commiſſarium generalem appellet, ſine dubio poterit procedere ſine congreſſu patrum. quia tunc non eſt ſuperior prouincialis cuiuſmodi ſunt omnes ſupra recenſiti, qui ad regendas plures prouincias miſſi, generales Commiſſarij titulo condecorantur. hoc tamen vſquequaque non extendo, vt compræhendam Viſitatores, etiam ſi ad plures prouincias demandatos, quia iſti ſuum officium vltra viſitationem non protrahunt, alij verò & viſitant, & per triennium, & vltra gubernant, & imbibunt qualitatem generaliũ. quare Viſitatores in Patres animaduertere non poſſunt, quia ſemper Prouinciales ſunt, nam completa viſitatione vnius prouinciæ, illius Superiores amplius non ſũt, niſi eſſent ſicuti Viſitatores Apoſtolici tempore Clem. 8. quibus plures prouinciæ reformatorum ſingulis obtigerunt, & per aliquos annos illas gubernauerunt, erantque loco generalium. Vnde quando in ſtatuto dicitur, à *Superioribus prouincialibus, & Commiſſarijs*, Tò *Commiſſarijs* non compræhendit Commiſſarios generales, ſed prouinciales, quia non eſſet accommodata diſtributio, ſi commiſsarij generales venirent, dum poſt Superiores prouinciales abſolute ponuntur, nec aſſignari poſset ratio, cur additum ſit Tò *Prouinciales*, dum diſponitur de Superioribus, & non ſit appoſitum ad *Commiſſarios*, qui, & Prouinciales, & Generales eſse poſsunt. Verum æquum eſt, etiam ipſos Generales vti debere diſpoſitione ſtatutaria in iudicandis cauſis patrum, vt eos à plebe diſcriminent, quia ordinarium tribunal pro ipſorum iudicio eſt congregatio patrum

cc prouin-

prouinciæ, à qua diſpoſitione diſcedere in odioſis præcipue, rationi non congruit. niſi ex cauſa opus non ſit ordinem iſtum deſerere. & in praxi obſeruatur, vt quando procedendum ſit cõtra aliquem Prouincialem, ſiue patrem, ipſimet Generales patrum prouinciæ cogunt concilium, & cum ipſorum voto decernunt, nec apparet ratio cur aliter procedere debeant, quia, ſicuti in omnibus alijs negocijs vtuntur medijs ordinatis, puta diffinitorio, neſcio cur exire debeant à congreſſu patrum, ſi ſtatuta taliter diſponant.

Non ierim inficias, poſſe Generales ſuper hoc ſtatuto diſpeſare ex rationabili motiuo, quando ſcilicet iuſtitia periclitaretur, & fomento partium delicta impunita remanerent, cuiuſmodi in ſimili, deferenda ſententia cum voto diffinitorij ſancitur in practica noſtra Criminali §. *ſententia fol.* 40. *niſi diffinitores ex vrgenti cauſa neceſſiũ fuerit excludere* quod ſi id Viſitatoribus conceditur, cur Generalibus negandum ſit? dixi *ex rationabili motiuo*. quia ſine cauſa ſuper ſtatuto diſpenſare non poteſt, & fieret iniuria Prouinciæ, Reo, & Patribus. & diſcurrendum eſt de hoc, ſicuti diſcurritur de authoritate generalis in materia diſpenſationum, quæ limitata eſt per *Capitulum gener. Rom. an.* 1639. vt alibi dictum fuit.

Pro complemento tandem huius quæſtionis, noto non impediri per hoc ſtatutum Superiores Prouinciales à capiendis informationibus, & formando proceſſu offenſiuo, ſine patribus, ſed tantum à ferenda ſententia, & ab inferendo aliquo actu, qui retractari non poſſit. inquit enim ſtatutum, *officio priuari, vel ad notabilem aliquam punitionem, aut confuſionem ſubeundam cogi non poſſint*. quæ verba ſupponunt cauſæ complementum, & ſententiam, non totum anteriorẽ proceſsum, quia ex communi vſu, Prælatus ſolus, vel ex officio inquirit, vel ad partis inſtantiam procedit, capiendo indicia, examinando teſtes, publicando proceſſum, concedendo defenſiones, quando autem ſententiare debet, conuocat aſſeſsores, & diffinitoriũ, & quidem ſi ad formandum proceſsum cogeretur, ſemper cũ voto aliorum procedere, numquam cauſæ complerentur, neque vitia punirentur. Ex qua doctrina, quæ eſt in praxi, & communiſſima, deducitur, poſſe prouincialem carcerare aliquem patrem, iuxta regulas practicæ criminalis *Titulo Carcer.* quando ſcilicet reus eſſet de fuga ſuſpectus, quia licet confuſio ſit, aliquem carcerari, ea tamen non infligitur per ſententiam. ſo

non ex-

non expedit petere conſilium, aut conſenſum de carcerando aliquo, quando periculum eſſet in mora, atque adeo iudex ſtultè procederet, quia carcerandum ad fugam inſtrueret. Tormentis autem ſubijcere, ac in rigoroſo examine conſtituere non poſſet, quia neque tormenta inferuntur ſine conſilio, et conſenſu diffinitorij. *Pract. noſtra Crimin. Titulo torturæ fol. 32. fine.*

Si petas, an poſſit Prouincialis penitētijs ſalutaribus in huiusmodi Patres animaduertere

Reſpōdeo poſſe, et non ſolum Prouinciales, ſed etiā Guardianos, iuxta ſtatutorum præſcriptum, nimirum ſi ad Chorum, et ad menſam non conuenirent, ſi ſilentium frangerent, ſi diſciplinam regularem floccifacerent, &c. in his enim omnibus, nec proceſſus inſtruitur, nec ſententia fulminatur. nec vnquam religio ſenſit, aut ſentit hoſce patres à diſciplina regulari immunes reddere, vel eoſdem in publicis defectibus fouere. quinimo, cum patres ſint, debent alijs exemplo prælucere. & parum foret, ſtatuta pro minimis condidiſſe, ſi ab ijs Patres abſoluerentur, *omnibus noſtræ familiæ Fratribus* (inquit ſtatutum generale cap. 12. §. 5. num. 1.) *cuiuſcunque conditionis exiſtant, mandamus, vt præſentia ſtatuta obſeruent*. nullus excipitur. accedunt decreta Clementis VIII. in quibus puniri mandantur, qui Choro, qui menſæ, qui communibus officijs, ac Vitæ non aſſiſtunt.

Quæſtio Tertia, Quid nomine notabilis punitionis, & confuſionis veniat.

Reſpondeo primo, non prohibetur Superioribus prouincialibus in Patres qualificatos animaduertere in nullo caſu, ſed tātum per notabilem punitionem, aut confuſionem. adiectio illa *Notabilem* concedit de ea, quæ notabilis non fuerit, ex poſita doctrina exceptionis, & cum ſit reſtrictio iuriſdictionis ordinariæ, in ea tantum parte valere debet, vbi expreſſe apponitur. Cum ergo authoritas prouincialis ſit ſumma, & ordinaria in Prouincia, à qua *nullus fratrum, nulla monialis, nullus conuentus exempti ſint, ſed ei omnes obedire tenentur in ijs, quæ non ſint contra animam, & regulam*. vt dicitur cap. 8. §. 38. num. 3. & reſtringatur per illud *notabilem*, ſequitur quòd quando notabilis non fuerit Prouincialis ſuo iure vti poterit. & hoc à maiori probat finem *ſecundæ quæſtionis* de pænitentijs ſalutaribus, quia ſi poteſt iudicialiter procedere ad punitionem non notabilem, multò magis ad pœnitentias ſalutares, per regulam *ſi de*

quo magis, ergo, de quo minus. tota difficultas eſt, determinare quæ ſit punitio notabilis, vnde.

Notabilis. Reſpondeo ſecundo, nonnulla tetigimus ſupra *cap. 28. quæſt. 2. diffic. 2.* explicantes materiam non vulgarem, requiſitam pro fulminatione excommunicationis. nunc dico notabilem idem eſſe, ac notatum & infamem, *cap. ex parte A de teſtibus, & atteſtat. ibi quoſdam laicos infames, & notabiles.* vnde titulus legis de ijs, qui notãtur infamia, quaſi notæ in vultu ſeruorum inuſtæ. quare iuxta hanc acceptionem non poteſt Prouincialis deſcendere ad ſententiam infamantem, vt eſſet de furto, de periurio, de fornicatione, & de omnibus alijs delictis infamiam irrogantibus. Sed non puto tenendam eſſe rigoroſe acceptionem *notabilis* vt ſolum currat vbi aſpergatur infamia, ſed etiam, ſi inferretur punitio, quæ apud religioſos notabilis, & conſpicua exiſtimaretur, etiam ſi non infamaret, cuiuſmodi eſſet ſi declararet aliquẽ patrem inhabilem ad officia, quia vitam communem non ſeruat. ſi ſuffragiorum iure priuaret. quia aliquẽ percuſſit. ſi munere lecturæ, vel cõcionis, aut cõfeſſarij deſtitueret, quia ignorãs, ſtrepitoſus, nõ exẽplaris eſt, & alia huiuſmodi. hęc enim non sũt priuatio officiorũ, nõ ſunt delicta infamantia, tamen ſunt notabiles, ac celebres, conſpicuæquè punitiones.

In quem ſenſum accipienda eſt appellatio *confuſionis*, quæ idem importat, nimirum dedecus, opprobrium, vnde confundatur, ideſt rubore perfundatur, iuxta frequens eloquium S.

Confuſio. Scripturæ *confuſio faciei meæ cooperuit me: confundantur illi, & non confundar ego. Non confundas me ab expectatione mea*, quibus locis ruborem, & erubeſcentiam ſignificari certum eſt. apud legiſtas autem confuſio miſtionem denotat, vt multis probant *Caluinus, Nebriſſenſis, Bertacchinus* in ſuis repertorijs, quæ ſignificatio quęſtioni noſtræ non congruit. ſed in priori acceptione perſiſtentes, dicimus idem eſſe confuſionem, ac infamiam, & notabilem animaduerſionem, ex qua deturpatus, & rubore ſuffuſus remaneat.

Non autem attendenda eſt extimatio patientis, qui fortaſſe confundetur, ſi flagella diſciplinæ ſibi infligat, ſi culpam dicat, ſi in pane, & aqua ieiunet. & non falſo extimaret, quando ob delicta infamãtia hæc pateretur. Sed opinio naſci debet ex ipſo delicto, ex genere pœnæ grauis, infamantis, & notabilis. quæ præcipuè pendere debet ex iudicio prudentis Prælati, qui in

dubio

dubio inclinet in fauorem rei, quam rigoris. Quod ſi reus punitus tanquam de non notabili delicto, ſe grauatum ſentiat, poterit latam ſententiam remedio appellationis reſcindere. ideo ſit.

Quæſtio Quarta, An Superiores procedentes contra Patres ordinis ſine conſilio patrum prouinciæ, nulliter procedant, & puniendi ſint.

Reſpondeo primo, nulliter procedere. Probo ex contextu Verborum ſtatuti, *cogi non poſſint* ad ſubeundas pœnas, niſi cum conſenſu patrum. Verbum enim *poſſum* cui præmittitur negatio, importat neceſſitatem, & actum contra geſtum omnino reddit nullum, priuatque omni potentia *Barboſ. diction.* 268. *num.* 3. *pleniſſimè*. Secundo, quia præſcribitur forma iudicij, & actus, qua non ſeruata, actus omnino eſt nullus, vt probaui in *Comment. ad ſtat. cap.* 2. *ſtat* 1. *fol.* 59. *& cap.* 5. *ſtat.* 12. *fol.* 454. & eſt communis opinio, quod autem ſit forma, patet ex verbo. *Niſi de conſilio*, & hæc dictio formam importat, *Barboſ. dict.* 217. *num.* 10. & quia ſub ijſdem verbis preſcribitur iudicium omnium cauſarum ordinis in ijſdem ſtatutis cap. 7. §. 5. num. 29. *Prouintiales, & Viſitatores, Guardianum priuare non poſſint ſine diffinitorij conſenſu*, & infra *Illo ſemper obſeruato, vt vbi de priuatione, vel condemnatione agendum ſit, non fiat, niſi de maioris partis patrum prouinciæ conſilio, & conſenſu*, & nullus dubitat, aliter factum eſſe ipſo iure nullum, ergo idem dicendum eſt de iudicio cauſarum, patres concernentiũ, quod numero ſequenti ſubnectitur, ſtatuitur enim tribunal competens. in quo tales cauſæ iudicari debeant, & ſuperiores aliter procedentes, nulliter agunt, ex defectu iuriſdictionis, quę impeditur per ſtatutum generale. Vnde non poteſt applicari huic caſui maxima illa, *Multa facta tenent, quæ fieri prohibentur*, quia illa tantum valet, vbi adſit potentia faciendi, & actus non irritatur, Neque defectus Clauſulæ *ſi ſecus actum fuerit, irritum ſit, & inane*, quia hæc clauſula ſemper intelligitur appoſita, vbi ex mente legis actus irritatur, & vbi apponi conſueuit. *Felin. in cap. cum M de conſtit. num* 6. *Mandoſ. in regul.* 17. *Cancell. quæſt.* 2. *num.* 6. *Rebuff. in repetit. cap. nulla, de conceſſ. praben. colum.* 30.

Poſſe, neceſſitatem quãdo importat

Niſi.

Cauſula, *ſi ſecus actam* quando ſuperintelligitur.

Reſpondeo ſecundo, Prouincialem contra ſtatutum hoc procedentem dignum pœna eſſe, tanquam ſtatuti tranſgreſſorem. omnis enim culpa emendationem requirit, maxime in foro Eccleſiaſtico, & regulari, vt in *Cap. de pœnis dictum fuit.* qua autem

autem pœna plectendus ſit, arbitrio Iudicis Superioris, ad q
recurſus habebitur, reſeruatur. primo enim reſcindenda ſu
acta, tanquam attentata contra ſtatutum. Secundo, ſuſpen
etiam poterit ab officio, vel ſaltem quoad actus iudiciarios, v
in eo, in quo peccauit, puniatur. Tertio, cogendus eſt ad re
farciendum damna illata Patri offenſo, per irregularem mo
dum procedendi.

Sed hæc dicta ſufficiant, quoad iſtas pœnales materias, quas vlterius extendere tempus, & occupationes non ſinunt, completa in Regio Monaſterio S. Claræ Neapolis, quo maius, & eminentius numeroſitate, atque nobilitate monialium, amplitudine, ac ſtructura verè Regia, & in toto Chriſtiano Orbe non reperitur, die 28. Maij ann. 1647.

Omnia pedibus S. Romanæ Catholicæ, & vniuerſalis Eccleſiæ, eiuſque correctioni volens, libenſque ſubijcio.

F I N I S.

Digitized by Google

AD LECTOREM
MONITIO.

Quoniam in duas partes Opus diuidere neceſſitas inopinata coegit, monitum ſis, humaniſſime Lector, prioris partis folia ſimpliciter adnotata fuiſſe, quæ autem ad poſteriorem ſpectant, numeris additum fuiſſe 2. p. ne duos indices conficeremus. Quod ſi non ſtatim, quod quæris, occurrat, ne graueris idipſum in altera parte perquirere.

A

A Contrario ſenſu. 179.
A diuerſis non fit illatio. 2.p. 37. & 294

Abiuratio.

Quotuplex. 2.p. 297.
Abiuratio de leui, & de vehementi 2 p.298.
Abiuratio non inducit pœnas. 2. p. 299.

Abſentia.

Superioris vnde metienda. 399.

Acceptilatio.

Quæ dicatur in iure. 106.

Accuſatio, Accuſator.

Accuſatio, vbi inquiſitio locum non habet, eſſe non poteſt, 2.p.163.
Accuſatio incœpta non poteſt aboleri à Iudice. 442.
Accuſatione minor eſt inquiſitio, & hac exceptio 424.
Accuſator non probans eſt calumniator, 438.
Accuſator non probans ex malitia teſtium etiam puniendus eſt. 439.
Accuſator qua via à pœna talionis excuſari poterit. 440.
Accuſans aliàs accuſatum quando euadat talionem. 446.
Terminus ad accuſandum poteſt ſtatui à Iudice. 443.
Quibus caſibus accuſare teneantur Religioſi, ibid.
Vnde dignoſci poſſit aliquem aliàs accuſatum non fuiſſe. 446.
Accuſans cum vno teſte tenetur reſtituere famam. 2.p.320.
Accuſare an quis teneatur. ibid.

Actiones, Actus.

Qui in malam partem actiones interpretentur. 2.p.175.
Actus, cuius pœnitentia nos non capit, non eſt dicendus inuitus. 250.
Actus legitimi, qui dicantur in iure. 105. & qui in ordine. 106.
Actu eſſe, & in via proxima idem ſunt. 152. ſicuti effectus, & conatus proximus. ibid.
Actus cenſetur magis valere, quàm perire. 2.p.389.

Adulatio.

Quomodo ſubornet, & Simoniam inducat. 2 p.134.

Adulterium.

Quomodo probetur. 79.
Adulterij præſumptio quæ. 369.
Adulterij probatio clara quæ. ibid.

dd *Agen-*

Agentes.
Et conſentientes pari pœna puniuntur. 80.
Album.
Et in Album inſerri quid ſit. 111.
Alchimia.
Vide infra, Artes.
Aleas.
Tenere eſt prohibitum. 2.p.280.

Alius, Aliàs.
Alias, quid importet. 154.
Alius in iure quid notet. 2.p. 12. & 172.
Per alium quid ſignificet. 2.p.12.

Ambitus, Ambitio.
Ambitus, vt Minoriſtis Conuentualibus interdictus. 2.p.130.
Ambitus pœna non punitur procurans literas, quæ in manus promotorum non venerunt. 2.p.140.
Ambitionis ingenium 2.p.395.
Anteceſſor.
Quis dicendus. 151.
Apoſtata, Apoſtaſia.
Contra Apoſtatas proceſſus fabricari poteſt. 43.
Apoſtata non citatur. 29.
Niſi per monitorium generale. 30.
Apoſtatas capiendi generalis poteſtas. 409.
Apoſtatæ quando poſſint capi à ſubditis. 410.
Tempus præſcriptum excedere quādo conſtituat apoſtatas. 392.
Sine ſocio ambulare quando faciat eſſe apoſtatam, 391.
Quæ diuerſio itineris apoſtatam faciat. ibid.
Apoſtaſia grauiſſima quando iudicanda ſit. 394.
Apoſtaſię grauioris, & grauiſſimæ pœnæ. 396.
Apoſtaſiæ leuiſſimum genus, 357
Apoſtaſia non habitus dimiſſione ſed in animo conſiſtit. 395.
Appellatio.
Excedi non poteſt vltra bienniū..
Appellatio quid & quotuplex, & c iure inducta. 2 p.330.
Appellatione quomodo vti poſſ Regulares. 2 p.331.
Appellationis effectus. 2.p.333.
Appellatione pendente nihil innc dum. 2.p.334.
Appellatione legitima interpoſi nō proceditur Vlterius. 2.p.33
In appellatione praxis ſeruanda p. 337.
Appellatio quomodo, & quando catur deſeri 2.p.338.
Appellationes friuolæ, quænam 2.p.339. & 340.
Appellatio coram teſtibus qua Valida ſit. 2.p.345.
Appellationis formulæ. 2.p.346.
Appellatio à delegato, Vel ſubd gato quomodo facienda. 2.p.
Appellatur etiam ſine verbis, & ſ tis 2.p.332.
Appellans poteſt Romam petere tute Apoſtolorum conceſſorum p.338.
Malè appellatur non ſeruato or 2.p.346.
Male appellantis pœnæ. 2.p.342
Appellari poteſt à non probata ſa. 2.p.347.
Appellare ad Epiſcopos quand ceat, 2.p.331.
Appellari à Guardiano pōt. 2. p.

Arbitrium, Arbitrarius.

Arbitrio boni viri quid valeat. 70. Quis bonus vir. 71

Arbitrio tuo, diſcretioni tuæ, &c. cōmittimus, quantum extendantur 70. & 74.

Arbitrium Superioris quam vim habeat. 72.

Arbitrarius iudex quomodo procedere debeat. 70.

etiam cum Regularibus 71.

Arbitrium num extēdi poſſit ad mortem, & ad triremes. 2. p. 99.

Arbitri in appellatione quando eligendi. 2. p. 345.

Archiuia.

Publica. 2, p. 262.

Archiepiſcopus.

Non ſe ingerere debet in primis inſtantijs ſuffraganeorum 2. p. 381.

Argumentum.

A contrario ſenſu quàm efficax. 193 & 2. p. 131.

Arma

Vnde dicta. 2. p. 84.

eorum genera. ibid.

Arma defenſiua, an poſſit in cella tenere religioſus. ibid.

Arma clericis vetita, ſpecialiter in Diœceſi Mediolanenſi. ibid. & 86.

Arma an monachi tenere poſſint. ib.

Arma deferre ad oſtentationem, an punibile in regulari. ib. & 87.

An retinere in aliena domo. ib. 86. 88

Arma Clericorum ſunt lacrymæ. 2. p. 280.

Artes.

Vetitas docere, exercere, diſcere. 140.

in his paruitas materiæ excuſet ibid.

Vt in lectura librorum prohibitorum 141.

Paruitas materiæ, an excuſet in Alchimia. ibid. Vide Libri prohibiti.

Aſſeſſores.

Quare à noſtris iudicijs remoti 16. 17.

Audire.

Deum eſt de iure diuino, & naturali. 25.

Inauditus, non confeſſus, non conuictus ſententiari nō poteſt. 25. & 26.

Aut.

Quam vim habeat. 2. p. 12.

Autenticum.

Quid ſit. 407.

B

Bona

Bona, & vita parificantur. 2. p. 136. Bonorum naufragantiū quantū ſurripi debeat, vt excommunicatio incurratur 2. p. 144.

Brachium

Brachij ſæcularis impreſſio electionē vitiat, 2. p. 149. Et quid impreſſio. 2. p. 150. Abuſus laicæ poteſtatis. ibid.

Bullæ

Relaxatiuæ paupertatis in ordine Minorum ſurreptitię. 343.

Bullæ Apoſtolicæ quid, & quot modis falſificentur. 2. p. 8.

Quot item aliæ literæ. ibid.

C

Calliditas.

Quid ſit. 447.

Calumnia, Calumniator:

Calumnia quid ſit. 419.

Calumnia in animo conſiſtit. 441.

Calumniatores ſunt infames, & cur. 436.
Calumniator eſt, qui falſa crimina proponit, & qui vera non probat. 440.
Calumniari propriè quid importet. 420.

Canones.

Pœnitentiales in foro externo ſeruādi ſunt. 383.

Carcer.

Pœna indebite carcerantium religioſos 174. Quando incarceratur 175.
A carceratione ad cuſtodiam non appellatur. 176.
Liberatus à carcere an ſit in integrũ reſtitutus. ib.
A quo reſtituendus. ib.
Carcerato quare detrahatur forma habitus. 177.
Carceratus cur non tondeatur. 179.
Carcerato quando confeſsio & communio concedi poſſint. 181. 183.
Miſericordia miniſtranda in ſolẽnioribus feſtis. 183.
Carcerati in perpetuum quoties cõmunicare poſſint. 185.
Et cum alijs colloqui.
Ieiunare debent in refectorio, & ſibi diſciplinam infligere. 186.
Carceratis quando rigores remitti poſſint. 187.
Carceres quales apud Minores. ib.
Carcer vnus antiquitus in Vrbe. 188.
Carceris vtiles moralitates. ib.
Carceres in locis præcipuis. 189.
Tuti, humani, lucidi. ib.
Carceratis exhibeatur humanitas. 190.
Carceres, & carcerantes inhumaniter perſtricti. ib.
Cum carceratis piorum Principum clementia. 191.
Qui in ſuos carceratos crudeles. 192.
Peccant mortaliter. 193.
Carcerato iniuſte fugere licet. Et quid ſi iuſte damnatus ad mortẽ. 193.
Quid ſi redire iurauerit. 194.
Quid ſi oſtium apertum reperiſſet. 197.
Carceris cuſtos à damnato ad mortem an occidi poſſit, vt fugiat. 197.
Carcerum effractores vt puniendi. ib. & quæ proprie ſit effractio. 198
Et aperitores. 199.
Carcerati fuga quando Prælato cõuentus imputari poſſit. 200.
Carcerum cuſtos in fuga doloſa, carcerati pœnas ſubeat. 201.
Fuga à carcere quid indicet. 196.
Carceris pœna. 132.
Carcer quid. ibid.
Carceratis an poſſint applicari vincula. ibid.
Carcerum cuſtos cur dictus Cõmentarienſis. 133.
Carcer quot modis accipiatur. ib.
Ad cuſtodiam, & ad pœnam. 134.
Ad arctationem. ibid.
Quibus caſibus infligatur. 136.
Carceratus indebite pœnas non cõtrahit. 164. 165.
Carcer debet eſſe formalis. 2. parte 249.
Carcer triplex eſt 2. parte 250.
Annus carceris debet eſſe continuus 2. p.

Digitized by Google

2. p. 251.

Carcerati perpetuò ordines exercere non poſſunt. 2. parte 314.

Carcerare quando & quomodo poſſit Guardianus. 166.

Quid ſi male iudicet de notorietate delicti. ibid.

Carcerari nō poteſt à Guardiano niſi notorie delinquens. 169.

Caſtitas.

Inuiolato corpore ſæpe fugit de moribus. 346.

Capitulum

Prouinciale quando non accipiatur pro diffinitorio. 415.

Cappella

Fratres Minores cappellanias habere non poſſunt. 344.

Nec cappellas concedere. 340.

Quando id poſſint, & qua ratione 341.

Cauſa.

Per menſem ante capitulum terminandæ cauſæ. 2. par. 159.

Poteſt cognoſci etiam poſt menſem 2 par. 160.

Cauſæ miſtæ. 61.

Criminales. ibid.

Ciuiles, & ſi inter regulares reperiātur, ibid.

Cauſæ publicæ, ſeu publica delicta 62.

Qui cauſam damni, dat, damnum dediſſe videtur. 80.

Cauſa expulſionis an delegari poſſit 2. par. 258.

Cauſa incognita inquiſitum non poteſt abſoluere. 2. par. 382.

Cauſa finalis falſa vitiat gratiam 2. par. 373.

Cibus.

Circa cibos aurea D. Bernardi Sententia. 2. par. 213.

Citatio.

Parte non citata, acta nulla. 27.

Citatio excludi non poteſt. ibid.

Citatio fit in inquiſitione ſpeciali. ib.

Religioſus per quem citandus ibid.

Citatio iudicium incipit. ibid.

Contra citationem Statutum fieri nō poteſt. ibid.

Citatur etiam præſens. 28.

Præſentia aliquando æquiualet citationi. ibid.

Non citatur abſens, qui defendi non poteſt. Notoriè delinquens, Apoſtata, Deprehenſus in flagranti. ib.

Reus quoties citandus. 29.

Sufficit ſemel in ſummario iudicio. 30. etiam in alijs cauſſis. ibid.

Quando reus ſe citari non permiſit, poteſt incitatus damnari. ibid.

In alieno territorio perſonaliter citari non poteſt. ibid

Epiſcopi ſede pulſi id poterunt per edictum. ibid.

Literæ miſsiuæ non ſunt citatio. 31.

Citatio perpetuat iuriſdictionē. 31.

Pars dicitur inaudita, & indefenſa, quando non citatur. 27.

Clarum.

In claris nō egemus coniecturis. 286. & 2. par. 268 & 270.

Clauis.

Minoritæ clauem cellæ deferre non licet 308.

Clericus.

Antiquitus flagellis ſubdebātur clerici delinquentes. 186 187.

Clericorum ius pingue, Fratrum nimis

mis macrum. 5.

Clericus delinquens, & fugiens poteſt à laico comprehendi,& ſuo Superiori ſiſti. 306.

Idque ſtatim, & quantum temporis importet illud *ſtatim*. 361.

Clerici quando, & quo iure ſint exempti à poteſtate ſeculari 2. p. 219.

Clerici nomine non veniunt Monachi in odioſis. 374.

Clerici pœnam ſanguinis dare non poſſunt 2. par. 284.

Colligatio.

Contra Superiores, vel fratres, & in electionibus. 2. par. 155.

Communio.

Dari poteſt damnatis ad mortem. 183.

Communionis, & Confeſſionis frequentia. 184.

Veteres rarius cõmunicabant. 185.

Communitas.

Quæ dicatur. 2. par. 72.

Complices.

An liceat aperire complices in confeſſione. 455.

Commutare.

Quid ſit. 289.

Companere.

Quid ſit 2. par. 34.

Computus.

Vnde dictus. 328.

Minoritam dare computum, an ſit contra regulam. 329.

An Guardianus poſſit ad illũ cogi. ib.

Dum redditur, aſſiſtentes attendere debent. 331.

Conatus.

Quando puniatur. 77.

Conceſſio.

Conceſſo fine conceduntur media & conſequentia ad illum 338. & 2. par. 74.

Conferre.

Quid ſit. 2. par. 140.

Confidentia.

Beneficialis quomodo vetita. 2. par 123. Pactionalis 2. par. 124.

Confeſſio Sacramentalis.

Onus Confeſſionis eſt ſigillum ſecreti. 2. par. 312.

Solus Sacerdos tenetur ad ſigillum confeſſionis. ibid.

Reuelare confeſſionem quando liceat 2. par. 313.

Pœnæ canonicæ in reuelantes Confeſſiones. ib. & 306.

Reuelare confeſſiones, quãdo ſit caſus S. Officij. 2. p. 307.

Reuelationis malitia. ib.

Reuelationis indicia. 2. p. 308.

Confeſſarius vnde reuelaſſe conuincatur. ibid.

Reuelationis clara probatio. 2. 310.

Reuelans confeſſiones eſt infamis 2. p. 315.

Confeſſarij, & prædicatores Principum an priuilegiati. 2. p. 378.

Confeſſio, Confeſſus.

Confeſſio de crimine infamante non infligit infamiam iuris. 422.

Confeſſus non habetur pro cõdemnato. ibid.

Confeſſus quomodo pro iudicato habeatur. 423.

Confirmatio.

In forma communi non arctat, ſicut in forma ſpecifica. 2. p. 365.

Confirmatio aliquorum eſt reprobatio aliorum. 2.p. 368.

Confuſio.

Quid importet. 2.p. 404.

Coniectura.

Contrariæ quid operentur. 2. p. 310.

Conſenſus, Conſentire.

Conſentire quot modis accidat. 256.

Diffinitorium poteſt dare ſuum conſenſum ad torquendum reum per litteras. 227.

Conſentit indirecte, qui tacet, & non impedit 200.

Conſenſus quando ſufficit. 215. quando requiritur. 216.

Ad torturam regularis. 2.p. 215.

Conſilium, Conſulere.

Conſilia euangelica an obligent regulares. 2.p. 61.

Conſilium petere an ſit malum. 2. p. 222.

Conſilij, & concilij acceptiones. 2.p. 223.

Petens conſilium vt puniendus. 2. p. 224.

Conſulens delictum qua pœna ſit puniendus. 83.

Conſulere quid ſit. 2.p. 140.

Elector conſulens per veras rationes, ſi cum hoc aliquid accipit, ſubornatur. ibid.

Conſulens aliquem reſpōdere in culpa, eſt puniendus. 2.p. 74.

Conſpiratio.

Eſt contra iuſtitiam 2.p. 176.

Eſt bona, & mala, & vnde dicta. 2.p. 176.

Mala non ſine dolo. ibid

Conſpirationis auctor puniendus 2.p. 171.

An excuſet credulitas fatua. ibid.

Conſpirare ex odio, vt puniendum 2.p. 174.

Eius aliquot exempla. ibid.

Conſpiratores quàm mali 2.p. 173.

Conſpiratio in ſæculares. 2. p. 172.

Conſpiratio in Prouincialem à quo punienda. 2.p. 177.

Conſuetudo.

Contra regulam non valet. 318.

Conſuetudinis legitimæ vis. 319.

Conſuetudo contra præcepta Regulæ in obſeruantia Fratrum Minorum non eſt introducta. 320.

Requiſita ad validam conſuetudinem. 321.

Temporis lapſus. 322.

Interruptio ibid.

Maioris partis communitatis ibid.

Contra ius diuinum, nec contra vota eſſentialia valet. 324.

An contra præcepta. ibid. & 263.

Conſuetudo legitima eſt ſeruanda. 341.

Stat pro lege. 331.

Præſcriptam an Generalis poſſit tollere. 263.

Contemptus.

Quando dicatur 2.p. 48.

Contemptus quando ſit peccatum mortale. 58.

Quando iniuriam ſonet. 2 p. 48.

Contemptus triplex. ibid.

Contemnere Sedem Apoſtolicam eſt illi non obedire. 435.

Contritio.

Mortuum dediſſe ſigna contritionis probat vnus teſtis. 272.

Concitare.

Quid importet. 289.

Con-

Digitized by Google

Contrarium.
Contrariorum eadẽ eſt diſciplina. 42.
Conuicium.
Quando fiat 2 p. 72.
Conuictus.
Quando quis dicatur. 37.
Conuincitur per teſtes, ſcripturas, & inſtrumenta. 38.
Contradicere.
Quando ſumatur in bonam partẽ. 238
Contumax, Contumacia.
Contumacia, rebellio, inobedientia quomodo differant. 236.
Contumax habetur pro confeſſo. 35.
Contumax reputatur præſens. ib.
Contra contumacem omnia iura clamant. ib.
Contumax non poteſt comparere per procuratorem. ib.
Contumax in ordine poſt quantum tempus ſit audiendus. 40.
Contumaciam debet præcedere trina monitio. 243.
Inobedientia contumax quæ ſit, & quid pariat. 242.
Correctio.
Correctionis ordo, quo vtitur Eccleſia in clericis, 378.
Credere.
Non credendum Prælato aſſerenti. 2. par. 178.
Cui credendum in dubio. 2. p. 311.
Crimen.
Morte dignum in ſæculo, qua ratione puniatur in ordine, & quæ ſint eiuſmodi crimina. 157.
Cuculla.
Innocentiæ ſignum. 177.
Culpa.
Theologica, & phyſica. 55.
Lata culpa æquipollet dolo. 86.
Lata, Leuis, leuiſſima. 2. p. 96.
Quomodo diſtinguatur ſecundu[m] Canoniſtas. 86.
Latiſſima dolo æquiparatur. 2. p. 5
Lata in cauſa mortis non æquiua[letur] dolo. 2. par. 98.
Lata in officio quæ ſit. 208.
Triplicata in furto facit furem ſam[o]ſum. 355.
D
Damnum.
Qui cauſam damni dat, &c. 80.
Debitum, Debitor.
Debita contrahere an liceat Mi[no]ritis. 297.
Debitis grauare conuentum. ibi[d].
Debita cum qua licentia contrah[en]da. 298.
Debitorum contractores quom[odo] puniendi. 299.
Debitores fratres ſunt infames.
Debitor quis ſit 2. p. 73.
Decretum.
Dies ſtatutus pro legendis decr[etis] quantum poſsit prorogari. 131
Defenſiones.
Renunciare in cauſa mortis an pec catum. 194.
Quando non dentur. 35.
Negantur in notorijs. 37.
Sunt de iure naturæ, & diuino. 26 & 32.
Tolli non poſſunt per reſcripta ſtatuta. 32.
Iudex illas negans eſt iniquus. il
Exceptione non obſtante intellig de friuola. ibid.
Offerendæ à Iudice. ibid.
Recuſari nõ debẽt in cauſa graui

Aii

Aliorum circa hoc cenſio. 33.
Malè defenſus, indefenſus. ibid.
Defendere quid ſit. ibid.
Iudex defenſioni inuidẽs, coruns ib.
Dummodo habeat teſtes curiæ pro legitime citatis, &c. quid operetur. 34.
An hoc decretum acceptandum ſit. 35.

Degradatio.

Solemnis quæ. 177.
Degradationis effectus. 2. p. 292.

Delegatus.

An poſsit ſubdelegare. 291.

Delictum, Delinquens.

Delictũm carcere dignum. 166.
Delict um minus cum maiore confũditur. 360.
Delinquentem ſine legitima facultate capere, eſt delictum capitale. 362.
Quid ſi delinquens eſſet Superior, an capi poſſet. ibid.
Delicta quo ordine pũnienda. 3.
Delictum idem ſæpius inquiri non debet, & quomodo ſit intelligẽdum. 92.
Delicta notorie quomodo ſententiẽtur. 253.
Delicta vt præſcribantur in ordine Minorum. 40. 41.
An hoc non obſtante, quis diſpenſari poſsit ad accuſandum. 41.
Delictum emendatum per correctionem denunciari non debet. 161.
Quando quis teneatur denunciare 161.
Delicta incorrigibilia quæ. 245.
Delicta carnalia difficilis probationis ſunt. 369.
Delicta publica, & priuata quæ 371.
Delicta in religione præſcribuntur, 447.
Omnia delicta apud religioſos ſunt publica. 379.
Vnum delictum à pluribus puniri poteſt, 2. p. 231.

Denunciator.

Quando talionem pati debeat. 444.
Deriſio. 2. p. 48.
Deprehendere 2. p. 88.
Deprehenſus, & conuictus in quo differãt. 275.

Detrahere.

Quid ſit, & quid ſi fiat publice. 418.
Detrahere ſibi quando ſit peccatum mortale. 419.
Detrahitur ſcripto, vel facto. ibid.

Dies.

Pro naturali ſumitur. 388.
Dies termini non computatur in termino. 387.

Difficultatis.

Vis. 2. par. 196.

Diffinitores.

Sub mortali tenentur noſſe merita cauſarum. 10.
Sunt collegæ Superiorum. ibid.
Imperitos eligentes qui peccent 11.
Diffinire quid ſit. ibid.
Ignorantes renunciare tenentur 10
Quantã ſcientiã habere debeãt 12
Quantam obligationem in diſcutiẽdis proceſsibus. ibid.
Non tenentur credere Prouinciali referenti. 13.
Quando ſubrogandi, etiam à delegato. 15.
Diffinitorum, & Iudicis onus in cauſis. 12.

Diffinitores an iuriſdictionem habeant, 111.
Diffinitorij generalis auctoritas 2. p. 369.

Diminutio.

Capitis eſt maxima pœna. 407.

Diœceſanus.

Quis 2. p. 264.

Diſcretus.

An ſit officium in Religione, aut Magiſter nouitiorum. 110.
Quis eorum maior. ibid.
Diſcretus duplex. ibid. & 114.

Diſpenſare, Diſpenſatio.

Qui poteſt diſpenſare in culpa, poteſt in pœna. 269.
Diſpenſatio induci poteſt ſuper præceptis, 2. p. 202.
Diſpenſationem Minores obſeruantes non acceptauerunt. 2. p. 201.
Diſpẽſandi facultas ampliſsima. 450.
Diſpenſandi facultas in quo ſit reſtricta & in quo dilatata. 449.

Diſpoſitio.

Capit interpretationem à ſolito. 2. par. 192

Diſſimilitudinis.

Effectus 2. p. 197.

Diſtantia.

Inter prouincias quomodo metienda ſit. 403.

Diuerſa.

A diuerſis non fit illatio 2. p. 37.

Diuiſio.

Non eſt procuranda ob reformationem 2. p. 192.
Diuiſionis ordinis Franciſcani origo. 2. p. 190.
Diuiſio ſub ſpecie reformationis punibilis. 2. p. 205.
Diuiſio nõ poteſt procurari ſine peccato mortali, quando obſeruanti cum ipſa ſtare poteſt. 2. p. 193.

Dolus.

Quid, & quotuplex. 83.
Bonus, & malus, & eius ſpecies. 8
Quomodo probetur. 2. p. 99.
Non præſumitur, niſi probetur. 20
Paruus non punitur. ibid.
Quando præſumatur, & quomoc probetur 2. p. 237.

Dominium.

Rerum Minoritatũ eſt Eccleſiæ. 22

Domus.

Diſciplinæ. 136.
Suſpectæ. 347.
An per vnum ingreſſum conſurg ſuſpicio. 349.

Dona, Donatio.

Donare eſt alienare. 342.
Dona accipere, ne dignus eligat eſt ſimonia. 2. p. 147.

E

Eccleſia.

Non iudicat de occultis, nec per nec per accidens. 51.

Electio.

Quid 156. 2. p. & 116.
Ante electionem præcedit tracta 2. p. 156.
Electionem ſuperioris iuſſus annu 2 p 151.
Eligi per fauores ſecularium eſt ſi nia. 2. p. 150.
Electorum omnium intereſt oppo re indigno. 2. p. 146.
Vana diſtinctio de indigno, & n digno. 2. p. 146.
Electio canonica poteſt in vno c ſiſtere. ibid.

Elect

Electio caſſata vitio perſonæ non replicatur, ſicuti vitio electionis 424.

Eleemoſyna.

Guardiani fraudantes eleemoſynas ſunt excommunicati. 331.

Quanta debeat eſſe fraus. 143. 332.

An ſi modica, & ſæpius. 333.

Hæc fraus in Prælato plus punienda. 143.

Emenda.

Qualis. 2. p. 178.

Emendatio.

Signa emendationis quæ ſint. 415.

Emptio.

Et venditio an cōmitti poſſit à Syndico Apoſtolico fratribus Minoribus. 291.

Emptum per nummos datos fratribus, an non ſit ſub dominio dantis. 290.

Emere, & vendere fratribus interdictum. 288. 289.

Enorme, Enormitas.

Enormitas delicti in quo conſiſtat. 170. Grauitas ex quo venāda. ib.

Propter enormitatem delicti licitum eſt iura tranſgredi. ibid.

Delicta leuia quæ. ibid.

Grauia. 171.

Enorme idem eſt, ac atrox. ibid.

Modica delicta, ſi replicentur, fiunt grauia, & enormia. ibid.

Et ſi fuerit vnum magnū 172. quod æquiualet tribus. & in religione ſi fuerit rerum ſacrarum. ibid.

Latro famoſus ex tribus factis conſurgit. 173.

Etiamſi alias punita, vel condonata, quia punitur conſuetudo. 174.

Epicheia.

Eius vis. 403.

Epiſcopus.

Cum aſſeſſoribus iudicat. 8.

Epiſcopi in quibus caſibus poſſint procedere contra Regulares 2. p. 227.

Epiſcopus poteſt delegare diſpenſationes à delictis occultis. 2. par. 387.

Epiſtola.

Epiſtolam ſecretam an ſubditus Superiori dare teneatur. 208.

Epiſtolā aperire quando liceat. 209.

Equitare.

Quando punibile in Minoritā. 139.

Eſſe, Ens.

Non eſſe, & eſſe indebitè: non facere & facere illegitime. Non eſſe cauſam, & eſſe cauſam friuolam, idem ſunt. Eſſe, & non apparere, eſt non eſſe. 164. 356.

Nō entis nullæ ſunt qualitates. 225.

Excipere, Exceptio.

Exceptio firmat regulam in contrarium 41. 49 431. & 2. p. 268.

Exceptio abſentiæ acceptanda. 36.

Exceptiones ſunt de iure naturæ. 5.

Exceptio participat naturam accuſationis. 425.

An poſſit excipi ex infamia contra iudices. 427.

Quando poſſit ſubditus excipere in Prælatum malè viuentem. 429.

Excommunicatio.

Vitiat electionem 2. p. 164.

Quid ſi vnus proteſtatione admittatur excommunicatus. ibid.

Lata in rebellantes non poteſt à Generali abſolui. 2. p. 268.

Pro re parua furata non fertur. 332.
Et quæ erit res parua, & vulgaris. ibid.
Non fertur, niſi ob peccatum mortale, & contumaciam 2. p. 263.
Si quis ſuadente, &c. non incurritur ſine dolo. 175.
Eſt pœna, & medicina. 45.
Lata in rebelles, ab ordine abſolui non poteſt. 254.
Cadit in potentem liberare clericũ, ne verberetur, & non facit. 256.
Excommunicatio non temerè ferenda 2. p. 352.
Excommunicatio per modum ſtatuti ſcripto ferenda; ib.
Materia, ob quam ferri poſsit excõmunicatio 2. p. 357.
Excommunicatio iuſta, vel iniuſta eſt timenda 2. p. 360.
Excommunicare qui poſsint. 2. p. 352.
Excommunicare poſſunt Generales, & Prouinciales pro rebus amiſsis, etiam ad finem reuelationis earũ 2. p. 353.

Exemptio.

Variæ circa exemptionem ſententiæ 218.
Exemptio abrogari quando poſſit. ibid.
Exemptio vbi tradatur. 2. p. 227.

Exhortari.

Plus eſt, quàm conſulere. 83.

Exceptio.

Facit regulam in non exceptis. 2. p. 399.

Exilium.

Perpetuum ſub pœnæ capitalis nomine venit. 373.

F

Fabrica.

In fabricandis conuentibus in ordine Minorum quæ ratio ſit habenda. 150.
Guardianus quantum erogare in fabricis poterit. 151.

Facetiæ.

Et ſcurrilitates vitandæ. 2. p. 71.

Factum.

Contra formam eſt nullum. 2. p. 294.
Multa facta tenent, quæ fieri prohibentur. ibid.

Falſum, Falſitas, Falſificatio.

Falſum, & falſitas quid, & quotuplex 2. p. 1.
Falſus teſtis quis ibid.
Non iuratus, an falſus puniri poſsit. 2. p. 2. 3.
Falſi crimen eſt publicum. 2. p. 3.
Falſum deponens ad defenſam. 2. p. 7
Falſi crimen exceptuatum 2. p. 8.
Falſificatio ſigilli quot modis fiat. 2. par. 9.
Vnius verbi mutatio quando falſitatem faciat. 2. p. 10.
Falſarius eſt, qui vtitur literis, aut ſigillis falſis, etiam ab alio acceptis 2. p. 10.
Falſarij pœnæ. 2. p. 12.
Falſificationem conſulere, an pœnâ ordinaria punibile. ibid.
Falſificare manum Prælati ſecularis 2. par. 13.
Falſificationis ſigilli Generalis quis iudex 2. p. 14.
Falſarij literarũ Apoſtolicarum quomodo puniantur 2. p. 15.
Falſarius non eſt, qui literas aperit. 2. par. 16.

Falſa-

Falſarij pœna à quo remitti poſſit. 2. par. 21.

Fama.

Subditi æſtimanda à Prælato. 34. Fama quid ſit. 418.

Fautores.

Qui 2. p. 237.

Filius.

Inobediens lapidabatur. 56.

Filij qui dicantur naturales. 412.

Forma.

Iudicij circa incorrigibiles. 2. p. 257.

Fornicatio.

Non eſt delictum capitale. 2. p. 285.

S. Franciſcus.

Quid facere voluerit Bononiæ circa erectum conuentum. 2. p. 265.

Fornicarius.

Quando perpetuò inhabilis. 354.

Forus

Sortimur forum ratione delicti. 204.

Fragilitas.

Minuit culpam. 58.

Fuga.

Rei quando imputetur Guardiano. 200.

Suſpectus de fuga. 159.

An liberandus ſub fideiuſſione. ib.

Fuga è carcere eſt confeſſio delicti. 39.

Inducit plenam probationem, ib. & 196.

Iniuſtè carcerato an liceat fugere. 193. V. Carcer.

Fuga iuſta habet vicem appellationis 389.

Fugere non dicitur, qui confugit ad Superiorem. 388.

Fur.

Nõ tenetur ſe prodere in excommunicatione. 2. p. 36.

Fur famoſus quando dicatur. 158. & 2. p. 350.

G

Generalis.

In generali conceſſione non veniunt ſpecialia. 347.

Generales vnitatẽ affectãt. 2. p. 207.

Generalis quando diſpenſare nõ poſſit. 382.

Generalis an poſſit delegare cauſas eiectionis 2. p. 257.

Generalis non poteſt impedire iuriſdictionem Prouincialis. 2. p. 380.

Generalis emeritus vnum Superiorẽ habet. 2. p. 397.

Generalis in ſolo Capitulo iudicatur 2. p. 396.

De Generali bene præſumendum. 2. p. 369.

Gratia.

Gratiæ ſubreptitiæ quæ, & quando tales ſint. 2. p. 210.

Gratia examinari debet cum diffinitorio 2. p. 385.

Gratiæ ſuſpendi poſſunt ab Ordinario 2. p. 375.

Gratiæ non ſpirant, ſed reuocari poſſunt 2. par. 390.

Gratias ſubreptitias impetrantes puniendi ſunt. 2. p. 211.

Gratias ſubdolè impetrantes vt puniantur. 2. p. 371.

Grauatus.

Iudex grauatus in fama ſuſpendi poteſt. 163.

Guardianus.

Sine cauſa priuari non poteſt. 6.

Nec ſine proceſſu, & conſenſu diffinitorij. 8.

In

In quo loco ſalutares pœnitẽtias imponere poteſt. 245.

Facere aliquem Guardianum, vt is poſtea ſuffragetur ad voluntatem promouentis, eſt ſimonia, & ſubornatio. 165.

H.

Habere, Poſsidere,

HAbere, habita, tenere, & poſſidere quid ſignificent. 2. par. 73.

Habitus, Veſtis,

Habitus forma in cappucio & chorda conſiſtit. 178.

Habitus, & veſtis ſignum letitiæ, ſicuti ſpoliatio meſtitiæ. ibid.

Religioſi habitũ deponentes, & abſcondentes ſunt excommunicati. 179.

Homicidium.

Occidentes, vel mutilantes in bello. 2. p. 93.

Homicidium duplex. 2. p. 94.

Caſuale. 2. p. 95.

Doloſum quotuplex. 2. p. 97.

Caſuale non eſt punibile. 2. p. 96.

Homicida ad triremes inter regulares damnandus. 2. p. 98.

Hoſpites,

Delinquentes puniuntur à Superiore delicti 204.

Fugientes poſt cœptum iudicium, an ſint remittendi ad iudicem delicti. 205.

A quibus à reſeruatis abſoluendi. ib. uniuntur per ſtatuta loci in quo peccant. 206.

Condemnatos punire debet Superior eorum iuxta ſententiam. ibid.

Inter duas prouincias delinquẽtibus datur locus præuẽtioni. 207. & 2. p. 329.

Honor.

Honoris deſiderium nobis innatum. 2. p. 131.

Hortus.

Hortos ſuperfluos habere, Minoritis vetitum, & proprietarium; item & vineas. 318. 327.

I.

Ieiunium.

QVale adhiberi debeat carcerato eijciendo. 2. p. 251.

Immunitas.

Eccleſiaſtica an præſcribi poſſit. 2. p. 241.

Immediate. 151.

Imperium

Merum, & miſtum quid. 2. p. 252.

Importunum. 2. p. 129.

Impoſſibile.

An obligat. 330. 400. & 2. p. 45.

Impoſſibile dicitur quod nimis difficile. 2. p. 196.

Improperium. 2. p. 129.

Incontinenti.

Quid ſit. 2. p. 345.

Incorrigibilis.

Quis dicendus 359. 394. & 2. p. 245.

Incorrigibilis per decretum Vrbani VIII. eijciendus. 2. p. 248.

Incorrigibilis ex ſtatutis. 2. p. 249.

Incorrigibilitas de facto an ſufficiat ad aliquem declarandum incorrigibilem. 2. p. 247.

An incorrigibilis elapſo anno carcerationis ſit excarcerãdus. 2. p. 252.

Incorporatio.

Incorporationis in aliena prouincia leges. 410.

Incot-

Incorporare poteſt ſolum Prouincialis. 413.
Poteſtas Generalis in incorporatione. ibid.

Inductio.

Quando fit in electione. 2. p. 153.

Infamia, Infamis.

Infamatus non poteſt eligi. 2. p. 165.
Infamis an communicare poſſit. 182. quando, & qualis. ibid.
Infamia, & ignominia, quid & quotuplex. 417. & 426.
Infamia, & nota idem ſunt. 427.
Infamia irrogatur per ſententiam. ib.
Infamia eſt lepra. 427.
Infamiæ macula per quos extergi poſſit. 429.
Infamiæ pœnæ non debet extendi 436.
Infamia facti quomodo deleatur 448.
Infamia iuris vt purgetur. ibid.
Infamare quid, & quàm graue delictum ſit. 418.
Infamantium pœnæ. 417.
Infamat, qui peccatum ſecretum publicat, & non probat. 451.
Non infamat reuelare defectus naturales. 453.
Infamat, qui dicit aliquem ortum ex maculato ſemine. ibid.
Infamare cõmunitatem grauius eſt, quàm particularem. ibid.
Infamat, qui refert audita, etiamſi ipſe non credat ea vera eſſe. 456.
Infamatores mortuorum. 452.
Infamans ſeipſum puniendus 460.
Infamia triremium an diſpenſabilis ſit 2. p. 295.
Infamiæ diuiſio. 2. p. 348.
Infamia iuris vt contrahatur. ibid.
Infamium pœnæ. ibid.
Infames ſunt perpetuò inhabiles ad officia. 2. p. 351.
Infamis eſt irregularis. ibid.
Infamare ordinem eſt contra ius naturæ. 2. p. 317.
Infamis, ſi eligatur Superior, vbi infamia eſt occulta, quid faciet. 450.
Infamans quando abſolui poſſit ante reſtitutionem. 458.
Infamis redditur quis, ſi condemnetur ob delictum infamans. 421.
Infamis non redditur quis ob ſolum notorium facti. nec ex confeſſione; nec de crimine infamante. 422.
Infamatus de graui delicto nõ adhuc probato, ſuſpendendus ab officio. 431.
Infamia iuris non præſcribitur tempore. 450.

Inferior.

Quando cognoſcere poſſit. 2. p. 179.

Ignorantia.

Allegata eſt probanda. 248.
A pœnis liberat. 249.
An probetur per iuramentum. 250.
Craſſa an excuſet. 142.
Quando dolo comparetur. 10.
An excuſet diffinitores in ferendis ſententijs. 232.
Quando præſumitur. 247.

Iniuria.

Iniuriarum actio quomodo præſcribatur. 2. p. 75.
Quotuplex iniuria. 2. p. 56.
Septẽ in iniuria conſideranda. 2. p. 57.
Iniurians grauius plus eſt puniendus. 2. p. 56.

Iniurioſi regulares ſecularibus. 2. p. 52.
Iniurioſis verbis an Prælatis vti fas ſit. 2. p 69.
Iniuria atrox, & leuis vnde iudicandi. 2. p. 54.
Iniuriæ an omnes eiuſdem ſpeciei. 2. p. 54.
Iniuriæ plures vno impetu illatæ an pœnas multiplicent. 2. p. 57.
Iniuriare ad defenſam an liceat. 2. p. 59. 61
Iniuriæ mutua compenſatione tolluntur. 2. p. 59.
Iniuriarum actio non eſt publica. 2. p. 52.
Iniuria, *Alſindicato ti voglio*. 2. p. 61. 62.
Iniurians Vicarium conuentus, aut Tertiarium. 2. p. 50. 51.
Iniuria facta capiti intelligitur facta corpori. 2, p. 286.

Innocens.

Præferendus accuſanti. 457.
Innocentes quando puniri poſſint. 2.

Inobedientia, Inobediens.

Inobedientia vt à rebellione differat. 236.
Quid addat ſupra rebellionem, & contumaciam. 237.
Facta Generali per diſcretos examinari non debet. 244.
Inobedientium pœnæ. 242.

Inſurgere.

In Prælatum quando dicendum. 2. p. 172.

Inſtrumentum.

Quando dicatur publicum. 339.

Intra.

Quid notet. 394.

Irridere.

Peccatum eſt pœna dignum. 2. p. 62.
Etiamſi verum dicat. 2. p. 63.

Iudex.

Sit clemens. 68.
Iudex ordinarius. 69.
Iudex legibus cautior non ſit. 71.
In cauſa propria, nullus. 13.
Allegatus ſuſpectus, deſinit eſſe Iudex. 14.
Cauſæ ſuſpicionis. ibid.
Iudici, ſua manu acta ſcribenti, nō creditur. 16.
Iudices regulares præſumuntur ſecularibus meliores. 17.
Iudex eſt animata iuſtitia. 26.
Iudex puniendus, qui negligit inquirere delicta. 380.
Iudex ex abrupto procedere non poteſt. 381.
Iudex non eſt, qui mandati limites excedit. 434.
Iudex non poteſt accuſationem inceptam abolere. 442.
Iudex poteſt ſtatuere terminum ad accuſandum. 443.
Iudici quod crimen opponi poſſit. 428.
Quādo Iudici, vel officiali reſiſti poſſit. 2. p. 215.
Iudex requiſitus dare tenetur copiā actorum, non vltrò. 2. p 338.
Iudex recuſans appellationem qualiter, & à quo puniri debeat. 2. p. 342.
Iudex à quo an audiendus. ibid.
Iudex loci poteſt procedere contra hoſpites delinquentes 2. p. 325.
Iudex ordinarius procedere poteſt cōtra abſentem ſubditū. 2. p. 327.

Iudex

Iudex originis, & delicti poſſunt contra vnum, & eundem procedere. 2. p. 328.
Contra Iudices an poſsit excipi ex infamia. 427.

Iudicium.

Expulſionis an fieri debeat in cōgregatione. 2 p. 259.
Iudicij forma circa incorrigibiles. 2. p. 257.
In iudicijs ſeruentur eſſentialia, & quæ. 4.

Iuramentum.

Teſtem adſtringit. 2. p. 2.
Non iuratus teſtis an probet. ibid.
Iuramentum non eſt de eſſentia teſtimonij. 2. p. 263.

Ius, Iurisdictio.

Ius poſitiuum quando obliget, aut non 2. p. 136.
Denunciatum, non redit. 223.
Iuris ſolemnitates an regulares ſeruare teneantur. 5.
Ius clericorum pingue. ibid.
Ius Pontificium. 2. p. 219.
Ius naturæ præceptiuum, & permiſſiuum. 2. p 233.
Iurisdictio quæ, & quotuplex. 111.

L.

Laicus.

Laici deſcriptio. 2. p. 227.
Laici incapaces ſunt iurisdictionis ſpiritualis. 2. p. 226.
Laicus eiectus è religione quo habitu incedet. 2. p. 265.
Illum percutiens an excommunicatus. ibid.

Legatus.

A latere in exemptos iurisdictionem habet. 2. p. 242.
Legatus natus nequaquam ibid.

Legatum.

A Guardianis renunciandum, ſub qua pœna. 338.
Legatum perpetuum an tollat mendicitatem. 145.
Quid ſit. 146.
Procurans ſibi, aut ordini, delinquit 147. 149. 333. 334. 335.
A procuratore fratre nō exigendum 338.
Eleemoſynaliter exigi poteſt. 148. 335. 336.
Exigere quid ſit. ibid.
Syndici circa hoc docendi. 149.
Haberi ne poſsit nomine Eccleſiæ Romanæ. 336.
Moneri ne Iudices, aut hæredes 337.

Legitimè.

Conſtare. 356.
Fieri. 32.

Leno.

Magis puniendus, quàm adulter. 80.

Leuia.

De leuibus peccatis etiam curandū eſt. 2. p. 207.

Lex.

Legum correctio vitanda. 258.
Leges humanę an obligent. in conſcientia ad pœnam. 47.
Legis qualitates. 49.
Acerbitas, & inhumanitas legi repugnant. ibid.
Super hoc Suarez examinatur. 50.
Lex obligat in cōſcientia poſt declarationem. 54.
Pœnalis ad culpam non obligat, ib.
Merè pœnales vnde coniijciantur 59. 60.

Leges Minoricæ omnes ferè pœnales. 60.
Vna per aliam declaratur. 259.
Vltima primam declarat. ibid.
Pro concordia legũ alternatiua vertitur in copulatiuam. 260.
Lege clara non eſt recurrendum ad rationes. 133.
Leges poſteriores per priores declarantur. 378.
Verba legis 12. Tabularum declarantur. 420.

Libertas.

Faciendi regulari debet à legibus. 74.

Libri.

E bibliothecis extrahi non poſſunt. 310.311.
Bibliothecæ quę ſint. 311.
Inuentaria librorum facienda. 312.
Et quid ſi non fit in vſu. 313.
An extractio quinternorum afficiat. 313.
An Superior extrahens incidat in pœnas. 314.
Libros prohibitos vt Confeſsarius tenere poſſit. 286.
Et quando pro retentione culpandus. 287.
Libros vetitos retinere quid ſit, & quando pro hoc puniri poſſit. 142.
Decretum rigoroſum contra tenentes libros vetitos. 2. p. 303.

Libido.

Varia, ſæua. 345.
Suſpectas domos ingredi. 345.
Sacrilegi in Moniales. ibid.
Innominabile patrantes. ibid.
Morbo Gallico infecti. 346.
Libidinis ſpecies. 352.
An æqualiter puniendæ. 354.
Libidinis rei à quibus adiudicandi triremibus. 355.
Libido in clericis quomodo puniatur ibid.

Licentia.

Quando actu obtinenda. 298.
Quando illam concedere Iudex teneatur. 2. p. 73.
Licentia ad reſpondendum Prælato, non ſufficit præſumpta. 2. p. 73.
Poteſt tamen peti. 74.
An ſubditus è conuentu egredi poſſit cum licentia tacita. 386.

Literæ.

Prælatorum quam fidem faciant. 38.
Literas deſtruere, retinere, impedire. 2. p. 16. 17.
Quando puniendum. 2. p. 18.
Literas ad Prælatos, vel à Prælatis aperire. 2. p. 19.
Literas ſecretariorum. 2. p. 20.
Vel aperitionem differre. ibid.
Complices pro falſis literis ſcribendis 175.

Locus

Locum ſibi procurare ſubditus religioſus quando poſſit. 2. p. 214.

Locutio.

Fieri debet iuxta morem patriæ. 2. p. 71.

Ludere, Ludi.

Ludentium fratrum pœnæ. 2. p. 275.
De Ludis quid ſtatuat Ius ciuile & quid Ius Canonicum. ibid.
Quinam ludi ſint vetiti. 2. p. 276.
Ludi fortunæ. 2. p. 277.
Notabile dictum de aleatoribus. ib.
Ludere eſt peccatum. ib.
Ludentium pœnæ. ib.

Ludere regularibus quādo permiſsū. 2. p. 278.

Luſor quis 2.p. 279.

Paucitas materiæ excuſat in ludo, niſi fiat ex conſuetudine: 2. p. 280.

M.

Machinatio. 2.p 102.

Magiſter.

Nouitiorum an diſcreto maior in ordine. 114.

Malitia. 2.p. 174.

Malitioſè quid ſonet. 447.

Malum.

Omne, an puniri expediat. 2. par. 142.

Mali ſpecies fugienda. 283.

Malum minus permittitur ad vitandum maius. 317 & 2.p. 212.

Malè fieri, & non fieri idem eſt. 2. p. 389.

Mandans. Mandatum.

Mandans tenetur pœna ordinaria. 79.

Ad mandantem pœna extenditur. ibid.

Mandans facit interpretatiuè. 80.

Mandans magis puniendus 81.

Mandatum plus obligat, quàm conſilium. ibid.

Mandans homicidium, ſi non influit, non eſt irregularis. ib.

Mandatum tacitum, & expreſsum. 82.

Ratihabitio mandato comparatur. ibid.

Mandans ſi reuocat mandatum, non tenetur, ſecus de conſiliante. 84.

Manifeſtum.

Et notorium, & occultum, quid notent. 168.

Maximè. 2.p. 172.

Menſa.

Prælato in menſa reſpondere. 154.

An liceat modeſtè, & ſe defendendo 155.

An ſi in ſecunda menſa. 156.

An ſi petita, & non obtenta licentia. 157.

Merita.

Honoranda. 2.p. 131.

Merita pœnas minuunt. 2. p. 396.

Metus.

Quando excuſet. 2. p. 136.

Quando iuſtus. ib.

Vnde concipiatur. ib.

Cadens in virum conſtantem. 2. par. 137.

Moleſtari.

Quid importet. 2. p. 302.

Mollities.

Et fornicatio ſimplex, per leges ciuiles non puniuntur, quid inter religioſos. 352.

Modus.

Procedendi in criminalibus non eſt arbitrarius. 3.

Qualis in ordine Minorum. 6.

Monitoria.

Ad partis inſtantiam expedienda. 2. p. 356.

Quando expediri debeant. 2. p. 358.

Scribi debent, & quoties publicanda ſint. 2. p. 359.

Mulier.

Mulieres intra clauſuram introducentes, an ſint excommunicati. 359.

N.

Narratiua.

VAriatio duplex, eſſentialis, & accidentalis. 2. p. 372.

Natiuum.

Quid ſit. 411.

Neceſſitas.

Eſt quodlibet iuſtum impedimentum immò eſt vtilitas. 391.

Neceſſitas publica quæ. 403.

Neceſſitas grauis, & leuis quæ. 404.

Quæ neceſſitates concedant mittere fratres extra limites, &c. 403.

Negligentia.

Quando eſt dolus. 200. 201.

Negligens quis dicendus. 408.

Nefandum.

Nefandi criminis pœnæ. 371.

Nefandum crimen appellatur etiam innominabile. ibid.

Nefandum ſcelus morte mulctatur per leges ciuiles. 372.

Quomodo mulctetur de iure Canonico. ib.

Quomodo puniatur de iure municipali. 373.

Contra nefandos quid Pius V. diſpoſuerit. 374.

Nefandum crimen exercêtes, idque tantum cum maſculis, non autem cum fœminis puniendi. 376.

Nefando crimine ſemel peccans poteſt mitti ad triremes. 2. p. 286.

Nefandos tradere brachio ſæculari Religioſi non tenentur. 376.

Niſi.

Eſt dictio, quæ omnibus præcedentibus contradicit. 413.

Nobilitas.

Verior virtutis, quàm ſanguinis. 94.

In religione. & mercatura non perditur. ibid.

Vnde manet. 95.

Per ſcientiam augetur, & diuitias fouetur. 95.

Nobilitati an deferendum in pœnis. 96.

Quanti fiat in religione. 99.

Aggrauat delicta. ibid.

Maximè libidinum. ibid.

Non.

Prohibens quan lo puniendus. 85.

Notarius.

Habet vim duorum teſtium. 16.

Ei quanta fides adhibenda. ibid.

Notario affirmanti potius creditur, quàm teſti neganti. 17.

Notarius infamis non ſit. 428.

Notabiliter.

Quid importet. 2. p. 350.

Notorium.

Quid. 37.

Notoriè delinquenti non dantur defenſiones. ibid.

In notorijs iuris ordo non ſeruatur. ibid.

Iuris, & facti. 181.

Notoria probatio. 356.

Nullus 9.

Nulla ſunt facta contra legem. 2. p. 179.

O.

Obedientia.

IN dubio obedire tenemur Prælatis. 307.

Obedientiæ votum quo extenditur. 19.

Non obedire quando liceat. 240.

Obreptio.

Quid ſit. 2. p. 371.

Obſe-

Obſecratio. 2. p.129.

Obſtans.

Quando reſtituere teneatur. 150.

Occidere.

Occidens ad defenſionem non eſt irregularis. 2.p. 94.

Occiſurum præuenire an liceat. 2. p.95.

Occultum.

Per ſe, & per accidens. 50.

Odium, Odioſum.

Odium quid ſit. 2. p.198.

Odioſum quid 180.

Odioſum ſtrictè interpretandum. 100.

Officialis.

Delinquens quando ſuſpendatur ab officio. 2. p.160.

Officiales conuentus qui ſint. 2. p. 13.

Omninò. 2.p.100.

Opinio.

Communis poteſt eſſe falſa. 292.

Probabilis amplecti poteſt à Iudice. 259.

Opponere.

Quando ſumatur contra Superiorē. 238.

Ordinarium,

Ordinarius Iudex. 69.

Ordinaria pœna. ib.

Extraordinaria quæ ſit. 68.

Ordinarij in exemptos iuriſdictionē non habent. 2.p.225.

Ordinarius quando procedat, vt delegatus. 2. p.258.

Ordinarius quis. 2.p.264.

Ordinarius non poteſt examinare ſententiam expulſionis. ib.

Ordinarius difficilius recuſatur, quā delegatus. 2. p.344.

Ordinatus.

Vi an teneatur ad continentiam. 2 p.319.

Ordo.

Correctionis quo vtitur Eccleſia in Clericis. 378.

P.

Pars.

QVando eſt inaudita. 27.

Pater.

Naturæ, & reuerentiæ titulus. 114. 115.

Patres Ordinis variè qualificati. 115

Patres grauiſſimi in Ordine. 214.

Patres Ordinis delinquētes quomodo puniendi. 2. p.391.

Patrum diſtinctio in Ordine Franciſcano. ib. & 392.

Patres Prouinciæ quinā ſint. 2.p. 393

Pater honoris titulus. 2. p 394.

Patres ex Priuilegio. 2. p.400.

Patres conſcripti. ib

Patres Ordinis quæ Priuilegia obtineant. ib.

Patria.

Quæ tribuant Patriam. 411.

Peccatum, Peccans.

Peccata venialia an ſint materia correctionis: & quando ad mortale trahantur. 1.

Peccata plura an mereantur plures pœnas. 337.

Peccata mortalia propriè puniūtur. 2.

Non omnia peccata ſunt ex contēptu. 435.

Peccans cōtra tria ſtatuta vna actione an tribus pœnis ſit plectēdus. 359.

Pec-

Peccatorum radices. 87.
Peccatur aliquando ſine dolo 88.

Per.

Quid ſignificet. 387.

Pernoctare.

Quid, & quæ cauſæ pernoctationem iuſtificent. 390

Pecunia, Denarij.

Pecunia in manu Sindici ſeruanda, & à quibus. 279.
Pecuniæ quæſtus in Eccleſijs Minorum interdictus. 301.
Merces pecuniaria Minoribus interdicta. 303.
Merces humiliter acceptanda, & ad quem, & per quem deferri poſſit. 303.
Pecuniam dare, ne in electione impediaris, eſt ſimonia. 2 p. 145.
Pecuniarias eleemoſynas fratres minores petere, quando valeant. 145. 296.
Perpetuum. 2 p. 267.

Perfidia.

Eſt defectio à Religione. 174.

Pluralis.

Numerus in duobus ſeruatur. 382.

Percutere.

Quid. 2. p. 83.
Aliquando accipitur pro occidere. 2. p. 90.
Percutientium Fratrum pœnæ. 2. p. 89.
Religioſi percutientes ſeculares. 2. p. 91.
Percuſſio leuis, grauis, mediocris. 2. p. 79.
Atrox, leuis, leuiſſima. 2. p. 80.
Animus ad grauiter percutiendum. 2. p. 81.
In fugam vertens Clericum, an percuſſor. ib.
Percutere manu. 2. p. 82.
Se percutientes ad inuicem. ib.
Ad percutiendum manum leuare. 2. p. 77.
Conatus ad percutiendum. 2. p. 78.
Pulſare, & verberare. ib.
Imagines, & Reliquias Sanctorum percutere. 2 p. 79.

Pœna.

Sine culpa infligi non poteſt. 20. 25.
Nec ante culpam probatam. 186.
Habet relationem ad ius ordinariũ & altum. 22.
Lata in facientes, quando trahatur in fautores. 254.
Maior minorem abſorbet. 2. p. 17.
Pœna quid. 44. 73.
Capitalis ab Eccleſiaſticis non imponenda. 44.
Et quæ iſta. ibid.
Quotuplex. 45.
Carceris, exilij, triremium, expulſionis. ibid.
Pœnæ, exceptis cenſuris, non ſunt canonicæ neq. ſpirituales. 45. 46.
In ordine Minorum quando contrahantur 53.
Conſtitutiones in ordine Minorum ſunt comminatoriæ in pœnis. ib.
Sicuti Prædicatorum, & Ieſuitarum. 55. nec ad culpam obligant. ibid.
Pœna quando retrotrahatur. 53.
Pœna temporalis, & perpetua. 65.
Quæ tales in ordine Franciſcano. ib.
Quæ vno actu abſoluitur eſt perpetua, ibid.
Indefinita eſt decennalis. 68.
Cuius intereſt illam declarare. ibid.

Ordi-

Ordinaria, & extraordinaria. ibid.
Arbitraria. 69 70.
Pœnam alterare poteſt, qui poteſt, de illa cognoſcere. 71.
Quæ pœna imponenda in alternatiua diſpoſitione. 71.
Et ad cuius electionem. ibid.
Et ſi ad nullius arbitrium. 72.
In pœnis non fit extenſio. 74.
Quomodo illud intelligendum. 77.
Pœna cur ſit æterna poſt mortem. 91.
Pœnis diuerſis ſtatutis, quibus ſtandũ 93.
Pœnale ſtatutum non extenditur. 77.
Pœna non datur, niſi ob delictum iam patratum. ibid.
Quando ad mandantes, & conſulẽtes extendatur. 79.
An pœna ſuſpenſionis ab officio poſſit eſſe perpetua. 65.
Quæ pœnas minuant. 97.
Suſpenſio, & priuatio vt differant. 66.
Pœna impoſita delicto digno pœna perpetua, eſt perpetua. ibid.
In dubio æſtimanda eſt temporalis. 67
Pœnalis interpretatio eſt mollienda. 67.
Pœna incipit ſtatim poſt commiſſum delictum. 119.
Pœna ſumma, mediocris, leuis. 2. p 90.
Pœna homicidij. 2. p 93.
Pœna ſtatuti, non iuris attendenda. 89. 294.
Pœna reſpicit effectum, & non affectum. 2. p. 261.
Pœna ſit de icto conformis. 155.
Pœna fratrum ludentium. 2. p. 275.
Pœnæ reuelantiũ confeſſiones à quibus remitti poſſint. 2. p. 325.

Pœnitentiæ.
Salutares, quæ ſiunt. 1. 9
Quales pœnitentiæ iciunio adiugẽdæ in incorrigibilibus. 2. p. 251.
Quæ pœnitentia à Canonibus antiquis imponebatur presbytero fornicario. 383. & 2 p. 252.
Poſſeſſio.
Et vſus al quando nomine dominij veniunt. 344.
Poſt.
Quid importet. 382.
Præcepta.
Sunt diſpenſabilia. 2 p. 200.
Præcepta, & vota obſeruanda. 2. p. 202.
Præcepta Regulæ an præſcribi poſſint. 2. p. 200.
Præcepta Eccleſiæ non obligant cũ tanto incommodo. 451.
Ex Præceptis elucet paupertas Minorica. 2 p. 202.
Præfatio.
Prooemium, & Rubrica quid valeãt. 2. p. 270.
Prelati.
Non tenentur reuocare adiudicatos triremibus. 2. p. 292.
Nec tenentur recipere remigem redeuntem 2. p. 93.
Contra Prælatos maturius proceditur. 2. p. 296.
Præſcriptio.
In delictis quando decurrat. 2. p. 223.
Præſumptio.
Præſumptiones damnant extraordinariè. 70.
Præſumptiones vehementes, & proximæ ad pœnam ordinariam damnant. ibid.

Præ-

Præſumptionibus vt plurimum probantur delicta carnalia. 369.
Præſumere ſupponit ſcientiam, & excluditur per omnem ignorantiam. 246.

Prætextus.

Quid. 2. p. 301.

Præuaricari.

Quando eſt peccatum mortale. 443.

Præuentio.

Præuentioni locus quando erit. 2. p. 230.
Præuentionis effectus. 2 p. 231

Preces.

Superiorum iuſtum timorem incutiunt. 2. p. 151.

Priuatio, priuatus.

Qui ſit priuatus iure ſuffragiorum, an poſſit eſſe Commiſſarius, aut Viſitator. 116.
In quibus caſibus priuationes in Ordine Minorum infligantur. 121.
Et in iure communi. 128.
Sunt centum nonaginta octo. 135.
Priuatio vocis actuum, officiorum. 101. 103.
Priuatio, & negatio, in quo differãt. 102.
An iſtæ priuationes in ſacris Canonibus reperiantur. 104.

Priuilegia.

Sibi conceſsa religio interpretari poteſt. 25.
Priuilegijs realibus an Generalis renunciare poſſit. 253.
Priuilegium aliquid operari debet 2. p. 376.
Priuilegium inuito ordini non poteſt, 2. p. 377.
Priuilegium eſt priuata lex. 2. p. 380.

Probatio.

Euidentiſſima quæ ſit. 38.
Probatio qualis eſſe debeat in delictis. 2. p. 320. 377.

Proceſſus, Procedere.

Proceſſus quantum temporis in Ordine Minorum conſeruandi ſint. 42.
Proceſſus ſummarius non tollit eſſentialia, ſed ſolemnitates. 2. p. 387.
Procedere ſine ſtrepitu, & figura iudicij quid ſit. 5.
Patrum conuentualium Franciſcanorum modus procedendi. 77.

Procurator.

In criminalibus quando admittatur 36.

Promotor.

Promotori fiſcali quando fides ſit habenda. 381.

Promotus.

Fictè ſuo Ordinario ſiſtendus. 2. p. 433.
Malè promotus ſuſpenditur. 2. par. 434.

Proœmium.

Proœmij vires. 2. p. 233.
Proœmium dat cauſam finalem. 2. p. 302.

Proprietas Proprietarius.

Proprietarius quis. 274.
Proprietatis caſus. a fol. 284 ad 328.
An ſit proptietas Minoritæ deferenti denarios. 289.
Proprietariorum pœna an creſcat ex quantitate proprietatis. 278.
Proprietarius quomodo ſepeliendus. 276.
An cum tota pecunia defodiẽdus in ſterquilinio. 273.

An exhumandus cum ſcandalo. ib.
Proprietarius fictus an etiam ſepeliendus 274.
Vt Proprietarius puniēdus eſt Guardianus, qui alibi quam apud Syndicum deponit denarios. 292.
Proprietariorum pœnæ. 271.
Primi proprietarij. ib.
Proprietas vera, & ficta. 280.
Quæ punitur 281. 282. 283.
Proprietarius eſt cōfuſibiliter expellendus. 312.
Superflua habere Minoritis eſt proprietas. 315.

Protector.

Protectoris auctoritas. 2. p. 216.

Proteſtatio.

Præmittenda in cauſa ſanguinis. 376
Proteſtatio quid, vbi tollatur, & quomodo fiat. 2. p. 323.

Prouincialis:

Habet auctoritatem quaſi Epiſcopalem, imò, & maiorem. 2. p. 15.
Prouincialis ſine diffinitorio non poteſt ad cauſas procedere 8.
Prælati minorum ſunt ſerui. 2. p. 69.
Qui ſint. 2. p. 50.
Prælato non reſpondendum in culpa. 2. p. 60.
Prouocare. Sumitur pro appellare, & irritare. 2. p. 47.
Prouocatio grauis, & leuis. 2. p. 53.

Prout.

Vobis videbitur, placuerit, &c. 74.
Prudentia. Quid. 447.
Publicatio. Ad obſeruantiam legis dirigitur. 2. p. 268.

Punire, Punitus.

Puniendus grauiùs, qui grauiùs delinquit. 2. p. 91.
Punitus ſemel completè, non eſt amplius puniendus. 90.
Punitus ab vno, an poſſit puniri ab altero. 92.
Punitus ab vno Prouinciali, an poſſit releuari ab alio. 92. 93.
Punitio notabilis, quæ. 2. p. 404.

Q.

Qualitas.

QVid ſit apud Legiſtas. 414.

Quouis modo.

Quid importet. 333.

R.

Ratio.

EST cauſæ redditio. 5.
Eſt anima legis. 341. 400.
Vbi lex, non eſt quærenda. 248.
Ratio reſtringit generale dictum. 2. p. 234.
Vbi omnimoda ratio concurrit, omnis caſus comprehenditur. 400.

Ratihibitio.

In delictis. 2. p. 217.

Rebellio.

Rebellare quid, & in quos ſit. 239.
Rebellionis quinque actus. 241.
Rebellare cecutè. ib.
Rebellio tētata an ſit punibilis 251.
An omnis actus Rebellionis ſit puniēndus 252.
Rebellionis in Commiſſarios miſſos à Generali pœnæ. 246.
Rebellio omnis an æqualiter punibilis 262.
Rebellare in Vicarium Conuentus, & aliquem Patrem grauem. 265.
Rebellare à Commiſſarijs ad cauſas ſpeciales. 270.
Excommunicationem latam in rebelles, nec Generalis, nec Ordo poteſt tollere. 2. p. 268.
Pœnæ rebellium contrahuntur poſt decla-

declarationem . 251.
Rebellis quibus caſibus liberatur. 249
An requirat ſentētiam rebellio. 252.
Suadentes rebellionem, quas pœnas incurrant. 255.
Non impedientes . ib.
Quid ſi id faciant ex negligētia. 256.
Rectè, Ritè . 2. p. 262.

Rectores.

Difficilè ſaluantur . 2. p. 206.

Reccurrere, Recurſus.

Recurſus ad Papam immediatè licitus. 2. p. 235.
Recurſus ad Tribunalia ſæcularia Regularibus prohibitus. 2. p. 221.
Recurſus legitimę cauſæ. 389.
Recurrentium ad S. Officium Priuilegia . 2. p. 301.
Recurrētes quādo puniri poſſint. ib.
Recurſus inutilis, & vagus ad Sedē Apoſtolicam prohibitus . 2. p. 236.
Recurſus licèt ſine effectu inducit cenſuras. 2. p. 238.
De recurſu ad Monarcham. 2. p 240.
Pœnæ recurrentium ad Tribunalia ſecularia . 2. p. 208. & 239.
Reccurrens per alium etiam puniēdus. 2 p. 238.
Recurrere ſine medio ad Protectorē an liceat . 2. p. 235.

Redditus.

Habere Franciſcanum, eſt contra Regulam . 336.

Reformare, Reformatio.

Reformare quid. 2. p. 192. & 267.
Quando extendantur . ibid.
Reformare qui teneantur ſub mortali. 2. p. 199.
Reformatio non concernit ſingulos, vt ſingulos . 2. p. 204.
Reformationis ſatuæ caſus. 2. p. 205.
Vigilantia Eccleſiæ circa reformationem . 2. p. 194.
An Religioſi teneantur acceptare reformationem . 2. p. 203.
Circa reformationem Prælatorum diligentia . 2. p. 206.
Reformati in quo peccent. 2. p. 198.
Reformati quomodo poſſint fratres extra limites ſtatos mittere . 404.
Reformati non poſſunt regi per ſtatuta Obſeruantium . 405.
Reformati in odioſis non veniunt nomine obſeruantium . 2. p. 313.

Regula.

S. Franciſci à Deo tradita . 326.
Quando cœperit relaxari . 2. p. 193.

Regulares.

Quo iure ſint exempti . 2. p. 221.
Regulares cur exempti à ſecularibus. 2. p. 222.
Regularis quando poſſit aliquē apud Epiſcopum accuſare . 2. p. 229.
Regularis poteſt in aliquibus caſibus ad Epiſcopum ſpectantibus procedere. 2. p. 221.
Regulares à quibus appellare poſſint. 2. p. 332.
Regulares poſſunt mādare monitiones, & excommunicationem ſine ſcripto . 2. p. 359.

Relatiua.

Relatiuorum eadem eſt natura . 76.

Religioſi.

Non debent eſſe laicis peioris conditionis in iudicijs . 6.
Religioſi quibus caſibus accuſare teneantur . 443.

Remanſio.

Remanſionem procurans in conuētu contra Prælati placitum grauiter peccat . 2. p. 213. 217.

Doce-

Docere ſeculares modum, quô procurent remanſionem, vel remotionem fratris, quando ſit punibile. 2. p. 216.

Remedium.

A Deo non eſt quærendum, vbi humanum ſuppetit. 251.

Remittere.

Peccat Princeps remittendo pœnam ſine Remiſsione partis. 2. p. 177.

Remiges.

Inhabiles ad officia. 2. p. 296.

Non tenentur ad obſeruantias regulares. ibid.

Replicare.

Summo Pontifici præcipienti, quando liceat. 306.

Reſcriptum.

Sine mandato impetratum, quando valeat. 2. p. 209.

Reſiſtere.

Commiſſarijs miſſis à Prouinciali nõ inducit cenſuram. 2. p. 234.

Reſpondere.

Prælato in Capitulo cũ parũ. 2 p. 72.

Qui hoc conſuleret. 2. p. 74.

Reſpublica.

Reipublicæ intereſt reos puniri. 73.

Reſtitutio.

In integrum nõ datur vltra quadriẽnium. 42.

Reſtitutio famæ quouſque differri poſſit. 457.

Reuelare.

Verum crimen, ſed occultum eſt infamare. 2. p. 137.

Reuelans corã duobus alterius peccatum, grauiter peccat. 454.

Reuelans peccatum correptum, an puniendus. 456.

Reuelantium defectus Religionis pœnæ. 2. p. 316.

Reuelanda ſunt delicta in viſitatione. 2. p. 321.

Reus 24.

S.

Sacerdos.

Malus, quam peſſimus. 100.

Sacrilegium.

Quotuplex. 364.

Cum moniali. 364.

Monialis eſt ſponſa Dei. 365.

Quam atrox ſcelus hoc ibid.

Etiam attentatum. 367.

Sacrilegium quid. ibid.

Sacrilegium innominabile. 368.

Sacrilegium ex mollitie. 368.

Sæpe. Quot vices importet. 2. p. 246.

Saltem. Eſt particula, quæ excludit numerum. 413.

Scandalum. Actiuum, & paſſiuũ. 139.

Multa omittuntur ad vitanda ſcandala. 426.

Scienter. Idem eſt ac appenſare. 440.

Scriptura Quã fidẽ faciat in iudic. 38

Scriptura receptionis pecuniarum, quando fieri poſſit à Franciſcanis. 295. 296.

Secretum. In examine teſtium, quàm neceſsarium. 17.

Non reuelandum. 308.

Etiamſi præcipiatur ſub obedientia, & cenſura. 308. 309.

Etiamſi ſub iuramento. 309.

Secularia. Negotia. 2. p. 226.

Seditioſi. Odibiles. 175.

Eorum pœnæ. 175.

Sentẽtia. Requiritur in õni iudicio. 23

Quando dicatur iuſta. ibid.

Sententia eiectionis notificanda Epiſcopo. 2. p. 264.

Sententiæ vnde petendæ 2. p. 200.

Sepultura. Eccleſiaſtica quibus negetur. 272.

Proprietarij, & in peccato mortui, vt ſepeliendi. 277.
Sepelionis indignum qua pœna plěctē dus. 279.
Simonia. Eſt ſacrilegium omni iure prohibitū. 2. p. 112.
Indiſpenſabilis. ibid. Quotuplex. ib.
Mentalis. 2. p. 113.
Conuentionalis. 2. p. 114.
Vendere ſacramenta, & materiam proximam. ibid.
Sacramentalia, conſecrata, ſepulturas, reliquias. 2. p. 115.
Vſum ſacrarū veſtium, actus ordinum proceſſiones, recitationes horarū, ingreſsum religionis. 2. p. 116.
Prædicationem, Spiritualis iuriſdictionis actus, officia Cameræ, laborem coniunctum cū adminiſtratione Sacramentorum. 2 p. 118.
Simonia in beneficijs. ibid.
Reſeruare, vendere, emere penſiones ſpirituales. 2. p. 119.
Permutare beneficia. Et quid in hac materia poſſit Papa. 2. p. 120.
Præſtimonia, hoſpitalia, ſacriſtiæ, ſtipendium Miſsæ. 2. p. 121.
Simoniæ pretium. ib. Quotuplex. ib.
Imponere onus celebrandi. 2. p. 122.
Spirituale in ſua latitudine, quidnā materia Simoniæ, doctrina, conſilium. 2. p. 107.
Exhortatio, boni omiſſio, commutare ſpiritualia inter ſe. ib.
Accipere pretium pro celebratione, predicatione, abſolutione, delatione Euchariſtiæ, domo, gratitudine, renunciatione beneficij. 2. p. 109.
Frequentia Sacramentorum, ſuſtētatio Miniſtrorum. 2. p. 110.
Pro extorquendo Baptiſmo. 2. p. 111.
Ne infameris. 2. p. 112.
An ſit ſimonia conferre officium, ne infameris. 2. p. 135.
Simonia quid. 2. p. 114.
Paruitas materiæ an excuſet. ib.
Pretium ſimoniȩ quod, & quotuplex 2. p. 116.
Simonia eſt dare votum, vt fias Superior. 2. p. 114.
Simonia eſt, dare pro capienda poſſeſſione beneficij. 2. p. 152.
Simonia eſt dare præmium pro confirmatione. 2. p. 149.
Suffragij negationem procurare quando ſit ſimonia. 2. p. 153.
Scientes ſimoniacos reuelare tenētur. 2. p. 167.
Mediatores ſimoniæ ſunt excommunicati. 2. p. 167.
Pœnæ ſimoniæ realis. 2. p. 125.
Simoniaci in Ordinibus. 2. p. 125.
Simoniaci actus quādo validi. 2. p. 126
Electio Simoniaca eſt declaranda per ſententiam. 2. p 126.
Vendentes Sacramēta, cui debēt reſtituere pretiū, ſicuti pro ordinibus & ingreſſu Religionis. 2. p. 127.
Simonia à quo diſpenſabilis. 2. p. 127.
Simonia conſuetudine nō firmatur. 2. p. 128.
Munus à lingua. 2. p. 134.
Negare ſuffragium pro re temporali eſt ſimonia. 2. p. 144.
Eligere Guardianum, vt poſtea ſuffragetur. 2. p. 143. 165.
Sortilegia. Quȩ prohibita ſint. 2. p. 305
Solicitare. In confeſſionibus. 152.

Spiritualia.

Merè exempta ſunt de iure diuino à poteſtate ſæculari. 2. p. 219.

Statuendi.

Pote-

Poteſtas in quo conſiſtat. 2. p.369.
Statuta. Secundum ius cõmune interpretanda ſunt. 2.p.249.
Statuta pœnalia ſtrictiſſimè interpretanda ſunt. 394.
Statuta contra ius commune, quando valeant. 2. p. 294.
Statuta poſſunt aggrauare pœnas legis. 2.p.301.
Per Statuta loci punitur delinquens 2.p.326.
Statuta Minorum confirmatione Apoſtolica non indigent. 2.p.365.
Statuta Reformatorum quomodo approbata. 2.p.367.
Statutum pœnale non extenditur de caſu in caſum. 77.
Fundatur in obedientia. 56.
Obligat ad culpam ex vi materiæ, vel contemptus. 58.
Statuta Minorica omnia ſunt pœnalia. 60.
Sunt ſtricti iuris. 166.
Statuta ordinis cõcordãda. 258.
Statuti verba declaranda. 249.355.
Proprie intelligenda. 283.
Loquens in caſu vero, non extenditur ad futurum. 282.
Confirmatum à Papa, an à ſtatuentibus reuocari poſſit. 269.
Verborũ ius in Statutis quando obligat ad culpam. 57. *Statim*.
In qua ſignificatione accipiatur. 408
Stylus. Curiæ non facit ius. 436.
Subornare.
Subornatio aliquando bona. 140.
Non ſubornat, qui licitè rogat. 139.
Subornare ad bonum finem in electione, licet. 130.
Subornare vt eligatur dignus, an malum. 147.
Subornant minæ. 157.
Subornator quis. 128.
Subornator quomodo puniendus. ib.
A Capitulo extrudendus. 158.
Etiamſi non eligatur, eſt puniendus. 141.142.
Condonans delictum, vt eligat, ſubornat. 152.
Solus conatus in ſubornatione non ſufficit 141.
Subornatorem quilibet accuſare poteſt. 157.
Sufficiũt in hoc delicto coniecturę. ib
Teſtes ſingulares an ſufficiant. ib.
Sufficit attentaſſe. 158.
Pecuniã Electori corrupto an liceat offerre, ne eligat, vel, &c. 148.
Subornatores excommunicati. 168
Priuati, & perpetuò inhabiles. 169.
Surreptio. Et obreptio in quo differant. 2.p. 372.
Superior. An teneatur ſecretò peccantem inquirere. 380.
Superior nõ poteſt præcipere omnia, quæ ſubditus implere tenetur. 444.
Superiores talionem non inferentes peccant. 445.
Superiori Ordinario reuerentia deferenda eſt. 398.
In dubio pro Superiore eſt tenendũ. 2.p.390.
Quando condonare pœnam poſſit Superior. 2.p.383.
Superiores qui gratias à Pontifice cõceſſas ſuſpẽdere poſſint. 2.p.376.
Superſtitio. Quid ſit, & omnis prohibita eſt. 2.p.305.
Suſpendere, Suſpenſio. Suſpẽdi quãdo poſſit Prelatus per ſolam Inquiſitionem generalem. 18.19.
Suſpenſio quotuplex. 20.

Vt

Vt cenſura ſine mortali culpa non contrahitur. ib.
Quando eius violatio faciat irregularem 21.
Vt pœna quotuplex. 21.
Abſolutè prolata, de qua intelligatur. 22.
Suſpenſio ab officio quantum durare poſſit. 25.
An ſuſpendi poſſit in notorijs per ſolam Inquiſitionem. 24.
Perpetua eſt priuatio. 25.
Non poteſt protrahi vltra tres menſes 25.
Grauatus in fama ſuſpēdi poteſt. 163

Suſpicio, Suſpectum.

Suſpectum conſortium, quando puniendum. 346.
Suſpectus tutor, curator, procurator. 348.
Cauſæ ſuſpicionis. 14.
Suſpicionem ingreſſus in domum ſuſpectam an ſolus ſociusprobare poſſit. 149.
Per ſolam ſuſpicionem nō probatur delictum. ib.
Suſpicio vehementiſſima, quando probet. 350. Vnde oriatur. ib.
Non infert pœnam ordinariam. ib.
Suſpicio ingreſſus nō infert ſuſpicionem delicti. 351.
Syndicus. Minores de obſeruātia an puniri mereantur, dum Syndico Martiniano vtuntur. 292.
Huius facultas. 342.

T.

Tabula.

CApituli nō ſolet à vocalibus ſubſignari. 2. p. 369.
Tacitum, Taciti, & expreſſi idem eſt indicium 77. & 2. p. 271.
Tacitū, & expreſſum æquiparātur. 385
Tacitum, & expreſſum idem operatur. 2. p. 323.
Tacentes puniri debent, quando ex officio loqui tenentur. 2. p. 318.
Tacentium, & reſeruantium delicta in viſitatione pœnæ. 2. p. 321.
Talio. Talionis pœna non incurritur in Inquiſitione. 444
Talionis pœna apud ſeculares non eſt in vſu. 445.
Talionem niſi inſerant Superiores, peccant. ibid.
Tempus. Modicum quid. 392.
Temeritas. Quando excuſat. 2. p. 235
Temeritas facilitatis veniam continet. 441.

Tergiuerſatio.

Corruptionem pretij ſupponit. 442.

Terminus:

Dies termini non computatur in termino. 387.
Tertiarij. Sunt religioſi. 2 p. 5.
Teſtes. An repetendi. 35.
Conteſtes. 37.
Integri. 38.
An præualeāt ſcripturis 38. & 2. p. 137
Si non iurant, & mentiantur, an vt falſi puniri poſſint. 2. p. 2.
Falſi vnde dicantur. ibid.
Ad interrogata reſpondeant. 2. p. 4.
Torquentes ſenſum, falſi. 2. p. 5.
Eos ſubornans ad falſitatem, puniendus. 2. p. 6.
Falſum ad defenſam deponētes plectendi. 2. p. 7.
Teſtium munus eſt publicum. 428.
Theſauri. Inueſtigatio quando ſit caſus S. Officij. 2. p. 305.
Timor. Vitiat electionem. 138.
Reuerentialis quando vitiat. 139.
Timor cadens in conſtantem virum quan-

Digitized by Google

quando excuſet. 2. p. 318.

Tonſura.

Quid ſignificet. 180.

Tonſuræ vſus,& portēta apud Ethnicos. ibid.

Capillos alere, mæroris ſignum, & quando lætitiæ. 181.

Tortura, Tormentum. Tortura, tormentum, quæſtio idem ſunt. 135.

Tortor religioſus. ibid.

Torturæ modus Prælato arbitrarius. ibid.

Tortura quid,& quotuplex. 207. 208

Talorum,funis,ſibilorum,ignis. 209.

Tortura quā vetus,& vniuerſalis. 210

Torqueri poſſunt Clerici. ib.

Etiam per laicos, & quando. 211.

Qui in Ordine Minorum. ib..

Qui Clerici torqueri poſſunt, & quo iure. 211. 212.

Excuſantia à tortura debilitas. 212.

Senectus. 213.

Qualificata paternitas. 213.

Qui ſint grauiſſimi patres exempti. 214. ob quæ delicta torquendi. 215. Requiritur expreſſus conſenſus Generalis. 215. Niſi adeſſet. 216.

Ad torquendos inhabiles requiritur conſenſus Generalis. 216. An ad omnes torquendos per quodlibet genus torturæ 216.

Torturā pręcedet cauſę probatio. 217

Tortura remedium ſubſidiariū. ibid.

Tortura grauis pœna. ibid.

Ob quas cauſas infligenda. 218.

In defenſo non detur. ibid.

Si Iudicis arbitrio remittitur, excludenda. 219.

A torturæ decreto an poſſit appellari. ib.

Non infligenda, niſi conſtet de corpore delicti. ibid.

An in cauſa ciuili, & vbi ſuperaret grauitatem pœnæ. ib.

Pro quibus delictis Eccleſiaſticis adhibenda. 220.

Leuius torquēdi,leuius peccātes. 221

Præcedant defenſiones. 222.

Adſit conſenſus diffinitorij. 224.

Secus non valebit ad probandū. 225

In decreto torturæ ſubrogandi ſunt diffinitores abſentes. 226.

Poteſt inferri, etiam non inſtante parte. 227.

Conuictus non torquetur. 228.

Quæ indicia ſint neceſſaria ad torquendum. 228.

Suſtinens in tortura liberandus. 228. 234.

Inferatur à perito, niſi velit Iudex culpari. 228. 229.

Quoties replicari poſſit. 230.

Detur cum aſſiſtentia Medici. 229.

Qui torqueri non debeant. 230.

Torturæ ſæuiſſimæ genus. 231.

Retorqueri poteſt tortus nouis ſuperuenientibus indicijs. ib.

Torquentis indebitè pœnæ. 232.

An ignorantia excuſet ibid.

An totum diffinitorium veniret puniendum. 234.

Tribunalia.

Epiſcoporum ſunt ſæcularia. 2 p. 226

Tridui. Significatio. 388.

Triremes.

Infamant, ſi ob delictum infamans, irrogentur. 435.

Ad triremes poteſt damnari, expellendus. 2. p. 287.

Triremium pœna quam antiqua. 2. p. 282.

Triremiū pœna quibus caſibus Regularibus infligenda. 2. p. 283.
Quibus caſibus Franciſcani ad triremes damnandi. 2.p.284.
Damnatus ad triremes an ad Religionem reuocari poſſit. 2. p.290.
Ad triremes damnare particularibus nō expedit,ſed Religioni.2.p.291
Forma ſeruanda in condemnatione ad triremes. ib.
Pœna triremium infamat. 2. p 295.

V.

VEl. 141. 2.p.280.

Venenum.

Bonum, & malum. 2. p. 100.
Non poteſt puniri, niſi de malo conſtet. ibid.
Quæ pœna ſit lata in veneni propinatores. 2.p.101.
Attentatio veneni an punibilis ib.
Abortus per venenum. 2.p.103.

Vendere.

Opera Fratrum Minorum, quando liceat. 305.

Verba.

Verificanda ſunt in caſu vero, non ficto in materia odioſa. 431.

Vexatio.

Iniuſta an redimi poſſit. 2. p.144.
Etiam iniuſta iniuſtè intentata. ib.

Vicarius.

In abſentia Guardiani debet illius mandata ſeruare. 108.
Vicarius quotuplex. ib.
Vicariatus Monialium an ſit Officiū. 109.
Vicario rebellare. 2. p.261.

Vindicta.

Poteſt cū caritate coniungi.2.p.176.

Viſitare, Viſitator.

Viſitare cellulas Fratrum, quomodo obligentur Prælati. 316.326.
Viſitatores quibus collegis vti teneantur. 13.
Viſitationibus paternis non creditur. 17.
Viſitatorum ordinationes ſeruandæ, & ſub quibus pœnis. 2.p.262.263.
Quando earum inobſeruantia non ſit punibilis. 2. p.262.
Quid ſi Viſitator obligare non intendat. 2. p.265.
Officij Viſitatoris finis. 2. p.266.
An ſoli Prouinciales teneantur. ibid.
An etiam Guardiani. 2. p.267.
Si Viſitator ſciat, non ſeruatum iri ſuas ordinationes. 2. p. 266.
Ordinationes leuis momenti non obligant. 2. p.263. 264.
Graues maximè. 2 p.264.

Vltra.

Eſt dictio implicatiua. 393.

Vnio.

Et amor SS. Dominici, & Franciſci. 2.p.181.

Vocales.

Quomodo in capitulo puniri poſſint. 2. p.161.

Vox, Suffragium.

Voce actiua, & paſſiua priuatus an poſſit eſſe Vicarius Conuentus. 107.
Vrbanitas. 47.

Vulgare.

Quid. 2. p. 356.

Vulnerans.

Lethaliter homicida eſt. 2. p.94.

Z.

Zambellus.

Examinatur circa priuationē Guardianorum ſine cauſa. 3. Et circa fugam carcerati. 203.

Totius Operis Finis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE